

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΕΙΡΗΝΗ – ΛΟΥΚΙΑ ΧΩΡΕΜΗ

**«ΛΙΘΙΝΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4ΟΥ ΑΙ. Π.Χ. ΑΠΟ
ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ: Ο ΑΝΑΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΜΝΗΜΕΙΟ»**

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2015

**Ορισμός Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής: Γ.Σ. 191/14.6.2000
(Ανασυγκρότηση τριμελούς: Γ.Σ. 298/11.6.2008)**

Μέλη Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής

Επιβλέπουσα

**Ευαγγελία – Λίλα Μαραγκού, Ομ. καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας-
Αρχαιολογίας του Παν/μίου Ιωαννίνων**

Μέλη

**Παναγιώτης Βαλαβάνης, καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας
του Εθνικού και Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών**

**Παντελής Νίγδελης, καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του
Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης**

Ορισμός Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής: Γ.Σ. 370/03.12.2014

Μέλη Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής

**Ευαγγελία – Λίλα Μαραγκού, Ομ. καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας-
Αρχαιολογίας του Παν/μίου Ιωαννίνων**

**Παναγιώτης Βαλαβάνης, καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας
του Εθνικού και Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών**

**Παντελής Νίγδελης, καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του
Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης**

**Μανώλης Κορρές, καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του
Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου**

**Αικατερίνη Λιάμπη, Καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του
Παν/μίου Ιωαννίνων**

**Νικόλαος Κατσικούδης, Αναπλ. καθηγητής του Τμήματος Πλαστικών
Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης του Παν/μίου Ιωαννίνων**

**Βασιλική Παππά, Επικ. καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας
του Παν/μίου Ιωαννίνων**

Ημερομηνία προφορικής εξέτασης 4.3.2015 Βαθμός «Άριστα»

*«Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Ιστορίας και
Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων δεν
υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα (Ν.5343/32 αρθρ. 202 παρ. 2).*

Στὴ μνήμη τοῦ πατέρα μου Ἄγγελου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Πρόλογος	iv
Βιβλιογραφία – Συνοτομογραφίες.....	vii
Βραχυγραφίες	I
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦ. Ι. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	5
ΚΕΦ. ΙΙ. ΟΙ ΘΕΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4 ^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.....	16
II.A. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ.....	16
II.B. Ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες	31
ΚΕΦ. ΙΙΙ. ΤΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4 ^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ. ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΘΕΤΕΣ ΤΟΥΣ 39	
III.A. Οἱ Ἄναθέτες	43
III.A.1. Δημόσια Ἀναθήματα	43
III.A.1α. Ἀξιωματοῦχοι	45
III. A.1α.i. Πρυτάνεις	45
III. A.1α.ii. Βουλευταί	46
III. A.1α.iii. Ταμίαι	47
III. A.1α.iv. Διαιτηταί	47
III.A.1β. Ταξίαρχοι	48
III.A.1γ. Ἐφηβοὶ	49
III.A.1δ. Δημόσιοι λειτουργοὶ	50
III.A.1δ.i. Τριήραρχοι.....	50
III.A.1δ.ii. Χορηγοί.....	51
III.A.1δ.iii. Γυμνασίαρχοι.....	55
III.A.1ε. Ὁ δῆμος.....	58
III.A.2. Ἰδιωτικά Ἀναθήματα.....	59
III.A.2α. Εὐποροὶ ἀναθέτες	59

III.A.2β. Άθληταί.....	63
III.A.2γ. Οικογενειακά ανάθηματα	66
III.A.2δ. Γυναίκες.....	76
III.A.2ε. Τεχνίται-γλύπται.....	78
III.A.3. Άβέβαια Άναθήματα	80
III.B. Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων καὶ τῶν ἀναθημάτων	83
III.Γ. Ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων	93
III.Γ.1. Οἱ λόγοι τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς	93
III.Γ.1α. Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου.....	94
III.Γ.1β. Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου	104
III.Γ.2. Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως	108
III.Γ.3. Κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου	112
III.Γ.4. Ξένοι ἀναθέτες.....	115
III.Δ. Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων	119
ΚΕΦ. IV. ΤΑ «ΘΥΜΙΚΑ» ΚΑΙ ἌΛΛΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΤΩΝ	124
ΚΕΦ. V. Ο ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.	130
V.A. Συγκριτικοὶ πίνακες 1-5: ἀναθέτες καὶ ἀναθήματα ἀπὸ τὸν 6^ο ἕως τὸν 2^ο αἰ. π.Χ.	163
ΠΙΝ. 1& στατιστικὸ γράφημα: Ἀναθέτες καὶ ἀναθήματα ἀπὸ τὸν 6 ^ο ἕως τὸν 2 ^ο αἰ. π.Χ.....	163
ΠΙΝ. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες	164
ΠΙΝ. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες	165
ΠΙΝ. 4: Εἶδη ἀναθημάτων*	165
ΠΙΝ. 5: Τύποι ἀναθηματικῶν βάσεων	167
ΚΕΦ. VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	168
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	177
A. ΛΟΓΟΙ ΤΑΜΙΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ	177
1) Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου..	177

2) Οί κατάλογοι τοῦ Ἑρεχθείου	187
Β. ΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΒΡΑΥΡΩΝΙΟΥ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ	191
Γ. ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.: ΘΕΣΕΙΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΣΤΟ ΙΕΡΟ.....	202
Γ1. ΘΕΣΕΙΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	203

ΜΕΡΟΣ Β'

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΛΙΘΙΝΩΝ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ	204
Α. Δημόσια (1-22).....	206
Β. Ἰδιωτικά (23-85).....	288
Γ. Ὑπογραφές Καλλιτεχνῶν (86-98).....	452
Δ. Ἀβέβαια Ἀναθήματα (99-114).....	480

Πρόλογος

Ένα πολὺ σημαντικό σύνολο μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι τὰ λίθινα ἐνεπίγραφα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., πού ἕως τῶρα δὲν εἶχαν μελετηθεῖ διεξοδικῶς, παρόλο πού παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, γιατί παρέχουν πολὺτιμες πληροφορίες: α) γιὰ τὴ λατρεία τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλων θεῶν στὸ μεγαλύτερο Ἱερὸ τῶν Ἀθηνῶν τὴν περίοδο αὐτή, β) γιὰ τοὺς ἀναθέτες καὶ τὰ εἶδη τῶν ἀναθημάτων τους, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε ἀντανάκλουν σημαντικὰ ἱστορικὰ καὶ πολιτικὰ γεγονότα καὶ ἰδίως γ) γιὰ τὴν κοινωνικὴ θέση καὶ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

Τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς μου ἐπρότεινε ὁ Ἄ.Π. Ματθαίου, γραμματέας τῆς Ἐπιγραφικῆς Ἑταιρείας. Ἡ ἐνασχόλησή μου μὲ θέματα θρησκείας κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν μου, ἢ παρακολούθηση σεμιναρίων ἐπιγραφικῆς στὴν Ἐπιγραφικὴ Ἑταιρεία, καθὼς καὶ ἡ ἐργασία μου στὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο, ὅπου ἤρθα σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν γοητευτικὸ κόσμο τῶν ἐπιγραφῶν, συνέβαλαν στὸ νὰ δεχθῶ εὐχαρίστως τὴν πρόταση. Ἡ καθηγήτρια τοῦ Παν/μίου Ἰωαννίνων κ. Λίλα Μαραγκοῦ, στὴν ὁποία ἀπευθύνθηκα, δέχθηκε μὲ χαρὰ νὰ ἀναλάβει τὴν ἐποπτεία τῆς διδακτορικῆς μου διατριβῆς. Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς ἐργασίας αὐτῆς δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ χωρὶς τὴν ἀδιάλειπτη βοήθεια, συμπαράσταση καὶ τὴ διαρκῆ ἐνθάρρυνσή της, πού ὑπῆρξαν κινητήριες δυνάμεις καθόλη τὴν πορεία τῆς ἔρευνᾶς μου. Οἱ οὐσιαστικὲς παρατηρήσεις της γιὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ μεθοδολογία τῆς μελέτης, ἢ συμβολὴ της στὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν βιβλιογραφικῶν παραπομπῶν καὶ στίς γλωσσικὲς διορθώσεις τοῦ κειμένου ὑπῆρξαν καθοριστικὲς. Γι' αὐτὸ τὴν εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδιάς. Πολλὲς εὐχαριστίες ὀφείλω ἐπίσης στὸν καθηγητὴ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Πάνο Βαλαβάνη, μέλος τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ τὴν καθοδήγησή του σὲ θέματα μεθοδολογίας καὶ ἀνάπτυξης τοῦ κειμένου σὲ κρίσιμα στάδια τῆς πορείας τῆς ἐργασίας μου, καθὼς καὶ στὸν καθηγητὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Παντελῆ Νίγδελι.

Εὐχαριστίες ὀφείλω στὰ μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς: τὸν καθηγητὴ Μανώλη Κορρέ γιὰ τὶς χρήσιμες καὶ ποικίλες παρατηρήσεις του σχετικὰ μὲ τὸ εἶδος τῶν ἀγαλμάτων πού ἔφεραν οἱ βάσεις καὶ τὶς ὑποδείξεις του σχετικὰ μὲ τὴν μορφή διαφόρων βάσεων τὸν καθηγητὴ Νικόλαο Κατσικούδη γιὰ τὶς παρατηρήσεις του

σχετικά με την όρολογία, τους εικονιστικούς άνδριάντες, τον αναθηματικό θρόνο στην Διώνη, καθώς και τις βιβλιογραφικές υποδείξεις του· την καθηγήτρια Αικατερίνη Λιάμπη για τις παρατηρήσεις της και διορθώσεις της σχετικά με τις άπεικονίσσεις αγαλμάτων σε νομίσματα και τα σχόλια ιστορικής φύσεως, καθώς και την Έπίκουρο καθηγήτρια Βασιλική Παπᾶ για τις προσωπογραφικές και αρχαιολογικές παρατηρήσεις της.

Σημαντική ἦταν και ἡ βοήθεια καὶ καθοδήγηση τοῦ Ἄ. Ματθαίου, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ ἀναγνώσει τὴν ἐργασία καὶ νὰ κάνει οὐσιαστικές παρατηρήσεις, διορθώσεις, προσθήκες καὶ προτάσεις, ἰδίως στὸν κατάλογο τῶν ἐπιγραφῶν, ὥστε μὲ προφύλαξε ἀπὸ λάθη καὶ ἀβλεψίες. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν εὐχαριστῶ θερμά.

Εὐχαριστίες ὀφείλονται στὸν ἐπίτιμο διευθυντὴ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου Χ. Κριτζᾶ, καθώς καὶ στὴν τότε ἀναπληρώτρια διευθύντρια κ. Χ. Καράπα-Μολιζάνι γιὰ τὶς ὑποδείξεις τους, τὶς διευκολύνσεις ποὺ μοῦ παρεῖχαν κατὰ τὴν μελέτη τοῦ ὑλικοῦ καὶ τὴν στήριξή τους, καθώς καὶ τὴν μετέπειτα διευθύντρια κ. Μ. Λαγογιάννη γιὰ τὴν θετικὴ εἰσήγησή της γιὰ τὴν χορήγηση ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ τῆς ἐτησίας ἐκπαιδευτικῆς ἀδείας γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς μελέτης. Εὐχαριστίες ἐκφράζονται γιὰ ὑποδείξεις καὶ συζητήσεις στοὺς ἀρχαιολόγους τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ.κ. Ἀ. Θέμο καὶ Ἐ. Ζαββοῦ.

Εὐχαριστῶ τοὺς ἀρχαιολόγους τῆς τότε Α' ΕΠΚΑ Π. Λαζαρίδη, Χ. Βλασσοπούλου, Ν. Σαραγά, Β. Γεωργακᾶ, Γ. Βενιέρη, Δ. Χαραλαμπίδη, Α. Βαξεβάνου, Κ. Διαμαντίδου καὶ Β. Μπιζάκη γιὰ τὶς διευκολύνσεις κατὰ τὴν μελέτη μου, τὴν κ. Ἐ. Σιουμπάρα τῆς ΥΣΜΑ Ἀκροπόλεως γιὰ τὶς συζητήσεις σχετικά μὲ τὴ μορφή ὀρισμένων βάσεων καὶ τὶς πληροφορίες της σχετικά μὲ τὶς νέες θέσεις τῶν ἐπιγραφῶν στὸ Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, καθώς καὶ τοὺς συντηρητὲς τῆς Ἐφορείας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση καὶ τὴ βοήθειά τους κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μελέτης μου.

Τὴν ἀρχαιολόγο Ἀ. Μακρῆ, γιὰ τὶς ὑποδείξεις καὶ διορθώσεις της στὴν ἐνότητα ποὺ ἀφορᾶ στὰ χορηγικὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως, καθώς καὶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῆς ἀδημοσίευτης διατριβῆς της, τὴν ὁποία συμβουλευθῆκα. Ἐποικοδομητικὲς ὑπῆρξαν οἱ συζητήσεις μὲ τὸν ἱστορικὸ Κ. Χαραλαμπάκη γιὰ τὰ ἱστορικὰ ζητήματα τῆς ἐργασίας, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ γιὰ τὶς συμβουλὲς καὶ τὶς οὐσιαστικὲς παρατηρήσεις του. Τὸν Ἐπίκουρο καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Φιλολογίας

τοῦ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, φίλο Ὁ. Καραβᾶ για τις φιλολογικὲς παρατηρήσεις του καὶ τὴν ἠθικὴ του ὑποστήριξη.

Ἐκφράζω ἐπίσης τις εὐχαριστίες μου στὸν προϊστάμενο τοῦ Εργαστηρίου Συντήρησης τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου γλύπη Στ. Τζανέκα για τις διευκολύνσεις ποὺ μοῦ παρείχε στὴ μελέτη μου, για τις χρήσιμες παρατηρήσεις του για τὴ μορφή τῶν ἀναθηματικῶν βάσεων καὶ για τὸ σχέδιο τοῦ ἐνεπιγράφου θρόνου EM 8812. Ἐπίσης τοὺς συντηρητὲς κκ. Γ. Πεγκούση, Ἡ. Βουτσέλα, Ἡ. Κάσση καὶ τὸν ἀείμνηστο Δ. Ἀσημακόπουλο για τὴν ἐξυπηρέτησή τους καὶ τις δύσκολες μετακινήσεις τῶν βαρέων μνημείων για τις ἀνάγκες τῆς μελέτης μου. Για τὴν παροχὴ φωτογραφιῶν ἐπιγραφῶν εὐχαριστῶ τὴν Ἐφορεία Ἀκροπόλεως καὶ τὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσείο καὶ για ὀρισμένες φωτογραφήσεις καὶ σκαναρίσματα φωτογραφιῶν τις φωτογράφους Ζαμπέλα Χρόνη καὶ Βάσω Δελήμπαση.

Τέλος, ἡ ἐργασία αὐτὴ δὲν θα μπορούσε νὰ ὀλοκληρωθεῖ χωρὶς τὴν κατανόηση, ὑπομονή, στήριξη καὶ πολλαπλὴ βοήθεια τῆς οἰκογενείας μου, τῆς μητέρας μου Ἀλκήστιδος Χωρέμη, τῆς πεθερᾶς μου Μίνας Παπανδρέου, τῶν τέκνων καὶ ἰδίως τοῦ συζύγου μου Ἄρη Παπανδρέου.

Βιβλιογραφία – Συντομογραφίες

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς καθιερωμένες συντομογραφίες τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (Archaeologische Bibliographie) στὸ *AA* 2005/2, 329-398, καθὼς καὶ στὸ *AD*, χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ ἀκόλουθες:

- AAE, Ἀρχ. Εὐστρ., φ. Ἀρχεῖο Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἀρχεῖο Π. Εὐστρατιάδη, φ(άκελος).
- Accame 1941 S. Accame, *La Lega Ateniese del sec. IV a.C.*, Studi pubblicati dal R. Istituto Italiano per la Storia Antica, τ. II, Roma 1941.
- Accame 1979 S. Accame, *Il predominio ateniese nel sec. IV av. Cr.: dalla battaglia del Pireo alla Lega attica*, Roma 1979
- Agelidis 2009 S. Agelidis, *Choregische Weihgeschenke in Griechenland* (διατρ.), Bonn 2009.
- Agora XI E.B. Harrison, *Archaic and Archaistic Sculpture. The Athenian Agora XI*, Princeton 1965.
- Agora XIV H.A. Thompson - R.E. Wycherley, *The Agora of Athens. The History, Shape and Uses of an Ancient City Center*, *The Athenian Agora XIV*, Princeton 1972.
- Agora XV B.D. Meritt - J.S. Traill, *Inscriptions. The Athenian Councillors*. *The Athenian Agora XV*, Princeton 1974.
- Agora XVII D.W. Bradeen, *Inscriptions. The Funerary Monuments*. *The Athenian Agora XVII*, Princeton 1974.
- Agora XVIII D. Geagan, *Inscriptions. Dedicatory Monuments*. *The Athenian Agora XVIII*, Princeton - N. Jersey 2011.
- Agora XIX G.V. Lalonde - M.K. Langdon - M.B. Walbank, *Inscriptions. Horoi, Poletai Records, Leases of Public Lands*. *The Athenian Agora XIX*, Princeton - N. Jersey 1991.
- Agora XXVI J.H. Kroll, *The Greek Coins*. *The Athenian Agora XXVI*, Princeton 1993.
- Ajootian 1996 A. Ajootian, *Praxiteles* στό: O. Palagia - J.J. Pollitt (ἐπιμ.), *Personal Styles in Greek Sculpture*, Yale Classical Studies 30, 1996, 91-129.

- Aleshire 1989 S. Aleshire, *The Athenian Asklepieion. The people, their dedications and the inventories*, Amsterdam 1989.
- Aleshire 1994 S.B. Aleshire, The Demos and the Priests: The Selection of Sacred Officials at Athens from Kleisthenes to Augustus, στο: R. Osborne - S. Hornblower, *Ritual, Finance, Politics: Athenian Democratic Accounts Presented to David Lewis*, Oxford 1994, 325-337.
- Αλεξανδρῆ 1994 Ὁ. Αλεξανδρῆ, Πολιτικὲς Προσωποποιήσεις, στο: W.D. Coulson et alii, *The Archaeology of Athens and Attica under Democracy*, Oxford 1994, 55-72.
- Altripp 2010 I. Altripp, *Athenastatuen der Spätklassik und des Hellenismus*, Köln-Weimar-Wien 2010.
- Amandry 1977 P. Amandry, Trépieds d'Athènes. II. Thargélies, *BCH* 101, 1977, 165-202.
- Amandry 1984 P. Amandry, *Delphi and its History*, Athens 1984.
- Ampolo 1979 C. Ampolo, Un politico "Evergete" del IV secolo A.C., Xenokles figlio di Xeinis del demo di Sphettos, *PP* 34, 1979, 167-176.
- Andreae 2001 B. Andreae, *Skulptur des Hellenismus*, München 2001.
- Ἀνδρόνικος 1987 Μ. Ἀνδρόνικος, Βεργίνα: Ἀνασκαφὴ 1987, *AEMΘ* 1, 1987, 81-84.
- Arafat 1990 K.W. Arafat, *Classical Zeus: A Study in Art and Literatur*, Oxford 1990.
- Arenz 2006 A. Arenz, *Herakleides Kritikos, "Über die Städte in Hellas". Eine Periegesis Griechenlands am Vorabend des Chremonideischen Krieges*, Quellen und Forschungen zur Antiken Welt 49, München 2006.
- APMA 1, 1992 Β. Μπαρδάνη - Γ. Μαλούχου, *Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς* 1, Εὐρετήρια τῶν περιοδικῶν Ἀθήναιον (1872-1881) καὶ Φιλίστωρ (1861-1863). Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀρ. 127, Ἀθῆναι 1992.
- APMA 2, 1993 Γ. Μαλούχου- Νταϊλιάννα, *Ἀρχεῖον τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς* 2, Εὐρετήρια: A. Ludwig Ross, *Die Demen von Attika* (1846). Β. Ἐφημερίδες τῶν Φιλομαθῶν (1855-1876, 1879-

- 1880). Γ. Έφημερίδα Ώρα (1875-1889). Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀρ. 136, Ἀθῆναι 1993.
- APMA 3, 1998 Γ. Μαλούχου- Νταϊλιάνου, *Ἀρχεῖον τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς* 3, Εὐρετήριο τοῦ ἔργου τοῦ Κ.Σ. Πιττάκη, *L'Ancienne Athènes*, 1835, Βιβλ. τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀρ. 177, Ἀθῆναι 1998.
- APMA 5, 2010 Γ. Ε. Μαλούχου, *Ἀρχεῖον τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς* 5, Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική, Εὐρετήρια Περιόδου 1^{ης} (1837-1860). Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀρ. 265, Ἀθῆναι 2010.
- APF J.K. Davies, *Athenian Propertied Families 600-300 B.C.*, Oxford 1971.
- Austin 1938 R.P. Austin, *The Stoichedon Style in Greek Inscriptions*, Oxford 1938.
- Azoulay – Ismard 2011 V. Azoulay - P. Ismard, *Clisthène et Lycurgue d' Athènes: autour du politique dans la cité classique*, Publications de la Sorbonne, Paris 2011.
- Barber 1992 E.J.W. Barber, The Peplos of Athena, στό: Neils 1992, 103-118.
- Μπαρδάνη 2004-2009 Β. Μπαρδάνη, Θραῦσμα τιμητικοῦ ψηφίσματος, *HOROS* 17-21, 2004-2009, 39-44.
- Bechtel 1917 Fr. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917.
- Bendorf 1876 O. Bendorf, Bemerkungen zur griechischen Kunstgeschichte, *AM* 1, 1876, 45-66.
- Bendorf 1882 O. Bendorf, Zur Periegeese der Akropolis, *AM* 7, 1882, 45-47.
- Bengtson 1991 H. Bengtson, *Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος* (ἑλλην. μτφρ.), Ἀθῆναι 1991.
- Berger 1967 E. Berger, Eine Athena aus den späten 5. Jrh v. Chr., *AntK* 10, 1967, 82-88.
- Berger 1968 E. Berger, Die Hauptwerke des Baseler Antiken Museums zwischen 460 und 430 v. Chr., *AntK* 11, 1968, 62-81.
- Bergk 1849 Th. Bergk, III. Winckelmannsfest-Programme. Das sogenannte Schwert des Tiberius, *AZ* 8, 1849, 62-63.
- Bergk 1850 Th. Bergk, III. Epigraphische Analecten, *AZ* 8,

- 1850, 171-175.
- Berve 1926 H. Berve, *Das Alexanderreich aus prosopographische Grundlage*, 2 том., München 1926.
- Beschi 1969 L. Beschi, Il monumento di Telemachos, fondatore dell' Asklepieion Ateniese, *ASAtene* 45-46, 1967-68 [1969], 381-436.
- Beschi 1982 L. Beschi, Il rilievo di Telemachos ricompletato *AAA* 15, τ. 1, 1998, 40-43.
- Beschi 2002 L. Beschi, Culti Stranieri e fondazioni private nell Attica classica: alcuni casi, *ASAtene* 80, 2002, 13-42.
- Beschi- Musti 1990 L. Beschi - D. Musti, *Pausania. Guida della Grecia, Libro I. L' Attica*³, Roma 1990.
- Beulé I E. Beulé, *L'Acropole d'Athènes* I, Paris 1853.
- Beulé II E. Beulé, *L'Acropole d'Athènes* II, Paris 1862.
- Bieber 1923/24 M. Bieber, Die Söhne des Praxiteles, *JdI* 38/39, 1923/24, 242-275.
- Bieber 1981 M. Bieber, *The Sculpture of the Hellenistic Age*³, N. York 1981.
- Μπίρης 2005 K. Μπίρης, *Αί Αθήναι από τοῦ 19^{ου} εἰς τὸν 20^{ου} αἰῶνα*, Μέλισσα, Ἀθήνα 2005.
- Blanck 1969 H. Blanck, *Wiederverwendung alter Statuen als Ehrendenkmaeler bei Griechen und Römern*, Roma 1969.
- Blass 1893 F. Blass, *Die attische Beredamkeit* III 1, Leipzig 1893.
- Blok-Lambert 2009 J.H. Blok - S.D. Lambert, The Appointment of Priests in Attic gene, *ZPE* 169, 2009, 95-121.
- Bodnar 1960 E.W. Bodnar, *Cyriacus of Ancona and Athens*, Bruxelles 1960.
- Bohn 1880 R. Bohn, Bericht über die Ausgrabungen auf der Akropolis zu Athen in Frühjahr 1880, *AM* 5, 1880, 259-267.
- Bol 1985 P.C. Bol, *Antike Bronzetechnik: Kunst u. Handwerk antiker Erzbildner*, München 1985.
- de Bonniec-Santerre 1953 H. de Bonniec-H.G.de Santerre, *Plin l'ancien, Histoire Naturelle* I 34, Paris 1953.
- Borbein 1973 A.H. Borbein, Die griechische Statue des 4. Jahrhunderts v. Chr. *JdI* 88, 1973, 43-212.
- Borrmann 1888 R. Borrmann, Stelen für Weihgeschenke auf der Akropolis zu Athen, *Jahrbuch* 3, 1888, 269-285.
- Bötticher 1863 K.G.W. Bötticher, *Bericht über die*

- Untersuchungen auf der Acropolis zu Athen*, Berlin 1863.
- Bouras 2012 Ch.H. Bouras, Alaric in Athens, *ΔΧΑΕ ΛΓ'*, 2012, 1-6.
- Bourriot 1982 F. Bourriot, La Famille at le Milieu Social de Cleon, *Historia* 31, 1982, 404-435.
- Brinck 1886 A. Brinck, *Inscriptiones graecae ad choregiam pertinentes*, Dissertationes philologicae, Halenses VII, 1886.
- Brinck 1906 A. Brinck, *De Choregia Quaestiones Epigraphicae*, 1906.
- Bringmann - v. Steuben 1995 K. Bringmann - H. v.Steuben, *Schenkungen Hellenistischer Herscher an griechische Städte u. Heiligtümer I*, Berlin 1995.
- Broneer 1935 O. Broneer, Excavations on the North Slope of the Acropolis, *Hesperia* 4, 1935, 109-188.
- Brooke 1921 D. Brooke, Catalogue of Terracottas, στο: Casson 1921, 315-433.
- Μπρούσκαρη, *Μουσείον Ακροπόλεως* Μ. Μπρούσκαρη, *Μουσείον Ακροπόλεως, Περιγραφικός Κατάλογος*, Αθήναι 1974.
- Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ακροπόλεως* Μ. Μπρούσκαρη, *Τὰ Μνημεῖα τῆς Ακροπόλεως*, Αθήνα 1996.
- Μπρούσκαρη, *Θωράκιο* Μ. Μπρούσκαρη, Τὸ Θωράκιο τοῦ Ναοῦ τῆς Αθηνᾶς Νίκης, *AE* 1998, 1-268.
- Brunn 1860 H. Brunn, Antichita d' Atene, *BdI* 1860, 50-58.
- Brunn 1888 H. Brunn, *Geschichte der griechischen Künstler I*, Braunschweg 1888.
- Burnouf 1874 E.M. Burnouf, Inscriptions trouvées a l'Acropole d'Athènes, *RA* 28, 1874, 316-319.
- Bursian 1856 E. Bursian, L'Acropole d'Athènes par E. Beulé, *RhM* 10, 1856, 473-522.
- Bury & Meiggs 1992 J.B. Bury - F.B.A. Russwell Meiggs, *Ιστορία τῆς Αρχαίας Ἑλλάδας* (ἑλλην. μτφρ.), ἐκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1992.
- Calame 2002 C. Calame, Offrandes à Artemis Brauronia sur l'Acropole: rites de puberté?, στο: B. Gentili - F. Perusino, *Le Orse di Brauron*, Piza 2002, 43-64.
- Callaghan 1981 P. Callaghan, The Medusa Rondanini and Antiochus III, *BSA* 76, 1981, 59-70.
- Camp 1990 J. Mc Camp, *The Athenian Agora Guide*, Athens 1990.
- Camp 2004 J.Mc Camp, Athenian Cobblers and Heroes, στο: S. Keay - S. Moser, *Greek Art in View: Essays in*

- Honor of Brian Sparkes, Oxford 2004, 129-137.
- Cargill 1981 J. Cargill, *The Second Athenian League: empire or alliance?*, Berkeley 1981.
- Casson 1921 St. Casson, *Catalogue of the Akropolis Museum, τ. II, Classical Sculpture*, Cambridge 1921.
- Chandler 1817 R. Chandler, *Travels in Asia Minor and Greece*, London 1817.
- Charitonides 1961 S. J. Charitonides, *Nouvel Arrangement d' une liste des Prytanes de la tribu Pandionis*, *REG* 74, 1961, 407-409.
- Χωρέμη-Σπετσιέρη 2000 Ἄ. Χωρέμη-Σπετσιέρη, Θραῦσμα ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Ἐλευσινίου, *AE* 2000, 1-18.
- Χωρέμη 2004-9 Ἐ.Λ. Χωρέμη, Ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές ἀπὸ τὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο, *HOROS* 17-21 (2004-2009), 126-128.
- Χριστοφιλόπουλος 1977 Ἀ. Χριστοφιλόπουλος, *Νομικὰ Ἐπιγραφικὰ I*, Ἀθῆναι 1977.
- Clairmont 1993 Chr. Clairmont, *Classical Attic Tombstones*, Kilchberg, Switzerland 1993.
- Cleland 2005 L. Cleland, *The Brauron Clothing Catalogues, Texts Analysis, Glossary and Translation*, BAR Int. Series 1428, 2005.
- Clinton 2003 K. Clinton, *Macedonians at Eleusis in the early 3. cent.*, στό: Palagia-Tracy 2003, 76-81.
- Collingnon 1914 M. Collingnon, *Le Parthenon*, Paris 1914.
- Connelly 2007 J. Connelly, *Portrait of a Priestess: Women and Ritual in Ancient Greece*, Princeton 2007.
- Cooley 1899 A. S. Cooley, *Athena Polias on the Acropolis of Athens*, *AJA* 3, 1899, 345-408.
- Corbet 1970 P.E. Corbet, *Greek Temples and Worshippers. Literary and Archaeological Evidence*, *BICS* 17, 1970, 149-158.
- Corso 2000 A. Corso, *Praxiteles and the Parian Marble*, στό: Δ. Σκιλάρντι, *Παρία Λίθος: Λατομεῖα, μάρμαρο καὶ ἐργαστήρια γλυπτικῆς τῆς Πάρου*, *Α' Διεθνὲς Συνέδριο Ἀρχαιολογίας Πάρου καὶ Κυκλάδων*, Πάρος 1997, Ἀθήνα 2000 (β' ἔκδ. 2010), 227-236.
- Cougny 1890 E. Cougny, *Epigrammatum Anthologia Palatina*, vol. III, Parisiis 1890.
- Crosby 1941 M. Crosby, *Greek Inscriptions*, *Hesperia* 10, 1941, 14-27.

- Crosby 1950 M. Crosby, The Leases of the Laureion Mines, *Hesperia* 19, 1950, 189-312.
- Culasso Gastaldi 2009 E. Culasso Gastaldi, La ginnasiarchia ad Atene, Istituzioni, ruoli e personaggi dal IV sec. all' età ellenistica, στό: O. Curty, *L'huile et l'argent, Actes du colloque tenu à Friburg du 13 au 15 Octobre 2005*, Paris 2009, 115-123.
- Curtius 1867 E. Curtius, Darstellungen attischer Festsiege, *AZ* 25, 1867, 92-97.
- DAA A.E. Raubitschek - L.H. Jeffery, *Dedications from the Athenian Akropolis*, Cambridge-Mass 1949.
- Daux 1962 G. Daux, Chronique des fouilles 1961, *BCH* 86, 1962, 633-657.
- Davison 2009 C.C. Davison - B. Lundgreen, Pheidias. The Sculptures and Ancient Sources, *BICS Suppl.* 105, τ. 1-3, G.B. Waywell (έκδ.), London 2009.
- Demargne 1900 J. Demargne, Monuments figurés et Inscriptions de Crete, *BCH* 24, 1900, 222-246.
- Despinis 1981 G. Despinis, Zum Hermes von Troizen, *AM* 96, 1981, 237-244.
- Δεσπίνης 1986 Γ. Δεσπίνης, Θραύσματα ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου τῶν χρόνων τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ, στό: Ἀμητός. *Τιμητικὸς τόμος γιὰ τὸν καθηγητὴ Μ. Ἀνδρόνικο I*, Θεσσαλονίκη 1986, 283-287.
- Δεσπίνης 1988 Γ. Δεσπίνης, Ἡ ἰκέτιδα Barberini, *Πρακτικὰ τοῦ XII Διεθνοῦς Συνεδρίου Κλασσικῆς Ἀρχαιολογίας*, τ. 3, 1988, 65-69.
- Despinis 1994 G. Despinis, Neues zu einem alten Fund, *AM* 109, 1994, 173-198.
- Despinis 1997 G. Despinis, Zum Athener Brauronion, στό: Höpfner, *Kultbauten* 1997, 209-217.
- Despinis 2004 G. Despinis, Zu Akrolith-Statuen griechischer u. römischer Zeit, *Nach AkGöttingen* 2004, 243-301.
- Despinis 2008 G. Despinis, Klassische Skulpturen von der Athener Akropolis, *AM* 123, 2008, 235-340.
- Despinis 2009 G. Despinis, Zum Weihrelief des Neoptolemos im Athener Agora-Museum, *AA* 2009, 11-19, ἀρ. 1.
- Δεσπίνης 2010 Γ. Δεσπίνης, Ἄρτεμις Βραυρωνία: λατρευτικὰ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα ἀπὸ τὰ ἱερά τῆς θεᾶς στὴ Βραυρῶνα καὶ τὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας, Ἡ

- έν Αθήναις Αρχαιολογική Έταιρεία, ἀρ. 268, Αθήνα 2010.
- Δεσπίνης 2013 Γ. Δεσπίνης, *Μικρές μελέτες για ανάγλυφα. Συγκολλήσεις και συσχετισμοί θραυσμάτων. Νέες παρατηρήσεις και έρμηνείες*, Αθήνα 2013.
- Develin 1984 L. Develin, From Panathenaia to Panathenaia, *ZPE* 57, 1984, 133-138.
- Develin 1989 L. Develin, *Athenian Officials, 684-321 B.C.*, Cambridge-New York 1989.
- Deubner 1969 L. Deubner, *Attische Feste*, Berlin 1969.
- Dickins 1912 G. Dickins, *Catalogue of the Acropolis Museum*, vol. I, Archaic Sculpture, Cambridge 1912.
- Diels- Kranz, *Fragmente* H. Diels - W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, τ. II, Berlin 1959,
- Dillon 1996 M. Dillon, *Religion in the ancient world. New themes and approaches. An International Conference held in Armidale, July 1-3 1993*, Amsterdam 1996.
- Dillon 2002 M. Dillon, *Girls and Women in Classical Greek Religion*, London - N. York 2002.
- Dillon 2010 S. Dillon, *The Female Portrait Statue in the Greek World*, Cambridge 2010.
- Dinsmoor 1920 W.D. Dinsmoor, Attic Building Accounts, *AJA* 24, 1920, 118-129.
- Dinsmoor 1923 W.D. Dinsmoor, A Note on the New Bases at Athens, *AJA* 27, 1923, 23-94.
- Dinsmoor 1932 W.D. Dinsmoor, The Burning of the Opisthodomos at Athens, *AJA* 36, 1932, Part I. 143-172, Part II. 307-326.
- Dinsmoor 1943 W.D. Dinsmoor, Attic Building Accounts, *AJA* 36, 1943, part I, 143-172, part II, 307-326.
- Dinsmoor 1947 W.D. Dinsmoor, The Hecatompedon on the Athenian Acropolis, *AJA* 51, 1947, 109-151.
- Dittenberger, Syll.³ W. Dittenberger, *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, tertia editio, τόμ. IV, Leipzig-Stuttgart 1915.
- Di Vita 1952-4 A. Di Vita, Atena Ergane in una Terracotta dalla Sicilia ed il culto della dea in Atene, *ASAtene* 14- 16, 1952-54, 141-154.
- Dörpfeld 1888 W. Dörpfeld, Die Stoa des Eumenes in Athen, *AM* 13, 100-102.
- Dörpfeld, *Hekatompedon* W. Dörpfeld, Das Hekatompedon in Athen, *Jdl* 34, 1919, 1-40.

- Donos 2003 D. Donos, *Studien zu Säulen und Pfeiler, monumenten der archaischen Zeit* (διατρ.), Frankfurt 2003.
- Donnay 1959 G. Donnay, La Chronologie de Leochares, *REA* 61, 1959, 300-308.
- Donnay 1959A G. Donnay, Un Sculpteur grec meconnu. Leochares, *Gazette des beaux-arts* 53, 1959.
- Dow 1975 St. Dow, The Study of Lettering, στό: Tracy 1975, XVII-XIX.
- Dreher 1995 M. Dreher, *Hegemon und Symmachoi: Untersuchungen zum zweiten athenischen Seebund*, Berlin - N. York 1995
- Δρούγου-Σαατσόγλου 1999 Σ. Δρούγου - Χ. Σαατσόγλου-Παλιαδέλη, *Βεργίνα. Περιδιαβάζοντας τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο*, Ἀθήνα 1999.
- Ebert 1969 J. Ebert, Zu vier agonistischen Epigrammen, *AFR* 19, 1969, 142-143.
- Ebert 1972 J. Ebert, Griechische Epigramme auf Sieger an Gymnischen u. Hippischen Agonen, *Abh. der Saechsichen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig*, Berlin 1972, 133-34, ἀρ. 40.
- Farnell 1896 L.R. Farnell, *The Cults of the Greek States*, Oxford 1896.
- Fehr 2001/2 B. Fehr, Die Parthenos im Parthenon zwischen recepta religio und politischen Kalkül, *Hephaistos* 19/20, 2001/2, 39-66.
- Ferguson 1932 W.S. Ferguson, *The Treasurers of Athena*, Cambridge-Mass. 1932.
- Ferguson 1938 W. S. Ferguson, The Salaminioi of Heptaphylai and Sounion, *Hesperia* 7, 1938, 1-75.
- Fiandra 2012 E. Fiandra, *Il Portico di Eumene*, Roma 2012.
- Fisher 1976 N.R.E. Fisher, *Social Values in Classical Athens*, The Ancient World, Source Books, London-Toronto 1976.
- Fittschen 1977 K. Fittschen, *Katalog der Antiken Skulpturen*, Berlin 1977.
- Fittschen 1988 K. Fittschen, *Griechische Porträts*, Darmstadt 1988.
- Follet 2000 S. Follet, Épigrammes, *BE* 2000, 442, ἀρ. 54.
- Forsén 1996 B. Forsén, *Griechische Gliederweihungen*, Papers and Monographs of the Finnish Institute at Athens, τ. 4, Helsinki 1996.
- Foucart 1889 P. Foucart, Inscriptions de l' Acropole, *BCH* 13,

- 1889, 156-178.
- Foucart 1909 P. Foucart, Les Athéniens dans la Chersonèse de Thrace au IVe siècle, *Memoires de l' Academie des Inscriptions et Belles Lettres*, τ. 38, Paris 1909.
- FD *Fouilles de Delphes*, Paris 1909.
- Frazer 1965 (I-IV) P. Frazer, *Pausanias's Description of Greece*, New York 1965.
- French 1994 A. French, Pericles Citizenship Law, *The Ancient History Bulletin* 8, 1994, 71-75.
- Frickenhaus 1908 A. Frickenhaus, Das Athenabild des alten Tempels in Athen, *AM* 33, 1908, 17-32.
- Friederichs 1885 K. Friederichs, *Königliche Museen zu Berlin. Die Gipsabgüsse antiker Bildwerke in historischer Folge erklärt*, Berlin 1885.
- Froning 1971 H. Froning, *Dithyrambos u. Vasenmalerei in Athen*, Würzburg 1971.
- Funke 1980 P. Funke, Homonoia und Arche. Athen und die griechische Staatenwelt vom Ende des Peloponnesischen Krieges bis zum Königsfrieden 464/3-387/6 v. Chr. Der Einfluss Konons auf die Attische Politik, *Historia Einzelschriften* 37, 1980, 118-135.
- Gabrielsen 1994 V. Gabrielsen, *Financing the Athenian Fleet, Public Taxation and Social Relations*, Baltimore-London 1994.
- Gauer 1968 W. Gauer, Weihgeschenke aus den Perserkriegen, *IstMitt* Beiheft 2, Tübingen 1968, 68-73.
- Gauer 1968a W. Gauer, Die Griechischen Bildnisse der Klassischen Zeit als Politische u. Persönliche Denkmäler, *Jdl* 83, 1968, 118-179.
- Gauthier 1985 Ph. Gauthier, Les cites grecques et leur bienfaiteur (IVe-Ier siècle avant J.C.), *BCH Suppl.* 12, Athènes-Paris 1985.
- Geagan 1996 D. Geagan, Who was Athena?, στó: M. Dillon (έκδ.), *Religion in the Ancient World, New Themes and Approaches*, Amsterdam 1996, 145-164
- Georgoudi 2003 S. Georgoudi, Lysimache, La pretresse, στó: S. Georgoudi - N. Loraux, *La Grèce au Feminin*, Paris 2003, 167-213.
- Gill 2001 D.W.J. Gill, The Decision to Build the Temple

- of Athena Nike (*IG I³ 35*), *Historia* 50, 2001, 278.
- Glötz 1955 G. Glötz, *Ιστορία τῆς Ἑλλάδος* (ἑλλην. μτφρ.), Ἀθήνα 1955.
- Glötz 1994 G. Glötz, *Ἡ Ἑλληνικὴ Πόλις* (ἑλλην. μτφρ.), Δ' ἔκδ., Ἀθήνα 1994.
- Glowacki 1998 K.T. Glowacki, The Athenian Acropolis of Athens before 566 B.C., στό: K.J. Hartswick-M.C. Sturgeon (ἐπιμ.), *Στέφανος. Studies in Honor of Brunilde Sismondo Ridgway*, Philadelphia 1998, 79-83.
- Goette 1991 H.R. Goette, Restaurierungen und Forschungen auf der Akropolis von Athen. Ein Forschungsbericht, *AW* 22. 3, 1991, 165-176.
- Goette 2007 H.R. Goette, "Choregie" or victory monuments of the tribal Panathenaic contests, στό: O. Palagia - A. Choremi-Spetsieri (ἐκδ.), *The Panathenaic Games. Proceedings of an International Conference held at the University of Athens, May 11-12 2004*, Oxford 2007, 117-127.
- Gomme 1933 A.W. Gomme, *The Population of Athens in the 5th and 4th centuries BC*, Oxford 1933.
- Graef- Langlotz B. Graef - E. Langlotz, *Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen*, Berlin 1925-1933.
- Graindor 1927 P. Graindor, *Athènes sous Auguste*, Kairo 1927.
- Graindor 1931 P. Graindor, *Athènes de Tibère à Trajan*, Kairo 1931.
- Guarducci, EG M. Guarducci, *Epigrafia Greca I-IV*, Roma 1967-1978.
- Haake 2005 C.M. Haake, Der attische Bildhauer Demetrios, Sohn des Philon, aus Ptelea, *ZPE* 153, 2005, 127-130.
- Habicht 1985 Chr. Habicht, *Pausanias und seine Beschreibung Griechenlands*, München 1985.
- Habicht 1990 Chr. Habicht, Athens and the Attalids in the 2nd cent. B.C., *Hesperia* 59, 1990, 561-577.
- Habicht 1992-98 Chr. Habicht, Sthennis, *HOROS* 10-12, 1992-98, 21-26.
- Habicht 1997 Chr. Habicht, *Athens from Alexander to Antony*, Cambridge-Muss. 1997.
- Habicht 1998 Chr. Habicht, *Ἑλληνιστικὴ Ἀθήνα* (ἑλλ. μτφρ.), Ἀθήνα 1998.

- Hamdorf 1980 F.W. Hamdorf, Zur Weihung des Chairedemos auf der Akropolis von Athen, στό: *ΣΤΗΛΗ. Αφιέρωμα στον Ν. Κοντολέοντα*, Αθήνα 1980, 231-235.
- Hamilton 2000 R. Hamilton, *Treasure Map. A Guide to the Delian Inventories*, Ann Arbor 2000.
- Hansen CEG P.A. Hansen, *Carmina Epigraphica Graeca, saec.VIII- V*, Berlin 1983.
- Hansen CEG 2 P.A. Hansen, *Carmina Epigraphica Graeca 2, saec. IV*, Berlin 1989.
- Hansen 1985 M.H. Hansen, *Demography and Democracy: The number of Athenian citizens in the 4th c. B.C.*, Herning-Denmark 1985.
- Harris 1990-1 D. Harris, Gold and Silver on the Athenian Acropolis: Thucydides 2.13.4 and the Inventory Lists, *HOROΣ* 8-9, 1990-1, 75-82.
- Harris 1992 D. Harris, Bronze Statues on the Athenian Acropolis: The Evidence of a Lycourgan Inventory, *AJA* 96, 1992, 637-652.
- Harris 1995 D. Harris, *The Treasures of the Parthenon and Erechtheion*, Oxford 1995.
- Harris 1998 D. Harris, Nikokrates of Kolonos, Metalworker to the Parthenon treasurers, *Hesperia* 57, 1998, 329-337.
- Harris-Cline 2000 D. Harris-Cline, Broken Statues, Shattered Illusions: Mimesis and Bronze Body Parts on the Akropolis, στό: C.C. Mattusch - A. Brauer - S.E. Knudsen (έκδ.), *From the Parts to the Whole I: Acta of the 13th International Bronze Congress, Cambridge, Massachusetts, May 28- June 1, 1996, JRA Suppl. 39* (Portsmouth, Rhode Island 2000), 135-141.
- Harrison 1971 E.B. Harrison, The Victory of Kallimachos, *GRBS* 12, 1971, 5-24.
- Harrison 1977 E.B. Harrison, Alkamenes' Sculptures for the Hephaesteion, Part I. The Cult Statues, Hephaesteion Accounts (*IG I³ 472*), *AJA* 81, 1977, 137-178.
- Hauvette-Besnault 1882 Am. Hauvette-Besnault, Fouilles de Delos, *BCH* 6, 1882, 351-352.
- Havelock 1971 C.M. Havelock, *Hellenistic Art*, London 1971.
- Head 1959 B.V. Head, *A Guide to the Principal Coins of the Greeks*, British Museum, London 1959.

- Heberdey 1890 R. Heberdey, Zur Statue des Antenor, *AM* 15, 1890, 126-132.
- Henrichs 1984 A. Henrichs, The Sophists and Hellenistic Religion: Spiritual Father of the Isis Aretologies, *HSCP* 1984, 139-158.
- Heinrichs 1999 A. Heinrichs, Demythologizing the Present: Myth, History and Supernatural at the Dawn of the Hellenistic Period, στó: Buxton, *From Myth to Reason? Studies in the Development of Greek Thought*, Oxford 1999.
- Henry 1983 A. Henry, *Honors and Privileges in Athenian Decrees*, Holdesheim – Zürich - N.York 1983.
- Herington 1955 C.J. Herington, *Athena Parthenos and Athena Polias*, Manchester 1955.
- Heydemann 1870 H. Heydemann, Eine Felsinschrift auf der Akropolis von Athen, *Hermes* 4, 1870, 381-389.
- Hicks-Hill 1901 E.L. Hicks - G.F. Hill, *A Manual of Greek Historical Inscriptions*, Oxford 1901.
- Hill 1969 I.T. Hill, *The Ancient City of Athens: Its Topography and Monuments²*, Chicago 1969.
- Himmelman 1989 N. Himmelman, *Herrscher und Athlet*, Milano 1989.
- Hintzen-Bohlen 1990 B. Hintzen-Bohlen, Die Familiengruppe - ein Mittel zur Selbstdarstellung Hellenistischer Herscher, *JdI* 105, 1990, 129-154.
- Hitzig-Blümner I-III H. Hitzig - H. Blümner, *Des Pausanias Beschreibung von Griechenland I-III*, Berlin 1896-1907.
- Hölscher 1988 T. Hölscher, Aufstellung des Perikles-Bildnisses, στó: Fittschen 1988, 377-391.
- Höpfner, *Kultbauten* W. Höpfner (έκδ.), *Kultbauten auf der Akropolis, Internationales Symposium vom 7 bis 9 Juli 1995 in Berlin*, Berlin 1997.
- Hoffman *SEG* E. Hoffmann, *Sylloge epigrammatum graecorum*, Halis Saxorum 1893.
- Hogarth 1897 G. Hogarth, *Philip and Alexander of Macedon. Two essays in biography*, London 1897.
- Hollinshead 1983 M.B. Hollinshead, *Legend, Cult and Architecture at three Sanctuaries of Artemis*, Ann Arbor, University Microfilms International 1983.
- Hollinshead 1999 M.B. Hollinshead, Adyton, Opisthodomos and the Inner Room of the Greek Tempel, *Hesperia*

- 68, 1999, 189-218.
- V. den Hoff 2003 R. v. den Hoff, Tradition and Innovation: Portraits and Dedications on the early Hellenistic Acropolis, *στό: Palagia-Tracy* 2003, 173-182.
- V. den Hoff 2008 R. v. den Hoff, Images and Prestige of Cult Personnel in Athens between 6th-1st c. B.C., *στό: B. Dignas - K. Trampebach, Practinioners of the Divine Greek Priests and Religion Officials from Homer to Heliodorus*, Harvard Univ. Washington 2008, 107-141.
- Holtzmann 2003 B. Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes*, Paris 2003.
- Humphreys 1985 S.C. Humphreys, Lycurgus of Boutadai: An Athenian Aristocrat in J.W. Eadie - J. Ober, *The Craft of the Ancient Historian: Essays in Honor of Chester G. Starr*, Lanham 1985, 199-252.
- Humphreys 1989 S.C. Humphreys, Family Quarrels, *JHS* 109, 1989, 182-185.
- Hurwit 1999 J.M. Hurwit, *The Athenian Akropolis*, Cambridge 1999.
- Hurwit 2005 J.M. Hurwit, Space and Theme: The Setting of the Parthenon, *στό: Neils* 2005, 9-34.
- Imhoof-Blumer - Gardner 1964 F. Imhoof-Blumer - P. Gardner, *A Numismatic Commentary on Pausanias*, Chicago 1964.
- Immerwahr 1942 H.R. Immerwahr, Five dedicatory Inscriptions from the North wall of Acropolis, *Hesperia* 11, 1942, 338-348.
- Jacob-Felsch 1969 M. Jacob-Felsch, *Die Entwicklung griechischer Statuenbasen und die Aufstellung der Statuen*, Waldsassen/Bayern 1969.
- Jacoby, *FGrHist* F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, Leiden 1994.
- Jahn-Michaelis 1901 O. Jahn - A. Michaelis, *Arx Athenarum a Pausania descripta*, Bonnae 1901.
- Jameson 1994 M. Jameson, The Ritual of the Athena Nike Parapet, *στό: P. Buitron-Oliver (έκδ.)*, *Interpretation of Architectural Sculpture in Greece and Rome*, Hanover-London 1994, 126-143.
- Jantzen 1938 U. Jantzen, Archaeologische Funde vom Sommer 1937 bis Sommer 1938, *AA* 1938, 540-544.
- Judeich 1931 W. Judeich, *Topographie von Athen*,

- Handbücher der Altertumswissenschaft* III, 2.2, München 1931.
- Kahil 1965 L. Kahil, Autour de l' Artémis attique, *AntK* 8, 1965, 20-33.
- Kahil 1977 L. Kahil, L' Artémis de Brauron, rite et mystères, *AntK* 20, 1977, 86-98.
- Kahil 1981 L. Kahil, Le cratérisque d' Artémis et le Brauronion de l' Acropole, *Hesperia* 50, 1981, 253-263.
- Kaibel 1878 G. Kaibel, *Epigrammata Graeca ex lapidibus conlecta*, Berolini 1878.
- Καλογεροπούλου, Προύνη-Φιλίπ 1973 Α. Καλογεροπούλου, Μ. Προύνη-Φιλίπ, *ΑΕ, Εύρετήριον πρώτης και δευτέρας περιόδου (1837-1874)* Α, Έν Αθήναις 1973.
- Καλτσᾶς 2001 Ν. Καλτσᾶς, *Τὰ Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου*, Ἀθήνα 2001.
- Καλτσᾶς 2004 Ν. Καλτσᾶς, *Ἀγών, Ἔκθεσις Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου*, Ἀθήνα 2004.
- Karakassi, *Archaische Koren* Κ. Karakassi, *Archaische Koren*, München 2001.
- Καροῦζος 1961 Χρ. Καροῦζος, *Ἀριστόδικος*, Ἀθήναι 1961.
- Καροῦζου 1967 Σ. Καροῦζου, *Ὁδηγὸς Ἐθνικοῦ Μουσείου*, Ἀθήνα 1967.
- Καββαδίας-Καβερᾶου 1907 Π. Καββαδία- Γ. Καβερᾶου, *Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸ 1885 μέχρι τοῦ 1890*, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 13, Ἀθήνα 1907.
- Κατσικούδης 2014 Ν. Κατσικούδης, *Τὸ Ἑλληνικὸ Πορτρέτο, εἰκόνα καὶ μῆνυμα*, Θεσ/κη 2014.
- Keesling 1995 C.M. Keesling, *Monumental Private Votive Dedications on the Athenian Acropolis ca. 600-400 b.C.*, Univ. of Michigan 1995.
- Keesling 2002 C.M. Keesling, *The Votive Statues of the Athenian Acropolis*, Cambridge 2002.
- Keesling 2005 C.M. Keesling, Patrons of Athenian votive monuments of the archaic and classical periods, Three Studies, *Hesperia* 74, 2005, 395-426.
- Keesling 2007 C.M. Keesling, Early Hellenistic Portrait-Statues on the Athenian Acropolis: Survival, Reuse, Transformation, στό: Schultz - v. den Hoff 2007, 141-160.
- Keesling 2010 C.M. Keesling, Athenian Sculpture in Transition: Two Statue Bases signed by

- Demetrios of Alopeke (*IG* II² 4895 & *SEG* 12, 61), στό: G. Reger - F.X.\Ryan – T.F. Winters, *Studies in greek Epigraphy and History in Honor of Stephen V. Tracy*, Paris-Bordeaux 2010, 193-205.
- Keesling 2010A C.M. Keesling, The Callimachus Monument on the Athenian Acropolis (*CEG* 256) and Athenian Commemoration of the Persian Wars, στό: M. Baumbach - A. Petrovic - I. Petrovic (ἐκδ.), *Archaic and Classical Greek Epigram*, Cambridge 2010, 100-130 καὶ 267-287.
- Keesling 2012 C.M. Keesling, Syeris, Diakonos of the priestess Lysimache on the Athenian Acropolis (*IG* II² 3464), *Hesperia* 81, 2012, 467-505.
- Keil 1859 C. Keil, *Melanges Greco-romaines* II, 1859.
- Kern 1913 O. Kern, *Inscriptiones Graecae*, Bonnae 1913.
- Kirchner 1927 J. Kirchner, Attische Ephebeninschriften, *AM* 52, 1927, 197-204.
- Kirchner, *Imagines*: J. Kirchner, *Imagines Inscriptionum Atticarum*, Zweite Auflage, durchsetzen von G. Klaffenbach, Berlin 1948.
- Kissas 2000 K. Kissas, *Die attischen Statuen- und Stelen-Basen archaischer Zeit*, Bonn 2000.
- Knell 1978 H. Knell, Die gruppe von Prokne und Itys, *Antike Plastik* XXII, 1978, 75-87.
- Knöpfler 1986 D. Knöpfler, Un Document attique à considerer: le decret de Pandios sur l' Amphiaraiion d' Oropos, *Chiron* 16, 1986, 71-98.
- Köhler 1871 U. Köhler, Attische Psephismen, *Hermes* 5, 1871, 331-353.
- Köhler 1878 U. Köhler, Hallenanlage am Südfusse der Akropolis zu Athen, *AM* 3, 1878, 147-154.
- Köhler 1880 U. Köhler, Die von Herrn Bohn auf der Akropolis gefundenen Inschriften, *AM* 5, 1880, 317-330.
- Köhler 1882 U. Köhler, Künstlerinschrift aus Athen, *AM* 7, 1882, 96-111.
- Köhler 1896 U. Köhler, Attische Inschriften des 5. Jhs. *Hermes* 31, 1896, 151-152.
- Körte 1932 A. Körte, Eine Verlustliste aus der Schlacht bei den Arginusen, *Philologische Wochenschrift* 1932, 84-88.
- Κόκκου 1977 Α. Κόκκου, *Ἡ μέριμνα γιὰ τὶς ἀρχαιότητες στὴν*

- Κοντής 1967 *Ἑλλάδα καὶ τὰ πρῶτα μουσεῖα*, Ἀθήνα 1977.
- Κοντολέων 1949 Ἰ.Δ. Κοντής, Ἄρτεμις Βραυρωνία, *ΑΔ* 22, 1967, Α', Ἀθήναι 1967, 156-206.
- Korres 1984 Ν. Κοντολέων, *Τὸ Ἐρέχθειον ὡς οἰκοδόμημα χθονίας λατρείας*, Ἀθήναι 1949.
- Korres 1984 M. Korres, Vorfertigung u. Ferntransport eines athenischen Grossbaus u. zur Proportionierung von Säulen in der hellenistischen Architektur, στὸ *Bauplanung u. Bautheorie der Antike, Bericht über ein Kolloquium veranstaltet vom Architekturreferat des Deutschen Archäologischen Instituts mit Unterstützung der Stiftung Volkswagenwerk in Berlin vom 16.11 bis 18.11.1983, Diskussionen zur Archäologischen Bauforschung* 4, Berlin 1984, 201-207.
- Korres 1994 M. Korres, Recent Discoveries on the Acropolis, στὸ: R. Economakis (ἐκδ.), *Acropolis Restoration*, London 1994, 174-179.
- Korres 1994a M. Korres, *Study for the Restoration of the Parthenon IV: The West Wall of the Parthenon and Other Monuments*, Athens 1994.
- Korres 1994b M. Korres, Ὁ Παρθενώνας ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ μέχρι τὸν 19^ο αἰ., στὸ: Π. Τουρνικιώτης (ἐπιμ.), *Ὁ Παρθενώνας καὶ ἡ ἀκτινοβολία του στὰ νεώτερα χρόνια*, Ἀθήνα 1994, 136-161.
- Korres 1994c M. Korres, The History of the Acropolis Monuments, στὸ: R. Economakis (ἐκδ.), *Acropolis Restoration*, London 1994, 35-51.
- Korres, Τοπογραφικὰ ζητήματα M. Korres, Τοπογραφικὰ ζητήματα τῆς Ἀκροπόλεως, στὸ *Ἀρχαιολογία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν* (ἐκδ. ΕΙΕ), Ἀθήνα 1996.
- Korres 1997 M. Korres, Die Athena Tempeln auf der Akropolis, στὸ: Höpfner, *Kultbauten* 1997, 219-243.
- Korres 1997a M. Korres, An early Attic Ionic Capital and the Kekropion on the Athenian Acropolis, στὸ: O. Palagia, *Greek Offering, Essays on Greek Art in honour of John Boardman*, Oxford 1997, 95-107.
- Korres 1999 M. Korres - Γ.Α. Πανέτσος - Τ. Seki, *Ὁ Παρθενών. Ἀρχιτεκτονικὴ καὶ Συντήρηση*, Ἑλληνικὸ Ἴδρυμα Πολιτισμοῦ - Ἐπιτροπὴ Συντηρήσεως Μνημείων Ἀκροπόλεως, Β' ἐκδ.,

- Αθήνα 1999
- Korρές 2000 M. Korρές, Άναθηματικά καὶ τιμητικά τέθριππα στὴν Ἀθήνα καὶ τοὺς Δελφούς, στό: A. Jaquemin (ed.), *Delphes cent ans après la grande fouille. Essai de bilan, Colloque d'Athènes-Delphes*, Sept. 1992, *BCH Suppl.* 36, Paris 2000, 296-314.
- Korres 2004 M. Korres, The Pedestals and the Acropolis South Wall, στό: Stewart 2004, 242-285.
- Kosmetatou 2004 E. Kosmetatou, Rhoxane's Dedications to Athena Polias, *ZPE* 146, 2004, 75-80.
- Kosmopoulou 1998 A. Kosmopoulou, The Relief Base of Atarbos: Acropolis Museum 1338, στό: B.S. Ridgway - K.J. Hartswick - M. Sturgeon (έκδ.), *ΣΤΕΦΑΝΟΣ*, Philadelphia, 163-172.
- Kosmopoulou 2002 A. Kosmopoulou, *The Iconography of Sculptured Statue Bases in Archaic and Classical Periods*, Madison 2002.
- Kotsidu 2000 H. Kotsidu, *Τιμὴ καὶ δόξα*, Berlin 2000.
- Κουμανούδης 1860 Στ.Ἀ. Κουμανούδης, *Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι*, Ἀθῆναι 1860.
- Κουμανούδης 1864 Στ.Ἀ. Κουμανούδης, *Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν*, 2 Ὀκτωβρίου 1864, φ. 539, 489, ἀρ. 2.
- Κουμανούδης 1871 Στ.Ἀ. Κουμανούδης, Ἀττικῆς Ἐπιγραφαὶ Ἐπιτύμβιοι, Ἀθῆναι 1871.
- Κουμανούδης 1875 Στ.Ἀ. Κουμανούδης, Εἰδήσεις περὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν πύργου καὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ αὐτοῦ, *Ἀθηναῖον* 4, 1875, 195-209.
- Koumanoudes 1960 St.N. Koumanoudes, Liste des Prytanes de la tribu Pandionis, *REG* 73, 1960, 88-99.
- Κουμανούδης 1965/6 Στ.Ν. Κουμανούδης, Εἰς Ἀττικῆς Ἐπιγραφάς, *Πολέμων* 8, 1965/6, 43-48.
- Κουμανούδης-Ματθαίου 1987 Στ.Ν. Κουμανούδης - Ἀ. Ματθαίου, Κατάλογος Ἀθηναίων διαιτητῶν, *ΗΡΟΣ* 5, 1987, 15-23.
- Κουρίνου 2007 Ἐ. Κουρίνου, Βάση ἀγάλματος μετὰ τὴν ὑπογραφή τοῦ Κηφισοδότου στὸ Ν. Καλτσᾶς - Γ. Δεσπίνης (έπιμ.), *Πραξιτέλης*, Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, 25 Ἰουλίου - 31 Ὀκτωβρίου 2007, *ΥΠΠΟ* 2007, 200-201, ἀρ. 61.
- Kreeb 2000 M. Kreeb, Οἱ ἀρχαιότητες τῆς Ἀθήνας: Ξένοι ταξιδιωτῆς, στό: Χ. Μπούρας - Μ. Σακελλάριος - Κ. Στάϊκος - Ε. Τουλούπα, *Ἀθῆναι. Ἀπὸ τὴν Κλασικὴ Ἐποχὴ ἕως Σήμερα (5^{ος} αἰ. π.Χ.- 2000*

- μ.Χ.), Αθήνα 2000, 344-369.
- Kreuz 2007 N. Kreuz, *Zeus u. die griechischen Poleis*, Tübingen Archaeologische Forschungen 3, Rahden/Westf. 2007.
- Kroll 1972 J.H. Kroll, *Athenian Allotment Plates*, Cambridge 1972.
- Kroll 1982 J.H. Kroll, The Ancient Image of Athena Polias, *Hesperia* 20, 1982, 68-70.
- Kron, *Phylenheroen* U. Kron, *Die zehn attischen Phylenheroen. Geschichte, Mythos, Kult und Darstellungen*, Berlin 1976.
- Kron 1979 U. Kron, Demos, Pnyx and Nymphenhügel, *AM* 94, 1979, 50-54.
- Kron 1996 U. Kron, Priesthoods, Dedications and Euergetism: What did Religion play in the Political and Social status of Greek Women? στό: P. Hellstrom - B. Alroth, *Religion and Power in the Ancient Greek World*. Proceedings of the Uppsala Symposium 1993 (Boreas 24), Uppsala 1993 (1996), 139-182.
- Krumeich 1997 R. Krumeich, *Bildnisse griechischer Herrscher und Staatsmänner im 5. Jahrhundert v. Chr.*, München 1997.
- Krumeich 2002 R. Krumeich, Porträts und Historienbilder der klassischen Zeit, στό: M. Maischberger, *Die griechische Klassik, Idee oder Wirklichkeit, Eine Ausstellung im Martin-Gropius-Bau, Berlin, 1. März – 2. Juni 2002 und in der Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, 5. Juli - 6. October 2002*, Mainz 2002, 209-240.
- Krumeich 2007a R. Krumeich, Ehrenstatuen als Weihgeschenke auf der Athener Akropolis, στό: C. Frevel - H.v. Hesberg, *Kult u. Kommunikation. Medien in Heiligtümern der Antike*, Wiesbaden 2007, 381-413.
- Krumeich 2007b R. Krumeich, Human Achievement and Divine Favour, στό: Schultz - v. den Hoff 2007, 161-180.
- Krumeich –Witschel 2009 R. Krumeich - Chr. Witschel, Hellenistische Statuen in Ihrem räumlichen Kontext, στό: A. Matthaei - M. Zimmermann (έκδ.), *Stadtbilder im Hellenismus*, Berlin 2009, 173-226.

- Krumeich–Witschel 2010 R. Krumeich - Chr. Witschel, *Die Akropolis von Athen im Hellenismus und in der römischen Kaiserzeit*, Wiesbaden 2010.
- Krumeich 2010a R. Krumeich, Vorklassischen Hintergrund. Zum Phänomen der Wiederverwendung älterer Statuen auf der Athener Akropolis als Ehrenstatuen für Römer, στο: Krumeich - Chr. Witschel 2010, 329-337.
- Krumme 1993 M. Krumme, Das Heiligtum der Athena beim Palladion' in Athen, *AA* 108, 1993, 213-225.
- Kyle 1992 D. Kyle, The Panathenaic Games, Sacred and Civic Athletics, στο: Neils 1992, 77-102.
- Κυπαρίσσης 1927/28 N. Κυπαρίσση, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Παρθενῶνος *ΑΔ* 11, 1927/28, 123-134.
- Labarde 1977 J. Labarde, *Thorikos. Les Testimonia*, Gent 1977.
- Lambert 1999 S.D. Lambert, IG II² 2345, Thiasoi of Herakles and the Salaminioi, *ZPE* 125, 1999, 93-130.
- Lambert 2000-3 S.D. Lambert, The first Athenian Agonothetai, *HOROS* 14-16, 2000-2003, 99-105.
- Lapatin 2005 K. Lapatin, The Statue of Athena and other treasures in the Parthenon, στο: J. Neils (ἐκδ.), *The Parthenon. From Antiquity to the Present*, Cambridge 2005, 261-291.
- Lauffer 1957 S. Lauffer, Prosopographische Bemerkungen zu den Attischen Grubenpachtlisten, *Historia* 6, 1957, 287-305.
- Laum 1914 B. Laum, *Stiftungen zu der griechischen und römischen Antike. Ein Beitrag zur antiken Kulturgeschichte*, Berlin 1914.
- Lawton 1995 C. Lawton, *Attic Documentreliefs*, O.U.P., Oxford 1995.
- Lazzarini 1976 M.L. Lazzarini, *Le Formule delle dediche Votive nella Grecia Arcaica*, Roma 1976.
- Le Bas II, 1 Ph. Le Bas, *Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure*, II: Inscriptions grecques et latines, Partie 1: Attique, Paris (c. 1860).
- Leipen 1971 N. Leipen, *Athena Parthenos: a Reconstruction*, Toronto 1971.
- Λεμπιδάκη 2013 E. Λεμπιδάκη, Ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶ τὴν Νίκη στὴ Νίκη Ἄπτερο, στο: Ἐ. Σιουμπάρα - Κ. Ψαρουδάκης (ἐπιμ.), *Θεμέλιον, 24 μελέτες γιὰ τὸν Δάσκαλο Πέτρο Θέμελη ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καὶ*

- Λεονάρδος 1917 *τοὺς συνεργάτες του*, Ἀθήνα 2013, 367-393.
B. Λεονάρδος, Ἀμφιαρείου Ἐπιγραφαί, *AE* 1917, 39-48.
- Leventi 2003 I. Leventi, *Hygeia in Classical Greek Art*, Athens 2003.
- Lewis 1954 D.M. Lewis, Notes on Attic Inscriptions I, *BSA* 49, 1954, 17-50.
- Lewis 1955 D.M. Lewis, Notes on Attic Inscriptions II, *BSA* 50, 1955, 1-36.
- Lewis 1959 D.M. Lewis, Attic Manumissions, *Hesperia* 28, 1959, 208-238.
- Lewis 1963 D.M. Lewis, Cleisthenes and Attica, *Historia* 12, 1963, 22-40.
- Lewis 1979 D.M. Lewis, An Inventory in the Agora, *ZPE* 36, 1979, 131-134.
- Lewis 1986 D.M. Lewis, Temple Inventories in Ancient Greece, στό: M. Vickers (ἐκδ.), *Pots and Pans*, Proceedings of the Colloquium on Precious Metals and Ceramics in the Muslim, Chinese and Greco-Roman Worlds, Oxford 1986, 71-81.
- Lewis 1988 D.M. Lewis, The Last Inventories of the Treasures of Athena στό: D. Knöpfler (ἐκδ.), *Comptes et Inventaires dans la cité Grecque*, Actes du colloque de Neuchâtel en l'honneur de Jacques Tréheux, Neuchâtel 1988, 297-308.
- Linders 1972 T. Linders, *Studies in the Treasure- Records of Artemis Brauronia found in Athens*. Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae in 4, XIX, Stockholm 1972.
- Linders 1975 T. Linders, *The Treasures of the Other Gods in Athens and their Functions*, Meisenheim am Glan 1975.
- Linders 1992 T. Linders, Inscriptions and Orality, *SO* 67, 1992, 27-40.
- Linders 1997 T. Linders, Gaben an die Gotter oder Goldreserve?, στό: Höpfner, *Kultbauten*, 31-36.
- Linders 2007 T. Linders, The Location of the Opisthodomos: Evidence from the Temple of Athena Parthenos' Inventories, *AJA* 111, 2007, 777-782.
- Linfert 1982 A. Linfert, Athenen des Phidias, *AM* 97, 1982, 66-71.
- Lippold 1911 G. Lippold, Τριτοπατρεῖς, *AM* 36, 1911, 105-109.
- Lippold 1939 G. Lippold, *Griechische Plastik*, München

- 1939.
- Lipsius 1966 J.H. Lipsius, *Das Attische Recht u. Rechtsverfahren mit Benutzung des Attisches Processes*, Hildesheim - Olms 1966.
- Löhr 1995 C. Löhr, Die Akropolis von Athen in klassischer Zeit, στο: Stemmer, *Standorte*, 162-171.
- Löhr 1995A C. Löhr, Die Akropolis von Athen in archaischer Zeit, στο: Stemmer, *Standorte*, 148-150.
- Löhr 2000 C. Löhr, *Griechische Familienweihungen*, Rahden/ Westf. 2000.
- Λόλλιγκ 1888α Α. Λόλλιγκ, Εὔρεσις Ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, *ΑΔ* 1888, τ. Α΄, 66-92.
- Λόλλιγκ 1888β Α. Λόλλιγκ, Εὔρεσις Ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, *ΑΔ* 1888, τ. Β΄, 136-138.
- Λόλλιγκ 1888γ Α. Λόλλιγκ, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, *ΑΔ* 1888, τ. Β΄, 205-209.
- Λόλλιγκ 1889α Α. Λόλλιγκ, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, *ΑΔ* 1889, 6-21.
- Λόλλιγκ 1889β Α. Λόλλιγκ, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, *ΑΔ* 1889, 51-56.
- Λόλλιγκ 1889γ Α. Λόλλιγκ, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, *ΑΔ* 1889, 126-135.
- Λόλλιγκ 1889δ Α. Λόλλιγκ, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, *ΑΔ* 1889, 203-210.
- Λόλλιγκ 1890 Α. Λόλλιγκ, Προσάρτημα τοῦ Δελτίου: Διατριβαὶ καὶ Ἐκθέσεις. Ἐπιγραφικαὶ ἀνακοινώσεις, *ΑΔ* 1890, 143-147.
- Lolling- Wolters 1899 H.G. Lolling- P. Wolters, *Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, τόμος πρῶτος, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος πρῶτον, Ἀρχαϊκαὶ Ἀναθηματικαὶ Ἐπιγραφαί*, Βιβλ. τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1899.
- Longo 1969 Longo, *Aretalogie nel mondo Greco* I, 1969.
- Loomis 1998 W.T. Loomis, *Wages, Welfare, Cost and Inflation*, Ann Arbor, University of Michigan Press 1998.
- Löwy 1885 E. Löwy, *Inschriften griechischer Bildhauer*, Leipzig 1885.
- Luyster 1965 R. Luyster, Symbolic Elements in the Cult of Athena, *History of Religions* 5, 1965.
- Ma 2012 J. Ma, Epigraphy and the display of authority στο: J. Davies - J. Wilkes, *Epigraphy and the Historical Sciences*, Proceedings of the British

- Academy 177, Oxford - N. York 2012.
- Ma 2013 J. Ma, The History of Hellenistic Honorific Statues, στο: P. Martzavou - N. Papazarkadas, *Epigraphical Approaches to the post-classical Polis, Fourth Century BC to Second Century AD*, Oxford 2013, 165-179.
- Ma-Tracy 2004 J. Ma - St. Tracy, Notes on Statue Bases, *ZPE* 150, 2004, 120-127.
- Μαχαίρα 1989 Β. Μαχαίρα, Ανάγλυφη βάση με παραστάσεις αθλητών στο Τζάχου-Αλεξανδρῆ 1989, 182-183, αρ. 72.
- Makres 1994 A. Makres, *The Institution of Choregia in Classical Athens* (ἀδημοσ. διατριβή), Oxford University, Trinity Term 1994.
- Μακρῆ 2009 Α. Μακρῆ, The Atarbos Base from the Acropolis of Athens Revisited, στο: Α. Θέμος - Ν. Παπαζαρκάδας, *Αττικά Ἐπιγραφικά. Μελέτες πρὸς τιμὴν τοῦ Chr. Habicht*, Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο, Ἀθήνα 2009, 225-246.
- Μακρῆ 2004-2009Α Α. Μακρῆ, Ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὶς Ἀχαρνές, *HOROS* 17-21, 2004-2009, 143-146.
- Μακρῆ 2004-2009Β Α. Μακρῆ, Ἡ χορηγικὴ ἀνάθεση τοῦ Μενετέλους Μένητος Ἀναγυρασίου, *HOROS* 17-21, 2004-2009, 109-117.
- Μαλούχου 2000-2003 Γ.Ε. Μαλούχου, Δύο τιμητικὰ ψηφίσματα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, *HOPOS* 14-16, 2000-2003, 57-58.
- Μαλλούχου-Tufano 1998 Φ. Μαλλούχου-Tufano, *Ἡ Ἀναστήλωση τῶν Ἀρχαίων Μνημείων στὴ Νεώτερη Ἑλλάδα (1834-1939)*, Ἀθήνα 1998.
- Μανέτας 1888 Π. Μανέτας, Εὔρεσις ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, *ΑΔ* 1888, τ. Α', 63-69.
- Μάντης 1990 Α. Μάντης, *Προβλήματα τῆς εἰκονογραφίας τῶν ἱερειῶν καὶ τῶν ἱερέων στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ τέχνη*, Ἀθήνα 1990.
- Mantis 2001 A. Mantis, Eine wiedergewonene Athena-Statue auf der Athener Akropolis, στο: W. Schuermann, Der Typus der Athena Vescovaldi und seine Umbildungen, *AntPl* 27, 2001, 85-88.
- Mangold 1993 M. Mangold, Athenatypen auf attischen Weihreliefs des 5. und 4. Jhs. v. Chr., *Hefte des Archäologischen Seminars der Universität Bern, Beiheft* 2, Bern 1993.

- Mansfield 1985 J.M. Mansfield, *The Robe of Athena and the Panathenaic Peplos*, Ph.D. diss., University of California at Berkeley 1985.
- Marcadé, *Recueil II* J. Marcadé, *Recueil des signatures de sculpteurs grecs II*, Paris 1957.
- Marchiandi 2003 D. Marchiandi, L' Academia: Un capitolo dell' 'Atene dei tiranni', *ASAtene* 81.1, 2003 [2004], 11-78.
- Mark 1993 I.S. Mark, The Sanctuary of Athena Nike in Athens. Architectural Stages and Chronology, *Hesperia Suppl. XXVI*, Princeton 1993.
- Marx 2001 P.A. Marx, Acropolis 625 (Endoios Athena) and the Rediscovery of its Findspot, *Hesperia* 70, 2001, 221-254.
- Ματθαίου κ.ἄ. 1992 Α. Ματθαίου - Γ. Μαλούχου - Α. Θέμος, Μ. Διακουμάκου, *Ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως. Κατάλογος*, Ἀθήνα 1992.
- Ματθαίου 1992-1998 Α.Π. Ματθαίου, Σύμμεικτα Ἀττικά, II. Εἰς IG II² 3125, *HOROS* 10-12, 1992-98, 547-553.
- Matthaiou 1994 A. Matthaiou, Two new Inscriptions, στό: R. Osborne - S. Hornblower (ἐκδ.), *Ritual, Finance, Politics: Athenian Democratic Accounts presented to D. Lewis*, Oxford 1994, 174-188.
- Mattingly 1961 H.B. Mattingly, The Athenian Coinage Decree, *Historia* 10, 1961, 148-188.
- Mattingly 1966 H.B. Mattingly, *The Athenian Empire restored*, University of California, Santa Barbara 1966.
- Mattingly 1982 H.B. Mattingly, The Athena Nike Temple reconsidered, *AJA* 86, 1982, 381-385.
- Mattusch 1980 C. Mattusch, The Berlin Foundry Cup: The Casting of Greek Bronze Statuary in the early fifth century B.C., *AJA* 84, 1980, 435-444.
- Mauzy - Camp McKesson 2006 C. Mauzy – J. Camp McKesson, *Οἱ ἀνασκαφές στήν Ἀγορά τῆς Ἀθήνας 1931-2006. Εἰκονογραφημένο Ἱστορικό*, Ἀθήνα 2006.
- Meisterhans 1971 K. Meisterhans, *Grammatik der attischen Inschriften*, Dritte Auflage, Dublin-Zürich-Vaduz-New York 1971.
- Meritt 1927 B.D. Meritt, An Athenian Naval Catalogue, *AJA* 31, 1927, 465-467.
- Meritt 1940 B.D. Meritt, Greek Inscriptions, *Hesperia* 9, 1940, 51-96.
- Meritt 1941 B.D. Meritt, Greek Inscriptions, *Hesperia* 10,

- 1941, 38-64.
- Meritt 1947A B.D. Meritt, Greek Inscriptions, *Hesperia* 16, 1947, 147-183.
- Meritt 1947B B.D. Meritt, Two Attic Epigramms, *Hesperia* 16, 1947, 287-289.
- Meritt 1960 B.D. Meritt, Greek Inscriptions, *Hesperia* 29, 1960, 1-77.
- Meritt 1968 B.D. Meritt, Greek Inscriptions, *Hesperia* 37, 1968, 266-298.
- Meyer 1989 M. Meyer, Die Griechischen Urkundenreliefs, *AM Beiheft XIII*, Berlin 1989.
- Meyer 2013 E. Meyer, Inscriptions as Honors and the Athenian Epigraphic Habit, *Historia* 62, τ. 4, 2013, 453-494.
- Michaelis 1871 J. Michaelis, *Der Parthenon*, Leipzig 1871.
- Michaelis 1876 A. Michaelis, Bemerkungen zur Periegeese der Akropolis, *AM* 1, 1876, 295-298.
- Michel 1900 Michel, *Recueil d' Inscriptions Grecques*, Paris-Bruxelles 1900.
- Michel 1912 C. Michel, *Recueil d' Inscriptions Grecques*, Supplément I, Paris-Bruxelles 1912.
- Michel 1927 C. Michel, *Recueil d' Inscriptions Grecques*, Supplément II, Paris-Bruxelles 1927.
- Mikalson 1975 J.D. Mikalson, *The Sacred and Civil Calender of the Athenian Year*, Princeton 1975.
- Mikalson 1983 J.D. Mikalson, *Athenian Popular Religion*, London 1983.
- Mikalson 1998 J.D. Mikalson, *Religion in Hellenistic Athens*, Oxford 1998.
- Milchhöfer 1892 A. Milchhöfer, Untersuchungen über die Demenordnung des Kleisthenes, *Abhandlungen der Königl. Preussische Akademie der Wissenschaft zu Berlin vom Jahre 1892*, Berlin 1892, 1- 48.
- Mitchell 1964 F.W. Mitchell, Derkylos of Hagnous and the Date of *IG II² 1187*, *Hesperia* 33, 1964, 337-351.
- Mitchell 1964A F.W. Mitchell, Addendum, *Hesperia* 33, 1964, 349-351.
- Μιτσός 1952 M. Μιτσός, Ἐπιγραφὰὶ ἐξ Ἀμφιαρείου, *AE* 1952, 167-204.
- Mommsen 1898 Aug. Mommsen, *Feste der Stadt Athen im Altertum*, Berlin 1898.

- Monaco 2008 M.Ch. Monaco, Un Acropoli per l' Impero: L' Aparché per la dea come premessa al programma Pericleo, στό: *Atene e la Magna Grecia dall' eta Arcaica all' Ellenismo*, Atti del Quarantasettesimo Convegno di Studi sulla Magna Grecia, Taranto 27-30, Settembre 2007, Istituto per la Storia e l' Archeologia della Magna Grecia, Taranto 2008, 61-87.
- Monaco 2009 M.Ch. Monaco, Sull'Acropoli, all'ombra della Promachos, *ASAtene* 87, III, 9, τ. I, 2009, 275-311.
- Monaco 2011 M.Ch. Monaco, Offrandes publiques et privées sur l'Acropole et l'Agora d'Athènes à l'époque lycourguénne (340-340 av. J.-C.), στό: Azoulay - Ismard 2011, 219-230.
- Moreno 1994 P. Moreno, *Scultura Ellenistika*, Roma 1994.
- Moretti 1953 L. Moretti, *Iscrizioni Agonistiche Greche*, Roma 1953.
- Moretti 1957 L. Moretti, *Olympionikai, I Vincitori negli Antichi Agoni Olimpici*, Roma 1957.
- Moretti 1967-75 L. Moretti, *Iscrizioni storiche ellenistiche*, τ. 1, Firenze 1967-1975.
- Morkholm 1963 O. Morkholm, *Studies in the Coinage of Antiochos IV of Syria*, Kobenhavn: Kommissioaer: Munksgaard 1963.
- Müller 1988 H.P. Müller, Praxiteles u. Kephisodotos der Jüngere. Zwei griech. Bildhauer aus höhen Gesellschaftsschichten, *Klio* 70, 1988, 346-361.
- Müller 2010 J. M. Müller, «...weihte es der Athena». Basen von Weihgeschenken für Athena auf der nachklassischen Akropolis, στό: Krumeich-Witschel 2010, 157-205.
- Müller-Scholl 1843 C.O. Müller - A. Scholl, *Archaeologische Mitteilungen aus Griechenland I*, Frankfurt 1843.
- Muller - Dufeu 2002 M. Muller-Dufeu, *La Sculpture Grecque. Sources littéraires et épigraphiques*, Paris 2002.
- Muss - Schubert 1988 U. Muss - Ch. Schubert, *Die Akropolis von Athen*, Graz - Austria 1988.
- Μυλωνᾶς 1884 Κ.Δ. Μυλωνᾶς, Ἐπιγραφή ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, *AE* 1884, 220-222.
- Nachmanson 1908 E. Nachmanson, Inschriften aus Athen, *AM* 33, 1908, 199-210.

- Neils 1992 J. Neils (ἐκδ.), *Goddess and Polis. The Panathenaic Festival in Ancient Athens*, Princeton - N. Jersey 1992.
- Neils 1992a J. Neils, Panathenaia: An Introduction, στο: Neils 1992, 13-27.
- Neils 1992b J. Neils, Panathenaic Amphoras: Their meaning, makers and markets, στο: Neils 1992, 29-51.
- Neils 1996 J. Neils, *Worshipping Athena, Panathenaia and Parthenon*, The University of Wisconsin Press, Madison 1996.
- Neils 2001 J. Neils, Athena, Alter ego Zeus, στο: S. Deacy - A. Villing (ἐκδ.), *Athena in the Classical World*, Oxford 2001.
- Neils 2005 J. Neils, *The Parthenon. From Antiquity to the Present*, Cambridge 2005.
- Neumann 1979 G. Neumann, *Probleme des griechischen Weihreliefs*, Tübingen 1979.
- Newton - Hicks 1874 C.T. Newton - E.L. Hicks, *The Collection of Ancient Greek Inscriptions in the British Museum*, τ. 1, Oxford 1874.
- Nick 1997 G. Nick, Die Athena Parthenos - ein Kultbild, στο: Höpfner, *Kultbauten*, 22-24.
- Nick 2002 G. Nick, Die Athena Parthenos, *AM Beiheft* 19, 2002.
- Niemeyer 1964 H.G. Niemeyer, Das Kultbild der Eupatriden, στο: *Festschrift E. von Mercklin*, Waldsassen-Bayern 1964, 106-111.
- Niemeyer 1985 D. Niemeyer, *Kopien und Nachamungen im Hellenismus*, Bonn 1985.
- Oakley- Coulson- Palagia 1997 J.H. Oakley - W.D.E. Coulson - O. Palagia, *Athenian Potters and Painters*, Oxford 1997.
- Ölmann 1957 F. Ölmann, Homerische Tempel u. Nordeurasische Opfermahlhäuser, *Bjb* 157, 1957, 15, ἀρ. 11.
- Οικονομίδης 1959-60 A. N. Οικονομίδης, *Νέον Αθήναιον* 4, 1959-60, 7-10
- Oikonomides 1980 A.N. Oikonomides, Attic Choregic Inscriptions I. Aristeides and Cyriacus of Ancona. *AncW* 3, 1980 20-22.
- Οικονομίδου 1975 M. Οικονομίδου, *Η Νομισματοκοπία της Νικοπόλεως*, Αθήναι 1975.
- Οικονόμου 1939-1941 Γ. Οικονόμου, Ἡ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, *AE* 1939-1941, 97-110.

- Oliver 1965 J.H. Oliver, Athens and Romans around Moesia, *GRBS* 6, 1965, 51-55.
- Oliver 2007 G. Oliver, Space and Visualisation of Power in the greek Polis, στό: Schultz - v. den Hoff 2007, 181-204.
- Όρλάνδος 1978 Α. Όρλάνδος, *Η αρχιτεκτονική τοῦ Παρθενῶνος* II, Ἀθήναι 1978.
- Osborne, *Demos* R. Osborne, *Demos: The discovery of Classical Attica*, Cambridge 1985.
- Osborne-Hornblower 1994 R. Osborne - S. Hornblower (ἐκδ.), *Ritual, Finance, Politics: Athenian Democratic Accounts presented to D. Lewis*, Oxford 1994.
- Overbeck 1868 J. Overbeck, *Die Antiken Schriftquellen zur Geschichte der Bildenden Künste bei den Griechen*, Leipzig 1868.
- Overbeck II 2014 S. Kansteiner - K. Hallof et alii, *Der Neue Overbeck, Die antiken Schriftquellen zu den bildenden Künsten der Griechen, τ. II, klassik, Bildhauer and Maler des 5. Jhs. v. Chr.*, Berlin-Boston 2014.
- Overbeck III 2014 S. Kansteiner - K. Hallof et alii, *Der Neue Overbeck, Die antiken Schriftquellen zu den bildenden Künsten der Griechen, τ. III, spätklassik, Bildhauer des 4. Jhs. v. Chr.*, Berlin-Boston 2014.
- Palagia 1993 O. Palagia, *The Pediments of the Parthenon*, Leyde 1993.
- Palagia 2000 O. Palagia, A gymnasiarch's dedication and the Panathenaic Torch-race, στό: Ἀγαθὸς Δαίμων, *Mythes et Cultes: Études d' iconographie en l'honneur de Lilly Kahil*, *BCH Suppl.* 38, 2000, 403-408.
- Palagia 2000A O. Palagia, Parian Marble and the Athenians, στό: Δ. Σκυλάρντι, *Παρία Λίθος: Λατομεῖα, μάρμαρο καὶ ἐργαστήρια γλυπτικῆς τῆς Πάρου*, Α΄ Διεθνὲς Συνέδριο Ἀρχαιολογίας Πάρου καὶ Κυκλάδων, Πάρος 1997, Ἀθήνα 2000 (β΄ ἐκδ. 2010), 347-354.
- Παλαγγιᾶ 2002 Ό. Παλαγγιᾶ, Ζεὺς Νάϊος καὶ Διώνη στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, στό: *Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ γλύπτη Στ. Τριάντη*, *Μουσεῖο Μπενάκη 1^ο Παράρτημα*, Ἀθήνα 2002, 171-178.
- Palagia-Tracy 2003 O. Palagia - S.V. Tracy (ἐπιμ.), *The*

- Macedonians in Athens 322-229 B.C., *Proceedings of an International Conference held at the University of Athens, May 24-26, 2001*, Athens 2003.
- Palagia 2005 O. Palagia, A new interpretation of Menander's image by Kephisodotos II and Timarchos, *ASAtene* 83, I, 2005, 287-297.
- Palagia - Choremi-Spetsieri 2007 O. Palagia - A. Choremi-Spetsieri (έκδ.), *The Panathenaic Games*, Oxford 2007.
- Palagia 2013 O. Palagia, Not from the Spoils of Marathon: Pheidias' Bronze Athena on the Acropolis, στό: K. Buraselis – Π. Kulakiotis (έπιμ.), *Marathon the day after*, Αθήνα 2013, 117-127.
- Palma 1981 B. Palma, Il piccolo donario pergameno, *Xenia* 1, 1981, 45-84.
- Παντερμαλῆς-Έλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013 Δ. Παντερμαλῆς - Σ. Έλευθεράτου - Χ. Βλασσοπούλου, *Μουσείο Ακρόπολης, Όδηγός*, Αθήνα 2013.
- Παπαχατζῆς 1998 Ν. Παπαχατζῆς, *Αττικά, Πausανίου Έλλάδος Περιήγησις*, Αθήνα 1998.
- Παπαδημητρίου 1949 Ί. Παπαδημητρίου, Άνασκαφαί έν Βραυρωνί τῆς Αττικῆς, *ΠΑΕ* 1949, 84-86.
- Παπαδημητρίου 1950 Ί. Παπαδημητρίου, Άνασκαφαί έν Βραυρωνί, *ΠΑΕ* 1950, 187-189.
- Παπαδημητρίου 1956 Ί. Παπαδημητρίου, Άνασκαφαί έν Βραυρωνί, *ΠΑΕ* 1956, 73-89.
- Παπαδημητρίου 1961 Ί. Παπαδημητρίου, Βραυρών, *Έργον* 1961, 20-37.
- Papademetriou 1963 J. Papademetriou, The Sanctuary of Artemis at Brauron, *Scientific American* 208, 1963, 113-118.
- Pariante 1994 A. Pariante, Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1993, Acropole, *BCH* 118, 1994, 698-700.
- Parke 1967 H. W. Parke, *The Oracles of Zeus*, Oxford 1967.
- Parke 1977 H.W. Parke, *Festivals of the Athenians*, London 1977.
- Parker 1996 R. Parker, *Athenian Religion. A History*, Oxford 1996.
- Parker 2004 R. Parker, Greek Dedications, στό: *ThesCra* I, 2004, 269-281.
- Parker 2005 R. Parker, *Polytheism and Society in Ancient Athens*, Oxford 2005.

- Pasquier-Martinez 2007 A. Pasquier - J.L. Martinez, *Praxitèle, Paris, Musée du Louvre*, Paris 2007.
- Paton 1927 J.M. Paton, *The Erechtheum*, Cambridge-Mass. 1927.
- Peek 1953/54 W. Peek, Zu den archaischen Weihinschriften von der Akropolis, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg* 3, 1953/54, 377-390.
- Peek 1980 W. Peek, *Attische Versinschriften*, Abhandlungen der Sächsischen Akademie des Wissenschaften zu Leipzig, τ. 69, τ. 2, Berlin 1980.
- Pelekides 1962 S. Pelekides, *Histoire de l' Ephébie attique des origines à 31 avant Jésus-Christ, Travaux et memoires des anciens membres étrangers de l' École et de divers savants, École française d' Athènes*, τ. 13, Paris 1962.
- Peppas-Delmouzou 1965 D. Peppas-Delmouzou, Epigraphical notes, *AJA* 6, 1965, 151-152.
- Πέππα-Δελμούζου 1966 Ντ. Πέππα-Δελμούζου, Τὸ Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον, Ἀρχαιολογικὰ Χρονικά, *AE* 1966, 1.
- Πέππα-Δελμούζου 1972 Ντ. Πέππα-Δελμούζου, Ἐπιγραφικὴ Συλλογὴ Ἀθηνῶν, *AI* 27, 1972, Β 1, Χρονικά, 10-13.
- Πέππα-Δελμούζου 1980 Ντ. Πέππα-Δελμούζου, Ὑπογραφές Καλλιτεχνῶν, *Στήλη. Τόμος εἰς μνήμην Ν. Κοντολέοντος*, Ἀθήνα 1980, 430-433.
- Perdrizet 1900 P. Perdrizet, Bibliographie, *REA* 2, 1900, 365-372.
- Perrin 1994 E. Perrin, Heracleides le Cretois à Athènes: Les plaisirs du tourisme culturel, *REG* 107, 1994, 192-202.
- Perrin-Saminadayar 2007 E. Perrin-Saminadayar, Visites imperiales et visites royales à Athènes au 1er siècle de notre ere: Histoire et raisons d' un rendez-vous manqué, στί: Y. Perrin (ἐκδ.), *Neronia VII. Rome, L' Italie et la Grèce. Hellenisme et Philhellenisme au premier siècle après J.-C. Actes du VIIe colloque international de la Societe Internationale d' Études Neroniennes, (Athènes 21-23 Octobre 2004)*, Bruxelles 2007, 126-144.
- Πετράκος 1997 Β. Πετράκος, *Οἱ Ἐπιγραφές τοῦ Ὁρωποῦ*, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς

- Ἑταιρείας, Αθήνα 1997.
- Pfister 1951 F. Pfister, Die Reisebilder des Herakleides. Einleitung, Text, Übersetzung und Kommentar mit einer Übersucht über die Geschichte der griechischen Volkskunde, *SBWien* 227.2, Wien 1951.
- Pfisterer-Haas 1989 S. Pfisterer-Haas, *Darstellungen alter Frauen in der griechischen Kunst* 1989, 101-105.
- Pickard-Cambridge 1968 A.W. Pickard-Cambridge, *The Dramatic Festivals of Athens*, (2^η έκδ.), Oxford 1968.
- Pittakys 1835 K. Pittakys, *L'Ancienne Athènes*, Athènes 1835.
- Pogorelski 1923 A. Pogorelski, IG II 1213, *Philologische Wochenschrift* 43, 1923, 599.
- Pollitt 1994 J.J. Pollitt, *Η τέχνη την Ἑλληνιστική ἐποχή*, (έλλην. μτφ.), Αθήνα 1994.
- Poursat 1967 J.C. Poursat, Une base signée du Musée National d' Athènes: Pyrrichistes Victorieux, *BCH* 91, 1967, 102-110.
- Preller 1838 L. Preller, *Polemonis Periegetae fragmenta*, Lipsiae 1838.
- Preuner 1900 E. Preuner, *Ein Delphisches Weihgeschenk*, Albouquerque 1900.
- Price 1991 M.J. Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus*, London 1991.
- Pritchett 1946 K. Pritchett, Greek Inscriptions, *Hesperia* 15, 1947, 138-165.
- Prost 2009 Fr. Prost, Norme et image divine στο *Kernos Supplement* 21, 2009, 243-260.
- Rabe 2008 B. Rabe, *Tropaia, τροπή und σκόλα, Entstehung, Funktion und Bedeutung des griechischen Tropaions*, Tübingen archäologische Forschungen, τ. 5, Rahden/Westf. 2008.
- Rangabé 1842 A.R. Rangabé, *Antiquités helléniques ou Répertoire d' inscriptions et d' autres Antiquités découvertes depuis l'affranchissement de la Grèce*, τ. I, Athènes 1842.
- Rangabé 1855 A.R. Rangabé, *Antiquités helléniques ou Répertoire d' inscriptions et d' autres Antiquités découvertes depuis l'affranchissement de la Grèce*, τ. II, Athènes 1855.
- Raubitschek 1938 A.E. Raubitschek, Zur Technik und Form der altattischen Statuenbasen, *Bull. Bulgare* 12,

- 1938.
- Raubitschek 1939 A.E. Raubitschek, Zu altattischen Weihinschriften, *Jahreshefte* 31, 1939, Beibl. 22-67.
- Raubitschek 1939A A.E. Raubitschek, Leagros, *Hesperia* 8, 1939, 155-64.
- Raubitschek 1939-40 A.E. Raubitschek, Early Attic Votive Monuments, *BSA* 40, 1939-40, 17-37.
- Raubitschek 1940 A.E. Raubitschek, Two Monuments erected after the Victory of Marathon, *AJA* 44, 1940, 53-59.
- Raubitschek 1942 A.E. Raubitschek, Notes on Attic Prosopography, *Hesperia* 11, 1942, 304 - 313.
- Raubitschek 1973/74 A.E. Raubitschek, Zur Perikles Statue des Kresilas, *Arch. Cl.* 25/26, 173-74, 620-621.
- Rausa 1994 F. Rausa, *L'immagine del vincitore. L'atleta nella statuaria greca dall' eta arcaica all ellenismo*, Treviso 1994.
- Rausa 1998 F. Rausa, Due Donari Agonistici dall' Acropoli, *AM* 113, 1998, 191-234.
- Rausa 2000 F. Rausa, Statua femminile seduta, cosiddetta Agrippina, στό: *L' idea del Bello. Viaggio per Roma nel seicento con Giovanni Pietro Bellori II*, Roma 2000, 256-257, όρ. 36.
- Reinach 1885 S. Reinach, Les Aretologues dans l' Antiquité, *BCH* 9, 1885, 257-265.
- Reinach 1889 S. Reinach, Chronique d' Orient, *RA* 14, 1889, 80-103.
- Reinach 1912 S. Reinach, *Répertoire des Reliefs Grecs et Romaines II*, Paris 1912.
- Reinmuth 1971 O.W. Reinmuth, *The Ephebic Inscriptions of the fourth century B.C.*, Leiden 1971.
- Reisch 1885 A. Reisch, *De musicis Graecorum certaminibus*, Vindobonae 1885.
- Reisch 1919 A. Reisch, Die Tempeldienerin des Nikomachos, *Österreichisches Jahreshft* 19/20, 1919, 299-316.
- Reisch 1890 E. Reisch, Griechische Weihgeschenke, *Abhandlungen des Archäologisch-Epigraphischen Seminars der Universität Wien*, τ. 8, 1890, 89-93.
- Rhodes 1993 R.F. Rhodes, *A Commentary on Aristotelian Athenaion Politeia*, Oxford 1993.

- Rhodes 1971 R. F. Rhodes, Τριπτὺς τῶν Πρυτάνεων, *Historia* 20, 1971, 385-404.
- Rhodes - Dobbins 1979 R.F. Rhodes - J.J. Dobbins, The Sanctuary of Artemis Brauronia on the Athenian Acropolis, *Hesperia* 48, 1979, 325-341.
- Richter 1965 G.M.A. Richter, *The Portraits of the Greeks*, London 1965.
- Richter 1966 G.M.A. Richter, *The Furniture of the Greeks, Etruscans and Romans*, London 1966.
- Richter 1984 I-III G.M.A. Richter, *The Portraits of the Greeks*, τομ. I-III, London 1984.
- Richter, *Korai* G.M.A. Richter, *Korai*, London 1968.
- De Ridder 1896 A. de Ridder, *Catalogue des bronzes trouvés sur l'Acropole d'Athènes*, Paris 1896.
- Le Rider 1998 G. Le Rider, Alexander in Asia Minor, στό: A. Burnett - U. Wartenberg - R. Witschonke (έκδ.), *Coins of Macedonia and Rome*, Essays in Honour of Charles Hersch, London 1998, 49-57.
- Ridgway 1981 B.S. Ridgway, *Fifth Century Styles in Greek Sculpture*, Princeton - N. Jersey 1981.
- Ridgway 1992 B.S. Ridgway, Images of Athena on the Akropolis, στό: Neils 1992, 119-142.
- Ridgway 1997 B.S. Ridgway, *Fourth-Century Styles in Greek Sculpture*, Madison 1997.
- Robert 1970 L. Robert, Attique, *REG* 83, 1970, 384-393.
- Roberts-Gardner 1905 E.S. Roberts - E.A. Gardner, *An Introduction to Greek Epigraphy II*, Cambridge 1905.
- Robertson 1975 M. Robertson, *A History of Greek Art*, Cambridge 1975.
- Robertson 1985 N. Robertson, The Origin of the Panathenaia, *Rheinisches Museum für Philologie* 128, 1985, 231-295.
- Robertson 1992 N. Robertson, *Festivals and Legends*, Toronto 1992.
- Robertson 1996 N. Robertson, Athena and Early Greek Society: Palladion Shrines and Promontory Shrines, στό: Dillon 1996, 383-475.
- Robertson 1999 N. Robertson, Σπλαγχνόπτης, *ZPE* 127, 1999, 174-179.
- Robertson 1999A N. Robertson, I. The Stoa of the Hermes, II. Aristeides' "Brother", *ZPE* 127, 1999, 167-175.
- Robertson 2001 N. Robertson, Athena as Weather Goddess: the Aegis in Myth and Ritual, στό: S. Deacy - A.

- Villing, *Athena in the Classical World*, actes du colloque d' Oxford, avril 1998, Leyde 2001, 29-55.
- Roccos 1991 L.J.Roccos, Athena from a house on the Areopagus, *Hesperia* 60, 1991, 397-410.
- Rolley 1999 C. Rolley, *La Sculpture Grecque II, La periode classique*, Paris 1999.
- Romano 1982 I. Bald Romano, *Early Cult Images*, Ann Arbor, University Microfilms International 1982.
- Rose 1997 C.B. Rose, *Dynastic Commemoration and Imperial Portraiture in Julio-Claudian Period*, Cambridge 1997.
- Ross 1840 L. Ross, *Kunstblatt* 1840, αρ. 32.
- Ross 1841 L. Ross, *Reisen und Reiserouten durch Griechenland*, τ. 1, *Reisen im Peloponneses*, Leipzig 1841.
- Ross 1855-1861 L. Ross, *Archäologische Aufsätze* 1-2, Leipzig 1855-1861.
- Ross, *Demen* L. Ross, *Die Demen von Attica und ihre Vertheilung unter die Phylen*, Hrsg. und mit Anmerkungen begleitet von M.M.E. Meier, Halle 1846.
- Rouse 1902 W.H.D. Rouse, *Greek Votive Offerings*, Hildesheim - New York 1902.
- Roux 1984 G. Roux, Trésors, temples, tholos, στό: G. Roux, *Temples et Sanctuaires*, Lyon 1984, 153-171.
- Ruschenbusch 1982 E. Ruschenbusch, Die Diätetenliste IG II/III² 1927. Zugleich ein Beitrag zur sozialen Herkunft der Schiedsrichtern Athens, *ZPE* 49, 1982, 267-281.
- Ruschenbusch 1984 E. Ruschenbusch, Die Diäteteninschrift vom Jahre 371 v. Chr., *ZPE* 54, 1984, 247-252.
- Ruschenbusch 1987 E. Ruschenbusch, Das Datum von IG II/III² 1611 und der Bundesgenossenkrieg, *ZPE* 67, 1987, 160-163.
- Σακελλαρίου 2004 M. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή Δημοκρατία*, Πανεπιστημιακές Έκδόσεις Κρήτης, Ήράκλειο 2004.
- Sakka 2008 N. Sakka, The excavation of the Ancient Agora of Athens: The politics of commissioning and managing the project, στό: D. Damaskos - D. Plantzos (έπιμ.), *A Singular Antiquity. Archaeology and Hellenic Identity in twentieth-*

- century Greece*, Μουσείο Μπενάκη, 3^ο παράρτημα, Athens 2013, 111-124.
- Sakka 2013 N. Sakka, A Dept to Ancient Wisdom and Beauty. The Reconstruction of the Stoa of Attalos in the Ancient Agora of Athens, *Hesperia* 82, 2013, 203-227.
- Σάλτα 2003 Μ. Σάλτα, Ὑπὲρ τῆς γυναικὸς εὐξάμενος Πραξίας Ἀσκληπιῶι, στό: Δ. Δαμάσκος (ἐπιμ.), *Ἐπιτύμβιον G. Neumann*, Μουσείο Μπενάκη, 2ο παράρτημα, Ἀθήνα 2003, 171-182.
- Schäfer 1885-87 B. Schäfer, *Demosthenes u. seine Zeit* ii, Leipzig 1885-87.
- Schmidt 1966 E.M. Schmidt, Der Kasseler Apollon und seine Repliken, *AntPl* 5, Berlin 1966.
- Schmidt 1995 I. Schmidt, Hellenistische Statuenbasen, *Arch. Studien* 9, Frankfurt 1995.
- Schmidt - Dounas 2000 B. Schmidt - Dounas, *Geschenke erhalten die Freundschaft*, Berlin 2000.
- Schmidt, *Arrhephoren* R. Schmidt, Mädchen im Heiligtum. Die Arrhephoren auf der Akropolis im Hellenismus und in der Kaisezeit, στό: Krumeich-Witschel 2010, 219-232.
- Schneider-Höcker 1990 L. Schneider - Chr. Höcker, *Die Akropolis von Athen*, Köln 1990.
- Schoat 1992 H. Schoat, *Untersuchungen zu Gebädestiftungen in hellenistischer Zeit*, Wien 1992.
- Schöll-Müller 1843 A. Schöll - C.O. Müller, *Archäologische Mitteilungen aus Griechenland* I, Frankfurt 1843.
- Scholl 2006 A. Scholl, ANAΘHMATA TΩN APXAIΩN. Die Akropolisvotive aus den 8. bis frühen 6. Jahrhundert v. Chr. und die Staatswerdung Athens, *JdI* 121, 2006, 1-173.
- Schöne 1871 R. Schöne, Zu griechischen Künstlerinschriften, *Hermes* 5, 1871, 308-309.
- Schöne 1872 R. Schöne, *Griechische Reliefs*, Leipzig 1872.
- Schultz 2002 P. Schultz, *Τὸ εἰκονογραφικὸ πρόγραμμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης στὴν Ἀκρόπολη* (διατριβή), Ἀθήνα 2002.
- Schultz 2003 P. Schultz, Kephisodotos the Younger, στό: Palagia -Tracy 2003, 186-193.
- Schultz - v. den Hoff 2007 P. Schultz - R. v. den Hoff, *Early Hellenistic Portraiture Image, Style & Context*, Cambridge

- 2007.
- Schwab 2002 K.A. Schwab, The Palladion and its Multiple Functions in the Parthenon North Metopes, στó: A.J. Clark - J. Gaunt (εκδ.), *Essays in honor of D.v. Bothmer*, Allard Pierson Series, τ. 14 Amsterdam 2002, 293-296.
- Scott 2011 M. Scott, Displaying lists of what is (not) on display. The uses of inventories in Greek Sanctuaries, στó: M. Haysom - J. Wallensten (έκδ.), *Current Approaches to Religion in Ancient Greece. Papers presented at a Symposium at the Swedish Institute at Athens 17-19 April 2008*, Stockholm 2011, 240-49.
- Sealey 1955 R. Sealey, Athens after the Social War, *JHS* 75, 1955, 74-81.
- Sekunda 1990 N.V. Sekunda, IG II² 1250: A Decree concerning the *Lampadephoroi* of the tribe Aiantis, *ZPE* 83, 1990, 149-182.
- Shapiro 1992 H.A. Shapiro, Mousikoi Agones: Music and Poetry in Panathenaia, στó: Neils 1992, 53-75.
- Shear 2001 J.L. Shear, *Polis and Panathenaia: The History and Development of Athena's Festival* (διατριβή), Univ. of Pennsylvania, Ann Arbor 2001.
- Shear 2003 J.L. Shear, Atarbos base and the Panathenaia, *JHS* 123, 2003, 164-180.
- Shear 2007 J. Shear, Reusing Statues, Rewriting Inscriptions and Bestowing Honours in Roman Athens, στó: Z. Newby - R. Leader-Newby (έκδ.), *Art and Inscriptions in the Ancient World*, Cambridge 2007, 225-229.
- Simon 1980 E. Simon, *Die Götter der Griechen* (β'έκδ.), München 1980.
- Six 1912 J. Six, Ikonographische Studien XIX-XXI, *Rh.Mus.* 27, 1912, 67-93.
- Σπαθάρη 2000 Έ. Σπαθάρη, Τò Όλυμπιακò πνεῦμα ἀπò τὴ γέννηση μέχρι τὴν ἀναβίωσή του, Ἀθήνα 2000.
- Steiner 1906 P. Steiner, Antike Skulpturen an der Panagia Gorgoepikoos zu Athen, *AM* 31, 1906, 325-334.
- Stefani 1846 L. Stefani, Studien zur attischen Kunstgeschichte, *Rh.Mus.* 4, 1846, 1-39.
- Stemmer 1995 Kl. Stemmer (Hrsg.), *Standorte. Kontext und Funktion antiker Skulptur*, Berlin 1995.

- Stevens 1936 G.P. Stevens, The Periclean Entrance court of the Acropolis of Athens, *Hesperia* 5, 1936, 30-520.
- Stevens 1940 G.P. Stevens, The Setting of the Periclean Parthenon, *Hesperia Suppl.* III, 1940.
- Stevens 1946a G.P. Stevens, The Northeast corner of the Parthenon, *Hesperia* 15, 1946, 1-26.
- Stevens 1946b G.P. Stevens, Architectural Studies concerning the Acropolis of Athens, *Hesperia* 15, 1946, 73-114.
- Stewart 1979 A. Stewart, *Attika*, London 1979.
- Stewart 1990 A. Stewart, *Greek Sculpture. An Exploration*, τ. 1, N. Haven (Conn) 1990.
- Stewart 1993 A. Stewart, *Faces of Power. Alexander's Image and Hellenistic Politics*, Berkeley 1993.
- Stewart 2004 A. Stewart, *Attalos, Athens and the Akropolis. The Pergamene "Little Barbarians" and their Roman and Renaissance Legacy*, Cambridge 2004.
- van Straten 1976 F.T. van Straten, Daikrates' Dream. A votive Relief from Kos and some other kat' onar Dedications, *BaBesh* 51, 1976, 1-38.
- van Straten 1981 F.T. van Straten, Gifts for the Gods, στó: H.S. Versnel (έκδ.), *Faith, Hope and Worship. Aspects of Religious Mentality in the Ancient World*, Studies in Greek and Roman Religion, τ. 2, Leiden 1981, 65-151.
- Stroud 1972 R.S. Stroud, Inscriptions of the North Slope of Acropolis II, *Hesperia* 41, 1972, 422-450.
- O' Sullivan 2009 O' Sullivan, The Regime of Demetrios of Phalerum in Athens, 317-307 B.C., *Mnemosyne Suppl.* 318, Leiden 2009.
- Sundwall, *Beiträge* J. Sundwall, *Epigraphische Beiträge zur sozial-politischen Geschichte Athens im Zeitalter des Demosthenes*, τ. 4, Leipzig 1906, 59-74.
- Süsserott 1968 H.K. Süsserott, *Griechische Plastik des 4. Jhs v. Chr.*, Roma 1968.
- Svoronos 1908 J. Svoronos, *Das Athener Nationalmuseum*, I, II, Athen 1908.
- Sybel 1881 L. von Sybel, *Katalog der Skulpturen zu Athen*, Marburg 1881.
- Syll.³ W. Dittenberger, *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, έκδ. 3, Lipsiae 1915-1917.

- Tamaro 1921- 22 B. Tamaro, Pianta Epigrafica dell'Acropoli, *ASAtene* (IV-V), 1921-22, 55-67.
- Τανούλας 1997 T. Τανούλας, *Τὰ Προπύλαια τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἀκρόπολης κατὰ τὸν Μεσαίωνα*, Ἀθήνα 1997.
- Θέμελης 1979 Π. Θέμελης, Σκύλλα Ἐρετρική, *AE* 1979, 118-153.
- Themelis 2003 P. Themelis, Macedonian dedications on the Akropolis, στό: Palagia-Tracy 2003, 162-172.
- Θέμος 1990-91 Α. Θέμος, Τρεῖς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Μουσεῖον Ἀκροπόλεως, *HOROS* 8-9, 1990-91, 61-62.
- Thompson 1940 H.A. Thompson, A Golden Nike from the Athenian Agora, στό: Athenian Studies Presented to W.S. Ferguson, *HSCP* Suppl. 1, 1940, 206-9.
- Thompson 1944 D.B. Thompson, The Golden Nikai Reconsidered, *Hesperia* 13, 1944, 173-209.
- Thompson 1956 D.B. Thompson, The Persian Spoils at Athens, στό: S.S. Weinberg (ἐκδ.), *The Aegean and the Near East*, N. York 1956, 281-291.
- Thompson 1966 D.B. Thompson, Τριττὸς τῶν πρυτάνεων, *Historia* 15, 1966, 1-10.
- Thompson 1992 H.A. Thompson, *The Stoa of Attalos II in Athens*, Picture Book 2, Athens 1992.
- Threatte, *GAI* I L. Threatte, *The Grammar of Attic Inscriptions*, τ. I: Phonology, Berlin-New York 1980.
- Threatte, *GAI* II L. Threatte, *The Grammar of Attic Inscriptions*, τ. II: Morphology, Berlin- New York 1996.
- Threpsiades-Vanderpool 1964 J. Threpsiades - E. Vanderpool, Themistokles' Sanctuary of Artemis Aristoboule, *AI* 19, 1964, Α', Μελέται, 26-36.
- Τιβέριος 2000 M. Τιβέριος, *Μακεδόνες καὶ Παναθηναῖα: Παναθηναϊκοὶ Ἀμφορεῖς ἀπὸ τὸν Βορειοελλαδικὸ χῶρο*, Ἀθήνα 2000.
- Tod 1942 M.N. Tod, The Progress of Greek Epigraphy, 1939-1940, *JHS* 62, 1942, 51-83.
- Tod *GHI* M. N. Tod, *A Selection of Greek Historical Inscriptions*, Oxford, τ. I, 1947, τ. II, 1948.
- Tod 1947 M.N. Tod, The Progress in greek Epigraphy 1945-1947, *JHS* 67, 1947, 90-127.
- Tod 1952 M.N. Tod, The Progress in greek Epigraphy 1948-1949, *JHS* 72, 1952, 20-55.
- Todisco 1993 L. Todisco, *Scultura greca del IV secolo*, Milano

- 1993.
- Todisco 1997 L. Todisco, Note Critiche e Filologiche l' immagine di ΣΥΗ[ΠΙΣ]. Nota sull' Epigrafe Atene EM 8746, 10682, *PP* 52, 1997, 121-123.
- Töpfer 1889 J. Töpfer, *Attische Genealogie*, Berlin 1889.
- Touchais 1986 G. Touchais, Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1985, Acropole, *BCH* 110, 1986, 672-675.
- Touloupa 1969 E. Touloupa, Une Gorgone en bronze de l' Acropole, *BCH* 93, 1969, 873-877.
- Touloupa 1991 E. Touloupa, Early Bronze Sheets with figured scenes from the Acropolis, στό: D.M. Buitron-Oliver, *New Perspectives in early Greek art. Proceedings of the Symposium, Washington 27-28 May 1988*, Washington 1991, 241-271.
- Touratsoglou 2000 J. Touratsoglou, The Price of power: drachms in the name of Alexander in Greece (on the occasion of the Thessaly 1993 confiscation), *Eulimene* 1, Αθήνα 2000, 91-117.
- Tracy 1975 St.V. Tracy, The lettering of an Athenian mason, *Hesperia* Suppl. 15, 1975.
- Tracy 1990 St. V. Tracy, *Attic Letter-Cutters of 229 to 86 B.C.*, Berkeley-Los Angeles-Oxford 1990.
- Tracy 1995 St.V. Tracy, *Athenian Democracy in Transition: Attic Letter Cutters of 340-290 B.C.*, Univ. of California, Berkeley 1995.
- Tracy 2004 St.V. Tracy, Notes on Attic Statue Bases, *ZPE* 150, 2004, 121-126.
- Traill 1984 J.S.Traill, The Case of Mal-aligned Bouleutai, στό: K.J. Rigsby, *Studies presented to Sterling Dow*, Greek, Roman and Byzantines Monographs 10, 1984, 283-294.
- Traill 1986 J.S. Traill, *Demos and Trittys*, Toronto 1986.
- Travlos 1988 J. Travlos, *Bildlexikon zur Topographie des antiken Attika*, Tübingen 1988.
- Tréheux 1988 J. Tréheux, Observations sur les Inventaires du Brauronion de l'Acropole d'Athènes, στό: D. Knöpfler (έκδ.), *Comptes et Inventaires dans la cité grecque*, Actes du colloque international tenu à Neuchâtel du 23 au 26 septembre en l'honneur de J. Tréheux, Geneve 1988, 347- 355.
- Τριάντη 1998 Ί. Τριάντη, *Τὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως*, Ἀθήνα 1998.

- Τριάντη 2008 Ἰ. Τριάντη, Ἀνατολικὲς θεότητες στὴ Νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως, στό: Στ. Βλίζος, *Ἡ Ἀθήνα κατὰ τὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ*, Ἔκδ. Μουσείου Μπενάκη, 4^ο Παράρτημα, Ἀθήνα 2008, 391-409.
- Turner 1983 J.A. Turner, *Hiereiai: The Acquisition of Feminine Priesthoods*, University of California, Santa Barbara 1983.
- Τζάχου-Αλεξανδρῆ 1989 Ὁ. Τζάχου-Ἀλεξανδρῆ (ἐπιμ.), *Τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ Σῶμα, Οἱ Ἀθλητικοὶ ἀγῶνες στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, 15 Μαΐου 1989- 15 Ἰανουαρίου 1990*, Ἀθήνα 1989.
- Βαλαβάνης 1991 Π. Βαλαβάνης, *Παναθηναϊκοὶ Ἀμφορεῖς ἀπὸ τὴν Ἐρέτρια, Συμβολὴ στὴν ἀττικὴ ἀγγειογραφία τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.*, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Ἀθήνα 1991.
- Βαλαβάνης 1997 Π. Βαλαβάνης, Κίττος καὶ Παναθηναϊκοὶ ἀμφορεῖς. Σκέψεις γιὰ τὴ δομὴ τῶν ἀττικῶν ἐργαστηρίων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., στό: J.H. Oakley-W.B. Coulson-O. Palagia, *Athenian Potters and Painters. Proceedings*, Athens 1-4 Dec. 1994, Oxford 1997, 85-95.
- Βαλαβάνης 2004 Π. Βαλαβάνης, *Ἱερὰ καὶ Ἀγῶνες στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, Ὀλυμπία – Δελφοί - Ἴσθμία - Νεμέα*, Ἀθήνα 2004.
- Βαλαβάνης 2013 Π. Βαλαβάνης, *Ἡ Ἀκρόπολη μέσα ἀπὸ τὸ Μουσεῖο τῆς*, Ἀθήνα 2013.
- Veligianni - Terzi 1997 Chr. Veligianni - Terzi, *Wertbegriffe in den attischen Ehrendekreten der klassischen Zeit*, Heidelberger Alt-historische Beiträge und epigraphische Studien, τ. 25, Stuttgart 1997.
- Viale 1921-22 V. Viale, *Il portico di Eumene*, *ASAtene* 4/5, 1921-22, 13-32.
- Villing 1998 A.Villing, *Athena as Ergane and Promachos*, στό: N. Fisher - H. Wee (ἐκδ.), *Archaic Greece: New Approaches and New Evidence*, London 1998, 147-168.
- Βλασσοπούλου 2003 Χρ. Βλασσοπούλου, *Ἀττικοὶ ἀνάγλυφοι πίνακες τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς*, Δημοσιεύματα τοῦ Ἀρχ/κοῦ Δελτίου, ἀρ. 79, Ἀθήνα 2003.
- Βλασσοπούλου 2009 Χρ. Βλασσοπούλου, *Ἀκρόπολη καὶ Μουσεῖο*, Ἀθήνα 2009.
- Vollmöller 1901 K.G. Vollmöller, *Griechische Kammerbräber mit Totenbetten*, Bonn 1901.

- Wagner 1997 *Cl. Wagner, Dedication Practices on the Athenian Acropolis, 8th-4th cent. BC. (διατρ.), Oxford 1997.*
- Walter 1915 O. Walter, Beiblatt zu attischen Reliefs, *Jahreshefte* 18, 1915, 87-98.
- Walter 1923 O. Walter, *Beschreibung der Reliefs im Kleinen Akropolismuseum in Athen*, Wien 1923.
- Wayte 1882 W. Wayte, *Demosthenes against Androtion and Timocrates*, Cambridge 1882.
- Welter 1939 G. Welter, Vom Nikepyrgos, *AA* 54, 1939, 2-22.
- Welter 1939 G. Welter, Vom Nikepyrgos, *AA* 54, 1939, 12-18.
- Wilamowitz-Möllendorf 1893 U. Wilamowitz-Möllendorf, *Aristoteles u. Athen I*, Berlin 1893.
- Wilcken 1942 U. Wilcken, *Über Entstehung und Zweck des Königsfriedens*, Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften Philosophisch-Historische Klasse, 5p. 15, Berlin 1942.
- Wilhelm 1898 A. Wilhelm, Altattische Schriftdenkmäler, *AM* 23, 1898, 466-492.
- Wilhelm 1906 A. Wilhelm, *Urkunden Dramatischer Aufführungen in Athen*, Wien 1906, 234.
- Wilhelm 1909 A. Wilhelm, Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde, *Sonderinschriften des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien*, τ. 7, Wien 1909.
- Wilhelm 1924 A. Wilhelm, Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων ἐξάς, *AE* 1924, 50-62.
- Wilhelm 1932 A. Wilhelm, *Neue Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde*, τ. 5, Wien 1932.
- Wilhelm 1942 A. Wilhelm, *Attische Urkunden* 5, Wien u. Leipzig 1942.
- Wilhelm 1974 A. Wilhelm, Zwei Epigramme aus Delphi, *Akademieschriften zur griechischen Inschriftenkunde* II, 1974, 316-17.
- Wilhelm 1980 A. Wilhelm, *Griechische Epigramme*, Bonn 1980.
- Willers 1967 D. Willers, Zum Hermes Propylaios des Alkamenes, *Jdl* 82, 1967, 37-109.
- Wilson 1997 P.J. Wilson, Amymon of Sikyon: A first victory of Athens and a first tragic khoregic dedication in the city?, *ZPE* 118, 1997, 174-178.
- Wilson 2000 P.J. Wilson, *The Athenian Institution of*

- Khoregia, The Chorus, the City and the Stage*, Cambridge 2000.
- Wolters 1891 P. Wolters, Zur Athena Hygeia des Pyrros, *AM* 16, 1891, 153-165.
- Woodward 1910 A.M. Woodward, Notes on some Greek Inscriptions, mainly in Athens, *JHS* 30, 1910, 260-266.
- Wycherly 1978 R.E. Wycherly, *The Stones of Athens*, Princeton 1978.
- Zagdoun 1977 M.A. Zagdoun, *FD IV, Monuments Figurés: Sculpture*, τ. 6, Reliefs, Paris 1977.
- Ζαββοῦ 2007 Ἑλ. Ζαββοῦ, Ψηφίσματα γιὰ τὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, στό: Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου - Κ. Μπουραζέλης, Ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ. Ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία μιλάει μὲ τὶς ἐπιγραφές της, Ἔκθεσις Ἐπιγραφῶν τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Ἐπιστημονικὸς Κατάλογος, Ἀθήνα 2007, 51-53.
- Ziebarth 1936 E. Ziebarth, *Eine Handelsrede aus der Zeit des Demosthenes. Die Rede XXXIV gegen Phormion mit Einleitung u. Sachkommentar*, Heidelberg 1936.
- Zimmer 1990 G. Zimmer, *Bronzegusswerkstaetten. Zur technologieentwicklung eines antiken Kunsthandwerkes*, Mainz 1990.
- Ζιρώ 2002 Δ. Ζιρώ, Νέες παρατηρήσεις στὴν οἰκοδομικὴ σύνθεσι τῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ τοῦ ἀρχαίου πάρινου ναΐσκου, στό: Φ. Μαλλούχου (ἐπιμ.), 5^η Διεθνῆς Συνάντησις γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, Πρακτικὰ 4-6 Ὀκτωβρίου 2002, Ἀθήνα 2002, 335-352.

Λεξικά

- LGPN* II P.M. Fraser - E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal names*, τ. II, Attica, Oxford 1994.
- LGPN* III A P.M. Fraser - E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal names*, τ. III. The Peloponnese, Western Greece, Sicily and Magna Graecia, Oxford 1997.
- Traill *PAA* J.S. Traill, *Persons of Ancient Athens*, τ. 1-17, Toronto 1994-.
- Künstlerlexikon I, II R. Vollkommer, *Künstlerlexikon der Antike*, München-Leipzig I (2001), II (2004).

Βραχυγραφίες

Άκρ.	Ακρόπολη
ΜΑ	Μουσείο Ακροπόλεως
ΝΜΑ	Νέο Μουσείο Ακροπόλεως
ΕΜ	Έπιγραφικό Μουσείο
ΕΑΜ	Έθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
Έρ. αρ.	Έρυθρός αριθμός εύρετηρίου περισυλλογής θραυσμάτων Ακροπόλεως από αρχιτέκτονες
ΒΜ	Βρετανικό Μουσείο

Έντὸς παρενθέσεων εἶναι οἱ ἀριθμοὶ τῶν λημμάτων τοῦ Καταλόγου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολυάριθμα ἦταν τὰ ἀναθήματα, πού ἀφιέρωναν οἱ Ἀθηναῖοι στήν πολιοῦχο θεά Ἀθηνᾶ στὸν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως. Τὰ περισσότερα ἦταν λίθινα καὶ ὀρειχάλκινα ἀγάλματα πάνω σὲ ἐνεπίγραφες βάσεις, στὶς ὁποῖες ἐνίοτε σώζονται καὶ οἱ ὑπογραφές ἐπωνύμων γλυπτῶν.

Τὰ ἀρχαῖκὰ καὶ πρώιμα κλασσικὰ ἀναθήματα σώθηκαν ἀκρωτηριασμένα ἀπὸ τὴν περσικὴ ἐπίδρομή (480 π.Χ.), ἀλλά, ἐπειδὴ περισυλλέχθηκαν ἀμέσως ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ θάφτηκαν προσεκτικὰ σὲ σπηλιές καὶ σὲ κοιλότητες τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, βρέθηκαν στὶς ἀνασκαφές τοῦ 1885-1890 καὶ τὰ περισσότερα συγκολλήθηκαν καὶ ἀποκαταστάθηκαν. Ἀντιθέτως, τὰ ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἔχουν χαθεῖ σχεδὸν στὸ σύνολό τους, ἀλλὰ σώθηκαν πολλὲς ἐνεπίγραφες βάσεις τους, οἱ ὁποῖες μᾶς δίνουν πολύτιμες πληροφορίες γιὰ τοὺς ἀναθέτες, τοὺς ἀποδέκτες τῶν ἀναθημάτων θεοὺς ἢ ἥρωες, ἐνίοτε τὸ εἶδος τοῦ ἀφιερώματος, καθὼς καὶ τὸν λόγο τῆς ἀναθέσεως. Ἡ πλειονότητα τῶν ἀναθημάτων προορίζονταν γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ, τὴν κύρια λατρευομένη θεά στήν Ἀκρόπολη, ἐνῶ ἐλάχιστα ἦταν ἀφιερωμένα σὲ ἄλλους θεοὺς καὶ ἥρωες.

Οἱ ἐνεπίγραφες βάσεις τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀποκαλύφθηκαν στὶς πρώτες ἀνασκαφές πού διενεργήθησαν στήν Ἀκρόπολη ἀπὸ τὸ 1834 ἕως τὸ 1890. Ὅμως, ἀπὸ τὸν τόπο εὐρέσεώς τους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθεῖ ἡ ἀκριβὴς ἀρχικὴ θέση ἰδρύσεώς τους, γιὰ τὴν οἱ ἐπιχώσεις στὶς ὁποῖες βρέθηκαν δὲν ἦταν ἀδιατάρακτες, ἐφόσον εἶχαν προκύψει ἀπὸ τὶς κατεδαφίσεις μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων κτισμάτων, καθὼς καὶ οἰκιῶν τοῦ οἰκισμοῦ πού ἐκτεινόταν σὲ ὅλον τὸν χῶρο τοῦ ἱεροῦ βράχου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας. Ὡστόσο, φαίνεται, ὅτι τὰ περισσότερα ἀναθήματα εἶχαν στηθεῖ στήν περιοχὴ τῶν Προπυλαίων, τοῦ Βραυρωνίου καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀρχικὴ θέση μερικῶν προσδιορίσθηκε ἀπὸ τὶς περιγραφές τοῦ Πausανίου.

Τὶς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 6ου καὶ τοῦ 5ου αἰ. π.Χ., πραγματεύεται διεξοδικῶς ὁ Raubitschek στὸ ἔργο του *Dedications from the Athenian Acropolis* (1949). Ἐκεῖνες τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., καθὼς καὶ οἱ λόγοι ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου, ἔχουν ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸν J. Kirchner στήν δευτέρη ἔκδοση τῶν *Inscriptiones Graecae* τῆς Ἀττικῆς (τόμοι 2 καὶ 4) καὶ λίγες σὲ ἀρχαιολογικὰ περιοδικά. Ἡ D. Harris ἐπανεξέδωσε τοὺς καταλόγους τοῦ

Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου (*The Treasures of the Parthenon and Erechtheion*, Oxford 1995) καὶ ἡ T. Linders τοὺς καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου (*Studies in the Treasure-Records of Artemis Brauronia found in Athens. Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae in 4, XIX, Stockholm 1972*). Ἐλεγε ὁμοῦς ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ συνόλου τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ ἡ συνολικὴ θεώρησή τους σὲ συσχετισμὸ μὲ τοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὶς σχετικὲς μαρτυρίες τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καθὼς καὶ ἡ συνεξέτασή τους μὲ τῆς ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς περιόδου, καθὼς καὶ με τὰ μεταγενέστερα τῆς ἑλληνιστικῆς.

Σκοπὸς τῆς μελέτης εἶναι νὰ ἐξετασθεῖ ἡ σχέση ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ τους ἐπιπέδου, οἱ θεοί, στοὺς ὁποίους ἀνέθεταν καὶ νὰ διαφανεῖ ἡ ἰδιαιτερότητα τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Οἱ δύο παράμετροι συνεξεταζόμενες συνιστοῦν ἕμμεση μαρτυρία τόσον γιὰ τὴν κοινωνικὴ, ὅσον καὶ τὴν οικονομικὴ κατάσταση τῶν Ἀθηνῶν τὸν 4^ο αἰ. π.Χ., ἀλλὰ καὶ τὴ σχέση ἀναθέτου καὶ θεοῦ.

Στὴν ἐργασία ἐξετάζονται οἱ ἐνεπίγραφες βάσεις ἀναθημάτων, ποὺ ἰδρύθηκαν ἐπάνω στὸν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸν τόπο εὐρέσεώς τους ἢ ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Σήμερα βρίσκονται στὸν χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως, στὸ Παλαιὸ καὶ στὸ Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, στὸ Ἐπιγραφικὸ καὶ στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο ἢ λανθάνουν καὶ εἶναι γνωστὲς ἀπὸ τὴ βιβλιογραφία.

Τὸ **Α΄ Μέρος** περιλαμβάνει ἕξι κεφάλαια καὶ δύο παραρτήματα. Στὸ **πρῶτο κεφάλαιο (I)** παρουσιάζεται ἡ ἱστορία τῆς ἔρευνας: ἐξετάζονται ἀναλυτικῶς οἱ πρῶτες δημοσιεύσεις μὲ τὶς πληροφορίες γιὰ τὴν εὕρεση τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων ἀναθημάτων τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καὶ οἱ μελέτες γιὰ τὰ μνημεῖα αὐτά.

Τὸ **δεύτερο κεφάλαιο (II)** πραγματεύεται τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωες, στοὺς ὁποίους ἀφιερώνονταν τὰ ἀναθήματα: στὸ Α΄ μέρος τοῦ κεφαλαίου (**II.A**) ἐξετάζονται ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Ἀκρόπολη μὲ τὶς διάφορες ὑποστάσεις της (Παρθένος, Πολιάς, Ἐργάνη), οἱ ἐπωνυμίες, μὲ τὶς ὁποῖες ἀναφέρεται ἡ θεὰ στὶς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές, οἱ ἑορτὲς ποὺ τελοῦνταν πρὸς τιμὴν της, καθὼς καὶ ἡ εἰκονογραφία της, κυρίως στὶς λατρευτικὲς ἀπεικονίσεις της τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Τὸ Β΄ μέρος τοῦ κεφαλαίου (**II.B**) ἀναφέρεται στοὺς ἄλλους θεοὺς καὶ ἥρωες ποὺ λατρεύονταν στὴν Ἀκρόπολη ἢ εἶχαν σχέση μὲ τὴν πόλη, ὅπως ὁ Ζεὺς Πολιεὺς, ἡ Ὑγεία, ἡ Διώνη, ὁ ἥρωας Λεῶς, στοὺς ὁποίους ἐπίσης προσφέρονταν ἀναθήματα.

Στὸ **τρίτο κεφάλαιο (III)** ἐξετάζονται διεξοδικῶς:

A) Οἱ ἀναθέτες, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται σὲ δύο βασικὲς κατηγορίες:

1) Δημόσιες ἀρχές - ἀξιωματοῦχοι (πρυτάνεις, βουλευταί, ταμίαι, διαιτηταί, ταξίαρχοι), ἔφηβοι, ὁ δῆμος, δημόσιοι λειτουργοί (χορηγοί, τριήραρχοι, γυμνασίαρχοι) καὶ 2) Ἰδιῶτες ὡς ἄτομα ἢ μέλη μιᾶς οἰκογενείας, ἀθληταί, τεχνίται.

B) Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων καὶ τῶν ἀναθημάτων ποὺ ἔφεραν, κυρίως λίθινα ἢ ὀρειχάλκινα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα εἰκόνιζαν: α) τὸν θεὸ ἢ τὸν ἥρωα στὸν ὁποῖον ἀνετίθεντο, β) τὰ τιμώμενα πρόσωπα ἢ γ) τὸν ἴδιο τὸν ἀναθέτη.

Γ) Οἱ ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες γιὰ τοὺς ἀναθέτες καὶ τὰ ἀναθήματα: 1) Οἱ κατάλογοι τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς (Ἐκατομπέδου, Παρθενῶνος, Ὀπισθοδόμου καὶ Ἐρεχθείου), 2) Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως, 3) ὁ κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου καὶ 4) Οἱ ξένοι ἀναθέτες. Δὲν ἐξετάζονται οἱ κατάλογοι τῆς Χαλκοθήκης, γιατί σῶζουν ἐλάχιστα ὀνόματα ἀναθετῶν.

Δ) Οἱ μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων.

Τὸ **τέταρτο κεφάλαιο (IV)** ἀναφέρεται στὰ «θυμικά κίνητρα» τῶν ἀναθετῶν, δηλαδή στὰ κίνητρα ποὺ τοὺς ὄθησαν νὰ προσφέρουν ἀφιερῶματα.

Στὸ **πέμπτο κεφάλαιο (V)** διερευνᾶται ὁ ἰδιαιτερός χαρακτήρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σὲ σύγκριση μὲ τὰ ἀναθήματα τῆς ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὕστερης ἑλληνιστικῆς περιόδου. Τὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ κεφαλαίου συνοψίζονται σὲ πέντε συγκριτικοὺς πίνακες.

Στὸ **ἕκτο κεφάλαιο (VI)** ἐξετάζεται τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἐντάσσονται τὰ ἀναθήματα καὶ διατυπώνονται τὰ συμπεράσματα τῆς μελέτης.

Στὰ **Παραρτήματα** παρατίθεται ἀποδελτίωση τῶν ἀναθετῶν καὶ τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἀπὸ: A) τοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς (Ἐκατομπέδου, Παρθενῶνος, Ὀπισθοδόμου καὶ Ἐρεχθείου) καὶ B) τοὺς καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ παράρτημα Γ' περιλαμβάνει κάτοψη τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου σημειώνονται κατὰ προσέγγιση μὲ ἀριθμοὺς οἱ θέσεις εὐρέσεως τῶν ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἐνῶ στὸ Γ.1 κάτοψη τοῦ βράχου με τὴν θέση ἰδρύσεως τῶν ἀναθημάτων τῆς κλασσικῆς καὶ ἑλληνιστικῆς περιόδου.

Τὸ κύριο σῶμα τῆς μελέτης ἀποτελεῖ ὁ περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ἑκατὸν δεκατεσσάρων λιθίνων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων¹ στὸ **B' Μέρος**. Τὰ λήμματα τῶν

¹ Ὁ κατάλογος ἔχει βασισθεῖ στὸν κατάλογο τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄ. Ματθαίου καὶ ἄλλων συνεργατῶν (Ματθαίου κ.ἄ. 1992).

ἐπιγραφῶν περιλαμβάνουν: Λεπτομερῆ περιγραφή, ἀναφορὰ στὸν τόπον εὐρέσεως (ἀπὸ τὴν πρώτη δημοσίευση) καὶ φυλάξεώς τους, διαστάσεις, τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, δημοσιεύσεις καὶ βιβλιογραφία, σχόλια, προσωπογραφικὰ στοιχεῖα, καθὼς καὶ φωτογραφίες. Οἱ ἐπιγραφές κατατάσσονται σὲ δημόσιες, ἰδιωτικές, σὲ ἐκεῖνες ποὺ σώζουν μόνον ὑπογραφές καλλιτεχνῶν καὶ ἀβέβαιες, ποὺ δὲν ἐντάσσονται σὲ καμία κατηγορία. Ἡ ἀνάγνωση τῶν ἐπιγραφῶν βασίσθηκε σὲ αὐτοψία τῶν λίθων, σχέδια τῆς ὑπογράφουσας καὶ σὲ δημοσιευμένες ἐκδόσεις.

Στὸν κατάλογο δὲν περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς μνημεῖα:

1. Οἱ στήλες μὲ τοὺς καταλόγους πρυτάνεων, βουλευτῶν, διαιτητῶν, στίς ὁποῖες δὲν σώζεται ἡ κεφαλίδα καὶ δὲν προκύπτει, ἐὰν ἦταν ἀναθηματικές.
2. Ἐπιγραφές ποὺ εἶχαν περιληφθεῖ ἀπὸ τὸν J. Kirchner στίς ἀναθηματικές, ἀλλὰ ἡ νεώτερη ἔρευνα τίς ἀναθεώρησε, ὅπως π.χ. ἡ *IG II² 1743*, ἡ ὁποία εἶχε θεωρηθεῖ ἀνάθημα τῶν πρυτάνεων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, ἀπεδείχθη ὅτι πρόκειται γιὰ ἐπίτιτλο ἀνάγλυφο μὲ ψήφισμα τῶν πρυτάνεων τῆς ἀνωτέρω φυλῆς, τὸ ἀνάγλυφο *MA 4887* μὲ τίς ἐπιγραφές Ζεὺς Νάϊος, Διώ[νη], τὸ ὁποῖο εἶναι ἐπίσης ἐπίτιτλο καὶ ὄχι ἀναθηματικὸ² καὶ ἡ *IG II² 2842*, ἡ ὁποία πιθανότατα εἶναι ψήφισμα.
3. Τὸ ἀνάγλυφο *EM 2812* μὲ παράσταση Ἀθηνᾶς ποὺ κατευθύνεται πρὸς τὰ ἀριστερά, πρὸς ἀνδρική μορφή λατρευτοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφή [----]ΑΝΘΥΟΣ στοὺ ἐπιστόλιο, εἶναι πιθανότατα ἐπίτιτλο ἀνάγλυφο καὶ ὄχι ἀναθηματικὸ³.
4. Ἐπιγραφές, οἱ ὁποῖες φέρονται νὰ ἔχουν βρεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενό τους ὑποδηλώνει ὅτι εἶχαν ἰδρυθεῖ σὲ ἱερὰ γύρω ἀπὸ τὸν βράχο ἢ σὲ κάποιο ἄλλο μέρος τῆς πόλεως: Ἡ *IG II² 4596*, ἀνάθημα στὴν Ἀφροδίτη Πάνδημο, ἡ *IG II² 4640*, ἀνάθημα στὴν Δήμητρα καὶ Κόρη, ἡ *IG II² 4606*, ἀνάθημα στὴν Ἀφροδίτη (:), ἡ βάση *MA 4069* μὲ ἀνάγλυφη παράσταση, ἀνάθημα στὸν Ἀγαθὸ Δαίμονα καὶ στὴν Ἀγαθὴ Τύχη⁴.
5. Ἡ στήλη, ὅπου εἶχε ἀναγραφεῖ τὸ ψήφισμα καὶ ὁ κατάλογος τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τοῦ 334/3 π.Χ., ἡ ὁποία ἀποκαλεῖται ἀνάθημα μέσα στοὺ ἴδιο τὸ ψήφισμα⁵: ἐπιγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐπὶ τὸ ἀ[νάθημα] ὃ ἀνατιθέασιν οἱ ἔφηβοι οἱ τῆς Κεκροπίδος. Τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι ἡ στήλη μὲ τὸ ψήφισμα εἶχε στηθεῖ παρὰ τὸ ἀνάθημα (πρβλ. **12, 112**).

² Παλαγγιᾶ 2002, 176-178.

³ Svoronos 1908, 666. Meyer 1989, 302A, 131, 149. Lawton 1995, ἀρ. 162.

⁴ Walter 1923, ἀρ. 391, 184-186.

⁵ *IG II² 1156*, στ. 43-44, 49, 62-63.

ΚΕΦ. Ι. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ΕΥΡΕΣΗ ΚΑΙ Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΛΙΘΙΝΩΝ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ

Από τὸν 15ο ἕως τὸν 19ο αἰῶνα οἱ πληροφορίες γιὰ τὰ λίθινα ἀναθήματα τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως καὶ γιὰ τὶς ἄλλες ἐπιγραφές, ὀφείλονταν στὶς λιγοστὲς μαρτυρίες περιηγητῶν καὶ τὶς ἀνασκαφικὲς ἔρευνες τοῦ 19ου αἰῶνος. Τὸν 15ο αἰῶνα ὁ γνωστὸς Ἴταλὸς περιηγητὴς Κυριακὸς Ἀγκωνίτης ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀκρόπολη καὶ ἀντέγραψε ἐπιγραφές⁶. Δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος εἶδε τὴν βάση, ἡ ὁποία ἔφερε τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πολλύλου Πολλυλίδου Παιανιέως⁷, ἀνάθημα τοῦ ἀδελφοῦ του Πολυστράτου, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή 4ου αἰ. π.Χ. στὴν βάση του (50).

Ὅταν ὁ Κυριακὸς Πιττάκης τὸ 1833 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνση τῶν ἐργασιῶν στὴν Ἀκρόπολη⁸, συγκέντρωσε ἑξακόσια εἴκοσι τέσσερα ἀρχαῖα, γλυπτὰ καὶ ἐπιγραφές, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικὲς ἀναθηματικὲς καὶ συνέταξε κατάλογο⁹. Ὅρισμένα γλυπτὰ τοποθέτησε στὰ σκαλιὰ τοῦ Ἐρεχθεῖου καὶ τοῦ Παρθενῶνος¹⁰. Ἐπιπλέον, τὴν περίοδο αὐτὴν ἀρχαῖα διαφόρων προελεύσεων, κυρίως ἐπιγραφές, συγκεντρώνονταν στὴν Ἀκρόπολη. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν τὰ κατάλληλα μέσα, ὁ Πιττάκης ἔπαιρνε στοιχειώδη μέτρα γιὰ τὴν προστασία τῶν λίθων· ἀναποδογύριζε τὰ ἀνάγλυφα καὶ τὶς ἐπιγραφές ἢ τὰ ἔκρυβε κάτω ἀπὸ ἐρείπια¹¹.

Ὁ Ludwig Ross, διευθυντὴς τῶν ἀνασκαφῶν στὴν Ἀκρόπολη κατὰ τὰ ἔτη 1834-1836, δημοσίευσε ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές στὰ *Tübinger Kunstblätter* (1835-1837), ἀργότερα στὸν πρῶτο τόμο τῶν *Archäologische Aufsätze* (1855-1861), καθὼς καὶ στὸ ἔργο του *Die Demen von Attika* (1846).

Σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν δημοσιεύθηκε στὸ ἔργο τοῦ Πιττάκη, *L'Ancienne Athènes* (1835), ὅπου παρέχονται πληροφορίες γιὰ τὸν τόπον

⁶ Κόκκου 1977, 6. Kreeb 2000, 351-354.

⁷ IG II² 3838. Newton-Hicks 1874, 6, ἀρ. LVI. Bodnar 1960, 172.

⁸ Κόκκου ὁ.π. (σημ. 6), 89, 162.

⁹ Κόκκου ὁ.π. (σημ. 6), 161-162. Ἐφημ. Αἰὼν τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1845, φ. 591.

¹⁰ Τριάντη 1998, 15.

¹¹ Κόκκου ὁ.π. (σημ. 6), 161 καὶ Καββαδίας-Καβεράου 1907, 7. Ἐφημ. Ὁ Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος (*Le Courrier Grec*) τοῦ 1836, φ. 24.

εύρέσεως τῶν μνημείων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ ἔκτοτε ὑπέστησαν φθορὲς ἢ χάθηκαν¹².

Κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς τῶν ἐτῶν 1839-1840 ἀποκαλύφθηκαν οἱ ἐνεπίγραφες βάσεις σημαντικῶν ἀναθημάτων, ὅπως τὸ βάθρο τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας (5ος αἰ. π.Χ.)¹³ in situ ἔμπροσθεν τοῦ πρώτου ἀπὸ νότον κίονος τῆς ἀνατολικῆς κιονοστοιχίας τῶν Προπυλαίων καὶ ἡ βάση ἀναθήματος τοῦ δήμου πρὸς τιμὴν ἐνὸς ιδιώτου¹⁴ (20). Στὴν περιοχὴ τοῦ Βραυρωνίου, νοτίως τῶν Προπυλαίων βρέθηκαν τέσσερα ἀπὸ τὰ ἑξι μέλη τῆς ἐνεπίγραφης βάσεως, ποὺ στήριζε τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ Δουρείου Ἴππου, ἔργο τοῦ Στρογγυλίωνος¹⁵. Μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Παρθενῶνος ἦρθε στὸ φῶς ἡ βάση ἀναθήματος τοῦ Ἡγεστράτου Φίλωνος γιὰ νίκη του στὰ Νέμεα¹⁶ (45) (βλ. Παράρτημα Γ: Ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εὐρέσεως στὸ Ἱερό).

Κατὰ τὰ ἔτη 1852-1853 ὁ Ε. Beulé ἐντόπισε ἐντειχισμένα στὸν ἕναν προμαχῶνα τῆς ὁμώνυμης πύλης δύο μέλη τῆς ἐνεπίγραφης ἀνάγλυφης βάσεως τοῦ ἀναθήματος τοῦ Ἀτάρβου, σὲ ἀνάμνηση νίκης του στὸ ἀγώνισμα πυρριχίου χοροῦ¹⁷ (17). Μερικὰ ἀπὸ τὰ εὐρήματα τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Beulé ἦταν: τμήματα ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν βουλευτῶν (5), μιᾶς ἱερείας¹⁸, καθὼς καὶ θραῦσμα ἐπιγραφῆς μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Λεωχάρους¹⁹ (87) κ.ἄ. (βλ. Παράρτημα Γ: Ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εὐρέσεως στὸ Ἱερό).

Τὸ 1858 ὁ Κ. Πιττάκης ἀποκάλυψε στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῶν Προπυλαίων τὸ μεγάλο βάθρο 4ου αἰ. π.Χ. μὲ ἀνάγλυφες παραστάσεις ἀθλητῶν στὶς τρεῖς πλευρὲς του²⁰ (51) καὶ τὴν βάση τοῦ ἀναθήματος τριῶν ἀξιωματούχων καὶ ἐνὸς ταμίου, τοὺς ὁποίους τίμησαν μὲ στέφανον οἱ φυλέται²¹ (340/39 π.Χ.) (7). Στὰ βόρεια τῶν Προπυλαίων ἔφερε στὸ φῶς βάση ἀναθήματος στὴν Ἀθηνᾶ, ἔργο τοῦ Κεγχράμου καὶ

¹² *APMA* 3, 1998, 28.

¹³ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, 212, ἀρ. 217. *IG* I³ 506 (*DAA* 166). Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 232.

¹⁴ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 171.

¹⁵ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 839, 275, ἀρ. 309. *MA* 13264 = *IG* I³ 895 (*DAA* 176). 5ος αἰ. π.Χ.

¹⁶ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, 296, ἀρ. 351.

¹⁷ Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 20, ἀρ. 1338, εἰκ. 5.

¹⁸ Beulé I, 1853, 346.

¹⁹ *IG* II² 4270. Beulé, ὄ.π. 333.

²⁰ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, 1771, ἀρ. 3382-3384. Μπρούσκαρη, ὄ.π. (σημ. 17), 18, ἀρ. 3176 καὶ 5460.

²¹ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, 1121, ἀρ. 2144 καὶ *AE* 1859, 1877, ἀρ. 3635.

του Πολυμνήστου²² (350-300 π.Χ.) **(94)** (βλ. Παράρτημα Γ: Αναθήματα του 4^{ου} αι. π.Χ.: Θέσεις εύρεσεως στο Ίερό).

Μεταξὺ 1835 καὶ 1840 ἀποκαλύφθηκαν βάσεις ἀναθημάτων: τῆς Μελίννης στὰ νότια τοῦ Παρθενῶνος²³ **(76)**, τῶν διαιτητῶν ἐπὶ Φρυνίχου ἄρχοντος (337/6 π.Χ.) στὰ ἀνατολικά τοῦ ναοῦ²⁴ **(8)** καὶ πέντε μέλη τῆς βάσεως τοῦ ἀναθήματος τοῦ Πανδαίτου καὶ τοῦ Πασικλέους (4ος αἰ. π.Χ.) στὴν δυτικὴ πλευρὰ του²⁵ **(60)** (βλ. Παράρτημα Γ: Αναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εύρεσεως στο Ίερό).

Ἀπὸ τὸ 1837 ἕως τὸ 1842 ἀποκαλύφθηκαν βορείως τοῦ Παρθενῶνος οἱ βάσεις ἀναθημάτων: τοῦ Λυσιμάχου στὴν Παλλάδα Τριτογενῆ²⁶ **(29)**, τοῦ Φείδωνος στὴν Ἀθηνα Πολιάδα²⁷ **(41)** καὶ τῶν διαιτητῶν τοῦ 325/4 π.Χ.²⁸ **(11)**. Στὰ 1858-59 βρέθηκε ἓνα μέλος ἀπὸ τὸ ἡμικυκλικὸ βᾶθρο ποὺ ἔφερε τοὺς ἀνδριάντες τοῦ Κόνωνος καὶ τοῦ υἱοῦ του Τιμοθέου²⁹ **(52)**, τὸ ὁποῖο ἀναφέρει καὶ ὁ Πausanias (1, 24, 3) καὶ ἡ βάση μὲ ἀνάγλυφη παράσταση πυρριχιστοῦ ποὺ ἔφερε ἀνάθημα χορηγοῦ³⁰ **(48)** (βλ. Παράρτημα Γ: Αναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εύρεσεως στο Ίερό).

Μεταξὺ τοῦ 1836 καὶ 1842 βρέθηκαν: ἡ βάση ἀναθήματος τοῦ Διοφάνους Ἐμπεδίωνος γιὰ νίκη του στὰ Ἴσθμια³¹ **(46)**, ἡ κυλινδρική βάση τοῦ ἀγάλματος τῆς ἱερείας Λυσιμάχης II τῆς Ἀθηναῖς Πολιάδος³² **(54)**, τμῆμα ἀναθηματικῆς στήλης βουλευτῶν³³ (343/2 π.Χ.) στὰ ἀνατολικά τοῦ Ἐρεχθείου **(5)**, καθὼς καὶ ἓνα ἀκόμη μέλος ἀπὸ τὸ βᾶθρο τοῦ Κόνωνος καὶ τοῦ Τιμοθέου **(52)** στὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ ἰδίου ναοῦ³⁴ (βλ. Παράρτημα Γ: Αναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εύρεσεως στο Ίερό).

Ἀπὸ τὸ 1837 ἕως τὸ 1860 ὁ Κ. Πιττάκης δημοσίευσε ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, καθὼς καὶ μερικῶν γλυπτῶν καὶ ἀναγλύφων, τὰ ὁποῖα ἀποκάλυψε κατὰ τὶς ἀνασκαφές του στὴν Ἀκρόπολη, σημειώνοντας τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον εύρεσεως τοῦ κάθε μνημείου. Μεγάλης ἀξίας ἦταν τὰ σχέδια-λιθογραφίες

²² Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, 1762, ἀρ. 3366.

²³ Müller-Schöll 1843, 90. Ross 1855-1861, 83.

²⁴ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, 1179, ἀρ. 2282.

²⁵ Ross ὁ.π. (σημ. 23), 1, 180-185. *AE* 1839, 166, ἀρ. 133, 169-70, ἀρ. 138-39, 172-3, ἀρ. 148-49, 173-4, ἀρ. 150-51. *AE* 1856, 1356-7, ἀρ. 2698.

²⁶ Α.Ρ. Ραγκαβῆς, *AE* 1837, 49, ἀρ. 22.

²⁷ *IG* II² 4331.

²⁸ Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1842, 471, ἀρ. 725.

²⁹ Ὁ ἴδιος ὁ.π. (σημ. 28), *AE* 1859, 1861-2, ἀρ. 3598.

³⁰ Ὁ ἴδιος, *AE* 1858, ἀρ. 3446.

³¹ Ὁ ἴδιος, *AE* 1854, 1179, ἀρ. 2281.

³² Ὁ ἴδιος, *AE* 1839, 183, ἀρ. 168.

³³ Ὁ ἴδιος, *AE* 1842, 1435.

³⁴ Ὁ ἴδιος, *AE* 1856, 1358, ἀρ. 2704.

ἐπιγραφῶν τοῦ Ἀθ. Ἰατρίδη πού συμπλήρωναν τὶς ἐκθέσεις τοῦ Πιττάκη στὰ πρῶτα τεύχη τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* (1837-1844).

Ἀπὸ τὸ 1843 δημοσιεύονταν λίθινα ἀναθήματα ἀπὸ τὶς ἀνασκαφές τῆς Ἀκροπόλεως στὴν *Archäologische Zeitung*, ἀπὸ τὸ 1844 στὴν *Revue Archéologique* καὶ στὰ *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* πού πρωτοεκδόθηκαν τότε, στὴν *Ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν* (1856-1860) καὶ στὸ περιοδικὸ *Φιλίστωρ* (1861-1863). Τὸ 1874, ὅταν διεκόπη ἡ ἔκδοση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς δευτέρας περιόδου, δημοσιεύθηκαν ἀρκετὲς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως στὸ περιοδικὸ *Ἀθηναίον* (1872-1881).

Τὸ 1874, ὅταν οἰκοδομήθηκε τὸ Μουσεῖον Ἀκροπόλεως ἐπάνω στὸν βράχο, τοποθετήθηκαν στὶς αἴθουσές του ὅσα ἀναθηματικὰ γλυπτὰ παρέμεναν ἕως τότε διάσπαρτα στὸν χῶρο³⁵ καὶ ἀργότερα, τὸ 1884, τὰ περισσότερα ἀρχαῖα τῶν Προπυλαίων καὶ τῆς Πινακοθήκης, ὅσα σχετίζονταν μὲ τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως³⁶.

Τὸ 1875, κατὰ τὴν κατεδάφιση τοῦ Φράγκικου Πύργου τῶν Προπυλαίων, τοῦ Κουλά, ἀποτειχίσθηκαν γλυπτὰ καὶ ἐπιγραφές. Τότε ἦρθαν στὸ φῶς τὰ ἀναθηματικὰ βάθρα τῶν πρυτάνεων τῆς Λεωντίδος φυλῆς πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος Λεῶ³⁷ **(3)** καὶ τῶν διαιτητῶν ἐπὶ Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος (4ος αἰ. π.Χ.)³⁸ **(9)**.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεγάλων ἀνασκαφῶν, πού διεξήγαγαν οἱ Π. Καββαδίας καὶ G. Kawerau, βρέθηκε τὸ 1886 κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο ἢ κεφαλὴ ἀγάλματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ΜΑ 1331), πού πιθανῶς ἀνετέθη στὴν Ἀκρόπολη τὸν 4ο αἰ. π.Χ.³⁹ (βλ. Κεφ. V: Ὁ Ἰδιαιτέρος χαρακτῆρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.). Μετὰ ἀπὸ δύο χρόνια βρέθηκε κοντὰ στὸ νότιο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως ἡ ἀναθηματικὴ βάση τῶν πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος φυλῆς (4ος αἰ. π.Χ.)⁴⁰ **(4)** καὶ ἐντειχισμένη στὸν βόρειο πύργο τῆς Πύλης Beulé ἢ βάση ἀναθήματος τοῦ Αὐτοφίλου καὶ τῆς οἰκογενείας του στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ (4ος αἰ. π.Χ.)⁴¹ **(62)**.

Τὸ 1886 ἄρχισε ἡ σταδιακὴ μεταφορὰ στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο τῶν ἀπλουστέρων μορφολογικῶς ἐπιγραφῶν τῆς Ἀκροπόλεως -ὅσες δὲν εἶχαν τοπογραφικὴ ἢ

³⁵ Κόκκου ὁ.π.(σημ. 6), 198.

³⁶ Ὁ.π. (σημ. 35), 168.

³⁷ *JG II*² 1742. Κουμανούδης 1875, 195-197.

³⁸ Κουμανούδης 1875, 204. Κόκκου ὁ.π.(σημ. 6), 204.

³⁹ Κόκκου ὁ.π. (σημ. 6), 179.

⁴⁰ *Λόλλιγκ* 1889α, 18-19.

⁴¹ *Λόλλιγκ* 1888α, 91.

ἀρχιτεκτονική σημασία για τὰ μνημεῖα της- οἱ ὅποιες ἀποτέλεσαν τὸν πυρῆνα τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου⁴². Ἔως τὸ 1889 πολλές ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη μεταφέρθηκαν ἐκεῖ⁴³.

Τὸ 1888 κατὰ τὴν κατεδάφιση τουρκικῶν καὶ νεωτέρων κτισμάτων ἔμπροσθεν τῶν Προπυλαίων⁴⁴ βρέθηκαν ἐντοιχισμένες καὶ μερικὲς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές⁴⁵.

Στὸν πρῶτο τόμο τοῦ μνημειώδους ἔργου τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, *Corpus Inscriptionum Atticarum*, μετέπειτα *Inscriptiones Graecae*, ὁ A. Kirchhoff περιέλαβε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὶς προευκλείδειες (*IG I*: ἔκδ. 1873) καὶ ὁ U. Köhler στὸν δεύτερο τόμο (*IG II*: ἔκδ. 1888) τὶς μετευκλείδειες ἀττικὲς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές. Στὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰ. δημοσιεύθηκαν ἄρθρα ποὺ πραγματεύονταν πρώτῃς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη⁴⁶.

Ἡ πρώτη μεθοδικὴ μελέτη μὲ ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφή τῆς μορφολογίας τῶν λίθων, καθὼς καὶ τῆς μορφῆς τῶν γραμμάτων, ὀφείλεται στοὺς H.G. Lolling καὶ P. Wolters, οἱ ὅποιοι τὸ 1899 ἐξέδωσαν τὸν κατάλογο τῶν ἀρχαϊκῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀκροπόλεως στὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο⁴⁷.

Στὸ ἔργο τοῦ E. Loewy, *Inchriften Griechischer Bildhauer* (1885), ὅπου παρουσιάζονται οἱ ὑπογραφές τῶν καλλιτεχνῶν κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ καὶ κατὰ τόπον εὐρέσεως, περιλαμβάνονται καὶ μερικὲς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Χρήσιμο γιὰ τοὺς συγχρόνους μελετητὲς εἶναι καὶ τὸ ἔργο τῶν O. Jahn - A. Michaelis, *Arx Athenarum* (1901), τὸ ὁποῖο περιέχει συγκεντρωμένες τὶς μαρτυρίες τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων γιὰ τὴν Ἀκρόπολη, ἀναφορὰ τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ εἶχαν ἔλθει στὸ φῶς ἕως τὶς ἀρχές τοῦ 20ου αἰῶνος καὶ σύντομη ἐπισκόπηση τῶν ἐρευνῶν στὸν βράχο κατὰ τὰ ἀρχαῖα, μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα χρόνια. Ἐπιχειρεῖται μάλιστα ταύτιση τῶν ἀναθημάτων, ποὺ ἀναφέρουν οἱ πηγές, μὲ τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὸν 20^{ον} αἰῶνα στοὺς καταλόγους τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως τοῦ G. Dickins γιὰ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο, τοῦ St. Casson γιὰ τὴν κλασσικὴ, καθὼς καὶ τῆς M.

⁴² Κόκκου ὁ.π.(σημ. 6), 268.

⁴³ Πέππα-Δελμούζου 1966, 1. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 2009 ἐγκαινιάσθηκε τὸ Νέο Μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως, στὸ ὁποῖο μεταφέρθηκαν ὀρισμένες ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (17, 48, 51, 53, 69, 70, 110) ἀπὸ τὸν χῶρο καὶ τὶς ἀποθήκες τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

⁴⁴ Καββαδίας-Καβεράου 1907, 43.

⁴⁵ Λόλλιγκ 1888α, 66, 91 καὶ Λόλλιγκ 1889γ, 126-27.

⁴⁶ Βλ. τὰ ἄρθρα τῶν Borrmann 1888, 269-285. Heberdey 1890, 126-132. Wilhelm 1898, 466-492.

⁴⁷ Lolling-Wolters 1899.

Μπρούσκαρη⁴⁸, περιλαμβάνονται όρισμένα ένεπίγραφα άναθήματα. Σημαντικό είναι τó έργο τού Ο. Walter, *Beschreibung der Reliefs im Kleinen Akropolismuseum in Athen* (1923), στó όποίο περιλαμβάνονται και όρισμένα ένεπίγραφα άναθηματικά άνάγλυφα.

Τó 1924 στόν πρώτο τόμο τών *Inscriptiones Graecae* με τις προευκλείδειες Άττικές έπιγραφές (*IG I²*), ό Hiller von Gaertringen έκδίδει και τις άναθηματικές.

Τó 1935 δημοσιεύονται άπό τόν J. Kirchner οι μετευκλείδειες άττικές άναθηματικές και τιμητικές έπιγραφές (*IG II²/ III², pars tertia*), ένώ μερικές είχαν περιληφθει στους καταλόγους όνομάτων άπό τó 1931. Άρκετες έπιγραφές πού δέν είχαν περιληφθει στις *IG*, έχουν έκδοθει στó *Supplementum Epigraphicum Graecum*, καθώς και σέ άλλα άρχαιολογικά περιοδικά, όπως *Hesperia* και *HOROS*.

Τó 1994 οι D.M. Lewis και L.H. Jeffery επανεκδίδουν τις προευκλείδειες έπιγραφές. Σημειωτέον στις *Inscriptiones Graecae* οι έπιγραφές δέν κατατάσσονται σύμφωνα με την προέλευσή τους, αλλά με τó είδος τους και εξετάζονται κατά χρονολογική σειρά στις έπιμέρους ένότητες.

Τó 1949 ό A.E. Raubitschek έκδίδει τόν συστηματικό κατάλογο τών άναθηματικών έπιγραφών 6ου και 5ου αιώνα π.Χ. με τίτλο: *Dedications from the Athenian Acropolis* (1949), όπου κατατάσσει τά ένεπίγραφα μνημεία με βάση την τυπολογία τους (π.χ. βάσεις, κίονες, στήλες).

Τó 1992 ό Άγγελος Ματθαίου με τούς άρχαιολόγους Α. Θέμο, Γ. Μαλούχου, Μ. Διακουμάκου και την συνεργασία τού Μ. Kreeb κατέγραψαν τις έπιγραφές⁴⁹ πού βρίσκονταν στόν χώρο, στó Μουσείο και στις άποθήκες τής Άκροπόλεως (ό κατάλογος περιλαμβάνει 388 λήμματα)· επίσης συνέλεξαν άπό την βιβλιογραφία τις έπιγραφές πού βρέθηκαν στην Άκρόπολη, αλλά δέν φυλάσσονται σήμερα εκεί (ό κατάλογος περιλαμβάνει 2.514 λήμματα). Ή άξία τού καταλόγου έγκειται στó ότι για πρώτη φορά συγκεντρώθηκαν συνολικά οι έπιγραφές τής Άκροπόλεως σέ μία έκδοση, με τόν άκριβή τόπον εύρέσεώς τους παραθέτοντας αύτολεξει τó σχετικό χωρίο άπό την πρώτη δημοσίευση και ένημερωμένη βιβλιογραφία.

Μελετητές τών νεωτέρων χρόνων άσχολήθηκαν κυρίως με τά άναθήματα τού 6ου-5ου αι. π.Χ. Ή C.M. Keesling στη διατριβή της με τίτλο *Monumental Private Dedications on the Athenian Acropolis ca. 600-400 B.C.*(1995), καθώς και στην

⁴⁸ Μπρούσκαρη, *Μουσείον Άκροπόλεως*.

⁴⁹ Ματθαίου κ.ά. 1992 (άδημοσίευτο).

μετέπειτα μελέτη με τίτλο *The Votive Statues of the Athenian Acropolis* (2002), εξετάζει τους τύπους τῶν ἀναθηματικῶν βάσεων, τὰ εἶδη τῶν ἀναθημάτων καὶ ἰδίως τῶν ἀγαλμάτων ποὺ ἔφεραν, τὸν τρόπο ποὺ ἀναφέρονται οἱ ἀναθέτες στὶς ἐπιγραφές, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κοινωνικὴ τους θέση διατυπώνοντας ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις γιὰ τὰ ἀναθήματα τῆς ἀνωτέρω περιόδου.

Τὶς βάσεις τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων πραγματεύεται στὴ διατριβὴ τοῦ ὀ Κ. Κίσσας, *Die Attischen Statuen- und Stelen- Basen Archaischer Zeit* (2000). Ὁ συγγραφεὺς μελετᾷ τοὺς τύπους τῶν ἀρχαϊκῶν ἀναθηματικῶν καὶ ἐπιτυμβίων βάσεων καὶ τὸν τρόπο στερεώσεως τῶν ἀγαλμάτων ἐπάνω σ' αὐτές, μὲ ἀκριβεῖς παρατηρήσεις καὶ μετρήσεις. Ἡ Ἀ. Κοσμοπούλου στὴν διατριβὴ τῆς *The Iconography of Sculptured Statue Bases in the Archaic and Classical Periods* (2002) εξετάζει τὴν εἰκονογραφία ἀναγλύφων παραστάσεων στὶς βάσεις ἀναθημάτων.

Ὁ Chr. Löhr στὸ ἔργο *Griechische Familienweihungen* (2000) πραγματεύεται τὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα τῶν ἀρχαϊκῶν καὶ κλασσικῶν χρόνων, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἐνεπίγραφες βάσεις καὶ φιλολογικὲς πηγές. Στὴν μελέτη αὐτὴ περιλαμβάνεται ἓνας ἀριθμὸς μνημείων τοῦ 4ου αἰῶνος π.Χ. καὶ ἐρευνᾶται ἡ σχέση μεταξὺ ἀναθετῶν καὶ τιμωμένων προσώπων.

Ὁ D.G. Geagan στὸ ἄρθρο “Who was Athena” στὸ M. Dillon (ἐκδ.), *Religion in the Ancient World* (1996), 145-164, πραγματεύεται 700 περίπου ἐνεπίγραφες βάσεις ἀναθημάτων στὴν Ἀθηνᾶ, ἀπὸ τὸν 6ο αἰ. π.Χ. ἕως τὸν 2ο αἰ. μ.Χ. εξετάζοντας τὰ εἶδη τῶν ἀναθημάτων, τὴν κοινωνικὴ θέση καὶ τὰ κίνητρα τῶν ἀναθετῶν, καθὼς καὶ τὶς ἐπωνυμίες τῆς θεᾶς.

Σημαντικότερες ἦταν οἱ ἐρευνες τοῦ ἀρχιτέκτονος G.P. Stevens γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ τόπου ἰδρύσεως πολλῶν ἀναθημάτων ποὺ ἀναφέρει ὁ Πausanias, εξετάζοντας προσεκτικὰ τὰ λαξεύματα καὶ τὶς ἐγκοπὲς ἐπάνω στὸν βράχο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ εἰσερχομένου στὰ Προπύλαια ἐντόπισε τὸ σημεῖο ἰδρύσεως τῶν συνταγμάτων ἵππων μὲ ἀναβάτες⁵⁰. Προσδιόρισε τὴν θέση τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου μεταξὺ Παρθενῶνος καὶ Ἐρεχθείου καὶ ἐπιχείρησε ἀποκατάστασή του⁵¹. Ἐντόπισε τὴ θέση τοῦ ἀναθήματος τῆς Γῆς Καρποφόρου στὰ βόρεια τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου τοῦ ἀνδῆρου τοῦ Παρθενῶνος⁵². Ὁ ἴδιος μελέτησε

⁵⁰ Stevens 1946b, 81-83.

⁵¹ Stevens 1936, 491-520.

⁵² Stevens 1946a, 4.

καὶ τὸ μνημειῶδες βάθρο τοῦ Κόνωνος καὶ τοῦ Τιμοθέου, τὸ ὁποῖο βρισκόταν λίγα μέτρα ἀνατολικῶς τοῦ προηγουμένου ἀναθήματος σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸν βόρειο ἀναλημματικὸ τοῖχο τοῦ ἀνδῆρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἐπιχείρησε ἀποκατάσταση τῆς μορφῆς του παρατηρώντας τοὺς τὸρμους καὶ τοὺς συνδέσμους ποὺ ἔφεραν οἱ λίθοι⁵³. Οἱ ἐπισημάνσεις τοῦ Stevens εἶναι χρησιμότες γιὰ τὴν τοπογραφία τῆς Ἀκροπόλεως, ἀφοῦ προσδιορίζεται ἡ σχέση τῶν ἀναθημάτων μὲ τὰ Ἱερά τοῦ βράχου.

Στὸ ἄρθρο τοῦ J. M. Hurwit «Space and Theme: The Setting of the Parthenon» στὸ J. Neils (ἐκδ.), *The Parthenon from Antiquity to the Present* (2005), 9-35, ποὺ ἀναφέρεται στὴν χωροθέτηση τοῦ Παρθενῶνος, δίδονται πληροφορίες καὶ γιὰ τὶς θέσεις ἰδρύσεως ὀρισμένων σημαντικῶν ἀναθημάτων γύρω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα, καθὼς καὶ σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ χώρου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐπίσης ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα τοῦ Ὀπισθοδόμου τοῦ Παρθενῶνος.

Σημαντικὰ στοιχεῖα γιὰ τὶς λατρεῖες τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς μὲ τὶς διαφορὲς ἐπωνυμίες της καὶ ἄλλων θεοτήτων στὴν Ἀκρόπολη παρέχουν: Ἡ μελέτη τοῦ C.J. Herington, *Athena Parthenos and Athena Polias* (1955). Στὸ ἄρθρο τῆς B. Sismondo Ridgway μὲ τίτλο «Images of Athena on the Akropolis» στὸ J. Neils (ἐκδ.), *Goddess and Polis* (1992), 118-142, ἐξετάζεται ἡ εἰκονογραφία τῆς Ἀθηνᾶς στὴν γλυπτικὴ μὲ ἔμφαση στὴν περίοδο 700-400 π.Χ. Ἡ μελέτη τῆς G. Nick, *Die Athena Parthenos, Studien zum griechischen Kultbild und seiner Rezeption*, *AM Beiheft* 19 (2002), παρέχει πολὺτιμα στοιχεῖα γιὰ τὴν λατρεία τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς μὲ τὶς διαφορὲς ἐπωνυμίες της στὴν Ἀκρόπολη. Ἡ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται ἐπίσης μὲ τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου καὶ καταλήγει μὲ πειστικὰ ἐπιχειρήματα ὅτι τὸ ἀνωτέρω ἄγαλμα ἦταν λατρευτικὸ σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν B. Holtzmann ποὺ τὸ θεωρεῖ ἓνα ὑπερβολικὸ ἀνάθημα στὴ μονογραφία *L'Acropole d'Athènes, Monuments, Cultes et Histoire du Sanctuaire d'Athéna Polias* (2003). Σὲ αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἀναθήματα τῆς Ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς περιόδου καὶ παρέχει χρήσιμα στοιχεῖα γιὰ τὶς λατρεῖες. Ὁ Fr. Prost (Norme et image divine, στὸ *Kernos Supplement* 21, 2009, 243-260) ἐξετάζει διεξοδικῶς τὶς ἀπόψεις τῆς Nick καὶ τοῦ Holtzmann καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἓνα ἄγαλμα - ἀνάθημα μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ καὶ ὡς λατρευτικὸ τεκμηριώνοντας πειστικῶς τὴν ἄποψή του.

⁵³ Stevens 1946 a, 4-10, εἰκ. 5-9.

Ο Γ. Δεσπίνης στη μελέτη *Klassische Skulpturen von der Athener Akropolis*, AM 123, 2008, 231-301, ασχολήθηκε με θέματα λατρείας θεοτήτων στην Ακρόπολη: σημαντικά είναι τα στοιχεία για την λατρεία της Ύγείας, κόρης του Άσκληπιού και την ταύτιση του λατρευτικού της αγάλματος. Ο ίδιος στην μονογραφία *Άρτεμις Βραυρωνία. Λατρευτικά αγάλματα και αναθήματα από τα ιερά της θεάς στην Βραυρώνια και την Ακρόπολη* (2010), αναφέρεται στα αγάλματα της θεάς Αρτέμιδος και ιδίως στην ταύτιση της κεφαλής του μεγάλου λατρευτικού αγάλματός της, έργου του Πραξιτέλους, το οποίο πιθανώς στεγαζόταν σε ναό που υπήρχε στο δυτικό μέρος του Ίερού της Βραυρωνίας Αρτέμιδος στην Ακρόπολη.

Ο J.M. Müller στο άρθρο “...weihte es der Athena. Basen von Weihgeschenken für Athena auf der nachklassischen Akropolis” στο R. Krumeich-Chr. Witschel (έκδ.), *Die Akropolis von Athen im Hellenismus und in der römischer Kaiserzeit* (2010), 157-205, πραγματεύεται τις ἐνεπίγραφες βάσεις αναθημάτων στην Ακρόπολη κατά την ύστερη κλασική έως και τη ρωμαϊκή περίοδο, μεταξύ των οποίων και είκοσι τρείς ἐπιγραφές 4^{ου} αἰ. π.Χ., όπου διαπιστώνει ότι λίγες ἀφιερώνονται ὀνομαστικῶς στην Ἀθηνᾶ με τις ἐπωνυμίες πολιὰς και ἐργάνη.

Τις ἐπιγραφικὲς και φιλολογικὲς μαρτυρίες για τοὺς Ἀθηναίους γλύπτες τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. συγκεντρώνει ὁ τρίτος τόμος τοῦ πεντατόμου ἔργου *Der Neue Overbeck, Die antiken Schriftquellen zu den bildenden Künsten der Griechen, τ. 3, Spätclassik, Bildhauer des 4. Jhs. v. Chr.*, πού ἐξέδωσαν οἱ S. Kansteiner, K. Hallof, L. Lehmann, B. Seidensticker και K. Stemmer, W. De Gruyter, Berlin-Boston 2014, σ. 1-286. Τὰ ἐκτενῆ λήμματα πού ἀφοροῦν στοὺς ἀρχαίους γλύπτες τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. τῶν Ἀθηνῶν και τῆς Ἀττικῆς περιλαμβάνουν τὸ ἐπιγραφικὸ ἢ τὸ φιλολογικὸ κείμενο με ὑπόμνημα, μετάφραση, χρονολόγηση, σχόλια, πλήρη βιβλιογραφία και ἐνίοτε φωτογραφίες.

Ο G.J. Oliver στο ἄρθρο “Space and the visualization of power in the greek polis. The award of portrait statues in decrees from Athens” στο Schultz - v. den Hoff (έκδ.), *Early Hellenistic Portraiture Image, Style & Context* (2007), 181-204 ἐξετάζει τοὺς ἀναθέτες τῶν τιμητικῶν ἀνδριάντων και τις θέσεις ἰδρύσεώς τους. Μελετώντας τιμητικὰ ψηφίσματα τοῦ ἀθηναϊκοῦ δήμου, φρατριῶν, συλλόγων κλπ., καθὼς και φιλολογικὲς πηγές, συλλέγει σημαντικὲς πληροφορίες για τὴν ἀνέγερση τιμητικῶν ἀγαλμάτων στην Ἀττική.

Ο R. v. den Hoff στο ἄρθρο “Tradition and Innovation: portraits and dedications on the early Hellenistic Akropolis” στο O. Palagia - St. V. Tracy (έκδ.),

The Macedonians in Athens 322-229 B.C., Proceedings of an International Conference held at the University of Athens, May 24-26, 2001 (2003), 173-182
πραγματεύεται την ανέγερση τιμητικῶν ἀνδριάντων στὴν Ἀκρόπολη ἀπὸ ξένους ἡγέτες καὶ ἀξιωματούχους τὸν 3^ο αἰ. π.Χ.

Ὁ R. Krumeich στὸ ἄρθρο “Human achievement and divine favour. The Religious Context of Early Hellenistic Portraiture” στὸ P. Schultz - v. den Hoff (ἐκδ.), *Early Hellenistic Portraiture Image, Style & Context* (2007), 161-180, διαπιστώνει ὅτι τὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο οἱ τιμητικοὶ ἀνδριάντες εἶχαν σαφῶς θρησκευτικὸ χαρακτήρα καὶ οἱ ἀναθέτες ζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς θεοὺς τὴν προστασία τῶν τιμωμένων καὶ τῶν ιδίων.

Ἡ C.H. Keesling στὸ ἄρθρο «Early Hellenistic Portrait Statues on the Athenian Acropolis. Survival, Reuse, Transformation» στὸν προαναφερθέντα τόμο τῶν Schultz - v.den Hoff 2007, 141-160, ἐξετάζει τὰ ἀναθήματα τῶν ἐτῶν 350-280 π.Χ. ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἵδρυσή τους στὴν Ἀκρόπολη ἕως τὴν ἐπαναχρησιμοποίησή τους τὴν ρωμαϊκὴ περίοδο. Ἀπὸ τὶς ἐπιγραφές τῶν βάσεων τους προκύπτει ὅτι πρόκειται γιὰ τιμητικούς ἀνδριάντες, ποὺ στήθηκαν μᾶλλον ἀπὸ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τῶν τιμωμένων, παρὰ ἀπὸ δημόσιες ἀρχές.

Μὲ τὴν ἐπαναχρησιμοποίηση παλαιῶν τιμητικῶν ἀγαλμάτων κατὰ τὴν ρωμαϊκὴ ἐποχὴ γιὰ Ρωμαίους τιμωμένους ἀσχολεῖται ὁ R. Krumeich στὸ ἄρθρο «Vor klassischem Hintergrund. Zum Phaenomen der Wiederverwendung älterer Statuen auf der Athener Akropolis als Ehrenstatuen für Römer» στὸ R. Krumeich- Chr. Witschel (ἐκδ.), *Die Akropolis von Athen im Hellenismus und in der römischen Kaizerzeit* (2010), 329-398.

Ὁ H.R. Goette στὸ ἄρθρο «Choregic or victory monuments of the tribal Panathenaic contests» στὸ O. Palagia - Alk. Choremi-Spetsieri (ἐκδ.), *The Panathenaic Games* (2007), 117-126, διαπιστώνει ὅτι τὰ μνημεῖα ποὺ στήθηκαν γιὰ νίκες σὲ ἀγῶνες τῶν Παναθηναίων δὲν ἦταν τόσο περίτεχνα, ὅσον ἐκεῖνα τῶν χορηγῶν διθυραμβικῶν ἀγῶνων στὰ Μεγάλα Διονύσια.

Μιὰν εἰκόνα γιὰ τὸν ἀριθμὸ καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀναθημάτων ποὺ φυλάσσονταν στὰ Ἱερά τῆς Ἀκροπόλεως παρέχουν οἱ κατάλογοι τῶν ταμιῶν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς. Ἡ D. Harris στὸ *The Treasures of the Parthenon and Erechtheion* (1995) πραγματεύεται τὸν ρόλο τῶν ταμιῶν στὴν Ἀθηναϊκὴ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ζωὴ καὶ τὴν σημασία τῶν καταλόγων γιὰ τὴν λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς. Σὲ ξεχωριστὰ

ύποκεφάλαια ἀναφέρονται κατὰ εἶδη τὰ ἀναθήματα ποὺ βρίσκονταν στὸν Πρόναο, τὸ Ἑκατόμπεδον (τὸν σηκὸ μὲ τὸ λατρευτικὸ ἄγαλμα), τὸν Παρθενῶνα (τὴν αἴθουσα μὲ τοὺς ἰωνικοὺς κίονες), τὸν Ὀπισθόδομο καὶ τὸ Ἐρέχθειο. Ἐξετάζονται κατὰ κατηγορίες οἱ ἀναθέτες: ἰδιῶτες, ἀνώνυμοι καὶ ἐπώνυμοι, οἱ δημόσιες ἀρχές, οἱ πόλεις, ὁ δῆμος, ἡ βουλή καὶ οἱ ξένοι.

Μὲ τοὺς καταλόγους καὶ τὴ σημασία τους ἔχουν ἀσχοληθεῖ: ὁ D.M. Lewis, *The Last Inventories of the Treasures of Athena* στὸ D. Knoepfler (ἐκδ.), *Comptes et Inventaires dans la cité Grecque*, Actes du colloque de Neuchâtel en l'honneur de Jacques Tréheux (1988), 297-308 καὶ ὁ J. Davies, *Greek Archives: From record to Monument* στὸ M. Brosius (ἐκδ.), *Ancient Archives and Archival Traditions. Concepts of Record Keeping in the Ancient World* (2003), 323-342.

Μὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοὺς θησαυροὺς στὸν Παρθενῶνα ἀσχολεῖται ὁ K. Lapatin, *The Statue of Athena and Other Treasures in the Parthenon* στὸ J. Neils (ἐκδ.), *The Parthenon from Antiquity to the Present* (2005), 261-293.

Στὸ ἔργο τῆς T. Linders, *Studies in the Treasure Records of Artemis Brauronia found in Athens* (1972) δημοσιεύονται ἕξι στήλες μὲ καταλόγους ἀναθημάτων καὶ σὲ ξεχωριστὸ κεφάλαιο τὰ μὴ ἀποδιδόμενα θραύσματα σὲ συγκεκριμένους καταλόγους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὸ Βραυρώνιο. Ἡ ἴδια στὸ *The Treasurers of the Other Gods in Athens and their Functions* (1975) πραγματεύεται τοὺς καταλόγους τοῦ 5ου καὶ σὲ χωριστὸ κεφάλαιο τοῦ 4ου καὶ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τόσοι οἱ παλαιότεροι ὅσον καὶ οἱ νεώτεροι μελετητὲς τῶν ἀναθημάτων τῆς Ἀκροπόλεως ἀσχολήθηκαν κυρίως μὲ τὰ ἀναθήματα ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς περιόδου, ἐνῶ ἔλειπε μία συνολικὴ θεώρηση τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ ἰδίως ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασή τους μὲ τὰ προγενέστερα τῆς ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς ἐποχῆς, καθὼς καὶ τὰ μεταγενέστερα τῆς ἐλληνιστικῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει πλῆθος σημαντικῶν στοιχείων γιὰ τὸν ἰδιαίτερο χαρακτῆρα τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

ΚΕΦ. ΙΙ. ΟΙ ΘΕΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ

ΙΙ.Α. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ

Στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ μὲ τὶς διάφορες ἐπωνυμίες καὶ ιδιότητές της ἦταν ἀφιερωμένα τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (**15, 20, 28, 29, 30, 34, 35, 38, 41, 53, 54, 56, 58, 59, 62, 69, 71, 73, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 94**).

Τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς ἀναφέρεται σὲ τριάντα τρεῖς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές. Συχνότερα ἀπαντοῦν οἱ τύποι Ἀθηνᾶ⁵⁴, Ἀθηναία⁵⁵, Ἀθηνᾶ Ἐργάνη⁵⁶, ἐνῶ σπανιότερα οἱ τύποι Ἀθηναῖα⁵⁷, Ἀθάνια⁵⁸, θεά⁵⁹, Παλλὰς Τριτογενής⁶⁰. Ὡστόσο, ἀκόμα καὶ ἐὰν ἡ θεὰ δὲν ἀναφέρεται ἐπωνύμως, τὰ ἀναθήματα ποὺ βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη πρέπει νὰ προορίζονταν γι' αὐτήν.

Ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς στὸν ἱερό βράχο εἶναι πολὺ παλαιά. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ χωρία τοῦ Ὀμήρου ἡ θεὰ λατρευόταν μὲ τὸν βασιλέα Ἐρεχθεά μέσα στὸ ἀνάκτορό του⁶¹, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε, ἐὰν ὑπῆρχε καὶ λατρευτικὸ ἄγαλμά της. Ἀπὸ τὸν 6^ο αἰ. π.Χ. καὶ ἐξῆς ἀπαντᾷ μὲ διάφορες ὑποστάσεις⁶². Ὡς *πολιὰς* ἦταν ἡ προστάτις θεὰ τῆς πόλεως. Λατρευόταν στὸ βόρειο μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, στὴν περιοχὴ μὲ τὰ πολλὰ κατάλοιπα παλαιότερων διαδοχικῶν ἱερῶν: στὸν χῶρο τοῦ μυκηναϊκοῦ μεγάρου, στὸν ὑστερογεωμετρικό-πρώϊμο ἀρχαῖκὸ ναὸ ποὺ ἦταν σὲ χρῆση ἕως τὸ 530 π.Χ.⁶³, στὸν Ἀρχαῖο Νεῶ (520-480 π.Χ.) καὶ στὸ Ἐρέχθειο (431-

⁵⁴ Ὁ τύπος ἀπαντᾷ σὲ ἐννέα ἐπιγραφές: στὸ ἀ' μιστὸ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σὲ τρεῖς (**15, 71, 73**), στὰ μέσα τοῦ αἰῶνος σὲ δύο (**34, 62**) καὶ στὸ β' ἡμισυ τοῦ αἰῶνος σὲ τέσσερες (**12, 69, 81, 110**).

⁵⁵ Σὲ δύο ἐπιγραφές τοῦ ἀ' ἡμίσεος τοῦ 4ου αἰῶνος π.Χ. (**30, 58**) καὶ σὲ δύο τῶν μέσων τοῦ αἰῶνος (**35, 38**). Ὁ ἴδιος τύπος μὲ ἢ χωρὶς ἄρθρο ἀπαντᾷ καὶ στὶς περισσότερες πεζεὲς ἢ σὲ ἀπλὸ ἐξάμετρο ἐπιγραφές τοῦ τέλους τοῦ 6ου καὶ τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. (*DAA*, 429. Meisterhans 1971, 31-32, σημ. 157).

⁵⁶ Ὁ τύπος ἀπαντᾷ σὲ ἐννέα ἐπιγραφές γύρω στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (**59, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85**).

⁵⁷ Βλ. ἀρ. κατ. **66** (μέσα 4ου αἰ. π.Χ.).

⁵⁸ Βλ. ἀρ. κατ. **53** (360 π.Χ.).

⁵⁹ Βλ. ἀρ. κατ. **6, 20** (γύρω στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

⁶⁰ Βλ. ἀρ. κατ. **29** (πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

⁶¹ Ὀμ. *Ὀδύσσεια* ἠ' 80-81 καὶ *Ἰλιάς* Β 547-549. Κοντολέων 1949, 3-7.

⁶² Holtzmann 2003, 28-29, 134, σημ. 20, 176-177.

⁶³ Δυστυχῶς ἀπὸ αὐτὸν τὸν ναὸ δὲν σώθηκαν κατάλοιπα πλὴν δύο λιθίνων βάσεων, οἱ ὁποῖες βρέθηκαν ἀπὸ τὸν G. Kawerau καὶ εἶχαν ἀρχικῶς θεωρηθεῖ μυκηναϊκές. Αὐτὲς χρονολογήθηκαν στὴν ὕστερη γεωμετρική-πρώϊμη ἀρχαϊκὴ περίοδο (πρῶτο ἡμισυ ἢ μέσα 7ου αἰ. π.Χ.) καὶ ἀποδόθηκαν σὲ ἕνα πρόστυλο μικρὸ ναὸ (Scholl 2006, 18-23, σημ. 69-73), στὸν ὁποῖο πιθανῶς ἀνῆκε καὶ τὸ μεγάλο χάλκινο σφυρήλατο γοργόνειο, προσαρμοσμένο σὲ ξύλινο δίσκο. Touloupa 1969, 873, εἰκ. 6.

405 π.Χ.) ἕως τὸν 2ο αἰ. μ.Χ.⁶⁴. Πολιάς ἦταν ἡ μόνη ἐπωνυμία τῆς θεᾶς ποὺ διατηρήθηκε ἐπὶ μακρὸν σὲ ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές (41, 54, 59)⁶⁵.

Ὡς Ἀθηνᾶ Πολιάς ἀπαντᾷ στοὺς λόγους ταμιῶν καὶ σὲ φιλολογικὲς πηγές κατὰ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ., καθὼς καὶ στὸ ψήφισμα γιὰ τὴν τέλεση τῶν θυσιῶν ἀπὸ τοὺς ἱεροποιοὺς στὴν Ἀκρόπολη κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Παναθηναίων τὸ 335/4 π.Χ.⁶⁶. Μεταξὺ 402/1 π.Χ. καὶ 341 π.Χ. στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἀναφέρονται στὸν Παρθενῶνα εἴκοσι ἑπτὰ ἀργυρὲς ὑδρίες τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, καθεμία ἀπὸ τὶς ὁποῖες ζύγιζε γύρω στὶς χίλιες δραχμὲς⁶⁷, ἐνῶ μεταξὺ 384/3 καὶ 378/7 π.Χ. ἀφιερώθηκαν στὸν Παρθενῶνα τρεῖς νέες ἀργυρὲς ὑδρίες⁶⁸.

Τὸ ἀρχαιότερο καὶ ἱερότερο λατρευτικὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς βρισκόταν στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τοῦ σηκοῦ τοῦ Ἐρεχθείου⁶⁹. Ἦταν ξόανον ἀπὸ ξύλο ἐλιάς, *διπετές*⁷⁰. Δὲν ἦταν πολὺ μεγάλο, ἀφοῦ μποροῦσε εὐκόλα νὰ μεταφερθεῖ⁷¹. Σύμφωνα μὲ τὸν Πλούταρχο⁷², οἱ Ἀθηναῖοι κατόρθωσαν νὰ τὸ σώσουν ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὸ 480 π.Χ., γιὰ τὸ μετέφεραν σὲ ἀσφαλὲς μέρος, ἴσως σὲ ἓνα πλοῖο τοῦ στόλου, ἀλλὰ κατὰ τὴ μεταφορὰ χάθηκε τὸ κεφάλι τῆς Γοργοῦς ποὺ κοσμοῦσε τὴν αἰγίδα τῆς θεᾶς⁷³. Ὡστόσο αὐτὸ δὲν φαίνεται νὰ συνέβη, γιὰ τὸ σὲ καταλόγους ἀναθημάτων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ὅπου ἀναφέρονται τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα τοῦ ξοάνου (διάδημα, ἐνώτια, περιδέραιο, ψέλλιο), περιλαμβάνεται καὶ ἡ χρυσῆ αἰγίδα μὲ τὸ γοργόνειο⁷⁴. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ λόγο ταμιῶν τοῦ Ἐρεχθείου 4^{οῦ} αἰ. π.Χ.⁷⁵, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀπεικονίσεις σὲ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.⁷⁶, ἡ θεὰ κρατοῦσε χρυσῆ φιάλη

⁶⁴ Ridgway 1992, 125.

⁶⁵ Cooley 1899, 356-8. Ἡ ἐπωνυμία Ἀθηνᾶ Πολιάς ἀπαντᾷ καὶ σὲ ἐπιγραφές τοῦ 6ου καὶ 5ου αἰ. π.Χ. (DAA 429).

⁶⁶ IG II² 334.

⁶⁷ IG II² 1388+1408+EM 6790, στ. 56-67. IG II² 1406, στ. 1-9 + EM 12961 (Stroud 1972, 426-7, ἀρ. 58, στ. 1-7). IG II² 1401, στ. 4-14. Harris 1995, 113, 161-2, V. 260.

⁶⁸ IG II² 1413, στ. 17-18. IG II² 1424α, στ. 220-3. IG II² 1425, στ. 165-168. IG II² 1428, στ. 104-107. IG II² 1437, στ. 73-4. Harris 1995, 113, 159-160, V. 255.

⁶⁹ IG I³ 474, στ. 1. Πaus. 1, 26, 6. Ridgway 1992, 120 κ.έ. Mansfield 1985, 137-161.

⁷⁰ Τὸ ἄγαλμα ἀναφερόταν μὲ διάφορα ὀνόματα στὶς πηγές: τὸν 5ο αἰ. π.Χ. ἄγαλμα, ἕδος, βρέτας, τὸν 4ο αἰ. π.Χ. θεός, ἐνῶ τὸν 2ο αἰ. π.Χ. ξόανον καὶ εἴδωλον (Jahn-Michaelis 1901, 68 μὲ σημ. 36, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένες ὅλες οἱ σχετικὲς πηγές. Nick 2002, 143-144). Κατὰ τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. τὸ Ἐρέχθειο, ὅπου στεγαζόταν τὸ ἀρχαῖον ἕδος, ἀπαντᾷ στὶς πηγές ὡς ὁ τῆς Πολιάδος νεῶς (Φιλολόγ. FGrHist 328 F 67, Πρβλ. Herington 1955, 12 κ.έ.).

⁷¹ Nick 2002, 142.

⁷² Πλούτ. Θεμιστ. 10,4.

⁷³ Nick ὀ.π. (σημ. 71), 143 μὲ σημ. 904.

⁷⁴ IG II² 1424α. Harris 1995, 201 κ.έ.

⁷⁵ IG II² 1424α, στ. 362-366. Harris, 1995, 209, ἀρ. 20.

⁷⁶ Herington 1955, 23, σημ. 3. Kroll 1982, 68-70.

στο δεξι χέρι και ίσως χρυσή γλαυκα στο άριστερό. Στα ένδύματα περιλαμβάνονταν και ο *παναθηναϊκός πέπλος*, ιμάτιο και ίσως σάκκος για τα μαλλιά⁷⁷.

Για τη μορφή αυτού του αγάλματος, εάν δηλ. εικόνιζε την θεά ὄρθια ή καθιστή, καθώς και για το κτήριο όπου στεγαζόταν την αρχαϊκή εποχή, έχει γίνει μακρά συζήτηση⁷⁸. Οι υποστηρικτές της άποψης ότι η θεά εικονιζόταν καθιστή, προβάλλουν ως ένδεικτικά στοιχεία γλυπτά και ειδώλια που μπορεί να άπηχούν το λατρευτικό άγαλμά της, όπως η Αθηνά του Ένδοίου (530-20 π.Χ.)⁷⁹, πλήθος πηλίνων ειδωλίων που εικονίζουν την θεά καθιστή (γύρω στο 500 π.Χ.)⁸⁰, καθώς και ένα ανάγλυφο του τέλους του 6^{ου} αϊ. π.Χ.⁸¹. Σημαντικό πάντως είναι ότι σαφώς πρόκειται για άοπλη (πλὴν τῆς αϊγίδος της) Αθηνά, γιατί σε αντίθετη περίπτωση στους καταλόγους θα αναγράφονταν και τα όπλα της (κράνος, ασπίδα, δόρυ)⁸².

Ένδειξη για την άποψη ότι η θεά ήταν ὄρθια είχε θεωρηθεί η άπεικόνιση του αγάλματος στα νομίσματα του 3ου αϊ. π.Χ., χωρίς να αποκλείεται όμως ότι πρόκειται για ένα άλλο άγαλμα ή μία παραλλαγή του ξυλίνου⁸³.

Τελετουργικές πράξεις για το ξόανον τῆς θεᾶς ήταν τα *Καλλυντήρια*, που έορτάζονταν δύο μήνες πριν τα Παναθήναια (24-25 του Θαργηλιώνος μηνός) για τον καθαρισμό του ναού και τον στολισμό του αγάλματος. Τότε γέμιζαν με λάδι και άναβαν τον χρυσό λύχνο τῆς θεᾶς⁸⁴. Το έθιμο είχε αρχίσει με την Άγλαυρο, όταν διετέλεσε ίέρεια τῆς Αθηνᾶς. Όταν όμως αυτή άπεβίωσε, τα ιερά ένδύματα του αγάλματος δὲν πλύθηκαν για ένα έτος, πράγμα που οδήγησε στην καθιέρωση τῆς έορτῆς τῶν *Πλυντηρίων* (25 του Θαργηλιώνος)⁸⁵. Αυτό το έθιμο τελείτο από τότε που το άγαλμα τῆς θεᾶς ήταν ξύλινο και συνεχίστηκε και τον 5ο αϊώνα π.Χ., παρόλο που τότε κυριαρχούσε στην Ακρόπολη το χρυσελεφάντινο άγαλμα τῆς Αθηνᾶς Παρθένου. Την τελετουργία έφεραν εις πέρας δύο *πραξιεργίδες*⁸⁶, υπεύθυνοι για την ένδυση τῆς

⁷⁷ Ridgway 1992, 120. Holtzmann 2003, 222.

⁷⁸ Για την Αθηνά ὄρθια βλ. P. Demargne, *LIMC* II, 1984, λ. *Αθηνά*, άρ. 15-25. Ridgway 1992, 120, 122, σημ. 8. Holtzmann 2003, 42-43. Για την Αθηνά καθιστή: Frickenhaus 1908, 17-32. Herington 1955, 23 κ.έ.

⁷⁹ *LIMC* II, λ. *Athena*, άρ. 18.

⁸⁰ Ό.π. (σημ. 79), άρ. 19 -21, πίν. 704-5, άρ. 17 και σχόλια σ. 1017. Βλασσοπούλου 2003, 72-75, 100-101, πίν. 5, 34, 35. Ridgway 1992, 122.

⁸¹ *LIMC* II, λ. *Athena*, άρ. 16.

⁸² Nick ὄ.π. (σημ. 71), 143.

⁸³ Kroll 1982, 68-70.

⁸⁴ Parke 1977, 152.

⁸⁵ Ridgway 1992, 124.

⁸⁶ Ησύχ. λ. *πραξιεργίδα*. Πρβλ. Deubner 1969, 18 κ.έ.

θεᾶς⁸⁷. Αὐτοὶ ἀφαιροῦσαν τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ κοσμήματα ἀπὸ τὸ ἄγαλμα, τὸ τύλιγαν μέσα σὲ ἓνα σάβανο καὶ τὸ μετέφεραν ἐν πομπῇ στὸ Φάληρο μὲ τὴ συνοδεία τῶν ἐφήβων (ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ.). Ἐκεῖ δύο γυναῖκες, οἱ *λουτρίδες*⁸⁸, τὸ ἔπλεναν στὴ θάλασσα, ἐνῶ μία ἰέρεια ἔπλενε τὰ ἐνδύματά του. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἐξαγνιστικοῦ λουτροῦ ξεκινοῦσε μὲ τὴ συνοδεία πυρσῶν ἢ πομπὴ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀγάλματος πίσω στὴν Ἀκρόπολη, ὅπου τὸ ἔντυναν, τὸ στόλιζαν καὶ τὸ τοποθετοῦσαν μέσα στὸ ναό. Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν τελετουργιῶν τὸ Ἱερό ἦταν κλειστό καὶ δὲν γίνονταν θυσίες⁸⁹.

Οἱ σημαντικότερες καὶ λαμπρότερες ἐορτὲς πρὸς τιμὴν τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς ἦταν τὰ Παναθήναια ποὺ ἐορτάζονταν κάθε χρόνο καὶ τὰ Μεγάλα Παναθήναια, κάθε τέσσερα ἔτη⁹⁰. Ἡ καθιέρωση τῶν Μεγάλων Παναθηναίων μὲ ἀγῶνες χρονολογεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ ἄρχοντος Ἰπποκλείδου, δηλαδὴ τὸ 566 π.Χ.⁹¹, χρονολογία ποὺ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τοὺς πρώιμους παναθηναϊκοὺς ἀμφορεῖς, ποὺ δίδονταν ὡς βραβεῖα στοὺς νικητὲς ὀρισμένων ἀγωνισμάτων⁹², ὅπως μουσικοὶ ἀγῶνες καὶ ἀπαγγελία ραψωδιῶν τοῦ Ὀμήρου⁹³, γυμνικοὶ καὶ ἵπτικοὶ ἀγῶνες⁹⁴. Σὲ αὐτοὺς μπορούσαν νὰ λάβουν μέρος Ἕλληνες ἀπὸ διάφορα μέρη, ἐνῶ στὰ ἀγωνίσματα ποὺ ἦταν συνδεδεμένα μὲ τοπικὲς παραδόσεις (λαμπαδηδρομία, πυρρίχη, νεῶν ἄμιλλα) μόνον Ἀθηναῖοι πολῖτες⁹⁵.

Ἀποκορύφωμα τῆς ἐορτῆς ἦταν ἡ μεγάλη πομπὴ τὴν 28ῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνός, ἡμέρα τῶν γενεθλίων τῆς θεᾶς, κατὰ τὴν ὁποία μεταφερόταν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους πολῖτες διὰ μέσου τῆς πόλεως ὁ *παναθηναϊκὸς πέπλος*⁹⁶, κρεμασμένος

⁸⁷ Nick 2002, 144.

⁸⁸ Φώτ., λ. *λουτρίδες*.

⁸⁹ Parke 1977, 152-155. Deubner 1969, 17-22. Mikalson 1975, 160-164. Ridgway 1992, 124.

⁹⁰ Τὰ Παναθήναια προῆλθαν ἀπὸ τὴν προϋπάρχουσα ἐορτὴ τὰ *Ἀθήναια*, τῶν ὁποίων ἰδρυτὴς, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ἦταν ὁ Ἐριχθόνιος, γιὰ τὴ νίκη τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Γιγαντομαχία. Βλ. Ἀρποκρατίων, *Παναθήναια*. Robertson 1985, 231-5. Neils 1992, 13-17. Γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐορτῆς βλ. Πλούτ. *Θησεύς*, 24, 3-4. Ἡ σύνδεσή τους μὲ τὸν Θησεῖα μὲ ἀφορμὴ τὸν συνοικισμὸ δὲν εὐσταθεῖ, γιὰτὶ αὐτὸς ἐορταζόταν σὲ ἰδιαίτερη ἐορτὴ, τὰ *Συνοίκια*, στίς 16 τοῦ Ἑκατομβαιῶνος μηνός. Γιὰ τὴν νέα ἀναδιοργάνωση βλ. Σχολιαστὴ Αἰλίου Ἀριστείδου, *Παναθηναϊκός* 323, 27 κ.έ. Deubner 1969, 22-36 μὲ συγκεντρωμένες ὅλες τίς πηγές. Nick 2002, 146.

⁹¹ Μαρκελλίνος, *Βίος Θουκυδίδου* 3.

⁹² Shear 2001, 386-410.

⁹³ Shapiro 1992, 53-75.

⁹⁴ Kyle 1992, 77-94.

⁹⁵ Shear ὀ.π. (σημ. 92), 231-375.

⁹⁶ Ὁ πέπλος ποὺ κατασκευαζόταν κάθε τέσσερα ἔτη γιὰ τὰ Μεγάλα Παναθήναια ἦταν μεγάλων διαστάσεων, διακοσμημένος μὲ παραστάσεις τῆς Γιγαντομαχίας καὶ βαρὺς, ὅπως παραδίδει ὁ κωμικὸς ποιητὴς Στράτις (*CAF*, ἀπόσπ. 30) στὸ ἔργο του «οἱ Μακεδόνες» τὸ 402 π.Χ.

στον ιστό ενός τροχήλατου πλοίου έως την περιοχή του Έλευσινίου⁹⁷ και στη συνέχεια στα χέρια, λόγω του πολύ άνηφορικού δρόμου. Η πομπή κατέληγε στον Αρχαίο Νεώ και αργότερα στο Έρέχθειο, όπου ο πέπλος παραδιδόταν στους *πραξιεργίδες*, οι οποίοι κατά την έορτή των Πλυνηρίων θα έντυναν με αυτόν το ιερόν *ἔδος* της θεᾶς⁹⁸. Κατά τη διάρκεια της έορτῆς, ἡ ὁποία εἶχε πανελλήνια ἀκτινοβολία, ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία δαπανοῦσε μεγάλα ποσὰ γιὰ τὶς θυσίες, τὶς τελετές, τοὺς ἀγῶνες, καθὼς καὶ γιὰ τὰ βραβεῖα ποὺ δίδονταν στοὺς νικητὲς τῶν ἀγῶνων⁹⁹.

Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ μετὰ τὴν πολεμικὴ της ιδιότητα λατρεύθηκε μετὰ τὴν ἐπωνυμία *Παρθένος* στὸ νότιο μέρος τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀπὸ τὸν ἀρχαῖκὸν Ἑκατόμπεδο ναὸ ὅμως, ποὺ ἦταν ὁ πρῶτος στὸν χῶρο αὐτό, δὲν ἔχουμε καμία ἀνθρωπομορφικὴ ἀπεικόνιση τῆς θεᾶς πρὶν τὸ 566 π.Χ., ἀλλὰ μόνον συμβολικὴ ἔκφραση τῆς ἰσχύος της μετὰ τὴν ἀπεικόνιση τῆς διαχρονικῆς πάλης τῶν θεόρατων ζώων, λεόντων καὶ ταύρων¹⁰⁰. Ὡστόσο κατὰ τὴν Ridgway ἐνδεχομένως ὑπῆρχε κάποιο πρῶτιμο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὡς Παρθένου, τοῦ ὁποίου τὴ μορφή ἀπηχοῦν ἴσως ὀρισμένες κόρες ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη¹⁰¹.

Αὐτὴ ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ μορφή τοῦ κολοσσιακοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Φειδίου ποὺ κατασκευάσθηκε μετὰ τὸ 447-438 π.Χ.¹⁰². Τὸ ἔργο αὐτὸ μπορεῖ ἀφενὸς νὰ ἀπηχοῦσε πρωιμότερα εἰδῶλα, ἀλλὰ ἀφετέρου σύγχρονες ἀντιλήψεις καὶ πολιτικὰ γεγονότα, καθὼς αὐτὸ καὶ ὁ ναὸς θεωροῦνταν μνημεῖα τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν¹⁰³. Αὐτὸν τὸν συμβολισμό εἶχαν ἄλλωστε καὶ οἱ παραστάσεις τοῦ γλυπτοῦ διακόσμου τοῦ ναοῦ, ποὺ εἰκόνιζαν μάχες τοῦ μυθικοῦ παρελθόντος μετὰ πρωταγωνίστρια κυρίως τὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Ὡστόσο ὁ Φειδίας στὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τὴν ἀπεικονίζει ὄχι σὲ

⁹⁷Χωρέμη-Σπετσιέρη 2000, 7-9.

⁹⁸Barber 1992, 103-117. Shear ὁ.π. (σημ. 92), 120-155. Nick 2002, 147-148. Ἡ ὕφανση τοῦ πέπλου ἀρχίζε ἀπὸ τὶς Ἔργαστινες κατὰ τὰ *Χαλκεῖα* ἐννέα μῆνες πρὶν τὰ Παναθήνια. Ὅπως κατέληξαν οἱ μελετητὲς προσφέρονταν δύο πέπλοι: ἓνας κατ' ἔτος στὰ Μικρὰ Παναθήνια μονόχρωμος καὶ ἓνας μέγας μετὰ παράσταση τῆς Γιγαντομαχίας ποὺ κατασκευαζόταν ὕστερα ἀπὸ διαγωνισμό στὰ Μεγάλα Παναθήνια.

⁹⁹Neils 1992, 13-27. Ἡ ἴδια 1992, 29-51. Holtzmann 2003, 232-33. Shear 2001, 167-173, 388-412.

¹⁰⁰Ridgway 1992, 131, σημ. 43 καὶ εἰκ. 82. Τριάντη 1998, 53-63. Βλασσοπούλου 2009, 26-27, εἰκ. 10. Βαλαβάνης 2013, 40-41, εἰκ. 59-61.

¹⁰¹ Π.χ. οἱ κόρες ἀρ. MA 681(τοῦ Ἀντήνορος) καὶ ἀρ. 669, οἱ ὁποῖες φαίνεται ὅτι φοροῦσαν κράνη μετὰ πρόσθετα χάλκινα λοφία. Ridgway, ὁ.π. 131, 133, σημ. 44.

¹⁰²JG I³ 453-460. Οἱ δαπάνες κατασκευῆς τοῦ ἀνέρχονταν τουλάχιστον σὲ ἐπτακόσια τέσσερα τάλαντα. Overbeck II 2014, 171, λ. 888-889 καὶ 178, λ. 890.

¹⁰³ Βλ. Σχόλιο Δημοσθένους, κατ' Ἀνδροτίωνος. Overbeck II 2014, 198-199, λ. 922.

έπιθετική στάση, αλλά ήρεμη με τις παραγναθίδες του κράνους της άνασηκωμένες, την άσπίδα της τοποθετημένη όρθια στο έδαφος και τó δόρυ κατακόρυφο να άκουμπά στον ώμο της, προφανώς μετά από νικηφόρους πολέμους¹⁰⁴.

Όρισμένοι μελετητές ύποστήριξαν ήδη από τον 19^ο αϊ. ότι τó άγαλμα δέν ήταν λατρευτικό¹⁰⁵ και ότι ό Παρθενών δέν ήταν ναός βασιζόμενοι στο ότι δέν είχε βωμό και γιατί σε καμία φιλολογική πηγή ή έπιγραφή δέν αναφέρεται ίερεία τής θεάς, ούτε κάποια θυσία¹⁰⁶. Ωστόσο μπορούσε να χρησιμοποιείται ό παλαιός βωμός του άρχαίου ναού τής Άθηνάς¹⁰⁷. Δέν ήταν δυνατόν ένας τόσο μεγάλος ναός με ένα κολοσσικό άγαλμα τής θεάς να μñν είχε λατρευτική χρήση. Έξάλλου, ή άνέγερση τριών ναών στην ίδια θέση άποτελεϊ άσφαλές τεκμήριο για την ιερότητα του τόπου και συνεπώς τή λατρευτική χρήση του Παρθενώνος¹⁰⁸. Άλλα και τó άγαλμα τής Άθηνάς Παρθένου πρέπει να ύπñρξε άντικείμενο λατρείας, όπως εκείνο τής Πολιάδος, έφόσον στους καταλόγους άναθημάτων του 4ου αϊ. π.Χ. αναφέρεται *βάθρον*, που πιθανώς μαρτυρεϊ την ύπαρξη τράπεζας προσφορών μέσα στον σηκό του Παρθενώνος¹⁰⁹. Άπόδοση λατρείας στο Φειδιακό άγαλμα παραδίδει μόνον ό Ζώσιμος τον 5ο αϊ. μ.Χ.¹¹⁰. Κατά την G. Nick ή μορφή αυτου του γλυπτου άποδίδει την ουσία τής πολιούχου θεάς την έποχή του Περικλέους. Προστατεύει την πόλη της και τους συμμάχους της από τους έχθρούς, χαρίζει τή νίκη όχι μόνον σε μάχες, αλλά και σε

¹⁰⁴ Για τó χρυσελεφάντινο άγαλμα τής Άθηνάς βλ. Leipen 1971. Fehr 2001/2, 39-66. Lapatin 2005, 261-279, εϊκ. 92-96.

¹⁰⁵Bötticher 1863, 32-41. Michaelis 1871, 27-28. Για τó ζήτημα βλ. έπίσης Collignon 1914, 60, Roux 1984, 315-317. Preishshofen 1984, καθώς και τις πρόσφατες μελέτες τών M. Κορρέ (*Τοπογραφικά ζητήματα*, 98-100) και τής G. Nick (2002, 129-132), που άποδεικνύουν με πειστικά έπιχειρήματα ότι τó χρυσελεφάντινο άγαλμα τής Άθηνάς του Φειδίου ήταν λατρευτικό, ένω ό B. Holtzmann (2003, 109-114) θεωρεϊ ότι ήταν ένα «ύπερβολικό άνάθημα». Ωστόσο ό Fr. Prost (2009, 243-260), άφοϋ έξετάζει διεξοδικώς τις δύο άπόψεις, καταλήγει ότι ένα άγαλμα- άνάθημα μπορεί να λειτουργήσει και ως λατρευτικό. Ως παράδειγμα χρησιμοποιεί τó άγαλμα τής Άθηνάς Υγείας στα Προπύλαια, τó όποιο, σύμφωνα με την έπιγραφή στην κυλινδρική βάση του ήταν άνάθημα, έργο του Πύρρου, αλλά πολϋ γρήγορα δημιουργήθηκε γύρω του λατρευτικό περιβάλλον με βωμό, μεγάλη τράπεζα προσφορών και μεγάλο άριθμό άφιερωμάτων (Prost, ό.π. 256-258). Τó ίδιο πρέπει να συνέβαινε με τó χρυσελεφάντινο άγαλμα τής Άθηνάς του Φειδίου. Τα άγάλματα λοιπόν μπορεί να είναι άναθηματικά, αλλά συγχρόνως και λατρευτικά. Δέν ύπόκεινται σε κανόνες, αλλά προσαρμόζονται στις άνάγκες τής ιστορίας τών πόλεων που τα δημιουργεί (Prost, ό.π. 259).

¹⁰⁶Ridgway 1992, 135. Holtzmann 2003, 106 με σημ. 14, 15. Davison 2009, 74. Για την κατασκευή και ιστορία του άγάλματος βλ. Davison 2009, 75-147.

¹⁰⁷ Nick 2002, 129-132.

¹⁰⁸ Κορρές, *Τοπογραφικά ζητήματα*, 98-100. Nick 2002, 208, 210. Βαλαβάνης 2013, 157.

¹⁰⁹*IG* II² 1421, στ. 123-5. *IG* II² 1424a, στ. 319-21. *IG* II² 1401, στ. 37-38. Harris 1995, 111. Mansfield 1985, 232, σημ. 19. Ridgway 1992, 135, σημ. 51. Nick 2002, 210. Davison, ό.π. 72-73.

¹¹⁰ Ζώσιμος, *Historia Nova* 4, 18, 3. Overbeck II 2014, 206-210, λ. 933.

άθλητες τῶν Παναθηναίων, τὰ ὅποια συνδέονταν μὲ τὴν ἔνοπλη θεά, ἐνῶ ὡς προστάτις τῶν τεχνῶν φέρει στὴν πόλη τὴν πολιτιστικὴ καὶ οἰκονομικὴ εὐρωστία¹¹¹.

Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ μὲ τὴν πολεμικὴ τῆς ιδιότητα ἔφερε τὴν ἐπωνυμία *πρόμαχος*. Ὑπῆρχε ἡ ἄποψη ὅτι τὸ ἄγαλμα στὸν Πρωταρχικὸ Παρθενῶνα (Ἐκατόμπεδον), ἡ ἴδρυση τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν Παναθηναίων τὸ 566 π.Χ., ἦταν τοῦ τύπου τῆς προμάχου τῶν παναθηναϊκῶν ἀμφορέων, ἐφόσον ὁ ἴδιος τύπος ἀπαντᾷ καὶ στὴν ἀγγειογραφία μέσα σὲ ἀρχιτεκτονικὸ πλαίσιο ναοῦ σὲ διάφορες σκηνές θυσίας¹¹².

Ἕνα χάλκινο ἀγαλμάτιο τῆς Ἀθηνᾶς ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (EAM 6450), σήμερα στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, λόγῳ τοῦ «ξοανόμορφου» σχήματός του, θεωρήθηκε ὅτι πιθανῶς ἀπηχεῖ τὸ ἄγαλμα τοῦ *πρωταρχικοῦ* Παρθενῶνος¹¹³: ἡ θεὰ εἰκονίζεται ἔνοπλος (μὲ κράνος, δόρυ καὶ ἀσπίδα) στὸν τύπο τῶν ξοάνων, ἀκίνητη, σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὸν τύπο τῆς ἐντόνως κινημένης προμάχου τῶν χαλκίνων εἰδωλίων Ἀθηνᾶς ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη¹¹⁴. Αὐτὰ ἔχουν χαρακτηρησθεῖ συμβατικῶς ὡς «τύπος τῆς Προμάχου» παρὰ τὶς ἀνομοιότητές τους καὶ παρὰ τὸ ὅτι τὸ μόνον ἄγαλμα μὲ αὐτὴν τὴν ἐπωνυμία πού ἀπαντᾷ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα –τὸ κολοσσικὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ Φειδίου- φαίνεται ὅτι ἀποδιδόταν σὲ ἡρεμὴ στάση μὲ τὸ δόρυ κατακόρυφο¹¹⁵ καὶ ἀναφέρεται σὲ μία μόνον πηγὴ¹¹⁶.

¹¹¹Nick 2002, 174.

¹¹²Nick, ὁ.π. 209, 156. Βλ. καὶ Nick 1997, 22-24.

¹¹³ Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 90, εἰκ. 93. Κατὰ τὸν Niemeyer 1964, 106-11, πίν. 47, χρονολογεῖται τὸ δεύτερο τέταρτο τοῦ 6ου αἰ. π.Χ. ἐνῶ κατὰ τὸν Shapiro (*LIMC* II, λ. *Athena*, 1019, ἀρ. 72) γύρω στὸ 550 π.Χ. ἢ πρωιμότερα. Ridgway 1992, 129, εἰκ. 78.

¹¹⁴ Ridgway 1992, 129, εἰκ. 77.

¹¹⁵ Ἀπὸ τὶς ἀπεικονίσεις τοῦ ἀγάλματος σὲ ρωμαϊκὰ νομίσματα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφὴ τοῦ Πausανίου, φαίνεται ὅτι ὁ Φειδίας παρίστανε τὴν θεὰ ἀκίνητη μὲ τὸ δόρυ κατακόρυφο. Davison 2009, 281, 287. Γιὰ τὶς ἀπόψεις ὅτι τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς Medici ἢ τῆς Ἀθηνᾶς Elgin μπορεῖ νὰ ἀπεικονίζον τὴν Ἀθηνᾶ Πρόμαχο βλ. Davison 2009, 290-291.

¹¹⁶ Τὸ Φειδιακὸ ἄγαλμα ἀποκαλεῖται *πρόμαχος* μόνον ἀπὸ τὸν Σχολιαστὴ τοῦ Δημοσθένους 22, 13, Κατ' Ἀνδρωτίωνος 597. Overbeck II 2014, 156, λ. 876. Ὁ Ζώσιμος τὸν 5ο αἰ. μ.Χ. (*Hist. Nova* 5, 6, 1) χρησιμοποιοῖ τὸ ὄνομα *πρόμαχος* γιὰ μίαν ἐμφάνιση τῆς θεᾶς στὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν, πού εἶδε ὁ Ἀλάριχος, ἐπικεφαλῆς τῶν Βησιγόθων, ὅταν ἦταν ἔτοιμος νὰ ἐπιτεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη. Ἡ περιγραφὴ τοῦ ἀγάλματος ἀπὸ τὸν Ζώσιμο ταιριάζει σὲ μίαν σειρὰ εἰδωλίων ἐνόπλου Ἀθηνᾶς σὲ ἐπιθετικὴ στάση, πρᾶγμα πού σήμαινε ἴσως ὅτι τὸ ὄνομα Πρόμαχος εἶχε δοθεῖ σὲ ἕναν ἀγαλματικὸν τύπον πού παρουσίαζε τὴν θεὰ σὲ στάση ἐπίθεσης, ὅπως παριστάνεται σὲ πολυάριθμα ἀρχαϊκὰ εἰδώλια. Βλ. Davison 2009, 280. Ὅλοι οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς τὴν ἀποκαλοῦν Χαλκὴ Ἀθηνᾶ. Σὲ ἕνα ἐπίγραμμα στὴν *Anthologia Lyrica Graeca* III (Overbeck 1868, 644) ἀποκαλεῖται ἔνοπλος. Ὁ Pausanias δὲν χρησιμοποιοῖ κανένα ἐπίθετο κατὰ τὴν περιγραφὴ τοῦ ἀγάλματος.

Τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου ἦταν τὸ πρῶτο ποὺ κατασκεύασε ὁ Φειδίας στὴν Ἀκρόπολη μεταξὺ 460-50 π.Χ.¹¹⁷. Ὁ Πausanίας συνδέει τὸ ἄγαλμα μὲ τὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων στὸν Μαραθῶνα¹¹⁸, ἐνῶ ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις εἶχε ἀφιέρῳσει τὴν μεγάλη Ἀθηνᾶ ὡς ἀριστεῖον...τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου καὶ μάλιστα δόντων τῶν Ἑλλήνων τὰ χρήματα ταῦτα¹¹⁹. Ὁ W.D. Dinsmoor μελετώντας τὴν στήλη, ὅπου ἀναγράφονται οἱ δαπάνες κατασκευῆς τοῦ ἀγάλματος¹²⁰, εἶχε καταλήξει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸ στήσιμο τοῦ μνημείου ἐλήφθη μετὰ τὴ θριαμβευτικὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν Περσῶν στὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸ τῆς Μ. Ἀσίας (467 π.Χ.)¹²¹. Ὁ W. Gauer βασιζόμενος στὸν Δημοσθένη θεωρεῖ ὅτι τὸ ἄγαλμα ἀνατέθηκε γιὰ ὅλες γενικῶς τὶς νίκες τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος καὶ ὅπωςδήποτε προηγεῖτο χρονολογικῶς τοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου¹²².

Ἦταν στημένο ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων σὲ ἀπόσταση σαράντα μέτρων, ἐπάνω σὲ μεγάλη ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση, ἡ ὁποία εἶχε περίπου τὸν ἴδιο προσανατολισμὸ μὲ τὰ ἀρχαῖκὰ Προπύλαια¹²³. Τὸ ἄγαλμα εἶχε ὕψος ἐπτὰ ἕως δέκα μέτρα¹²⁴ καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ Πausanίας¹²⁵, ἡ ἄκρη τοῦ δόρατος τῆς θεᾶς καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους τῆς ἦταν ὀρατὰ ἀπὸ τὸ Σούνιο. Ἡ χύτευση τῶν μελῶν τοῦ ἀγάλματος πιθανότατα ἐγίνε στὴ Ν. κλιτὸ τοῦ ἱεροῦ βράχου στὸ χαλκουργεῖο, τοῦ ὁποίου κατάλοιπα ἀνασκάφηκαν δυτικῶς τοῦ Ἀσκληπιείου¹²⁶. Σύμφωνα μὲ τὰ ἀναφερόμενα στὴν στήλη μὲ τὶς δαπάνες κατασκευῆς τοῦ ἀγάλματος ἀνὰ ἔτος (*IG I³*

¹¹⁷ Monaco 2009, 276-281. Krumeich-Witchel 2010, 17, σημ. 94. Βλ. Overbeck 2014, II, 164, ὅπου ὑπάρχει πλήρης βιβλιογραφία.

¹¹⁸ Πaus. 1, 28, 2. Overbeck II 2014, 146, λ. 868.

¹¹⁹ Δημοσθ. 19.272. Overbeck ὁ.π. 153, λ. 871.

¹²⁰ *IG I³* 435 (EM 6680-82, 6715, 6722, 4498, 12926, 13498). Dinsmoor 1920, 118-129. Overbeck ὁ.π. 147, λ. 870.

¹²¹ Τὸ ὅτι τὸ ἄγαλμα στήθηκε ἕνα τέταρτο τοῦ αἰῶνος μετὰ τὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος ὀδηγεῖ στὴν ὑπόθεση ὅτι ἐντάσσεται στὸ Κιμώνειο πρόγραμμα καλλωπισμοῦ τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ τὴ μάχη τοῦ Εὐρυμέδοντος, καθὼς ὁ νικητὴς τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Κίμωνος Μιλτιάδης, τοῦ ὁποίου τὴ μνήμη ἤθελε νὰ ἀποκαταστήσει ὁ υἱός του. Davison 2009, 280. Βαλαβάνης 2013, 60.

¹²² Gauer 1968, 118-179.

¹²³ Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶχε στηθεῖ μπροστὰ ἀπὸ ἕναν τοῖχο 13^{ου} αἰ. π.Χ., ποὺ ἀποτελοῦσε τμήμα τοῦ Μυκηναϊκοῦ τείχους. Hurwit 2005, 20.

¹²⁴ Γιὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀγάλματος ἔχουν διατυπωθεῖ διάφορες ἀπόψεις μεταξὺ 7,5 ἕως καὶ 16,5 μ. Βλ. Davison 2009, 278.

¹²⁵ Πaus. 1, 28, 2.

¹²⁶ Zimmer 1990, 62-71. Overbeck 2014, II, 164.

435), ή ολοκλήρωση του έργου διήρκεσε έννέα έτη και στοίχισε τουλάχιστον όγδόντα τρία τάλαντα, τὸ 1/10 τῆς δαπάνης τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου¹²⁷.

Ἡ ἐπωνυμία παλλὰς προέρχεται ἀπὸ ἓνα πολὺ παλαιὸ ἄγαλμα ἔνοπλης Ἀθηνᾶς ποὺ βρισκόταν ἕως τὴν ὕστερη ἀρχαιότητα στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ Παλλαδίῳ στὴν περιοχή τοῦ Ἴλισσοῦ¹²⁸. Κατὰ τὸν Παυσανία¹²⁹ τὸ ἄγαλμα αὐτὸ ἦταν τὸ παλλάδιον ποὺ πῆραν ἀπὸ τὴν Τροία κάποιοι Ἀργεῖοι¹³⁰, οἱ ὁποῖοι καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν πατρίδα τους ληστεύθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖο βασιλέα Δημοφῶντα ποὺ τοὺς τὸ πῆρε καὶ τὸ ἔφερε στὴν πόλη¹³¹.

Ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι παλλάδια, ποὺ παρέχουν προστασία σὲ θνητούς¹³², εἰκονίζονται σὲ σκηνές τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας στὶς βόρειες μετόπες τοῦ Παρθενῶνος (B 25, B 27 & πιθανῶς B1)¹³³. Αὐτὲς οἱ σκηνές ἀνακαλοῦσαν στὴ μνήμη τῶν Ἀθηναίων τὴν περσικὴ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὴν προστασία ποὺ ἐξασφάλισε στοὺς Ἀθηναίους τὸ ἀρχαιότερο καὶ ἱερότερο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, τὸ διυπετὲς ξόανον, τὸ ὁποῖο μετέφεραν σὲ ἀσφαλὲς μέρος (βλ. ἀνωτέρω).

Ὁ τύπος παλλὰς ἢ ἀγνή τριτογενῆς ἢ παλλὰς ἈθENAΙΑ ἀπαντᾷ σὲ ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα τοῦ 6ου καὶ 5ου αἰ. π.Χ., ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ τύπου ἈθENAΙΑ, ἐνίοτε συνδυασμένος μὲ τὸ παῖς Διὸς μεγάλου, γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ μέτρου (ἑξάμετρο ἢ ἰδίως πεντάμετρο)¹³⁴, ἐνῶ στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀπαντᾷ μόνο μία φορὰ ὁ τύπος παλλὰς τριτογενῆς **(29)**.

¹²⁷Holtzmann 2003, 99. Monaco 2009, 276-281. Krumeich-Witchel 2010, 17, σημ. 94. Παλαιότερα ὁ A. Linfert (1982, 66-71), ὁ D.W. Gill (2001, 257-278, 269-274) καὶ προσφάτως ἡ O. Palagia (2013, 117-127) ὑποστήριξαν ὅτι τὸ ἄγαλμα κατασκευάστηκε ἀπὸ τὶς ἀπαρχὲς τῶν συμμαχικῶν φόρων καὶ ἦταν ἐνταγμένο στὸ Περίκλειο οἰκοδομικὸ πρόγραμμα. Ἰδίως μετὰ τὴν ἀναχρονολόγηση τῆς ἐνεπίγραφης στήλης μὲ τὶς δαπάνες κατασκευῆς τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου στὸ 430 π.Χ. ἀπὸ τὸν Gill, ἡ Παλαγγιᾶ κατέβασε τὴ χρονολόγηση τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου καὶ διατύπωσε τὴν ἄποψη ὅτι τὸ τελευταῖο ἦταν μὴ παραλλαγὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου, μὲ τὴν ὁποῖα εἶχε κοινὰ τεχνικὰ καὶ εἰκονογραφικὰ στοιχεῖα.

¹²⁸Κατὰ M. Krumme 1993, 226-227, τὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ Παλλαδίῳ ταυτίζεται μὲ τὸ ναὸ τοῦ Ἴλισσοῦ, στὴ ζωφόρο τοῦ ὁποῖου εἰκονίζεται ἡ Ἴλιου Πέρσις.

¹²⁹ Παυσ. 1, 28, 9.

¹³⁰ Robertson 1985, 383-475. Ridgway 1992, 129-130.

¹³¹ Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει τὴν ἱστορία κάπως παραλλαγμένη, γιὰτὶ ἐνδιαφερόταν κυρίως γιὰ τὸ δικαστήριον ἐπὶ Παλλαδίῳ, ὅπου δικάζονταν ὑποθέσεις φόνου ἐξ ἀμελείας, τὸ ὁποῖο πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ ἄγαλμα.

¹³² Γιὰ Παλλάδια-ἀναθήματα βλ. Harris 1992, 637-652. Ἡ ἴδια 1995, 240.

¹³³ Γιὰ τὶς ἀσυνήθεις καὶ ποικίλες ἀπεικονίσεις Παλλαδίου στὶς βόρειες μετόπες τοῦ Παρθενῶνος βλ. Schwab 2002, 293-296.

¹³⁴ DAA, 428.

Τὸ ἐπίθετο *τριτογενής* ἀπαντᾷ ἤδη στὸν Ὅμηρο¹³⁵ καὶ τὸν Ἡσίοδο¹³⁶. Ἡ ὀνομασία προῆλθε κατὰ τὸν Ἄρποκρατίωνα γιατί τὰ γενέθλια τῆς Ἀθηνᾶς ἦταν τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ μηνός, ἐνῶ κατὰ τὴν Σοῦδα τὴν εἰκοστή ὄγδοη ἡμέρα, δηλαδή τὴν τρίτη ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ μηνός¹³⁷. Πιθανῶς τὸ ὄνομα προέρχεται ἀπὸ τὴ βοιωτικὴ λέξι *τριτό*, ποὺ σημαίνει κεφάλι καὶ ἀπηχεῖ τὸν τρόπο γεννήσεως τῆς θεᾶς ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ πατρός της Διός¹³⁸. Σύμφωνα με ἄλλη ἄποψη, ἐπειδὴ ἀνάλογα ὀνόματα *Τρίτων* καὶ *Τριτωνίς* ἀπαντοῦν ἀντίστοιχα σὲ ποτάμια καὶ λίμνες, ἐνδεχομένως ἡ ἐπωνυμία σημαίνει γέννηση σὲ νερό¹³⁹. Ἡ πιὸ πιθανὴ ἐρμηνεία εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ ὀνομασία, ποὺ διαδόθηκε ἀπὸ τὴν Θεσσαλία ἢ τὴν Βοιωτία, ὅπου ἡ Ἀθηνᾶ λατρεύθηκε κοντὰ σὲ ποτάμια. Ὅταν ὁ Πausanίας (8, 12, 7) περιγράφει τὸν ἐρειπωμένο ναὸ τῆς θεᾶς στὶς Ἀλαλκομενές τῆς Βοιωτίας, ἀναφέρει ἓνα μικρὸ γειτονικὸ χεῖμαρρο Τρίτωνα, ὅπου οἱ ντόπιοι πίστευαν ὅτι ἐκεῖ γεννήθηκε ἡ Ἀθηνᾶ. Ὡστόσο καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ στὴν Λιβύη, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε λατρεία τῆς θεᾶς κοντὰ σὲ ποτάμι, λίμνη ἢ πηγὴ μετὸ ὄνομα *Τρίτων*¹⁴⁰. Σύμφωνα με τὸν λεξικογράφο Ὡρίωνα *Τριτογένεια ἢ Ἀθηνᾶ κατὰ Δημόκριτον φρόνησις νομίζεται. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ φρονεῖν τρία ταῦτα· βουλεύεσθαι καλῶς, λέγειν ἀναμαρτήτως καὶ πράττειν ἃ δεῖ*¹⁴¹.

Μὲ τὴν ἐπωνυμία *ἐργάνη* ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ ἦταν προστάτις τῶν τεχνῶν, τῶν τεχνιτῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐπαγγελματιῶν. Κατὰ τὸν Διόδωρο Σικελιώτη (5, 73, 7-8) τὸ ὄνομα αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἡ θεὰ φέρεται νὰ δίδαξε τὴν ἀνθρωπότητα διάφορες χρήσιμες ἐργασίες, ὅπως ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς, ἡ ὑφαντικὴ, ἡ ξυλουργικὴ ἐργασία καὶ ἄλλες ἀσχολίες. Ὁ Pausanias ἀναφέρει: *Πρῶτοι (Ἀθηναῖοι) μὲν γὰρ Ἀθηνᾶν ἐπωνόμασαν Ἐργάνην*¹⁴². Ὁ G.P. Stevens¹⁴³ τοποθετεῖ τὸν χῶρο λατρείας της στὴ γωνία ΒΔ τοῦ ἀνδῆρου τοῦ Παρθενῶνος, ἐνῶ ὁ M. Korres στὸ βόρειο περὶ τοῦ Παρθενῶνος μεταξὺ πέμπτου καὶ ογδόου κίονος (ἀπὸ τὴ ΒΑ γωνία), ὅπου

¹³⁵ Ὀδύσσεια γ' 378

¹³⁶ *Θεογονία* 895, 924. Holtzmann 2003, 29.

¹³⁷ Σοῦδα, T. 1019. Mikalson, 1975, 16.

¹³⁸ Farnell 1896, 266.

¹³⁹ Farnell, ὁ.π.

¹⁴⁰ Farnell, ὁ.π. 266-270.

¹⁴¹ Diels - Kranz, *Fragmente*, τόμ. II, σ. 132, *Demokritos* B, ἀρ. 2. Etym. Orionis, 153, 5.

¹⁴² Paus. I, 24, 3.

¹⁴³ Stevens 1940, 1-91.

παρατήρησε ίχνη έδράσεως ναΐσκου για τη στέγαση αγάλματος και κυλινδρικού βωμοῦ¹⁴⁴.

Ἡ παράσταση μιᾶς γυναικείας μορφῆς γνέθουσας σὲ ἀναθηματικά πλακίδια (500 π.Χ.)¹⁴⁵ καὶ τὸ ἄνω μέρος πηλίνου εἰδωλίου Ἀθηνᾶς μὲ κράνος καὶ ρόκα ἀπὸ τὸ Scornavache τῆς Σικελίας (425-400 π.Χ.)¹⁴⁶ ἀποτελοῦν ἔνδειξη γιὰ τὴν ὕπαρξη λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ καὶ κλασσικὴ περίοδο.

Σύμφωνα μὲ ὀρισμένους μελετητὲς ἔνδεχομένως καὶ ἡ καθιστῆ Ἀθηνᾶ τοῦ Ἐνδοίου¹⁴⁷ τοῦ 6ου αἰ. π.Χ., παρόλο ποὺ δὲν σώζονται τὰ σύμβολά της, μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ ὑποθετικὰ ὡς γνέθουσα, ἀφοῦ παρουσιάζει ἀνάλογη στάση μὲ τὴ γυναικεία μορφή ποὺ γνέθει σὲ πῆλινα ἀναθηματικά πλακίδια¹⁴⁸. Ὡστόσο ὁ B. Holtzmann δὲν δέχεται τὴν ὕπαρξη ὀργανωμένης λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης στὴν Ἀκρόπολη, δεδομένου ὅτι σὲ καμία πηγὴ δὲν ἀναφέρεται θυσία πρὸς τιμὴν της, οὔτε ὕπαρξη βωμοῦ¹⁴⁹.

Ὁ τύπος Ἀθηνᾶ, Ἀθηναία Ἐργάνη ἢ θεὰ Ἐργάνη ἀπαντᾷ στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σὲ ἑπτὰ ἰδιωτικὲς ἐπιγραφές (**76, 78, 79, 80, 81, 82, 85**). Μαρτυροῦνται ἐπίσης οἱ τύποι Ἀθηναία Ἐργάνη Πολιάς (**59**) καὶ Ἀθηνᾶ Ὀργάνη (**84**). Ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές, στίς ὁποῖες δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀναθήματος εἶναι ἀπαρχὴ ἢ δεκάτη (**28, 76, 78, 79, 83, 84,**), πιθανότατα προορίζονταν γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη¹⁵⁰. Πάντως πρὶν ἀπὸ τὸν 5ο αἰ. π.Χ. δὲν ὑπάρχει ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, ποὺ νὰ ἀναφέρει τὴν θεὰ μὲ τὴν ἐπωνυμία ἐργάνη¹⁵¹, παρότι ὑπῆρχαν ἀρκετὰ ἐνεπίγραφα ἀφιερῶματα κεραμέων, ζωγράφων καὶ ἄλλων τεχνιτῶν στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ἀπλῶς Ἀθηνᾶ¹⁵².

Ἐορτὴ πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης, ὡς προστάτιδος τῶν τεχνῶν, καὶ τοῦ Ἡφαίστου ἦταν τὰ *Χαλκεῖα*, ἑορτὴ τῶν χαλκουργῶν, ποὺ τελεῖτο κάθε τέσσερα χρόνια τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ Πυανοσιῶνος μηνός (τέλος Ὀκτωβρίου ἢ ἀρχὲς Νοεμβρίου), ἑννέα μῆνες πρὶν ἀπὸ τὰ Παναθήνια¹⁵³. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν τὸν 5ο

¹⁴⁴ Korres 1997, 227-229, εἰκ. 2. Ὁ ἴδιος 1999, 11, σχ. 1.1, ἀρ. 2.

¹⁴⁵ Βλασσοπούλου 2003, 72-74, πίν. 5, 34-36.

¹⁴⁶ Ridgway 1992, 138-140.

¹⁴⁷ MA 625.

¹⁴⁸ Ridgway, ὁ.π. (σημ. 146), εἰκ. 91-92.

¹⁴⁹ Holtzmann 2003, 178. Müller 2010, 166-167.

¹⁵⁰ Holtzmann 2003, 48.

¹⁵¹ Holtzmann, ὁ.π. 30.

¹⁵² DAA, 429.

¹⁵³ Deubner 1969, 35-36 μὲ τις σχετικὲς φιλολογικὲς πηγές καὶ ἐπιγραφές. Parke 1977, 92-93.

αι. π.Χ. οι Έργαστινες ύφαιναν στο Άρρηφόριο τόν νέον πέπλον για τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς¹⁵⁴.

Στις ἀναθηματικὲς ἐπιγραφὲς τοῦ 4^{ου} αι. π.Χ. ἀπαντοῦν συχνότερα ἐπικλήσεις στὴν Ἀθηνᾶ *Εργάνη* καὶ *Πολιάδα*, γιατί οἱ πιστοὶ ἔχουν ἀνάγκη τὴν εἰρηνικὴ ὑπόσταση τῆς θεᾶς τους. Αὐτὸ εἶναι φυσικὸ, καθὼς ἡ Ἀθήνα βρίσκεται σὲ περίοδο κρίσεως (βλ. κεφ. IV: Τὰ «θυμικά» καὶ ἄλλα κίνητρα τῶν ἀναθετῶν καὶ κεφ. IV: Συμπεράσματα). Ἀκόμη καὶ στὴν μεγάλη πλαστικὴ τοῦ 4^{ου} αι. π.Χ. ἡ Ἀθηνᾶ δὲν παριστάνεται ὡς πολεμικὴ θεά, ἀλλὰ ὡς «εἰρηνικὴ» μορφή, συχνὰ χωρὶς τὰ ὄπλα της¹⁵⁵.

Ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς *Υγείας* ὑπῆρχε ἤδη ἀπὸ τὰ πρώιμα κλασσικὰ χρόνια, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἐνεπίγραφο θραῦσμα ἀγγείου τοῦ Κάλλιδος, ἀφιερωμένου στὴν θεά¹⁵⁶, ἀλλὰ ἐξαπλώθηκε ἀπὸ τὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 5ου αι. π.Χ.¹⁵⁷. Στὴν περιοχὴ τῶν Προπυλαίων ὑπῆρχε τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ποὺ δὲν σώζεται σήμερα. Τὴν ἐνεπίγραφη κυλινδρική βάση του βρῆκε ὁ Κ. Πιττάκης τὸ 1839¹⁵⁸ στὴν ἀρχικὴ τῆς θέσης, μπροστὰ ἀπὸ τὸν πρῶτο ἀπὸ νότον κίονα τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως τῶν Προπυλαίων¹⁵⁹. Ἡ ἐπιγραφὴ σὲ ἰωνικὸ ἀλφάβητο ἔχει ὡς ἐξῆς: Ἀθენαῖοι τῆι Ἀθენαίαι τῆι Ὑγείαι. Πύρρος ἐποίησεν Ἀθენαῖος¹⁶⁰. Ὁ Πλούταρχος¹⁶¹ παραδίδει ὅτι ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ ἀγάλματος ὑπῆρξε ἡ σωτηρία ἐνὸς τεχνίτου τῶν Προπυλαίων, ὁ ὁποῖος τραυματίστηκε θανάσιμα ἀπὸ πτώση, ἀλλὰ θεραπεύθηκε χάρις στις ὁδηγίες ποὺ ὑπέδειξε ἡ θεὰ μὲ ὄνειρο στὸν Περικλῆ. Ἔτσι παλαιότερα ἐνομιζέτο ὅτι ὁ τελευταῖος προσέφερε τὸ ἀνάθημα. Ὡστόσο τὸ ἄγαλμα αὐτὸ πρέπει νὰ ἀφιέρωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ 430-29 π.Χ. λόγω τοῦ λοιμοῦ ποὺ ἐνέσκηψε στὴν Ἀθήνα κατὰ τὸ δεῦτερο ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅποτε πέθαναν πολλοὶ Ἀθηναῖοι μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Περικλῆς¹⁶².

¹⁵⁴ Σοῦδα κατὰ Ἀρποκρατίωνα. *Etym. Magn.* 805. 43. Deubner 1969, 36. Holtzmann 2003, 178, 227-28, 238.

¹⁵⁵ Berger 1967, 82 κ.έ. Simon 1980², 179 κ.έ. Βαλαβάνης 1991, 82.

¹⁵⁶ Ἀθενα[ῖαι] [h]υγίει[αι] [K]άλλις ἐποίη[σε] καὶ ἀνέθ[εκεν]: Wolters 1891, 153-165. Graef-Langlotz 1925-1933 II, 119, ἀρ. 1367. Beazley *ARV²* 1556.

¹⁵⁷ Judeich 1931, 242-244.

¹⁵⁸ *APMA* 5, 2010, 123, ἀρ. 857.

¹⁵⁹ Τανούλας, *Τὰ Προπύλαια*, 129. Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1, ἀρ. Β 2.

¹⁶⁰ *IG I³* 506 (DAA, ἀρ. 166).

¹⁶¹ Πλούτ. *Περικλῆς*, 12-13.

¹⁶² *DAA* 186-7, ἀρ. 166. Keesling 1995, 56-57. Holtzmann 2003, 177-8. Leventi 2003, 39-41.

Μαρτυρία για παρόμοιο λόγο ανάθεσως αγάλματος στην Αθηνᾶ Ὑγεία παραδίδει ὁ Πλίνιος¹⁶³. Πρόκειται για τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ «Σπλαγχνόπτου», νεαροῦ δούλου ποὺ εἰκονιζόταν νὰ ψήνει πάνω σὲ βωμὸ σπλάχνα, μία ἀπὸ τὶς καλύτερες καὶ συνηθέστερες προσφορὲς σὲ ἰαματικές θεότητες. Τὸ ἀνάθημα πρέπει νὰ στήθηκε στὸ Ἱερὸ τῆς θεᾶς στὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. εἰς ἀνάμνησιν τῆς θεραπείας τοῦ δούλου, ὁ ὁποῖος τραυματίστηκε πέφτοντας ἀπὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκροπόλεως¹⁶⁴.

Σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ Ὑπερείδου καὶ ἡ μητέρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ὀλυμπιάς ἀνέθεσε χρυσῆ φιάλη στὸ Ἱερὸ τῆς Αθηνᾶς Ὑγείας τὸ 330 π.Χ. ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὴν ἀνάρρωση τοῦ υἱοῦ της ἀπὸ ἐπικίνδυνη ἀσθένεια¹⁶⁵.

Στὸ Ἱερὸ τῆς Αθηνᾶς Ὑγείας δὲν ὑπῆρχε ναός, οὔτε λατρευτικὸ ἄγαλμα, οὔτε ἰέρεια, παρὰ μόνον ὀρθογώνιος βωμὸς ἀνατολικῶς τοῦ αγάλματος τοῦ Πύρρου¹⁶⁶. Πλησίον αὐτοῦ ὑπῆρχε μεγάλη μαρμάρινη βάση, πάνω στὴν ὁποία πιθανῶς εἶχε στηθεῖ χάλκινη τράπεζα προσφορῶν, ὅπως δείχνουν οἱ ἐγκοπὲς γιὰ τὴν στερέωσίν της¹⁶⁷. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν ὑπῆρχε σειρά βάσεων γιὰ στῆλες καὶ ἄλλα μικρὰ ἀφιερῶματα κατὰ μῆκος τοῦ βορείου περιβόλου τοῦ Βραυρωνίου¹⁶⁸. (Γιὰ τὴ λατρεία τῆς θεᾶς Ὑγείας στὴν ἴδια περιοχὴ βλ. κεφ. II. Β).

Στὸν πρόβολο τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ΝΔ τῶν Προπυλαίων, ποὺ προστατευόταν ἀρχικῶς ἀπὸ τὸ κυκλώπειο τεῖχος καὶ πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ κλασσικοῦ τεῖχους, λατρεύθηκε ἡ Αθηνᾶ Νίκη. Ὅπως φαίνεται, στὸν χῶρο προϋπῆρξε λατρεία κάποιας θεότητας. Δὲν εἶναι γνωστὸ ὅμως πότε ἀκριβῶς ἐγκαταστάθηκε καὶ ἂν ἦταν ἐξαρχῆς ἡ θεὰ Αθηνᾶ ἢ κάποια ἄλλη θεὰ Νίκη, ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἡσίοδος στὴ *Θεογονία* του ὡς «καλλίσφυρον κόρην τοῦ Πάλλαντος καὶ τῆς Στυγός»¹⁶⁹. Οἱ περισσότεροι μελετητὲς πιστεύουν ὅτι ἡ λατρεία στὸν χῶρον αὐτὸν ἀνάγεται στὰ μέσα τοῦ 6ου αἰ. π.Χ.¹⁷⁰. Ὑπῆρχε ἓνα ξύλινο λατρευτικὸ ἄγαλμα

¹⁶³Πλίν. *NH* 34, 81.

¹⁶⁴Πλίν. *NH* 22, 44. Robertson 1999, 175-179. Ὁ δοῦλος θεραπεύθηκε μὲ τὸ βότανο *παρθένιο*, ποὺ τοῦ φανέρωσε ἡ θεὰ στὸν ὕπνο του. Τὸ παρθένιο, ποὺ φύτευε στὴν περιοχὴ τῆς Ἀκροπόλεως, ἦταν εἰδικὸ γιὰ τὴν ἴαση τραυματισμῶν ἀπὸ πτώση. Πλουτ. *Σύλλας*, 133.

¹⁶⁵Ὑπερείδης, *Ὑπὲρ Εὐξενίππου*, 26. Harris 1995, 236. Themelis 2003, 164.

¹⁶⁶Korres 1999, 11, σχ. 1.1, ἀρ. 19. Holtzmann 2003, 177. Ἀπὸ τὸν βωμὸν αὐτὸν σώζονται λείψανα τῆς βάσεως καὶ θραύσματα τῶν ὀρθοστατῶν του. Βλ. Despinis 2008, 288 καὶ σημ. 233, ὅπου καὶ ἡ προγενέστερη βιβλιογραφία.

¹⁶⁷Despinis, ὁ.π. 288 καὶ σημ. 232.

¹⁶⁸Despinis, ὁ.π. καὶ Holtzmann 2003, 178.

¹⁶⁹Ἡσίοδος, *Θεογονία* 383.

¹⁷⁰Ὡστόσο ὁ A. Scholl (2006, 37-41) ὑποστήριξε ὅτι ὑπῆρχε λατρεία στὸν χῶρο (τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης) ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 7^{ου} αἰ. π.Χ., ὅπως μαρτυροῦν τὰ εἰδῶλια τύπου *Stempelidole* ποὺ βρέθηκαν μαζί μὲ ὀστά ζώων στὴν κοιλότητα τῆς λιθίνης βάσεως τοῦ ξυλίνου αγάλματος. Τὰ

(ξόανον) μέσα σε ξύλινο ναῖσκο¹⁷¹ και μπροστά του πόρινος βωμός¹⁷² με την επιγραφή: Τῆς Ἀθηναίας τῆς Νίκης/ βωμός Πατροκλῆς ἐποίησεν¹⁷³. Ὁ ναῖσκος πυρπολήθηκε ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὸ 480 π.Χ., ἀφοῦ τὸ ἄγαλμα εἶχε μεταφερθεῖ σὲ ἀσφαλῆς μέρος. Γύρω στὸ 468 π.Χ. κατασκευάσθηκε ἕνας μικρὸς πόρινος ναὸς και ὁ βωμός του, κατάλοιπα τῶν ὁποίων σώζονται σὲ ἐπίπεδο -1,30 μ. κάτω ἀπὸ τὸ ἄνδρηρο τοῦ κλασσικοῦ ναοῦ¹⁷⁴. Κατὰ τὰ ἔτη 427-424 π.Χ. μετὰ τὶς νίκες τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν στὴν πρώτη φάση τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀποφασίσθηκε ἡ ριζικὴ ἀνανέωση τοῦ ἱεροῦ τεμένους τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης και ἡ κατασκευὴ νέου μεγαλυτέρου μαρμαρίνου τετραστύλου ἀμφιπροστύλου ναοῦ με σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους¹⁷⁵.

Ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη μαζί με τὴν Ἀθηνᾶ Ὑγεία και τὴν Πολιάδα ἐτιμᾶτο με θυσία στὰ μικρὰ Παναθήναια¹⁷⁶. Ἔτσι ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη ἐμφανίζεται ὡς προστάτις θεά, ποὺ χαρίζει τὴ σωτηρία και τὴ νίκη στὴν πόλη, ὅπως ἡ Ἀθηνᾶ Πολιάς. Χαρακτηριστικὰ ὁ Σοφοκλῆς ἀναφέρει *Νίκη τ' Ἀθηνᾶ Πολιάς ἡ σώζει μ' αἰεί*¹⁷⁷.

Ἡ ἄποψη ὅτι ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἰδρύθηκε τὸ 566 π.Χ., ὀδήγησε στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ θεὰ λατρεύθηκε ἀρχικὰ ὄχι γιὰ κάποια πολεμικὴ νίκη, ἀλλὰ ὡς προστάτις τῶν Παναθηναϊκῶν ἀγῶνων¹⁷⁸. Ὡστόσο ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἐνδειξη γιὰ σύνδεση τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης με τὰ Παναθήναια ὁ I.S. Mark ἀπέδειξε ὅτι ἡ ἀφιέρωση τοῦ βωμοῦ τοῦ Πατροκλέους και ἡ ἴδρυση τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς ἔγιναν ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν Παναθηναίων¹⁷⁹. Στὶς ἀρχὲς τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ., ἡ πολεμικὴ ιδιότητα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς Νίκης τονίσθηκε ιδιαίτερα, ὅπως μαρτυροῦν οἱ ἀνάγλυφες πολεμικὲς σκηνὲς στὴ ζωφόρο τοῦ ὀλοκληρούμενου αὐτῆ τὴν ἐποχὴ ναοῦ, καθὼς και στὸ μεταγενέστερο θωράκιο

ἀνωτέρω ἦταν ὑπολείμματα θυσιῶν κατὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἱεροῦ μετὰ τὴν καταστροφὴ ἀπὸ τοὺς Πέρσες.

¹⁷¹Ο I.S. Mark (1993, 125-6). εἶχε παλαιότερα ὑποστηρίξει ὅτι τὸ ἄγαλμα ἀρχικῶς στεγάσθηκε σὲ λίθινο ναὸ ποὺ δὲν σώθηκε. Ζιρῶ 2002, 342-3, σημ. 14. Λεμπιδάκη 2013, 372-3.

¹⁷² Γιὰ τὸ ξόανο και τὸν βωμὸ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης βλ. Οἰκονόμου 1939-1941, 97, 105-107.

¹⁷³ IG I³ 596. Holtzmann 2003, 70.

¹⁷⁴Λεμπιδάκη ὁ.π. 372-3. Schultz 2002, 7-15.

¹⁷⁵IG I³ 35. Mattingly 1961, 169-171. Ὁ ἴδιος 1996, 461-71. Gill 2001, 278. Holtzmann 2003, 156-57 κ.ἔ. Connelly 2007, 49. Ζαββοῦ 2007, 51-53.

¹⁷⁶ IG II² 334, στ. 8-10, 21-22.

¹⁷⁷ Σοφοκλῆς, *Φιλοκτήτης* 134.

¹⁷⁸Welter 1939, 12 κ.ἔ. Ἀντίθετα ἡ S.B. Ridgway (1992, 135) δέχεται μὲν τὴν ἴδρυση τῆς λατρείας τὸ 566 π.Χ. ἀλλὰ τὴ συνδέει με τὴ νίκη τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Γιγαντομαχία.

¹⁷⁹ Mark 1993, 126

μὲ τὶς σκηνὲς πανηγυρισμοῦ στρατιωτικῶν νικῶν¹⁸⁰. Ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη εἶχε χωριστὴ λατρεία καὶ δικό της ἄγαλμα. Τὴν ἀναγνώριση τῆς λατρείας αὐτῆς ἀπὸ τὴν πόλη-κράτος μαρτυρεῖ καὶ ὁ ὀρισμὸς εἰδικῆς ἱερείας¹⁸¹.

Σὲ κατάλογο ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν μεταξὺ 385/4 καὶ 347/6 π.Χ., ὅπου ἀναφέρονται στὸν Παρθενῶνα χρυσὲς καὶ ἀργυρὲς ὑδρίες, ἀναθήματα γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ καὶ ἄλλες θεότητες, περιλαμβάνονται καὶ τέσσερις ἀφιερωμένες στὴν Ἀθηνᾶ Νίκη¹⁸². Ὡστόσο ἐνεπίγραφες ἀναθηματικὲς βάσεις στὴν Ἀθηνᾶ Νίκη δὲν ἔχουν βρεθεῖ ἕως τώρα.

¹⁸⁰Μπρούσκαρη, *Τὸ Θωράκιο*, 1-268, πίν. 1-86, σχ. 1-20.

¹⁸¹ *IG I³ 35*.

¹⁸² *IG II² 1424a*, στ. 224-228. *IG II² 1425*, στ. 169-173. *IG II² 1437*, στ. 42-48. *IG II² 1444*, στ. 8-12.

II.B. Άλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες

Ὁ Ζεὺς Πολιεύς, ὅπως καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Πολιάς, λατρευόταν στὴν Ἀκρόπολη ὡς προστάτης τῆς πόλεως¹⁸³. Οἱ δύο θεοὶ εἶχαν κοινὰ ἐπίθετα καὶ σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις κοινὴ λατρεία. Στὸ Ἱερὸ Παλλάδιον στὴν ΝΑ περιοχὴ τῆς πόλεως, ὑπῆρχαν ἀγάλματα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς¹⁸⁴. Στὴν Ἀκρόπολη ὁ Ζεὺς εἶχε τὸ τέμενός του στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου ἀνατολικῶς τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος¹⁸⁵.

Ὁ Ζεὺς ἦταν πρωταρχικῶς θεὸς ὄμβριος, ἐνῶ ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν ἐκεῖνη ποὺ δώρισε τὴν ἐλαία στὴν Ἀττικὴ. Γι' αὐτὸ ἔφεραν τὸ ἐπίθετο ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν καλλιέργεια τῶν *Μοριῶν*, τῶν ἱερῶν δένδρων, ποὺ ἦταν ὑπὸ τὴν προστασία τῶν δύο θεῶν, τῆς *Ἀθηνᾶς Μορίας* καὶ τοῦ *Διὸς Μορίου*¹⁸⁶.

Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ζεὺς εἶχαν κοινὰ σύμβολα. Ὁ ὄφις ποὺ σχετιζόταν σύμφωνα μὲ τὸν ἀθηναϊκὸ μῦθο μὲ τὴν αὐτοχθονία, ἦταν σύμβολο τοῦ Διὸς Μειλιχίου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ εἰκονίζοταν στὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου στὸν Παρθενῶνα. Ἀμφότεροι οἱ θεοὶ φέρουν νίκη στοὺς θνητοὺς στὸν πόλεμο καὶ τοὺς ἀγῶνες¹⁸⁷ καὶ εἰκονίζονται ὡς *πρόμαχοι* νὰ ἐκσφενδονίζουν ὁ καθένας τὸ χαρακτηριστικὸ του ὄπλο, ἡ Ἀθηνᾶ τὸ δόρυ τῆς καὶ ὁ Ζεὺς τὸν κεραυνό του¹⁸⁸.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς λατρείας τοῦ Διὸς Πολιέως καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διαμόρφωση τοῦ Ἱεροῦ τοῦ ὀφειλόταν κατὰ τὴν Ν. Kreuz πιθανῶς στὸν Πεισίστρατο, ὁ ὁποῖος στὰ μέσα τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ. θέλησε νὰ ἐδραιώσει τὴν θέση ἰσχύος του χαρίζοντας στὴν πόλη ἓνα Ἱερὸ τοῦ ἀνωτάτου θεοῦ, ὅπου ἐορταζόταν ἓνα παλαιὸ ἔθιμο, τὰ *Βουφόνια*¹⁸⁹. Τὸ τέμενος τοῦ Διὸς ποὺ χρονολογεῖται στὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ., εἶχε οἰκοδομηθεῖ ἐπάνω σὲ προγενέστερες κατασκευές, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ χρονολόγηση δὲν εἶναι δυνατὴ μόνον ἀπὸ τὰ σωζόμενα λαξεύματα στὸν βράχο. Πρόκειται γιὰ πενήντα πέντε ὀρθογώνιες βαθύνσεις στὸ βράχο, στίς ὁποῖες ἦταν πιθανῶς

¹⁸³ Γιὰ τὴν λατρεία τοῦ Διὸς Πολιέως βλ. H. Schwabl, *RE Suppl.* XV, 1978, λ. Zeus II, 1072-1073. Hurwit 1999, 40, 190-91. Kreuz 2007, 12. Γιὰ τὴν σχέση Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς βλ. Neils 2001, 219-232. Γιὰ τὴν εἰκονογραφία τοῦ Διὸς στὴν τέχνη βλ. Arafat 1990.

¹⁸⁴ Frazer 1965 II, 370. Krumme 1993, 213-225. Robertson 1996, 383-400. Robertson 2001, 29-40.

¹⁸⁵ Neils 2001, 225, σημ. 16, 17.

¹⁸⁶ Luyster 1965, 149.

¹⁸⁷ Ὁ.π.

¹⁸⁸ Ὁ.π. 229, σημ. 43. Ridgway 1992, 127-131. M. Tiverios, *LIMC* VIII, 1997, 319-325, λ. Zeus Keraunios.

¹⁸⁹ Neils 2001, 224. Kreutz 2007, 177, πίν. 2.

έμπεπηγμένοι ξύλινοι πάσαλοι από τον παλαιότερο περίβολο του Ίεροῦ¹⁹⁰. Ο G.P. Stevens μετά από προσεκτική μελέτη τῶν λαξευμάτων ἀποκατέστησε στὸ ὑψηλότερο σημεῖο τῆς Ἀκροπόλεως, ΒΑ τοῦ Παρθενῶνος, τὴν ἀρχικὴ κάτοψη τοῦ τεμένους τοῦ Ίεροῦ μὲ τὸν πολυγωνικὸ περίβολό του καὶ τὴν σχεδὸν ὀρθογώνια αὐλὴ (27 x 17 μ.) μὲ τὴν εἴσοδό της στὴ ΝΔ γωνία¹⁹¹. Ἐδῶ συγκεντρώνονταν τὰ βόδια ποὺ προορίζονταν γιὰ τὴ θυσία στὴν ἑορτὴ *διπόλεια* ἢ *διπόλεια*, ὅπως παραδίδει ὁ Πausanias¹⁹². Στὸ τέμενος αὐτὸ ἀνῆκε καὶ ἓνας ναῖσκος ἐν παραστάσει μὲ τὴν εἴσοδο πρὸς βορρᾶν¹⁹³. Παράλληλα πρὸς τὴν πρόσοψη τοῦ ναοῦ, ὅπως φαίνεται, ὑπῆρχε μεγάλη τράπεζα προσφορῶν¹⁹⁴. Γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἱερέως τοῦ Διὸς Πολιέως μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφὴ 4^{οῦ} αἰ. π.Χ. ἱερέως/Διὸς Πολιέως ποὺ σώζεται σὲ θρόνο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου¹⁹⁵. Στὸν θεὸ ἀνέθεσε ἐνεπίγραφο μαρμάρينو θρόνο ἓνας πολίτης ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Παιανίας (27).

Ὁ Pausanias πλησιάζοντας στὰ ἀνατολικά τοῦ Παρθενῶνος ἀναφέρει δύο ἀγάλματα τοῦ Διὸς: *καὶ Διὸς ἐστὶν ἀγάλματα τὸ τε Λεωχάρους καὶ ὁ ὀνομαζόμενος Πολιεύς*¹⁹⁶. Γνωστὰ ἀπὸ ἀθηναϊκὰ νομίσματα¹⁹⁷, πιθανῶς ἦταν στημένα κοντὰ στὸν βωμὸ τοῦ Διὸς Πολιέως, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ τὸν Ἡσύχιο, μεσολάβησε ὡς κριτὴς στὴν ἔριδα μεταξὺ τῆς θυγατρὸς του Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος¹⁹⁸. Τὸ ἓνα ἄγαλμα, ἔργο τοῦ Λεωχάρους (4^{οῦ} αἰ. π.Χ.), εἶχε πιθανῶς ἀναθηματικὸ χαρακτῆρα, γιὰτὶ ἦταν στημένο κοντὰ στὸ ἀρχαῖκὸ λατρευτικὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ¹⁹⁹.

¹⁹⁰ Stevens 1940, 79 κ.έ. Ὁ ἴδιος 1946a, 12.

¹⁹¹ Stevens 1946a, 12, εἰκ. 5. Hurwit 2005, 22, εἰκ. 10. Kreutz 2007, πίν. 2.

¹⁹² Paus. 1, 24, 4. Γιὰ τὰ διπόλεια βλ. Deubner 1969, 158 κ.έ. μὲ ὅλες τὶς σχετικὲς πηγές.

¹⁹³ Stevens 1946a, εἰκ. 17.

¹⁹⁴ Kreutz 2007, πίν. 2.

¹⁹⁵ IG II² 5024.

¹⁹⁶ Paus. 1, 24, 4. Frazer 1965, 302-3, 24. 4. LIMC VIII, I, 322, λ. 57 καὶ 343, λ. 229 (Zeus). Παπαχατζῆς 1998, 337-8, σημ. 5. Overbeck III 2014, 212-213, λ. 2035.

¹⁹⁷ Stevens 1940, 79-80, εἰκ. 60. Stevens 1946a, 12 κ.έ., εἰκ. 16. Imhoof-Blumer-Gardner 1964, 137 κ.έ., πίν. BB i-iii. Agora XXVI, 129, εἰκ. 175. LIMC VIII, I, 362, λ. 434. Δύο τύποι ἀγαλμάτων τοῦ Διὸς Πολιέως εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ παραστάσεις σὲ ἀθηναϊκὰ νομίσματα: ὁ ἓνας ἀρχαῖκοῦ τύπου, εἰκονίζει τὸν Δία στραμμένο πρὸς τὰ δεξιὰ σὲ ἐπιθετικὴ στάση νὰ κραδαίνει τὸν κεραυνὸ μὲ τὸ ἀνυψωμένο πρὸς τὰ πίσω δεξί του χέρι, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸ εἶναι τεντωμένο μπροστά. Μία ἄλλη ἀπεικόνιση τοῦ Διὸς σὲ ἀθηναϊκὰ νομίσματα παρουσιάζει τὸν Δία νὰ κρατᾷ στὰ πλάγια μὲ τὸ δεξί του τὸν κεραυνὸ, ἐνῶ μὲ τὸ τεντωμένο ἀριστερὸ κρατᾷ φιάλη γιὰ σπονδὴ ἐπάνω ἀπὸ ἓναν βωμὸ, πιθανότατα αὐτὸν ποὺ ἀναφέρει ὁ Pausanias (1, 24, 4). Αὐτὸ τὸ ἄγαλμα ἴσως ἦταν τοῦ Λεωχάρους (330 π.Χ.).

¹⁹⁸ Deubner 1969, 172, σημ. 1.

¹⁹⁹ Agora XXVI, 129, εἰκ. 175. Monaco 2011, 221.

Ὁ Ζεὺς δὲν λατρευόταν μόνον σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀνατολικὴ πρόστασις τοῦ Ἐρεχθείου, ὅπου ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Διὸς Ὑπάτου²⁰⁰, στὸν ὁποῖο ὁμως δὲν προσφέρονταν αἱματηρὲς θυσίες, ἀλλὰ μόνον *πέλανοι*, σύμφωνα μὲ ἓνα ἔθιμο ποὺ καθιέρωσε ὁ ἴδιος ὁ Κέκροψ²⁰¹. Ὡς Ζεὺς Ἑρκείος, προστάτης τοῦ οἴκου καὶ τῆς οἰκογενείας ἐνδεχομένως λατρεύθηκε στὴν μυκηναϊκὴ περίοδο, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ὑπαρξὴ βωμοῦ τοῦ θεοῦ στὴν αὐλὴ τοῦ Πανδροσείου στὴ θέση τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου²⁰².

Ἡ ὑπαρξὴ μιᾶς θεότητος προστάτιδος τῆς ὑγείας ἦταν ἀπαραίτητη στοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Πausanίας²⁰³ ἀναφέρει στὴν Ἀκρόπολη: «...τοῦ δὲ Διειτρέφους πλησίον θεῶν ἀγάλματά ἐστιν Ὑγείας, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσι καὶ Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν καὶ ταύτης ὑγείας», δηλαδή δύο ἀγάλματα τῆς Ὑγείας, ἓνα τῆς κόρης τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ δεύτερο τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας (Γιὰ τὴ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας βλ. Κεφ. Π. Α).

Σύμφωνα μὲ μελέτη τοῦ Γ. Δεσπίνη²⁰⁴ τὸ ἄγαλμα τῆς Ὑγείας, κόρης τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ποὺ ἀναφέρει ὁ Πausanίας, πιθανότατα ταυτίζεται μὲ τὸ πρωτότυπο ἄγαλμα τῆς Ὀλυμπιάδος Albani, τὸ ὁποῖο θεωρεῖ ὅτι εἰκόνιζε τὴν Ὑγεία καθιστὴ μὲ ἓναν μολοσσὸ κάτω ἀπὸ τὸ κάθισμά της²⁰⁵. Ἴσως ἦταν τοποθετημένο στὴν ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη μαρμάρινη βάση, ποὺ βρίσκεται ΝΑ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας τοῦ Πύρρου²⁰⁶ καὶ ἔχει χρονολογηθεῖ μεταξὺ 440-30 π.Χ. Τότε πιθανῶς εἰσήχθη καὶ ἡ λατρεία τῆς Ὑγείας στὴν Ἀκρόπολη, δηλαδή πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τῆς λατρείας τοῦ πατρός της Ἀσκληπιοῦ στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἴδρυση Ἱεροῦ στὴ Νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως (420/19 π.Χ.)²⁰⁷.

Ὁ Πυθόδηλος Πυθοδώρου ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Αἰθαλιδῶν ἀναθέτει ἐνεπίγραφο περιρραντήριο στὴν Ὑγεία **(26)**, σκεῦος ποὺ ἀπαντᾷ ἰδίως σὲ ἱερὰ ἰατῆρων θεοτήτων γιὰ καθαροῦς²⁰⁸.

²⁰⁰ Κοντολέων 1949, 10-14. Beschi-Musti 1990, 362, σημ. 39. Kreutz 2007, πίν. 3.

²⁰¹ Πaus. 8, 2, 3. Holtzmann 2003, 164.

²⁰² Kreutz 2007, 9, πίν. 3.

²⁰³ Πaus. 1, 23, 4. Overbeck II 2014, 352-353, λ. 1105, ὅπου ὑπάρχει βιβλιογραφία γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ Ὑγεία.

²⁰⁴ Despinis 2008, 231-301, ἰδίως 277-79. 288-295, 299-301. Μὲ τὴν πρόταση τοῦ Γ. Δεσπίνη συντάχθηκαν οἱ L. Beschi (2002, 13-42) καὶ F. Rausa (2000, 3), ἐνῶ ἀντίθετη εἶναι ἡ Ἰ. Λεβέντη (Leventi 2003, 94, σημ. 48).

²⁰⁵ Despinis ὁ.π. (σημ. 204), 279. Beschi 1982, 40-43.

²⁰⁶ Despinis 2008, 292-295.

²⁰⁷ Ὁ.π. (σημ. 206), 276, 279.

²⁰⁸ Kron 1996, 162-163, σημ. 108.

Λατρεία τῆς Διώνης, συννάου τοῦ Διὸς Ναΐου, μαντικοῦ θεοῦ τῆς Δωδώνης ὑπῆρξε προφανῶς στὴν Ἀκρόπολη, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν οἰκοδομικὴ ἐπιγραφή τοῦ Ἐρεχθείου (408/7 π.Χ.)²⁰⁹, ὅπου περιγράφεται ἡ ἀνατολικὴ κιονοστοιχία τοῦ ναοῦ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸν βωμὸ τῆς θεᾶς ποῦ βρισκόταν μετὰ τὸν τρίτο κίονα. Ἡ ἀποσπασματικὴ ἐπιγραφή *Διώνης*²¹⁰ σὲ μαρμάρينو θρόνο στὸ Διονυσιακὸ θέατρο μαρτυρεῖ καὶ τὴν ὑπαρξὴ ἱερέα ἢ ἱερείας τῆς θεᾶς. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς λατρείας τῆς Διώνης πιθανῶς χρονολογεῖται στὴν περίοδο τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κατὰ τὴν ὁποία τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης λειτούργησε ὡς καταφύγιο τῶν Ἀθηναίων²¹¹. Τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι συμβουλευθήκαν τὸ μαντεῖο αὐτὸ σχετικὰ μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς λατρείας τῆς Βενδίδος ἀπὸ τὴν Θράκη²¹². Ἰδιαιτέρως κρίσιμη καὶ μοιραία ἦταν ἡ συμβουλὴ τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους σχετικὰ μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς Σικελικῆς ἐκστρατείας²¹³.

Ἡ Φίλη Νικήτου, πιθανῶς ἱέρεια τῆς Διώνης, ἀφιερώνει πολυτελέστατο μαρμάρينو θρόνο²¹⁴ (70). Τὸ ἀνάθημα αὐτό, καθὼς καὶ τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Διὸς Ναΐου καὶ τῆς Διώνης ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (MA 4887)²¹⁵, ἀποτελοῦν τεκμήρια τῆς ἀθηναϊκῆς προσπάθειας προσεταιρισμοῦ τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης κατὰ τὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Γιὰ στενὲς ἐπαφὲς τῶν Ἀθηναίων μὲ τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης ἔχομε μαρτυρίες ἀπὸ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (μετὰ τὸ 355 π.Χ.), ὅταν δυσκολεύουν οἱ σχέσεις μὲ τοὺς Δελφοὺς ἐξαιτίας τοῦ Γ΄ Ἱεροῦ πολέμου καὶ ἀργότερα τῆς κυριαρχίας τοῦ Φιλίππου Β΄ τῆς Μακεδονίας στὸ δελφικὸ Ἱερὸ ἀπὸ τὸ 346 π.Χ. καὶ ἐξῆς²¹⁶. Ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν χρησμοὺς τῆς Δωδώνης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἐποχὴ αὐτή²¹⁷.

Τὸ ἀποσπασματικὰ σωζόμενο ἀνάγλυφο 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (MA 4087) ποῦ φέρει τμημα ἀνδρική κεφαλῆς μὲ σκῆπτρο καὶ στὸ ἐπιστύλιο τὴν

²⁰⁹ IG I³ 476, στ. 194-195.

²¹⁰ IG II² 5113.

²¹¹ Παλαγγιᾶ 2002, 174.

²¹² Ὁ.π. (σημ. 211), σημ. 21.

²¹³ Πaus. 8, 11, 12. Δίων Χρυσόστομος 17, 17. Parke 1967, 136-37.

²¹⁴ Ὁ τύπος τοῦ θρόνου ἀποδίδει πρότυπα πολυτελῶν ἐπίπλων ἀπὸ πολύτιμα ὕλικά. Βλ. Richter 1966, 23-28. Ὁλόγλυφοι θρόνοι τοῦ τύπου αὐτοῦ εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τοὺς μακεδονικοὺς τάφους τῆς Εὐρυδίκης (Ἀνδρόνικος 1987, 82-84, εἰκ. 7-11) καὶ τοῦ Ρωμαίου στὴν Βεργίνα (Richter 1966, 27, εἰκ. 115, Δρούγου-Σαατσόγλου 1999, 60-1, εἰκ. 88) καὶ τὸν τάφο τῶν Ἐρώτων στὴν Ἐρέτρια (Vollmöller 1901, 347-50, εἰκ. 2, πίν. 13-14. Richter 1966, 27, εἰκ. 116).

²¹⁵ Παλαγγιᾶ 2002, 171-3. Walter 1923, ἀρ. 183.

²¹⁶ Παλαγγιᾶ 2002, 171-178. Parke 1977, 139-43.

²¹⁷ Ξενοφῶν, *Πόροι* 6, 2. Δημοσθ. *Περὶ τοῦ στεφάνου*, 253· *Περὶ τῆς παραπρεσβείας*, 297-99· *Κατὰ Μειδίου*, 51-53. Δεῖναρχος, *Κατὰ Δημοσθένους*, 78. Ὑπερ. *Ὑπὲρ Εὐξενίππου*, 24.

έπιγραφή Ζεύς Νάϊος Διώ[νη] εἶναι πιθανότατα ἐπίτιτλο καὶ ὄχι ἀναθηματικό, ἐὰν συγκριθεῖ με ἀνάλογα ἀττικά ἀνάγλυφα τοῦ 4^{ου} αἰ π.Χ. με ἀετωματική ἀπόληξη ποῦ σώζουν ἐνίοτε τὰ ὀνόματα τῶν μορφῶν στοῦ ἐπιστύλιο²¹⁸. Πάντως τὸ ἀνάγλυφο αὐτό, καθὼς καὶ ὁ μαρμάρινος βωμίσκος τοῦ 2^{ου} π.Χ. αἰ. ποῦ βρέθηκε δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος, ἀνάθημα τοῦ Μέλπωνος Καλλιζένου Διὶ Ναΐωι καὶ τῆι συνοδῶι δὲν ἀποδεικνύουν τὴν ὑπαρξη λατρείας τοῦ Διὸς Ναΐου, γιατί ὁ βωμὸς θὰ μπορούσε νὰ εἶχε ἀφιερωθεῖ στοῦ Ἱερὸ τῆς Διώνης ἢ σὲ κάποιο ἄλλο Ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως²¹⁹.

Ἰδιότυπο ἀνάθημα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ προσέφερε ὁ γυμνασίάρχος Αὐτοσθενίδης γιὰ νίκη του στὰ Μεγάλα Παναθήναια στοὺν Ἑρμῆ Ἐναγώνιο²²⁰ (109), ὡς προστάτη τῶν γυμνασίων καὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων²²¹. Ὡστόσο λατρεία τοῦ Ἑρμοῦ Ἐναγωνίου δὲν μαρτυρεῖται στὴν Ἀκρόπολη.

Ἄλλη θεὰ ποῦ διέθετε Ἱερὸ στοὺν χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως ΝΑ τῶν Προπυλαίων ἦταν ἡ Ἄρτεμις Βραυρωνία, προστάτις τῆς γονιμότητος καὶ τοῦ τοκετοῦ. Κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ, ὅπου ὁ βράχος εἶναι τεχνητῶς ἐξομαλυνμένος, ὑπῆρχε μία στοὰ καὶ μία τουλάχιστον πτέρυγα-πρόβολος πρὸς βορρᾶν στοῦ ἀνατολικὸ ἄκρο της. Ἀντίθετα στὴν πρὸς βορρᾶν συνέχεια τοῦ δυτικοῦ πέρατος τῆς στοᾶς δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχε ἀντίστοιχη αἴθουσα²²². Ὡστόσο ὁ G.P. Stevens²²³ ἀναπαρέστησε ὑποθετικῶς στὴν δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ μία ἀκόμη πτέρυγα κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὴν ἀνατολική. Σὲ αὐτές, ὅπως ὑποστήριξε, στεγάζονταν τὰ δύο λατρευτικὰ ἀγάλματα ποῦ ἀναφέρουν οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου, τὰ ὁποῖα, ὅπως πίστευαν τότε, βρίσκονταν στὴν Ἀκρόπολη²²⁴.

Σύμφωνα με τὸν Γ. Δεσπίνη²²⁵ καὶ παλαιότερα τὸν W. Dörpfeld²²⁶, τὴν κλασσικὴ περίοδο ὑπῆρχε πιθανῶς στοῦ δυτικὸ μέρος τοῦ Ἱεροῦ ἕνας μικρὸς ναός, ὁ ὁποῖος θὰ στέγαζε τὸ μαρμάρينو λατρευτικὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ἔργο τοῦ Πραξιτέλους,

²¹⁸ Παλαγγιᾶ 2002, 171-73.

²¹⁹ Παλαγγιᾶ 2002, 174.

²²⁰ Ἡ ἐπωνυμία ἐναγώνιος ἀπαντᾶ σὲ φιλολογικὲς πηγές: Πίνδ. Π. 2, 10, Αἴσχ. ἀπόσπ. 401 καὶ στοὺν Σιμων. π. Ἀθην. 11, 390. Makres 1994, 254-5, 257, 293-4, ἀρ. PG 8.

²²¹ Πρβλ. ἀναθηματικὴ βάση ἀγωνοθέτου τοῦ 2^{ου} αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὸ Διονυσιακὸ θέατρο (IG II² 3089). Overbeck III 2014, 204-5, λ. 2026.

²²² Αὐτὸ μαρτυρεῖ ἡ ἔλλειψη τεχνητῆς ἐξομαλύνσεως τοῦ βράχου στοῦ δυτικὸ μέρος τοῦ ἀνδῆρου τοῦ Ἱεροῦ.

²²³ Stevens 1936, 468, 520.

²²⁴ Δεσπίνης 2010, 154-155, πίν. 42, 1.

²²⁵ Δεσπίνης ὀ.π. (σημ. 224).

²²⁶ Dörpfeld 1919, 1-40, πιν. I.

πού αναφέρει ο Πausanías²²⁷. Έντούτοις ο περιηγητής δέν αναφέρει τόν ναό, πού όμως πιθανώς ύπῆρχε, ὅπως προκύπτει ἐμμέσως ἀπό ἄλλα χωρία του²²⁸, στή ὁποία περιγράφει λατρευτικά ἀγάλματα, χωρίς νά αναφέρει τοὺς ναοὺς, ὅπου στεγάζονταν. Μπορεῖ λοιπόν νά ὑποτεθεῖ ὅτι ὁ Πausanías εἶδε καί στό Βραυρώνιο τῶν Ἀθηνῶν ἕναν ναό. Δέν τόν αναφέρει ὁμως, γιατί θεωροῦσε ὅτι ἡ ἀναφορὰ τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος ἀρκοῦσε γιά νά δηλώσει τήν ὑπαρξή του. Ἡ κεφαλή (MA 1352) ὕψους πενήντα ἕξι ἑκατοστῶν, πού εἶχε βρεθεῖ κοντά στόν βωμό τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας²²⁹ καί χρονολογήθηκε γύρω στό 330 π.Χ. ταυτίσθηκε ἀπό τόν Δεσπίνη²³⁰ μέ τήν κεφαλή τοῦ λιθίνου λατρευτικοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας τοῦ Πραξιτέλους. Τό ἄγαλμα αὐτό δέν ταυτίζεται μέ κάποιο ἀπό τὰ ἀγάλματα πού ἀναφέρουν οἱ κατάλογοι ἀναθημάτων τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως ὑποστήριζαν ὁ Ἰ. Παπαδημητρίου²³¹ καί Γ. Δεσπίνης²³². Ἐπίσης δέν ὑπάρχουν ἐνδείξεις, πού νά στηρίζουν τήν ἄποψη ὅτι τό λίθινο λατρευτικό ἄγαλμα εἶχε στηθεῖ ἀρχικῶς στήν Βραυρῶνα καί μεταφέρθηκε ἀργότερα στήν Ἀθήνα²³³.

Παλαιότερα εἶχε ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῆς λατρείας τῆς θεᾶς ἀπό τήν Βραυρῶνα στήν Ἀκρόπολη ὀφειλόταν στόν τύραννο Πεισίστρατο²³⁴ πού καταγόταν ἀπό ἐκεῖ, ἄποψη πού σήμερα ἀντιμετωπίζεται ἐπιφυλακτικά²³⁵. Ὡστόσο, ἂν καί δέν ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ ἴχνη ἀρχαϊκῶν θεμελίων στή θέση τοῦ κλασσικοῦ Βραυρωνίου²³⁶, ἡ εὔρεση πηλίνων πινάκων καί εἰδωλίων, πού εἰκονίζουν ἔνθρονη τήν Ἄρτεμη μέ νεβρό, σκῆπτρο, φιάλη καί τό ἱερό της ζῶο²³⁷, καθώς καί ὀστράκων τελετουργικῶν κρατηρίσκων τῆς θεᾶς τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. στίς ἀνασκαφές τῆς Ἀκροπόλεως²³⁸, ἀποτελοῦν ἐνδείξεις γιά τήν ὑπαρξή τῆς λατρείας τῆς θεᾶς στό

²²⁷ Πaus. 1, 23, 7.

²²⁸ Πaus. 1, 33, 2 καί 40, 2 καί 9, 4, 1. Δεσπίνης 2010, 153.

²²⁹ Beulé I, 284 κ.ἔ.

²³⁰ Despinis 1994, 173-198, πίν. 31-45. Δεσπίνης 2010, 125-150, 151-2. Ἀντίθετοι μέ τήν ταύτιση καί τήν χρονολόγηση εἶναι οἱ A. Pasquier (Pasquier-Martinez 2007, 103, 126-7), Ὁ. Παλαγγιά (Palagia 2000A, 352) καί A. Corso (Corso 2000, 232 κ.ἔ.). Δεσπίνης 2010, 53, σημ. 236. Overbeck III 2014, 90-93, λ. 1897. Ἡ κεφαλή ἐκτίθεται σήμερα στό Μουσεῖο Ἀκροπόλεως. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 268-270, εἰκ. 326.

²³¹ Παπαδημητρίου 1950, 187.

²³² Δεσπίνης 2010, 14-15.

²³³ Linders 1972, 15. Δεσπίνης 2010, 152.

²³⁴ Κοντῆς 1967, 169 καί σημ. 52-53.

²³⁵ Βλασσοπούλου 2003, 75, σημ. 326.

²³⁶ Καββαδίας-Kawerau 1907, 145. Stevens 1936, 459-470. Rhodes - Dobbins 1979, 325-341.

²³⁷ Βλασσοπούλου 2003, ἀρ. κατ. III, 18-22.

²³⁸ Kahil 1965, 20-24. Kahil 1977, 89. Kahil 1981, 253-263.

Βραυρώνιο τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο²³⁹. Εἰδώλια 4^{ου} αἰ. π.Χ. ποὺ βρέθηκαν τὸ 1885 νοτίως τῶν Προπυλαίων, προφανῶς εἶναι ἀναθηματικά προερχόμενα ἀπὸ τὸ Ἱερό τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος²⁴⁰. Μαρμάρινα γλυπτὰ εὐρήματα ἀπὸ τὴ Ν. κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ πιθανότατα συνδέονταν μὲ τὴν λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος στὸ ἱερό τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι: Τμῆμα ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου (ΜΑ 13259) τῶν χρόνων τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ²⁴¹ καὶ ἓνα ἀποσπασματικὰ σωζόμενο κυκλικὸ ἀναθηματικὸ ἀνάγλυφο (ΕΑΜ 2410+ἀποθ. 215) μοναδικῆς μορφῆς τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος π.Χ. μὲ τὴν Ἄρτεμη, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Λητώ, τὸ ὁποῖο ἀνασυνέθεσε πρόσφατα ὁ Γ. Δεσπίνης ἀπὸ πολλὰ θραύσματα²⁴². Ἀφιέρωμα 4^{ου} αἰ. π.Χ. στὸ Βραυρώνιο εἶναι τὸ μαρμάρينو ἀγαλμάτιο μικρῆς ἄρκτου (ΜΑ 3737) ποὺ ἦταν τὸ ἀγαπημένο ζῶο τῆς θεᾶς²⁴³. Σημειωτέον ὅτι σὲ καταλόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς ἀναφέρονται ἑπτὰ ἀργυρὲς ὑδρίες ποὺ ἀνήκαν στὴν Ἄρτεμη Βραυρωνία μαζί μὲ ἄλλες ἀφιερωμένες σὲ ἄλλους θεοὺς²⁴⁴. Αὐτὲς πιθανότατα ἦταν δημόσια ἀναθήματα καὶ χρησιμοποιοῦνταν στὶς πομπές²⁴⁵.

Στὸ Ἱερό τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος στὴν Ἀκρόπολη, πλὴν τῶν ἀναθημάτων, φυλάσσονταν ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν πρωτοτύπων στηλῶν ποὺ ἦταν στημένες στὴν Βραυρῶνα, στὶς ὁποῖες ἀναγράφονταν κατάλογοι ἀναθημάτων τοῦ ἐκεῖ Ἱεροῦ²⁴⁶ (βλ. κεφ. III.Γ.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως). Ὡστόσο ἐνεπίγραφες βάσεις ἀναθημάτων πρὸς τὴν Ἄρτεμη 4^{ου} αἰ. π.Χ. δὲν ἔχουν βρεθεῖ.

Στὸν **Λεῶ**, ἐπώνυμο ἥρωα τῆς Λεοντίδος φυλῆς ἦταν ἀφιερωμένο ὀρειχάλκινο ἀγαλμα ποὺ ἀνέθεσαν οἱ πρυτάνεις τῆς φυλῆς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἐνεπίγραφο ὀρθογώνιο βᾶθρο ποὺ βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (**3**). Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή οἱ πρυτάνεις προσέφεραν τὸ ἀνάθημα, ἀφοῦ ἀρίστευσαν στὸ ἔργο τους²⁴⁷.

Ὁ Λεῶς ἔγινε γνωστὸς ὡς ἥρωας, γιατί δὲν δίστασε νὰ ὑπακούσει σὲ χρησμὸ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν καὶ νὰ θυσιάσει τὶς τρεῖς κόρες του Πραξιθέα, Θεόπη καὶ

²³⁹ Βλασσοπούλου 2003, 75-6, σημ. 331-335.

²⁴⁰ Brooke 1921, 319, 329, σημ. 6.

²⁴¹ Δεσπίνης 1987, 283-287. Τριάντη 1998, 411, εἰκ. 431-2.

²⁴² Δεσπίνης 2013, 109-118.

²⁴³ Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 270-271, εἰκ. 328.

²⁴⁴ *IG II² 1412*, στ. 19 κ.ἔ. *IG II² 1413*, στ. 21 κ.ἔ. *IG II² 1424a*, στ. 229-236, *IG II² 1425*, στ. 174-181, *IG II² 1437*, στ. 49-57. Linders 1972, 74. Harris 1995, 159-162, V. 252-261.

²⁴⁵ Linders ὁ.π. (σημ. 244), 74.

²⁴⁶ Linders ὁ.π. (σημ. 244), εἰκ. 1-26.

²⁴⁷ S. Eitrem, *RE XII 2*, 1925, 2058-59, λ. *Leos*. Kron, *Phylenheroen*, 29, 194-201, 206-207. *DAA*, 191.

Εὐβούλη γὰρ νὰ ἐξορκίσαι τὸν λιμό ποὺ εἶχε ἐνσκήψει στὴν πόλη τῶν Ἀθηναίων²⁴⁸. Γι' αὐτὸ θεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἐνσάρκωνε τὴν ἔννοια τῆς θυσίας, σὲ ἀναγνώριση τῆς ὁποίας ἴδρυσαν πρὸς τιμὴν τῶν θυγατέρων τοῦ ἑνα ἱερὸ στὸν ἔσω Κεραμεικὸ, τὸ *Λεωκόριον*²⁴⁹. Δὲν προξενεῖ ἐντύπωση λοιπὸν, ὅτι οἱ πρυτάνεις τῆς Λεοντίδος φυλῆς ἀφίερωσαν στὴν Ἀκρόπολη ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος τῆς φυλῆς τους, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον βοήθησε τὴν πόλη, ἀλλὰ καὶ τὸν κύριο ἥρωά της τὸν Θησέα, τὸν ὁποῖο πληροφόρησε γιὰ τὰ σχέδια τῶν ἀντιπάλων τοῦ Παλλαντιδῶν²⁵⁰. Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης, ὅτι ὁ Λεὼς πιθανῶς εἰκονίζεται στὸν λίθο IV (μορφὴ 23) τῆς ἀνατολικῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἐπωνύμους ἥρωες²⁵¹.

Τὸ 334/3 π.Χ. ἔφηβοι προσφέρουν ἀνάθημα σὲ ἄγνωστον ἥρωα **(14)** καὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς πόλεως μία βάση μὲ ἄγνωστο ἀνάθημα σὲ κάποιον θεὸν ἢ ἥρωα - τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου δὲν σώζεται **(21)**.

²⁴⁸ Δημοσθ. *Ἐπιτάφιος* [60] 29. Πaus. 1, 5, 2.

²⁴⁹ Θουκ. 1, 20. Ἀριστ. *Ἀθην. Πολιτεία*, 18, 3.

²⁵⁰ Πλούτ. *Θησεύς* 13, 3.

²⁵¹ *IG II² 1742, DAA 191*, Harrison 1965, 118. Kron, *Phylenheroen*, 200, ἀρ. 77, 237, 280 (L 4).

ΚΕΦ. ΙΙΙ. ΤΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ. ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΘΕΤΕΣ ΤΟΥΣ

Στὸν λόφο τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἦταν τὸ μεγάλο Ἱερὸ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, εἶχαν ἀφιερωθεῖ πολυάριθμα ἀναθήματα. Ὅλος ὁ ἐξωτερικὸς χῶρος, ἀκόμα καὶ οἱ τοῖχοι τῶν ναῶν ἦταν γεμάτοι μὲ αὐτά, ὥστε τὰ λατρευτικὰ ἀγάλματα μόλις ποὺ διακρίνονταν²⁵², ἐνῶ ἡ διέλευση τῶν πιστῶν καθίστατο δυσχερής²⁵³. Τὰ περισσότερα ἔχουν χαθεῖ λόγῳ τοῦ φθορτοῦ ἢ πολυτίμου ὑλικοῦ τους, μερικὰ εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἀπεικονίσεις τους σὲ ἀγγεῖα ἢ ἀνάγλυφα, ἐνῶ ἄλλα μνημονεύονται στοὺς καταλόγους ἀναθημάτων τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑρεχθίου καὶ τοῦ Βραυρωνίου, καθὼς καὶ σὲ φιλολογικὲς πηγές, ὅπου μερικὲς φορὲς ἀναφέρεται καὶ ἡ θέση ἰδρύσεώς τους.

Ἡ μεγαλύτερη κατηγορία ἀναθημάτων στὸν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως ἦταν τὰ ἀγάλματα (λίθινα καὶ χάλκινα), καθὼς καὶ τὰ ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα ἦταν στημένα γύρω ἀπὸ τοὺς ναοὺς ἢ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ χώρου, ἐπάνω σὲ λίθινες βάσεις, ποὺ ἔφεραν ἐπιγραφές. Τὰ ἀγάλματα εἶχαν δύο διακριτοὺς ἀποδέκτες: τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Ἱεροῦ ποὺ ἔβλεπαν τὰ ἀναθήματα καὶ διάβαζαν τὶς ἐπιγραφές, δεδομένου ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ δῶρα πρὸς τοὺς θεοὺς, ἀποτελοῦσαν καὶ *μνήματα*, δηλ. ἀναμνηστικὰ τῶν ἀναθετῶν, ἐφόσον στὶς βάσεις ἀναφέρονταν τὰ ὀνόματά τους²⁵⁴.

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα τῆς ὕστερης κλασσικῆς ἐποχῆς, τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ τῶν μεταγενεστέρων περιόδων ἔχουν χαθεῖ, ἐνῶ ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς σωζόμενες ἐνεπίγραφες βάσεις τους παρουσιάζουν φθορές. Αὐτὸ ὀφείλεται: α) στὶς διάφορες καταστροφές ποὺ κατὰ καιροὺς προκλήθηκαν ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν Ἑρούλων (267 μ.Χ.) ἢ τῶν Βησιγόθων (396 μ.Χ.), οἱ ὁποῖοι πυρπόλησαν καὶ προκάλεσαν καταστροφές στὸν Παρθενῶνα²⁵⁵, β) στὸν ἐντειχισμὸ ἀρκετῶν ἐνεπιγράφων μνημείων στὸ Ὑστερορρωμαϊκὸ τεῖχος²⁵⁶, γ) στὶς δύο ἐκρήξεις ποὺ συνέβησαν στὴν

²⁵² Πaus. 2, 11, 6 καὶ 3, 26, 1.

²⁵³ van Straten 1981, 78.

²⁵⁴ Keesling 2002, 199. Meyer 2013, 463.

²⁵⁵ Korres 1994b, 143, σημ. 31. Korres 1994c, 48. Μπούρακαρη, ὀ.π. (σημ. 13), 25. Bouras 2012, 1-6. Στὴν πρόσφατη αὐτὴ μελέτη ὁ καθ. Χ. Μπούρας δέχεται τὴν παλαιότερη ἄποψη τῆς Α. Franzl ὅτι ἡ πυρπόληση τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἡ ἀπολάξευση τῶν μετοπῶν του ἔγινε ἀπὸ τοὺς Βησιγόθους τοῦ Ἀλαρίχου τὸ 396 μ.Χ.

²⁵⁶ Μετὰ τὸ 276 μ.Χ. γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὕστερορρωμαϊκοῦ τεύχους χρησιμοποιήθηκε ἀρχαῖο ὑλικό, ἦτοι μέλη μνημείων, ἐπιγραφές κ.ἄ. Ἀπὸ τὶς ἐνεπίγραφες βάσεις ποὺ περιλαμβάνονται

Ἀκρόπολη ἐπὶ Τουρκοκρατίας²⁵⁷, δ) στὸν ἐντοιχισμὸ τῶν μνημείων σὲ μεταγενέστερα κτήρια²⁵⁸, οἰκίες καὶ ἐκκλησίες²⁵⁹ καὶ ε) στὴν ἀρπαγὴ ἀρχαίων ἀπὸ περιηγητὲς καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν λόρδο Elgin (τέλος 18^{ου} - ἀρχὲς 19^{ου} αἰ.)²⁶⁰. Σημειωτέον ὅτι δύο ἐνεπίγραφες βάσεις ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (**50, 110**) βρίσκονται σήμερα στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

Παρόλο ποὺ σώθηκαν ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς λίθινες ἐνεπίγραφες βάσεις τῶν ἀναθημάτων, λόγῳ τῆς ἀποσπασματικῆς τους διατηρήσεως, καθὼς καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρήσεών τους, ὁ συσχετισμὸς ἀναθήματος καὶ βάσεως εἶναι πολὺ δύσκολος καὶ σπανίως ἐπιτυγχάνεται. Οἱ ἐπιγραφὲς ποὺ σώζονται στὶς βάσεις τῶν ἀναθημάτων παρέχουν πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὸν ἀναθέτη (ὄνομα, πατρώνυμο, δημοτικὸ, ἐπάγγελμα ἢ ἀξίωμα), τὸν θεὸ ἢ τὸν ἥρωα στὸν ὁποῖο προσφέρεται τὸ ἀνάθημα, ἐνίοτε τὸ εἶδος τοῦ ἀφιερώματος καὶ τὸν λόγο τῆς ἀναθέσεως, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου ποὺ τὸ κατασκεύασε. Ἔτσι ἀποτελοῦν μίαν ἀνεξάντλητη πηγὴ γνώσεων γιὰ διάφορες πτυχὲς τῆς θρησκευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηναίων.

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα ἦταν ἀφιερωμένα στὴν Ἀθηνᾶ, τὴν κύρια θεότητα τοῦ Ἱεροῦ, ἐνῶ πέντε προορίζονταν γιὰ ἄλλους θεοὺς καὶ ἥρωες ποὺ λατρεύονταν στὴν Ἀκρόπολη ἢ εἶχαν σχέση μὲ τὴν πόλη, ὅπως: ὁ Ζεὺς Πολιεύς, ἡ Ὑγεία, ἡ Διώνη,

στὸν κατάλογό μας ἔξι βρέθηκαν ἐντοιχισμένες στὴν πύλη Beulé τοῦ τείχους ποὺ κατασκευάσθηκε τότε (**17, 22, 57, 62, 65, 89**). Holtzmann 2003, 244.

²⁵⁷ Τὸ 1645 ἢ 1656 ἔγινε ἔκρηξη στὰ Προπύλαια ἀπὸ πτώση κεραυνοῦ ἢ διάρρηξη κανονιοῦ στὴν ἐκεῖ πυριτιδαποθήκη. Τὸ 1687 ἔγινε ἔκρηξη στὸν Παρθενῶνα ἀπὸ τὸν βομβαρδισμὸ τοῦ Morosini (Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 27. Korres 1994c, 51. Holtzmann 2003, 244).

²⁵⁸ Οἱ διάφοροι κατὰ καιροὺς κυρίαρχοι τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸ 1204 ἕως τὸ 1656 (Φράγκοι, Καταλανοί, Φλωρεντίνοι ἔμποροι) χρησιμοποίησαν διάφορα ἀρχαῖα ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικὸ γιὰ τὴ μετασκευὴ τοῦ Παρθενῶνος σὲ ἐκκλησία τῆς Παναγίας καὶ τῶν Προπυλαίων σὲ ἀνάκτορό τους (Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 26. Korres 1994c, 49. Holtzmann 2003, 246-249). Τὸ 1458 στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Παρθενῶνος κτίσθηκε τζαμί (Holtzmann 2003, 249), στὸ ὁποῖο ἐντοιχίστηκε ἐπίσης ἀρχαῖο ὑλικὸ, μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ ἐνεπίγραφη βάση (**18**) ἀναθήματος τοῦ γυμνασιάρχου Ξενοκλέους (Korres 1994b, 140 κ.ἔ. ἰδίως 143).

²⁵⁹ Μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ γλυπτὰ κ.ἄ ἀρχαῖα γίνονται θύματα φανατισμοῦ τῶν Χριστιανῶν (βλ. Bouras 2012, σημ. 233). Πολλὰ μεταφέρονται στὴν Κων/πολη ἢ χρησιμοποιοῦνται ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικὸ στὴν μετατροπὴ τῶν ναῶν σὲ ἐκκλησίες, ὅπως π.χ. στὸν ἄμβωνα καὶ τὴ δυτικὴ θύρα τοῦ Παρθενῶνος (Korres 1994, 177. Korres 1994c, 49. Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 26. Holtzmann 2003, 241-6).

²⁶⁰ Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ τὶς Καρυάτιδες ὁ Elgin πῆρε καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχαῖα (Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 30. Kreeb 2000, 356-367. Holtzmann 2003, 244).

ὁ ἥρωας Λεώς, ἄγνωστη θεότητα καὶ ἄγνωστος ἥρωας (βλ. κεφάλαιο II.B: Ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες).

Δεκατρία ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἀναθήματα ἀφιερώθηκαν στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (**22, 23, 24, 25, 26, 38, 43, 59, 60, 61, 81, 90, 99**), ὀκτὼ λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (**27, 28, 29, 30, 32, 54, 62, 73**), ἐνῶ τριάντα ἕνα στὰ μέσα καὶ λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος (**21, 34, 35, 36, 37, 41, 40, 42, 44, 45, 46, 53, 55, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 91, 92, 93, 100, 102, 103, 105, 106, 107, 108**). Δεκατρία χρονολογοῦνται στὸ τέλος τοῦ αἰῶνος (**31, 49, 51, 56, 57, 58, 71, 80, 84, 101, 104, 111, 112**), ἐνῶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα δὲν ὑπάρχει δυνατότητα ἀκριβοῦς χρονολογικοῦ προσδιορισμοῦ.

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἔχουν βρεθεῖ στὶς πρῶτες ἀνασκαφές τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ, κατὰ τὰ ἔτη 1833-1842, 1850-1859, 1885-1890²⁶¹ στὶς ἐξῆς περιοχές: α) στὴν περιοχὴ Προπυλαίων-Βραυρωνίου εἴκοσι ἕξι, β) γύρω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα εἴκοσι τρία, γ) γύρω ἀπὸ τὸ Ἐρέχθειο δεκατρία, δ) στὴ Βόρεια καὶ Νότια κλιτὸ ἀπὸ τέσσερα ἀντίστοιχα, ε) στὴν Ἀρχαία Ἀγορὰ δύο. Ὡς τόπος εὐρέσεως εἴκοσι τεσσάρων ἀναθημάτων ἀναφέρεται ἀπλῶς ἡ Ἀκρόπολη χωρὶς ἀκριβέστερο τοπικὸ προσδιορισμό, ἐνὸς ἢ Ἀθήνα, ἐνῶ δεκατρία εἶναι ἀγνώστου προελεύσεως. Εἶναι προφανές ὅτι ἀπὸ τὸν τόπο εὐρέσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθεῖ ἡ ἀκριβῆς ἀρχικὴ θέση ἰδρύσεως τῶν ἀναθημάτων αὐτῶν, γιατί οἱ ἐπιχώσεις στὸν χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου βρέθηκαν, δὲν ἦταν ἀδιατάρακτες, ἀλλὰ εἶχαν προκύψει ἀπὸ τὶς κατεδαφίσεις οἰκιῶν τοῦ οἰκισμοῦ ποὺ εἶχε ἀναπτυχθεῖ σὲ ὅλον τὸν χῶρο τοῦ Ἱεροῦ βράχου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐξάλλου ὀρισμένα βρέθηκαν ἐντειχισμένα: στὴν πύλη Beulé καὶ στοὺς πύργους της (**17, 22, 39, 57, 62, 65, 89**), στὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως (**1, 37**), στὴν δυτικὴ ρωμαϊκὴ θύρα τοῦ Παρθενῶνος ποὺ κατεστράφη ἀπὸ τοὺς Ἑρούλους (**97**)²⁶², στὴν ἀψίδα (**61**) καὶ στὸν ἄμβωνα²⁶³ (**52**) τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας στὴν ὁποία εἶχε μετατραπεῖ ὁ Παρθενῶν τὸν 6^ο αἰ., σὲ μεσαιωνικοὺς πύργους (**3, 10**), στὸ Τζαμί ποὺ εἶχε κτισθεῖ μέσα στὸν Παρθενῶνα ἐπὶ

²⁶¹Κόκκου ὀ.π. (σημ. 6), 89, 161-162. Καββαδίας-Kawerau, ὀ.π. (σημ. 11), 7. Ὁ Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος (Le Courier grec) τοῦ 1836, φ. 24. Pittakys 1835, 338. Ross, ὀ.π. (σημ. 23), 83. Βλ. Κεφ. I: Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑρευνας.

²⁶²Γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς δυτικῆς θύρας τοῦ Παρθενῶνος στὴ θέση τῆς καταστραφείσης ἀπὸ τοὺς Ἑρούλους μὲ μαρμάρινα μέλη καὶ τμήματα ἀναθηματικῶν μνημείων βλ. Κορρές 1994b, 144-5.

²⁶³ Κορρές 1994b, 146, σημ. 46 καὶ 148, εἰκ. 14.

Τουρκοκρατίας (18) ἢ σὲ ἄλλα νεώτερα κτίσματα²⁶⁴ (25, 38, 82, 113) (βλ. Παράρτημα Γ: Ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εὐρέσεως στὸ Ἱερό).

Πάντως τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. φαίνεται ὅτι εἶχαν στηθεῖ στὴν περιοχή τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Βραυρωνίου, κατὰ μῆκος τῆς πομπικῆς ὁδοῦ ποὺ ὀδηγοῦσε στὸν Παρθενῶνα, στὸ Ἐρέχθειο καὶ στὰ ἄλλα μνημεῖα καὶ γύρω ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ναοὺς, ὅπως καὶ τὰ παλαιότερα ἀναθήματα τῆς κλασσικῆς περιόδου. Ἡ θέση ὀλίγων ἀναθημάτων προσδιορίσθηκε μὲ ἀκρίβεια εἴτε ἀπὸ τὶς περιγραφὲς τοῦ Πausανίου²⁶⁵ ἢ ἀπὸ τὶς ἔρευνες τοῦ G.P. Stevens²⁶⁶, ποὺ ἐντόπισε τὰ λαξεύματα ἐνθέσεως τῶν βάσεων τους στὸν βράχο.

Ὅρισμένες ἐπιγραφὲς παρέχουν ἐνδείξεις γιὰ τὴν θέση ἰδρύσεως τῶν ἀναθημάτων, ὅπως τὸ ψήφισμα τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀναγραφεῖ πάνω στὸ ἀνάθημα²⁶⁷ (βλ. εἰσαγωγή, σελ. 4, ἀρ. 5) καὶ τιμητικὸ ψήφισμα τῆς Κεκροπίδος φυλῆς γιὰ τὴν ἴδρυση ἀνδριάντος ἀγνώστου πολίτου, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἀποφασίζεται νὰ στηθεῖ ἐν τῷ τοῦ Κέκροπος ἱερῷ στὴ νοτιοδυτικὴ γωνία τοῦ Ἐρεχθείου²⁶⁸. Στὸ Ἱερὸ αὐτὸ ἀπὸ τὸν 5ο αἰ. π.Χ. ἰδρύνονταν ψηφίσματα καὶ ἀναθήματα τῆς Κεκροπίδος φυλῆς²⁶⁹.

Τὰ ἀναθήματα διακρίνονται σὲ δημόσια, ἀξιωματούχων ἢ πολιτῶν ποὺ εἶχαν ἀναλάβει λειτουργίες (εἴκοσι δύο) καὶ ἰδιωτικά, ἀνδρῶν, γυναικῶν ἢ μελῶν μιᾶς οἰκογενείας (ἑξήντα τρία). Δεκατρία σώζουν μόνον ὑπογραφὲς γλυπτῶν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθεῖ σὲ ποία ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω κατηγορίες ἀνήκουν, ἐνῶ δεκαεῖς εἶναι ἀβέβαια.

²⁶⁴ Ross 1855-61, 75. Μαλλούχου-Tufano 1998, 21.

²⁶⁵ Βλ. Κεφάλαιο III.Δ: Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων.

²⁶⁶ Stevens 1946a, 4, εἰκ. 3, ἀρ. 2 καὶ 5 (βᾶθρο Κόνωνος καὶ Τιμοθέου), 15 (ἄγαλμα Ἴφικράτους).

²⁶⁷ IG II² 1156, στ. 35, 43-44, 49, 62-63.

²⁶⁸ SEG 2, 8.

²⁶⁹ Κοντολέων 1949, 69-80. Μαλλούχου 2000-2003, 57, σημ. 3, 58 (SEG 51, 71). Krumeich 2007a, 399. Γιὰ τὸ Κεκρόπιο ὡς ἱερὸ τῆς ὁμώνυμης φυλῆς τὸν 4ο αἰ. π.Χ. βλ. Kron, *Phylenheroen*, 87-8. Korres 1997, 95 κ. ἔ.

III.A. Οἱ Ἀναθέτες

III.A.1. Δημόσια Ἀναθήματα

Ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. π.Χ. καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου ἡ Ἀκρόπολη, στὴν ὁποία πλεόναζαν τὰ ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, κατέστη ἕνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους τόπους ἰδρύσεως ἀναθημάτων ἀξιωματούχων²⁷⁰. Τὰ περισσότερα ἦταν ἀφιερωμένα στὴν Ἀθηνᾶ, παρόλο πὺ ἡ θεὰ σπανίως ἀναφέρεται ὀνομαστικὰ στὶς ἐπιγραφές (12, 15). Μόνον τρία προορίζονταν γιὰ ἄλλες θεότητες: τὸ ἀνάθημα τῶν πρυτάνεων τῆς Λεωντίδος φυλῆς στὸν ἥρωα Λεώ (3), τῶν ἐφήβων ἐπὶ Κτησικλέους ἄρχοντος σὲ ἄγνωστον ἥρωα (14) καὶ ἐνὸς ἀξιωματοῦχου σὲ ἄγνωστη θεότητα (21). Σὲ δύο μόνον ἐξ αὐτῶν σώζεται ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου πὺ τὰ κατασκεύασε (20, 16), ἐνῶ στὰ ἰδιωτικὰ ἀναθήματα ἀπαντοῦν συχνὰ ὑπογραφές γλυπτῶν.

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἀπένεμαν μὲ τιμητικὰ ψηφίσματα χρυσὸν στέφανον στοὺς ἀξιωματούχους τῆς πόλεως (πρυτάνεις, βουλευταί, ταμίαι, διαιτηταί) συνήθως μετὰ τὸ πέρας τῆς θητείας τους (2, 4, 6, 5, 9, 10, 11, 15), καθὼς καὶ στοὺς ἐφήβους (14). Ἀπένεμαν ἐπίσης καὶ ἄλλες τιμές (στέφανον ἐλαίας, ἔπαινον) σὲ ἀξιωματούχους γιὰ τὶς ὑπηρεσίες πὺ προσέφεραν στὴν πόλη (12, 22). Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις οἱ φυλῆται τιμοῦσαν μὲ ψήφισμα ἀξιωματούχους τῆς φυλῆς τους (7, 12, 13, 99) ἀνδραγαθίας ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας (12, στ. 11). Στὴ συνέχεια οἱ ἀξιωματοῦχοι προσέφεραν μὲ τὴ σειρά τους ἀναθήματα ὡς εὐχαριστήρια σὲ ἕνα Ἱερό, συνήθως τῆς Ἀκροπόλεως.

Ὡστόσο τὸν 4ο αἰ. π.Χ. ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος δὲν ἔστηναν τιμητικούς ἀνδριάντες στὸν Ἱερὸ βράχο. Συνήθης τόπος ἰδρύσεως αὐτῶν ἦταν ἡ Ἀρχαία Ἀγορά²⁷¹, ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀνδριάντες στὴν Ἀκρόπολη ἦταν ἰδιωτικὰ ἀναθήματα²⁷². Κατὰ τὸν Λουκιανό, οἱ δημόσιοι ἀνδριάντες στήνονταν στὴν Ἀγορὰ

²⁷⁰ Krumeich 2007b, 391. Ἡ χωροθέτηση τῶν πολυαρίθμων ὀρειχαλκίων καὶ λιθίνων ἀγαλμάτων γινόταν μὲ εὐταξία, ὥστε νὰ μὴν παρεμποδίζεται ἡ κυκλοφορία τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ νὰ μὴν ἀποκρύπτονται τὰ ὑφιστάμενα ἀναθήματα. Θὰ πρέπει νὰ ὑπῆρχε ἀπόλυτος ἔλεγχος τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας στὴν ἀνίδρυση ἀναθηματικῶν καὶ τιμητικῶν μνημείων στὴν Ἀκρόπολη, ὅπως εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες πόλεις. Κατσικούδης 2014, 67, με σημ. 267.

²⁷¹ Δείναρχος 1, 43 καὶ 101. Henry 1983, 294. V.den Hoff 2007, 175, σημ. 21-21, 178.

²⁷² Krumeich 2002, 217.

κοντὰ στὸ μνημεῖο τῶν Ἐπωνύμων Ἡρώων, ἐνῶ στὴν Ἀκρόπολη κοντὰ στὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου²⁷³.

Σὲ στήλη πλησίον τοῦ ἀναθήματος ἢ ἐπάνω στὸ ἀνάθημα ἀναγράφονταν τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα, ποὺ ἀνέφεραν συχνὰ τὸν λόγο τῆς τιμήσεως (**12b**, στ. 13: ἐπὶ τὸ ἀνάθημα ἐπιγράψαι). Τὸν 4ο αἰ. π.Χ. ἡ ἀναγραφή ψηφισμάτων ἐπὶ ἀναθήματος δὲν εἶναι σπάνια ²⁷⁴.

Μόνον γιὰ δύο ἀπὸ τὰ εἴκοσι τρία δημόσια ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σώζονται καὶ τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα: α) Γιὰ τὸν ταξίαρχο Βούλαρχο Ἀριστοβούλου Φλυέα δύο ψηφίσματα: τῆς βουλῆς καὶ τῆς Κεκροπίδος φυλῆς²⁷⁵, καθὼς καὶ ἡ βάση ἀγάλματος ποὺ ἀνέθεσαν στὴν Ἀθηνᾶ ὁ ταξίαρχος Βούλαρχος καὶ οἱ στρατευσάμενοι τῆς ἀνωτέρω φυλῆς (**12**). β) γιὰ τὸν Φανόκριτον Π[αριανόν] σώζεται ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου²⁷⁶, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ ἀνωτέρω ταυτίζεται μὲ τὸν Φανόκριτον Φανοκλέους ποὺ ἀναφέρεται στὴ βάση τοῦ ἀνατεθέντος ἀπὸ τὸν δῆμο ἀνδριάντος στὴν Ἀκρόπολη (**19**).

Δημοσίου χαρακτῆρος θεωροῦνται τὰ ἀναθήματα ποὺ προσέφεραν εὐποροὶ πολῖτες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπιφορτισθεῖ ἀπὸ τὴν πολιτεία μὲ λειτουργίες (τριηραρχία, γυμνασιαρχία, χορηγία).

Ἀναθέτες δημοσίων ἀναθημάτων ἦταν: α) Ἀξιωματοῦχοι (πρυτάνεις, βουλευταί, ταμίαι, διαιτηταί, ταξίαρχοι) (**1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13**), γ) Ἐφηβοὶ (**14**), δ) Πολῖτες ποὺ εἶχαν ἀναλάβει λειτουργίες: τριήραρχοι (**15**), γυμνασιάρχοι (**13, 18**) καὶ χορηγοὶ (**16, 17**) καὶ ε) Ὁ δῆμος (**19**).

Ἡ πλειονότητα τῶν ἀναθημάτων χρονολογεῖται στὰ μέσα ἢ λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

²⁷³ Λουκιανός, *Ἀνάχαρσις* 17, *Τίμων ἢ Μισάνθρωπος* 51.

²⁷⁴ Γιὰ ἀναγραφή ψηφίσματος ἢ ψηφισμάτων ἐπὶ ἀναθήματος, ἰδίως ἐπὶ ἀναθέσεων ἀρχῶν ἢ ἄλλων σωμάτων βλ. 1) τὸ ἀνάθημα τῆς βουλῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Πυθοδότου ἄρχοντος (*IG II² 223*), 2) τὸ ἀνάθημα τῶν πρυτάνεων τῆς Αἰγιίδος, ὅπου ἔχει ἀναγραφεῖ ψήφισμα τῶν φυλετῶν (*IG II² 1749*), 3) τὸ ἀνάθημα τῶν πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος μὲ ψήφισμα τῶν φυλετῶν (**2**), 4) τὸ ἀνάθημα τῶν συλλογῶν τοῦ δήμου στὴν Μητέρα τῶν θεῶν (*IG II² 1257*), 5) τὶς ἀναθέσεις ἐφήβων μὲ ψηφίσματα πρὸς τιμὴν τῶν ἐφήβων καὶ τοῦ σωφρονιστοῦ, *IG II² 1156* (Reinmuth 1971, ἀρ. 2), 6) τὸ ἀνάθημα τῶν Ἐφήβων τῆς Λεωντίδος φυλῆς (Meritt 1940, 59-66, ἀρ. 8) καὶ 7) τὸ τμήμα ψηφίσματος ἀρ. BA 755 (Μπαρδάνη 2004-2009, 39-44).

²⁷⁵ *IG II² 1155 b*.

²⁷⁶ *IG II² 29*.

III.A.1α. Άξιωματούχοι

III. A.1α.i. Πρυτάνεις

Από τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ ἐξῆς ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος ἀπένεμαν μὲ ψήφισμα χρυσὸ στέφανο σὲ μία ἀπὸ τὶς πρυτανεύσασες φυλὲς τοῦ ἔτους, σὲ ὅποια ἄσκησε μὲ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τὰ καθήκοντά της καὶ στάθηκε ἀντάξια τῆς πόλεως (στεφανωθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἀρετῆς ἔνεκα καὶ δικαιοσύνης)²⁷⁷. Οἱ τιμηθέντες *πρυτάνεις* ἐν συνεχείᾳ ἀνέθεταν συνήθως στὴν Ἀκρόπολη τὸν στέφανο καὶ ἓνα μνημεῖο, στὸ ὁποῖο ἀναγράφονταν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πατρώνυμά τους κατὰ τριτῶς καὶ δήμους. Τέσσερες βάσεις ἀναθημάτων πρυτάνεων 4ου αἰ. π.Χ. σώζονται ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη: τρεῖς τῶν πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος (**1**, **2**, **4**) καὶ μία τῆς Λεωντίδος φυλῆς (**3**). Ὡστόσο τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἔχουν χαθεῖ.

Τὸ πρῶτο μνημεῖο (**1**), τοῦ ὁποίου δὲν σώζεται ἡ κεφαλίδα, ἀνέθεσαν οἱ πρυτάνεις τῆς Πανδιονίδος φυλῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 390-375 π.Χ. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρώνυμό τους εἶναι χαραγμένα σὲ τρεῖς στοίχους κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δήμου.

Στὸ δεύτερο βᾶθρο (**2**), ποὺ ἀνετέθη ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος (348/7 π.Χ.), ἀναγράφονται οἱ πρυτάνεις τῆς Πανδιονίδος ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Παιανίας, ποὺ ἀνῆκε στὴν τριττὴ τῆς Μεσογαίας, ἐνῶ στὸν ἐπόμενο στοῖχο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο σώζεται μόνο τὸ γράμμα Κ, πιθανῶς οἱ πρυτάνεις τοῦ Κυδαθηναίου. Εἶναι ὁ μόνος κατάλογος πρυτάνεων στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται οἱ τριττῦες²⁷⁸. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς βάσεως φέρει ψήφισμα τῶν φυλετῶν τῆς Πανδιονίδος φυλῆς πρὸς τιμὴν μέλους τῶν πρυτάνεων, πιθανῶς τοῦ ταμίου. Εἶναι τὸ πρωιμότερο ψήφισμα στὸ ὁποῖο τιμᾶται μέλος τῶν πρυτάνεων²⁷⁹.

Τὸ τρίτο βᾶθρο (**4**) ἀνετέθη τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπονομὴ στεφάνου στοὺς πρυτάνεις μὲ ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου (ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὶς ἐπιγραφὲς ἡ βουλή, ὁ δῆμος ἐντὸς στεφάνων στὶς πλάγιες πλευρὲς τοῦ μνημείου). Τὰ ὀνόματα τῶν πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος φυλῆς ἀναγράφονται σὲ τρεῖς στοίχους: στὸν πρῶτο οἱ πρυτάνεις ἀπὸ τοὺς δήμους ποὺ ἀνήκουν στὴν τριττὴ

²⁷⁷ Θουκ. 6, 14. Ξενοφ. Ἑλληνικά 1, 7, 14 κ.ἑ. Δημοσθ. Κατὰ Τιμοκράτους 22. Σακελλαρίου 2004, 176-177.

²⁷⁸ Στὸς ἄλλους καταλόγους πρυτάνεων οἱ δῆμοι ἀναγράφονται κατὰ τριτῶς, οἱ ὁποῖες ὁμως δὲν ἀναφέρονται στὴν ἐπιγραφὴ. *Agora XV*, 42, ἀρ. 26.

²⁷⁹ *Agora XV*, ὁ.π. (σημ. 278).

τῆς Μεσογαίας, στὸν δεύτερο ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς δήμους τῆς τριττῆς τοῦ Ἄστεως καὶ στὸν τρίτο οἱ ἀνήκοντες στοὺς δήμους τῆς τριττῆς τῆς Παραλίας.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πρυτάνεων, ποὺ ἐκπροσωποῦσαν τὶς τριττῆς στὴν βουλή, δὲν ἦταν ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἐλαφρῶς κυμαινόταν τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Στὴν Πανδιονίδα φυλὴ συνηθιζόταν μία τριττῆς νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς τοῦ Κυδαθηναίου (στ. 45) καὶ τῆς Προβαλίνθου (στ. 66). Ὁ δήμος τῶν Κυδαθηναίων εἶχε ἀυξημένη ἐκπροσώπηση πρὶν τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἐνῶ ἡ Ἰοα καὶ ὁ Μυρρινεὺς εἶχαν μικρὴ ἐκπροσώπηση²⁸⁰.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. οἱ πενήντα πρυτάνεις τῆς Λεωντίδος φυλῆς, ἀφοῦ τιμήθηκαν ἀπὸ τὴν βουλή καὶ τὸν δήμο, ἀνέθεσαν βᾶθρο μὲ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα, πιθανῶς τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος Λεώ (3).

Οἱ δύο ἀναθηματικὲς βάσεις (1, 4), ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς ὀρθογωνίους τὸρμους στὴν ἄνω πλευρά, ἔφεραν πεσσοσχημὲς ἢ ἐρμαϊκὲς στῆλες, στὴν ἐμπρόσθια ὄψη τῶν ὁποίων μπορεῖ νὰ ἦταν χαραγμένα τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου.

III. A.1α.ii. Βουλευταί

Μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας τῆς ἡ βουλή, ἐφόσον εἶχε ἐκτελέσει τὰ καθήκοντά της ἐπιτυχῶς, λογοδοτοῦσε στὸν δήμο, ὁ ὁποῖος τὴν τιμοῦσε μὲ ψήφισμα καὶ χρυσὸ στέφανο. Στὴ συνέχεια ἡ βουλή προσέφερε ἀνάθημα σὲ ἓνα ἱερό²⁸¹.

Σὲ δύο συνεχόμενες στῆλες 4ου αἰ. π.Χ. (5) ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ἀναφέρεται ὅτι οἱ βουλευταὶ ἐπὶ Πυθοδότου ἄρχοντος (343/2 π.Χ.) ἀνέθεσαν [στεφανωθέντες ὑπὸ τοῦ δή]μου δι[καιοσύνης ἔνεκα]. Ὁ κατάλογος δὲν ὁμοιάζει μὲ τοὺς ἄλλους βουλευτικὸς καταλόγους, ὅπου τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πατρώνυμα τῶν βουλευτῶν εἶναι χαραγμένα κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς ἀναγράφεται στὴν ἴδια σειρὰ τὸ ὄνομα (χωρὶς πατρώνυμο) καὶ τὸ δημοτικό.

²⁸⁰ Gomme 1933, 53.

²⁸¹ Σακελλαρίου 2004, 173, 177.

III. A.1α.iii. Ταμίαι

Υπεύθυνοι κατ' έτος για την καταγραφή και τη φύλαξη τών αναθημάτων του Παρθενώνος, του Έρεχθείου και από τον 4ο αιώνα π.Χ. και της Χαλκοθήκης ήταν οι δέκα ταμίαι της Αθηνᾶς. Στον κατάλογό μας περιλαμβάνονται δύο αναθήματα ταμιών.

Βάση με όρειχάλκινο άγαλμα στην Αθηνᾶ αφιέρωσαν οι ταμίες της θεᾶς επί Καλλιμάχου άρχοντος (6), αφού τους άπονεμήθηκε στέφανος με ψήφισμα της βουλῆς και του δήμου. Στη βάση αναγράφονται τὰ όνόματα όκτώ ταμιών. Ωστόσο τὸ σῶμα δέν εἶναι πλήρες, έφόσον αναφέρονται μόνον όκτώ ταμίες αντί δέκα, όπως και στην IG II² 1436 (στ. 6-8), όπου άπαντοῦν τὰ ἴδια όνόματα.

Τρεῖς άξιωματοῦχοι (όρισταί;) και ένας ταμίας αφιέρωσαν επί Θεοφράστου άρχοντος (313/12 π.Χ.) λίθινο άγαλμα (7), πιθανῶς της θεᾶς Αθηνᾶς, όπως προκύπτει από τὸ σχῆμα και τὸ μέγεθος της κοιλότητος στην άνω πλευρὰ της βάσεως. Οί αναθέτες είχαν τιμηθεῖ από τους φυλῆτες με στέφανον για τὴν άρετὴν και τὴν δικαιοσύνην πὸν επέδειξαν κατὰ τὴν άσκηση τοῦ έργου τους.

III. A.1α.iv. Διαιτηταί

Οί *διαιτηταί* αναλάμβαναν άστικές ύποθέσεις πὸν παρέπεμπαν σ' αὐτοὺς οί δικαστῆς τών φυλῶν, όταν έπρόκειτο για διαφορῆς με αντίκειμενο άνω τών δέκα δραχμῶν ἢ όταν έπαιρναν σχετικὴ έντολή από τους άρχοντες²⁸². Τὸ άξίωμα καθιερώθηκε τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Όλοι οί Αθηναῖοι πὸν ἦταν έξῆντα έτῶν, όταν διαγράφονταν από τους στρατιωτικούς καταλόγους, έγγράφονταν στοὺς καταλόγους τών διαιτητῶν, για νὰ άσκήσουν τὸ λειτουργήμα αὐτὸ για ἓνα έτος²⁸³. Υπήρχαν δέκα τμήματα (ένα για κάθε φυλή)²⁸⁴ και άριθμοῦσαν περίπου 100-225 μέλη έτησίως. Μετὰ τὸ τέλος της θητείας τους, έφόσον είχαν άσκήσει έπιτυχῶς τὸ έργο τους, ὁ δήμος τοὺς τιμοῦσε με στέφανον και αὐτοὶ με τὴ σειρά τους προσέφεραν αναθήματα. Στὰ μνημεῖα αὐτὰ αναγράφονταν τὰ όνόματα τών Αθηναίων δημοτῶν πὸν διετέλεσαν διαιτητῆς κατὰ τὴν επίσημη τάξη τών φυλῶν.

Από τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σώζονται τὰ έξῆς μνημεῖα: α) Ἡ βάση τοῦ αναθήματος τών διαιτητῶν επί Φρυνίχου άρχοντος (337/6 π.Χ.) (8), [δόςαν]τες

²⁸² Glotz 1994, 245-246.

²⁸³ Δημοσθ. *Περὶ τοῦ Στεφάνου* 1, 17· *Πρὸς Βοιωτὸν* 2, 11. Glotz, ὀ.π. 245. Σακελλαρίου 2004, 204, 575.

²⁸⁴ [Δημοσθένης], *Κατὰ Εὐέργου*, 12.

τῶι δήμῳ καλῶς καὶ δικαίως διαιτῆσαι. β) Δύο στήλες (9), στὶς ὁποῖες ἀναγράφεται ὅτι οἱ διαιτηταὶ ἐπὶ Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος (330/29 π.Χ.) προσέφεραν ἀνάθημα. Ἡ πρώτη (a,b,c+d) περιλαμβάνει διαιτητὲς ἀπὸ τὶς πέντε πρώτες φυλές, ἐνῶ ἡ δεύτερη (e) ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες πέντε. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ὀνομάτων εἶναι ἑκατὸν ὀκτῶ περίπου. γ) Ἡ στήλη τῶν διαιτητῶν ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος (329/8 π.Χ.) (10) περιλαμβάνει ἑνδεκα ὀνόματα ἀπὸ τὶς φυλές III-V. δ) Τὸ βᾶθρο τοῦ ἀναθήματος τῶν διαιτητῶν ἐπὶ Ἀντικλέους ἄρχοντος (325/4 π.Χ.) (11) σώζει τὸν συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν ἀξιωματούχων τοῦ ἔτους αὐτοῦ ποὺ ἀνέρχονται στοὺς ἑκατὸν τρεῖς.

Τὸ 360 π.Χ. ὁ ἀριθμὸς τῶν διαιτητῶν ἦταν γύρω στοὺς διακοσίους εἴκοσι πέντε (*IG II² 1927*), ἀριθμὸς ἀρκετὰ μεγάλος, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι πολῖτες τὸν 4ο αἰ. π.Χ. ἀνέρχονταν σὲ εἴκοσι πέντε ἕως τριάντα χιλιάδες περίπου, ἐνῶ τὸ 322 π.Χ. ἦταν τριάντα μία χιλιάδες²⁸⁵. Τὸ ἔτος 330/29 π.Χ. ὁ ἀριθμὸς τῶν διαιτητῶν ὑπολογίζεται γύρω στοὺς ἑκατὸ ἕως ἑκατὸν σαράντα. Γενικῶς παρατηροῦνται μεγάλες διακυμάνσεις στὸν ἀριθμὸ τῶν διαιτητῶν ἀπὸ ἔτος σὲ ἔτος ἐξαιτίας τῶν δημογραφικῶν ἀλλαγῶν²⁸⁶.

III.A.1β. Ταξίαρχοι

Οἱ δέκα ταξίαρχοι ἦταν διοικητὲς τῶν πεζῶν στρατιωτικῶν μονάδων, ποὺ ἦταν ὀργανωμένες κατὰ φυλάς. Δύο ἀναθήματα ταξιάρχων 4ου αἰ. π.Χ. σώζονται ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη.

Ὁ ταξίαρχος Βούλαρχος καὶ οἱ ὀπλίτες τῆς Κεκροπίδος φυλῆς ἀνέθεσαν ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὶς στρατιωτικὲς νίκες τοὺς λίθινον ἄγαλμα (12), πιθανῶς τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸν τόρμον στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεώς του. Ὁ Δημοσθένης παραδίδει ὅτι, πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας (Οκτώβριος-Μάιος τοῦ 339/8 π.Χ.), οἱ Ἀθηναῖοι διεξήγαγαν μικρὴν ἐκστρατεία στὶς πλαγιὲς ἐπάνω ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸ κόλπον καὶ στοὺς λόφους γύρω ἀπὸ τὴν Βοιωτία²⁸⁷. Ὅταν συγκέντρωσαν ὅλες τὶς δυνάμεις τοὺς στὸ πέρασμα τοῦ Κηφισοῦ ποταμοῦ, στὰ σύνορα Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, στὴν πεδιάδα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Χαιρώνεια, οἱ σύμμαχοι (Ἀθηναῖοι-Θηβαῖοι) νίκησαν τὸν Φίλιππο Β' σὲ δύο ἀξιομνημόνευτες συγκρούσεις, τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ

²⁸⁵ Hansen 1985, 26-40, 65-69. Σακελλαρίου 2004, 51-52.

²⁸⁶ Ruschenbusch 1982, 267-281.

²⁸⁷ Δημοσθ. 18, 216.

(πιθανῶς τοῦ Κηφισοῦ) καὶ τὴν χειμερινήν²⁸⁸. Πιθανῶς ὁ Βούλαρχος ἠγεῖτο τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Θηβαίων κατὰ τὶς συγκρούσεις αὐτές. Σημειωτέον ὅτι σώζονται καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς βουλῆς καὶ τῶν φυλετῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ταξιάρχου. Στὸ πρῶτο ψηφίσμα ἢ βουλή τὸν τιμᾶ με ἔπαινον καὶ στέφανον ἐλαίας ἀνδραγαθίας ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας, ἐνῶ στὸ δεύτερο οἱ φυλέτες τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τὸν ἐπαινοῦν καὶ τοῦ ἀπονέμουν χρυσὸ στέφανο. Στους στ. 12-14 ἀναφέρεται ὅτι τὰ ψηφίσματα εἶναι ἀναγεγραμμένα ἐπὶ τὸ ἀνάθημα, πρακτικὴ συνήθης τὸν 4ο αἰ. π.Χ.²⁸⁹. Ὡστόσο στὴν περίπτωση αὐτὴ φαίνεται ἀπίθανο τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα νὰ ἦταν χαραγμένα στὸ ἴδιο βᾶθρο ποὺ ἔφερε τὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, καθὼς τὸ πλάτος καὶ τὸ πάχος τῶν δύο μνημείων διαφέρει σημαντικῶς (πλάτος 0,725 με 0,57 μ. καὶ πάχος 0,63 με 0,36 μ.). Πιθανῶς ἡ στήλη με τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα εἶχε στηθεῖ πλησίον τῆς ἀναθηματικῆς βάσεως.

Ἕνας πολίτης ποὺ διετέλεσε ταξιάρχος ἐπὶ Ἀρχίου ἄρχοντος (346/5 π.Χ.) καὶ γυμνασίαρχος ἀνέθεσε βάση με ἄγνωστο ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη (13). Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς ἐγχαράκτους στεφάνους ἐλαίας ποὺ περιβάλλουν τὶς ἐπιγραφές, ὁ δῆμος, ἢ βουλή καὶ οἱ φυλέται ἀπένειμαν στέφανο σὲ αὐτὸν τὸν πολίτη με ψηφίσματα, τὰ ὁποῖα ὁμως δὲν σώζονται σήμερα.

III.A.1γ. Ἔφηβοι

Οἱ ἔφηβοι τῆς Ἀντιοχίδος (ἢ τῆς Ἐρεχθίδος) φυλῆς, ἀφοῦ στεφανώθηκαν ἀπὸ τὴν βουλή καὶ τὸν δῆμο μετὰ τὸ τέλος τῆς θητείας τους, ἀνέθεσαν σὲ κάποιον ἥρωα στήλη με ἀνάγλυφη παράσταση, ποὺ εἰκονίζει τὴν θεὰ Ἀθηνᾶ στὸν τύπο τῆς Παρθένου (14). Δεξιὰ τῆς θεᾶς θὰ ὑπῆρχε πιθανῶς μία δεύτερη μορφή: ὁ ἐπώνυμος ἥρωας τῆς φυλῆς ἢ μία ἄλλη θεότητα σημαντικὴ γιὰ τὴ φυλὴ ἢ ἓνας ἐκπρόσωπος τῶν ἐφήβων²⁹⁰. Εἶναι ἡ μοναδικὴ πρώιμη ἐφηβικὴ ἐπιγραφή, ποὺ κοσμεῖται με ἀνάγλυφο, γεγονός ποὺ ἀποκλείει τὴ χρονολόγησή της ἐπὶ ἄρχοντος Πραξιβούλου (315/4 π.Χ.)²⁹¹, ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία με νόμο τοῦ Δημητρίου Φαληρέως ἀπαγορευόταν ἡ ἴδρυση πολυτελῶν μνημείων²⁹². Κάτω ἀπὸ τὴν ἀνάγλυφη παράσταση ἀναγράφονταν

²⁸⁸ Δημοσθ. 18, 216. *CAH* VI, 209-212. Hicks-Hill 1901, ἀρ. 148, 282-3. Roberts - Gardner 1905, τ. II, 447, ἀρ. 212.

²⁸⁹ Πρβλ. *IG* II² 1156, στ. 43-44, 49, 62-63.

²⁹⁰ Meyer 1989, 1, 23, 27, 58, 63, 67, 70, 74, 77, 108, 119, 121, 123, 166, 169, 171, 173, 190, 206, 211, 293-4, ἀρ. A 99.

²⁹¹ Kirchner 1927, 197-8. *IG* II² 2970.

²⁹² Mitchell 1964, 349.

τὰ ὀνόματα τῶν ἐπικεφαλῆς τῶν ἐφήβων, τοῦ σωφρονιστοῦ - μὴ σωζόμενο σήμερα - καὶ τὰ ὀνόματα δύο γνωστῶν στρατηγῶν, τοῦ Κόνωνος ΙΙΙ, υἱοῦ τοῦ Τιμοθέου ΙΙ²⁹³, ἐγγονοῦ τοῦ γνωστοῦ Κόνωνος, καὶ τοῦ Σωφίλου, υἱοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους²⁹⁴. Ἡ ἀνάγλυφη παράσταση καὶ ἡ παρουσία τῶν ὀνομάτων τῶν στρατηγῶν ὀδηγοῦν στὴν χρονολόγηση τῆς ἀναθέσεως ἐπὶ Κτησικλέους ἄρχοντος (334/3 π.Χ.)²⁹⁵, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐφηβείας τὸ 336/5 π.Χ.²⁹⁶. Τὰ ὀνόματα τῶν ἐφήβων δὲν διαβάζονται σήμερα, διότι ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι ἐξαιρετικῶς φθαρμένη, προφανῶς ἀπὸ μακροχρόνια ἔκθεση στὸ ὑπαιθρο.

ΙΙΙ.Α.1δ. Δημόσιοι λειτουργοί

ΙΙΙ.Α.1δ.ι. Τριήραρχοι

Ἡ τριηραρχία ἦταν μία ἀπὸ τὶς λειτουργίες ποὺ καθιερώθηκε τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ., σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ κράτος ἀνέθετε στοὺς ἑκατὸ πλουσιότερους πολίτες τὴ ναυπήγηση μῆς τριήρους μὲ δημόσια ἐπιχορήγηση ἑνὸς ταλάντου καὶ πρόσθετα δικά τους ἔξοδα. Ἀργότερα τὴ ναυπήγηση τοῦ σκάφους χρηματοδοτοῦσε ἡ πόλις, ἐνῶ ὁ τριήραρχος, ποὺ ἀνελάμβανε καὶ τὰ καθήκοντα κυβερνήτου, ἐπιβαρυνόταν μὲ τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως καὶ τῶν ἐπισκευῶν του, καθὼς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κωπηλατῶν. Ἡ τριηραρχία ἦταν ἡ πιὸ πολυδάπανη λειτουργία. Τὸν 4ο αἰῶνα π.Χ. τὸ κόστος τῆς κυμαινόταν ἀπὸ 4.000 ἕως καὶ 6.000 δραχμῆς. Ἐπειδὴ ἡ δαπάνη ἦταν δυσβάστακτη, μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καθιερώθηκε ἡ συντριηραρχία. Τὸ 358/7 π.Χ. ἐφαρμόστηκε ἕνα νέο σύστημα, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο χίλιοι διακόσιοι εὐποροὶ πολίτες ἐγγράφονταν σὲ εἴκοσι τριηραρχικὲς συμμορίες (ἑξήντα πολίτες σὲ καθεμία). Ἀνὰ τέσσερα - ἕξι μέλη ἀπὸ τὰ ἑξήντα κάθε συμμορίας ἀναλάμβαναν μία συντριηραρχία²⁹⁷.

Ὅκτὼ τριήραρχοι, οἱ ὁποῖοι διακρίθηκαν σὲ ναυτικὴ ἐπιχείρηση στὸν Ἑλλάσποντο, προσέφεραν ἀνάθημα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ (15). Σύμφωνα μὲ τὸν P. Foucart²⁹⁸ αὐτὸ ἔγινε μετὰ τὴν ἐπιτυχημένη ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Χάρητος ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους στὸν Ἑλλάσποντο τὸ καλοκαίρι τοῦ 357/6 π.Χ. γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς Χερσονήσου, ἐναντίον τοῦ βασιλέως Κερσοβλέπτου καὶ τῶν δύο συμβασιλέων του,

²⁹³ *APF*, 511-512, ἀρ. 13700.

²⁹⁴ *APF*, 227, ἀρ. 871305.

²⁹⁵ Mitchell 1964, 350. Reinmuth 1971, 14.

²⁹⁶ Reinmuth 1971, 13-15, 4, 123-138.

²⁹⁷ Bengtson 1991, 160. Gabrielsen 1994, 83. Σακελλαρίου 2004, 200, 260-1.

²⁹⁸ Foucart 1909, 20.

Βηρισάδου και Ἀμαδόκου. Ὁ Χάρης συνῆψε μὲ τοὺς τρεῖς Θραῦκες βασιλεῖς συνθηκῆς²⁹⁹, *αἴπερ εἰσὶν ἄρισταί καὶ δικαιοτάται*³⁰⁰. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέκτησαν ὀλόκληρη τὴν Χερσόνησο, πλὴν τῆς Καρδίας, ἐνῶ οἱ πόλεις τῆς ἀναγνωρίσθησαν ὡς αὐτόνομες καὶ μέλη τῆς Β΄ ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἀποστολῆς ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος τίμησαν τοὺς τριηράρχους μὲ στέφανο γιὰ τὸν ζῆλο ποὺ ἐπέδειξαν κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους. Αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους προσέφεραν ἓνα ἀνάθημα στὴν Ἀθηνᾶ εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης καὶ ὡς ἐνθύμημα τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν ἀγῶνων τους.

Ὁ Ε. Ruschenbusch χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή τὸ 360/59 π.Χ.³⁰¹, κατὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Κηφισοδότου ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους στὸν Ἑλλήσποντο. Τότε, ὁ τυχοδιώκτης Χαρίδημος, ὁ ὁποῖος κατηύθυνε τὸν Κερσοβλέπτη, ὑποχρέωσε τὸν Ἀθηναῖο στρατηγὸ νὰ υπογράψει συνθήκη ταπεινωτικὴ γιὰ τὴν πόλη, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας ἀνεκλήθη στὴν Ἀθήνα καὶ τοῦ ἐπεβλήθη βαρὺ πρόστιμο. Ὁ Ruschenbusch θεωρεῖ ὅτι ὁ Ἀριστοκλῆς Ἐλευσίνιος καὶ ὁ Περίανδρος Χολαργεὺς (συντριήραρχοι στὴν *IG II² 1611*, στ. 290-92) στὴν ἐν λόγω ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐμφανίζονται ὡς τριήραρχοι ὁ καθένας στὸ δικό του πλοῖο· ἐπομένως στὰ δύο μνημεῖα μνημονεύονται διαφορετικὲς τριηραρχίαι. Ὡστόσο στὴν ἐπιγραφή ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται ποῖος ἦταν τριήραρχος καὶ ποῖος συντριήραρχος.

III.A.18.ii. Χορηγοί

Μία μεγάλη κατηγορία ἀναθετῶν ἦταν οἱ χορηγοί. Ἡ χορηγία ἦταν, ὡς γνωστόν, λειτουργία ποὺ καθιερώθηκε τὸν 5ο αἰῶνα π.Χ.³⁰², μὲ τὴν ὁποία ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἐπιφόρτιζε εὐπόρους πολίτες, νὰ ἀναλαμβάνουν μὲ ἑξοδὰ τους τὴν προετοιμασία καὶ τὴν συντήρηση τοῦ χοροῦ γιὰ διθυραμβικοὺς ἢ δραματικοὺς ἀγῶνες σὲ διάφορες ἑορτὲς τῆς πόλεως, στὰ Μεγάλα ἢ ἐν Ἄστει Διονύσια³⁰³, στὰ Μεγάλα καὶ Μικρὰ Παναθήναια³⁰⁴, στὰ Προμήθεια³⁰⁵, στὰ Ἡφαίστεια³⁰⁶, τὰ

²⁹⁹ *IG II² 126*. Bengtson 1991, 287.

³⁰⁰ Δημοσθ. 23, 173.

³⁰¹ Ruschenbusch 1987, 162-163.

³⁰² Makres 1994, 8-138.

³⁰³ Pickard-Cambridge 1968, 75-91. Parke 1977, 131-3. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 250-254, 264-279, 282-291, 296-309, ἀρ. D1-D52. Wilson 2000, 21-25.

³⁰⁴ Λυσίας XXI, 2. Makres, ὁ.π. (σημ. 302), 259-264, 294-5, ἀρ. PG 11+D20- P14. Shear 2001, 469-72. Agelidis 2009, 18-19.

³⁰⁵ Wilson 2000, 35-36.

³⁰⁶ Ὁ.π.

Θαργήλια³⁰⁷ και τὰ Λήνια³⁰⁸. Σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. μαρτυροῦνται χορηγοὶ γιὰ τὰ ἀγωνίσματα τῆς πυρρίχης, τῆς εὐανδρίας και τῆς λαμπαδηδρομίας σὲ φιλολογικὲς πηγὲς και ἐπιγραφές³⁰⁹.

Μὲ τὴν εἰσαγωγή τῆς λειτουργίας τῆς χορηγίας στοὺς ἀγῶνες οἱ χορηγοὶ ἄρχισαν νὰ ἀναθέτουν στοὺς θεοὺς γιὰ νὰ μνημονεύσουν τὶς νίκες τους³¹⁰, ἐφόσον αὐτοί, ὅπως και οἱ ἀθλητὲς και οἱ χορευτὲς, εἶχαν ἐνεργὸ ρόλο στοὺς ἀγῶνες. Τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀναθέσεως τῶν λειτουργῶν ἦταν εἴτε τὸ ἔπαθλο τῆς νίκης τῶν ἀγῶνων (δηλ. τὸ βραβεῖο ποὺ ἀπένεμε ἢ πολιτεία στὸ νικητὴ) ἢ κάποιον ἄλλο ἀντικείμενο ποὺ εἶχε κάποια συμβολικὴ σχέση με τὸ γεγονός³¹¹.

Δύο ἀναθήματα χορηγῶν τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. σώζονται ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη γιὰ νίκες τους σὲ διθύραμβο και πυρρίχιο χορὸ. Τὸ 375/4 π.Χ. ἓνας χορηγός, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα δὲν σώζεται, ἀφιέρωσε ἄγνωστο ἀνάθημα πάνω σὲ βάση με ἀνάγλυφη παράσταση (**16**), ὅπου εἰκονίζεται νικητὴς πυρριχιστὴς νὰ μεταφέρεται θριαμβευτικὰ στοὺς ὄμους ἐνὸς συναθλητοῦ του. Τρίτος νέος, ποὺ φορᾷ περικεφαλαία με λοφίον, κρατᾷ κυκλικὴ ἀσπίδα. Ἡ ἐπιγραφή ποὺ εἶναι χαραγμένη σὲ δύο τμήματα, ἀριστερὰ και δεξιὰ τῆς ἀνάγλυφης σκηνῆς, ἀναφέρει ὅτι τὸ ἀνάθημα στήθηκε ἀπὸ τὸν χορηγὸ μετὰ ἀπὸ ἀγῶνα πυρρίχης στὰ Μεγάλα Παναθήνια. Στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ μνημείου μνημονεύεται και ἄλλη νίκη τοῦ χορηγοῦ στὰ Μεγάλα Διονύσια, ἴσως σὲ ἀγῶνα τραγωδίας, τὴν ὁποία πέτυχε πιθανῶς λίγο μετὰ τὴν πρώτη. Ἡ ἀνάθεση ἐνὸς μνημείου γιὰ νίκες σὲ ἀγωνίσματα δύο ἐορτῶν ἔγινε πιθανῶς εἴτε γιὰ λόγους οἰκονομίας ἢ και γιὰ τὸν ἐντυπωσιασμό τῶν ἐπισκεπτῶν ποὺ ἔβλεπαν δύο νίκες νὰ μνημονεύονται στὸ ἴδιο ἀνάθημα³¹² (βλ. και ἀναθήματα **17** και **107**).

Κάτω ἀπὸ τὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή σώζεται τμήμα τοῦ ὀνόματος Ἀμύμω[v] (στ. 5), γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουν διατυπωθεῖ διάφορες ἀπόψεις. Τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν γλύπτη ποὺ κατασκεύασε τὸ μνημεῖο, ἐνῶ σύμφωνα με ἄλλη ἄποψη ἴσως πρόκειται γιὰ τὸν τίτλο τοῦ σατυρικοῦ δράματος (Ἀμυμώνη) τῆς τριλογίας τοῦ Αἰσχύλου *Δαναΐδες*. Τέλος, κατὰ τρίτη ἄποψη, ἴσως ἀναφέρεται ὁ

³⁰⁷ Parke 1977, 146-149. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 264-272, 279-291

³⁰⁸ [Ξενοφῶν], *Ἀθηναίων Πολιτεία* 3, 4. Δημοσθ. 21, 13-18, 58-69. Σχόλ. Δημοσθ. 20, 28.

³⁰⁹ Λυσίας 21, 1-2, 4, Ἀνδοκίδης 4, 42, Ἰσαῖος 5, 36. Δημοσθ. 21, 156. *SEG* 34, 103, 2-8. Βλ. λήμματα καταλόγου **16**, **17**, **37**, **48**, **107**, **109**. Makres 1994, 259-263. Χορηγοὶ μαρτυροῦνται γιὰ ὅλα τὰ ἀγωνίσματα τῶν φυλῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνθιππασία. Wilson 2000, 36-43, 323.

³¹⁰ Agelidis 2009, 26.

³¹¹ Makres ὁ.π. (σημ. 302), 248-249.

³¹² Makres ὁ.π. (σημ. 302), 260.

τραγικός ποιητής Αμύμων ο Σικυώνιος, ο οποίος αναδείχθηκε δύο φορές νικητής στα Διονύσια, την πρώτη γύρω στο 369 π.Χ.³¹³.

Στη δεύτερη έπιγραφή δεν αναφέρεται το άγώνισμα. Η επανάληψη του ονόματος του χορηγοῦ έρμηνεύθηκε ως εξής³¹⁴: ο χορηγός μετά τη νίκη του στα Μ. Παναθήναια αποφάσισε να αναθέσει ένα μνημείο και είχε παραγγείλει ένα άγαλμα ή σύνταγμα αγαλμάτων, τα όποια εικόνιζαν πυρριχιστές. Νικητής εν συνεχεία στα Διονύσια της ίδιας χρονιάς, όταν η βάση ήταν ακόμα ήμιτελής, ένδεχομένως ζήτησε να προσθέσουν άπλως την δεύτερη έπιγραφή στη στενή πλευρά αδυνατώντας να άφιέρωσει και έναν τρίποδα που ήταν δαπανηρός. Δυστυχώς δεν γνωρίζουμε τί είδους ανάθημα μπορεί να έφερε η βάση, γιατί δεν σώζεται τίποτε από την άνω πλευρά της.

Ωστόσο, ο Η. Goette³¹⁵ υποστηρίζει, ότι η πλευρά που φέρει την ύπογραφή του γλύπτου (και ένδεχομένως τα όνόματα των αναθετών που λείπουν), είναι η κύρια όψη του μνημείου, όπως στη βάση του Βρυάξιδος (EAM 1733), όπου η ύπογραφή του γλύπτου είναι χαραγμένη κάτω από τα όνόματα των φυλάρχων, ενώ οι άλλες τρεις πλευρές φέρουν τα ανάγλυφα. Έτσι θεωρεί, ότι η κύρια νίκη ήταν αυτή στα Μεγάλα Διονύσια, ενώ η νίκη στην πυρρίχη ήταν δευτερεύουσα.

Η παράσταση του πυρριχιστοῦ που μεταφέρεται θριαμβευτικά στους ώμους του συναθλητοῦ του μετά από τη νίκη του είναι μοναδική, καθώς δεν άπαντα στην κεραμική και την γλυπτική. Η στάση του θυμίζει την μορφή της Αθηνάς στους Παναθηναϊκούς άμφορες³¹⁶.

Ένα ακόμη χορηγικό μνημείο στο οποίο μνημονεύονται δύο νίκες ήταν του Ατάρβου (17). Έπάνω σε βάθρο με ανάγλυφες παραστάσεις είχαν στηθεί τουλάχιστον τρία όρειχάλκινα άγάλματα. Ο Άταρβος Λυσ[ιστράτου], μέλος γνωστής οικογενείας από τον Θορικό, ήταν άγοραστής δύο χωρίων γης μεταξύ 330-320 π.Χ.³¹⁷ Σώζονται δύο λίθοι του μνημείου. Στον άριστερό λίθο Α σώζεται ανάγλυφη παράσταση διθυραμβικοῦ χοροῦ με έπτά χορευτές, οι όποιοι προχωροῦν προς τα δεξιά φορώντας ιμάτια σφιχτά τυλιγμένα στο σώμα τους και μία γυναικεία μορφή κατενώπιον με χιτώνα και ιμάτιο. Σε προεξέχουσα ταινία στο άνω μέρος της έμπροσθίας όψεως σώζεται τμήμα έπιγραφής ένός στίχου. Η αναθύρωση στη δεξιά πλευρά του λίθου και

³¹³ Makres, ό.π. (σημ. 302), 259-261. Wilson 1997, 174-178 (SEG 23, 103B). Wilson 2000, 236-7, 305.

³¹⁴ Poursat 1967, 102-110, εικ. 1-3.

³¹⁵ Goette 2007, 124-125.

³¹⁶ Poursat 1967, 102-110.

³¹⁷ IG II² 1596, στ. 6-8.

δύο τόρμοι συνδέσμων σχήματος T στην άνω πλευρά του μαρτυρούν, ότι αὐτοὺς συνδεόταν με τὸν λίθο B.

Στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ τοῦ λίθου B εἰκονίζεται παράσταση ὀκτώ πυρριχιστῶν σὲ δύο ὀμάδες τῶν τεσσάρων, οἱ ὁποῖοι προχωροῦν πρὸς τὰ δεξιὰ, γυμνοί, κρατώντας στὸ ἀριστερὸ προτεταμένο χέρι τὴν ἀσπίδα τους. Στὸ ἀριστερὸ ἄκρο ἴσταται μία γυναικεία μορφή κατενώπιον με ποδήρη χιτῶνα καὶ ἱμάτιο. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο ζεύγη τόρμων γιὰ τὴ στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίων ἀγαλμάτων. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ὁ λίθος συνδεόταν με ἕναν τρίτο καὶ πιθανότατα, γιὰ λόγους συμμετρίας, καὶ με ἕναν τέταρτο, μὴ σωζομένους σήμερα. Σὲ προεξέχουσα ταινία στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται τμῆμα ἐπιγραφῆς ἐνὸς στίχου.

Τὰ γράμματα στὸ ἀριστερὸ τμῆμα τοῦ λίθου B ([πυρριχ]ισταῖς νικήσας) εἶναι τοῦ ἰδίου μεγέθους με ἐκεῖνα τῆς ἐπιγραφῆς ποὺ μνημονεύει τὴ νίκη τοῦ χοροῦ στὸν λίθο A (νική[σας κυκλίωι χο]ρῶι) καὶ μικρότερα ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου καὶ τοῦ ἄρχοντος στὸν λίθο B (Ἄταρβος Λυ[σιστράτου υυ Κ]ηφισό[δ]ωρο[ς ἦρχε]).

Σύμφωνα με τὴν A. Μακρῆ³¹⁸ τὸ μεγάλο κενὸ διάστημα (vacat) στὸν λίθο A καὶ τὰ μεγαλύτερα γράμματα ποὺ ἀναφέρουν τὸν ἀναθέτη καὶ τὸν ἄρχοντα στὸν λίθο B, ἢ ἐπανάληψη τῆς μετοχῆς νικήσας καὶ ἡ ἀπουσία ἐνὸς συνδετικοῦ στοιχείου, ὅπως τὸ καί, ποὺ θὰ συνέδεε τὶς δύο νίκες, ὀδηγοῦν στὸ συμπέρασμα, ὅτι πιθανῶς καὶ οἱ δύο ἐνεπίγραφοι λίθοι ἦταν προκατασκευασμένοι. Ὁ Ἄταρβος ἀγόρασε ἴσως τοὺς δύο λίθους καὶ μετὰ τὴ δευτέρη νίκη του ὡς χορηγὸς στὴν πυρρίχη ἔδωσε ἐντολὴ νὰ χαραῖξουν στὸν λίθο B μόνον τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμό του καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος. Προφανῶς λόγω περιορισμένου χώρου δὲν ἀνεγράφησαν ἡ ιδιότητά του ὡς χορηγοῦ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐορτῆς στὴν ὁποία νίκησε. Ἐφόσον ὅμως ὁ λίθος B συνδεόταν πιθανότατα δεξιὰ με ἄλλους δύο, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι σὲ αὐτοὺς θὰ ἀναφέρονταν μία καὶ πιθανότατα δύο ἀκόμα νίκες, ποὺ πέτυχε ὁ Ἄταρβος ἢ ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας του.

Ἡ χρονολόγηση τῆς βάσεως ἔχει γίνε ἀντικείμενο συζητήσεων, ἐφόσον ἄρχων Κηφισόδωρος ἀπαντᾷ τὸ 366/5 π.Χ. καὶ τὸ 323/2 π.Χ. Σύμφωνα με τὴν ἐπικρατέστερη ἄποψη, ἡ ὁποία βασίζεται σὲ τεχνοτροπικὰ κριτήρια καὶ στὴν χρονολόγηση τῆς IG II² 1595, ὅπου ὁ Ἄταρβος Λυσ[ιστράτου] ἀπαντᾷ ὡς ἀγοραστής

³¹⁸ Μακρῆ 2009, 225-246.

χωρίων γῆς στὴν δεκαετία 330-320 π.Χ., ἡ βάση χρονολογήθηκε τὸ 323/2 π.Χ.³¹⁹. Τὰ ἀνάγλυφα δείχνουν τὴν μετάβαση ἀπὸ τὴν κλασικὴ στὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο, ἀφοῦ ἔχουν ἓνα μείγμα συντηρητικῶν καὶ προοδευτικῶν στοιχείων³²⁰.

Ὁ Ἄταρβος νίκησε στὰ μικρὰ Παναθήναια τοῦ 323/22 π.Χ., ἐφόσον ὁ πυρρίχιος χορὸς ἐλάμβανε χώραν μόνον στὰ Παναθήναια μὲ τρεῖς κατηγορίες (παίδων, ἐφήβων καὶ ἀνδρῶν) καὶ ὁ κύκλιος χορὸς (διθύραμβος) μόνον στὴν ἑορτὴ αὐτὴ δὲν ἦταν ὀργανωμένος κατὰ φυλάς³²¹. Ἐφόσον ὁ μόνος ἄρχων ποὺ ἀναφέρεται εἶναι ὁ Κηφισόδωρος, συνάγεται ὅτι οἱ νίκες τοποθετοῦνται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀρχῆς του³²².

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτάρβου [Λυσί]στρατος ἀνέθεσε στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἓνα ἄλλο μνημεῖο (37) ποὺ σήμερα βρίσκεται ἐντειχισμένο στὸ βόρειο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως.

III.A.1δ.iii. Γυμνασίαρχοι

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. ἕως τὸ 335 π.Χ. ἡ γυμνασιαρχία ἦταν μία δημόσια λειτουργία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ πολιτεία ἐπιφόρτιζε τοὺς εὐπόρους πολίτες νὰ ἀναλάβουν ὅλα τὰ ἐξοδα γιὰ τὴν προετοιμασία τῆς λαμπαδηδρομίας: τὴν ἐκγύμναση τῶν ἀθλητῶν, τὴν ἐξασφάλιση τοῦ ἀπαραιτήτου γιὰ τὸ ἀγώνισμα ἐλαίου, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφήν τους κατὰ τὸ διάστημα τῆς προπονήσεώς τους³²³. Ἀρχικῶς ἡ φυλὴ ἐπέλεγε ἓναν ἀριθμὸ ὑποψηφίων, ὅμως τὴν τελικὴ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐπιλογή τοῦ λειτουργοῦ εἶχε ὁ ἄρχων βασιλεύς, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν διοργάνωση τῆς λαμπαδηδρομίας. Ἀπὸ κάθε φυλὴ ἐκλεγόταν ἓνας γυμνασίαρχος γιὰ μία ἑορτὴ³²⁴.

³¹⁹ Makres ὁ.π. (σημ. 302), 261.

³²⁰ Ὁ.π. 244-246.

³²¹ Kyle 1992, 94-101. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 264. Wilson 2000, 37-38. Shear 2001, 323 κ.έ., 345-348.

³²² Μακρῆ 2009, 225-246. Ἡ θεωρία τῆς J. Shear περὶ δύο φάσεων τοῦ μνημείου δὲν εἶναι ἀποδεκτὴ, ὅπως ἀπέδειξε ἡ Α. Μακρῆ. Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη τὸ μνημεῖο ἀρχικῶς ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὸν λίθο Β ποὺ μνημονεύει νίκη στὴν πυρρίχη στὰ Παναθήναια. Ἡ ἴδια ὑποστήριξε ὅτι τὸ γκρίζο τετράγωνο στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ λίθου δείχνει ὅτι ἐπάνω σ' αὐτὸν στηριζόταν ἓνας τετράγωνος πεσσός, ὁ ὁποῖος ἔφερε ἀνάγλυφο ποὺ ἀπεικόνιζε τὸν ταῦρο-ἔπαθλο. Ἀργότερα τὸν ἴδιο χρόνο, σὲ κάποια ἄλλη ἑορτὴ, ὁ Ἄταρβος νίκησε στὸν κύκλιο χορὸ. Τότε προσέθεσε τὸν λίθο Α καὶ ἀντικατέστησε τὸν πεσσὸ μὲ τρία χάλκινα ἀγάλματα. Ὡστόσο τὸ γκρίζο ἴχνος στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ λίθου Β δὲν εἶναι κατάλοιπα μολύβδου, ποὺ στερέωνε ἓναν πεσσὸ στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ μνημείου, ἀλλὰ τσιμέντο τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Ἐπίσης ἡ νίκη στὸν κύκλιο χορὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἔλαβε χώραν σὲ ἄλλη ἑορτὴ, ὅπως στὰ Διονύσια ἢ τὰ Θαργήλια, γιατί δὲν ὑπάρχουν ἐγκοπὲς γιὰ στερέωση χαλκίνου τρίποδος.

³²³ [Ξενοφῶν], *Ἀθηναίων Πολιτεία* 1, 13. Ξενοφῶν, *Πόροι* 52. Σχόλια Δημοσθένους 20, 28. Sekunda 1990, 157-8. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 254-258. Culasso Gastaldi 2009, 118.

³²⁴ Δημοσθ. 39, 7-8. Sekunda ὁ.π. (σημ. 323), 156. Culasso Gastaldi ὁ.π. (σημ. 323), 117-8.

Ἡ λαμπαδηδρομία ἦταν ἀγώνισμα συνδεδεμένο μετὰ τὴν ἀθηναϊκὴ παράδοση καὶ τελεῖτο στὰ Μεγάλια καὶ πιθανῶς στὰ Μικρὰ Παναθήναια, καθὼς καὶ σὲ ἄλλες ἐορτές, στὰ Ἡφαίστεια, στὰ Προμηθεῖα, στὴν ἐορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Πανὸς καὶ στὰ Θήσεια³²⁵. Στὸ ἄθλημα αὐτό, ποῦ ἦταν ὀργανωμένο κατὰ φυλὰς σύμφωνα μετὰ ἐπιγραφικὲς καὶ φιλολογικὲς μαρτυρίες³²⁶, εἶχαν δικαίωμα συμμετοχῆς μόνον Ἀθηναῖοι πολῖτες. Νικήτρια στὸν ἀγῶνα ἦταν ἡ φυλὴ, ἡ ὁποία ἐλάμβανε ὡς ἔπαθλο ἓνα βόδι καὶ 100 δραχμὲς³²⁷. Ἡ λαμπαδηδρομία ξεκινούσε ἀπὸ τὸν βωμὸ τοῦ Προμηθεῶς στὸ γυμνάσιο τῆς Ἀκαδημίας καὶ κατέληγε μέσω τοῦ Κεραμικοῦ στὴν Ἀκρόπολη, ὅπου ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς νικήτριας ὁμάδος ἀναβε τὴν φωτιὰ τῆς θυσίας στὸν μεγάλο βωμὸ τῆς Ἀθηνᾶς³²⁸.

Οἱ γυμνασίαρχοι στὸ τέλος τῆς θητείας τους ἔπρεπε νὰ ἀφιερῶσουν ἀργυρὲς φιάλες, ἐνῶ σὲ περίπτωση νίκης τῆς φυλῆς τους ἀνέθεταν ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς τους δυνατότητος, ὄρειχάλκινα καὶ λίθινα ἀγάλματα ἢ ἀκόμα λαμπάδα, τὸ ὄργανο τοῦ ἀγωνίσματος³²⁹.

Τρία ἀναθήματα γυμνασιάρχων ἀπαντοῦν στὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (13, 18, 109)³³⁰. Τὸ 346/5 π.Χ. μετὰ ἀπὸ νίκη τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς σὲ ἀγῶνα λαμπαδηδρομίας στὰ μεγάλα Παναθήναια ὁ γυμνασίαρχος Ξενοκλῆς Ξεΐνιδος Σφήττιος ἀνέθεσε στὴν Ἀκρόπολη λαμπάδα, τῆς ὁποίας σώζεται ἡ ἐνεπίγραφη βάση (18)³³¹. Ὁ ἀναθέτης ἦταν εὐπορος Ἀθηναῖος, φίλος τοῦ Λυκούργου³³². Διετέλεσε τριηράρχος³³³ μεταξὺ 334-326 π.Χ. καὶ ἀξιωματοῦχος τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῇ διοικήσει³³⁴. Ἐπίσης πλήρωσε μεγάλα ποσὰ γιὰ νὰ ἐξοφλήσει ναυτικὰ χρεῖα τεσσάρων τριηράρχων³³⁵. Ὡς ἐπιμελητὴς τῶν Μυστηρίων (321 π.Χ.) προσέφερε ἀναθήματα

³²⁵ Σχόλια στὸν Δημοσθ. *Κατὰ Εὐβουλίδου*, 43. Sekunda, ὁ.π. (σημ. 323), 153-4, σημ. 11. Shear 2001, 470-472, 336-339.

³²⁶ Γιὰ τὴ λαμπαδηδρομίαν βλ. Πaus. 1, 30, 2. Πλάτ. *Φαῖδρος* 231e, *IG I³ 82*, στ. 31-33. Shear 2001, 335-339. Ἀρποκρατίων, *λ. λαμπάς*. Σουῦδα, *Λ.* 88. Ἴστρος, *FGH 334*, F. 2 (a) καὶ (b). Wilson 2000, 35. Βαλαβάνης 2004, 364-365. Kyle 1992, 94-101.

³²⁷ *IG II² 2311*, στ. 88-89.

³²⁸ Robertson 1992, 91-94, 105-108. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 258 καὶ σημ. 23.

³²⁹ Culasso ὁ.π. (σημ. 323), 116.

³³⁰ Τὸ ἀξίωμα ὑπῆρχε στὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. σύμφωνα μετὰ φιλολογικὲς καὶ ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες (Λυσίας 21, 3. [Ξενοφῶν], *Ἀθηναίων Πολιτεία* 1, 13. *IG I³ 82*, 35. *IG I³ 969 bis a,b*).

³³¹ Γιὰ παρόμοια μνημεῖα βλ. *SEG 27*, 67.1. Makres ὁ.π. (σημ. 302), 254, 293, ἀρ. PG 4. Μακρῆ 2004-2009, 143-145.

³³² Πλούτ. *Ἡθικά* 841c.

³³³ *IG II² 1623*, στ. 29.

³³⁴ Meritt 1941, 42, ἀρ. 10, στ. 5. Ὁ ἴδιος 1960, 2, ἀρ. 3.

³³⁵ *IG II² 1628*, στ. 414-15 καὶ 433-34. *IG II² 1629*, στ. 934 καὶ 955.

στην Δήμητρα και στην Κόρη³³⁶ και κατασκεύασε μία γέφυρα με δική του δαπάνη στην Έλευσίνα³³⁷. Τέλος, ήταν υπεύθυνος για την παραλαβή της δωρεάς εκατὸν σαράντα ταλάντων τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου στην Ἀθήνα τὸ 306/5 π.Χ.³³⁸. Ὁ ἴδιος νίκησε καὶ σὲ ἀγῶνα πυρρίχης στὰ Μεγάλα Παναθήναια, ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴ βάση ἀναθήματος με ἀνάγλυφες παραστάσεις πυρριχιστῶν **(48)** (βλ. κεφ. III.A.2β: Ἀθληταί).

Ἐνας Ἀθηναῖος πολίτης, ποὺ εἶχε διατελέσει ταξίαρχος καὶ γυμνασίαρχος καὶ εἶχε τιμηθεῖ ἀπὸ τὴν βουλή, τὸν δῆμο καὶ τοὺς φυλῆτες, ἀνέθεσε μνημεῖο στὴν Ἀκρόπολη μετὰ ἀπὸ νίκη του στὰ Ἡφαιστεια **(13)**.

Ὁ Αὐτοσθενίδης, γυμνασίαρχος τῆς Κεκροπίδος φυλῆς **(109)** ἀνέθεσε στὸν Ἑρμῆ Ἐναγώνιο μνημεῖο, τὸ ὁποῖο εἶχε πιθανῶς ἰδρυθεῖ στὴν Ἀκρόπολη³³⁹ (338/7 π.Χ.) (βλ. κεφ. III.A.3. Ἀβέβαια ἀναθήματα).

Στὸ τέλος τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. με τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐφηβείας ἐπὶ Λυκούργου (336/5 π.Χ.) καταργεῖται ἡ λειτουργία τῆς γυμνασιαρχίας. Ὁ γυμνασίαρχος μετετρέπη σὲ ἀξιωματοῦχο καὶ διοικητὴ τοῦ γυμνασίου, μία αὐτόνομη ἀρχή, ποὺ ἀναλάμβανε «μερισμὸ» τῶν δαπανῶν³⁴⁰. Ἐκλεγόταν πλέον ἀπὸ τὸν δῆμο καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν φυλὴ καὶ ἡ θητεία του διαρκοῦσε ὅσο ἐκείνη τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος³⁴¹. Διατηροῦσε μέρος τῶν παλαιῶν του καθηκόντων: ἦταν υπεύθυνος μαζί με τὸν κοσμητὴ, ὁ ὁποῖος εἶχε παραπλήσιες ἀρμοδιότητες, γιὰ τὴν προπόνηση τῶν ἐφήβων, τὴν ὀργάνωση τῶν ἀγῶνων καὶ τὴν ἀπονομὴ τοῦ ἐπάθλου στὸν νικητὴ³⁴².

Ἐνα ἀνάγλυφο τοῦ τρίτου τετάρτου τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο με σκηνὴ νέου (ἄθλητοῦ ἢ ἐφήβου) με λαμπάδα μπροστὰ σὲ βωμὸ **(110)** πιθανῶς ἀνατέθηκε σύμφωνα με τὴν Ἀ. Μακρῆ³⁴³, ἀπὸ τὸν γυμνασίαρχο τῶν ἐφήβων μετὰ ἀπὸ νίκη λαμπαδηδρομίας ποὺ ἔλαβε χῶρα σὲ ἀγῶνες, ὅπου συμμετεῖχαν οἱ ἔφηβοι (βλ. κεφ. III.A.3, Ἀβέβαια ἀναθήματα).

³³⁶ IG II² 2840, στ. 2, IG II² 2841, στ. 2.

³³⁷ IG II² 1191, στ. 10-23.

³³⁸ IG II² 1492, στ. 100.

³³⁹ Makres ὀ.π. (σημ. 302), 254, 293-4, ἀρ. PG 8.

³⁴⁰ Sekunda ὀ.π. (σημ. 323), 156. Culasso Gastaldi ὀ.π. (σημ. 323), 119 καὶ σημ. 17.

³⁴¹ Culasso Gastaldi, ὀ.π. (σημ. 323), 119-123.

³⁴² Ὅ.π. 122-123.

³⁴³ per epistulam.

III.A.1ε. Ὁ δῆμος

Ὁ ἀθηναϊκὸς δῆμος τὸν 4ο αἰ. π.Χ. δὲν ἴδρυε τιμητικοὺς ἀνδριάντες στὴν Ἀκρόπολη³⁴⁴, ἀλλὰ μόνον στὴν Ἀρχαία Ἀγορὰ πρὸς τιμὴν στρατιωτικῶν ἀξιωματοῦχων γιὰ τὶς νίκες καὶ τὴ γενναιότητά τους³⁴⁵. Ἐξαίρεση ἀποτελοῦν δύο βάσεις ἀνδριάντων ποὺ στήθηκαν τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. στὴν Ἀκρόπολη: ἡ μία λανθάνει σήμερα **(19)**, ἐνῶ ἡ δευτέρα εἶναι ἀβέβαιη **(20)**³⁴⁶.

Ἡ πρώτη βάση θὰ πρέπει νὰ ἔφερε τὸν ἀνδριάντα ἐνὸς ξένου, τοῦ Φανοκρίτου Π[αριανοῦ;], ποὺ ἔστησε ὁ δῆμος σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή **(19)**. Εἶναι ἀμφίβολο, ἐὰν ὁ Φανόκριτος ταυτίζεται μὲ τὸν ὁμώνυμο τιμώμενο στὸ ψήφισμα τῆς *IG II² 29*, στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ὅτι ἡ πόλη του ἀπένειμε τὸν τίτλο τοῦ προξένου καὶ εὐεργέτου, ἐπειδὴ εἰδοποίησε τοὺς Ἀθηναίους στρατηγούς γιὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Σπαρτιατικοῦ στόλου στὴν Ἄβυδο πρὶν τὴ σύναψη τῆς Ἀνταλκιδείου Εἰρήνης (387/6 π.Χ.), παρόλο ποὺ ἐκεῖνοι δὲν τὸν πίστεψαν³⁴⁷. Στὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τὸ ἐθνικὸ Παριανὸς εἶναι συμπληρούμενο (σώζεται μόνον τὸ Π), ἐνῶ στὸ ψήφισμα σώζεται μὲν τὸ ἐθνικὸ, ἀλλὰ δὲν σώζεται τὸ πατρώνυμο Φανοκλέους, οὔτε γίνεται λόγος γιὰ ἀνάθεση ἀνδριάντος³⁴⁸. Ἄλλωστε μία τέτοια ἀνάθεση ἦταν ἐξαιρετικὰ σπάνια στὴν Ἀκρόπολη στὶς ἀρχὲς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., γι' αὐτὸ καὶ οἱ J. Ma καὶ St. Tracy ἀμφισβητοῦν τὴν χρονολόγησή αὐτή³⁴⁹.

Ὁ B.D. Meritt θεωρεῖ ὅτι ὁ δῆμος πιθανῶς ἴδρυσε ἓνα ἀκόμα ἀνάθημα πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος γιὰ νὰ ἀνταμείψει τὴν «ἀρετὴν» ἐνὸς ἱερέως ἢ ἄλλου ἀξιωματοῦχου³⁵⁰, τοῦ ὁποίου σώζεται μόνον ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος (Χρ-) **(20, στ. 1)**. Μὲ βάση τὴ λέξη αὐτόχθων ὁ Meritt συμπλήρωσε τὴ λέξη [δῆμο]ς στὴν ἀρχὴ τοῦ δευτέρου στίχου. Σύμφωνα μὲ τὸν ἀνωτέρω μελετητὴ ἡ παρουσία τῆς λέξεως ὄδε στὸν δεῦτερο στίχο πιθανῶς δηλώνει ὅτι ἡ βάση ἔφερε ἓνα ἀνάγλυφο ποὺ παρίστανε

³⁴⁴ Γιὰ τιμητικοὺς ἀνδριάντες βλ. Stewart 1979, 115-116.

³⁴⁵ Ma 2013, 166-7. Meyer 2013, 476.

³⁴⁶ Ἡ βάση μὲ ἐπιγραφή πρὸς τιμὴν τοῦ Σαμίππου Μολοσσοῦ Ἡλείου, ἀνάθημα τῆς Βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου (*IG II² 3827*), ποὺ εἶχε χρονολογηθεῖ ἀρχικῶς τὸν 4^ο αἰ. π.Χ., ἀναχρονολογήθηκε τελικῶς στὴν ρωμαϊκὴ περίοδο ὡς ἀρχαϊστικὸ μνημεῖο. Βλ. Ma-Tracy 2004, 122-124.

³⁴⁷ Ξενοφῶν, *Ἑλληνικά* 5, 1, 25-30.

³⁴⁸ Ma-Tracy ὁ.π. (σημ. 346), 121-122.

³⁴⁹ Ο.π. (σημ. 346), 121-122.

³⁵⁰ Στὴν Ἀθήνα ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐνέκριναν τὴν ἴδρυση τιμητικῶν ἀνδριάντων κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἡ ὁποία κατετίθετο στὴν βουλή. Gauthier 1985, 103. Oliver 2007, 189. Keesling 2007, 146. Keesling 2010, 195. Κατσικούδης 2014, 172.

τὸν προσωποποιημένο δῆμο νὰ στεφανώνει τὸ τιμώμενο πρόσωπο³⁵¹. Τὸ ἀνάθημα φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου Δημητρίου.

III.A.2. Ἰδιωτικά Ἀναθήματα

Ἡ Ἀκρόπολη, τὸ μεγαλύτερο Ἱερὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο χῶρος λατρείας καὶ ἔκφρασης τῆς εὐσεβείας καὶ εὐγνωμοσύνης τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς θεούς, ἀλλὰ καὶ τόπος προσωπικῆς καὶ κοινωνικῆς προβολῆς τῶν ἀναθετῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους. Πάντως ὅλοι οἱ ἀνδριάντες ἢ ἄλλου εἴδους μνημεῖα ποὺ ἔστηναν οἱ Ἀθηναῖοι στὸν Ἱερὸ βράχο, ἦταν πρωταρχικὰ ἀναθήματα στὴν Ἀθηνᾶ³⁵² καὶ δευτερευόντως μνημεῖα τιμητικοῦ ἢ πολιτικοῦ χαρακτῆρος: Ὅπως ἀναφέρει ὁ Παυσανίας: *ἐν ἀκροπόλει μὲν γὰρ τῇ Ἀθήνησιν οἷ τε ἀνδριάντες καὶ ὅποσα ἄλλα, τὰ πάντα ἐστὶν ὁμοίως ἀναθήματα*³⁵³.

Οἱ περισσότεροι ἀναθέτες στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἦταν ἄνδρες, Ἀθηναῖοι πολίτες, τῶν ὁποίων ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμο καὶ τὸ δημοτικό, πλὴν ἐλαχίστων περιπτώσεων ποὺ τὸ τελευταῖο παραλείπεται (**17, 34, 38, 42, 45, 47, 49, 84, 103**). Σπανίως ἀναφέρεται στὴν ἐπιγραφή τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖο πολλάκις συνάγεται ἀπὸ τὸ κείμενο ἢ τὸ εἶδος τοῦ ἀφιερώματος, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφές ἢ φιλολογικὲς πηγές. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναθέτες ἦταν εὐποροὶ ἢ μέλη τῆς πολιτικῆς ἀριστοκρατίας, ποὺ κατεῖχαν ὑψηλὰ δημόσια ἀξιώματα, στὰ ὁποῖα διακρίθηκαν, ἄλλοι ἦταν ἀθλητές, ἀλλὰ καὶ ἀπλοῖ πολίτες, ἄνδρες, γυναῖκες, ἀκόμη καὶ παιδιά.

III.A.2α. Εὐποροὶ ἀναθέτες

Ὅκτῶ ἀπὸ τοὺς ἀναθέτες ἦταν ἰδιαίτερος εὐποροὶ, κάτοχοι μεγάλης κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας. Μερικοὶ ἦταν γνωστοὶ στὴν ἀθηναϊκὴ προσωπογραφία εἴτε ἐπειδὴ κατεῖχαν σημαντικὰ δημόσια ἀξιώματα καὶ εἶχαν ἀναπτύξει σημαντικὴ πολιτικὴ δράση ἢ εἶχαν ἀναλάβει δαπανηρὲς λειτουργίες (τριηραρχία, χορηγία, γυμνασιαρχία). Σὲ δύο ἀπὸ αὐτοὺς μάλιστα, στὸν Νεοπτόλεμο (**33**) καὶ στὸν Ἰπίσκο (**34**), ὁ ἀθηναϊκὸς δῆμος εἶχε ἀπονείμει μεγάλες τιμές. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἀναθήματα χρονολογοῦνται στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

³⁵¹ Meritt 1947B, 287-289.

³⁵² Krumeich 2002, 217.

³⁵³ Παυσ. 5, 21, 1. Βλ. καὶ Δημοσθ. 19, 272. Meyer 2013, 461-2.

Ὁ Διοπίθης Στρομβίχου Εὐωνυμεύς, πιθανῶς υἱὸς τοῦ ἀριστοκράτου Στρομβίχου Στρομβιχίδου Εὐωνυμέως, ἀναθέτου τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ.³⁵⁴, ἦταν κάτοχος κτημάτων καὶ ἐργαστηρίου στὴν περιοχὴ τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου (367 π.Χ.)³⁵⁵ καὶ εἶχε διατελέσει συντριήραρχος (365 π.Χ.)³⁵⁶. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. προσέφερε ἀνάθημα (23), ἴσως εἰκονιστικὸ ἀνδριάντα, γιὰ νὰ μνημονεύσει ἕναν ἀποθανόντα συγγενῆ του, πιθανῶς τὸν θεῖο του Στρομβιχίδη Διοτίμου, τὸν ὁποῖο θανάτωσαν οἱ Τριάκοντα³⁵⁷.

Ὁ Μόρυχος Λαχεμοῖρου Θριάσιος ὑπηρέτησε πιθανῶς ὡς συντριήραρχος σὲ μία τριήρη, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Α. Körte ἔλαβε μέρος στὴ ναυμαχία τῶν Ἀργινουσῶν ἢ στοὺς Αἰγὸς Ποταμοὺς στὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.³⁵⁸. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. προσέφερε ἀνάθημα ποὺ ὁμως δὲν σώζεται σήμερα (24).

Ὁ Διοκλῆς [Διοχά]ρος ποὺ ἔδρασε μεταξὺ τοῦ 380-360 π.Χ., ἀνέθεσε ἔρνος οἰκέας ἀπαρξάμ[ενος] (28)³⁵⁹. Ἡ οἰκογένειά του ἦταν μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες τῶν Ἀθηναίων, ποὺ εἶχε τὴν ἐκμετάλλευση ὀρυχείων τὸν 4ο αἰ. π.Χ.³⁶⁰ Ἐνα μέρος τοῦ εἰσοδήματός του προῆλθε ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησία γῆς στὴν περιοχὴ τῶν ὀρυχείων τοῦ Λαυρίου τὸ 367/6 π.Χ.³⁶¹. Ἀνέλαβε τὶς ἐξῆς λειτουργίες: τριηραρχία τὸ 379/8 π.Χ.³⁶², πιθανῶς συντριηραρχία τὸ 365 π.Χ.³⁶³ καὶ χορηγία ἄγνωστης χρονολογίας³⁶⁴. Ὑπηρέτησε ὡς μέλος ἀγνώστου σώματος πιθανῶς τὸ 374/3 π.Χ.³⁶⁵ καὶ εἶχε προκαλέσει γιὰ κάποιο λόγο τὴν ἐχθρα τοῦ Ἴφικράτους³⁶⁶.

Ὁ Τιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεὺς προσέφερε ἀνάθημα μετὰ τὴν νίκη του σὲ ἀγῶνα συνωρίδος στὴν Ὀλυμπία τὸ 352 π.Χ. (32). Διετέλεσε πιθανῶς τριήραρχος (370 π.Χ. περίπου)³⁶⁷ καὶ συντριήραρχος δύο φορές (366/5 π.Χ.)³⁶⁸. Μέρος τοῦ πλοῦτος του ἀπέκτησε ἀπὸ τὶς πολιτικὲς δραστηριότητές του³⁶⁹. Ἡ δημόσια παρουσία

³⁵⁴ *IG I³ 792 (DAA, ἀρ. 102)*. Keesling 1995, 336-7.

³⁵⁵ Crosby 1941, 14, ἀρ. 1, στ. 53-4, 55, 78.

³⁵⁶ *IG II² 1609*, στ. 78.

³⁵⁷ *APF*, 163, ἀρ. 4386c. V. den Hoff 2003, 173-185. Κατσικούδης 2014, 64-66.

³⁵⁸ *IG II² 1951*, στ. 408. Körte 1932, 1032. *APF*, ἀρ. 10423.

³⁵⁹ Müller 2010, 170.

³⁶⁰ Crosby 1950, 236, ἀρ. 14, στ. 15-16, 19, 240, ἀρ. 15, στ. 23-29.

³⁶¹ Crosby 1941, 16-17, ἀρ. 1, στ. 48-49, 58.

³⁶² *IG II² 1604*, στ. 91.

³⁶³ *IG II² 1609*, στ. 118.

³⁶⁴ Δημοσθ. 21, 62.

³⁶⁵ Broneer 1935, 167, ἀρ. 28. Lewis 1955, 31.

³⁶⁶ Δημοσθ. ὁ.π. (σημ. 364).

³⁶⁷ *IG II² 1604*, στ. 66.

³⁶⁸ *IG II² 1609*, στ. 83, 89-90.

³⁶⁹ Δημοσθ. 24, 67, 198-202.

του, ή αρχή της οποίας τοποθετείται τὸ 353/2 π.Χ.³⁷⁰, συνδέεται με τὸν Ἀνδροτίωνα, γόνου εὐπορης οἰκογενείας, μαθητὴ τοῦ Ἰσοκράτους, γνωστὸ πολιτικὸ καὶ ἀντίπαλο τοῦ Δημοσθένους. Αὐτὸ πιστοποιεῖται ἀπὸ τὰ ἐξῆς: α) ἦταν συνεργάτης τοῦ Ἀνδροτίωνος στὴν ἐπισκευὴ τῶν ἱερῶν σκευῶν ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὶς πομπές, πιθανῶς μεταξὺ τοῦ 359/8-356/5 π.Χ.³⁷¹, β) συμμετεῖχε μαζί με τὸν Ἀνδροτίωνα στὸ σῶμα τῶν δέκα ἀξιωματούχων, οἱ ὅποιοι ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν εἴσπραξη τῶν καθυστερημένων εἰσφορῶν³⁷², πιθανῶς τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμμαχικοῦ πολέμου τὸ 357-355 π.Χ.³⁷³ καὶ γ) ὅταν ὁ Ἀνδροτίων κατηγορήθηκε γιὰ κατάχρηση τοῦ δημοσίου χρήματος στὶς ἀρχές τοῦ 353/2 π.Χ., ὁ Τιμοκράτης εἰσηγήθηκε ἓνα νόμο ποὺ ἀνακούφιζε τοὺς δημοσίους ὀφειλέτες με σκοπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἀνδροτίωνος καὶ τῶν συνεργατῶν του³⁷⁴. Τέλος, ἐμφανίζεται με τὸν υἱὸ του Πολύευκτο ὡς μάρτυς ὑπερασπίσεως τοῦ Μειδίου τὸ 348 π.Χ.³⁷⁵.

Ἄλλος ἀναθέτης, τὸν ὅποιον ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει ὡς *τινα τῶν σφόδρα πλουσίων* (348 π.Χ.)³⁷⁶, ποὺ παρενέβη στὴν ὑπόθεση τοῦ Μειδίου με τὸ μέρος τοῦ τελευταίου, ἦταν ὁ Νεοπτόλεμος Ἀντικλέους Μελιτεύς. Τὴν κύρια πολιτικὴ δραστηριότητά του ἀνέπτυξε τὴν δεκαετία 340-330 π.Χ. Ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει ὅτι *πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης ὢν, ἐφ' οἷς ἐπέδωκε τετίμηται*³⁷⁷. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔργα ἦταν ἡ ὑπόσχεση νὰ ἐπιχρυσώσει τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν Ἀγορὰ *κατὰ μαντείαν θεοῦ*. Γιὰ τὸ ἔργο του αὐτὸ τοῦ ἀπένειμαν χρυσὸν στέφανον³⁷⁸ καὶ τοῦ ἔστησαν τιμητικὸ ἀνδριάντα ὕστερα ἀπὸ πρόταση τοῦ Λυκούργου³⁷⁹. Εἶναι πιθανόν, ὅτι τότε ἀνέθεσε τὸν στέφανο καὶ τὸ ὄρειχάλκινο ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη (33). Γύρω στὰ πενήντα του ὑπηρετήσε ὡς ἱεροποιὸς στὴν Πυθαΐδα στοὺς Δελφοὺς (326 π.Χ.)³⁸⁰. Τὸ ἴδιο ἔτος συνεισέφερε στὴ δαπάνη γιὰ ἀγορὰ σίτου (*σιτωνικά*) με δυόμιση χιλιάδες

³⁷⁰ Δημοσθ. ὄ.π. (370), 66.

³⁷¹ Δημοσθ. ὄ.π. (370), 176 κ.έξ., 182. Sealey 1955, 79.

³⁷² Δημοσθ. ὄ.π. (370), 111, 160-6, 169, 172-5.

³⁷³ Wayte 1882, 24 κ.έ. Schäfer 1885-87, 352.

³⁷⁴ Δημοσθ. ὄ.π. (370), 11-16, 26, 39-46. Schäfer, ὄ.π. (σημ. 373), 369.

³⁷⁵ Δημοσθ. 21, 139.

³⁷⁶ Δημοσθ. ὄ.π. (375), 215.

³⁷⁷ Ὁ.π. 18, 114.

³⁷⁸ IG II² 1496, στ. 43 κ.έ.

³⁷⁹ Πλούτ. *Ἠθικά*, 843 κ.έ.

³⁸⁰ FD III, I, 511= *Syll*³ 296, στ. 4.

και πεντακόσιες δραχμές ως *ἐπίδοσιν*³⁸¹. Ἄλλα γνωστὰ ἀναθήματά του εἶναι ἕνα στήν Ἄρτεμη Ἀριστοβούλη³⁸² και ἀνάγλυφο στὸ Ἱερὸ τοῦ Πανὸς και τῶν Νυμφῶν³⁸³.

Ὁ Ἰπίσκος Αἰσχύλου Παιονίδης ἀφιέρωσε στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. μεγάλο ἀνάθημα στήν Ἀθηνᾶ (34). Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς τὸρμους στήν ἄνω και κάτω πλευρὰ τῆς βάσεως, τὸ μνημεῖο εἶχε ὑπερκεῖμενο και ὑποκεῖμενο λίθο. Ἀπὸ τοὺς στίχους 4-5 τῆς ἐπιγραφῆς ἐντὸς στεφάνου συνάγεται ὅτι ὁ δῆμος εἶχε ἀπονείμει στέφανο στὸν ἀναθέτη, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τριῆραρχος πρὶν ἀπὸ τὸ 356/5 π.Χ.³⁸⁴. Γιὰ τὴν οἰκονομική του εὐχέρεια μαρτυρεῖ και ὅτι τὸ ἀνάθημά του, προφανῶς ἄγαλμα, ἦταν ἔργο τοῦ διασήμου γλύπτου Λεωχάρους.

Ὁ Κηφισόδοτος Ἀπολήξιδος Αἰθαλίδης, ὁ ὁποῖος στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰῶνος π.Χ. ἀνέθεσε πιθανῶς ὀρειχάλκινο ἀγαλμάτιο τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς (35)³⁸⁵, ταυτίζεται ἴσως μὲ τὸν μισθωτὴ ὀρυχείων και ἰδιοκτήτη ἐργαστηρίου, ποὺ ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο πωλητῶν τὸ 367 π.Χ.³⁸⁶. Ἐνας διαιτητὴς μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα ἀπαντᾷ τὸ 363/2 π.Χ.³⁸⁷ Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Κηφισόδοτος Κυνά[ρβου] Αἰθαλίδης, ὁ ὁποῖος ἀνέθεσε βάση μὲ ἀγάλματα τοῦ ἰδίου και τοῦ υἱοῦ του στήν Ἀκρόπολη (61), εἶναι συγγενῆς του, ἴσως πρῶτος του ἐξάδελφος (βλ. κεφ.ΙΙΙ.Α.2γ: Οἰκογενειακὰ ἀναθήματα). Οἱ δύο ἀναθέτες μπορεῖ νὰ εἶχαν τὸν ἴδιο πάππο³⁸⁸. Ὁ [Ἀπόληξις] Κηφισοδότου Α[ἰθαλίδης], πιθανῶς πατέρας ἢ υἱὸς τοῦ Κηφισοδότου, ἀναφέρεται ὡς μισθωτῆς ὀρυχείων μετὰ τὸ 340 π.Χ.³⁸⁹

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ ἀνάθημα τοῦ Μύτωνος Ἐπιχάρμου στήν Ἀθηνᾶ (38), ὁ ὁποῖος εἰς ἐκπλήρωσιν τάματος τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἀνέθεσε λίθινο ἄγαλμα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἐπάνω σὲ βαθμιδωτὸ βᾶθρο, πρᾶγμα ποὺ μαρτυρεῖ ὅτι ἀνῆκε σὲ εὐπορὴ οἰκογένεια.

Γιὰ ἕναν ἀριθμὸ ἀναθετῶν συμπεραίνομε τὴν οἰκονομική κατάστασή τους ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἀναθήματός τους, π.χ. γιὰ οἰκονομική εὐχέρεια μαρτυροῦν τὰ

³⁸¹ *IG* II² 1628, στ. 384, 418. *IG* II² 1629, στ. 904 κ.έ., 938 κ.έ. *APF*, 400, ἀρ. 10652.

³⁸² Threpsiades - Vanderpool 1964, Α', 31, ἀρ. 1.

³⁸³ *Agora* I 7154. Camp 1990, 200-221, 279, ἀρ. 200. Despini 2009, 11-19, ἀρ. 1.

³⁸⁴ *IG* II² 1612, στ. 370, 378.

³⁸⁵ Müller 2010, 170.

³⁸⁶ *Agora* XIX, ἀρ. P5, στ. 56, 73-78.

³⁸⁷ *Agora*, ὄ.π. (σημ. 386), ἀρ. L4a, στ. 8 = Ferguson 1938, 3, ἀρ. 1, στ. 8.

³⁸⁸ Keesling 2010, 196. Keesling 2012, 475-476.

³⁸⁹ *Agora* ὄ.π. (σημ. 386), ἀρ. P5, 23. Lambert 1999, 117.

ὄρειχάλκινα ἀγάλματα³⁹⁰ (29, 30, 35, 36, 42, 43) (βλ. κεφ. III.B: Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων καὶ τῶν ἀναθημάτων). Πολυδάπανη ἐπίσης ἦταν καὶ ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἐπωνύμων γλυπτῶν³⁹¹, ὅπως ὁ Λεωχάρης (60, 86, 87, 88), ὁ Σθέννης (60), ὁ Δημήτριος (20, 30, 53, 57), ὁ Κηφισόδοτος (42, 54, 69, 97), ὁ Τίμαρχος (54) καὶ ὁ Ἐξήκεστος (41, 92).

III.A.2β. Ἀθληταί

Οἱ νικητὲς ἀθλητικῶν ἀγώνων σὲ διάφορες ἐορτὲς εἶχαν ἰδιαίτερη θέση στὴν κοινωνία καὶ ἀπολάμβαναν δημόσιες τιμές. Ἡ καθιερωμένη πρακτικὴ μνημονεύσεως νικῶν σὲ ἀγῶνες μὲ τὴν ἀνέγερση ἀναθημάτων στὸν θεό, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῦ τελοῦνταν οἱ ἐορτὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ ἕως τὴν ἐλληνιστικὴ περίοδο, μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν νικητῶν νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους στὸ θεὸ γιὰ τὸ ἐπίτευγμά τους καὶ νὰ δημοσιοποιήσουν τὶς νίκες τους στοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς ἀπογόνους τους (βλ. Κεφ. V. Ὁ Ἰδιαίτερος χαρακτήρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.). Ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. π.Χ. σώζονται ἑπτὰ ἐνεπιγραφα ἀναθήματα ἀθλητῶν, εὐχαριστήρια γιὰ νίκες τους σὲ διάφορα ἀγωνίσματα στοὺς πανελληνίους ἀγῶνες: στὰ Ὀλύμπια (32), στὰ Ἴσθμια (44, 45, 46, 47), στὰ Πύθια (44), στὰ Νέμεα (45), καθὼς καὶ στὰ Παναθήναια³⁹² (44, 48, 49).

Ἐξωορίζει τὸ μεγάλο βᾶθρο (46) ποὺ ἔφερε δύο ὄρειχάλκινα, πιθανῶς εἰκονιστικά, ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἀνέθεσε πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ὁ Διοφάνης Ἐμπεδίωνος. Νικητὴς ὁ ἴδιος σὲ ἀγῶνα παγκρατίου παιδῶν στὰ Ἴσθμια, μνημονεύει καὶ τὴ νίκη τοῦ ἀδερφοῦ του Προγόνου καὶ διακηρύσσει, ὅτι καὶ τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Ἐμπεδίωνος κέρδισαν στεφάνους (Ματθαίου)³⁹³. Ὁ J. Ebert³⁹⁴ πρότεινε τὴν ἀνάγνωση πρόγονος στεφ[άνους] ὑποστηρίζοντας, ὅτι μὲ τὴ λέξη πρόγονος ἐννοεῖται ὁ πάππος τοῦ ἀναθέτου Διοφάνης καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἐμπεδίωνος (στ. 2) ἐννοοῦνται δύο ὁμώνυμοι: ὁ πατέρας τοῦ ἀναθέτου Ἐμπεδίων (II) καὶ ὁ προπάππος

³⁹⁰Τὰ μνημεῖα 36 καὶ 57 ἦταν μεγάλα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν ἀναθύρωση, ποὺ μαρτυρεῖ γιὰ σύνδεση μὲ παρακείμενο λίθο.

³⁹¹Ὁ Stewart 1990, 67 ἀναφέρει ὅτι οἱ δύο ἀπὸ τὶς τρεῖς χιλιάδες δρχ. προορίζονταν γιὰ τὸν γλύπτη καὶ τοὺς συνεργάτες του.

³⁹²Kyle 1992, 77-101. Shear 2001, 231-348.

³⁹³Ματθαίου 1992-98, 550-553.

³⁹⁴Ebert 1969, 142-3.

του, Ἐμπεδίων (I). Ἀντίθετα οἱ C. Keil καὶ U. Köhler³⁹⁵ ἀποκαθιστώντας τὸ κείμενο πρόγονος Στέφ[ανος], θεώρησαν ὅτι ὁ Στέφανος ἦταν πάππος τοῦ ἀναθέτου Διοφάνους Ἐμπεδίωνος. Ἡ συμπλήρωση Στέφ[ανος] ὁμως παραβιάζει τὴ στοιχηδὸν διάταξη τοῦ κειμένου, ποὺ ἀπαιτεῖ πέντε γράμματα. Τέλος, ὁ J. Traill³⁹⁶ θεωρεῖ ὅτι ὁ Στέφανος Ἐμπεδίωνος ταυτίζεται πιθανῶς μὲ ἓναν βουλευτὴ τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καὶ ὅτι ἡ λέξις πρόγονος μπορεῖ νὰ ἀναγνωσθεῖ καὶ ὡς προγονός, δηλαδὴ υἱὸς ἀπὸ προηγούμενο γάμο· ἐπομένως ὁ Στέφανος ἴσως ἦταν ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς τοῦ Διοφάνους.

Ὁ Τιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεὺς προσέφερε ἀνάθημα γιὰ νίκη τοῦ σὲ ἀγῶνα συνωρίδος (ἄρμα μὲ δύο ἵππους) στὴν Ὀλυμπία τὸ 352 π.Χ.(32) Ἐνδειξὴ ὅτι ἦταν εὐπορος ἀποτελεῖ ἡ δυνατότητα ἐκτροφῆς ἵππων, πρᾶγμα ποὺ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὶς λειτουργίες ποὺ ἀνέλαβε, καθὼς καὶ τὴν ἐξέχουσα πολιτικὴ του δράση (βλ. κεφ.ΙΙΙ.Α.2α: Εὐποροὶ ἀναθέτες).

Ἰδιαίτερος λαμπρὰ καὶ σημαντικὰ ἦταν τὰ ἀναθήματα ἀθλητῶν νικητῶν στὰ Παναθήναια. Ὁ γνωστὸς πολιτικὸς Ξενοκλῆς Ξείνιδος Σφήττιος, νικητὴς σὲ ἀγῶνα πυρριχιστῶν στὰ Παναθήναια³⁹⁷, προσέφερε ἀνάθημα ἐπάνω σὲ βάση μὲ ἀνάγλυφες παραστάσεις πυρριχιστῶν (48) μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Ἦταν τόσο πλούσιος, ὥστε διετέλεσε καὶ γυμνασίαρχος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, ὅπως γνωρίζομε ἀπὸ τὴν βάση λαμπάδος ποὺ ἀνέθεσε μετὰ ἀπὸ νίκη τῆς φυλῆς τοῦ σὲ λαμπαδηδρομία τῶν Μεγάλων Παναθηναίων (18), (βλ. κεφ. ΙΙΙ.Α.1δ.iii: Γυμνασίαρχοι). Ἡ βάση μὲ τὶς ἀνάγλυφες παραστάσεις ἦταν μεγάλη καὶ πιθανῶς ἔφερε περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἀγάλματα. Σύμφωνα μὲ τὸν H.R. Goette³⁹⁸, ἐφόσον ἡ ἐπιγραφή ἦταν χαραγμένη ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὶς κεφαλὲς τῶν πυρριχιστῶν καὶ στὴν βάση τοῦ ἀγάλματος δὲν ὑπῆρχε ἄλλη ἐπιγραφή, ἀπὸ τὴν ὁποία νὰ προκύπτει ἡ χρονολογία καὶ ἡ νικητρία φυλῆ, τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι ὁ Ξενοκλῆς δὲν ἦταν χορηγὸς τοῦ ἀγωνίσματος, ἀλλὰ ἓνας ἀπὸ τοὺς νικητὲς πυρριχιστῆς ποὺ ἀνέθεσε τὸ μνημεῖο. Ὁ γλύπτης θέλει νὰ τονίσει τὴ διονυσιακὴ ἄποψη τοῦ χοροῦ. Ἡ μορφή τοῦ στροβιλιζομένου πυρριχιστοῦ θυμίζει τεχνοτροπικῶς μορφὲς τοῦ Τιμοθέου³⁹⁹ καὶ τοῦ Σκόπα (μαινάδα)⁴⁰⁰. Ὁ G.

³⁹⁵ Keil 1859, 90. *IG* II 1301.

³⁹⁶ Traill 1984, 285, 289, σημ. 8.

³⁹⁷ *IG* II² 2311, στ. 71-76. Wilson 2000, 37-38. Shear 2001, 323 κ.έ. *IG* II² 2311, στ. 71-76.

³⁹⁸ Goette 2007, 123-4.

³⁹⁹ Πρβλ. Καλτσᾶς 2001, 177, 352.

⁴⁰⁰ Rausa 1998, 217-234.

Lippold⁴⁰¹ συνέδεσε τη βάση με το εργαστήριο του Λεωχάρους και υποστήριξε ότι θα έφερε ένα διάσημο έργο τέχνης. Έξάλλου η παράσταση αποτέλεσε πρότυπο για μία σειρά νεο-αττικῶν αναγλύφων με πυρριχιστές.

Ο συνώνυμος με τὸν ἀνωτέρω ἀθλητῆς Ξενοκλῆς ὕστερα ἀπὸ νίκη τοῦ σὲ πάλῃ παίδων στὰ Μεγάλα Παναθήναια ἀνέθεσε ὀρειχάλκινο ἄγαλμα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἐπάνω σὲ μεγάλο βᾶθρο (49), πρᾶγμα ποὺ μαρτυρεῖ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ εὐχέρεια τοῦ ἀναθέτου.

Σὲ μεγαλύτερο μνημεῖο αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἀνῆκε τὸ βᾶθρο μὲ τὶς περίτεχνες ἀνάγλυφες παραστάσεις ἀθλητῶν (τέλος 4^{ου} αἰ. π.Χ.) (51). Δὲν σώζονται τὰ ἀγάλματα ποὺ ἔφερε, οὔτε ἡ κυρίως ἐπιγραφή τῆς ἀναθέσεως, ἀλλὰ μόνον τὰ ὀνόματα τῶν εἰκονιζομένων ἀθλητῶν, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μὲ τὰ δημοτικὰ τοὺς ἀνῆκαν στὴν Οἰνηίδα φυλὴ⁴⁰². Ἐπομένως δὲν γνωρίζομε τὴν ταυτότητα τοῦ ἀναθέτου, ἐὰν ἦταν νικητῆς ἀθλητῆς ἢ ἀθλητῆς, λαμπαδηδρόμοι ἢ διαγωνισθέντες στὴν εὐανδρία. Ἡ μακρόστενη ὀρθογώνια μορφή τοῦ βᾶθρου μαρτυρεῖ ὅτι μπορεῖ νὰ εἶχαν στηθεῖ σὲ αὐτὸ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἀγάλματα: εἰκονιστικοὶ ἀνδριάντες τῶν ἀθλητῶν ἢ ἀγάλματα τῆς θεᾶς, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας γίνονταν οἱ ἀγῶνες καὶ ἐνδεχομένως τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος τῆς Οἰνηίδος φυλῆς, στὴν ὁποῖαν ἀνῆκαν οἱ ἀθλητῆς. Ὁ F. Rausa διακρίνει στὸ ἀνάγλυφο ὁμοιότητες μὲ παραστάσεις στὴν ἀγγειογραφία καὶ υποστηρίζει ὅτι τὸ βᾶθρο μπορεῖ νὰ ἀνατέθηκε ὕστερα ἀπὸ νίκη τῆς Οἰνηίδος φυλῆς σὲ λαμπαδηδρομία⁴⁰³. Ἡ θέση εὐρέσεως τοῦ μνημείου ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων μπορεῖ νὰ δηλώνει, ὅτι ἡ λαμπαδηδρομία ἔλαβε χώραν στὰ Παναθήναια, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ ἔγινε σὲ ἄλλη ἑορτή. Ὁ H.R. Goette θεωρεῖ ὅτι τὸ βᾶθρο μπορεῖ νὰ μνημονεύει νίκη στὸ ἀγώνισμα τῆς εὐανδρίας⁴⁰⁴. Πάντως δὲν ὑπάρχουν ἐπαρκῆ στοιχεῖα γιὰ νὰ υποστηριχθεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνάθημα χορηγοῦ.

Ὁ γλύπτης τοῦ μνημείου παρουσιάζει τοὺς ἀποξυομένους ἀθλητῆς σὲ κάθε δυνατὴ ποικιλία στάσεων, ἓνα θέμα ποὺ ἀπαντᾷ συχνὰ στὴν εἰκονογραφία, τόσο στὴν γλυπτικὴ, ὅσο καὶ στὴν κεραμεικὴ. Τὰ σώματα τῶν ἀθλητῶν θυμίζουν λυσιίππεια πρότυπα. Ὁμοιάζουν μὲ τὸν νεαρὸ στὴν ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Ἰλισσοῦ⁴⁰⁵, τὸν Ἔφηβο

⁴⁰¹ Lippold 1939, 247. Politt 1994, 78-79, εἰκ. 39.

⁴⁰² Rausa 1998, 195-6.

⁴⁰³ Rausa 1998, 192-217, πίν. 34-35.

⁴⁰⁴ Goette 2007, 120.

⁴⁰⁵ Καλτσᾶς 2001, 193, ἀρ. 382.

τῶν Ἀντικυθήρων⁴⁰⁶, τὸν Ἀποξυόμενον τοῦ Λυσίππου⁴⁰⁷ κ.ἄ. ἔργα. Ἡ Μ. Bieber μάλιστα ὑπέθεσε ὅτι ἡ βάση εἶναι ἔργο τοῦ γλύπτου Δαίππου, υἱοῦ καὶ μαθητοῦ τοῦ Λυσίππου⁴⁰⁸. Ὁ F. Rausa συγκρίνοντας τὸ βᾶθρον μὲ ταφικά, ἀναθηματικά γλυπτά καὶ παραστάσεις στὴν ἀγγειογραφία, τὸ χρονολογεῖ τὸ 320-10 π.Χ. μέσα στὸ κλίμα συνεργασίας τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Λυσίππειας σχολῆς⁴⁰⁹.

Οἱ βάσεις μὲ τὶς περίτεχνες ἀνάγλυφες παραστάσεις ποὺ ἔφεραν ὀρειχάλκινα ἀγάλματα μαρτυροῦν ὅτι οἱ ἀθλητὲς ἀνῆκαν σὲ εὐπορες οἰκογένειες, ὥστε εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ χρηματοδοτήσουν τόσο δαπανηρὰ ἀναθήματα.

III.A.2γ. Οἰκογενειακά ἀναθήματα

Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖτες συνήθιζαν νὰ ἀναθέτουν ἀνδριάντες στὴν Ἀκρόπολη, γιὰ νὰ τιμήσουν συγγενικά τους πρόσωπα ζῶντα ἢ ἀποθανόντα. Δώδεκα ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. εἶναι οἰκογενειακά (39, 50, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63). Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος καὶ ἐξῆς παρατηρεῖται αὐξηση τῶν οἰκογενειακῶν ἀναθέσεων, οἱ ὁποῖες περιλαμβάνουν περισσότερες γενεὲς τιμωμένων, τρεῖς καὶ πλέον καὶ ὁ κύκλος τῆς συγγενείας διευρύνεται μὲ ἄλλα μέλη, π.χ. προπάππο, ἐγγονό, τρισεγγονό, ἐξάδελφο (60, 62). Οἱ γενεαλογικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀναθετῶν καὶ τῶν τιμωμένων δηλώνονται ὅλο καὶ περισσότερο στὶς ἐπιγραφές τῶν βᾶθρων. Τὰ ἀναθήματα εἶναι συνήθως εἰκονιστικοὶ ἀνδριάντες, ἀλλὰ σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις οἱ ἐπιγραφὲς δὲν παρέχουν ἀρκετὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς εἰκονιζομένους. Τὰ ἀναθήματα αὐτὰ μαρτυροῦν γιὰ τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῆς οἰκογενείας τὸν 4^ο αἰ. π.Χ., πρᾶγμα ποὺ δηλώνεται καὶ στὶς ἀπεικονίσεις τῶν συγχρόνων ἐπιτυμβίων καὶ τῶν ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων, καθὼς καὶ στὴν πλοκὴ τῶν τραγωδιῶν καὶ κωμωδιῶν⁴¹⁰.

Ὅρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἀναθέτες, ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμωμένους ἦταν διακεκριμένοι ἀξιωματοῦχοι. Τὴν ἴδια περίπου περίοδο ποὺ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἵδρυσε στὴν Ἀρχαία Ἀγορὰ τοὺς τιμητικὸς εἰκονιστικὸς ἀνδριάντες τῶν στρατηγῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου⁴¹¹, οἱ ἴδιοι ἀνέθεσαν μνημεῖο σὲ περίοπτη θέση στὴν Ἀκρόπολη, βορείως τοῦ Παρθενῶνος, τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (52). Ὁ G.P. Stevens ἐντόπισε τὴν ἀρχικὴ θέση ἰδρύσεως τοῦ βᾶθρου σὲ ἡμικυκλικὸ λάξευμα στὸ βράχο

⁴⁰⁶ Καλτσᾶς 2001, 248, ἀρ. 518.

⁴⁰⁷ Pollitt 1994, 79, εἰκ. 39. Rausa 1998, 230-2.

⁴⁰⁸ Bieber 1981, 32, εἰκ. 77.

⁴⁰⁹ Rausa ὁ.π.

⁴¹⁰ Löhr 2000, 222.

⁴¹¹ Πaus. 1, 3, 1, Ἰσοκρ. 9, 57, Αἰσχίν., 3, 243, Nepos, *Timotheus* 2, 3.

βορείως τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου τοῦ ἀνδῆρου τοῦ Παρθενῶνος, ἐννέα μέτρα βορείως τοῦ ἐβδόμου ἀπὸ δυτικά κίονος τοῦ Παρθενῶνος, πέντε μέτρα περίπου ἀνατολικῶς τοῦ ἀναθήματος τῆς Γῆς Καρποφόρου⁴¹². Εἶναι ἡ πρώτη ἀνάθεση γιὰ πολιτικὰ πρόσωπα ἐν ζωῇ καὶ συγχρόνως μνημεῖο προβολῆς τῆς οἰκογενείας τους⁴¹³. Τὸ βάθρο εἶχε τὴ μορφή ἡμικυκλικῆς ἐξέδρας. Ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἕξι μέλη σὲ δύο τουλάχιστον καθ' ὕψος σειρές. Σώζονται τέσσερα μέλη τῆς κάτω σειρᾶς, ὅπου εἶναι χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή καὶ ἓνας λίθος ἐλευσινίου μαρμάρου τῆς δευτέρας σειρᾶς, ὅπου σώζονται δύο τόρμοι γιὰ τὴ στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος. Μετὰ ἀπὸ τὴν εὑρεση τοῦ τρίτου ἐνεπιγράφου λίθου μὲ τὴν κατάληξη του ρήματος [ἀνέ]θεσαν εἶναι βέβαιο ὅτι πρόκειται γιὰ ἰδιωτικὸ ἀνάθημα τῶν στρατηγῶν καὶ ὄχι ἀνάθημα τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας⁴¹⁴. Ὁ G.P. Stevens⁴¹⁵ ἐξέτασε τοὺς συνδέσμους καὶ τοὺς τόρμους στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῶν λίθων καὶ παρατήρησε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Κόνωνος εἶχε χαραχθεῖ ἀρχικῶς στὸ μέσον τοῦ βάθρου μὲ ἴσα μεταγραμμῆματα διαστήματα, ἐνῶ τὸ ὄνομα τοῦ Τιμοθέου ἀνεγράφη ἀργότερα μὲ μικρότερα διαστήματα. Ἔτσι ὑποστήριξε ὅτι τὸ βάθρο ὑπέστη κάποιου εἴδους τροποποίηση ἀπὸ τὸν δεῦτερο ἀναθέτη: ἀρχικῶς ἔφερε μόνον τὸν ἀνδριάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κόνωνος, ἀργότερα ὅμως τροποποιήθηκε γιὰ νὰ δεχθεῖ καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ υἱοῦ του Τιμοθέου. Τότε χαράχθηκε καὶ τὸ δεῦτερο ὄνομα μὲ μικρότερα μεταγραμμῆματα διαστήματα, προκειμένου νὰ εἶναι συμμετρικὰ χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή στὸ μέσον τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τοῦ βάθρου.

Ὁ Κόνων II, υἱὸς τοῦ Τιμοθέου I, ἦταν ὁ γνωστὸς στρατηγὸς τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. Κατεῖχε μεγάλη περιουσία, ἡ ὁποία ἔφθανε τὰ σαράντα τάλαντα περίπου⁴¹⁶. Θεωρεῖτο ἐλευθερωτὴς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἀνόρθωση τῆς δημοκρατίας στὰ νησιὰ καὶ ἄλλες περιοχὲς διώχοντας τοὺς Σπαρτιάτες ἐποίκους καὶ καταργώντας τὶς δεκαρχίες. Μερίμνησε γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τῶν Μακρῶν τειχῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ ὑπῆρξε νικητὴς στὴ ναυμαχία τῆς Κνίδου ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν τὸ 394 π.Χ.⁴¹⁷ πὺν σήμανε τὸ τέλος τῆς σπαρτιατικῆς κυριαρχίας

⁴¹² Stevens 1946a, 4, εἰκ. 3, ἀρ. 2 καὶ 5. Hill 1969, 187-8. Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1.

⁴¹³ Krumeich 2007b, 389-391.

⁴¹⁴ Touchais 1986, 675. Goette 1991, 172. Pariente 1994, 698. Korres 1994, 177. Löhr 2000, ἀρ. 86, 76-77.

⁴¹⁵ Stevens 1946a, 4-10.

⁴¹⁶ Λυσίας 19, 39-40. APF, 508-509, ἀρ. 13700.

⁴¹⁷ Ξενοφ. Ἑλλην. 4, 3, 11-13. Bengtson 1991, 228.

και την αυτονομία των πόλεων της Μ. Ασίας. Μετά τη νίκη του ίδρυσε Ίερό της Αφροδίτης κοντά στον Πειραιά για να τιμήσει την θεά των Κνιδίων⁴¹⁸.

Ο υιός του Τιμόθεος ΙΙ, συμμετείχε με τον πατέρα του στη ναυμαχία της Κνίδου, κατάφερε να εντάξει πολλές ελληνικές πόλεις στη Β΄ αθηναϊκή Συμμαχία και σημείωσε στρατιωτικές επιτυχίες στην Κέρκυρα και στο βόρειο Αίγαίο. Το 375 π.Χ. επικεφαλής του στόλου των Αθηναίων νίκησε τους Σπαρτιάτες στην Άλυζία, γεγονός που προσείλκυσε με το μέρος των Αθηναίων νέους συμμάχους στους προώιμους χρόνους της Β΄ αθηναϊκής Συμμαχίας (Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ακαρνανία)⁴¹⁹. Ωστόσο τον επόμενο χρόνο που ήταν στρατηγός (373 π.Χ.), του ζητήθηκαν ευθύνες. Παύθηκε από το αξίωμά του και παραπέμφθηκε σε δίκη, κατά την οποία όμως άθωώθηκε. Έπανεξελέγη στρατηγός το 367 π.Χ., όποτε ανέλαβε με επιτυχία επιχειρήσεις στο βόρειο και ανατολικό Αίγαίο. Δικάστηκε πάλι για τις ευθύνες του κατά τον Συμμαχικό πόλεμο το 355 π.Χ., επειδή άρνήθηκε μαζί με τον Ίφικράτη να άρχισει τη μάχη κατά τη διάρκεια θύελλας στον Έλλησποντο. Τότε καταδικάστηκε σε πρόστιμο εκατό ταλάντων και στη συνέχεια αυτοεξορίστηκε στην Χαλκίδα έως το 354 π.Χ., όποτε και απέθανε⁴²⁰.

Σχετικά με τους εικονιζόμενους στο βάθρο υπάρχουν διαφορετικές άποψεις. Οι H.R. Goette⁴²¹, E. Meyer⁴²² και J. Ma⁴²³, υποστήριξαν ότι οι στρατηγοί έστησαν άνδριάντες των έαυτών τους, ενώ ή C. Keesling υποστήριξε ότι το βάθρο έφερε πιθανώς περισσότερα των δύο άγάλματα, μάλλον θεοτήτων⁴²⁴. Αντιθέτως ό Άγγ. Ματθαίου θεωρεί ότι οι Κόνων και Τιμόθεος έστησαν τους εικονιστικούς άνδριάντες των πατέρων τους, καθώς την εποχή αυτή θα ήταν ύβρις να ιδρύσουν άνδριάντες των έαυτών τους. Είναι πιθανόν δηλαδή ότι ό Κόνων ΙΙ έστησε πρώτον στο βάθρο (στα άριστερά) τον άνδριάντα του πατρός του Τιμοθέου Ι⁴²⁵. Λίγο άργότερα ό στρατηγός Τιμόθεος ΙΙ έστησε τον άνδριάντα του πατρός του Κόνωνος ΙΙ. Έτσι εξηγείται και το

⁴¹⁸ Πaus. 1, 1, 3.

⁴¹⁹ Bengtson 1991, 234-235.

⁴²⁰ Ίσοκρ. 15, 101. Tod *GHI* 89-90, άρ. 128. *APF*, 506-511.

⁴²¹ Goette 2007, 172.

⁴²² Meyer 2013, 482 και σημ. 128.

⁴²³ Ma 2013, 170.

⁴²⁴ Keesling 2007, 157, σημ. 19.

⁴²⁵ *APF*, 507, άρ. 13700. *DAA*, άρ. 47. Ο Τιμόθεος Ι, επώνυμος άρχων το 462/1 π.Χ., ανέθεσε κίονα με όρειχάλκινο άγαλμα στην Ακρόπολη πριν το 450 π.Χ.

γεγονός ότι ο Πausanίας αναφέρει πρώτα τὸν Τιμόθεο καὶ μετὰ τὸν Κόνωνα: *ἐνταῦθα καὶ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ αὐτὸς κεῖται Κόνων*⁴²⁶.

Ἄλλα σημαντικὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα ἦταν τὰ ὀρειχάλκινα εἰκονιστικὰ ἀγάλματα δύο ἱερείων τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ποὺ ἀνέθεσαν συγγενικά τους πρόσωπα. Τὸ ἄγαλμα τῆς ἱερείας Λυσιμάχης I εἶχε στηθεῖ σὲ κυλινδρική βάση, ποὺ σώζει ἕμμετρη ἐπιγραφή ἀρκετὰ φθαρμένη (περὶ τὸ 360 π.Χ.) (53). Ἔχουν χαθεῖ τὰ ὀνόματα τοῦ ἀναθέτου καὶ τῆς τιμωμένης ἱερείας, ποὺ ἦταν σύζυγος κάποιου Δρακοντίδου (στ. 1). Ἡ προχωρημένη ἡλικία τῆς μορφῆς, ποὺ ὑπονοεῖται στὸν στίχο 2 μὲ τὴ φράση ἐξεπέρασεν ἔτη, ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴ μεγάλη διάρκεια τῆς θητείας της στὴ θεὰ Ἀθηνᾶ ([----- ἐξή]κοντα δ' ἔτη [κα]ὶ τέσσαρα Ἀθάναι /λάτρευσε) καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι εἶδε τέσσερις γενεὲς ἀπογόνων. Ἡ συμπλήρωση τῆς ἐπιγραφῆς στηρίζεται σὲ διάφορες ἀξιόπιστες πηγές, ὅπως αὐτὴ τοῦ Πλινίου⁴²⁷, ποὺ ἀναφέρει ὅτι ὁ Δημήτριος ἔπλασε τὴν Λυσιμάχη. Μὲ βάση αὐτὴν τὴν μαρτυρία καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ μέτρου συμπληρώθηκαν τὸ ὄνομα τῆς τιμωμένης, ἡ διάρκεια τῆς θητείας της, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου⁴²⁸. Ἡ Λυσιμάχη ἦταν ἡ πρώτη ἱέρεια, ἡ ὁποία ὑπηρέτησε στὸν ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, στὸ Ἐρέχθειο. Ἡ πρακτικὴ τῆς ἀναθέσεως ἀγάλματος πρὸς τιμὴν τῆς πρώτης ἱερείας ποὺ ὑπηρετεῖ σὲ ἓναν νέο ναὸ ἐγκαινιάζεται μὲ αὐτὴν στὴν Ἀκρόπολη⁴²⁹.

Ἡ ἐκφορὰ τοῦ ὀνόματος τῆς τιμωμένης σὲ ὀνοματικὴ πτώση ἐντάσσει τὸ πορτρέτο τῆς ἰδίας καὶ ἄλλων γυναικῶν στὴν ὁμάδα τῶν πορτρέτων ἐπιφανῶν πολιτῶν. Σημειωτέον ὅτι στὴν ἐπιγραφή δηλώνεται καὶ ἡ συγγένεια τῆς ἱερείας μὲ κάποιον ἄρρεν μέλος τῆς οἰκογενείας (στ. 5)⁴³⁰, ὅπως καὶ στὴν βάση τῆς διακόνου τῆς Λυσιμάχης Συήριδος⁴³¹.

Πολλὲς συζητήσεις ἔχουν γίνεῖ μετὰ τῶν μελετητῶν σχετικὰ μὲ τὸ ποῖος ἦταν ὁ ἀναθέτης τοῦ ἀγάλματος. Δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀνάθημα τοῦ δήμου⁴³², ἐφόσον αὐτὸς δὲν συνήθιζε νὰ στήνει τιμητικούς ἀνδριάντες στὴν Ἀκρόπολη τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Ἐξάλλου τὰ περισσότερα ἀγάλματα ἱερέων, ἱερείων καὶ ἀρρηφόρων ποὺ στήθηκαν στὴν Ἀκρόπολη ἀπὸ τὸν 3ο αἰ. π.Χ. ἕως τὴν ἐποχὴ τοῦ

⁴²⁶ Πaus. 1, 24, 3.

⁴²⁷ Πλίν. NH 34,76.

⁴²⁸ Wilhelm 1980, 82, ἀρ. 104 (SEG 30, 140). Overbeck III 2014, 2-5, λ. 1800.

⁴²⁹ Keesling 2012, 495.

⁴³⁰ Κατσικούδης 2014, 70-71.

⁴³¹ IG II² 3464.

⁴³² Ὁ.π. 493-494.

Αυγούστου, ανατέθηκαν από συγγενικά τους πρόσωπα και σπανίως από την βουλή και τὸν δῆμο⁴³³. Ἔτσι εικάζεται ὅτι συγγενεῖς τῆς Λυσιμάχης, μέλη τοῦ γένους τῶν Ἐτεοβουταδῶν, στὸ ὁποῖο ἀνῆκε καὶ ἡ ἴδια, ἀνέθεσαν τὸ ἄγαλμά της στὴν Ἀκρόπολη, μετὰ ἀπὸ τὸν θάνατό της, γιὰ νὰ τὴν τιμήσουν καὶ νὰ μνημονεύσουν μὲ ὑπερηφάνεια τὴ μακρόχρονη θητεία της στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Ἐφόσον στὴν ἐπιγραφή ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἱέρεια εἶδε τέσσερις γενεές ἀπογόνων, συνάγεται ὅτι ὁ ἀναθέτης ἢ ἀναθέτες ἦταν τρισεγγονὸς ἢ τρισεγγονοί. Τὸ ἄγαλμα τῆς Λυσιμάχης, ὅπως καὶ τῆς διακόνου Σηήριδος, εἶχε στηθεῖ πιθανῶς κοντὰ στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἐρεχθεῖου⁴³⁴. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ Λυσιμάχη ἀφιέρωσε μίαν ἀργυρῆ φιάλη μὲ γοργόνειο τὸ 398 π.Χ. στὸν Παρθενῶνα, ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ λόγο τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς⁴³⁵ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου).

Ἄλλη κυλινδρική βάση, ὅμοια μὲ τὴν προηγουμένη τυπολογικῶς, σὲ μέγεθος καὶ μὲ κυμάτια, ἔφερε ὀρειχάλκινο εἰκονιστικὸ ἄγαλμα ἄλλης ἱερείας (54), τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας δὲν σώζεται. Τὸ ἄγαλμα ἀνέθεσε κάποιος συγγενῆς της, πιθανῶς ὁ υἱός (;) της [Λυσιστρατ]ος(;) Πο[λυ]εύκτου Ἐρ[χιεὺς] (στ. 3) στὸ τέλος τοῦ 4ου αἰῶνος (340-290 π.Χ.). Πρόκειται γιὰ τὴν τρίτη⁴³⁶ ἢ τὴν τέταρτη κατὰ σειρὰν ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος⁴³⁷. Δὲν εἶναι βέβαιο, ἐὰν ἡ τιμωμένη εἶναι ἡ Λυσιμάχη II, ἀπόγονος τῆς γνωστῆς ἱερείας Λυσιμάχης I⁴³⁸. Ἡ Λυσιμάχη II ἦταν κόρη τοῦ Λυσιστράτου Πολυεύκτου ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Βατῆς, πρυτάνεως τὸ 341/0 π.Χ.⁴³⁹ καὶ ἀδελφὴ τοῦ Πολυεύκτου Λυσιστράτου Βατῆθεν, ἄρχοντος τῶν Μεσογείων τὸ 275/4 π.Χ.⁴⁴⁰. Τὸ ὄνομά της πιθανῶς ἀναφέρεται στὴν βάση τῆς διακόνου της Σηήριδος⁴⁴¹. Τὸ ἄγαλμα ἦταν ἔργο τῶν σπουδαίων γλυπτῶν Κηφισοδότου (II) καὶ Τιμάρχου. Ἡ ἀπεικόνιση γυναικῶν σὲ ἀγάλματα ὑποδηλώνει τὸν σεβασμὸ μὲ τὸν ὁποῖον τὶς ἀντιμετώπιζε ἡ ἀνδροκρατούμενη κοινωνία. Τὰ ἀγάλματα αὐτὰ εἶχαν ἐγκωμιαστικὸ χαρακτήρα⁴⁴².

⁴³³ Keesling 2012, 496, 500.

⁴³⁴ Πaus. 1, 27, 5. Keesling 2010, 498.

⁴³⁵ IG II² 1388, στ. 55-57, IG II² 1401, στ. 40-41.

⁴³⁶ Lewis 1955, 8 (3). Blok - Lambert 2009, 105-106. Keesling 2012, 490.

⁴³⁷ Aleshire 1994, 336-337.

⁴³⁸ Lewis 1955, 8 (3). Keesling 2012, 490.

⁴³⁹ IG II² 1749, στ. 34.

⁴⁴⁰ IG II² 1245, στ. 1-2. APF, 171, ἀρ. 4549.

⁴⁴¹ IG II² 3464, στ. 3. Overbeck III 2014, 542-543, λ. 2406. Ἡ Keesling 2012, 467-505 ἀναχρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή τὸν 4ο αἰ. π.Χ. καὶ θεωρεῖ ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὴν διάκονο τῆς Λυσιμάχης II, ἀλλὰ τῆς Λυσιμάχης I.

⁴⁴² Κατσικούδης 2014, 202.

Ὁ Φιλόμηλος Φιλιππίδου Παιανιεὺς ἀνέθεσε στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ εἰκονιστικούς ἀνδριάντες τοῦ ἰδίου καὶ πιθανῶς τοῦ πατρός του τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (55). Σώζεται μόνον ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἀγάλματος τοῦ Φιλομήλου στὸ ἄνω δεξιὸ μέρος τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς τῆς βάσεως. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως στὸ ἀριστερὸ ἐλλεῖπον μέρος νὰ ἦταν στημένος ἀνδριᾶς τοῦ πατρός του ἢ ἄλλου συγγενικοῦ προσώπου. Οἱ πηγές τοῦ πλούτου τῆς οἰκογενείας, πού ἀναφέρει ὁ Λυσίας⁴⁴³ γύρω στὸ 387 π.Χ., εἶναι ἄγνωστες, ἀλλὰ ὁ χαρακτηρισμὸς ἀρκετῶν μεταλλείων ἐν Φιλομηλιδῶν⁴⁴⁴ δηλώνει ὅτι ἡ οἰκογένεια, παρόλο πὺ δὲν ἀναφέρεται σὲ μισθώσεις μεταλλείων, ἐνδιαφερόταν γι' αὐτά, γιατί πιθανῶς βρισκόνταν σὲ κτήματά τους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνωτέρω ὀνομασία. Ὁ Φιλόμηλος, ὅπως καὶ ὁ πατέρας του Φιλιππίδης, σύχναζε σὲ κύκλους σοφιστῶν καὶ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους μαθητὲς τοῦ Ἰσοκράτους⁴⁴⁵. Οἱ λειτουργίες πὺ ἀνέλαβε καὶ ἄλλες δημόσιες ὑπηρεσίες ἀναφέρονται γενικῶς στὸ ψήφισμα τοῦ Στρατοκλέους πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ του Φιλιππίδου Π⁴⁴⁶. Ἦταν νικητὴς χορηγὸς δύο φορές: α) τῆς Πανδιονίδος καὶ κάποιας ἄλλης φυλῆς σὲ διθύραμβο ἀνδρῶν στὰ Θαργήλια (πρῶτο ἡμισυ 4ου αἰ. π.Χ.)⁴⁴⁷ καὶ β) τῆς Πανδιονίδος καὶ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς σὲ διθύραμβο παίδων ἐπίσης στὰ Θαργήλια⁴⁴⁸ (γύρω στὸ 366/5 π.Χ.). Διετέλεσε τριήραρχος δύο φορές⁴⁴⁹, συντριήραρχος τρεῖς φορές⁴⁵⁰ καὶ στρατηγὸς⁴⁵¹. Τὸ βᾶθρο ἐπαναχρησιμοποιήθηκε τὸν πρῶτο αἰῶνα π.Χ. ἀπὸ τὸν δῆμο γιὰ νὰ τιμήσει τὸν Ἀλέξανδρο Ἀθηνοδώρου⁴⁵². Ἡ ρωμαϊκὴ τιμητικὴ ἐπιγραφή χαράχθηκε μεταξὺ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀναθέτου τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καὶ τοῦ ρήματος ἐποίησεν⁴⁵³.

Ὅρισμένα ἀναθήματα περιλαμβάνουν δύο ἢ τρεῖς γενεὲς τιμωμένων (60, 62). Ἀνάθημα μὲ τιμώμενα πρόσωπα τὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας ἦταν τῶν Πανδαίτου Πασικλέους καὶ Πασικλέους Μύρωνος (60) ἀπὸ τὸν δῆμο τοῦ Ποταμοῦ, ὅπου παρατηρεῖται σχέση ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας ἀνάμεσα στοὺς ἀναθέτες καὶ στοὺς

⁴⁴³ Λυσίας 19, 15.

⁴⁴⁴ *IG* II² 1582, στ. 71. Crosby 1950, 263, ἀρ. 20, στ. 40, 44.

⁴⁴⁵ *APF*, 548-550, ἀρ. 14670.

⁴⁴⁶ *IG* II² 649, στ. 11-16.

⁴⁴⁷ *IG* II² 1138, στ. 29-32= *IG* II² 2812, στ. 4-7. Lewis 1955, 17 κ.έ.

⁴⁴⁸ *IG* II² 3067. Lewis ὁ.π. 20.

⁴⁴⁹ α) *IG* II² 1604, στ. 90 (377-6 π.Χ.) καὶ β) *IG* II² 1623, στ. 262-3 (πρὶν τὸ 336/5 π.Χ.).

⁴⁵⁰ α) *IG* II² 1622, στ. 701 (μεταξὺ 356 καὶ 346/5 π.Χ.), β) *IG* II² 1624, στ. 42-3 (πρὶν τὸ 336/5 π.Χ.), γ) *IG* II² 1628, στ. 373-4 καὶ 1629, στ. 893 (336/5 π.Χ.).

⁴⁵¹ *IG* II² 649, στ. 17, 24.

⁴⁵² *IG* II² 3912. Krumeich 2010a, 345.

⁴⁵³ Keesling 2007, 148.

εικονιζομένους ἐπάνω στοῦ βάθρου (μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.)⁴⁵⁴. Πρόκειται για οἰκογενειακὸ σύνταγμα μὲ πέντε εἰκονιστικὰ ἀγάλματα μελῶν τῆς οἰκογενείας, δύο ἀνδρῶν καὶ τριῶν γυναικῶν, τὰ ὅποια ἔχουν χαθεῖ, ἀλλὰ σώζονται λιθοπλίνθοι τῆς βάσεως μὲ τὰ ὀνόματά τους. Ἀποτελεῖτο ἀπὸ τρεῖς ἢ τέσσερις καθ' ὕψος σειρὲς λιθοπλίνθων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες σώζεται μόνον ἡ κατώτερη. Ἔτσι δὲν γνωρίζομε τὸν τρόπο στερεώσεως τῶν ἀγαλμάτων, οὔτε τὸ μέγεθός τους, εἰκάζομε ὅμως, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ὀρειχάλκινα φυσικοῦ μεγέθους. Ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει ὡς ἀναθέτες τὸν Πανδαίτη καὶ τὸν Πασικλέα, ἐνῶ κάτω ἀπὸ κάθε μορφή εἶναι χαραγμένο τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου ποὺ τὴν κατασκεύασε. Τὸ ἔργο ἦταν ἡμιτελές: στοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς βάσεως ἡ δευτέρη θέση εἶχε ἀφεθεῖ κενὴ καὶ χωρὶς ἐπιγραφή γιὰ τὸ ἀγαλμα μιᾶς ἕκτης μορφῆς, πιθανῶς τοῦ ἀναθέτου, ποὺ ὅμως δὲν κατασκευάσθηκε γιὰ ἄγνωστο λόγο.

Ἀμφίβολη εἶναι ἡ συγγένεια μεταξὺ τῶν προσώπων. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέρα ἄποψη οἱ ἀναθέτες Πανδαίτης καὶ Πασικλῆς ἦταν θεῖος καὶ ἀνεψιός⁴⁵⁵. Ἔτσι τὰ ἀναγραφόμενα πρόσωπα ἀνήκουν σὲ τρεῖς γενεὲς τῆς οἰκογενείας. Ὁ Πασικλῆς στὴν τέταρτη θέση εἶναι πιθανῶς ὁ ὁμώνυμος πάππος τοῦ ἀναθέτου ἢ ὁ ἴδιος ὁ ἀναθέτης, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι ἀμφίβολο, ἐὰν ἤθελε νὰ περιλάβει καὶ τὸν ἑαυτόν του στοῦ σύνταγμα⁴⁵⁶. Ὁ Πασικλῆς καὶ ἡ Τιμοστράτη εἶναι σύζυγοι, οἱ ὁποῖοι πλαισιώνονται ἀπὸ τὰ τέκνα τους Μύρωνα (τρίτη θέση) καὶ Ἀριστομάχη (ἕκτη θέση). Ὑπάρχει τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἡ Λυσίπη στοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς βάσεως εἶναι σύζυγος τοῦ Πανδαίτου ἀπὸ τὸν Ποταμὸ ἢ τοῦ Πανδαίτου ἀπὸ τὰ Πρόσπαλτα, δηλαδὴ τοῦ πατρὸς τῆς Τιμοστράτης. Ἐπομένως τὰ τιμώμενα πρόσωπα ἔχουν μεταξὺ τους σχέσεις συγγενείας ἐξ αἵματος, ἀλλὰ καὶ ἀγχιστείας. Πάντως ὑπάρχει καὶ ἡ ἄποψη ὅτι πρόκειται γιὰ ἀποθανόντα μέλη τριῶν γενεῶν μιᾶς οἰκογενείας⁴⁵⁷.

Ὁ Λεωχάρης ὑπογράφει τὰ δύο δεξιὰ ἀγάλματα τοῦ συντάγματος, τῆς Ἀριστομάχης καὶ τῆς Τιμοστράτης, ἐνῶ ὁ Σθέννης τὰ δύο ἀριστερά, τοῦ Μύρωνος καὶ τοῦ Πασικλέους. Ὁ διαφορετικὸς τύπος γραμμάτων στὴν ὑπογραφή τοῦ Σθέννιδος στὴν πρώτη ἀπὸ ἀριστερὰ μορφή σημαίνει ὅτι αὐτὴ προστέθηκε τελευταία. Πρῶτα κατασκευάσθηκαν τὰ τρία ἀγάλματα στοῦ δεξιῦ μέρους τοῦ συντάγματος ἀπὸ τὸν Λεωχάρη καὶ ἀργότερα τὰ δύο ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν Σθέννη, ὁ ὁποῖος δὲν ὀλοκλήρωσε

⁴⁵⁴ Keesling 2010, 308.

⁴⁵⁵ Löhr 2000, 140-142. Keesling 2007, 143-144.

⁴⁵⁶ Keesling, ὁ.π.

⁴⁵⁷ Löhr 2000, 140-142.

ποτέ τὸ ἔκτο ἄγαλμα, γιὰ τὸ ὁποῖο ὅμως ἀφέθηκε χῶρος⁴⁵⁸. Τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ τὸ βάθρο, ἀφοῦ ἀναποδογυρίσθηκε, χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴν ἀνέγερση τῶν ἀνδριάντων τοῦ Αὐγούστου καὶ τῶν ἀρρένων μελῶν τῆς οἰκογενείας του, τῶν ὁποίων χαράχθηκαν τὰ ὀνόματα⁴⁵⁹, ἐνῶ ἀργότερα προστέθηκε ὁ ἀνδριὰς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ⁴⁶⁰.

Λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ὁ Αὐτόφιλος Φλυεὺς (**62**) μὲ τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς τρεῖς ἐγγονοὺς του ἀπὸ τὶς θυγατέρες του (ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ διαφορετικὰ πατρώνυμα), ἐπὶ ἅτομα συνολικῶς, προσέφεραν ἄγνωστο ἀνάθημα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Στὴν ἐπιγραφὴ ἀναφέρονται μέλη μιᾶς οἰκογενείας ποὺ περιλαμβάνει τρεῖς γενεές.

Ὁ [Ἴππολοχίδης] Θρασυμήδους Λουσιεὺς (**57**) ἀνέθεσε βάση μὲ ἓνα τουλάχιστον ὀρειχάλκινο ἄγαλμα μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Δημητρίου πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Ἡ ἀναθύρωση στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς βάσεως μαρτυρεῖ ὅτι τὸ μνημεῖο συνδεόταν μὲ μία ἢ δύο παρακείμενες λιθοπλίνθους. Ἐπομένως ἐπρόκειτο μᾶλλον γιὰ οἰκογενειακὸ ἀνάθημα, ποὺ θὰ ἔφερε περισσότερα εἰκονιστικὰ ἀγάλματα μελῶν τῆς ἰδίας οἰκογενείας⁴⁶¹. Ὁ Ἴππολοχίδης Θρασυμήδους Λουσιεὺς ἦταν ἴσως αὐτὸς ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἰσαῖος⁴⁶² ὅτι υἰοθέτησε τὸν Θρασύβουλο Αἰσχίνου, ἀνεψιὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου III Εὐπόλιδος Λευκονοέως (335 π.Χ.)⁴⁶³. Ὁ τελευταῖος ἀνήκε σὲ γνωστὴ οἰκογένεια ἀναθετῶν τῆς Ἀκροπόλεως⁴⁶⁴. Ὁ Ἴππολοχίδης Θρασυμήδους εἶναι γνωστὸς καὶ ἀπὸ ἄλλο ἀνάθημά του στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ 350 π.Χ.⁴⁶⁵ Ὁ υἱὸς τοῦ Ἴππολοχίδης II διετέλεσε πιθανῶς τριήραρχος τὸ 334 π.Χ.⁴⁶⁶

Ἀπὸ τὴ θέση τῶν τὸρμων στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως, συνάγεται ὅτι τὸ ἄγαλμα, φυσικοῦ μεγέθους, εἶχε τὴν χαρακτηριστικὴ «ἀττικὴ στάση» μὲ προβεβλημένο τὸ ἓνα πόδι καὶ τὶς ἄκρες τῶν πελμάτων στραμμένες πρὸς τὰ ἔξω, σχηματίζοντας ἀνοιχτὴ γωνία, χαρακτηριστικὸ γνώρισμα ἀγαλμάτων κατὰ τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ὅπως τῆς Ἀθηνᾶς Rospigliosi⁴⁶⁷.

⁴⁵⁸ Löhr, ὁ.π. καὶ σημ. 714. Keesling 2007, 143-144.

⁴⁵⁹ Rose 1997, 138, ἀρ. 68.

⁴⁶⁰ Keesling 2010, 308, σημ. 26.

⁴⁶¹ Ὁ.π. 199.

⁴⁶² Ἰσαῖος 7, 19, 23 κ.έ., 31.

⁴⁶³ Keesling, ὁ.π. 196.

⁴⁶⁴ IG I³ 833. APF, ἀρ. 1394. Keesling, ὁ.π..

⁴⁶⁵ IG II² 4898.

⁴⁶⁶ IG II² 1623, στ. 237-8.

⁴⁶⁷ Ridgway 1997, 325-6. Γιὰ τὸν τύπο τῆς Ἀθηνᾶς Rospigliosi βλ. Altripp 2010, 51-86. Keesling 2010, 200.

Στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ὁ Κηφ[ισόδοτος] Κυνά[ρβου] Αἰθαλ[ίδης] καὶ ὁ [Κόν]ων [Κηφ]ισοδότου [Αἰθ]αλίδης, πιθανῶς πατέρας καὶ υἱός, ἀνέθεσαν δύο τουλάχιστον εἰκονιστικούς ἀνδριάντες πάνω σὲ ἡμικυκλικὴ ἐξέδρα ἀποτελουμένη ἀπὸ τέσσερα μέλη, σὲ τρεῖς ἢ περισσότερες σειρές **(61)**. Ὁ τύπος τοῦ μνημείου (ἐξέδρα) εἶναι ἴδιος μὲ ἐκεῖνον τῶν στρατηγῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου⁴⁶⁸. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ του φέρει ἀναθύρωση, πρᾶγμα ποὺ δηλώνει ὅτι τὸ βᾶθρο συνδεόταν μὲ παρακείμενο λίθο. Τὸ ἀνάθημα εἶχε στηθεῖ ἀπὸ γνωστὴ οἰκογένεια τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.⁴⁶⁹ σὲ ἡμικυκλικὴ βάθυνση τοῦ βράχου ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων, ἔμπροσθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Βραυρωνίου⁴⁷⁰. Ὁ δεξιὸς ἀνδριὰς φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ Δημητρίου Ἀλωπεκῆθεν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου τοῦ ἄλλου ἀνδριάντος σώζεται μόνον ἡ κατάληξη -ος. Ἴσως πρόκειται γιὰ τὸν Δημήτριο ἢ τὸν Συμενό⁴⁷¹. Ἐνας Κηφισόδοτος Αἰθαλίδης διετέλεσε διαιτητὴς τὸ 363/2 π.Χ.⁴⁷² Ὁ Κηφισόδοτος Ἀπολήξιδος Αἰθαλίδης, μισθωτὴς ὀρυχείων ποὺ ἀνέθεσε ἀγαλμάτιο(;) στὴν Ἀκρόπολη **(35)**, εἶναι πιθανῶς συγγενής, ἴσως πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Κηφισόδοτου Κυνάρβου Αἰθαλίδου⁴⁷³. Ὁ δεῦτερος ἀναθέτης, [--]ων [Κηφ]ισοδότου [Αἰθ]αλίδης, εἶναι υἱὸς τοῦ πρώτου καὶ ἀδελφὸς ἢ υἱὸς τοῦ [Ἀπολήξιδου]ς Κηφισοδότου Αἰθαλίδου, μισθωτοῦ ὀρυχείων μετὰ τὸ 340 π.Χ.⁴⁷⁴

Σὲ ὀρισμένες βάσεις ἀναθημάτων ἐνὸς ἢ περισσότερων μελῶν μιᾶς οἰκογενείας ἀναφέρονται ἢ συγγενικὴ σχέση τῶν ἀναθετῶν, ὁ λόγος τῆς ἀναθέσεως καὶ ἐνίοτε τὸ εἶδος τοῦ ἀναθήματος (ἄγαλμα **(58)**, δεκάτην σῶν δώρων **(59)**). Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ὁ Φαιδιμίδης Πρωτάρχου ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Προβαλίνθου ἀναθέτει ἄγαλμα, πιθανῶς τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς **(58)** μὲ τὴν παράκληση νὰ ἐξασφαλίσαι ὄλβον στὸν ἴδιο, τὰ τέκνα του καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Ὁ Δεινομένης **(59)** μὲ τὴ γυναικὰ του καὶ τὰ παιδιά του ἀφιέρωσαν δεκάτην ἀπὸ τὰ δῶρα ποὺ τοὺς χάρισε ἡ Ἀθηνᾶ Ἐργάνη Πολιάδα καὶ ἔστησαν ἄγαλμα. Πρόκειται προφανῶς γιὰ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς, φυσικοῦ μεγέθους, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴ μικρὴ βάθυνση κοντὰ στὸν τόρμο τοῦ ἄνετου ποδιοῦ τῆς μορφῆς, ποὺ μαρτυρεῖ ὅτι στηριζόταν σὲ δόρυ⁴⁷⁵.

⁴⁶⁸Löhr 2000, 180.

⁴⁶⁹Traill, *PAA*, τ. 10, 291, ἀρ. 567685 καὶ ἀρ. 588710. Lambert 1999, 116-117. Hurwit 1999, 251, 293-4. Keesling 2007, 146. Ἡ ἴδια 2012, 475-6.

⁴⁷⁰Korres 1994b, 146 με σημ. 46. Korres 1994, 177. Korres 1999, 11, σχ. 1.1, Β 4.

⁴⁷¹Keesling 2010, 196.

⁴⁷²*Agora* XIX, ἀρ. L4 a, στ. 8 = Ferguson 1938, 3, ἀρ. 1, στ. 8.

⁴⁷³Keesling 2010, 196. Ἡ ἴδια 2012, 476.

⁴⁷⁴*Agora* XIX, P 25, 23, Keesling 2010, 196. Lambert 1999, 117.

⁴⁷⁵Müller 2010, 165.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εἰκονιστικὸ ἄγαλμα τῆς ἱερείας Λυσιμάχης ποὺ ἔστησαν οἱ συγγενεῖς τῆς μεταθανάτιως, καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἀνέθεταν στὴν Ἀκρόπολη τέτοια ἀγάλματα ἀποθανόντων συγγενῶν τους γιὰ νὰ διαγωνίσουν τὸ ὄνομά τους. Ὁ Διοπίθης Στρομβίχου Εὐωνυμεὺς προσέφερε ἀνάθημα στὶς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (23), γιὰ νὰ μνημονεύσει ἕναν ἀποθανόντα συγγενῆ του, πιθανῶς τὸν θεῖο του Στρομβιχίδη Διοτίμου, τὸν ὁποῖο θανάτωσαν οἱ Τριάκοντα (βλ. κεφ. III.A.2α: Εὐποροὶ ἀναθέτες)⁴⁷⁶.

Ὁ Τελεσίας Τελέστου Προβαλίσσιος ἀνέθεσε εἰκόνα τῆς θυγατρὸς του Ἀλκίππης μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (63). Ἐφόσον ἡ ἐνεπίγραφη στήλη δὲν φέρει ἴχνη τὸρμου στὴν ἄνω πλευρά της καὶ τὸ πάχος της εἶναι μόνον 0,125 μ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔφερε τὸ εἰκονιστικὸ ἄγαλμα τῆς Ἀλκίππης. Αὐτὸ εἴτε ἦταν στημένο πάνω σὲ ἄλλη βάση πλησίον τῆς ἐνεπίγραφης στήλης, εἴτε, ὅπως πρότεινε ὁ U. Köhler, ἡ στήλη ἔφερε στὸ κάτω μέρος της γραπτὴ παράσταση μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀλκίππης, ἡ ὁποία δὲν σώζεται σήμερα⁴⁷⁷. Ὁ D. Lewis⁴⁷⁸ θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀνάθεση ἔγινε, ὅταν ἡ Ἀλκίππη ἦταν ἐνήλικη, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται μία παιδικὴ εἰκόνα. Ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀναθέσεως δὲν ἀναφέρεται, ὡστόσο, ἐφόσον δὲν ὑπάρχει ἡ πληροφορία ὅτι ὑπηρετήσε ὡς ἱέρεια ἢ κανηφόρος, πιθανῶς ἔγινε λόγῳ τοῦ προώρου θανάτου της.

Ὁ Πολύστρατος στὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀνέθεσε εἰκονιστικὸ τιμητικὸν ἀνδριάντα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ του Πολλύλου Πολυλλίδου Παιανιέως (50), τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου ἀναγράφεται στὸν πρῶτο στίχῳ⁴⁷⁹. Τὴν ἐνεπίγραφη βάση τοῦ ἀγάλματος εἶδαν τὸν 15ο αἰῶνα ὁ Κυριακὸς Ἀγκωνίτης καὶ τὸ 19ο αἰῶνα οἱ Ἕλληνοπεριηγητὲς R. Chandler καὶ W.G. Clarke, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀντέγραψαν⁴⁸⁰. Σήμερα βρίσκεται στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

Σὲ κάποια συλλογικὰ ἀναθήματα δὲν εἶναι προφανῆς ἡ σχέση τῶν ἀναθετῶν. Μία μεγάλη βάση ἔφερε δύο κοιλότητες γιὰ τὴν ἐνθεση λιθίνων εἰκονιστικῶν ἀγαλμάτων, ἐνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς γυναικὸς ἀπὸ διαφορετικοὺς δήμους, πιθανῶς συζύγων, τοῦ Ἀρχίππου Πυθοκλέους Εὐωνυμέως καὶ τῆς Ἀριστοκρατείας

⁴⁷⁶ *APF*, 163, ἀρ. 4386 c.

⁴⁷⁷ *APF*, 504, ἀρ. 13519. *IG II* 1532.

⁴⁷⁸ Lewis 1955, 27-31.

⁴⁷⁹ Ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ τιμωμένου στὴν ὀνομαστικὴ ἀκολουθεῖται ὄχι μόνον γιὰ θεοὺς καὶ ἥρωες, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἀθλητὲς, τὰ ἀγάλματα τῶν ὁποίων εἶναι ταυτόχρονα ἀναθήματα στὴν θεότητα καὶ εἰκόνες τῶν ἰδίων τῶν ἀθλητῶν. Οἱ ἀνδριάντες αὐτοὶ ἀναδείκνυαν τὴν προσφορὰ τῶν τιμωμένων, ἀπέφεραν δόξα στὸν τιμώμενο καὶ παραμυθίαν στὴν οἰκογένεια, ἐφόσον αὐτὸς δὲν ἦταν ἐν ζωῇ. Κατσοκούδης 2014, 65-66, 69-70.

⁴⁸⁰ Newton-Hicks 1874, 6, ἀρ. LVI. Bodnar 1960, 172. Holtzmann 2003, 187.

Χαιρεδήμου Κικυννέως (75). Τὰ πατρώνυμα καὶ τὰ δημοτικά τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἀποκλείουν τὴν περίπτωση συγγενείας, ὅπως πατρὸς καὶ θυγατρὸς ἢ ἐξαδέλφων.

Σὲ δύο βάσεις ἀναφέρονται δύο ἀναθέτες ἀπὸ τὸν ἴδιο δῆμο: στὴ μία σώζονται μόνον τὰ δημοτικά τους (74) καὶ στὴν ἄλλη τὸ ὄνομα καὶ πατρώνυμο τοῦ δευτέρου ἀναθέτου μὲ τὸ δημοτικό τους σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ (73). Στὶς ἀνωτέρω περιπτώσεις δὲν προσδιορίζεται, οὔτε προκύπτει ἡ σχέση τῶν ἀναθετῶν, ὅποτε τὸ κοινὸ ἀνάθημα ὑπαγορεύθηκε ἐνδεχομένως εἴτε γιὰ λόγους οἰκονομίας προκειμένου νὰ μοιραθοῦν τὴ δαπάνη ἢ γιὰτι πιθανῶς ἀμφοτέρω ἀνῆκαν σὲ κάποια ἐπαγγελματικὴ συντεχνία ἢ ἄλλη ὀργάνωση.

III.A.28. Γυναῖκες

Ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. π.Χ. σώζονται δεκαπέντε ἀναθήματα γυναικῶν (56, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 81, 82). Μόνον δύο χρονολογοῦνται στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἐνῶ τὰ περισσότερα προέρχονται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος καὶ μετὰ, ὅποτε ἀπαντοῦν ἀρκετὲς γυναῖκες ὡς ἀναθέτιδες ἀνδριάντων μελῶν τῆς οἰκογενείας τους⁴⁸¹. Οἱ γυναῖκες ἀναφέρονται μὲ τὸ πατρωνυμικὸ ἢ τὸ ἀνδρωνυμικὸ τους, πλὴν ὀρισμένων περιπτώσεων (64, 66, 68, 76). Σὲ ἀρκετὲς ἐπιγραφὲς ἀναφέρεται ὅτι τὰ ἀναθήματα προσφέρθηκαν ὑπὲρ ὑγείας τῶν τέκνων τους.

Τρεῖς γυναῖκες ἦταν ἀπὸ μεγάλες οἰκογένειες. Ἡ Φιλουμένη, ποὺ ἀνέθεσε πιθανῶς ἄγαλμα στὴν Ἀθηνᾶ λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (69), ἦταν κόρη τοῦ στρατηγοῦ Λεωσθένους ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Κεφαλῆς, ὁ ὁποῖος καταδικάσθηκε γιὰ προδοσία μετὰ τὴν ἧττα τοῦ στὴν Πεπάρηθο ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο τῶν Φερῶν τὸ 362/1 π.Χ.⁴⁸². Ἐπιπλέον ἦταν ἀδερφή τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ τῆ χώρᾳ Λεωσθένους (329/8 ἢ 324/3 π.Χ.)⁴⁸³, υἱοῦ τοῦ Λεωσθένους, ἀντιπάλου τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ταυτίζεται πιθανότατα μὲ τὸν ὁμώνυμο στρατηγὸ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου (323-322 π.Χ.)⁴⁸⁴.

Ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου ἀποδίδεται στὸν Κηφισόδοτο Νεώτερο, υἱὸ τοῦ Πραξιτέλους καὶ ἀδελφὸ τοῦ Τιμάρχου. Ἡ μορφή τῶν γραμμάτων στὸ βᾶθρο τῆς

⁴⁸¹ Henry 1983, 295. Keesling 2007, 142.

⁴⁸² Matthaiou 1994, 175-182.

⁴⁸³ Πετράκος 1997, 272, Β, ἀρ. 353, στ. 2-6.

⁴⁸⁴ Bengtson 1991, 326.

Φιλουμένης παρουσιάζει μεγάλη όμοιότητα με την ύπογραφή του Κηφισοδότου Νεωτέρου στη βάση από το Άσκληπιείο των Αθηνών⁴⁸⁵ που έχει χρονολογηθεί το 344/3 π.Χ. Έτσι το ανάθημα της Φιλουμένης, ή βάση του Άσκληπιείου, καθώς και άλλα έργα⁴⁸⁶, μαρτυρούν για την καλλιτεχνική παρουσία του Κηφισοδότου Νεωτέρου άμέσως μετά τα μέσα του 4ου αι. π.Χ., δηλαδή σαράντα περίπου έτη πριν από την άκμή του, ή όποια τοποθετείται από τον Πλίνιο στην 121η Όλυμπιάδα (296-293 π.Χ.)⁴⁸⁷. Άλλωστε ή δημόσια παρουσία του γλύπτου τοποθετείται με βεβαιότητα μετά το 340 π.Χ., αφού διετέλεσε τριήραρχος έξι φορές μεταξύ των έτων 334-324 π.Χ.⁴⁸⁸ Η βάση της Φιλουμένης χρησιμοποιήθηκε άλλες δύο φορές. Τον 2ο αι. π.Χ. χαράχθηκε στην όπίσθια πλευρά, αλλά άνεστραμμένη, ή έπιγραφή του 2ου αι. π.Χ. για τον Δίφιλο, του όποιου στήθηκε όρειχάλκινος άνδριάς, όπως μαρτυρούν οι τóρμοι στην άρχική κάτω πλευρά του βάθρου. Τον 3ο αι. μ.Χ. το βάθρο άναποδογυρίστηκε και πάλι και χαράχθηκε άμελώς στην άνω πλευρά το όνομα Φίλοσέραπης⁴⁸⁹.

Η Φίλη Νικήτου, πιθανώς ίέρεια της Διώνης, άνέθεσε πολυτελέστατο μαρμάρινο θρόνο (70) (340-30 π.Χ.). Η άνάθεση αυτή μπορεί να συσχετισθεί με την προσπάθεια προσεταιρισμού του μαντείου της Δωδώνης από την Αθήνα γύρω στο τρίτο τέταρτο του 4ου αι. π.Χ., όταν δυσκολεύουν οι σχέσεις των Αθηναίων με τους Δελφούς έξαιτίας του Γ΄ Έρωδού πολέμου πρώτον και άργότερα της κυριαρχίας του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας στο Έρό⁴⁹⁰. Θρόνος για την ίέρεια της Διώνης ύπήρχε στο θέατρο του Διονύσου σύμφωνα με την άποσπασματική έπιγραφή Α- ΔΙΩΝΗΣ| ΠΟΝ⁴⁹¹, ή όποια όμως δέν σώζεται σήμερα (βλ. κεφ. II.B: Άλλοι θεοί και ήρωες).

Η Ίπάρχη Μαντιθέου, μέλος εύπορης οικογενείας, που είχε την έκμετάλλευση όρυχείων άργύρου στην Λαυρεωτική, προσέφερε άνάθημα ύπερ ύγείας της ίδιας και του υίου της στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (65)

Η Μένεια άφιέρωσε στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. πιθανώς ένα άγαλμάτιο της θεάς Αθηνάς (66), μετά την εμφάνιση της θεϊκής δυνάμεως (άρετης) σε ένα όνειρο ή όραμα⁴⁹² (όψιν ιδοῦσα άρετήν της θεοῦ). Αναφέροντας τον λόγο της αναθέσεώς της ή

⁴⁸⁵ IG II² 4390.

⁴⁸⁶ Η βάση της Φιλύλλας από την Άρχαία Άγορά (IG II² 4025, 330 π.Χ.) και ή βάση της ίερείας της Αθηνάς Πολιάδος (IG II² 3455, περ. 300 π.Χ.).

⁴⁸⁷ Πλίν. NH 34, 50-51.

⁴⁸⁸ Matthaiou 1994, 181-182. Schultz 2003, 186-189.

⁴⁸⁹ Matthaiou ό.π. 175-182 (SEG 44, 136-138). Keesling 2010, 305-6.

⁴⁹⁰ Παλαγγιά 2002, 171-178.

⁴⁹¹ IG II² 5113.

⁴⁹² Müller 2010, 170.

γυναίκα εκφράζει τὸ δέος της γιὰ τὸ θαῦμα καὶ συναισθάνεται τὴν ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἄλλες γυναῖκες ἀναθέτουν ὑπὲρ ὑγείας μελῶν τῆς οἰκογενείας τους (**56, 64, 67, 68, 71, 72**). Στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. μία γυναῖκα, πιθανῶς μετὰ τὴν κόρη καὶ τὸν υἱὸν της -τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν σώζονται- ἀφιέρωσε βάση, ἢ ὁποία ἔφερε δύο κίονες μετὰ ἄγνωστα ἀναθήματα (**56**). Μία ἄλλη, τῆς ὁποίας σώζεται μόνον τὸ πατρώνυμο, ἀνέθεσε λίθινο ἄγαλμα στὴν Ἀθηνᾶ, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν βάθυνση στὸ ἄνω μέρος τῆς βάσεως (**71**), ὅπου διατηρεῖται καὶ τόρμος γιὰ τὴν στερέωση ποδὸς ἐνὸς προγενεστέρου ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ χρῆση τῆς βάσεως γιὰ ἀνάθημα τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.⁴⁹³.

III.A.2ε. Τεχνίται-γλύπται

Ἄν καὶ ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία στὴν ἀρχαιότητα θεωρεῖτο ἀσχολία ταπεινὴ, ἐντούτοις ἦταν τὸ βασικὸ μέσον ἐξασφαλίσεως ἀγαθῶν. Στὸν καθημερινὸ μόχθο ἢ ἀνάγκη γιὰ τὴ βοήθεια καὶ τὴ συνδρομὴ τῶν θεῶν ἦταν ἔντονη, ἰδιαίτερος στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. πὸ ἡ Ἀθῆνα βρισκόταν σὲ περίοδο κρίσεως⁴⁹⁴. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο πολλοὶ τεχνίτες ζητοῦν τὴ συνδρομὴ τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης, προστάτιδος τῆς χειρωνακτικῆς ἐργασίας καὶ τῆς βιοτεχνίας, προκειμένου νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ διακριθοῦν στὴν ἐργασία τους καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν μέσω αὐτῆς τὰ πρὸς τὸ ζῆν⁴⁹⁵.

Ὁ Πραξίας, τὸ πατρώνυμο καὶ τὸ δημοτικὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἀναφέρονται, ἀνέθεσε τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. ὀρειχάλκινο ἄγαλμα (**43**), ὅπως δείχνουν οἱ τόρμοι στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς πεσσόσχημης βάσεως. Πιθανῶς πρόκειται γιὰ γνωστὸ γλύπτη τῆς ἐποχῆς. Τὸ ὄνομα Πραξίας φέρουν περισσότεροι τοῦ ἐνὸς γλύπτες στὴν Ἀθῆνα. Ἀρχαιότερος ἦταν ὁ μέτοικος, πὸ ἀναφέρεται στοὺς καταλόγους τοῦ Ἐρεχθεῖου τὸ 408/7 π.Χ.⁴⁹⁶ Ἀκολουθοῦν οἱ Ἀθηναῖοι Πραξίας Λυσιμάχου ἀπὸ τὴν Ἀγκύλη καὶ ὁ Πραξίας Πραξίου, ἴσως υἱὸς τοῦ προηγουμένου⁴⁹⁷. Ἡ Μ. Σάλτα⁴⁹⁸ ὑποστήριξε, ὅτι ὁ Πραξίας Λυσιμάχου εἶναι πιθανῶς ὁ ἀναθέτης τοῦ πωρίνου πεσσοῦ τοῦ Ἀσκληπιείου, πὸ ἔφερε σὲ κόγχη τμῆμα μαρμαρίνου γυναικείου προσώπου μετὰ ἔνθετα καστανὰ μάτια

⁴⁹³ Müller 2010, 170.

⁴⁹⁴ Bengtson 1991, 228. Σακελλαρίου 2004, 428-9. Βλ. κεφ. VI: Συμπεράσματα

⁴⁹⁵ Müller 2010, 172.

⁴⁹⁶ IG I³ 476 XXIII, στ. 401.

⁴⁹⁷ Marcadé, *Recueil* II, 109-13. *LGPN* II, 378 (ἀρ. 15, 6, 5).

⁴⁹⁸ Σάλτα 2003, 171 κ.έ., εἰκ. 1. Forsén 1996, 32. Löhr 2000, 96, ἀρ. 113, εἰκ. 19.

ἀπὸ ἡμιπολύτιμο λίθο, ἐνῶ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες κόγχες ποικίλου μεγέθους γιὰ τὴν ἔνθεση ἀναθημάτων⁴⁹⁹. Κάτω ἀπὸ τὸ μαρμάρινο πρόσωπο ὑπῆρχε ἐπιγραφή 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἡ ὁποία δὲν σώζεται σήμερα, ἀλλὰ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ σχέδιο τῶν E. Curtius καὶ J.A. Kaupert: Ὑπὲρ τῆς γυναικὸς/ εὐξάμενος/ Πραξίας/ Ἀσκληπιῶι⁵⁰⁰. Λόγω τοῦ μοναδικῆς τέχνης γλυπτοῦ προσώπου ἢ Μ. Σάλτα ὑποθέτει ὅτι ὁ ἀναθέτης ἦταν καὶ ὁ γλύπτης ποὺ τὸ λάξευσε⁵⁰¹. Ἐπομένως δὲν ἀποκλείεται ὁ Πραξίας ποὺ ἀνέθεσε τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα στὴν Ἀκρόπολη νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν ἀνωτέρω γλύπτη, γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χρονολογία ποὺ ταιριάζει στὴν ἐποχὴ δραστηριοποιήσεώς του, χρησιμοποιεῖ καὶ ἰδίου τύπου πεσσοσχημὴ βάση ἀπὸ πωρόλιθο. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ Πραξίου σώθηκε καὶ σὲ ἄλλη βάση ἀγάλματος τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.⁵⁰², ποὺ βρέθηκε στοὺς ΒΑ πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως, δηλαδὴ κοντὰ στὴν περιοχὴ εὐρέσεως τῶν δύο ἀνωτέρω βάσεων.

Ἐννέα ἀναθήματα ἦταν ἀφιερωμένα στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ἀπὸ τὸ πρῶτο ἡμισυ ἢ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (**59, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85**). Ὡστόσο καὶ ἄλλα ἐνεπίγραφα ἀναθήματα, στὰ ὁποία δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, ἀλλὰ προσφέρεται ἀπαρχὴ ἢ δεκάτη, προορίζονταν προφανῶς γιὰ τὴν Ἀθηνᾶ μὲ τὴν ιδιότητά της αὐτῆς⁵⁰³ (**28, 77, 78, 79, 83**, βλ. κεφ. III.B: Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων). Ὁ Δεινομένης μὲ τὴ σύζυγό του καὶ τὰ τέκνα του (**59**) ἀφιέρωσαν πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. δεκάτην στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη Πολιάδα στήνοντας ἓνα ἄγαλμα, προφανῶς τῆς θεᾶς. Ἡ φράση στῆσεν τὸ ἄγαλμα μαρτυρεῖ ἴσως ὅτι ὁ ἀναθέτης Δεινομένης ἦταν καὶ ὁ γλύπτης ποὺ τὸ κατασκεύασε⁵⁰⁴. Ἐπίσης γύρω στὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ὁ Ναυσίμαχος Τεισικλέους Ἀναγυράσιος (**78-79**), πιθανῶς τεχνίτης, προσέφερε ἀπαρχὴν στὴν θεά. Ἐνδιαφέρον προξενεῖ ἡ ἀπαρχὴ ποὺ ἀνέθεσε στὴν Ἀθηνᾶ Ὀργάνη (= Ἐργάνη) ὁ Βάκχιος, μέλος θιάσου, τὸν ὁποῖο στεφάνωσαν οἱ θιασῶτες (**84**).

Στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ἐξέφραζαν ἰδιαίτερος τὴν εὐγνωμοσύνη τους οἱ γυναῖκες, καθὼς ἦταν προστάτις τῶν γυναικείων τεχνῶν. Ἡ Μέλινα (**76**), ἡ Ἡδύλη (**81**) καὶ ἡ θυγάτηρ κάποιου Ἀχαρνέως, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας δὲν σώζεται (**82**), πιθανῶς ἦταν τεχνίτριες, ποὺ ἀφιέρωσαν λίθινα ἀγάλματα στὴν θεά.

⁴⁹⁹ Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 65, εἰκ. 64-65.

⁵⁰⁰ *IG* II² 4372.

⁵⁰¹ Σάλτα ὀ.π. (σημ. 498), 177, σημ. 75.

⁵⁰² *IG* II² 2820, Marcadé *Recueil* II, 110, πίν. 43,2.

⁵⁰³ Holtzmann 2003, 48.

⁵⁰⁴ Γιὰ τὴν ἔκφραση στῆσαι τὸ ἄγαλμα ἢ τὴν εἰκόνα, βλ. Κατσικουδης 2014, 66.

III.A.3. Άβέβαια Άναθήματα

Όρισμένες αναθηματικές βάσεις δεν μπορούν να καταταχθούν με βεβαιότητα σε μία από τις άνωτέρω κατηγορίες, γιατί τὸ κείμενό τους σώζεται άποσπασματικά. Για μερικές δεν είναι γνωστός ὁ τόπος εύρέσεως. Άλλες θεωρήθηκαν από τὸν J. Kirchner άναθήματα γυμνασιάρχων ἢ χορηγῶν νικητῶν στὰ Διονύσια (**103, 104, 105, 106, 107, 108**). Ὡστόσο, λόγω τῆς άποσπασματικῆς διατηρήσεως τοῦ κειμένου, δεν προκύπτει οὔτε ἡ ιδιότητα τοῦ άναθέτου, οὔτε ὁ τόπος, ὅπου εἶχαν ίδρυθεῖ, καθὼς δεν σώζεται ἡ έορτῆ ἢ τὸ άγώνισμα στὸ ὁποῖο νίκησε ὁ άναθέτης.

Σε μία αναθηματικὴ βάση τῶν άρχῶν τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ποὺ βρέθηκε νοτιῶς τῶν Προπυλαίων καὶ λανθάνει σήμερα, ἦταν χαραγμένες έντὸς στεφάνων οἱ έπιγραφές: φυλὴ τῶν ἱππέων καὶ δημόται (**99**). Δεν είναι προφανές ποῖοι ἦταν οἱ άναθέτες. Σύμφωνα με τὴν έρμηνεία τοῦ Köhler οἱ ἱππεῖς μιᾶς από τις δέκα φυλές τιμοῦν πιθανῶς τὸν φύλαρχό τους με τὴν άνάθεση εἰκονιστικοῦ άνδριάντος του στὴν Ἀκρόπολη⁵⁰⁵. Ἡ δεύτερη έπιγραφή δηλώνει ἴσως, ὅτι ὁ δῆμος άπένειμε στέφανο στοὺς ἱππεῖς με ψήφισμα.

Βάση με άγνωστο άνάθημα (**107**) άφιέρωσε στὴν Ἀκρόπολη ἕνας πολίτης - τὸ ὄνομα καὶ ἡ ιδιότητα τοῦ ὁποῖου δεν σώζονται στὸ έπιγραφικὸ κείμενο. Είναι άβέβαιο, ἐάν πρόκειται για άνάθημα χορηγοῦ, ὅπως ἔχει ύποστηριχθεῖ⁵⁰⁶, άφοῦ άπουσιάζει τὸ ὄνομα τῆς νικῆτριας φυλῆς, καθὼς καὶ τοῦ γυμνασιάρχου⁵⁰⁷. Άναφέρονται τὰ Παναθήνια καὶ τὰ Θαργήλια, στὰ ὁποῖα πιθανῶς νίκησε ὁ άναθέτης, ὡστόσο ἡ συμπλήρωση τῶν άγωνισμάτων [λαμπ]άδι καὶ ε[ύανδρ]ία είναι άβέβαιη. Στὸ τέλος τοῦ κειμένου ὁ νικητῆς εκφράζει ύπερηφάνως τὴν πίστη του ὅτι τὸ κατόρθωμά του θὰ άποτελέσει παράδειγμα πρὸς μίμησιν γιὰ τὰ τέκνα του (τοιάδε τις δεῖξαι παραδείγματα παισίν έαυτὸ μάλλον ὀρέξασθαι τῆς άρετῆς προτρέπει).

Μία ένεπίγραφη βάση, άνάθημα γυμνασιάρχου στὸν Ἑρμῆ Ἐναγώνιο⁵⁰⁸ (**109**) εἶδε ὁ Κ.Σ. Πιττάκης στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὡστόσο τὸ άνάθημα εἶχε πιθανότατα ίδρυθεῖ στὴν Ἀκρόπολη (338/7 π.Χ.), ἐφόσον στὴν έπιγραφή άναφέρεται

⁵⁰⁵ Köhler 1880, 319, 5.

⁵⁰⁶ Βλ. τὴ συμπλήρωση τοῦ Kirchner *IG II² 3022*. Wilson 2000, 38, 216, 247. Shear 2001, 331-334. Wilson 2000, 38, 216, 247.

⁵⁰⁷ Makres 1994, 254, 258, 288, 293, άρ. Ρ 7 + Τ 26.

⁵⁰⁸ Για τὴν έπωνυμία τοῦ Ἑρμοῦ Ἐναγώνιος βλ. Πίνδ. II, 2, 10. Αἴσχ. άπόσπ. 401. Σιμων. π. Ἄθην. 11, 490.

ὅτι ὁ ἀναθέτης Αὐτοσθενίδης ἦταν γυμνασίαρχος τῆς Κεκροπίδος φυλῆς στὰ Μεγάλα Παναθήναια.

Τὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἕνας γυμνασίαρχος ἀνέθεσε ἕνα ἀνάγλυφο στὴν Ἀκρόπολη (**110**) ποὺ εἰκονίζει νέο (ἄθλητὴ ἢ ἔφηβο) μὲ πυρσό-λαμπάδα μπροστὰ σὲ βωμό. Αὐτὸ εἶχε συσχετισθεῖ ἀπὸ τὸν O. Walter μὲ ἀνάγλυφο τῆς Ἀκροπόλεως ποὺ εἰκόνιζε σκηνὴ ποὺ ἐρμηνεύθηκε ὡς ἡ γέννηση τοῦ Ἑριχθονίου. Ἡ Ὁ. Παλαγγιᾶ ὑποστήριξε ὅτι τὰ δύο ἀνάγλυφα δὲν συσχετίζονται, κυρίως λόγῳ τοῦ διαφορετικοῦ θεματός τους⁵⁰⁹. Ἡ Α. Μακρῆ⁵¹⁰ θεωρεῖ ἐπίσης ὅτι τὸ πιθανότερο εἶναι τὰ δύο ἀνάγλυφα νὰ μὴν συνανήκουν καὶ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου εἶναι ἀνάθημα γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων μετὰ ἀπὸ νίκη λαμπαδηδρομίας ποὺ ἔλαβε χῶρα σὲ ἀγῶνες, ὅπου συμμετεῖχαν οἱ ἔφηβοι καὶ ὄχι σὲ ἀγῶνες τῶν Μ. Παναθηναίων, ὅπου συμμετεῖχαν ἄθλητὲς τῶν ἀγωνισμάτων σὲ κατηγορίες παιδῶν, ἀγενεῖων καὶ ἀνδρῶν. Ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι στὴν ἐπιγραφὴ δὲν ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς ὡς νικήτριας, ὅπως συνηθίζεται σὲ ἀναθέσεις γυμνασιάρχων ἀπὸ τὰ Μ. Παναθήναια (βλ.λ. **18**), ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων⁵¹¹.

Ἐνα ἀναθηματικὸ βᾶθρο φέρει τὰ ὀνόματα τοῦ Διογνήτου Ὑψίμου καὶ Ὑψίμου Διογνήτου, πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Ὑβαδῶν (**112**) καὶ στὸ στ. 4 τὴν ἐπιγραφὴ φυλέται ἐντὸς στεφάνου. Ἡ ἀναγραφὴ αὐτὴ δηλώνει πιθανῶς ὅτι ἡ Λεοντίς φυλὴ, στὴν ὁποία ἀνήκαν οἱ δύο πολῖτες, τοὺς τίμησε γιὰ τὴν φιλοτιμία τους. Δὲν εἶναι σαφές, ποῖοι ἦταν οἱ ἀναθέτες: ὁ Διογνητὸς καὶ ὁ Ὑψιμος ἢ οἱ φυλέται. Ἐπάνω ἀπὸ τὶς ἐπιγραφὲς αὐτὲς ἀναγραφόταν ἴσως τὸ τιμητικὸ ψήφισμα, χαμένο σήμερα⁵¹². Ἡ βάση δὲν μπορεῖ νὰ ἔφερε ἀγάλματα, γιὰ τὸ πάχος τοῦ λίθου (0,19 μ.) εἶναι μικρό. Ἐπομένως τὰ ἀναθήματα εἶχαν στηθεῖ μᾶλλον σὲ ἄλλο μνημεῖο πλησίον τοῦ ἐνεπιγράφου βᾶθρου.

Σὲ ἄλλη βάση ὅπου ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Θάλλος Φανοσθέου Παιανιεύς (**114**), δὲν εἶναι σαφές, ἐὰν αὐτὸς ἦταν ὁ ἀναθέτης, ποῖοι ἦταν οἱ ταμιεύσαντες καὶ ποῖος τιμήθηκε ἀπὸ τὸν δῆμο.

⁵⁰⁹ Palagia 2000, 403-408.

⁵¹⁰ Per epistulam.

⁵¹¹ Βλ. παρόμοια ἀνάθεση γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων τῆς ἰδίας ἐποχῆς: D. Lewis-O. Palagia, *BSA* 84, 1989, 333-344.

⁵¹² Löhr 2000, 93-94, ἀρ. 109. *APF*, 520-1.

Μία αναθηματική βάση φέρει ανάγλυφες παραστάσεις τοῦ τέλους τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. σὲ δύο πλευρὲς τῆς (111): στὴν ἐμπρόσθια μακρὰ πλευρὰ, εἰκονίζονται δύο Νίκες, οἱ ὁποῖες κοσμοῦν ἀσπιδοφόρο τρόπαιο, ἐνῶ στὴν δεξιὰ στενὴ πλευρὰ ἄλλη Νίκη παραδίδει μεγάλο τρίποδα σὲ μία γυναικεία μορφή. Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα πολεμικῆς νίκης. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνάγλυφη παράσταση τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται ἡ ἐπιγραφή 4^{ου} αἰ. π.Χ. [---στεφανηφό]ροι ἀγ[ῶνες---]/[---]στεφάνων[---], προφανῶς ἀπὸ δεύτερη χρήση τοῦ λίθου, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἀρχικὸ ἀνάθημα ἀντικαταστάθηκε μὲ ἄλλο. Δὲν εἶναι γνωστὸς/-οὶ ὁ/-οὶ ἀναθέτης/-τες τοῦ μνημείου.

III.B. Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων καὶ τῶν ἀναθημάτων

Οἱ λίθινες ἐνεπίγραφες βάσεις τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. κατατάσσονται στοὺς ἐξῆς τύπους:

α) Ὀγδόντα εἶναι ὀρθογώνιες παραλληλεπίπεδες. Ὀκτὼ ἔφεραν ἀναθύρωση στὶς πλευρὲς γιὰ τὴ σύνδεσή τους μὲ ἓναν ἢ περισσοτέρους παραπλεύρους λίθους (36, 46, 48, 55, 57, 88, 91, 96) καὶ τέσσερις ἦταν βαθμιδωτὲς μὲ ἓναν ἢ δύο ὑπερκειμένους ἢ ὑποκειμένους λίθους, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἴχνη τὸρμων στὴν ἄνω καὶ κάτω πλευρὰ τους (34, 51, 55, 60, 69).

β) Δέκα εἶναι πεσσόσχημες βάσεις, τρεῖς ἀπλῆς (35, 43, 93) καὶ ὀκτὼ μὲ συμφυῆς ἐπίκρανο (64, 66, 67, 76, 78, 79, 82, 84), γ) τρεῖς κυλινδρικές (24, 28, 54), δ) δύο κίονες (30, 44) καὶ δύο ἐπίκρανα κίωνων (26, 31), ε) τρία ἡμικυκλικά βάρθρα (ἐξέδρες), τὰ δύο ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνταν ἀπὸ περισσοτέρους λίθους σὲ δύο ἢ τρεῖς καθ' ὕψος σειρὲς (52, 61, 105).

Πέντε μόνον βάσεις (16, 17, 48, 51, 111) ἔφεραν ἀνάγλυφες παραστάσεις ποὺ εἰκονίζουσι: α) σκηνὲς ἀπὸ ἀγωνίσματα στα ὁποῖα νίκησαν ἀναθέτες χορηγοὶ (16, 17) ἢ ἀθλητὲς (48, 51) καὶ β) ἀλληγορικὴ παράσταση μὲ Νίκες ποὺ κοσμοῦν τρόπαιο στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ καὶ Νίκη ποὺ παραδίδει τρίποδα σὲ ἄλλῃ γυναικεῖα μορφή στὴ δεξιὰ πλευρὰ (111).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς βάσεις σώζονται καὶ ὀκτὼ στῆλεις (5, 9, 10, 14, 15, 22, 40, 63). Μία φέρει στὸ ἄνω μέρος τῆς ἀνάγλυφης παράστασης τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου (14) καὶ ἄλλῃ ἐνδεχομένως ἔφερε ἐπίσης ἀνάγλυφη παράσταση, ὅπως προκύπτει ἀπὸ μικρότατο σωζόμενον τμήμα στὸ ἄνω μέρος τῆς (5), ἐνῶ μία ἔφερε πιθανῶς γραπτὴ παράσταση (63).

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἔχουν χαθεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ μίαν σειρὰ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων ποὺ εἰκονίζουσι συνήθως τὴν Ἀθηνᾶ μόνῃ ἢ μὲ πιστούς-ἀναθέτες⁵¹³, ἐκ τῶν ὁποίων ὀρισμένα ἐνεπίγραφα (110), ἓνα ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, τὸ ὁποῖο ἀποκατέστησε ὁ Α. Μάντης ἀπὸ πολλὰ θραύσματα

⁵¹³ Walter 1923.

(320 π.Χ.)⁵¹⁴, ή κεφαλή ἀπὸ ἀνδριάντα τοῦ Μ. Αλεξάνδρου (βλ. Κεφ. V: Ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.), ἓνα ἐνεπίγραφο περιρραντήριο (26), καθὼς και δύο θρόνοι (70, 27). Σημειωτέον ὅτι δεκατρεῖς θρόνοι, μὲ ἢ χωρὶς ἐρεισίνωτο, μερικοὶ ἐπενδεδυμένοι μὲ ἔλεφαντόδοντο μαρτυροῦνται στοὺς καταλόγους τοῦ Ἑκατοπέδου⁵¹⁵ (βλ. κεφ. III.Γ.1α. Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἑκατοπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου).

Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις τὸ εἶδος τῶν ἀναθημάτων συνάγεται, εἴτε ἀπὸ τοὺς τὸρμους ποὺ σώζονται στὴν ἄνω πλευρὰ τῶν βάσεων, ἢ γιατί ἀναφέρεται στὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Συγκεκριμένα ὑπῆρχαν ἀκόμη τὰ ἐξῆς εἶδη ἀναθημάτων:

α) Πεσσόσχημες ἢ ἐρμαϊκὲς στήλες (1, 4, 109). Οἱ πρῶτες ἴσως ἔφεραν γλυπτὰ ἢ ἀνάγλυφα, ἐνῶ στὶς ἐρμαϊκὲς στήλες μπορεῖ νὰ ἦταν χαραγμένα τιμητικὰ ψηφίσματα, β) Κίονες ποὺ στήριζαν ἀναθήματα (56, 18). Ἐνας στήριζε λαμπάδα, τὸ ὄργανο τοῦ ἀγωνίσματος, στὸ ὁποῖο νίκησε ἡ φυλὴ τοῦ ἀναθέτου γυμνασιάρχου (18),

γ) Ἀνάγλυφα (64, 67),

δ) Ἡ μεγαλύτερη κατηγορία ἦταν τὰ ἀγάλματα ποὺ εἰκόνιζαν: 1) Τὴν θεότητα στὴν ὁποία ἀνετίθεντο, συνήθως τὴν Ἀθηνᾶ (6, 14, 35, 58, 59, 66, 69, 76, 94) ἢ κάποιον ἥρωα, σὲ μία περίπτωση τὸν Λεῶ (3), 2) τὸν/τοὺς ἀναθέτη/-ες (29, 38, 49, 52, 55, 61, 75), 3) τὸν/-ὰ τιμώμενο/-α πρόσωπο/-α: εὐεργέτη/-ες (19) ἢ ἀξιωματοῦχο/-ους (52, ἴσως 20) ἢ συγγενικὰ πρόσωπα ζῶντα (39, 55, 60) ἢ ἀποθανόντα (23, 50, 53, 54, 63).

Ἀπὸ τοὺς τὸρμους στὴν ἄνω πλευρὰ τῶν βάσεων ὑπολογίζεται ὅτι εἴκοσι πέντε ἔφεραν ὀρειχάλκινα ἀγάλματα καὶ εἴκοσι τέσσερα λίθινα, ἐνῶ σὲ ἔνδεκα περιπτώσεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθεῖ τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τῶν ἀγαλμάτων, ἐφόσον δὲν σώζεται ἡ ἄνω ἐπιφάνεια. Τὸ μέγεθος τῶν ἀναθημάτων ποικίλλει ἀπὸ ἀγαλμάτια ἕως ἀγάλματα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, προφανῶς ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα τοῦ ἀναθέτου⁵¹⁶. Γενικῶς ἡ διαφορὰ στὴ δαπάνη κατασκευῆς ἑνὸς ὀρειχαλκίνοῦ ἀγάλματος σὲ σχέση μὲ ἓνα λίθινο ἦταν μεγάλη. Στὸ τέλος τοῦ 4ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. τὸ κόστος κατασκευῆς ἑνὸς ὀρειχαλκίνοῦ ἀγάλματος φυσικῶν διαστάσεων ἀνερχόταν σὲ τρεῖς χιλιάδες δραχμῆς,

⁵¹⁴Τὸ μοναδικὸ σωζόμενο ἄγαλμα τῆς θεᾶς μὲ ἱμάτιο καὶ αἰγίδα, σωζομένου ὕψους δύο μέτρων περίπου. Mantis 2001, 85-86, εἰκ. 48-49. Τὸ ἄγαλμα εἶναι τύπου Vescovali. Von den Hoff 2003, 180. Altripp 2010, 141 κ.έ., εἰκ. 74. Monaco 2011, 222.

⁵¹⁵Harris 1995, 110, 137-8, V. 122-126.

⁵¹⁶Τὸ κόστος τῆς κατασκευῆς τῶν ἀγαλμάτων κυμαινόταν ἀνάλογα μὲ τὸ ὑλικὸ καὶ τὸ μέγεθός τους.

ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ἐπιγραφικὲς καὶ φιλολογικὲς πηγές⁵¹⁷, ἐνῶ τὰ λίθινα ἀγάλματα ἦταν πολὺ φθηνότερα⁵¹⁸.

Ὑπολογίζεται ὅτι ἑπτὰ ἀγάλματα ἦταν μικροῦ μεγέθους (10, 30, 35, 36, 66, 76, 84), ἐννέα φυσικοῦ μεγέθους ἢ λίγο μικρότερα (3, 6, 7, 20, 42, 43, 46, 53, 90), ἐνῶ ὀκτὼ ἦταν μεγαλύτερα τοῦ φυσικοῦ ἢ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους (8, 12, 17, 29, 38, 45, 49, 57).

Ἀπὸ τὸ σχῆμα καὶ ἰδίως τὴ θέση τῶν τόρμων στερεώσεως τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῶν βάσεων σὲ συνδυασμὸ μὲ ἀναφορὲς στὸ ἐπιγραφικὸ κείμενο, συνάγονται ὀρισμένα στοιχεῖα γιὰ τὸν τύπο καὶ τὴν στάση τῶν ἀγαλμάτων. Τὸ ἀνάθημα τοῦ Δεινομένου καὶ τῆς οἰκογενείας του (59) στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη Πολιάδα ἦταν ἓνα ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς μὲ δόρυ, φυσικοῦ μεγέθους, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴ μικρὴ ὀπὴ κοντὰ στὸν τόρμο τοῦ ἄνετου ποδὸς τῆς μορφῆς⁵¹⁹. Ἡ βάση τοῦ Ξενοκλέους (49), ὁ ὁποῖος νίκησε σὲ ἀγῶνα πάλης παίδων, ἔφερε πιθανῶς ὀρειχάλκινο εἰκονιστικὸ ἀνδριάντα τοῦ νεαροῦ ἀθλητοῦ.

Τέσσερα ἀγάλματα, α) τοῦ Λυσιμάχου Λυσιθείδου Ἀγρυλῆθεν (29), β) τοῦ ἀθλητοῦ Ξενοκλέους (49), γ) τῆς Λυσιμάχης (53) καὶ δ) τοῦ Ἴππολοχίδου (57) εἶχαν τὴ λεγόμενη «ἀττική στάση» μὲ τὸ ἓνα πόδι ἐλαφρῶς προβεβλημένο καὶ τὰ δάχτυλα ἀμφοτέρων τῶν ποδιῶν πρὸς τὰ ἔξω σχηματίζοντας ἀνοιχτὴ γωνία, ὅπως ἡ Ἀθηνᾶ Rospigliosi⁵²⁰. Δύο ἀπὸ αὐτὰ ἦταν ἔργα τοῦ Δημητρίου (53, 57). Ἡ «ἀττική στάση» ἀπαντᾷ συνήθως τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἐνῶ τὸν ὕστερο 4ο αἰ. π.Χ. εἰσήχθη μία παραλλαγή τῆς στάσεως αὐτῆς, στὴν ὁποία τὸ ἓνα πόδι εἶναι προβεβλημένο μὲ τὰ

⁵¹⁷IG II² 555, 13-14. Διογ. Λαέρτιος 6, 35. Henry 1983, 295-6. Loomis 1998, 93-95. Oliver 2007, 194. Τὰ ὀρειχάλκινα ἀγάλματα ἦταν δαπανηρά, γιὰτὶ χρειάζονταν πολλὰ ὑλικά γιὰ τὴν κατασκευὴ τους: χαλκός, ἀλουμίνιο καὶ μόλυβδος γιὰ τὸ κράμα, καθὼς καὶ πηλός, κάρβουνα, κερὶ καὶ μαλλί γιὰ τὴ χύτευσή τους. Keesling 1995, 396. Harrison 1977, 137-145. Ἀπὸ παράσταση χυτεύσεως ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος σὲ ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο τοῦ Βερολίνου (480-70 π.Χ.) συνάγεται ὅτι γιὰ τὰ διάφορα στάδια κατασκευῆς του χρειάζονταν ἔξι ἕως ὀκτὼ τεχνίτες, ἐνῶ γιὰ ἓνα ἀντιστοίχου μεγέθους λίθινο ἄγαλμα μόνον ἓνας. βλ. Mattusch 1980, 435-444.

⁵¹⁸ Τὰ λίθινα ἀγάλματα ἀπὸ μάρμαρα ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὰ κρατικὰ λατομεῖα τῆς Πεντέλης καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, δὲν ἦταν τόσο ἀκριβὰ, ἐφόσον τέτοια μάρμαρα χρησιμοποιούνταν καὶ γιὰ τὰ δημόσια κτήρια. Ὡστόσο ἡ λατόμευση καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ μαρμάρου ἦταν δαπανηρὴ. Τὸ κόστος κατασκευῆς τῶν λιθίνων ἀγαλμάτων εἶναι γνωστὸ ἀπὸ καταλόγους δαπανῶν ἀρχιτεκτονικῶν γλυπτῶν π.χ. τοῦ Ἐρεχθεῖου (409-406 π.Χ.). Γιὰ τὴν κατασκευὴ κάθε μορφῆς (ἐνὸς τρίτου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους) τῆς ζωφόρου οἱ γλύπτες πληρώνονταν ἐξήντα δραχμές, δηλ. μίᾳ δραχμῇ τὴν ἡμέρα. IG I³ 474-479. APF, 22, ἀρ. 6. Keesling 1995, 396-8. Ἡ κατασκευὴ ἐνὸς ὀλόκληρου μαρμαρίνου γλυπτοῦ ἀετώματος ναοῦ π.χ. τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῆς Ἐπιδαύρου κόστισε λιγότερο ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες δραχμές. Βλ. Keesling 1995, 400. Bol 1985, 164. Γιὰ κόστος λιθίνων ἀγαλμάτων βλ. Διογ. Λαέρτ. 4, 45. Stewart 1990, 339.

⁵¹⁹ Müller 2010, 165.

⁵²⁰ Γιὰ τὸν τύπο τῆς Ἀθηνᾶς Rospigliosi βλ. Ridgway 1997, 325-326, πιν. 76. Altripp 2010, 51-86. Keesling, 2010, 198-201.

δάκτυλα διαγωνίως πρὸς τὰ ἔξω, ἐνῶ τὸ ὀπίσθιο πόδι εἶναι κάθετο πρὸς τὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ τῆς βάσεως, ὅπως τὸ ζευγὸς τὸρμων στὸν ἀριστερὸ λίθο Α τῆς βάσεως τοῦ Ἀτάρβου (17).

Σὲ ἐλάχιστες περιπτώσεις ἔγιναν προσπάθειες συσχετισμοῦ ἀγαλμάτων μὲ ἐνεπίγραφες ἀναθηματικὲς βάσεις τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Ὁ J. Six⁵²¹ ὑποστήριξε ὅτι ἓνα ρωμαϊκὸ κεφάλι γυναικείας γεροντικῆς μορφῆς στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο (BM 1887.0725.31), ἀρκετὰ ρεαλιστικὸ, ἐνδεχομένως εἶναι ἀντίγραφο τῆς κεφαλῆς τῆς Λυσιμάχης⁵²², ἐνῶ ὁ E. Berger⁵²³ τὸ συσχέτισε μὲ τὸν κορμὸ γυναικείας πεπλοφόρου γεροντικῆς μορφῆς ποὺ βρίσκεται στὴ Βασιλεία (Basel, Antikenmuseum BS 202). Ὅμως οἱ συσχετισμοὶ αὐτοὶ ἀμφισβητήθηκαν ἀπὸ τὸν Α. Μάντη⁵²⁴ καὶ ἄλλους μελετητὲς⁵²⁵ γιὰ τεχνικοὺς λόγους καὶ κυρίως γιὰ τὴν χρονολογικὴ τους ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή τῆς βάσεως. Ὁ Πλίνιος παραδίδει ὅτι ὁ ἀνδριαντοποιὸς Δημήτριος ἀπεικόνιζε τοὺς ἀνθρώπους ρεαλιστικά, χωρὶς νὰ τοὺς ἐξωραΐζει⁵²⁶. Ὡστόσο εἶναι μᾶλλον ἀπίθανο ἢ Λυσιμάχη νὰ εἰκονιζόταν ὡς ἡλικιωμένη γυναῖκα στὶς ἀρχὲς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., γιὰ τὴν γυναικεῖα ἀγάλματα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς παρουσιάζονταν συνήθως ἐξιδανικευμένα⁵²⁷.

Σὲ λίγες μόνον περιπτώσεις ἀναφέρεται τὸ εἶδος τοῦ ἀναθήματος στὸ ἐπιγραφικὸ κείμενο: ἄγαλμα (58, 59), εἰκόνα (29, 50, 94), δῆμος ὄδε (20), μνημα/μνήμη (= μνημεῖο, 23, 76)⁵²⁸. Συνηθισμένα εἶδη ἀναθημάτων τὸν 4ο αἰ. π.Χ., εἶναι ἡ ἀπαρχὴ καὶ ἡ δεκάτη⁵²⁹, ποὺ ἀνέθεταν συνήθως τεχνίτες στοὺς θεοὺς καὶ ἰδιαίτερος στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη, ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὴν συνδρομὴ καὶ τὴν προστασία τους στὴν ἐργασία (28, 59, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84). *Ἀπαρχή* ἦταν ἡ προσφορὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν καλύτερων καρπῶν τῆς σοδειᾶς ἢ μερίδιο ἀπὸ τὰ πρῶτα εἰσοδήματα, ἢ κέρδη ἀπὸ τὴν ἐργασία ἑνὸς τεχνίτου ἢ ἀπρόσμενα κέρδη π.χ. ἀπὸ μία πλούσια συγκομιδὴ ψαριῶν⁵³⁰. Γιὰ τοὺς καλλιτέχνες ἡ ἀπαρχὴ ἦταν τὸ πρῶτο

⁵²¹ Six 1912, 83-85.

⁵²² Ὁ R. v. den Hoff (2008, 120-124) δέχεται ὅτι πρόκειται γιὰ πορτρέτο ἡλικιωμένης ἱερείας, ἀκόμη καὶ ἐὰν δὲν πρόκειται γιὰ τὴν Λυσιμάχη. Keesling 2012, 498-99, σημ. 107.

⁵²³ Berger 1968, 67 κ.έ.

⁵²⁴ Μάντης 1990, 70-74.

⁵²⁵ Kron 1996, 142-144. Connelly 2007, 131.

⁵²⁶ Πλίν. NH 34, 76.

⁵²⁷ Connelly 2007, 131. Dillon 2010, 131-134. Keesling 2012, 499, σημ. 108.

⁵²⁸ Βλ. Meyer 2013, 457-458.

⁵²⁹ Van Straten 1981, 92. Keesling 2002, 6-10. Holtzmann 2003, ὀ.π. 48.

⁵³⁰ Rouse 1902, 53-54, 58-59. Keesling 1995, 420.

όλοκληρωμένο έργο τους⁵³¹. Τα δύο αυτά είδη τών αφιερωμάτων μπορούσαν να γίνουν από αναθέτες διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων. Ὁ Διοκλῆς [Διοχά]ρους, γαιοκτήμων καὶ μισθωτῆς γαιῶν ἀνέθεσε πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. [γαιίας] οἰκέας ἔρνος ἀπαρξάμενος, δηλαδή τὰ νεαρά βλαστάρια, τοὺς πρώτους καρποὺς τῆς γῆς του (28).

Δεκάτη ἦταν ἡ ἀφιέρωση τοῦ ἑνὸς δεκάτου τῆς περιουσίας, τῶν χρημάτων ἢ τῶν ἐτησίων εἰσοδημάτων ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἐργασία, τὴν πώληση γῆς ἢ προϊόντων της, ἀπὸ τὴν τέχνη ἢ ἀπὸ περιστασιακὰ κέρδη, ὅπως λάφυρα πολέμου, κληρονομία ἢ τυχαῖο εὔρημα⁵³² (38, 59). Σὲ αὐτὲς τὶς ἀναθέσεις δὲν παραλείπεται ἡ παράκληση γιὰ τὴν εὐημερία τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν υἰγεία τῶν μελῶν της.

Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις μὲ τὰ χρήματα τῆς ἀπαρχῆς ἢ τῆς δεκάτης ἀνέθεταν ἓνα ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς⁵³³ ἢ ἀντικείμενα ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ἀναθέτου. Στὸ ἀνάγλυφο τοῦ κεραμέως τῆς Ἀκροπόλεως (MA 1332) τοῦ 510 π.Χ. ὁ ἀναθέτης εἰκονίζεται καθήμενος νὰ κρατάει κύλικες, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν τὴν προσφορὰ δεκάτης στὴν θεά⁵³⁴.

Ὁ Δεινομένης (59) καὶ ὁ Ναυσίμαχος Τεισικλέους Ἀναγυράσιος (78-79), πιθανῶς τεχνίτες, ἀνέθεσαν μὲ δεκάτην ὁ πρῶτος καὶ ἀπαρχὴν ὁ δεῦτερος στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ἓνα ἄγαλμα τῆς θεᾶς. Ὁ Βάκχιος, ἀφοῦ στεφανώθηκε ἀπὸ τοὺς θιασῶτες τοῦ θιάσου στὸν ὁποῖον ἀνῆκε (56), ἀνέθεσε ἀπαρχὴν στὴν Ἀθηνᾶ Ὀργάνη.

Τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἡ Μελίνα, ποὺ ἀνέθρεψε τὰ τέκνα της μὲ τὴν τέχνη τῶν χειρῶν της (χερσί τε καὶ τέχναϊς ἔργων), ἀνέθεσε στὴν θεὰ τὴνδε μνήμην (76) γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη της γιὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ τῆς ἐξασφάλισε ἢ ἐπιτυχημένη ἐργασία της. Γι' αὐτὸ προσέφερε στὴ θεὰ ὡς ἀπαρχὴ (ἀπαρξαμένη) μερίδιο τῶν εἰσοδημάτων της (μοῖραν κτεάνων). Τὸ λίθινο ἀγαλμάτιο ποὺ ἔφερε ἡ βάση, τὸ ὁποῖο κατασκευάσθηκε ἐνδεχομένως ἀπὸ μερίδιο τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μελίνης, εἰκόνιζε πιθανῶς τὴ θεά⁵³⁵. Αὐτὰ τὰ ἀγάλματα ὑπαινίσσεται μᾶλλον ὁ Ἰσαῖος, ὅταν κάνει λόγο γιὰ τὸ ἔθιμο τῆς ἀναθέσεως ἀπαρχῶν: *οἱ ἡμέτεροι*

⁵³¹Rouse ὅ.π. 60, σημ. 7, 61. Βλ. DAA γιὰ Νέαρχο.

⁵³²Rouse 1902, 55-56, 58-59. Keesling 1995, 420.

⁵³³Rouse, ὅ.π. 90.

⁵³⁴DAA, 70. Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 138-9, ἀρ. 1332.

⁵³⁵Müller 2010, 169.

πρόγονοι...ἐν ἀκροπόλει ἀπαρχὰς τῶν ὄντων ἀναθέντες πολλοῖς, ὡς ἀπὸ ἰδίας κτήσεως, ἀγάλμασι χαλκοῖς καὶ λιθίνοις κεκοσμήκασι τὸ ἱερόν⁵³⁶.

Ἐνίοτε ἡ προσφορὰ ἀπαρχῆς ἢ δεκάτης συνοδευόταν μὲ ἓνα συμβολικὸ ὁμοίωμα καρπῶν στὴν Ἀθηνᾶ π.χ. στάχυες ἐν πυργίσκῳ χαλκῶι ἐπίχρῳσι⁵³⁷, πιθανῶς ἀνάθημα ἐνὸς γεωργοῦ, ἓνα φροῦτο, ἓνα πτηνὸ ἢ ἄλλο ἀντικείμενο, ποὺ ἔχουν στὰ χέρια τους ἢ στὰ γόνατά τους μερικὰ ἀναθηματικὰ ἀγαλμάτια ἢ τὰ ἐλεφάντινα ζῶα καὶ τὰ ἀγαλμάτια μὲ ζῶα ποὺ ἀπαντοῦν στοὺς καταλόγους τῆς Ἀθηνᾶς⁵³⁸, μπορεῖ νὰ δηλώνουν τὴν προσφορὰ ἀπαρχῆς ἢ δεκάτης ἐνὸς κτηνοτρόφου, κυνηγοῦ ἢ ἐμπόρου⁵³⁹.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γλυπτὰ ἀναθήματα, ὁ τρόπος χαράξεως τῶν ἐπιγραφῶν στίς βάσεις καὶ ὁ στοιχηδὸν τρόπος γραφῆς ἦταν ἀντικείμενα ποὺ προκαλοῦσαν εὐχαρίστηση στοὺς θεοὺς, ἐφ' ὅσον ὅ,τι ὑπῆρχε στὴν Ἀκρόπολι ἦταν ἱερὸ καὶ ἀνῆκε σὲ αὐτοῦς⁵⁴⁰.

Στὴν πλειονότητα τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἡ χάραξη τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἦταν προσεγμένη: σὲ εἴκοσι πέντε μόνο μνημεῖα, τὰ ὁποῖα χρονολογοῦνται στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ αἰῶνος, ἡ γραφὴ εἶναι ἀρίστη μὲ συμμετρικὰ καὶ ὁμοιόμορφα γράμματα (15, 16, 20, 26, 27, 30, 33, 34, 37, 38, 44, 48, 49, 57, 63, 65, 69, 80, 84, 85, 89, 95, 103, 113, 114), σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις στοιχηδόν (14, 20, 47, 64, 68, 71) καὶ σὲ καλῶς λειασμένη ἐπιφάνεια (27, 28, 34, 63, 68, 69, 71, 85, 95, 102)⁵⁴¹. Σὲ δεκαεξί εἶναι ἐπιμελημένη (8, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 45, 56, 61, 75, 76, 86, 87, 88, 89), σὲ δεκαπέντε εἶναι σχετικῶς καλὴ (2, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 15, 53, 60, 72, 76, 93, 94, 108) καὶ στὰ ὑπόλοιπα ἀμελής. Στὸ δεῦτερο ἡμισυ τοῦ αἰῶνος, τὴν ἐποχὴ τοῦ Λυκούργου, γιὰ ὀρισμένα μεγάλα ἀναθηματικὰ μνημεῖα χρησιμοποιοῦσαν μικρὰ γράμματα, συνήθως στοιχηδόν, ἀλλὰ μὲ ἐλάχιστα διαστήματα ἀνάμεσά τους⁵⁴² (4, 9, 11, 14).

Γιὰ τὴ χάραξη τῶν ἐπιγραφῶν χρησιμοποιεῖτο ἡ μέθοδος τῆς κατακόρυφης γραφῆς, δηλ. μὲ τὴν σμίλη κάθετη στὴν ἐπιφάνεια τοῦ λίθου, ποὺ ἐξασφάλιζε

⁵³⁶ Ἰσαῖος, *Περὶ Δικαιογένους* 113.

⁵³⁷ Rouse 1902, 66. *IG II² 1485B*, στ. 55-57 (307/6 π.Χ.).

⁵³⁸ *IG II² 1388*, στ. 54, *IG II² 1400*, στ. 53-4, *IG II² 1456*, στ. 43-8.

⁵³⁹ Rouse 1902, 67-70, 78.

⁵⁴⁰ Ησύχιος, λ. *ἀγαλμα*. Δημοσθ. 19, 272. Van Straten 1981, 75. Η T. Linders (1992, 36) ὑποστήριξε ὅτι καὶ οἱ στήλες μὲ τοὺς καταλόγους ἀναθημάτων θεωροῦνταν ἀναθήματα στοὺς θεοὺς. Πρβλ. καὶ Πaus. 5, 21, 1. Keesling 2002, 10, 199. Meyer 2013, 460-2.

⁵⁴¹ Tracy 1975, 86-88.

⁵⁴² Dow 1975, XVII- XIX καὶ 86-88. Tracy 1995, 76-81.

ισοπαχεῖς ἀυλακώσεις στὰ γράμματα⁵⁴³. Γενικῶς ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια τῶν περισσοτέρων βάσεων ποὺ ἐξετάσθηκαν παρουσιάζει ἴχνη διαφόρων ἐργαλείων, ἰδίως ντισιλίδικου ἢ ράσπας, ἀλλὰ καὶ φθορές, εἴτε ἀπὸ μακροχρόνια ἔκθεση στὸ ὑπαιθρο ἢ ἀπὸ δεύτερη χρήση τους, ἰδίως ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικό.

Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἀναγνωρίσει κανεὶς χέρια χαρακτῶν στὶς ἐπιγραφές τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων 4^{ου} αἰ. π.Χ., ὅπως ἔχει παρατηρήσει καὶ ὁ St. Tracy⁵⁴⁴. Ἡ δυσκολία στὴν ἀπόδοση «γραφικῶν χαρακτήρων» διαπιστώνεται ἀκόμη καὶ σὲ βάσεις μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ ἰδίου γλύπτου. Γιὰ παράδειγμα ἀπὸ τὶς πέντε ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῶν βάσεων ποὺ φέρουν τὴν ὑπογραφή τοῦ Δημητρίου (**20, 30, 53, 57, 61**), οὔτε γιὰ δύο δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι *χαράχθηκαν ἀπὸ τὸ ἴδιο χέρι*. Ὡστόσο ὁ Raubitschek ἐπιχείρησε νὰ ἀποδώσει κάποιες ὁμάδες ἐπιγραφῶν στὸν ἴδιο χαρακτή⁵⁴⁵, γιὰτὶ αὐτὲς ἀναγράφονταν μὲ μεγαλύτερα γράμματα (πάνω ἀπὸ 0,012 μ. ὕψος), βαθύτερη καὶ καλύτερη χάραξη, ποὺ ἀπαιτοῦσε διαφορετικὴ τεχνικὴ ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἀκολουθοῦσαν οἱ χαρακτεῖς τῶν μικρῶν γραμμάτων τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν καταλόγων. Στὴ χάραξη τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν δὲν ὑπῆρχε περιθώριο λάθους, καθὼς αὐτὸ ἦταν δύσκολο νὰ διορθωθεῖ καὶ μποροῦσε νὰ ἀχρηστευθεῖ ὅλο τὸ μνημεῖο.

Σὲ εἴκοσι ἑπτὰ μνημεῖα ἀναφέρεται ὁ γλύπτης ποὺ κατασκεύασε τὸ ἀνάθημα (**16, 20, 30, 37, 39, 41, 42, 43, 53, 54, 57, 59, 60, 61, 69, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97**). Σώζονται οἱ ὑπογραφές δεκαπέντε γλυπτῶν τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν Ἀθηναῖοι, πλὴν δύο ξένων: τοῦ Ὀλυνθίου Σθέννιδος (**60**) καὶ τοῦ Ἀργείου Ναυκύδου (**91**). Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἔχουν χαθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου, τοῦ τιμωμένου προσώπου, καθὼς καὶ τῆς θεότητος στὴν ὁποία προσφέρεται τὸ ἀνάθημα, ἀλλὰ σώζεται μόνον ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου (**39, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97**). Πολλοὶ ἦταν φημισμένοι γιὰ τὴν τέχνη τους, ὅπως ὁ Λεωχάρης (**60, 86, 87, 88**), ὁ Κηφισόδοτος (**42, 54, 69, 97**), ὁ Τίμαρχος (**54**), ὁ Δημήτριος Ἀλωπεκῆθεν (**20, 30, 53, 57, 61**)⁵⁴⁶, ὁ Ἐξήκεστος (**41, 92**), ὁ Σθέννις (**60**), ὁ Νικόμαχος (**93**). Συνεπῶς ἡ ἀμοιβή τους γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν ἀναθημάτων πρέπει νὰ ἦταν ὑψηλὴ, πρᾶγμα ποὺ συνέβαλλε στὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ τους καταξίωση. Λιγότερο γνωστοὶ γλύπτες ἦταν: ὁ Πολύμνηστος καὶ ὁ

⁵⁴³Tracy 1975, 86-88.

⁵⁴⁴Tracy 1990, 5.

⁵⁴⁵DAA, 436-437. Keesling 2005, 409-410.

⁵⁴⁶Keesling 2010, 193-200.

Κέγχραμος (94, 95), ὁ Οἰνιάδης Σουνιεύς καὶ ὁ Ἐπιχάρης (37), ὁ Στρατωνίδης (89), ὁ Πάνδιος (39) καὶ ὁ Ξενοκλῆς (90). Ὁ Πραξίας, πὺν ἀνέθεσε ὀρειγάλκινο ἄγαλμα στὴν Ἀκρόπολη (43) ταυτίζεται πιθανῶς μὲ τὸν ὁμώνυμο γλύπτη Πραξίαν Λυσιμάχου Ἀγκυλῆθεν, γιὰτὶ καὶ οἱ δύο χρησιμοποιοῦν γιὰ τὰ ἀναθήματά τους πεσσόσχημες βάσεις ἰδίου τύπου τὴν ἴδια ἐποχὴ⁵⁴⁷. Σὲ τέσσερες βάσεις ἔχει χαθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου, ἐνῶ σώθηκε μόνον τὸ ἐθνικό του (72) ἢ τὸ ρῆμα ἐποίησεν/ἐπόησεν (55, 98, 101).

Οἱ ὑπογραφὲς χαράσσονταν εἴτε ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς γλύπτες τῶν ἀναθημάτων ἢ ἀπὸ ἐπαγγελματίες χαρακτες, οἱ ὅποιοι χάρασαν συνήθως καὶ τὸ κείμενο τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς⁵⁴⁸. Αὐτοὶ δέχονταν παραγγελίες ἀπὸ δημοσίους φορεῖς, ἀλλὰ καὶ ἰδιῶτες. Οἱ ὑπογραφὲς τῶν γλυπτῶν διαχωρίζονται ἀπὸ τὶς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές, πλὴν δύο ἐξαιρέσεων (16, 20). Οἱ περισσότερες εἶναι χαραγμένες μὲ μικρότερα γράμματα στὸ κάτω μέρος τῆς ἐνεπίγραφης ὄψεως τῶν βάσεων σὲ ἀπόσταση (vacat) ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, διάταξη πὺν συνηθίζεται μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.⁵⁴⁹ (34, 37, 41, 42, 55, 57, 61, 72, 86, 88, 89, 97, 101). Λίγες εἶναι χαραγμένες μὲ μικρότερα γράμματα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀπόσταση ἀπὸ αὐτές (60, 69, 94), ἐνῶ μία μόνον βρίσκεται σὲ ἀπόσταση (vacat) ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή, ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιο μέγεθος γραμμάτων (53). Σὲ μία περίπτωση ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου εἶναι σὲ ἄλλη πλευρὰ τῆς βάσεως (96).

Ἡ διατήρηση ἀρκετῶν ἐνεπιγράφων ἀναθηματικῶν βάσεων τοῦ 5^{ου} καὶ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη ὀφείλεται στὴν ἐπαναχρησιμοποίησή τους τὴν ὕστερη ἑλληνιστικὴ καὶ τὴν ρωμαϊκὴ περίοδο (1^ο αἰ. π.Χ.-1^ο αἰ. μ.Χ.), συχνὰ μαζὶ μὲ τὰ ἀγάλματα πὺν ἔφεραν. Οἱ λόγοι πὺν εὐνοοῦσαν αὐτὴ τὴν πρακτικὴ ἦταν: 1) οἰκονομικοί, 2) ἡ ἔλλειψη χώρου στὴν Ἀκρόπολη καὶ 3) ἡ ἔλλειψη καλλιτεχνῶν γιὰ τὴν κατασκευὴ νέων ἀγαλμάτων τὴν ἐποχὴ αὐτή⁵⁵⁰.

Οἱ σωζόμενες ἐπαναχρησιμοποιημένες βάσεις παρουσιάζουν δυσκολίες ἐρμηνείας, γιὰτὶ πολλὲς φορὲς κατὰ τὴ χάραξη τοῦ ὀνόματος τοῦ νέου τιμωμένου στὴν παλαιὰ βάση, διατηρεῖτο, συχνὰ αὐτούσια, καὶ ἡ ἀρχικὴ ἐπιγραφή (29, 69,

⁵⁴⁷Γιὰ τὴν πεσσόσχημη στήλη τοῦ γλύπτου Πραξίου Λυσιμάχου μὲ τὸ ἐνθετο τμήμα μαρμαρίνου γυναικείου προσώπου ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖο τῆς Ἀκροπόλεως βλ. *IG II² 4372* καὶ Σάλτα 2003, 171, σημ. 75.

⁵⁴⁸ *DAA*, 436-7.

⁵⁴⁹ Keesling 2002, 33-34.

⁵⁵⁰ Keesling 2010, 307.

90)⁵⁵¹. Για παράδειγμα, ή βάση που έφερε τὸ ὄρειχάλκινο ἄγαλμα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους τοῦ Λυσιμάχου Λυσιθείδου Ἀγρυλῆθεν, ἀνάθημα τοῦ ἰδίου στὴν Παλλάδα Τριτογενῆ (29), ἐπαναχρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸ δῆμο τὸν 1ο αἰ. μ.Χ. γιὰ τὸν τιμητικὸ εἰκονιστικὸν ἀνδριάντα τοῦ Μ. Λικινίου Κράσσου Φρούγι⁵⁵² χωρὶς νὰ σβησθεῖ ὅμως ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἡ ὁποία διατηρήθηκε πάνω ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς τὸρμους στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως, χρησιμοποιήθηκε ὁ ἴδιος ἀνδριάς γιὰ τὸν ρωμαῖο τιμώμενο, δὲν εἶναι ὅμως γνωστὸ, ἐὰν ἀντικαταστάθηκε ἡ κεφαλὴ του⁵⁵³.

Κατ' ἀρχὰς ὁ κενὸς χῶρος, που ὑπῆρχε ἀνάμεσα στὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή καὶ τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου στίς ἐπιγραφές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., καθιστοῦσε εὐκόλη τὴν προσθήκη τῆς νέας ἐπιγραφῆς (42, 55)⁵⁵⁴. Ἡ βάση ὄρειχαλκίνου ἀνδριάντος τοῦ Αἰσχρονίδου μὲ ὑπογραφή τοῦ Κηφισοδότου (τέλος 4ου αἰ. π.Χ.) ἐπαναχρησιμοποιήθηκε τὴ ρωμαϊκὴ περίοδο πρὸς τιμὴν κάποιου *Ιουλίου*⁵⁵⁵ (42): ἡ νέα ἐπιγραφή χαράχθηκε στὸν κενὸ χῶρο ἀνάμεσα στὴν ἀρχικὴ, που δὲν ἀποξέσθηκε, καὶ τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὴν ἀναθηματικὴ βάση τοῦ Φιλομήλου Φιλιππίδου Παιανιέως (55).

Σὲ ἄλλες περιπτώσεις τὸ ὄνομα τῶν νέων τιμωμένων χαράχθηκε στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ βάθρου, ἀφοῦ αὐτὸ ἀναποδογυρίσθηκε ἢ περιστράφη, ὅπως π.χ. συνέβη μὲ τίς βάσεις ἀναθημάτων τῆς Φιλουμένης (69) καὶ τῶν Πανδαίτου καὶ Πασικλέους (60).

Ἐνίοτε ἡ νέα ἐπιγραφή κατελάμβανε τὴ θέση τῆς ἀποξεσθείσης ἀρχικῆς, ἀλλὰ διετηρεῖτο ἢ ἐπαναχαρασσόταν ἢ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου τοῦ ἀρχικοῦ ἀγάλματος (96, 97). Μία βάση, που έφερε ὄρειχάλκινο ἄγαλμα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, σώζει στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κλειδίκου Κινέου Λαμπτρέως, πιθανῶς γλύπτου ἢ ἀναθέτου τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (96). Τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἡ βάση ἐπαναχρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν δῆμο γιὰ τὴν ἴδρυση ἀνδριάντος πρὸς τιμὴν τοῦ Γναίου Πρόκλου Ἀχερρωνίου. Ἐπάνω στὴν ἀποξεσθεῖσα ἐπιγραφή τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. χαράχθηκε ἡ ρωμαϊκὴ, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία σώζεται ἡ ὑπογραφή τοῦ Πραξιτέλους (I ἢ VI) ἐπαναχαραγμένη⁵⁵⁶.

⁵⁵¹ Keesling 2007, 149, 153. Keesling 2010, 311-312, 321. Krumeich 2010, 332-336.

⁵⁵² Shear 2007, 234.

⁵⁵³ Krumeich 2010a, 338-9.

⁵⁵⁴ Keesling 2007, 321

⁵⁵⁵ Krumeich 2010a, 379 B2.

⁵⁵⁶ Keesling 2010, 311-312.

Άλλη βάση (97) που έφερε ορειχάλκινο εικονιστικό ανδριάντα υπερφυσικού μεγέθους, έργο του Κηφισοδότου Νεωτέρου (4ος αι. π.Χ.), επαναχρησιμοποιήθηκε δύο φορές χωρίς μετακίνηση του αρχικού αγάλματος: την ύστερη έλληνιστική εποχή (100 π.Χ.) για να τιμηθεί ο Αρχίνος Φανίου Έλευσίνιος, όπως μαρτυρεί η έπιγραφή στην άνω έπιφάνεια της βάσεως κοντά στους τόρμους ένθέσεως των ποδών του αγάλματος. Τον 1ο αι. π.Χ. χρησιμοποιήθηκε για δεύτερη φορά από τον δήμο με χάραξη του ονόματος του νέου τιμωμένου, Π. Κορνηλίου Λεντούλου, στην έμπρόσθια όψη, στη θέση της αρχικής αποξεσθείσης έπιγραφής του 4ου αι. π.Χ. Η ύπογραφή του Κηφισοδότου επαναχαράχθηκε με γράμματα του 1ου αι. π.Χ.⁵⁵⁷. Η άνωτέρω πρακτική εφαρμόστηκε σε ιδιωτικές αναθηματικές βάσεις 4ου-3ου αι. π.Χ., συχνά με διατήρηση και των αρχικών ανδριάντων, ιδίως άνδρων (90, 96)⁵⁵⁸.

Τέλος, έπτά ενεπίγραφες βάσεις αναθημάτων χρησιμοποιήθηκαν σε δεύτερη χρήση ως οικοδομικό ύλικό στον Παρθενώνα (97 δυτική θύρα), στο τείχος της Άκροπόλεως (37, 45) και στην πύλη Beulé (39, 57, 62, 65).

⁵⁵⁷ Korres 1994a, 82, κ.έ, άρ. MB 8. Keesling 2010, 314, σημ. 50-51, 315.

⁵⁵⁸ Για επαναχρησιμοποίηση κατά τη ρωμαϊκή περίοδο ανδριάντων μητρός και υιού (άρχες του 3ου αι. π.Χ.) βλ. *IG II² 3850/4159*. Keesling 2010, 148, 321.

III.Γ. Ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων

III.Γ.1. Οἱ λόγοι τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς

Πολλὰ καὶ ποικίλα ἀναθήματα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἀγγεῖα, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευή, κοσμήματα, μουσικὰ ὄργανα, ὄπλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα φυλάσσονταν στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο, ἐνῶ τὰ χαλκᾶ στὴν Χαλκοθήκη. Αὐτὰ ἦταν ταξινομημένα σὲ ράφια καὶ κιβώτια, τὰ ὁποῖα ἦταν ἀριθμημένα μὲ τὸ ἀκροφωνικὸ ἀριθμητικὸ σύστημα, ἰδίως ἐκεῖνα ποὺ περιεῖχαν πολύτιμα ἀντικείμενα. Χάρης στὶς λίθινες στήλες, ὅπου ἔχουν ἀναγραφεῖ οἱ κατάλογοι τῶν ἀναθημάτων, κατέστη δυνατὸν νὰ ἀναπαρασταθεῖ ἡ διάταξη τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ἱεροῦ καὶ ἡ θέση τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων μέσα στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο, καθὼς καὶ στὴν Χαλκοθήκη⁵⁵⁹. Οἱ πρωϊμότεροι σωζόμενοι κατάλογοι χρονολογοῦνται τὸ 434 π.Χ. καὶ οἱ τελευταῖοι τὸ 300 π.Χ. Ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν καταλόγων αὐτῶν συνάγονται χρήσιμα συμπεράσματα γιὰ τὸ εἶδος τῶν ἀναθημάτων, καθὼς καὶ τὴν κοινωνικὴ θέση καὶ οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν ἀναθετῶν.

Τὸν 4ο αἰ. π.Χ. οἱ κατάλογοι περιελάμβαναν τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου μαζί μὲ τὰ ἀφιερῶματά τους ποὺ φυλάσσονταν στὸν ναό. Ἀπὸ τοὺς καταλόγους ἔχουν σωθεῖ πενήντα τρία δημόσια ἀναθήματα καὶ ἐξήντα πέντε ἰδιωτικά, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες φιλολογικὲς καὶ ἐπιγραφικὲς πηγές.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν ἦταν χαραγμένα πάνω στὸ ἀντικείμενο ἢ σὲ χάλκινα πινακίδια, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχουν βρεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη⁵⁶⁰, ἐνῶ πολλὰ καταστράφηκαν κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους. Σὲ αὐτὰ ἀναγράφονταν τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμο, τὸ δημοτικόν, ἐνίοτε καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀναθέτου, ἡ περιγραφή τοῦ ἀναθήματος, τὸ βᾶρος του, ἡ θεότητα στὴν ὁποία ἀφιερωνόταν, ἡ χρονολογία, ἡ ὁποία προέκυπτε ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος, καὶ σπανίως ὁ λόγος τῆς ἀναθέσεως. Πινακίδια μὲ γράμματα ποὺ ἀναφέρονται στοὺς καταλόγους ὑποδεικνύουν εἴτε τὸ ἀντικείμενο ἢ τὸ ράφι στὸ ὁποῖο βρίσκεται⁵⁶¹.

Ἐπεὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι γιὰ τὴν χάραξη τῶν καταλόγων τῶν ἀναθημάτων σὲ λίθινες στήλες ἦταν κάθε ἔτος οἱ *ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς*⁵⁶². Ἐνας ἀντιγραφεὺς βοηθοῦσε

⁵⁵⁹ Harris 1995, 1, εἰκ. 1.

⁵⁶⁰ IG I³ 584, 586.

⁵⁶¹ Lapatin 2005, 284.

⁵⁶² Harris 1995, 9-22. Lapatin 2005, 279-281.

τὸν χαρακτὴ δίνοντάς του ἓνα χειρόγραφο κατάλογο μὲ τὰ ἀντικείμενα σὲ πάπυρο. Ὁ λίθινος κατάλογος εἶχε τὴν ἴδια ἐγκυρότητα μὲ τὸ ἀντίγραφο σὲ πάπυρο ποὺ φυλασσόταν στὸ Μητρῶο, στὴν Ἀρχαία Ἀγορά⁵⁶³. Οἱ κατάλογοι ἀρχίζουν πάντοτε μὲ τὴν ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν ταμιῶν, κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ χῶρος φυλάξεως τῶν ἀντικειμένων: ἐν τῷ ναῶι τῷ Ἑκατομπέδωι, ἢ ἐν τῷ Παρθενῶνι καὶ ἀκολουθεῖ ὁ κατάλογος τῶν ἀναθημάτων⁵⁶⁴.

Γιὰ τὰ περισσότερα ἀντικείμενα ἀπὸ πολύτιμο μέταλλο ἀναφέρεται καὶ τὸ βάρος τους, ὥστε ἔτσι προσδιορίζεται ἡ ἀξία τους. Σημειωτέον ὅτι τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀντικείμενα ποὺ φυλάσσονταν στὴν Ἀκρόπολη ἀποτελοῦσαν τὰ οἰκονομικὰ ἀποθέματα τοῦ κράτους γιὰ ὥρα ἀνάγκης (π.χ. τὴν περίοδο τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου)⁵⁶⁵. Γιὰ τὰ ἀντικείμενα ἐκεῖνα ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ζυγισθοῦν χρησιμοποιοῦντο τὰ ἐπίθετα ἄσταθμος ἢ ἄστατος⁵⁶⁶.

Κάθε χρόνο προσετίθεντο ὀρισμένα ἀντικείμενα στοὺς καταλόγους μὲ τὸν τίτλο ἐπέτεια. Οἱ προσθήκες αὐτὲς ἐνσωματώνονταν τὸν ἐπόμενο χρόνο στὸν κατάλογο, ἀλλὰ ἐνίοτε μπορούσαν νὰ παραμείνουν ὡς ἐπέτεια γιὰ χρόνια καὶ ἐνσωματώνονταν, ὅταν γινόταν μείζων ἀναδιοργάνωση τοῦ καταλόγου⁵⁶⁷.

III.Γ.1α. Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου

Στοὺς καταλόγους τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. ἀναφέρεται ὅτι τὰ ἀναθήματα φυλάσσονταν σὲ τέσσερις χώρους τοῦ Παρθενῶνος: στὸν Πρόναον, τὸν Ἑκατόμπεδον Ναὸν ἢ Ἑκατόμπεδον, στὸν Παρθενῶνα καὶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ στὸν Ὀπισθόδομον⁵⁶⁸. Γιὰ τὴν ταύτιση αὐτῶν τῶν χώρων, ἰδίως τοῦ ὀπισθοδόμου, ὑπῆρξε μακρὰ συζήτηση ἀπὸ διαφόρους μελετητές⁵⁶⁹.

Ὁ πρόναος, στὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ναοῦ, περιελάμβανε κυρίως σκεύη ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἄργυρο ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὴ λατρεία τῆς θεᾶς καὶ τὶς πομπὲς πρὸς τιμὴν της. Μετὰ ἀπὸ τὸ 407/6 π.Χ., ὅποτε ρευστοποιήθηκαν μὲ σύντηξη τὰ

⁵⁶³ Harris ὁ.π. 22.

⁵⁶⁴ Ὁ.π. (σημ. 563), 25.

⁵⁶⁵ Linders 1997, 31-36.

⁵⁶⁶ Harris ὁ.π. (σημ. 563), 23.

⁵⁶⁷ Harris, ὁ.π.

⁵⁶⁸ Ὁ.π. (σημ. 563), 2.

⁵⁶⁹ Ridgway 1992, 135. Harris, ὁ.π. (σημ. 563), 40-41. Nick 2002, 120. Lapatin 2005, 282-86. Linders 2007, 777-782.

ἀναθήματα πού φυλάσσονταν ἐκεῖ, δὲν ἀπαντοῦν πλέον κατάλογοι ἀναθημάτων του⁵⁷⁰.

Ὁ Ἐκατόμπεδος Ναὸς ἦταν ὁ σηκὸς τοῦ ναοῦ, ὅπου ὑπῆρχε τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς⁵⁷¹. Ἦταν ὁ κύριος χώρος φυλάξεως θησαυρῶν στὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.). Στὸν κατάλογο τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα ἀναφέρονται μὲ τίτλο ἐν τῷ Ἐκατομπέδῳ ἐννοώντας προφανῶς ὀλοκλήρον τὸν ναὸ χωρὶς διαφοροποίηση τῶν χώρων του⁵⁷².

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τοὺς καταλόγους μεταξὺ 434 καὶ 405 π.Χ., μὲ τὸν ὄρο παρθενῶν νοεῖται ἡ αἴθουσα μὲ τοὺς τέσσερις ἰωνικοὺς κίονες, στὰ δυτικὰ τοῦ σηκοῦ⁵⁷³. Μετὰ τὸ 399/8 π.Χ. τὰ ἀναθήματα αὐτὰ μεταφέρθηκαν στὸ Ἐκατόμπεδον καὶ κατεγράφησαν σὲ κατάλογο μὲ τίτλο ἐκ τῶ Παρθενῶνος⁵⁷⁴.

Ὁ Ὀπισθόδομος ἦταν ἡ ἔδρα τῶν ταμιῶν τῶν ἄλλων θεῶν, ὅπως ἀναφέρεται στὰ ψηφίσματα τοῦ Καλλίου⁵⁷⁵. Σύμφωνα μὲ τοὺς περισσοτέρους μελετητὲς ὁ ὄρος ὀπισθόδομος ἦταν τὸ δυτικὸ μέρος τοῦ Ἀρχαίου ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς⁵⁷⁶. Θεωροῦν ὅτι ὁ Ἀρχαῖος Ναὸς δὲν κατεστράφη ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὸ 480/79 π.Χ., ἀλλὰ ὀρισμένα τμήματά του διατηρήθηκαν, ἐνδεχομένως ἐπισκευάσθηκαν καὶ ἴσως ἐκεῖ ἔκρυψαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος⁵⁷⁷. Σύμφωνα μὲ τὴν T. Linders μετὰ τὴν πυρκαγιὰ τοῦ 406/5 π.Χ. οἱ θησαυροὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ προφανῶς τῶν ἄλλων θεῶν πού φυλάσσονταν στὸν ὀπισθόδομο τοῦ Ἀρχαίου Ναοῦ μεταφέρθηκαν στὴν δυτικὴ αἴθουσα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου, καὶ κατεγράφησαν ἀπὸ τὸ 403/2 π.Χ. μὲ τίτλο ἐκ τοῦ ὀπισθοδόμου⁵⁷⁸.

Λίγοι μελετητὲς πιστεύουν ὅτι ὁ ὄρος ὀπισθόδομος δὲν ἀναφέρεται στὸν Ἀρχαῖο Ναό, ἀλλὰ πρόκειται γιὰ τὴν δυτικὴ αἴθουσα καὶ τὸν ὀπισθόδομο τοῦ

⁵⁷⁰ Harris 1995, 25, 30.

⁵⁷¹ Corbet 1970, 153. Harris, ὁ.π. (σημ. 570).

⁵⁷² Harris ὁ.π. (σημ. 570), 30.

⁵⁷³ Harris ὁ.π. (σημ. 572).

⁵⁷⁴ IG II² 1377, στ. 9-10.

⁵⁷⁵ IG I³ 52. Harris ὁ.π. (σημ. 570), 40-44. Γιὰ τοὺς ταμίες τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τὰ σχετικὰ ψηφίσματα τοῦ Καλλίου βλ. Linders 1975, 1-12, 38-57 καὶ 58-65.

⁵⁷⁶ Dinsmoor 1947, 140. Harris ὁ.π. (σημ. 570), 40-41. Hurwitt 2005, 24-25, σημ. 46-47. Linders 2007, 779, εἰκ. 1.

⁵⁷⁷ Ἡ ἄποψη γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τῶν τμημάτων τοῦ Ἀρχαίου Ναοῦ εἶναι ἀμφιλεγόμενη. Dinsmoor 1943, 172, 307-326.

⁵⁷⁸ IG II² 1388B, στ. 74. Linders 2007, 777-782.

κλασσικοῦ Παρθενῶνος⁵⁷⁹. Πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. ὑπάρχουν ἐλάχιστοι κατάλογοι τοῦ Ὀπισθοδόμου⁵⁸⁰, ἐπειδὴ τὰ περισσότερα ἀντικείμενα μεταφέρθηκαν καὶ κατεγράφησαν στὸν Ἐκατομπεδον μὲ τίτλο ἐκ τοῦ Παρθενῶνος⁵⁸¹. Ὡστόσο ὑπάρχουν κατάλογοι τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.⁵⁸².

Ἀπὸ τὸ 405/4 π.Χ. οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς ἦταν ὑπεύθυνοι καὶ γιὰ τοὺς θησαυροὺς τῶν ἄλλων θεῶν, ὅποτε ὑπῆρχαν κάθε χρόνο τρεῖς κατάλογοι, οἱ ὁποῖοι περιελάμβαναν ἀναθήματα: α) τοῦ Ἐκατομπεδου, β) τοῦ Παρθενῶνος καὶ γ) λίγα μόνον τοῦ Ὀπισθοδόμου⁵⁸³. Μετὰ τὸ 385 π.Χ. οἱ ταμίαι κατέγραφαν σὲ μία μόνον στήλη ἀδιακρίτως τὰ ἀντικείμενα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω χώρους⁵⁸⁴. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ὡς χῶρος φυλάξεως τῶν χαλκῶν ἀναθημάτων προστέθηκε ἡ Χαλκοθήκη⁵⁸⁵.

Μεῖζονες ἀναδιοργανώσεις τῶν θησαυρῶν φαίνεται ὅτι ἔγιναν: μεταξὺ 410-403 π.Χ. καὶ τὰ ἔτη 378/7, 368/7, 355/4, 334/3 καὶ 331/0 π.Χ. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, μετὰ τὶς ἀνωτέρω ἀναδιοργανώσεις, ἐξαφανίζονταν ὀρισμένα ἀναθήματα καὶ προστίθεντο νέα, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει, ὅτι ρευστοποιήθηκαν τὰ παλαιότερα, μεταλλικά, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κυρίως ἀντικείμενα, προκειμένου νὰ κατασκευασθοῦν νέα τελετουργικὰ σκευῆ⁵⁸⁶.

Σύμφωνα μὲ τὸν Θουκυδίδη⁵⁸⁷ στὶς ἀρχὲς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπῆρχαν στὸ ταμεῖο τῆς Ἀθηνᾶς ἑξὶ χιλιάδες τάλαντα, ἐνῶ ὅλα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἀναθήματα ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἄργυρο, ποὺ φυλάσσονταν στὸν Παρθενῶνα, κόστιζαν τουλάχιστον πεντακόσια τάλαντα. Ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι μποροῦσαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ χρήματα τοῦ ταμείου *ἐπὶ σωτηρία* σὲ κρίσιμες περιόδους, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσουν, ὅσα ἔλαβαν ἀκριβῶς⁵⁸⁸. Ἀπὸ τὸ 410 π.Χ. καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ 407 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι δανείσθηκαν ἀρκετὰ χρήματα ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς

⁵⁷⁹Harris 1995, 40 μὲ σημ. 1, ὅπου ὑπάρχει ἡ προγενέστερη βιβλιογραφία καὶ 41. Hollinshead 1999, 210-214. Hurwitt 1999, 143-144, 161-162.

⁵⁸⁰ IG II² 1396-1399.

⁵⁸¹ IG II² 1377, στ. 10 (400/399 π.Χ.).

⁵⁸² Harris ὄ.π. (σημ. 579), 41.

⁵⁸³ IG II² 1378, 1388, 1392.

⁵⁸⁴ Harris ὄ.π. 31.

⁵⁸⁵ Ἡ χρονολόγηση τῆς Χαλκοθήκης εἶναι ἀβέβαιη. Ὅρισμένοι τὴν χρονολογοῦν τὴν ἐποχὴ τοῦ Περικλέους, ἄλλοι τὸν 4^ο αἰ. π.Χ., ἐνῶ κατὰ τρίτη ἄποψη τὸ κλειστὸ οἰκοδόμημα εἶναι Περικλείας περιόδου καὶ ἡ στοὰ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Σὲ αὐτὴν γινόταν καὶ ἔκθεση λαφύρων καὶ τροπαίων ἀπὸ πολεμικὲς μάχες. Hurwitt 2005, 14.

⁵⁸⁶ Harris ὄ.π. 28-29, 32-33.

⁵⁸⁷ Θουκ. 2, 13, 4.

⁵⁸⁸ Θουκ. 2, 13, 6. Linders 1997, 33.

Ἀθηνᾶς⁵⁸⁹ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Φιλόχορο⁵⁹⁰ ρευστοποιήσαν μὲ σύντηξη τὶς χρυσῆς Νίκες προκειμένου νὰ κόψουν νομίσματα. Πράγματι τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ Παρθενῶνος ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἄργυρο ἐξαφανίσθηκαν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τὸ 407/6 π.Χ., γιὰ τὴν πιθανότατα ἀνακυκλώθηκαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὰ ἑκατὸν τριάντα περίπου πολύτιμα ἀντικείμενα ποὺ φυλάσσονταν στὸν Πρόναο ἀπὸ τὸ 434 π.Χ. μόνον ἓνα ὑπῆρχε στὸν κατάλογο τοῦ 407/6 π.Χ.⁵⁹¹, τὸ ὁποῖο ἀπαντᾷ καὶ τὸ 398 π.Χ., ἐνῶ τὰ ἀναθήματα ἀπὸ ἄλλα ὑλικά παρέμειναν ἄθικτα στὸν Παρθενῶνα. Πάντως ἤδη ἀπὸ τὸ 407/6 π.Χ., τὸ ἔτος τῆς συντήξεως τῶν ἀναθημάτων, ἄρχισαν νὰ ἀφιερώνονται νέα ἀντικείμενα⁵⁹². Ἀρχαῖες πηγὲς ἀναφέρουν ἐπίσης ὅτι τὰ χρήματα γιὰ τὰ νέα τελετουργικά ἀγγεῖα προῆλθαν ἀπὸ τὴν πώληση τῆς περιουσίας τῶν Τριάκοντα τὸ 402/1 π.Χ.⁵⁹³. Εἴκοσι-ἑπτὰ ὑδρίες ἀξίας χιλίων δραχμῶν ἕκαστη ἐμφανίζονται στοὺς καταλόγους τὸ 401/0 π.Χ.

Παρότι στοὺς καταλόγους τῶν ἐτῶν 434-404 π.Χ. δὲν ὑπάρχουν ὀνόματα ἀναθετῶν, ἀπὸ τὸ 403 π.Χ. καὶ ἐξῆς ἀπαντοῦν ἀρκετοί, οἱ μισοὶ περίπου ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν γυναῖκες. Τότε ὅλα τὰ ἀναθήματα μεταφέρθηκαν στὸν Ἑκατόμπεδον ναό. Ὁ πληρέστερος κατάλογος μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εἶναι ἐκεῖνος τοῦ 398 π.Χ. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἀναθημάτων στὸ ἐξῆς ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θεωροῦσαν χρέος τους νὰ ἐπιστρέψουν σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα τὰ χρήματα ποὺ εἶχαν δανεισθεῖ ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐπιπλέον εἶναι λογικὸ νὰ αὐξάνονται τὰ ἀναθήματα στὶς κρίσιμες περιόδους, παρὰ στὶς περιόδους εὐημερίας. Οἱ Ἀθηναῖοι χρειάστηκε νὰ καταφύγουν πάλιν σὲ σύντηξη παλαιῶν πολυτίμων ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου (338-327 π.Χ.) προκειμένου νὰ κατασκευασθοῦν νέα τελετουργικά σκεύη (πομπεῖα)⁵⁹⁴, ὅπως καὶ κατὰ τὰ ἔτη 321/0, 320/19 καὶ 314/3 π.Χ., καὶ πιθανῶς καὶ τὸ 318/7 π.Χ., τὸ 311/0 π.Χ. καὶ τὸ 307-304 π.Χ.⁵⁹⁵.

Οἱ περισσότεροι κατάλογοι ἀναθημάτων χρονολογοῦνται κατὰ τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἐνῶ λίγοι στὰ μέσα καὶ στὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ αἰῶνος. Ἀναφέρονται σαράντα ἑπτὰ δημόσια ἀναθήματα, ἦτοι: πόλεων, τῆς ἀθηναϊκῆς

⁵⁸⁹ *IG* I³ 99.

⁵⁹⁰ Jacoby, Φιλόχορος, *FGrHist*, ἀπόσπ. 141.

⁵⁹¹ *IG* I³ 316.

⁵⁹² *IG* I³ 341 (*IG* II² 1383)(406/5 π.Χ.) καὶ *IG* I³ 342 (*IG* II² 1382, στ. 16-18).

⁵⁹³ Ἀριστοτ. *Ἀθηναίων Πολιτεία* 39, 6. Jacoby, Φιλόχορος, *FGrHist*, ἀπόσπ. 181. Linders 1997, 35.

⁵⁹⁴ Πλούτ. *Ἠθικά* 852 B. *IG* II² 333. Harris 1990-1, 78-82.

⁵⁹⁵ *IG* II² 1469, 3-16, 22. *IG* II² 1480, 8-11. Harris 1995, 159, ἀρ. 253, 160-161, ἀρ. 258, 168, ἀρ. 296. Harris 1998, 330-332. V. den Hoff 2003, 174.

βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καὶ σαράντα τέσσερα ἰδιωτικά, ἦτοι: δεκαεννέα ἀνδρῶν, δεκατεσσάρων γυναικῶν, δύο μετοίκων καὶ ἑννέα ξένων.

Τριάντα δύο πόλεις-κράτη, μέλη τῆς Β΄ ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας (378/7 π.Χ.), ὅπως τὰ Ἄβδηρα, ἡ Ἄνδρος, ἡ Ἀρέθουσα, ἡ Βοιωτικὴ Συμμαχία, ὁ Ἐλαιούς, ἡ Ἐφεσος, οἱ Ἐρυθραῖ, ἡ Θάσος, ἡ Κάρυστος, ἡ Κνωσσός, ἡ Νάξος, ἡ Σάμος, ἡ Πάρος κ.ἄ. προσέφεραν κυρίως χρυσοῦς στεφάνους στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἀλλὰ καὶ στὴν βουλή ἢ τὸν δῆμο τῶν Ἀθηνῶν (βλ. κεφ. III.Γ.3: Ξένοι ἀναθέτες καὶ παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐκατομπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Δημόσια ἀναθήματα).

Ἡ ἀθηναϊκὴ βουλή ἀνέθεσε ἓνα κανοῦν ἀργυροῦν, δύο χρυσοῦς στεφάνους καὶ ἡ ἕξ Ἀρείου Πάγου βουλή ἓνα γραμματεῖον σεσημασμένον. Οἱ τριάντα βουλευτές, γνωστοὶ ὡς συλλογεῖς τοῦ δήμου, ἀφιέρωσαν στεφάνους ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἐσόδων μετὰ τὴν πληρωμὴ τῶν πολιτῶν γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους στὶς συνελεύσεις, ὁ ἀθηναϊκὸς δῆμος ὀκτῶ στεφάνους, πὺλ τοῦ προσέφεραν ἰδιῶτες τιμηθέντες ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴ πολιτεία. Στεφάνους ἀνέθεσαν ἐπίσης οἱ ταμίαι καὶ οἱ στρατιῶται οἱ ἐν Σκιάθῳ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐκατομπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Δημόσια ἀναθήματα).

Ὄνόματα ἀναθετῶν ἀπαντοῦν στοὺς καταλόγους τοῦ Ἐκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου. Ἀπὸ τοὺς δεκαοκτῶ ἄνδρες πὺλ προσέφεραν ἀναθήματα στὸ Ἐκατόμπεδον, ὀρισμένοι ἦταν ἐπώνυμοι, ὅπως ὁ Κόνων III Ἀναφλύστιος, υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου II, πὺλ ὑπηρετήσε ὡς στρατηγὸς στὸν Πειραιᾶ (334-332 π.Χ.)⁵⁹⁶. Ἦταν πολὺ πλούσιος, καθὼς εἶχε ἀναλάβει ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ λειτουργιῶν (τριηραρχίες καὶ συντριηραρχίες) καὶ ἦταν σὲ θέση νὰ πληρώσει τὸ πρόστιμο δέκα ταλάντων πὺλ εἶχε ἐπιβληθεῖ στὸν πατέρα του Τιμόθεο II⁵⁹⁷. Ὁ Ἀριστοφῶν ἦταν ἄρχων τὸ 330/29 π.Χ.⁵⁹⁸ καὶ ὁ Κλέων ἦταν πιθανῶς ταμίης τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 377/6 π.Χ.⁵⁹⁹ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐκατομπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικά ἀναθήματα, Ἄνδρες).

Μόνον πέντε ἀναθέτες ἀναφέρονται στὸν κατάλογο τοῦ Ὀπισθοδόμου, δύο ἄνδρες καὶ τρεῖς γυναῖκες. Ὁ Ξενότιμος Καρκίνου Θορίκιος καταγόταν ἀπὸ γνωστὴ

⁵⁹⁶ IG II² 2970, στ. 5, καὶ 2976, στ. 9.

⁵⁹⁷ Δημοσθ. 49. Ἰσοκρ. 15, 101 καὶ 129-134. Nep. *Timotheus*, 3, 5 καὶ 4, 1. APF, 511-12, ἀρ. 13700.

⁵⁹⁸ Develin 1989, 391-2.

⁵⁹⁹ APF, 229, ἀρ. 7252. Develin 1989, 237..

εὐπορη οἰκογένεια⁶⁰⁰. Ὁ πατέρας του Καρκίνος Ξενοτίμου Θορίκιος ἦταν γνωστὸς ποιητῆς⁶⁰¹ καὶ στρατηγός, ποὺ εἶχε διατελέσει χορηγὸς καὶ τριήραρχος, ὁ ὁποῖος προσέφερε ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη τὸν 5^ο αἰ. π.Χ.⁶⁰². Ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν ἀναθημάτων τοῦ Ξενοτίμου ποὺ προέρχονταν ἐκ τῆς κιβωτοῦ τῆς Βραυρωνόθεν, ἵππικὸν κεκρύφαλον καὶ ἐχθῆνια⁶⁰³, μπορεῖ νὰ ὑποθέσει κανεὶς ὅτι ἀνῆκε στὴν τάξη τῶν ἱπέων. Ὁ Σοφοκλῆς Ἰοφῶντος ἐκ Κολωνοῦ ἦταν ἐγγονὸς τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ Σοφοκλέους, ταμίας τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 400/399 π.Χ.⁶⁰⁴ καὶ διδάσκαλος δράματος, ποὺ νίκησε σὲ δώδεκα ἀγῶνες⁶⁰⁵ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἑκατομπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες).

Οἱ ἄνδρες ἀφιέρωσαν δύο χρυσᾶς δραχμάς, ἓνα χρυσὸ ἡμιβόλιο, δύο χρυσοῦς Αἰγιναίους στατήρας, τρεῖς Ἀθηναίας χρησίδας, δύο χρυσᾶ ἐνώτια τῆς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας, ἓνα θυμιατήριον ἀργυρῶν, ἓναν στέφανον, τέσσερεις φιάλας χαλκᾶς ἢ ἀργυρᾶς, ἓναν ἵππικὸν κεκρύφαλον καὶ ἐχθῆνια, ἓνα παλλάδιον ἐλεφάντινον ἐπίχρυσον καὶ ἀσπίδα ἐπίχρυσον (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἑκατομπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες).

Δώδεκα γυναῖκες ἀπαντοῦν στὸν κατάλογο τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ δύο στοῦ Ὀπισθοδόμου, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ συζύγου τους, ἐνῶ ἄλλες μόνον μὲ τὸ πρῶτο τους ὄνομα. Αὐτὲς εἴτε ἦταν γνωστὲς στὴν ἐποχὴ τους, ὁπότε παραλείπονται τὰ ἀνδρωνυμικὰ ἢ ἀνῆκαν στὴν τάξη τῶν ἐργατριῶν. Αὐτὸ δείχνουν χάλκινα θραύσματα πινακίδων τοῦ 6ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ποὺ ἀναφέρουν γυναῖκες μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τους⁶⁰⁶. Γνωστὲς ἀναθετίδες εἶναι ἔξι: ἡ Λυσιμάχη, μητέρα τοῦ Τηλεμάχου, ἡ πρώτη ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος (53), ἡ Ἀσπασία, πιθανῶς ἐρωμένη τοῦ Περικλέους⁶⁰⁷, ἡ Γλύκη, κόρη τοῦ Ἀρχεστράτου, πιθανῶς ταμίου τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 429/8 π.Χ. ἢ τοῦ προτείναντος στὴ βουλή ἓνα ψήφισμα τὸ 405/4 π.Χ., ἡ Κλεοστράτη, κόρη τοῦ Νικηράτου II, τριηράρχου στὴν Σάμο, τὸν ὁποῖο σκότωσαν οἱ Τριάκοντα⁶⁰⁸, ἡ Πολυίπη Μελετέωνος Ἀχαρνέως,

⁶⁰⁰ *APF* 283-285, λ. 8254, Καρκίνος Ξενοτίμου Θορίκιος. *Traill PAA*, τ. 10, 235, ἀρ. 564125.

⁶⁰¹ Ἄριστ. *Σφήκες*, στ. 1501 κ.έ. *Traill PAA*, τ. 10, 234-5, ἀρ. 564125.

⁶⁰² *IG I³ 874b (DAA)*, ἀρ. 127). *Keesling 1995*, 333-4.

⁶⁰³ *IG II² 1388*, στ. 73-74.

⁶⁰⁴ *IG II² 1374*, στ. 3, *IG II² 1375*, στ. 4. *IG II² 1445*, στ. 37-38 (376/5 π.Χ.).

⁶⁰⁵ *Develin 1989*, 203.

⁶⁰⁶ *IG I³ 584* κ.έ.

⁶⁰⁷ Ἡ Ἀσπασία ἦταν μητέρα τοῦ Περικλέους II, ὁ ὁποῖος ὑπηρετήσε ὡς Ἑλληνοταμίας τὸ 411/0 π.Χ. Πρῶτη φορὰ ἀναφέρεται ἀνάθημά της σὲ κατάλογο τὸ 395/4 π.Χ. Βλ. *APF*, 458.

⁶⁰⁸ *APF*, 405.

πιθανῶς ἀδερφή τοῦ Εὐρυμένουσ Μελετέωνος, νικητοῦ χορηγοῦ σὲ διθύραμβο παίδων στὰ Διονύσια τὸ δεῦτερο ἡμισυ τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.⁶⁰⁹ καὶ ἡ Ἀριστόλα, θυγατέρα τοῦ Ἀριστοκλέουσ Ἀμαξαντέωσ, ταμίου τῆσ Ἀθηνᾶσ τὸ 398/7 π.Χ.⁶¹⁰ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἑκατοπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Γυναῖκεσ).

Οἱ γυναῖκεσ ἀνέθεσαν ἕξι χρυσοῦσ δακτυλίουσ, μίαν χρυσην σπλεγγίδα, τρεῖσ ἀργυρᾶσ φιάλασ, ἓνα θυμιατήριον ἀργυρῶν, ἓνα χρυσὸν στέφανον θαλλοῦ, δύο εἰλικτήρασ δακτυλίω χρυσῶ, τέσσερα χρυσᾶ περιδέραια (ὄχθοιβοσ, ὑποδερῖσ, χλιδῶν), δεκαπέντε σφραγίδασ ὑαλίνασ ἢ ἀπὸ πολυτίμουσ λίθουσ, ὀρισμένεσ ἐκ τῶν ὁποίων περικεχρυσωμένασ ἢ περιχρύσουσ, ἓνα λύριον ἐλεφάντινον, ἓνα πλῆκτρον, ἓνα ἐλεφάντινον βοῖδιον καὶ δύο ἀμφιδέασ χρυσᾶσ λεπτάσ (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἑκατοπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Γυναῖκεσ).

Ἐννέα ξένοι ἀναθέτεσ ἀπαντοῦν στοῦσ καταλόγουσ τοῦ Ἑκατοπέδου καὶ τοῦ Παρθενῶνος, μερικοὶ ἀπὸ τοῦσ ὁποίουσ ἦταν ἐπώνυμοι, ὅπωσ: ὁ Λύσανδροσ Ἀριστοκρίτου Λακεδαιμόνιοσ⁶¹¹, ὁ Φαρνάβαζοσ ὁ Πέρσησ⁶¹², ὁ Ἀλέξανδροσ υἱὸσ τοῦ Πολυτέρχοντοσ⁶¹³, ὁ Φρυνίσκοσ ὁ Θεσσαλόσ⁶¹⁴, ποὺ προσέφερε ἀνάθημα καὶ στοῦ Ἐρέχθειο, ὁ Σπάρτοκοσ ἐκ Πόντου⁶¹⁵ καὶ ἡ Ρωξάνη, σύζυγοσ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἢ μόνη ξένη γυναῖκα ποὺ ταυτίζεται στοῦσ καταλόγουσ⁶¹⁶ (βλ. κεφ. III.Γ.3: Ξένοι ἀναθέτεσ). Γιὰ μερικοῦσ ἀπὸ αὐτοῦσ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσει κανεῖσ τισ ἱστορικέσ περιστάσεισ κάτω ἀπὸ τισ ὁποῖεσ ἔγινε ἡ ἀνάθεση. Ἀναθήματά τουσ ἦταν τέσσερεισ στέφανοι, δύο χρυσοὶ δακτύλιοι καὶ ἓνα χρυσίον ἄπυρον, μία πανοπλία, ἓνασ πομπικὸσ θώραξ ἐντελής, μία ἐπίχρυσοσ πέλτη ἐντελής, κνημίδεσ χάλκαϊ ἀργυρωταί, μία ἀργυρᾶ φιάλη, ἓνα ἐλεφάντινον ἐπίχρυσον παλλάδιον καὶ ἓνα ρυτὸν χρυσὸν (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἑκατοπέδου, τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι).

Ἡ πολυπληθέστερη κατηγορία ἀναθημάτων ἦταν οἱ χρυσοὶ στέφανοι, τοῦσ ὁποίουσ ἀνέθεταν στὴν Ἀκρόπολη ὁ ἀθηναϊκὸσ δῆμοσ ἢ οἱ συμμαχικέσ πόλεισ τῶν

⁶⁰⁹Ο.π. 204-5, ἀρ. 5976. Ἡ καταγωγή του Εὐρυμένουσ ἀπὸ τὸν δῆμο Ἀχαρνῶν ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὴν ἀναγραφή τοῦ δημοτικοῦ στοῦν κατάλογο αὐτό.

⁶¹⁰ *APF*, 55, ἀρ. 1848. Develin 1989, 205.

⁶¹¹ Harris 1995, 192, V. 428.

⁶¹² Harris, ὁ.π. 121, V. 51.

⁶¹³ Harris, ὁ.π. 117, V. 18.

⁶¹⁴ Ο.π. 142, V. 155, 229.

⁶¹⁵ Ο.π. 183, V. 383.

⁶¹⁶ Harris ὁ.π. 179, V. 358.

Ἀθηναίων. Μερικοὶ ἀπονέμονταν ἀπὸ τὴν πόλιν σὲ ὀρισμένους πολίτες, οἱ ὅποιοι στὴ συνέχεια τοὺς προσέφεραν ὡς ἀνάθημα στὴν Ἀθηνᾶ Πολιάδα μὲ μία ἐπιγραφὴ χαραγμένη πάνω σ' αὐτούς. Γιὰ παράδειγμα οἱ Σπαρτοκίδες ἀπὸ τὸν Πόντο, στοὺς ὁποίους ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἀπένειμε χρυσὸ στέφανο μὲ τιμητικὸ ψήφισμα, τοὺς ἀνέθεσαν στὴν Ἀθηνᾶ⁶¹⁷. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ποὺ συνόδευε τοὺς στεφάνους ὑπαγορεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου⁶¹⁸. Ὁ Δημοσθένης⁶¹⁹ παραδίδει, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν ὑπερήφανοι γι' αὐτούς.

Στοὺς καταλόγους τοῦ Ἑκατοπέδου δὲν ἀναφέρονται ὀνόματα ἀναθετῶν σὲ ἄρκετὰ ἀφιερώματα, π.χ. σὲ ἐκείνους τοῦ Ὀπισθοδόμου μόνον πέντε, ἐνῶ στοὺς καταλόγους τοῦ Παρθενῶνος δὲν ἀναφέρεται κανένα ὄνομα ἀναθέτου. Τὰ περισσότερα ἀναθήματα στὸν Παρθενῶνα ἦταν ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἄργυρο: τριάντα ἄργυρὲς ὑδρίες τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, βάρους χιλίων δραχμῶν ἕκαστη, εἴκοσι τρεῖς τῶν ἄλλων θεῶν καὶ ἑπτὰ χρυσές. Ὑπῆρχαν τελετουργικὰ σκεύη, δεκαεξὶ θυμιατήρια, ἄργυρᾶ καὶ ἐπίχρυσα, σκάφες, καθὼς καὶ ἄλλα ἀγγεῖα: οἰνοχόες, κύλικες, καρχήσια, πίνακες, κυμβία, χερνίβεια⁶²⁰. Μερικὰ πολύτιμα ἀφιερώματα (χρυσᾶ ἐνώτια, δακτύλιοι, σφραγιδόλιθοι) ἦταν τοποθετημένα σὲ βάθρον (προφανῶς τράπεζα προσφορῶν)⁶²¹, ἐνῶ ἄλλα πρέπει νὰ φυλάσσονταν σὲ ἐρμάρια ἢ ράφια, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἦταν προσαρμοσμένα στοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἴχνη προσαρμογῆς συνδετηρίων στοιχείων ἐπάνω σὲ αὐτούς⁶²².

Τὰ ὄπλα ποὺ φυλάσσονταν στὸν Παρθενῶνα ἦταν ἀπὸ χαλκὸ, χρυσὸ ἢ ἄργυρο, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὅποια ἦταν ὑπερφυσικοῦ ἢ μικρογραφικοῦ μεγέθους: ἑκατὸν τριάντα ὀκτῶ ἀσπίδες, τὸ πῖθὸ συνηθισμένο ἀνάθημα ὀπλισμοῦ⁶²³, τριάντα κράνη καὶ αἰχμὲς βελῶν. Τὸν 4ο αἰ. π.Χ. ἀνατέθηκε ἡ πανοπλία τοῦ Ἀλεξάνδρου, υἱοῦ τοῦ Πολυπέρχοντος, ποὺ ἀναφέρεται στὸν κατάλογο τοῦ Ἑκατοπέδου (304/3 π.Χ.)⁶²⁴.

⁶¹⁷ *IG II² 1486*, στ. 14-16 (μετὰ τὸ 307/6 π.Χ.), 1485, στ. 21-24 (304/5 π.Χ.). πρβλ. τὸ τιμητικὸ ψήφισμα ποὺ προτάθηκε ἀπὸ τὸν Ἀνδροτίωνα γιὰ τίμηση τῶν Σπαρτοκιδῶν βασιλέων τοῦ Βοσπόρου *IG II² 212* (346/5 π.Χ.). Harris 1995, 104.

⁶¹⁸ *IG II² 212* (346/5 π.Χ.).

⁶¹⁹ Δημοσθ. 24, 180-81.

⁶²⁰ Harris ὁ.π. 113-115.

⁶²¹ Harris 1995, 111-112.

⁶²² Ὁ.π. 112.

⁶²³ Ὁ.π. 109

⁶²⁴ *IG II² 1473*, στ. 6-11. Βλ. Κεφ. III.Γ.3: Ξένοι ἀναθέτες. Harris ὁ.π. (σημ. 621), 108-9, 117, V. 18.

Όρισμένα όπλα ήταν λάφυρα πολέμων, όπως οί περσικοί άκινάκαι (έγχειρίδια)⁶²⁵, σίγλοι Μηδικόί άργυροί⁶²⁶, συβήνη Μηδική⁶²⁷, φιάλη χαλκοκράς βαρβαρική⁶²⁸.

Στόν άκέραιο κατάλογο τοῦ Έκατοπέδου τοῦ έτους 368/7 π.Χ.⁶²⁹ μαρτυροῦνται έπιπλα, όκτώ κλίνες, δέκα δίφροι, δεκατρείς θρόνοι⁶³⁰, καθώς και μουσικά όργανα (κυρίως λύρες, αὐλοί και κιθάρες), τά όποια χρησιμοποιοῦνταν στήν πομπή τῶν Παναθηναίων, καθώς και στά μουσικά άγωνίσματα που τελοῦνταν στοῦ Ωδείου τοῦ Περικλέους στή νότια κλιτῶ τοῦ Έεροῦ βράχου⁶³¹.

Στούς καταλόγους τοῦ Όπισθοδόμου περιλαμβάνονταν κυρίως χρυσά και άργυρά αντικείμενα: νομίσματα, άμόνια, σφυριά και είκοσι δύο μήτρες (χαρακτῆρες) για τήν κοπή τῶν νομισμάτων, άγγεία, κυρίως φιάλες και οίνοχόες, οί όποίες χρησιμοποιοῦνταν μάλλον για τήν πραγματική άξία τῶν μετάλλων τους παρά ως λειτουργικά σκεύη σέ έορτές. Υπήρχαν πολλές σφραγίδες από πολυτίμους λίθους, γυαλί, χρυσό και άργυρο, περισσότερες από όλους τούς άλλους χώρους τῆς Άκροπόλεως (πάνω από τριάντα όκτώ). Σε αντίθεση με τῶ Έκατόπεδον και τῶ Έρέχθειο, στόν Όπισθόδομο δέν φυλάσσονταν στέφανοί⁶³².

Οί κατάλογοι τοῦ Όπισθοδόμου παρέχουν πολλές πληροφορίες για τόν τρόπο φυλάξεως τῶν μικροτέρων αναθημάτων σέ διάφορα κιβώτια⁶³³. Άπαντοῦν οί όροι κιβώτιον, κυλιχίς, θήκη, κανοῦν. Όρισμένα χρυσά η άργυρά κιβώτια έφεραν γραπτῆ η έγχάρακτη διακόσμηση, μερικά από τά όποια ζύγιζαν χιλιάδες δραχμές. Άξίζει νά σημειωθεί ότι διακόσια ένενήντα έννέα κιβώτια (σώρακοι) με αιχμές βελῶν άνατέθηκαν στόν Όπισθόδομο. Λίγα κιβώτια περιείχαν προσωπικά αντικείμενα τῶν αναθετῶν, όπως τῶ λύριον έλεφάντινον και πληκτρον, που προσέφερε η Θαυμαρέτη η τά κοσμήματα, που προσέφεραν η Κλειτῶ και η Δέξιλλα⁶³⁴. (βλ. παράρτημα Α.1: Οί Κατάλογοι τοῦ Έκατοπέδου, τοῦ Παρθενῶνος και τοῦ Όπισθοδόμου, Ίδιωτικά άναθήματα, Ίδιωτικά άναθήματα, Γυναίκες).

⁶²⁵ IG II² 1413, στ. 28, IG II² 1421, στ. 27-30, IG II² 1424α, 77-80, IG II² 1425, στ. 75-78.

⁶²⁶ IG II² 1390, στ. 3-4. IG II² 1388, στ. 43. IG II² 1393, στ. 23-24. IG II² 1389, στ. 4. IG II² 1400, στ. 19-20.

⁶²⁷ IG II² 1424α, στ. 337. IG II² 1425, στ. 270. IG II² 1428, στ. 225.

⁶²⁸ IG II² 1421, στ. 46-7. IG II² 1424α, στ. 95-6. IG II² 1425, 91-2. IG II² 1428, 118-119. Harris δ.π. (σημ. 621), 107-110.

⁶²⁹ IG II² 1425.

⁶³⁰ Harris δ.π. (σημ. 621), 110-111, 136-137, V. 112-126.

⁶³¹ Πλούτ. Περικλής, 13, 11. Harris δ.π. (σημ. 621), 112-115.

⁶³² Harris δ.π. (σημ. 621), 61.

⁶³³ Harris 1995, 62. IG II² 1424, στ. 116 (371/0 π.Χ.). IG II² 1438, στ. 47 (349/8 π.Χ.)

⁶³⁴ Harris, δ.π. 62-63.

Ἐλάχιστα εἶναι τὰ ἀναθήματα πού σχετίζονται μετὰ τὴν εἰκονογραφία τῆς θεᾶς, ὅπως δύο γλαῦκες, ἓνα γοργόνειο καὶ ἓνα παλλάδιο. Εἶναι δύσκολο νὰ διακρίνει κανεὶς τὰ ἀντικείμενα πού εἶχαν λατρευτικὴ χρῆση. Τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα μπορεῖ νὰ ἦταν λατρευτικά, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ ἦταν καὶ ἀφιερώματα. Ὅρισμένα, ὅπως οἱ σκάφες καὶ οἱ ὑδρίες, χρησιμοποιοῦνταν στὴν Παναθηναϊκὴ πομπή. Ἡ τράπεζα ἀπὸ ἔλεφαντόδοντο μπορεῖ νὰ εἶχε λατρευτικὴ χρῆση, τὰ καθίσματα καὶ ἄλλα ἔπιπλα ἴσως χρησιμοποιοῦνταν σὲ λατρευτικὰ δεῖπνα καὶ τὰ μουσικὰ ὄργανα πιθανῶς συνόδευαν τὶς τελετουργίες⁶³⁵.

Τὰ ἀναθήματα ἀπὸ πολύτιμα ὑλικά πού φυλάσσονταν στὸν Παρθενῶνα δὲν ἀποτελοῦσαν μόνον τὰ οἰκονομικὰ ἀποθέματα τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ παραλλήλως λειτουργοῦσαν καὶ ὡς μέσα δημοσιοποιήσεως τοῦ πλοῦτου τῶν ἱερῶν καὶ τῆς ἰσχύος τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν τῆς.

⁶³⁵ Ὁ.π. 22, σημ. 87.

III.Γ.1β. Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου

Μὲ τὸ ὄνομα Ἐρέχθειον ἀναφέρεται ὁ ναὸς μόνον ἀπὸ δύο ἀρχαίους συγγραφεῖς ὑστέρων χρόνων: τὸν Πausανία⁶³⁶ καὶ τὸν Ψευδο-Πλούταρχο⁶³⁷, ἐνῶ τὸ ὄνομα ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν κλασσικὴ περίοδο ἦταν ὁ νεῶς ὁ ἀρχαῖος τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ἀρχαῖος νεῶς ὁ τῆς Πολιάδος ἢ ὁ νεῶς ὁ ἐν τῇ πόλει ἐν ᾧ τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμα ἢ ἀπλῶς ὁ Ἀρχαῖος Νεῶς⁶³⁸.

Στοὺς καταλόγους τοῦ Ἐρεχθείου οἱ θησαυροὶ καὶ τὰ ἀναθήματα ἀναγράφονται ὑπὸ τὴν κεφαλίδα ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ. Τρεῖς χρυσοὺς στεφάνους ἀφιέρωσε ἡ βουλή, δύο οἱ ταμίαι καὶ μία μεγάλη ἀργυρᾶ (φιάλη) οἱ διαιτηταί, ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν ἀναθήματα πόλεων (βλ. παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Δημόσια ἀναθήματα).

Εἴκοσι δύο ἰδιῶτες ἀναφέρονται ἐπωνύμως ὡς ἀναθέτες ἀντικειμένων: ἑπτὰ ἄνδρες, δεκατρεῖς γυναῖκες, ἓνας ξένος, ἐνῶ ἓνα ὄνομα σώζεται ἀποσπασματικῶς, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταυτισθεῖ τὸ φύλο. Ἀπὸ τοὺς εἴκοσι δύο ἀναθέτες, μόνον τέσσερεις εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές: Ὁ Τιμόθεος II, ὁ Κόνων II (52)⁶³⁹, ἡ Φανοστράτη, πιθανῶς ἰέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος μετὰ τὴν Λυσιμάχη II⁶⁴⁰ καὶ ὁ Ἴφικράτης, ὁ ὁποῖος ἀνέθεσε μίαν ἐπίχρυσον ἀσπίδα στὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.⁶⁴¹ (βλ. παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες, Γυναῖκες).

Ἀπὸ τοὺς δέκα χρυσοὺς στεφάνους ποὺ εἶχαν ἀφιερωθεῖ στὸν Ἀρχαῖο Νεῶ, πέντε ἀνατέθηκαν ἀπὸ τοὺς ταμίες καὶ τὴ βουλή⁶⁴² καὶ πέντε ἀπὸ πολῖτες. Οἱ στρατηγοὶ Κόνων II⁶⁴³, υἱὸς τοῦ Τιμοθέου I καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κόνωνος, Τιμόθεος II ἀνέθεσαν στὸ Ἐρέχθειο τοὺς στεφάνους ποὺ τοὺς ἀπένειμε ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία στίς ἀρχὲς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (βλ. παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, ἄνδρες, καὶ κεφ. III.A.2γ: οἰκογενειακὰ ἀναθήματα)⁶⁴⁴. Ἐξάλλου, ὀκτῶ

⁶³⁶ Πausανίας 26. 4-5.

⁶³⁷ *Βίοι Ἰρητόρων* 843 B-E.

⁶³⁸ Jahn-Michaelis 1901, 65-66. Πρβλ. Herington 1955, 12 κ. ἔ.

⁶³⁹ Harris 1995, 216, ἀρ. 64, 215, ἀρ. 59.

⁶⁴⁰ *APF*, 171.

⁶⁴¹ Harris ὁ.π. 207, VI. 6. Βλ. Κεφ. III.Δ. Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων γιὰ ἀνάθεση ἀνδριάντος τοῦ στρατηγοῦ στὴν εἴσοδο τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ κόρη τοῦ στρατηγοῦ ἀφιέρωσε ἓνα περιδέραιο στὴν Ἄρτεμη Βραυρωνία στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βλ. Κεφ. III.Γ.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου. Βλ. Linders 1972, 54. *IG* II² 1524, στ. 68-69.

⁶⁴² Harris ὁ.π. 215, VI. 56-7, 61.

⁶⁴³ *IG* II² 1424a, στ. 347, *IG* II² 1425, στ. 284-5.

⁶⁴⁴ Harris 1995, 216, VI. 64. Bengtson, 1991, 228-9. Αἰσχίν. 3, 243.

στέφανοι εἶναι ἀκριβῶς χρονολογημένοι, ἐφόσον φέρουν ἐπιγραφή μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στοὺς χώρους φυλάξεως τῶν ἀναθημάτων ὑπῆρχαν πολὺ περισσότεροι στέφανοι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ περιλαμβάνονταν στοὺς καταλόγους, πρᾶγμα ποὺ συνάγεται ἀπὸ τὴν *IG II² 1474*, στ. 4-5 (μετὰ τὸ 318/7 π.Χ.)⁶⁴⁵. Ὅταν δὲν ὑπῆρχαν πινακίδια μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀναθέτου καὶ τοῦ ἄρχοντος, οἱ ταμίαι ὀνόμαζαν τοὺς στεφάνους μὲ ἓνα γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου⁶⁴⁶.

Οἱ ἄνδρες ἀφιέρωσαν τέσσερις χρυσοῦς στεφάνους, μίαν ἐπίχρυσον ἀσπίδα καὶ δύο ἀργυρᾶς φιάλας, ἐνῶ οἱ γυναῖκες ἐπτὰ ἀργυρᾶς φιάλας, ἓναν χρυσοῦν στέφανον, μίαν ἀργυρᾶν γλαῦκα ἐπὶ κιονίσκου, ἓνα χρυσοῦν δακτύλιον, ἓνα χρυσοῦν ἀσπίδιον καὶ ἓνα χρυσοῦν ἄπυρον (βλ. παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, ἄνδρες).

Στοὺς καταλόγους τοῦ Ἐρεχθείου περιλαμβάνονται πολλὰ ἀναθήματα χωρὶς τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου. Πρόκειται κυρίως γιὰ φιάλες καὶ σπανιότερα ἄλλα ἀγγεῖα, μία οἰνοχόη, μία κύλικα καὶ ἓνα περιρραντήριον. Ὑπῆρχαν ξίφη καὶ μαχαίρια διαφόρων τύπων⁶⁴⁷, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἡ χαλκὴ ξιφομάχαιρα εἶχε ἰδιαίτερη σημασία: διατηρεῖτο στὸν ναὸ σχεδὸν ἐξήντα ἔτη, ἐφόσον ἀπαντᾷ στοὺς καταλόγους ἀπὸ τὸ 374/3 ἕως τὸ 314/3 π.Χ. καὶ πιθανῶς χρησιμοποιεῖτο στὶς θυσίες⁶⁴⁸. Τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον ἦταν τοποθετημένο στὸ ἔδαφος⁶⁴⁹, ἀλλὰ ἡ ἀκριβὴς θέση του δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθεῖ, ἀφοῦ τὸ ἀρχικὸ πλακόστρωτο δάπεδο δὲν σώθηκε λόγω τῶν ἀλλεπαλλήλων μετασκευῶν τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ρωμαϊκὴ καὶ ἰδίως τὴν χριστιανικὴ περίοδο. Ἴσως βρισκόταν κοντὰ στὸ λατρευτικὸ ἄγαλμα, τὸ ὁποῖο πιστεύεται ὅτι βρισκόταν στὸν ἀνατολικὸ σηκὸ τοῦ ναοῦ⁶⁵⁰. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ χρυσοῦν κοσμήματα καὶ τὸν πέπλον, τὸ ξύλινο ἄγαλμα θὰ ἦταν τελείως καλυμμένο (βλ. κεφ. II.A: Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ)⁶⁵¹.

Πολὺ λίγα κοσμήματα ἀπαντοῦν στοὺς καταλόγους τοῦ Ἐρεχθείου, πλὴν ἐκείνων τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος. Αναφέρεται ἓνας μόνον χρυσοῦς δακτύλιος, ἀνάθημα τῆς Ἀρχεδίκης πρὸς τὴν θεά⁶⁵² (βλ. Παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ

⁶⁴⁵ Harris ὁ.π., 183, V. 379.

⁶⁴⁶ Ὁ.π.

⁶⁴⁷ Harris, ὁ.π. 218, 208, VI. 14-16.

⁶⁴⁸ Ὁ.π. VI. 14. *IG II² 1424a*, στ. 372-3. *IG II² 1425*, στ. 324-5. *IG II² 1428*, στ. 190.

⁶⁴⁹ Ὁ.π. 218, 214, VI. 54. *IG II² 1424a*, στ. 360-1. *IG II² 1425*, στ. 304-5, *IG II² 1428*, στ. 172.

⁶⁵⁰ Jahn-Michaelis 1901, πίν. 26. Paton 1927, 488-492.

⁶⁵¹ Γιὰ τὸ λατρευτικὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς βλ. Mansfield 1985, 137-161.

⁶⁵² Harris 1995, 220, 210, VI. 23.

Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Γυναῖκες). Παραδόξως λίγα ἀφιέρωματα ἀπὸ πολύτιμα μέταλλα ἦταν ζυγισμένα, ἐνῶ ἄλλα ἔφεραν τὸ βάρος χαραγμένο ἐπάνω στὸ ἀντικείμενο⁶⁵³. Γιὰ μερικὰ ἀναφέρεται ὁ χῶρος, ποὺ ἦταν τοποθετημένα μέσα στὸν ναό. Τέλος, ἀπαντοῦν λίγα ὄπλα, μικρὲς ἀργυρῆς αἰχμὲς βελῶν καὶ λίγα ἐπιπλα⁶⁵⁴.

Τὰ ἀναθήματα στὸ Ἐρέχθειο δὲν ἦταν πολλὰ, οὔτε ποικίλα, ὅπως στὸν Παρθενῶνα. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ, ἐπειδὴ τὸ Ἐρέχθειο ὑπῆρξε ὁ μόνος ναὸς γιὰ τέλεση λατρείας στὴν Ἀκρόπολη τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Δὲν μποροῦσε λοιπὸν νὰ κατακλύζεται ἀπὸ πλῆθος ἀντικειμένων, ὅπως ὁ Παρθενῶν, γιὰτι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει χῶρος γιὰ τὴ λατρεία καὶ τὴν φροντίδα τοῦ ξυλίνου ἀγάλματος, καθὼς καὶ τὴ φύλαξη τελετουργικῶν σκευῶν, ὅπως ἡ ξιφομάχαιρα γιὰ τὶς θυσίαι, τὸ θυμιατήριον καὶ οἱ ἀργυρῆς φιάλες. Τὰ ἀντικείμενα ποὺ περιλαμβάνονται στοὺς καταλόγους αὐτοὺς εἶναι μία πρωταρχικὴ πηγὴ γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ ναοῦ τὴν περίοδο τῆς ἀκμῆς του (Βλ. Παράρτημα Α.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου).

Οἱ λόγοι τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν περιλαμβάνουν λεπτομερῆ καταγραφή τῶν ἀντικειμένων τοῦ Ἱεροῦ κατὰ τὴν παράδοση τῶν ταμιῶν τοῦ ἔτους στοὺς ἐπομένους. Ἀποτελοῦν δηλ. ἀπολογισμὸ τοῦ ἔτους καὶ ἦταν μέρος τῆς ἀρχῆς τῆς διαφάνειας ποὺ κυριαρχοῦσε στὴν πόλη ἀπὸ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. Ὡστόσο λόγω τῆς δυσκολίας ἀναγνώσεως τῶν στηλῶν αὐτῶν, ποὺ εἶχαν ἐνίοτε ἕως καὶ δύο μέτρα ὕψος καὶ κείμενο ἄνω τῶν τετρακοσίων στίχων, λόγω τῆς ἐξαφανίσεως ἢ ἐπανεμφανίσεως ἀντικειμένων ἀπὸ ἔτος σὲ ἔτος καὶ τῆς ἐλλείψεως συστηματικῆς καταγραφῆς, ἢ R. Hamilton⁶⁵⁵, καθὼς καὶ ἄλλοι μελετητές, κατέληξαν ὅτι οἱ κατάλογοι αὐτοὶ δὲν εἶχαν πρακτικὸ σκοπὸ, γιὰτι δὲν ἦταν εὐκόλη ἢ παραβολὴ τοῦ ἐνὸς μὲ τὸν ἄλλον, οὔτε ἡ παραβολὴ μὲ τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα μέσα στὸ ναό⁶⁵⁶. Ἡ σημασία τους ἦταν μᾶλλον συμβολικὴ, γιὰτι δημοσιοποιοῦσαν στοὺς ἐπισκέπτες τοὺς θησαυροὺς ποὺ φυλάσσονταν μέσα στοὺς ναοὺς, στοὺς ὁποίους αὐτοὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ εἰσέλθουν. Λεπτομερῆ στοιχεῖα, ὅπως ἡ ἀναγραφή τοῦ ὕλικου, τοῦ βάρους καὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἀναθημάτων, παρῆσαν πληροφορίες ἀφενὸς γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀξία τῶν ἀντικειμένων καὶ κατ' ἐπέκταση τὴν ἐκτίμηση τοῦ πλοῦτου ποὺ φυλασσόταν στοὺς ναοὺς τῆς πόλεως, ἀφετέρου πληροφορίες γιὰ

⁶⁵³ Πρβλ τὴν περίπτωση τῆς ἀργυρᾶς ἐσχαρίδος ποὺ ἀνέθεσε ὁ Νικοκράτης ἐκ Κολωνοῦ (*IG II²* 1492, στ. 70-3, 305/4 π.Χ.)

⁶⁵⁴ Harris ὁ.π., 109-110.

⁶⁵⁵ Hamilton 2000, 1.

⁶⁵⁶ Scott 2011, 240-41.

τις περιοχές εκτός Ελλάδος, από όπου προέρχονταν όρισμένα αντικείμενα π.χ. Μιλησιακές κλίνες⁶⁵⁷, γεγονός που μαρτυρούσε για την φήμη τών Αθηνών σε διάφορα μέρη του κόσμου. Όσον ό πλουτός της πόλεως μεγάλωνε, αύξανόταν και ό αριθμός τών ξενοφέρτων αντικειμένων⁶⁵⁸. Όστόσο, όταν ξέσπασε ό Πελοποννησιακός πόλεμος οι κατάλογοι έγιναν βραχύτεροι λόγω της ρευστοποιήσεως πολλών αντικειμένων (βλ. ανωτέρω κεφ. III.Γ.1α. Οι κατάλογοι του Παρθενώνος, του Έκατομπέδου και του Όπισθοδόμου).

Τόν 4^ο αι. π.Χ. διαπιστώθηκε μία σταθερή αύξηση άφιερωμάτων, αλλά και συστηματική σύντηξη όρειχαλκίνων άναθημάτων που ήταν μικροϋ μεγέθους ή είχαν ύποστει βλάβη προκειμένου να κατασκευασθοϋν νέα σκεϋή για τις πομπές. Ό Λυκοϋργος κατέγραψε τὰ άναθήματα αυτά σε όρειχάλκινες στήλες με στόχο να παρουσιασθει ό μεγάλος αριθμός σκευών που προορίζονταν για την πομπή τών Παναθηναίων⁶⁵⁹.

Οι κατάλογοι δίδουν ως ένα βαθμό την ιστορία τών αντικειμένων, ιδίως εκείνων που ύπέστησαν βλάβη και στη συνέχεια μετασκευάσθηκαν. Με αυτήν την έννοια είναι χρήσιμοι για την κατανόηση της έλληνικης θρησκείας και τών θρησκευτικών τελετουργιών, καθως και τών άλληλεπιδράσεων μεταξύ θρησκευτικής πρακτικής και άρχαίας οικονομίας⁶⁶⁰.

⁶⁵⁷ IG I³ 343 στ. 13 (434/3 π.Χ.)

⁶⁵⁸ Lewis 1986, 78.

⁶⁵⁹ Lewis, ό.π. 72

⁶⁶⁰Scott 2011, 249.

III.Γ.2. Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως

Ἡ Τ. Linders ἀποκατέστησε ἕξι στήλες ἀπὸ τὰ θραύσματα λιθίνων στηλῶν μὲ καταλόγους ἀναθημάτων τοῦ Βραυρωνίου⁶⁶¹. Εἶναι ὅλες ὀπισθόγραφες καὶ ἔχουν χρονολογηθεῖ μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (340 ἢ 336 π.Χ. ἕως τὸ 320 π.Χ. περίπου). Στὴ μία ὄψη ἀναγράφονταν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀναθήματα, ἐνῶ στὴν ἄλλη ἐνδύματα. Τὰ περισσότερα ἀναφέρονται μὲ χρονολογικὴ καὶ τοπογραφικὴ σειρά, ἀναλόγως τοῦ χρόνου ἀναθέσεώς τους (πὺν προκύπτει ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος ἢ τοῦ ἱερέως) καὶ τοῦ σημείου φυλάξεώς τους μέσα στὸ Ἱερό⁶⁶².

Ἐπειδὴ οἱ κατάλογοι εἶχαν βρεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη καὶ τὶς κλιτύς της, εἶχε ἀρχικῶς θεωρηθεῖ ὅτι περιλαμβάνουν τὰ ἀναθήματα πὺν φυλάσσονταν στὸ Ἱερό τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος στὴν Ἀκρόπολη καὶ ὅτι ὁ ἀρχαῖος νεῶς καὶ ὁ Παρθενῶν, πὺν ἀναφέρονταν στοὺς καταλόγους, ἦταν οἱ ναοὶ τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Ἀκρόπολη⁶⁶³. Ἡ ἄποψη αὐτὴ ἐνισχυόταν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀναθήματα στὴν Ἄρτεμη Βραυρωνία ἀπαντοῦσαν καὶ σὲ καταλόγους τοῦ Ἑκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου⁶⁶⁴ στίς ἀρχές τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Ὀλίγοι ἀρχαιολόγοι ὑποστήριζαν ὅτι ὁ ἀρχαῖος νεῶς ἦταν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Βραυρῶνα⁶⁶⁵. Ὡστόσο μὲ τὴν εὑρεση ψηφίσματος τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ. στὴν Βραυρῶνα ἀπεδείχθη ὅτι ἀρχαῖος νεῶς καὶ Παρθενῶν ὑπῆρχαν καὶ ἐκεῖ⁶⁶⁶. Συγκεκριμένα ὁ ἀρχαῖος νεῶς ταυτίσθηκε μὲ τὸν μεγάλο ναὸ τῆς περιόδου τοῦ Πεισιστράτου, πὺν ἀποκαλύφθηκε στίς ἀνασκαφές τῆς Βραυρῶνος⁶⁶⁷, ἐνῶ ὁ Παρθενῶν μὲ τὸν νεώτερο μικρὸ ναὸ, κτισμένο στὸν χῶρο πὺν βρίσκεται σήμερα τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ ἦταν ἐνδιαίτημα τῆς παρθένου θεᾶς Ἀρτέμιδος⁶⁶⁸, ὅπου φυλάσσονταν τὰ πολύτιμα ἀναθήματα.

⁶⁶¹ 1^η: IG II² 1514+1523, 2^η: IG II² 1515, 3^η: IG II² 1516+1522, 4^η: IG II² 1517+1518+1519+1520, 5^η: IG II² 1521+1525, 6^η: IG II² 1524.

⁶⁶² περὶ τῶν ἔδει τῶν ἀρχαίων, ἢ πρὸς τῆν παραστάδι (IG II² 1524) ἢ πρὸς τῶν τοίχων (IG II² 1514+1523) (Linders 1972, 12, 14, 37, 57).

⁶⁶³ Linders 1975, 70-71.

⁶⁶⁴ Βλ. Σχόλια στὸ IG II² 1517. Paton 1927, 466, note 2.

⁶⁶⁵ Rangabé 1855, 863b, στ. 6. Michaelis 1871, 312. Newton-Hicks 1874, 34.

⁶⁶⁶ Παπαδημητρίου 1961, 24 κ.έ. Daux 1962, 671, 674. Papademetriou 1963, 118 κ.έ. J. Robert - L. Robert, REG 75, 1963, 135. Κοντῆς 1967, 156-206.

⁶⁶⁷ Δεσπίνης 2010, 43, 47.

⁶⁶⁸ Ὁ.π., 44-45. Ὁ Παρθενῶν τῆς Βραυρῶνος εἶχε ταυτισθεῖ ἀρχικῶς μὲ τὴν στοὰ τῶν ἄρκτων, τὸ ἐνδιαίτημα τῶν νεαρῶν κοριτσιῶν πὺν ἦταν στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἀρτέμιδος. Ὅμως ἡ ταύτιση αὐτὴ δὲν ἔγινε ἀποδεκτὴ, ἐφόσον στοὺς καταλόγους ὁ Παρθενῶν ἀναφέρεται ὡς ἕνα κτήριο στὸ ὁποῖο φυλάσσονταν μεταλλικὰ ἀναθήματα, κυρίως χρυσᾶ, ἐπομένως ἔπρεπε νὰ κλείνει ἀσφαλῶς.

Μετά την εύρεση ενός αριθμοῦ καταλόγων στην άνασκαφή τοῦ ἱεροῦ τῆς Βραυρῶνος⁶⁶⁹, ὁ Γ. Παπαδημητρίου ἀπέδειξε ὅτι οἱ στήλες τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν πρωτοτύπων, ποὺ εἶχαν στηθεῖ στην Βραυρῶνα καὶ περιλαμβάνουν ἀναθήματα ποὺ φυλάσσονταν στοὺς ναοὺς τοῦ ἐκεῖ ἱεροῦ (νεῶς, Παρθενῶν)⁶⁷⁰. Αὐτὰ ἦταν κυρίως προσωπικὰ ἀντικείμενα χρησιμοποιημένα ἢ ἀκόμη καὶ φαρμμένα, ὅπως π.χ. τὰ ἐνδύματα ποὺ φοροῦσαν οἱ γυναῖκες στην ἐγκυμοσύνη τους ἢ ἓνα ράκος, ἐνίοτε με ἴχνη τῆς πρώτης ἐμμήνου ρύσεως. Τὰ πιὸ κοινὰ ἐνδύματα ποὺ προσφέρονταν ἦταν: χιτῶνιον, χιτωνίσκος, ἱμάτιον, χλανίσκιον, ἀμπέχωνον, τὰ ὅποια ἔφεραν συνήθως ἐνδειξη ὑφασμένη, κεντημένη ἢ ἐπίθετη με τὸ ὄνομα τῆς ἀναθέτιδος⁶⁷¹. Περιλαμβάνονταν ἐπίσης καὶ εἶδη ὑφαντικῆς: κλωστήρας, ἀδράχτι καὶ ἔρια μαλακὰ κατειργασμένα⁶⁷². Τὰ πολύτιμα ἀναθήματα, κυρίως κάτοπτρα, ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα, ἦταν σπάνια καὶ ζυγισμένα (βλ. Παράρτημα Β: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως).

Ὅμοιως τὰ ἀγάλματα ποὺ ἀναφέρονται στοὺς καταλόγους τῆς Ἀκροπόλεως δὲν βρίσκονταν στὸ ἀθηναϊκὸ Βραυρώνιο, ὅπως θεωρεῖτο παλαιότερα, ἀλλὰ στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀρτέμιδος στην Βραυρῶνα⁶⁷³. Τὴν ἄποψη αὐτὴ ὑποστήριξε τὸ 1972 ἡ Τ. Linders⁶⁷⁴, καθὼς καὶ οἱ I. Bald Romano⁶⁷⁵, M.B.B. Hollinshead⁶⁷⁶, L. Kahil⁶⁷⁷ καὶ Γ. Δεσπίνης⁶⁷⁸. Γυναῖκες εὐκαταστάτων οἰκογενειῶν ἀνέθεταν γιὰ τὰ λατρευτικὰ

⁶⁶⁹ Linders 1975, 70-73. Ἐνας ἀριθμὸς καταλόγων βρέθηκαν στην ἀνασκαφή τοῦ ἱεροῦ τῆς θεᾶς στην Βραυρῶνα, κοντὰ στὸν μεγάλον καὶ τὸν μικρὸν ναὸ τῆς Ἀρτέμιδος (τάφος τῆς Ἰφιγενείας). Παπαδημητρίου 1949, 84 κ.ἐ. Ὁ ἴδιος 1950, 187. Ὁ ἴδιος 1956, 75-77. Papademetriou 1963, 113.

⁶⁷⁰ Daux 1962, 671, 674. Papademetriou 1963, 118. Κοντῆς 1967, 170. Linders 1975, 73.

⁶⁷¹ Γιὰ τὰ ἐνδύματα στὸ Βραυρώνιο βλ. Cleland 2005.

⁶⁷² Στὶς στήλες IG II² 1514, 1522, 1524.

⁶⁷³ Δεσπίνης 2010, 14, 16.

⁶⁷⁴ Linders 1972, 3 κ.ἐ, 15 κ.ἐ.

⁶⁷⁵ Romano 1982, 86.

⁶⁷⁶ Hollinshead 1983, 45, 53.

⁶⁷⁷ LIMC II, 1984, 620 κ.ἐ, λ. Ἀρτεμις.

⁶⁷⁸ Despiniis 1994, 190 κ.ἐ. Despiniis 2004, ἀρ. 8, 243-301[1-59], εἰκ. 1-56, πίν. 1-24. Τὰ ἀγάλματα ἀναφέρονταν στοὺς καταλόγους με ἕξι διαφορετικὲς ὀνομασίες: τὸ ἔδος τὸ ἀρχαῖον (IG II² 1514, 34-39 (345/4 π.Χ.), IG II² 1515, 26-31, IG II² 1516, 13-17, IG II² 1517, Β II 140-143), λίθινον ἔδος (IG II² 1514, 26-28 (346/5 π.Χ.), IG II² 1515, 18-20, IG II² 1516, 6-7), ἔδος (IG II² 1514, 22-23 (347/6 π.Χ.), IG II² 1515, 14-15, IG II² 1516, 2), τὸ ἄγαλμα (IG II² 1523 II, 27-29 (343/2 π.Χ.), IG II² 1524 Β II, 202-4 (γύρω στὰ 320 π.Χ.), IG II² 1524 Β II, 214-216, 224), τὸ ἄγαλμα τὸ ὀρθόν (IG II² 1514, 41-42 (345/4 π.Χ.), IG II² 1522, 29 (336/5 π.Χ.), τὸ ἄγαλμα τὸ ἐστηκός (IG II² 1524 Β II, 207 (343/2 π.Χ.). Οἱ δύο τελευταῖες ὀνομασίες ἀναφέρονται πιθανότατα στὸ ἴδιο ἄγαλμα. Ὁ Γ. Δεσπίνης βασιζόμενος στὶς μαρτυρίες τῶν ἐπιγραφῶν σὲ συνδυασμὸ με τὰ σωζόμενα γλυπτὰ θραύσματα τῆς Βραυρῶνος, ὑποστήριξε ὅτι ὑπῆρχαν ἕξι λατρευτικὰ ἀγάλματα στὸ Ἱερὸ, δηλ. ἓνα ἐπιπλέον τῶν πέντε ποὺ ἀναφέρουν οἱ ἐπιγραφές (Δεσπίνης 2010, 26-39). Ἀπὸ αὐτὲς προκύπτει ὅτι τὰ λατρευτικὰ ἀγάλματα τῆς Βραυρῶνος ἔφεραν πραγματικὰ

ἀγάλματα ἐνδύματα, τὰ ὅποια εἶχαν κατασκευασθεῖ εἰδικῶς γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν⁶⁷⁹. Τὸ ἔδος καὶ τὸ ἔδος τὸ ἀρχαῖον ἔφερε χιτῶνα, ἀμπέχονον, ταραντῖνον καὶ κατάστικτον διπτέρυγον (μικρὸ ἱμάτιο, οἱ ἄκρες τοῦ ὁποίου ἔπεφταν ἀπὸ τοὺς ὦμους)⁶⁸⁰, τὸ ἄγαλμα ἔφερε κἀνδυν, ἱμάτιον καὶ χιτωνίσκον περιήγητον καὶ ἔγκυκλον. Χιτωνίσκον ἔφερε καὶ τὸ ὀρθὸν ἢ ἐστηκὸς ἄγαλμα. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἢ ὀνομασία χιτῶν μπορεῖ νὰ ἦταν αὐτὸ πού ὀνομάζομε σήμερα πέπλον⁶⁸¹. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὸ λίθινον ἔδος ἔφερε ἱμάτιον, προφανῶς ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του⁶⁸² (βλ. Παράρτημα Β. Οἱ Κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως).

Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο πολύτιμα ἀναθήματα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀπὸ τὰ ἱερὰ ὄλων τῶν θεῶν τῆς Ἀττικῆς –μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὸ Ἴερό τῆς Βραυρῶνος– συγκεντρώθηκαν στὴν Ἀκρόπολη, κυρίως στὸν Ὀπισθόδομο τοῦ Παρθενῶνος, ὅπου τὰ κατέγραψαν καὶ τὰ διαχειρίσθηκαν οἱ ταμίες τῶν ἄλλων θεῶν ἀπὸ τὸ 434/3 π.Χ.⁶⁸³. Συγκεκριμένα πρόκειται γιὰ τρία χρυσᾶ κύπελλα καὶ μερικὰ κοσμήματα στὸ Ἐκατόμπεδον μὲ τὴν ἐνδειξη Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας⁶⁸⁴ καὶ συλλογὴ διαφόρων ἀντικειμένων μὲ τὴν ἐνδειξη ἐκ τῆς κιβωτῆς τῆς Βραυρωνόθεν στὸν Ὀπισθόδομο⁶⁸⁵. Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων πού ἀνατέθηκαν στὴν Ἀθηνᾶ Πολιάδα μὲ κεφαλίδα ἐκ τοῦ Παρθενῶνος⁶⁸⁶ ὑπάρχει καὶ ἓνας χρυσὸς δακτύλιος ἀφιερωμένος στὴν Ἄρτεμη Βραυρωνία ἀναφερόμενος ὡς ἐπέτεια⁶⁸⁷.

Μεταξὺ 385/4 καὶ 347/6 π.Χ. οἱ ταμίες τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν κατέγραψαν ὀρισμένα ἀντικείμενα ὅμοια μὲ ἐκεῖνα πού ἀναφέρονταν παλαιότερα στὸν κατάλογο τοῦ Ὀπισθοδόμου, π.χ. ἀντικείμενα ἐκ τῆς κιβωτῆς τῆς Βραυρωνόθεν

ἐνδύματα, ὅπως καὶ ἄλλα ἀγάλματα θεῶν, συνήθως ξύλινα ἢ ἀκρόλιθα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα ὑλικά, γνωστὰ ἀπὸ φιλολογικὲς πηγὲς καὶ ἐπιγραφές (Δεσπίνης 2010, 17, σημ. 24, 18).

⁶⁷⁹ Δεσπίνης 2010, 18.

⁶⁸⁰ Τέτοια ἱμάτια φοροῦν ἀνδρικές καὶ γυναικεῖες μορφές ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια. Δεσπίνης 2010, 19, σημ. 42.

⁶⁸¹ Δεσπίνης 2010, 18, σημ. 40: Πέπλος περιέργως δὲν ἀναφέρεται στὶς ἐπιγραφές, ἂν καὶ ἡ Ἄρτεμις τὸν 5ο καὶ 4ο αἰ. π.Χ. πολὺ συχνὰ εἰκονίζεται φορώντας πέπλον καὶ μάλιστα τοῦ λεγομένου ἀττικοῦ τύπου.

⁶⁸² Ἐνδύματα μαρτυροῦνται καὶ σὲ ἄλλα λίθινα ἀγάλματα. Δεσπίνης 2010, 20. Πανσ. 7, 25, 9, Romano 1982, 103.

⁶⁸³ Linders 1975, 73-75.

⁶⁸⁴ *IG II² 1386+1381 Add.*, στ. 24 κ.έ., *IG II² 1388 A*, στ. 49+ *IG II² 1403*, στ. 8 κ.έ., *IG II² 1388 B*, στ. 57, 60, 70-1, *IG II² 1393*, στ. 36, *IG II² 1401*, στ. 22, 25, 29, 36, 41, 43. *IG II² 1400*, στ. 39, 41, 45, 47, 51 κ.έ., 55 κ.έ., 60.

⁶⁸⁵ *IG II² 1388 B*, στ. 73, κ.έ.

⁶⁸⁶ *IG II² 1394*, στ. 8.

⁶⁸⁷ *IG II² 1388 B*, στ. 70-1.

(βλ. ανωτέρω), ἄρα φυλάσσονταν ἀκόμα στὸν χῶρο αὐτόν⁶⁸⁸, ἐνῶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς Ἀρτεμίδος Βραυρωνίας ἀπὸ τὸ Ἑκατόμπεδον δὲν ἀπαντοῦν στοὺς νεωτέρους καταλόγους. Οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς ἀναφέρουν ἑπτὰ ἀργυρῆς ὑδρίες ποὺ ἀνήκαν στὴν Ἴαρτεμιν Βραυρωνίαν⁶⁸⁹ καὶ πιθανὸν κατασκευάσθηκαν ἀπὸ ἄργυρο παλαιότερων τελετουργικῶν σκευῶν, τὰ ὁποῖα ρευστοποιήθηκαν μὲ ἀπόφαση τοῦ Λυκούργου⁶⁹⁰. Αὐτὲς ἦταν δημόσια ἀναθήματα καὶ χρησιμοποιοῦνταν στὶς πομπές⁶⁹¹.

Στοὺς καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου ἀπαντοῦν τὰ ὀνόματα ἑκατὸν τριάντα γυναικῶν κάθε κοινωνικῆς τάξεως, οἱ ὁποῖες προσέφεραν ἀναθήματα στὴν θεὰ γιὰ σημαντικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τους, ὅπως κύηση, γέννηση τέκνου, λοχεία. Οἱ περισσότερες ἀναφέρονται μόνον μὲ τὸ κύριο ὄνομά τους χωρὶς ὄνομα πατρὸς ἢ συζύγου. Μόνον τέσσερις γυναῖκες εἶναι γνωστές: ἡ Ἰφιδίκη, θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ Ἰφικράτους ἀνέθεσεν ὑποδερίδα καὶ μηνίσκον, ἡ Μαλθάκη Μόσχου⁶⁹², σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Λεωσθένους Ι, παρυφήν, ἡ σύζυγος τοῦ Καλλιστράτου Ἀφιδναίου, πολιτικοῦ καὶ τριηράρχου τὸ 366/5 π.Χ.⁶⁹³, ἀνέθεσε θώρακα κατάστικτον καὶ ἡ Διοφάντη, σύζυγος τοῦ Ἰερωνύμου Ἀχαρνέως, τριηράρχου τὸ 337/6 π.Χ.⁶⁹⁴, κἀνδυν πασμάτια ἔχοντα χρυσᾶ καὶ ράκος⁶⁹⁵ (βλ. Παράρτημα Β: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου).

⁶⁸⁸ *IG II² 1445-53. SEG 15, 121-2. SEG 21, 551.*

⁶⁸⁹ *Linders 1995, 74. IG II² 1412, στ. 19 κ.έ. IG II² 1413, στ. 21 κ.έ. IG II² 1424a, στ. 229-236. IG II² 1425, στ. 174-181. IG II² 1437, στ. 49-57. Harris 1995, 159-162, V. 252-261.*

⁶⁹⁰ *Ferguson 1932, 124 κ.έ. Linders, ὀ.π. 74-75.*

⁶⁹¹ *Linders, ὀ.π. 74.*

⁶⁹² *APF, 342, ἄρ. 9142.*

⁶⁹³ *Ο.π. 280, ἄρ. 8157.*

⁶⁹⁴ *Ο.π. 243, ἄρ. 7562.*

⁶⁹⁵ *IG II² 1523 II, στ. 8-9 καὶ IG II² 1524 B II, στ. 180-3.*

III.Γ.3. Κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου

Ἀπὸ τοὺς τὸρμους στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων 4^{ου} αἰ. π.Χ. ποὺ ἐξετάσθηκαν, διαπιστώθηκε ὅτι ἀρκετὲς ἀπὸ αὐτὲς ἔφεραν ὄρειχαλκίνα ἀγάλματα, ἀπὸ τὰ ὅποια ὅμως δὲν σώθηκε κανένα⁶⁹⁶. Ἡ μόνη πηγὴ γι' αὐτὰ εἶναι μία ὀπισθόγραφη στήλη ἀποτελούμενη ἀπὸ πέντε θραύσματα, ἡ ὁποία σώζει ἕναν ἀποσπασματικὸν κατάλογο⁶⁹⁷ εἴκοσι ἕξι χαλκῶν ἀγαλμάτων τῆς περιόδου 340-330 π.Χ. Ἔχει 119 στίχους διατεταγμένους σὲ δύο στοίχους. Ἐφόσον ἡ στήλη ἦταν ἀμφίγραφη μπορεῖ νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι τὰ εἴκοσι ἕξι ἀγάλματα ἀποτελοῦσαν ἕνα μικρὸ ποσοστὸ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ. Ὁ κατάλογος παρέχει πληροφορίες γιὰ τὰ εἶδη τῶν ὄρειχαλκίνων ἀγαλμάτων 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ τὴν κατάστασιν στὴν ὁποία σώζονταν⁶⁹⁸.

Πρόκειται γιὰ τρία ἀγάλματα παιδῶν, ποὺ κρατοῦσαν πτηνὰ ἢ λαγούς καὶ πετεινόν⁶⁹⁹, δύο παιδίσκων (ἴσως μικρότερα σὲ μέγεθος), ἕξι γυμνῶν, χωρὶς περαιτέρω διευκρίνισιν, δώδεκα ἀνδριάντες, ἐκ τῶν ὁποίων τέσσερις ἦταν ἀγενεῖων, τρεῖς γενειοφόρων ἀνδρῶν⁷⁰⁰ καὶ τρία παλλάδια ἢ ἀπεικονίσεις τῆς Ἀθηνᾶς Παλλάδος. Τέλος, στήλαι καὶ στηλίδια, ἀναθήματα ταμιῶν τοῦ τέλους τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. ποὺ ἀναγράφονταν στὴν ἄνω ἐμπρόσθια ὄψη τῆς πρώτης στήλης (*IG II² 1498A*, στ. 6-19), πιθανῶς χάλκινα, βρίσκονταν στὸ ἔδαφος (χαμαὶ πλαγία), ἴσως σὲ κάποιο σωρό.

Ὅρισμένα ἀγάλματα, ποὺ φέρουν κρᾶνος ἢ ἀσπίδες καὶ ξίφη, ἴσως εἰκονίζουσι ἥρωες ἢ θεοὺς, ἐνῶ ἄλλα κρατοῦσαν διάφορα ἀντικείμενα, ποὺ ἐνίοτε λείπουσι⁷⁰¹. Οἱ περιγραφὲς τῶν ἀγαλμάτων αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ λεπτομερεῖς ἐπισημαίνοντας ἐλλείποντα μέλη, ὅπως πόδες, δάκτυλα καὶ σύμβολα θεῶν. Ἡ γενικὴ κατάστασίς τους ἀναφέρεται συχνὰ καὶ ἐνίοτε χρησιμοποιοῦνται οἱ ἐκφράσεις οὐκ ὑγίης, ἐνδεὶ καὶ ἀποστατεῖ. Ὅρισμένα ἀγάλματα εἶχαν σοβαρὰς φθορὰς, πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ σημαίνει ὅτι εἶχαν κατασκευασθεῖ ἀρκετὰ νωρίτερα ἀπὸ τὴν χρονολογία τοῦ

⁶⁹⁶Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. σώθηκαν μόνον δύο κεφαλὲς ὄρειχαλκίνων ἀγαλμάτων: Μία κεφαλὴ ἀθλητοῦ (*EAM 6590*) καὶ ἄλλη γενειοφόρου ὀπλίτου μὲ κρᾶνος (*EAM 6446*). Ἀμφότερες ἐκτίθενται στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου- Βλασσοπούλου 2013, 180, εἰκ. 220, 222.

⁶⁹⁷*IG II² 1498-1501A*. Οἱ *IG II² 1500* καὶ *1501A* βρίσκονται στὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο, ἐνῶ ἡ *IG II² 1499* στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

⁶⁹⁸Harris-Cline 2000, 135-136.

⁶⁹⁹Ἀγάλματα παιδῶν μὲ ζῶα ἀπαντοῦν στὴν Βραυρῶνα κατὰ τὸ δεῦτερο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

⁷⁰⁰Ὁ.π. 136 καὶ σημ. 8. Ὁ ὄρος ἀνδριᾶς (ἢ ἄγαλμα) χρησιμοποιεῖτο γιὰ ἀγάλματα ἀνθρωπίνων μορφῶν, ἐνῶ μόνον ὁ ὄρος ἄγαλμα μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ ἀγάλματα θεῶν.

⁷⁰¹Harris 1992, 644.

καταλόγου (330 π.Χ.) και ἦταν πεπαλαιωμένα⁷⁰². Γενικῶς βλάβες ἀναφέρονται στὰ εἴκοσι ἀπὸ τὰ εἴκοσι ἕξι ἀγάλματα τοῦ καταλόγου. Αὐτὸ σημαίνει πιθανῶς ὅτι τὰ ἀγάλματα αὐτὰ ἦταν μεγάλα, φυσικοῦ ἢ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ποὺ χυτεύονταν τμηματικῶς και ὕστερα ἔνωναν τὰ διάφορα μέρη τους και ὄχι μικρὰ ἀγάλματα, ποὺ κατασκευάζονταν ἐξ ἀρχῆς ὁλόκληρα.

Τὸ μέγεθος τῶν ἀγαλμάτων ἀναφέρεται μόνον στὴν *IG II² 1498 B*, στ. 66 [---χ]αλκοῦς εὐμεγέθη[σ--]. Μία ἔνδειξη γιὰ τὸ μεγάλο μέγεθος εἶναι ἡ ἀπουσία ὀρισμένων μελῶν κάποιων ἀγαλμάτων, πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ σημαίνει ὅτι αὐτὰ εἶχαν χυτευθεῖ χωριστά, ἄρα ἦταν εὐκολότερο νὰ ἀποσπασθοῦν και νὰ χαθοῦν⁷⁰³. Τέλος τὰ ἔνθετα μάτια ἀπὸ ἄλλο ὕλικὸ⁷⁰⁴ παραπέμπουν σὲ μεγάλα ἀγάλματα.

Μόνον δώδεκα ἀναθέτες περιλαμβάνονται στὸν κατάλογο. Ὁ Καρκίνος Θορίκιος και ὁ Ἀνθεμίον ἀνέθεσαν παλλάδιον⁷⁰⁵ και ἄγαλμα γυμνοῦ παιδὸς με λαγὸν ἀντιστοίχως⁷⁰⁶, ὁ Χαίριος Μελιτεύς⁷⁰⁷ και ὁ Εὐμηλίδης⁷⁰⁸ ἀφιέρωσαν ἀγενεῖους ἀνδριάντες, ὁ Ἀλκιμένης Ποτάμιος ἀνέθεσε περιρραντήριον⁷⁰⁹. Ἀναφέρονται ἐπίσης ὁ Φιλοχάρης⁷¹⁰ και ἄλλα ὀνόματα ἀποσπασματικῶς σωζόμενα. Ὁ Καρκίνος (Ξενοκλέους) Θορίκιος⁷¹¹, ὁ μόνος γνωστὸς ἀπὸ ἄλλες πηγές, τραγικὸς ποιητὴς (με ἑκατὸν ἐξήντα ἔργα και ἔνδεκα νίκες)⁷¹² και ἰδιοκτήτης χωρίου γῆς⁷¹³, ἦταν ἐγγονὸς τοῦ Καρκίνου Ξενοτίμου Θορικού, ποιητοῦ και χορηγοῦ, ποὺ διετέλεσε τριῆραρχος τὸν 5^ο αἰ. π.Χ.⁷¹⁴, ἐπομένως ἦταν ὑψηλοῦ κοινωνικοῦ και οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου (βλ. κεφ. VI: Συμπεράσματα).

Ἡ καταγραφή τῶν ἀγαλμάτων αὐτῶν, ἐφόσον δὲν ἔχουν σωθεῖ λόγοι ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς (*παραδόσεις*) με καταγραφές ἀγαλμάτων, μπορεῖ νὰ ἔγινε σύμφωνα με τὴν D. Harris γιὰ νὰ διατηρηθοῦν στὴ μνήμη παλαιὰ και φθαρμένα χαλκᾶ ἀγάλματα ποὺ προορίζονταν γιὰ *καθαίρεσιν*, δηλ. σύντηξη προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ

⁷⁰² Harris-Cline 2000, 136-137.

⁷⁰³ Harris 1992, 644.

⁷⁰⁴ Σὲ τρεῖς περιπτώσεις: *IG II² 1498 A*, στ. 26-27, *IG II² 1500 A*, στ. 14-15, *IG II² 1500 B*, στ. 24-25. Harris ὁ.π. 642-644.

⁷⁰⁵ *IG II² 1498 B*, στ. 67-70.

⁷⁰⁶ *IG II² 1498 B*, στ. 74-75.

⁷⁰⁷ *IG II² 1498 B*, στ. 71-72.

⁷⁰⁸ *IG II² 1499*, στ. 13.

⁷⁰⁹ *IG II² 1500 B*, στ. 27-28, 31-32.

⁷¹⁰ *IG II² 1500 B*, στ. 29-30.

⁷¹¹ *APF*, 283-4, ἀρ. 8254. *Traill PAA*, τ. 10, 235-236, ἀρ. 564130.

⁷¹² Σοῦδα K 394. *IG II² 2325*, στ. 9-10. Ἀρποκρατίων, λ. Καρκίνος. *Διόδ.* 5, 5, 1.

⁷¹³ *IG II² 1595*, στ. 4.

⁷¹⁴ *IG I³ 874b (DAA)*, ἀρ. 127). *Traill PAA*, τ. 10, 234-235, ἀρ. 564125. *Keesling 1995*, 333-4.

τὴν κοπὴ νομισμάτων καὶ τὴν κατασκευὴ τελετουργικῶν σκευῶν (πρβλ. καταλόγους IG II² 1553-1578). Ἡ ἴδια θεωρεῖ ὅτι ὁ κατάλογος σχετίζεται μὲ τὶς μεταρρυθμίσεις τοῦ Λυκούργου γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν Παναθηναίων τὸ 335 π.Χ.⁷¹⁵: ὁ Ἀθηναῖος ρήτωρ καὶ ἐπιμελητὴς εἶχε προτείνει νὰ κατασκευασθοῦν νέα τελετουργικὰ ἀγγεῖα καὶ σκεύη (*πομπεῖα*) γιὰ τοὺς ναοὺς τῆς Ἀττικῆς⁷¹⁶, καθὼς καὶ νέα ἀγάλματα, ὅπως ἐκεῖνο τοῦ Σωκράτους τοῦ Λυσίππου⁷¹⁷ καὶ τῶν τριῶν τραγικῶν ποιητῶν⁷¹⁸. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἔγινε μετὰ ἀπὸ σύντηξη τῶν παλαιῶν καὶ κατεστραμμένων χαλκίνων ἀναθημάτων⁷¹⁹, πρακτικὴ ὄχι ἄγνωστη τὴν κλασσικὴ περίοδο⁷²⁰. Μὲ τὴν πράξη αὐτὴν ὁ Λυκούργος ἤθελε νὰ καθάρει τὸν Ἱερὸ βράχο ἀπὸ τὰ κατεστραμμένα καὶ ἀκατάλληλα πλέον νὰ ἐκτίθενται χάλκινα ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν πάψει νὰ ἀποτελοῦν *μίμησιν* ζωῆς καὶ ἀγάλματα γιὰ τοὺς θεοὺς⁷²¹. Ὡστόσο ἡ ἔλλειψη σχετικοῦ ψηφίσματος ἀποδυναμώνει αὐτὴν τὴν ἄποψη. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ κατάλογο ποῦ μνημονεῦει τὰ ὑπάρχοντα στὴν Ἀκρόπολη χάλκινα ἀγάλματα τὸ 330 π.Χ. καὶ ἀποτελεῖ πολύτιμη πηγὴ γιὰ τοὺς ἀγαλματικούς τύπους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

⁷¹⁵ Harris 1992, 642-643.

⁷¹⁶ Πλούτ. *Ἡθικὰ* 852 Β. IG II² 333.

⁷¹⁷ Διογ. Λαέρτιος 2, 43.

⁷¹⁸ Ψευδοπλούταρχος, *Ἡθικὰ* 841κ.ε. Harris-Cline 2000, 138, σημ. 4. Overbeck III 2014, 568-9, λ. 2438.

⁷¹⁹ Harris 1992, 640-642. Harris-Cline 2000, 137-139 καὶ σημ. 14. Τὸ πόσον σημαντικὰ ἦταν τὰ ἀγάλματα γιὰ τὸν Ἀθηναῖο πολιτικὸ φαίνεται ἀπὸ τὰ λεγόμενά του στὴν ἀρχὴ τοῦ «Κατὰ Λεωκράτους» λόγου του.

⁷²⁰ Βλ. Harris 1998, 329-337, γιὰ τὴν κατασκευὴ νέων τελετουργικῶν σκευῶν μὲ τὴν σύντηξη παλαιῶν χαλκίνων ἀναθημάτων ἀπὸ τὸν μεταλλουργὸ Νικοκράτη ἐκ Κολωνοῦ.

⁷²¹ Harris-Cline 2000, 139-141.

III.Γ.4. Ξένοι ἀναθέτες

Ξένοι ἀναθέτες δὲν ἀπαντοῦν σὲ ἐνεπίγραφες βάσεις τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἀλλὰ μόνον στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὁ Λακεδαιμόνιος Λύσανδρος μετὰ τὴν νίκη τοῦ στοὺς Αἰγὸς Ποταμοῦς (405 π.Χ.) καὶ τὴν παράδοση τῶν Ἀθηναίων (404 π.Χ.) κατέστη ὁ ἀδιαμφισβήτητος ἡγέτης τῆς Ἑλλάδος καὶ τιμήθηκε ἀπὸ διάφορες πόλεις⁷²². Στὴ συνέχεια ἀφιέρωσε στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ τὸν στέφανον ποῦ τοῦ ἀπονεμήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀρχῆς τῶν Τριάκοντα (404 π.Χ.) καὶ προσέφερε ἀναθήματα σὲ ἄλλες πόλεις⁷²³ (βλ. Παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι).

Ὁ σατράπης Φαρνάβαζος, ποῦ βοήθησε τοὺς Ἀθηναίους μὲ φοινικικὰ πλοῖα καὶ μισθοφόρους νὰ νικήσουν τοὺς Σπαρτιάτες στὴ ναυμαχία τῆς Κνίδου (394 π.Χ.)⁷²⁴, ἀφιέρωσε τὴν ξυστίδα τοῦ στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἡ ὁποία περιλαμβάνεται στὸν κατάλογο τοῦ Ἑκατοπέδου (382/1 π.Χ.)⁷²⁵ (βλ. Παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι).

Μέλη τῆς Μακεδονικῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἔδειξαν τὴν εὐσέβειά τους πρὸς τὴν Ἀθηνᾶ προσφέροντας ποικίλα ἀναθήματα στὴν Ἀκρόπολη. Ἡ Ὀλυμπιάς, μητέρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀνέθεσε χρυσοῦ φιάλη στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας πρὶν τὸ 331 π.Χ.⁷²⁶ (βλ. κεφ. II.A: Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ καὶ κεφ. III.Δ: Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων). Οἱ χρυσὲς φιάλες ἦταν πολύτιμα, κυρίως τελετουργικὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν γιὰ τὴν ὑψηλὴ κοινωνικὴ θέση καὶ οικονομικὴ κατάσταση τῶν ἀναθετῶν. Ὁ D. Lewis ὑπολόγισε ὅτι ἡ ἀξία τριῶν χρυσῶν φιαλῶν ποῦ ἀπαντοῦν στοὺς καταλόγους τοῦ Ἑκατοπέδου, ἀρκοῦσε γιὰ τὴ συντήρηση μιᾶς τριήρους στὴ θάλασσα ἐπὶ τρεῖς μῆνες⁷²⁷.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος προσέφερε ἐντυπωσιακὰ ἀναθήματα στὴν Ἀκρόπολη. Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἦταν πιθανῶς ἄγαλμα Νίκης, τὸ ὁποῖο εἰκονίζεται στοὺς χρυσοῦς

⁷²²Ἡ Ἐφεσος ἴδρυσε ἓνα ἄγαλμά του, οἱ Σάμιοι καθιέρωσαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγῶνος, τὰ Λυσάνδρεια καὶ ἔστησαν ἄγαλμά του στὴν Ὀλυμπία (Παυσ. 6, 3, 14, Πλούτ. *Λύσανδρος* 18).

⁷²³Παυσ. 3, 17, 4 καὶ 10, 9, 7. Πλούτ. *Λύσανδρος* 18. Harris 1995, 229-230.

⁷²⁴Harris 1995, 121, V. 51. Γιὰ συμμαχίες τοῦ Φαρναβάζου μὲ Ἕλληνες βλ. Bengtson 1991, 213-217, 228.

⁷²⁵*IG* II² 1412, στ. 11. *IG* II² 1421, στ. 118. *IG* II² 1424a, στ. 303 (370-1 π.Χ.).

⁷²⁶Ὑπερείδης, *Ὑπὲρ Ἐὐξενίππου*, 19. Ἀρριανός, *Ἀνάβασις* 2, 4, 7. Berne 1926, 286. Τιβέριος 2000, 45. Themelis 2003, 164.

⁷²⁷Lewis 1986, 71-81.

στατήρες, πού ἔκοψε ὁ ἴδιος⁷²⁸. Συγκεκριμένα στὸν ἐμπροσθότυπο εἰκονίζεται ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς μὲ κράνος καὶ στὸν ὀπισθότυπο Νίκη, ἡ ὁποία φορᾷ πέπλον, κρατᾷ στυλίδα στὸ ἀριστερὸ καὶ στέφανο στὸ δεξιό της χέρι.. Εἶναι πιθανόν ὅτι ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς ἀνέθεσε τὴν Νίκη εἰς ἀνάμνησιν ἀθηναϊκῆς ναυτικῆς νίκης τοῦ παρελθόντος, ἴσως ἐκείνης τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν στὴν Σαλαμίνα⁷²⁹.

Σύμφωνα μὲ τὴν D. Harris οἱ χρυσῆς νίκες ἴσως ἦταν ἀναθήματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, πού φιλοτεχνήθηκαν μὲ χρήματα ἀπὸ τὴν πώληση λαφύρων πολέμου⁷³⁰. Ὡστόσο τέτοια ἀγάλματα Νίκης δὲν μαρτυροῦνται στοὺς καταλόγους τοῦ Παρθενῶνος, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ τριακόσιες πανοπλίες⁷³¹ ἢ ἀσπίδες⁷³² πού ἀφιέρωσε ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς μετὰ τὴ νίκη του στὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ (βλ. κεφ. III.Δ. Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων).

Ἡ διασημότερη γυναῖκα ἀναθέτις στοὺς καταλόγους τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι ἡ Ρωξάνη, σύζυγος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡ ὁποία ἀφιέρωσε στὴν Ἀθηνᾶ Πολιάδα ρυτὸν χρυσοῦν, περιτραχήλια χρυσᾶ καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα πιθανῶς περσικῆς προελεύσεως, τὰ ὁποῖα δὲν σώθηκαν στοὺς καταλόγους⁷³³.

Ὅλα τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἀναθήματα πού περιλαμβάνονται στὸν ἴδιο κατάλογο μὲ τὰ ἀναθήματα τῆς Ρωξάνης, φυλάσσονταν στὸν Παρθενῶνα κατὰ τὴν περίοδο 320-306 π.Χ., ἀλλὰ κατεγράφησαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 305/4 π.Χ. σύμφωνα μὲ τὸν Lewis πού ἀποκατέστησε καὶ μελέτησε τὴν ἐπιγραφή⁷³⁴. Οἱ O. Jahn καὶ A. Michaelis ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ἀνάθεση τῆς Ρωξάνης πρέπει νὰ ἔλαβε χώραν μετὰ τὸ 327 π.Χ. (ἡμερομηνία τοῦ γάμου της) καὶ τοῦ 323 π.Χ. (ἡμερομηνία τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της), γιὰτὶ ἀναφέρεται στοὺς καταλόγους ὡς βασιλέως Ἀλεξάνδρου γυνή⁷³⁵.

⁷²⁸Head 1959, εἰκ. 29.4. Price 1991, 109-111, ἀρ. 185-200, εἰκ. 186, 188, 193, 197. Le Rider 1998, 49-57. Τιβέριος 2000, 44-45. Touratsoglou 2000, 98-99, ἀρ. 17.

⁷²⁹Themelis 2003, 162-163. Γιὰ παρόμοιο τύπο Νίκης μὲ ἄφλαστον πού ἀπεικονίζεται σὲ νομίσματα τῆς Νικοπόλεως πού εἰσήγαγε ὁ Αὐγουστος μετὰ τὸ Ἄκτιο, βλ. Οἰκονομίδου 1975, 41, εἰκ. 5, ἀρ. 1b-18, εἰκ. 6, ἀρ. 19b -34 καὶ εἰκ. 7, ἀρ. 35a-39. Κατὰ τὸν H. Thompson τὸ ἄγαλμα ἔστειλε ὡς ἀνάθημα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στὴν Ἀκρόπολη μετὰ τὴ νίκη του ἐπὶ τῶν Ἰλλυριῶν τὸ 336/5 π.Χ. Thompson 1940, 206-7. Thompson 1944, 177. Harris 1995, 236.

⁷³⁰ Harris 1990-1, 77.

⁷³¹ Ἀρριανός, *Ἀνάβασις* 1, 16, 7.

⁷³² Πλούτ. *Ἀλέξανδρος* 16, 17. Bringmann-v.Steuben 1995, 17-18. ἀρ. 2.

⁷³³ *IG II² 1492 A*, στ. 51-3, 54-57 καὶ *IG II² 1477*. Bringmann - v. Steuben 1995, 19-20. ἀρ. 3. Kosmetatou 2004, 77-79. Themelis 2003, 165-7.

⁷³⁴ Lewis 1988, 300 καὶ ἀρ. 14.

⁷³⁵ Jahn-Michaelis 1901, 18, ἀρ. 188. Harris 1995, 234.

Κατὰ τὴν D. Harris πιθανῶς ἔγινε τὸ 319/8 π.Χ., ὅταν ἡ Ρωξάνη ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν υἱὸ τῆς Ἀλέξανδρο IV καὶ τὸν Πολυπέρχοντα⁷³⁶.

Λιγότερο πιθανὴ εἶναι ἡ χρονολογία μεταξὺ 316-10 π.Χ., γιὰτι κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἦταν αἰχμάλωτη τοῦ Κασσάνδρου στὴν Ἀμφίπολη, ἕως ὅτου δολοφονήθηκε (311-309 π.Χ.)⁷³⁷. Ὁ U. Koehler καὶ ἄλλοι ὑποστήριξαν ὅτι ἡ Ρωξάνη εἶχε στείλει τὰ ἀναθήματά της δι' ἀντιπροσώπου, ὅσον ἦταν ἐν ζωῇ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος πρὶν τὸ 323 π.Χ.⁷³⁸, ὅπως ἔκαναν καὶ ἄλλοι ξένοι ἡγεμόνες⁷³⁹, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ μητέρα τοῦ Ὀλυμπιάς⁷⁴⁰ (βλ. κεφ.ΙΙΙ.Δ: Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων).

Ὅρισμένοι ἡγεμόνες ἠθελαν νὰ τονίσουν τὸν ρόλο τους ὡς ἐλευθερωτῆς τῶν Ἀθηναίων ἀναθέτοντας ὄπλισμὸ ἢ προσφέροντας θυσίες στὴν Ἀκρόπολη⁷⁴¹. Τὸ 319/8 π.Χ., τὸ ἔτος πού ἀνέθεσε πιθανῶς ἡ Ρωξάνη στὴν Ἀκρόπολη, ὁ Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Πολυπέρχοντος, κατέφθασε μὲ στρατεύματα στὴν πόλη ἐπιθυμώντας νὰ παρουσιασθεῖ ὡς «ἐλευθερωτής»⁷⁴² τῆς καὶ ἀφιέρωσε πανοπλία, θώρακα πομπικὸ ἐντελῆ, πέλτην ἐπίχρυσον ἐντελῆ καὶ κνημίδας χαλκᾶς ἀργυρωτάς, τὰ ὁποῖα ὁμως ἐμφανίζονται στὸν κατάλογο τοῦ Ἑκατομπέδου τὸ 304/3 π.Χ. (βλ. Παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι)⁷⁴³.

Μεταξὺ 323-200 π.Χ. οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, Ἀντίγονος, Κάσσανδρος, Λυσίμαχος καὶ Πτολεμαῖος ἤρθαν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν πόλη τῶν Ἀθηναίων γιὰ μικρὸ ἢ μεγαλύτερο διάστημα (βλ. κεφ. V: Ὁ ἰδιαίτερος χαρακτῆρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.). Μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν Παναθηναίων συμμετεῖχαν σὲ παραδοσιακῆς λατρευτικῆς δραστηριότητες ἐπιδεικνύοντας τὴν εὐσέβειά τους μὲ θρησκευτικῆς πράξεις (θυσίες), δωρεῆς καὶ ἀναθήματα⁷⁴⁴. Ὁ Λυσίμαχος⁷⁴⁵ καὶ ὁ Πτολεμαῖος Β'⁷⁴⁶ δώρησαν ἐξοπλισμὸ γιὰ τὸ παναθηναϊκὸ πλοῖο. Μετὰ τὸ 306 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι

⁷³⁶ Harris 1995, 234-5. Themelis 2003, 165.

⁷³⁷ Harris, ὁ.π. (σημ. 736). Kosmetatou 2004, 80.

⁷³⁸ Köhler 1880, 286. Berve 1926, 347, ἀρ. 2.

⁷³⁹ Kosmetatou 2004, 80.

⁷⁴⁰ Harris ὁ.π. (σημ. 736), 235.

⁷⁴¹ V. den Hoff 2003, 174.

⁷⁴² Διόδ. 18, 65 κ.έ. καὶ 19, 63. Bengtson 1991, 326-7.

⁷⁴³ Harris ὁ.π. (σημ. 736), 117, V. 18.

⁷⁴⁴ V. den Hoff 2003, 173-4.

⁷⁴⁵ IG II² 657 II, στ. 14-16. Bringmann - v. Steuben 1995, 21-25, ἀρ. 6. Mikalson 1998, 99.

⁷⁴⁶ SEG 28, 60 II, 66-70. Bringmann - v. Steuben 1995, 40-45, ἀρ. 16. Γιὰ τὴν χρονολόγηση βλ. Mikalson 1998, 108 μὲ σημ.9.

ἐπέτρεψαν νὰ ὑφανθοῦν στὸν παναθηναϊκὸν πέπλον οἱ εἰκόνες τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ καὶ τοῦ πατρός του Ἀντιγόνου πλησίον τῶν θεῶν⁷⁴⁷. Τὸ 287/6 π.Χ. ἡ προσφορὰ θυσίας στὴν Ἀκρόπολη ἀπὸ τὸν Πύρρο⁷⁴⁸, ἐκτὸς ἀπὸ ἔκφραση εὐγνωμοσύνης καὶ εὐσεβείας πρὸς τὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἦταν καὶ μία συμβολικὴ πράξις ποὺ ἐπισφράγιζε τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Δημήτριο Πολιορκητή.

Ἀναθήματα προσέφεραν καὶ τριάντα δύο πόλεις, μέλη τῆς Β΄ ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας (378/7 π.Χ.), ποὺ ἀναφέρονται στοὺς καταλόγους τοῦ Ἑκατοπέδου (Βλ. Παράρτημα Α.1: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Δημόσια Ἀναθήματα, Ἀναθήματα πόλεων)⁷⁴⁹. Τὰ περισσότερα ἦταν χρυσοὶ στέφανοι, οἱ ὁποῖοι ἀφιερώθηκαν: α) ἕνδεκα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, β) ἕξι στὴν βουλή καὶ γ) δεκαπέντε στὸν δῆμο. Οἱ στέφανοι ἔφεραν πινακίδια, ὅπου ἀναφερόταν τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁποῖου ἀφιερώθηκαν. Ἔτσι παρέχονται πληροφορίες γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Ἀθηνῶν μὲ τοὺς συμμάχους τους κατὰ τὴ Β΄ ἀθηναϊκὴ Συμμαχία (378-338 π.Χ.). Τὸ 368/7 π.Χ. ἀφίερωσαν στεφάνους ἡ Ἄνδρος, ἡ Κάρυστος, ἡ Σίφνος καὶ ἡ Τροιζήν, μεταξὺ 349/8 καὶ 344/3 π.Χ. ὁ Ἐλαιοῦς, οἱ Ἐρυθρές, ἡ Κνωσσός, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Νάξος, ἡ Πάρος, ἡ Σάμος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Σκιάθος, ἡ Χαλκηδὼν καὶ ἡ Χερσόνησος⁷⁵⁰. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συμμάχων ποὺ ἔστειλαν ἀναθήματα στὴν Ἀκρόπολη (τριάντα δύο) ἀποτελεῖ τὸ 1/3 τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς συμμαχίας, ποὺ ἦταν περίπου ἑβδομηῆντα. Τὸ γεγονός αὐτὸ μαρτυρεῖ μείωση τῆς αἰγλης καὶ ἰδίως τῆς ἡγεμονικῆς ἐπιβολῆς τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ μὲ δυσκολία κατάφεραν νὰ ἐμποδίσουν τὶς κατὰ καιροὺς ἀποστασίες διαφόρων συμμάχων⁷⁵¹.

Τὰ ἀναθήματα ξένων στὴν Ἀκρόπολη δὲν εἶχαν μεγάλη διαφορὰ σὲ ἀριθμὸ σὲ σχέση μὲ ἐκεῖνα σὲ ἄλλα Ἱερὰ τῆς Ἀττικῆς⁷⁵². Ἐλάχιστα ἦταν καὶ τὰ ἀντικείμενα ἀπὸ περιοχὲς ἐκτὸς Ἑλλάδος, ὅπως χιακὲς ἢ μιλησιακὲς κλίνες, ἰλλυρικὸ κρᾶνος, ἀκινάκες (περσικὰ ξίφη) κ.ἄ., τὰ ὁποῖα ὁμως δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀφίερωσαν καὶ Ἀθηναῖοι, ποὺ τὰ ἔφεραν ἀπὸ τὶς περιοχὲς αὐτὲς μὲ διάφορες εὐκαιρίες, ὅπως ἐμπόριο, πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις κ.ἄ⁷⁵³.

⁷⁴⁷ Πλούτ. *Δημήτριος* 12, 2-4. Διόδ. 20.46. Hurwit 1999, 261. Mikalson 1998, 81-104. Kotsidu 2000, 33-38, ἀρ. κατ. 9.

⁷⁴⁸ Πλούτ. *Πύρρος* 12, 4.

⁷⁴⁹ Γιὰ τὴν Β΄ ἀθηναϊκὴ Συμμαχία καὶ τὶς κατὰ καιροὺς σχέσεις τῶν Ἀθηνῶν μὲ διαφόρους συμμάχους της βλ. Bury & Meiggs 1992, 537-539.

⁷⁵⁰ Harris 1995, 193-197, V. 432-457.

⁷⁵¹ Σακελλαρίου 2004, 429-433.

⁷⁵² Πρβλ. Aleshire 1989, 71 γιὰ ξένους ἀναθέτες στὸ Ἀσκληπιεῖο.

⁷⁵³ Thompson 1956, 281-91. Harris 1995, 110.

III.Δ. Μαρτυρίες αρχαίων συγγραφέων περι ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων

Ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴ ἤδη περίοδο τὰ Ἱερὰ καὶ τὰ ἀναθήματα τῆς Ἀκροπόλεως προσήλκυαν τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν συγγραφέων καὶ περιηγητῶν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ. ὁ *Ἡρακλείδης ὁ Κρής* στὸ ἔργο του *Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων* περιγράφει τὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τὸν Παρθενῶνα καὶ ἀναφέρει ὅτι πρέπει νὰ προξενούσε μεγάλη ἐντύπωση στοὺς ἐπισκέπτες⁷⁵⁴. Στὸ τέλος τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ. ὁ *Πολέμων* ἀπὸ τὸ Ἴλιον τῆς Τρωάδος⁷⁵⁵, ὁ λεγόμενος *σηλοκόπας*, ἔγραψε τέσσερα βιβλία *Περὶ τῆς Ἀθήνησιν Ἀκροπόλεως*⁷⁵⁶. Τὸ 2^ο αἰ. π.Χ. ὁ Ἀθηναῖος *Ἡλιόδωρος*, ὁ *περιηγητής*, ἔγραψε δεκαπέντε βιβλία *Περὶ τῆς Ἀθήνησιν Ἀκροπόλεως*⁷⁵⁷, στὰ ὁποῖα περιγράφονται τὰ κτίσματα τῆς Ἀκροπόλεως, οἱ τελετουργίες ποὺ γίνονταν σὲ αὐτὰ καὶ δίδονται πληροφορίες γιὰ διασήμους Ἀθηναίους καὶ τὶς οἰκογένειές τους. Ἀπὸ τὰ βιβλία τῶν περιηγητῶν σώζονται μόνον μερικὰ ἀποσπάσματα⁷⁵⁸.

Ἡ κυριότερη φιλολογικὴ πηγὴ γιὰ τὰ ἀναθήματα τῆς ἀρχαϊκῆς, κλασσικῆς περιόδου καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων εἶναι ὁ Πausanias, ποὺ ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀκρόπολη τὸν 2ο αἰ. μ.Χ. καὶ περιέγραψε λεπτομερῶς τὰ μνημεῖα της, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναθήματα ἢ τὶς ἐνεπίγραφες βάσεις τους ποὺ σώζονταν τὴν ἐποχὴ του. Ὁ Ἀμερικανὸς ἀρχιτέκτων G.P. Stevens μελετώντας τὶς ἀναφορὲς τοῦ Pausanias γιὰ τὶς θέσεις τῶν ἀναθημάτων τὶς συσχέτισε μὲ λαξεύματα ἐπάνω στὸν βράχο καὶ προσέφερε πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν ἀρχικὴ θέση πολλῶν ἀναθημάτων στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως⁷⁵⁹.

Σὲ κάποιον σημεῖο τῆς παναθηναϊκῆς ὁδοῦ, ποὺ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθεῖ, ὁ Pausanias ἀναφέρει ἄγαλμα τοῦ Φρίξου ποὺ θυσιάζει κριὸ σὲ ἕναν θεό⁷⁶⁰, πιθανῶς τὸν Ὁρχομένιο Λαφύστιο⁷⁶¹. Ἐπειδὴ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ἀνάμεσα στὰ

⁷⁵⁴ Ἡρακλείδης 1, 1-5. Βλ. Pfister 1951. Perrin 1994, 192-202. Habicht 1998, 225-6. Arenz 2006.

⁷⁵⁵ Σοῦδα, λ. Πολέμων.

⁷⁵⁶ Preller 1838, ἀρ. LXXIX, 124-5.

⁷⁵⁷ Jacoby, *FGrHist* III B, 144-5, ἀρ. 373 F 1-5. Ἀθῆν. *Δειπνοσοφισταί* 229 E.

⁷⁵⁸ Krumeich-Witschel 2010, 2.

⁷⁵⁹ Stevens 1936 καὶ 1946 a-b.

⁷⁶⁰ Paus. 1, 24, 1. Παπαχατζής 1998, 331-2.

⁷⁶¹ Βλ. Despina 1981, 237-244. Ὁ Λαφύστιος ἦταν τοπικὸς θεὸς τῆς Φθιώτιδος Ἀχαΐας (στὴν περιοχὴ τοῦ Θεσσαλικοῦ Ἄλμυροῦ) στὸν ὁποῖο ὁ βασιλιάς τοῦ Ὁρχομενοῦ Ἀθάμας ἐπρόκειτο νὰ θυσιάσει τὸν υἱὸ του Φρίξο. Τὴν τελευταία ὄμως στιγμὴ ὁ χρυσόμαλλος κριὸς τὸν ἔσωσε καὶ τὸν μετέφερε στοὺς Κόλχους. Ἐκεῖ ὁ Φρίξος θυσίασε τὸν κριὸ στὸν θεὸ Λαφύστιο, ὁ ὁποῖος

γλυπτά ἔργα τοῦ Ἀργείου Ναυκύδου ἢ Γλαυκύδου (νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Πολυκλείτου) ἕναν ἄνθρωπο ποῦ θυσίαζε κριάρι⁷⁶², τὸ ἔργο αὐτὸ συσχετίστηκε μὲ ἕνα βᾶθρο, ποῦ βρέθηκε στὸν χῶρο μεταξύ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος μὲ τὴν ἐπιγραφὴ Ναυκύδης Ἀργεῖος ἐπόησεν⁷⁶³ (91).

Ὁ Πausanίας μετὰ τὴν περιγραφὴ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ Πανδροσείου ἀναφέρει ὅτι εἶδε ἀγάλμα τῆς Λυσιμάχης (53): *πρὸς δὲ τῶι ναῶι τῆς Ἀθηνᾶς (Ἐρέχθειο) ἔστι μὲν εὐήρις πρεσβύτις, ὅσον τε πῆχeos μάλιστα, φαμένη διάκονος εἶναι Λυσιμάχη*⁷⁶⁴. Τὰ ἀγάλματα τῆς Λυσιμάχης, ὅπως καὶ τῆς διακόνου τῆς Συήριδος, εἶχαν στηθεῖ πιθανῶς κοντὰ στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἐρεχθείου⁷⁶⁵.

Πλησίον τοῦ ἀγάλματος τῆς Γῆς Καρποφόρου ὁ Πausanίας⁷⁶⁶ ἀναφέρει: *ἐνταῦθα καὶ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ αὐτὸς κεῖται Κόνων*⁷⁶⁷. Τὸ οἰκογενειακὸ ἀνάθημα τῶν στρατηγῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου (52) εἶχε ἰδρυθεῖ σὲ ἡμικυκλικὸ βᾶθρο 5,50μ ἀνατολικῶς τοῦ ἀγάλματος τῆς Γῆς, ὅπου σώζεται ἀντίστοιχο λάξευμα στὸν βράχο. Φαίνεται ὅτι ὁ Πausanίας ἐνδιαφερόταν γιὰ οἰκογενειακὰ ἀνάθηματα τοῦ 5^{ου} καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., καθὼς ἀναφέρει μόνον τὰ ἀγάλματα τῆς ἱερείας Λυσιμάχης καὶ τοῦ Κόνωνος καὶ Τιμοθέου, ἐνῶ ὑπῆρχαν ἀρκετὰ ἄλλα οἰκογενειακὰ ἀνάθηματα τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Καὶ κατὰ τὴν ἔσοδον (πρόναο τοῦ Παρθενῶνος) Ἰφικράτους (ἀνδριάς) ἀποδειξαμένου πολλά τε καὶ θαυμαστὰ ἔργα, ἀναφέρει ὁ Πausanίας⁷⁶⁸. Τὸν ἀνδριάντα, ἵχνη τῆς ἐδράσεως τοῦ ὁποῦ ἐντόπισε πιθανῶς ὁ G.P. Stevens⁷⁶⁹, ἔστησε πιθανῶς ὁ στρατηγὸς ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὶς στρατιωτικὲς του ἐπιτυχίες. Ὁ Ἰφικράτης εἶχε ἐξοντώσει μίαν στρατιωτικὴ δύναμη τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τὸν Κορινθιακὸ πόλεμον (392 π.Χ.). Μετὰ τὸ 376 π.Χ. ἐξασφάλισε στοὺς Ἀθηναίους τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονία, ἐνῶ τὸν ἐπόμενον χρόνον πανελλήνια εἰρήνη. Μετὰ τὴ μάχη στὰ Λεῦκτρα (371 π.Χ.) ὑποστήριξε τὴν βασίλισσα Εὐρυδίκη στὴν προσπάθειά της νὰ ἀσκεῖ

ἀργότερα ταυτίστηκε μὲ τὸν Δία ἢ Δία Φύξιο, ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Ἀπολλόδωρος (1, 9, 1), γιὰτὶ βοήθησε τὸν Φρίξο νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν θάνατον.

⁷⁶² Πλίν. *NH* 34, 8, 5, 19.

⁷⁶³ Overbeck II 2014, 548-9, λ. 1332.

⁷⁶⁴ Πaus. 1, 27, 4-5.

⁷⁶⁵ Keesling 2012, 498. Γιὰ τὴν ἴδρυση ἀγαλμάτων ἱερειῶν κοντὰ στὴν εἴσοδο τῶν ναῶν καὶ τῶν τεμενῶν βλ. Kron 1996, 142-144.

⁷⁶⁶ Πaus. 1, 24, 3.

⁷⁶⁷ Παπαχατζῆς, 337, 2.

⁷⁶⁸ Πaus. 1, 24, 7.

⁷⁶⁹ Stevens 1946a, 15.

έλεγχο στην Μακεδονία. Για τους λόγους αυτούς οι Αθηναίοι έστησαν έναν όρειχάλκινο άνδριάντα του στην Αρχαία Άγορά τὸ 371 π.Χ.⁷⁷⁰. Ο τύπος τοῦ ἀγάλματος δὲν ἔχει ἀναγνωρισθεῖ σὲ ἀντίγραφα.

Φιλολογικὲς πηγὲς παρέχουν μαρτυρίες καὶ γιὰ ἀναθήματα μελῶν τῆς μακεδονικῆς οἰκογενείας, συγκεκριμένα τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ὁ ρήτωρ Ὑπερίδης παραδίδει ὅτι ὁ Πολύευκτος κατηγορήσε τὸν Εὐξένιππο γιὰ τὴν φιλομακεδονικὴ του στάση, γιατί, μεταξύ ἄλλων, εἶχε ἐπιτρέψει στὴν Ὀλυμπιάδα, μητέρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, νὰ ἀναθέσει χρυσὴ φιάλη στὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας στὸ ἱερὸ τῆς θεᾶς στὴν Ἀκρόπολη: *δεινὰ γὰρ ἐποίησεν περὶ τὴν φιάλην, ἑάσας Ὀλυμπιάδα ἀναθεῖναι εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Ὑγείας*⁷⁷¹. Αὐτὴ ἡ δυσαρέσκεια ἐναντι τῆς Ὀλυμπιάδος μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὴν ἀλαζονικὴ συμπεριφορὰ τῆς τελευταίας, ἢ ὁποία ὡς μέλος τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Μολοσσῶν τῆς Ἡπείρου, εἶχε κατηγορήσει σὲ ἐπιστολὲς τῆς τοὺς Ἀθηναίους, γιατί τόλμησαν νὰ συμβάλουν στὴν κατασκευὴ τοῦ νέου ἀγάλματος τῆς Διώνης στὸ ναὸ τοῦ Διὸς στὴ γενέτειρά της Δωδώνη⁷⁷². Ἡ φιάλη ἐστάλη ἀπὸ τὴν Ὀλυμπιάδα στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας τὸ 333/2 π.Χ. ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὴν ἴαση τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἀσθένησε βαρῶς στὴν Ταρσό⁷⁷³ (γιὰ τὴν λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας, βλ. κεφ.Π.Α: Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ).

Μετὰ τὴ νίκη του στὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ (334 π.Χ.) ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔστειλε ὡς ἀνάθημα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ τριακόσιες πανοπλίες κατὰ τὸν Ἀρριανὸν⁷⁷⁴ ἢ τριακόσιες ἀσπίδες κατὰ τὸν Πλούταρχο⁷⁷⁵ ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς μάχης μὲ τὴν ἐπιγραφὴ: *Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων*. Γι' αὐτὸν ἡ ἀφιέρωση βαρβαρικῶν ὄπλων ἦταν μία ἐπιβράβευση τῶν Ἀθηναίων γιὰ τὶς νίκες τους κατὰ τῶν Περσῶν τὸ 490 καὶ τὸ 480/79 π.Χ., οἱ ὁποῖες συνέβαλαν στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος⁷⁷⁶. Οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς προφανῶς δὲν περιέλαβαν τὶς πανοπλίες ἢ ἀσπίδες στοὺς καταλόγους, ἐνῶ κατέγραψαν τὰ ἀναθήματα ποὺ προσέφερε στὴν θεὰ ἢ σύζυγός του Ρωξάνη⁷⁷⁷. Αὐτὸ τὸ ἀνάθημα εἶχε σαφῆ πολιτικὸ συμβολισμό. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, πανοπλίες ἔστειλαν στὰ Παναθηναία οἱ ἀποικίες, διάφορες ἰωνικὲς πόλεις καὶ μέλη τῆς

⁷⁷⁰ Αἰσχίν. 3, 243. *CAH VI*, 44-49.

⁷⁷¹ Ὑπερ. *Ὑπὲρ Εὐξένιππου* 19, 26. Bringmann - v. Steuben 1995, ἀρ. 1, 17.

⁷⁷² Ὑπερ. ὁ.π. 24-25. Παλαγγιᾶ 2002, 176. Themelis 2003, 164.

⁷⁷³ Ἀρριανός, *Ἀνάβασις* 2, 4, 7. Berve 1926, 286. Themelis 2003, 164.

⁷⁷⁴ Ἀρριανός, ὁ.π. 1, 16, 7.

⁷⁷⁵ Πλούτ. Ἀλέξανδρος, 16. Bringmann - v. Steuben 1995, 17-18, ἀρ. 2.,

⁷⁷⁶ Πολύβ. 3, 6, 12. Ἀρριανός, *Ἀνάβασις* 2, 14, 4. V. den Hoff 2003, 174. Themelis 2003, 163.

⁷⁷⁷ Harris 1995, 141, 358.

ἀθηναϊκῆς συμμαχίας στὰ χρόνια τῆς παντοδυναμίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἀναγνωρίζοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν τὰ «πρωτεῖα» της⁷⁷⁸.

Οἱ μεγάλες ὀρθογώνιες ὀπές ποὺ σώζονται σὲ ἴσες μεταξύ τους ἀποστάσεις στὸ ἀνατολικὸ ἐπιστύλιο τοῦ Παρθενῶνος πιθανῶς χρησίμευαν γιὰ τὴν ἀνάρτηση τῶν ἀσπίδων⁷⁷⁹ ἢ περσικῶν λαφύρων κατ' ἄλλη ἄποψη⁷⁸⁰. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ, ποὺ ἦταν καὶ πολιοῦχος τῆς Τροίας, εἶχε ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο. Γι' αὐτὸ ἀφιέρωσε στὸν ἐκεῖ ναὸ της τὴν πανοπλία του καὶ ἔλαβε ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχαῖο ὄπλισμὸ ἀπὸ τὸν Τρωικὸ πόλεμο, ἢ τουλάχιστον ἔτσι νόμιζε⁷⁸¹.

Ὁ Πλούταρχος παραδίδει ὅτι ὁ Λυκοῦργος καὶ οἱ υἱοὶ του Ἄβρων, Λυκόφρων καὶ Λυκοῦργος ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἐτεοβουταδῶν τιμήθηκαν μὲ ξύλινα ἀγάλματα, ἔργα τοῦ Κηφισοδότου καὶ τοῦ Τιμάρχου μέσα στὸ Ἐρέχθειο μεταξὺ 307-290 π.Χ., γιὰ διετελέσαν ἱερεῖς τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως⁷⁸². Πρέπει νὰ στήθηκαν πρὶν τὸ 290 π.Χ., πιθανότατα μετὰ τὸ 307, ἐὰν τὰ συσχετίσουμε μὲ τὶς τιμές ποὺ ἀπονεμήθηκαν στὸν Λυκοῦργο⁷⁸³ καὶ τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα τοῦ Ἄβρωνος⁷⁸⁴. Τὰ ἀγάλματα, ὅπως καὶ τὸ ἀρχαῖκὸ ξόανο τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, κατασκευάσθηκαν ἀπὸ ξύλο γιὰ νὰ δοθεῖ ἔμφαση στὶς παλαιὲς καταβολές τοῦ γένους⁷⁸⁵. Γραπτὲς εἰκόνες τοῦ Ἄβρωνος καὶ τοῦ Λυκόφρονος ὑπῆρχαν μέσα στὸν ναὸ μαζὶ μὲ ἐκεῖνες τῶν ἱερέων τοῦ Ποσειδῶνος σύμφωνα μὲ τὸν Πausanias⁷⁸⁶, καθὼς ἐπίσης καὶ ἓνας γραπτὸς πίνακας, ἔργο τοῦ Ἰσμηνίου, ποὺ εἰκόνιζε τὸν Ἄβρωνα νὰ παραδίδει τὴν τρίαινα τοῦ Ποσειδῶνος στὸν Λυκόφρονα, πρᾶγμα ποὺ δήλωνε τὴν παράδοση τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος στὸν ἀδελφὸ του (307-304 π.Χ.)⁷⁸⁷. Ἔτσι ἀπὸ τὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. κυριαρχοῦσαν στὸ Ἐρέχθειο τὰ ἀναθηματικὰ εἰκονιστικὰ ἀγάλματα τῶν

⁷⁷⁸Deubner 1969, 34. Τιβέριος 2000, 46.

⁷⁷⁹Οἱ ὀπές εἶναι ὀρατὲς στὸ σχέδιο τοῦ W. Pars τοῦ 1765, καθὼς καὶ σὲ σύγχρονα σχέδια καὶ φωτογραφίες. Ὁρλάνδος 1978, 210-215, εἰκ. 134-138. Palagia 1993, εἰκ. 6. Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 138, εἰκ. 92. Ὁ Κορρὲς ἀναφέρει ὅτι τὸ θέμα εἶναι ἀκόμα ὑπὸ ἔρευνα. Κορρὲς 1994b, 138-139, εἰκ. 2. v. den Hoff 2003, 174, σημ. 7.

⁷⁸⁰Michaelis 1871, 15, 42. Judeich 1931, 87-88, 254. Korres 1994, 138. Themelis 2003, 163. Monaco 2011, 222.

⁷⁸¹Ἀρριανός, *Ἀνάβασις* 1, 11.

⁷⁸²Πλούτ. *Ἡθικά* 843 e-f. Πaus. I, 26, 5. Parker 1996, 242, 290-293. V. den Hoff 2003, 179-180. Despinis 2004, 250. Overbeck III 2014, 523-524, λ. 2383. Γιὰ τὴν οἰκογένεια βλ. *APF*, 348-353 E-F. Löhr 2000, 53, ἀρ. 58, 147, ἀρ. 167, 160, 163.

⁷⁸³Ὁ Λυκοῦργος τιμήθηκε μὲ ἀνδριάντα στὴν Ἀρχαία Ἀγορά. *IG II²* 3776. Πaus. I, 8, 2. Πλούτ. *Ἡθικά*, 847D, 852 E.

⁷⁸⁴G. Lippold, *RE XI* 1, 1921, 236, λ.. *Kephisodotos*, ἀρ. 9. Bieber 1923/24, 270. v. den Hoff 2003, 179.

⁷⁸⁵Ölmann 1957, 15, ἀρ. 11. Romano 1982, 357-364.

⁷⁸⁶Πaus. I, 26, 5.

⁷⁸⁷Πλούτ. *Ἡθικά*, 843 F. Hintzen-Bohlen 1990, 152-3. Löhr 2000, 147, ἀρ. 167.

Ἐτεοβουταδῶν, πού προέβαλλαν τὴν παλαιὰ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Λυκούργου⁷⁸⁸ (γιὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Λυσιμάχης βλ. κεφ. III.A.2γ: Οἰκογενειακὰ ἀνάθηματα) .

Στὸν βίον τοῦ Ἴσοκράτους τοῦ Πλουτάρχου⁷⁸⁹ ἀναφέρεται ἓνα σύνταγμα ἀγαλμάτων στὴν Ἀκρόπολη πού παρίσταναν τὸν Ἴσοκράτη, τὴ μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφή του. Δὲν εἶναι ὅμως βέβαιο, ὅτι εἶχαν στηθεῖ στὴν Ἀκρόπολη, καθὼς δὲν σώζεται ἄλλη μαρτυρία γι' αὐτὰ⁷⁹⁰.

Μεταξὺ τοῦ 317 καὶ τοῦ 307 π.Χ. στήθηκε στὴν Ἀκρόπολη ὁ ἀνδριὰς τοῦ Δημητρίου Φαληρέως ὡς ἀνάθημα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Ὁ Διογ. Λαέρτιος παραδίδει, ὅτι οἱ περισσότεροι ἀνδριάντες τοῦ Δημητρίου ἦταν ἔφιπποι καὶ μόνον ἓνας εἶχε ἀπομείνει στὴν Ἀκρόπολη τὴν ἐποχὴ του⁷⁹¹, ὁ ὁποῖος ἴσως ἦταν ἰδιωτικὸ ἀνάθημα καὶ ὄχι ἀπαραιτήτως ἓνας ἀπὸ τοὺς 360 δημοσίους ἀνδριάντες του⁷⁹². Τὸ περίεργο εἶναι πῶς αὐτὸς διασώθηκε τὸ 307/6 π.Χ., ὅταν ὅλα τὰ ἀγάλματά του στὴν Ἀθήνα εἶχαν καταστραφεῖ (*damnatio memoriae*). Αὐτὸ ὀφείλεται ἴσως στὸ ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἀνάθημα στὴ θεὰ Ἀθηνᾶ, τὸ ὁποῖο οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ σεβαστοῦν⁷⁹³.

⁷⁸⁸ v. den Hoff 2003, 180.

⁷⁸⁹ Πλούτ. *Ἡθικά* 839d.

⁷⁹⁰ Löhr 2000, 161.

⁷⁹¹ Διογ. Λαερτ. 5, 75-77. Γιὰ τοὺς ἀνδριάντες τοῦ Δημητρίου βλ. Nep. *Miltiades* 6, 4. Πλούτ. *Ἡθικά*, 820 e-f. Στράβ. 9, 1, 20. Πλίν. *NH* 34, 27. v. den Hoff 2003, 175, σημ. 26, 178. Krumeich 2007a, 394. Keesling 2007, 150, 159, σημ. 70. Overbeck III 2014, 574-5, λ. 2448.

⁷⁹² v. den Hoff 2003, 175, σημ. 26.

⁷⁹³ Ὁ.π.

ΚΕΦ. IV. ΤΑ «ΘΥΜΙΚΑ» ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΤΩΝ

Οἱ θεοὶ παρενέβαιναν καὶ ἐπηρέαζαν τὶς ὑποθέσεις τόσο τῆς πόλεως-κράτους, ὅσον καὶ τὶς προσωπικὲς τῶν ἰδιωτῶν. Κατὰ τὸν Δημοσθένη⁷⁹⁴ οἱ θεοὶ ἦταν εὐνοϊκῶς διατεθειμένοι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μεριμνώντας γιὰ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν προστασία τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους καὶ παρέχοντας στοὺς πολίτες τοῦ εὐνοϊκῆς συνθήκης γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση δυσχερῶν περιστάσεων. Τὴν εὐνοια αὐτὴ καὶ ἰδίως τῆς πολιοῦχου Ἀθηνᾶς προσπαθοῦσαν νὰ διατηρήσουν οἱ Ἀθηναῖοι καταφεύγοντας σὲ μαντεῖα γιὰ χρησμούς, στὴν τέλεση παραδοσιακῶν θυσιῶν, σὲ τάματα καὶ ἰδίως ἀναθήματα. Αὐτὰ ἀποτελοῦσαν ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς πίστεως τους πρὸς τὴ θεότητα, ἀπὸ τὴν ὁποία ζητοῦσαν προστασία, ἐξασφάλιση ὑγείας, πλούτου καὶ εὐημερίας. Ἡ παρουσία τους στὸ Ἱερὸ μαρτυροῦσε γιὰ τὴν εὐσέβεια, ἀλλὰ καὶ τὴ γενναιοδωρία τῶν ἀναθετῶν. Τὰ «θυμικὰ κίνητρα» ποὺ ὠθοῦσαν τοὺς πιστοὺς νὰ προσφέρουν ἀναθήματα στοὺς θεοὺς ἦταν ποικίλα καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ιδιότητα καὶ τὴν κοινωνικὴ θέση τῶν ἀναθετῶν καὶ καθορίζονταν ἀπὸ τὶς κοινωνικοπολιτικὲς συνθήκες τῆς πόλεως. Ὁ λόγος τῆς ἀναθέσεως λίγες φορές ἀναφέρεται ρητῶς στὸ κείμενο τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς. Τὰ κίνητρα διακρίνονται σὲ «ἐσωτερικὰ» καὶ «ἐξωτερικὰ»⁷⁹⁵.

Τὰ «ἐσωτερικὰ» κίνητρα⁷⁹⁶ ἦταν θρησκευτικῆς ἢ κοινωνικῆς φύσεως. Ὡστόσο ἡ σημασία τους δὲν ἔχει ἀναγνωρισθεῖ ἐπαρκῶς ἀπὸ τὴν ἔρευνα. Ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δέος ἀποτελοῦσαν σημαντικὸ κίνητρο γιὰ ὅλα τὰ ἀναθήματα⁷⁹⁷. Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} καὶ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. ἡ Ἀθήνα βρισκόταν σὲ περίοδο κρίσεως. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ἐμπλακεῖ σὲ πολέμους ποὺ ἀπείλησαν τὴν εὐημερία ὀλοκλήρου τοῦ κράτους. Στὸ τέλος τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. ἐβίωσαν τὴν ἦττα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τὸν ἐμφύλιο ἀγῶνα δημοκρατικῶν καὶ ὀλιγαρχικῶν, ἐνῶ κατὰ τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. τὸν φόβο γιὰ τὴν ἐπέκταση τῆς θηβαϊκῆς ἰσχύος μετὰ τὴ νίκη τῶν Θηβαίων στὰ Λεῦκτρα (371 π.Χ.). Οἱ ἀτυχίες στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ καὶ στόλου (362-356 π.Χ.) καὶ ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴ στάση τῶν συμμάχων τους δημιούργησαν

⁷⁹⁴ Δημοσθ. 1. 10-11, 2. 1-2, 4. 42, 15. 2, 18. 153, 195.

⁷⁹⁵ Laum 1914, 40.

⁷⁹⁶ Laum, ὀ.π.

⁷⁹⁷ Keesling 2002, 200.

ένα διάχυτο αίσθημα άβεβαιότητας⁷⁹⁸. Οί Αθηναίοι άγωνιοϋν για την ζωή και την περιουσία τους και έχουν ανάγκη από την συνδρομή τής πολιούχου θεᾶς τους.

Άνασφάλεια ένιωθαν οί πιστοί και σε διάφορα συμβάντα τής ζωής τους, που τους ώθοϋσαν να προσφέρουν άφιερώματα ζητώντας από την θεά Αθηνᾶ να έξασφαλίσει ύγείαν, όλβον και μακροβιότητα στους ίδίους, στα τέκνα και στους απογόνους τους (20, 26, 58, 65, 67).

Θρησκευτικά κίνητρα είχαν και τὰ εϋχαριστήρια άναθήματα για την έπιτυχή αντιμετώπιση δυσχερών συνθηκών, όπως κίνδυνοι πολέμου ή άντιξών φυσικών φαινομένων. Ο Λυσίμαχος Λυσιθειδου από την Άγρυλή (σωθείς έγ μεγάλων κινδύνων) (29) άφιέρωσε είκονιστικόν άνδριάντα του ίδίου στην Αθηνᾶ Τριτογενή προκειμένου να την εϋχαριστήσει, γιατί τον έσωσε από μεγάλους κινδύνους, πιθανώς πολέμου, τρικυμίας ή ναυαγίου⁷⁹⁹.

Άλλοι πιστοί άναθέτουν προς έκπλήρωσιν κάποιου τάματος είτε τών ιδίων ή μέλους τής οικογενείας ή ένός προγόνου τους. Αυτό δηλώνει ή χρήση τής μετοχής εϋξάμενος/μένη σε τέσσερεις άναθηματικές έπιγραφές⁸⁰⁰ (38, 56, 59, 67). Σημειωτέον ότι ή πλειονότητα τών άναθημάτων άποτελοϋν έκπλήρωση τάματος, άκόμη και αν αυτό δεν άναφέρεται στην έπιγραφή. Ο άναθέτης δηλαδή έκ τών προτέρων ύπόσχεται να προσφέρει ένα άνάθημα, εφόσον έκπληρωθεϊ τὸ αίτημά του από την θεά. Την ύποχρέωση να πραγματοποιήσει τὸ άνάθημα έχει κυρίως ὁ άναθέτης ή σε περίπτωση θανάτου του, τὰ τέκνα του ή άλλοι άπόγονοι. Έπειδή τὸ διάστημα που μεσολαβοϋσε μεταξύ του τάματος και τής έκπληρώσεώς του δεν προκύπτει από την έπιγραφή, αλλά μπορεί να ήταν μεγάλο, έως και μία γενεά (38)⁸⁰¹, οί άναθέτες θα πρέπει να έκαναν οίκονομία επί μῆνες, έτη ή και δια βίου, για να μπορέσουν να άφιερώσουν ένα δαπανηρὸ άνάθημα, όπως π.χ. ένα άγαλμα. Έάν ή δαπάνη γι' αυτό ήταν δυσβάσταχτη, ὁ άναθέτης μπορούσε να ύποσχεθεϊ στην θεά Αθηνᾶ ότι θα προσφέρει τὸ άνάθημα στο μέλλον. Ωστόσο σε περίπτωση άδυναμίας του ή ύποχρέωση αυτή μεταβιβαζόταν στους πλησιεστέρους συγγενείς⁸⁰², π.χ. σε τέσσερα άναθήματα (38, 56, 59, 67) οί άναθέτες έκπληρώνουν παλαιότερα τάματα συγγενών.

⁷⁹⁸ CAH VI, 44-49. Bengtson 1991, 235-6. Βαλαβάνης 1991, 75.

⁷⁹⁹ Müller 2010, 170.

⁸⁰⁰ Πρβλ. Keesling 1995, 417-21. Η ίδια 2002, 4-6, 92. DAA, άρ. 236, 248, 283.

⁸⁰¹ Ο Μύτων άναθέτει λίθινο άγαλμα σε έκπλήρωση τάματος που έκανε, όταν ήταν παιδί.

⁸⁰² Πρβλ. DAA, άρ. 236, 248, 283. Keesling 1995, 417-21. Η ίδια 2002, 4-6, 92.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αναθήματα άπαρχης ή δεκάτης γίνονταν πολλές φορές προς έκπληρωσιν τάματος (εύχης)⁸⁰³ με την ελπίδα ότι η θεότητα θα εκφράσει την ικανοποίησή της εξασφαλίζοντας στον αναθέτη ένα τουλάχιστον ισάξιο αντίδωρο⁸⁰⁴. Μία μητέρα, η Μέλινα (76) που ανέθρεψε τα παιδιά της με την προσωπική της εργασία, εξέφρασε την ευγνωμοσύνη της στην θεά με ένα άγαλμα δαπανώντας ένα μέρος από τα πρώτα κέρδη της (άπαρξαμένη μοῖραν κτεάνων).

Κίνητρα για ανάθεση αποτελούσαν οι μαντείες, τα όνειρα και τα όραματα. Η εμφάνιση της θεϊκής δυνάμεως (ἀρετής) σε όνειρο ή όραμα⁸⁰⁵ ώθοῦσε τους πιστούς στην προσφορά αναθήματος, όπως την Μένεια (66) (ἄψιν ἰδοῦσα ἀρετήν τῆς θεοῦ) (βλ. κεφ. III.A.2δ: Γυναῖκες). Ἄς σημειωθεί ότι ἄλλοι δύο πολίτες ἀφιέρωσαν για παρόμοιο λόγο αναθήματα τὸν 4^ο αἰ. π.Χ.: ὁ Μύρων, που ἀναφέρει τὴν ἀρετὴν τοῦ θεοῦ⁸⁰⁶ καὶ ὁ ὑποδηματοποιὸς Διονύσιος⁸⁰⁷, ὁ ὁποῖος δηλώνει, ὅτι εἶδε ἕνα θεῖο ὄραμα στὸν ὕπνο του (ἄψιν ἰδῶν θεῖαν).

Ὅρισμένοι ἀναθέτες αἰσθάνονταν τὴν ἐσωτερικὴ ἀνάγκη νὰ διατηρήσουν ζωντανὴ τὴν ἀνάμνηση ἀποθανόντων συγγενικῶν τους προσώπων στήνοντας τοὺς εἰκονιστικοὺς ἀνδριάντες τους στὴν Ἀκρόπολη, ὅπως ὁ Πολύστρατος ἔστησε ἀνδριάντα τοῦ ἀδελφοῦ του Πολλύλου Πολλυλίδου Παιανιέως μνημοσύνην θνητοῦ σώματος ἀθάνατον (50), οἱ συγγενεῖς τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος Λυσιμάχης I (53) εἰκονιστικὸ ἄγαλμά της, οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος Διοπεῖθου Στρομβίχου ἀνδριάντα (23) καὶ ὁ Τελεσίας Τελέστου εἰκόνα τῆς θυγατρὸς του Ἀλκίπης (63). Τὰ αἷτια αὐτῶν τῶν ἀναθέσεων ἦταν βαθύτερα: «ἡ ἐκπλήρωση ἑνὸς ἀντικειμενικοῦ χρέους πρὸς τοὺς νεκροὺς ἀφενὸς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνάγκης τῶν ζώντων (ἀναθετῶν) ἀφετέρου, νὰ ἔχουν μπροστὰ τους τὴν εἰκόνα τους»⁸⁰⁸.

Ἄλλοι ἀναθέτες θέλησαν νὰ τιμήσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἢ συγγενικά τους πρόσωπα ἐν ζωῇ στήνοντας ἀνδριάντες τους, ὅπως οἱ Κόνων καὶ Τιμόθεος (52), ὁ Φιλόμηλος (55), οἱ Πανδαίτης καὶ Πασικλῆς (60), οἱ Κηφ[ισόδοτος] καὶ [Κόν]ων ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Αἰθαλιδῶν (61) γιὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τους. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔκφραση τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ευγνωμοσύνης πρὸς τοὺς θεοὺς, ἄλλος λόγος τῶν ἀναθέσεων

⁸⁰³ Keesling 2002, 6.

⁸⁰⁴ Scholl 2006, 132. Meyer 2013, 463.

⁸⁰⁵ Laum 1914, 35.

⁸⁰⁶ *IG* II² 4908.

⁸⁰⁷ *Agora* I 7396. Camp 2004, 129-137.

⁸⁰⁸ Καροῦζος 1961, 32-33.

ἦταν ἡ *φιλοτιμία* (ἐπιθυμία ἀποκτήσεως τιμῶν), καθὼς καὶ ἡ κοινωνικὴ προβολὴ τῶν ἀναθετῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους (βλ. κεφ. III.A.2γ, οἰκογενειακὰ ἀναθήματα).

Τὰ «ἐξωτερικὰ» κίνητρα ἦταν συνήθως πολιτικοῦ χαρακτῆρος, ὅπως ἡ ἀνάληψη ἢ ἡ λήξη τῆς θητείας ἐνὸς ἀξιώματος⁸⁰⁹, ἡ ἐπιθυμία δημοσιοποιήσεως πολεμικῶν ἢ ἀθλητικῶν νικῶν, ἡ ἐπιθυμία τῆς πόλεως νὰ ἀπονεύμει τιμὲς σὲ ἕνα ἰσχυρὸ ξένον ἡγεμόνα προκειμένου νὰ κερδίσει τὴν εὐνοιά του καὶ τὸ ἀντίστροφο, ἡ θέληση ξένων ἡγεμόνων ἢ βασιλέων νὰ κερδίσουν τὴν εὐνοία τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας.

Δημόσιες ἀρχὲς καὶ ἀξιώματοῦχοι (βουλευταί, πρυτάνεις, ταμίαι, δαιτηταί), καθὼς καὶ ἔφηβοι μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας τους στεφανώνονταν ἀπὸ τὸν δῆμο, ἐφόσον εἶχαν ἐπιτελέσει μὲ ἐπιτυχία τὰ καθήκοντά τους. Αὐτοὶ ἀκολούθως ἀφιέρωναν τὸν στέφανο στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς συνήθως καὶ ἐπιπλέον ἔστηναν ἕνα ἀνάθημα, ἀφενὸς γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὴν θεὰ ποὺ τοὺς ἀξίωσε νὰ ἐπιτύχουν στὰ καθήκοντά τους, ἀφετέρου γιὰ νὰ δημοσιοποιήσουν τὶς τιμὲς ποὺ τοὺς ἀπονεμήθηκαν καὶ νὰ διαωνίσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ ὄνομά τους (**2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14**).

Πολεμικὲς νίκες ἀποδίδονταν στὴν εὐνοία τῶν θεῶν, οἱ ὅποιοι μπορούσαν νὰ καθορίσουν τὴν ἔκβαση τῶν μαχῶν κάνοντας τὸν ἐχθρὸ εὐάλωτο καὶ ἐξασφαλίζοντας στοὺς Ἀθηναίους ὑπεροχὴ στὶς μάχες, ἰδίως στὶς ναυμαχίες⁸¹⁰. Οἱ θυσίαι, ἡ σπλαγχνοσκοπία καὶ ἡ οἰωνοσκόπηση πρὶν ἀπὸ κάθε μάχη καὶ ἀκολούθως τὰ εὐχαριστήρια ἀναθήματα μετὰ ἀπὸ ἐπιτυχή ἔκβασή της ὀφείλονταν στὴν πίστη αὐτή⁸¹¹.

Οἱ ὀπλίτες τῆς Κεκροπίδος φυλῆς καὶ ὁ επικεφαλῆς τους ταξίαρχος (**12**) μετὰ ἀπὸ ἐπιτυχεῖς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, ἀφοῦ τιμήθηκαν ἀπὸ τὴν βουλὴ καὶ τοὺς φυλῆτες, θέλησαν νὰ ἐκφράσουν μὲ ἀνάθημα τὴν εὐγνωμοσύνη τους στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ γιὰ τὴν βοήθειά της⁸¹², ἀλλὰ καὶ νὰ προβάλλουν τὰ κατορθώματά τους (βλ. κεφ. III.A.1β: Ταξίαρχοι). Γιὰ παρομοίους λόγους τριήραρχοι (**15**), χορηγοὶ (**16, 17**) καὶ γυμνασίαρχοι (**13, 18**) μετὰ τὴν ἐπιτυχή ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου ποὺ ἀνέλαβαν, ἀνέθεταν μνημεῖα ποὺ εἶχαν συνήθως ὡς στόχο τὴν ἐπίδειξη καὶ τὴν αὐτοπροβολὴ τους (βλ. κεφ. III.A.1δ.i: τριήραρχοι, III.A.1δ.ii: χορηγοὶ καὶ III.A.1δ.iii: γυμνασίαρχοι).

⁸⁰⁹ Laum 1914, 34.

⁸¹⁰ Ξενοφ. *Ἑλληνικά* 7,1,9 καὶ *Κύρου Ἀνάβ.* 3.1, 22-23. Δημοσθένης 18, 153. Mikalson 1983, 19.

⁸¹¹ Mikalson, ὀ.π. 20.

⁸¹² Meyer 2013, 462.

Όμοίως τὰ ἀναθήματα ποὺ ἀφιέρωναν νικητὲς ἀγώνων (32, 44, 45, 46, 47, 48, 49) ἐκτὸς ἀπὸ εὐχαριστήρια πρὸς τὴν Ἀθηνᾶ γιὰ τὴ συμβολὴ τῆς στὴ νίκη⁸¹³, ἀποτελοῦσαν καὶ μέσον προβολῆς τῶν ἀναθετῶν στὸ κοινωνικὸ τους περιβάλλον, ἀφοῦ διαφήμιζαν τὶς ἀθλητικὲς ἐπιδόσεις τους ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τους, τῆς ὁποίας ἐπιθυμοῦσαν νὰ δηλώσουν τὶς κληρονομικὲς ἱκανότητες. Ἄλλωστε οἱ τιμές, ποὺ εἶχαν ἀπονεμηθεῖ στοὺς ἀθλητές, ἦταν τιμὴ γιὰ τὴν θεὰ⁸¹⁴ καὶ δόξα γιὰ τὴν πόλη, πράγμα ποὺ δικαιολογοῦσε τὴν ἐπιθυμία αὐτοπροβολῆς τους⁸¹⁵ (βλ. κεφ. III.A.2β: Ἀθληταί). Ἄς μὴν ξεχνάμε ὅμως τὴν θρησκευτικὴ πρόθεση τῆς ἀφιέρωσης, ποὺ συχνὰ ἀναφέρεται στὶς σωζόμενες ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές καὶ εἶναι ἡ εὐχαρίστηση τῆς θεότητος καὶ ἡ ἐλπίδα ἐξασφάλισης μιᾶς ἰσάζιας ἀνταποδόσεως⁸¹⁶.

Σημαντικὸ ἐξωτερικὸ κίνητρο ἦταν ἡ ἀνάγκη ἐξασφάλισης τῶν βιοτικῶν ἀγαθῶν. Γιὰ αὐτὸν τὸν λόγο πολλοὶ ἐπαγγελματίες, ἰδίως τεχνίτες, ἀνέθεταν στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη (59, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85) ζητώντας τὴν προστασία καὶ τὴ συνδρομὴ τῆς στὴν ἐργασία τους προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. δὲν συνηθίζοταν ἴδρυση τιμητικῶν ἀνδριάντων γιὰ ἀξιωματοῦχους ἢ ἡγέτες στὴν Ἀκρόπολη λόγω ὑπηρεσιῶν-εὐεργεσιῶν ποὺ εἶχαν προσφέρει στὴν πόλη. Ὡστόσο, ὁ ἀθηναϊκὸς δῆμος ἔστησε κατ' ἐξάιρεση δύο εἰκονιστικοὺς τιμητικοὺς ἀνδριάντες: α) τοῦ Φανοκρίτου Φανοκλέους Π[αριανοῦ] (19) καὶ β) ἐνὸς ἀξιωματοῦχου γιὰ ἄγνωστο λόγο (20) (III.A.1ε: Ὁ Δῆμος).

Στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς περιλαμβάνονται ἐπώνυμοι ξένοι ἡγεμόνες, ὅπως ὁ Λύσανδρος, ὁ Φαρνάβαζος, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Πολυπέρχοντος, ποὺ προσέφεραν ἀναθήματα γιὰ νὰ κερδίσουν προφανῶς τὴν εὖνοια τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους⁸¹⁷. Ἐπιδεικνύοντας τὶς πολεμικὲς τους ἐπιτυχίες εἶχαν ὡς στόχο νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἐπιρροή τους στὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ σύζυγος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ρωξάνη ἀνέθεσε πολὺτιμα ἀφιέρωματα στὸν Παρθενῶνα, εἴτε γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασία τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, φοβουμένη γιὰ τὴν ἐπισφαλῆ θέση τῆς, ἢ γιὰ νὰ προωθήσῃ τὸν υἱὸ τῆς Ἀλεξάνδρου στὸν θρόνο. Μὲ τὴν ἀνάθεση αὐτὴ

⁸¹³ Meyer 2013, 462.

⁸¹⁴ Ὁ.π.

⁸¹⁵ Laum 1914, 40-41. Γιὰ τὸν προπαγανδιστικὸ χαρακτήρα τιμητικῶν ἀγαλμάτων νικητῶν βλ. Rausa 1994, 168.

⁸¹⁶ Scholl 2006, 133-134.

⁸¹⁷ Laum, ὀ.π. 35.

ή Ρωξάνη υπενθύμιζε στους επιδόξους διαδόχους ότι ο ρόλος τους ήταν προσωρινός και ότι μόνος νόμιμος διάδοχος ήταν ο υιός της⁸¹⁸ (βλ. κεφ. III.Γ.4: Ξένοι αναθέτες).

Εἴκοσι ἕξι πόλεις - μέλη τῆς Β΄ ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας (378/7 π.Χ.)⁸¹⁹, πού περιλαμβάνονται στοὺς καταλόγους τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀφιέρωσαν στὸν Παρθενῶνα χρυσοῦς στεφάνους, προφανῶς γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν πίστη τους στὴ Συμμαχία (βλ. κεφ. III.Γ.4: Ξένοι ἀναθέτες).

⁸¹⁸ Harris 1995, 234-5.

⁸¹⁹Γιὰ τὴν Β΄ ἀθηναϊκὴ Συμμαχία καὶ τὶς κατὰ καιροὺς σχέσεις τῶν Ἀθηνῶν μὲ διαφόρους συμμάχους της βλ. Bury & Meiggs 1992, 537-539.

ΚΕΦ. V.
Ο ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ.
Π.Χ.

Ἡ συγκριτικὴ ἐξέταση τῶν ἐνεπιγράφων ἀναθηματικῶν βάσεων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. σὲ σχέση μετὰ τὶς προγενέστερες τῆς ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς περιόδου, καθὼς καὶ τὶς μεταγενέστερες τῆς ἐλληνιστικῆς, μπορεῖ νὰ προσφέρει πλῆθος σημαντικῶν πληροφοριῶν γιὰ τὸ εἶδος τῶν ἀναθημάτων ποὺ ἀφιερώνονταν κάθε περίοδο, τὰ ὅποια ἀντανακλοῦν τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀναθετῶν. Ἐπιπλέον ἀπὸ τὸν τρόπο, μετὰ τὸν ὅποιον ἀπευθύνονταν οἱ πιστοὶ στοὺς θεοὺς στὸ μεγαλύτερο Ἱερὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, μπορεῖ νὰ παρακολουθήσει κανεὶς τὶς ἀλλαγές στὴν ἰδεολογία τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας κατὰ τὶς διάφορες περιόδους καὶ νὰ διακρίνει τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Οἱ λίθινες ἐνεπίγραφες βάσεις τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἀνέρχονται σὲ ἑκατὸν δεκατέσσερες⁸²⁰, εἶναι δηλαδὴ τὸ ἓνα τέταρτο σὲ σχέση μετὰ τὶς τριακόσιες ἐνενηντα τρεῖς σωζόμενες τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ.⁸²¹. Εἴκοσι δύο εἶναι δημόσιες καὶ ἐξήντα τρεῖς ἰδιωτικές. Ὁ **μικρότερος ἀριθμὸς τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.** ὀφείλεται ἀφενὸς στὴν ἀσταθῆ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς πόλεως (γιὰ ἱστορικὸ πλαίσιο βλ. κεφ. VI: συμπεράσματα) καὶ ἀφετέρου στὸ ὅτι πολλὰ χάθηκαν κατὰ τὶς διάφορες καταστροφές ποὺ κατὰ καιροὺς προκλήθηκαν στὴν Ἀκρόπολη⁸²² (βλ. κεφ. III. Ἀναθέτες καὶ ἐνεπίγραφα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ κεφ. V.A: πίν. 1 & στατιστικὸ γράφημα).

Τὸ πλῆθος τῶν ἀναθημάτων τῆς ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς περιόδου ὀφείλεται στὶς κοινωνικο-οἰκονομικὲς συνθήκες (βλ. κεφ. V.A: πίν. 1 & στατιστικὸ γράφημα). Κατ' ἀρχὰς λόγῳ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Σόλωνος αὐξήθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν, ποὺ εἶχαν δικαίωμα συμμετοχῆς στὰ πολιτικά⁸²³. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἦταν καὶ ἡ αὐξηση τῶν ἀναθετῶν ἀφιερωμάτων, λιγότερο ἢ περισσότερο δαπανηρῶν⁸²⁴, τὰ ὅποια ἀντανακλοῦσαν καὶ τὴν εὐμάρεια τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τυραννίας τοῦ Πεισιστράτου

⁸²⁰ βλ. Β' Μέρος: Κατάλογος τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων.

⁸²¹ Οἱ βάσεις αὐτὲς περιλαμβάνονται στὸν κατάλογο τοῦ A. Raubitshek (*DAA*).

⁸²² βλ. κεφ. III. Ἀναθέτες καὶ ἐνεπίγραφα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

⁸²³ Τὴν συμμετοχὴ στὴν πολιτικὴ ζωὴ δὲν καθόριζε πλέον μόνον ἡ ἀριστοκρατικὴ καταγωγή, ἀλλὰ καὶ ἡ περιουσία. Glowacki 1998, 79.

⁸²⁴ Παντερμαλῆς-Ελευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 124.

(566-527 π.Χ.) και τῶν υἰῶν του Πεισιστρατιδῶν (525-510 π.Χ.)⁸²⁵, καθὼς και τὴν περίοδο τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους (460-429 π.Χ.)⁸²⁶, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ ἐμπόριο και ἡ βιοτεχνία γνώρισαν ἰδιαίτερη ἀνάπτυξη, ἐνῶ ἡ ἐκμετάλλευση τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου ἦταν λίαν προσοδοφόρος.

Τὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο ὁ ἀριθμὸς τῶν σωζομένων ἀναθημάτων εἶναι σημαντικὰ μικρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον τῶν προγενεστέρων περιόδων (βλ. κεφ. V.A: πίν. 1 & στατιστικὸ γράφημα). Οἱ ἐνεπίγραφες βάσεις τοῦ 3^{ου} και τοῦ 2^{ου} αἰ. π.Χ. ἀνέρχονται σὲ σαράντα: ὀκτὼ δημόσιες και εἴκοσι ὀκτὼ ἰδιωτικές. Αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὴν κρίσιμη πολιτικὴ και οικονομικὴ κατάσταση τῶν Ἀθηνῶν τὴν περίοδο αὐτή. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 3^{ου} αἰῶνος ἕως τὸ 229 π.Χ.⁸²⁷ ἡ πόλη ἦταν σχεδὸν συνεχῶς ὑπὸ μακεδονικὴν κυριαρχίαν και βίωσε τὰ δεινὰ και τὴν ἥττα ἐνὸς πολέμου, τοῦ λεγομένου Χρεμωνιδείου πολέμου μὲ τοὺς Μακεδόνες (268-262 π.Χ.)⁸²⁸. Παρὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της τὸ 229 π.Χ. και ἕως τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος, γνώρισε μεγάλη φτώχεια, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ μεγάλη μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφήβων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ πεντακόσιοι μειώθηκαν σὲ εἴκοσι ἕως πενήντα, καθὼς και τὴ μείωση τῶν ἰπέων ἀπὸ τριακοσίους σὲ διακοσίους⁸²⁹. Τὸν 2^ο αἰ. π.Χ. ἄρχισε ἡ ἀνάκαμψη. Ἡ πόλη βγήκε ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση και χάρις στὶς διπλωματικὲς σχέσεις, πού συνῆψε μὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας και τῆς Περγᾶμου, δέχθηκε διάφορες δωρεὲς και εὐεργεσίεσ⁸³⁰.

Γιὰ ἀρκετὰ ἀναθηματικὰ μνημεῖα σώζονται μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων και περιηγητῶν⁸³¹. Ὁ Πausanias παρέχει πολύτιμες πληροφορίες γιὰ πολλὰ ἀναθήματα, καθὼς τὰ εἶδε ὀλόκληρα και ὄχι μόνον τὶς ἐνεπίγραφες βάσεις τους. Ὡστόσο ἀναφέρει τρία μόνον ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.⁸³²: τοὺς ἀνδριάντες τῶν στρατηγῶν Κόνωνος και Τιμοθέου (52), τοῦ στρατηγοῦ Ἴφικράτους⁸³³ και τὸ ἄγαλμα τῆς ἱερείας Λυσιμάχης (53), ἐνῶ μνημονεύει γύρω στὰ ἐξήντα ἀναθηματικὰ μνημεῖα τοῦ 6^{ου} και κυρίως τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. Ἡ περιγραφή του ἔχει μεγάλη ἀξία γιὰ τὴν

⁸²⁵ Bengtson 1991, 122-123. Μεταξὺ τοῦ 520 και 480 π.Χ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναθημάτων στὴν Ἀκρόπολη ἀυξήθηκε σημαντικὰ. Meyer 2013, 464 και σημ. 52.

⁸²⁶ Bengtson, ὄ.π. 182-187.

⁸²⁷ Habicht 1998, 228 κ.ἔ.

⁸²⁸ Ὁ.π. 190 κ.ἔ.

⁸²⁹ Ὁ.π. 254. Τὸν 2^ο αἰ. π.Χ. οἱ ἔφηβοι πλήρωναν μὲ δικά τους ἔξοδα τὸν ἐξοπλισμὸ τους.

⁸³⁰ Habicht 1998, 289 κ.ἔ.

⁸³¹ Κόκκου 1977, 6. Kreeb 2000, 351-354 (βλ. κεφ. I: Ἱστορία τῆς Ἔρευνας).

⁸³² Paus. 1, 23, 4 & 1, 26, 3. βλ. κεφ. III.Δ: Μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων.

⁸³³ Ὁ G.P. Stevens (1946a, 15) ἐντόπισε στὸν πρόναο τοῦ Παρθενῶνος λαξεύματα ἐνθέσεως βάρου ἀνδριάντος, πού ὑποστήριξε ὅτι εἶναι τοῦ Ἴφικράτους.

τοπογραφία τῆς Ἀκροπόλεως, ἐφόσον διαπιστώθηκε, ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του ὀρισμένα ἀναθήματα τῆς κλασσικῆς περιόδου, ὁ τόπος ἰδρύσεως τῶν ὁποίων ἔχει ἐντοπισθεῖ σήμερα, στέκονταν ἀκόμη *in situ*⁸³⁴, ὅπως τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου⁸³⁵, τῆς Ἀθηνᾶς Λημνίας⁸³⁶, τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας τοῦ Πύρρου⁸³⁷, ὁ Δούρειος Ἴππος τοῦ Στρογγυλίωνος⁸³⁸ (βλ. Παράρτημα Γ.1: Θέσεις ἰδρύσεως τῶν ἀναθημάτων τῆς κλασσικῆς καὶ ἑλληνιστικῆς περιόδου).

Ὅταν ὁ Πausanias ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀκρόπολη, ἦταν στημένα στὸν βράχο πολὺ περισσότερα ἀναθηματικὰ μνημεῖα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ περιγράφει. Αὐτὸ συνάγεται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν σωζομένων βάσεων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴ ρητὴ μαρτυρία του: *τὰς γὰρ εἰκόνας τὰς ἀφανεστέρας γράφειν οὐκ ἐθέλω* (I, 23, 4). Ἐπιπλέον, ἀρκετὲς ἐνεπίγραφες βάσεις τοῦ 5^{ου}⁸³⁹ καὶ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.⁸⁴⁰ ἐπαναχρησιμοποιήθηκαν τὴν ἑλληνιστικὴ καὶ τὴ ρωμαϊκὴ περίοδο, ὥστε ὁ Pausanias δὲν ἀναγνώρισε ἐνδεχομένως τὴν πρώτη χρήση τους, ἐὰν ἡ παλαιότερη ἐπιγραφή εἶχε φθαρεῖ ἢ ἀποξεσθεῖ.

Τὰ περισσότερα ἐνεπίγραφα ἀναθηματικὰ μνημεῖα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. στήνονταν σὲ περίβλεπτες **θέσεις** (*ἐπιφανεστάτους τόπους*), ὥστε νὰ προσλάβουν τὴ μεγίστη δημοσιότητα καὶ κύρος⁸⁴¹ καὶ νὰ μποροῦν ὅλοι οἱ πολῖτες νὰ λάβουν γνώση τοῦ περιεχομένου τους: στὴν περιοχὴ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Βραυρωνίου, ἐκατέρωθεν τῆς πομπικῆς ὁδοῦ (ιδίως στὴ νότια πλευρὰ τῆς) ποὺ ὀδηγοῦσε ἀπὸ τὰ Προπύλαια στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέθκειο, καθὼς καὶ γύρω ἀπὸ τὴν εἴσοδο καὶ τοὺς ναοὺς αὐτοῦ (βλ. κεφ. III: Ἀναθέτες καὶ ἐνεπίγραφα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ Παράρτημα Γ: Ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εὐρέσεως στὸ Ἱερό). Συνδέοντας τὴν παρουσία τους μὲ τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς τόπους καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημεῖα, τὰ ἀναθήματα θεωροῦνταν ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες ὡς ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τοῦ Ἱεροῦ βράχου⁸⁴². Ἐξ αὐτῶν μόνον ὁ τόπος ἰδρύσεως τοῦ βάρου τοῦ Κόνωνος

⁸³⁴ DAA, 460-461.

⁸³⁵ Πaus. 1, 28, 2. Stevens 1936, 444, εἰκ. 1, ἀρ. 12. Stevens 1946a, 491 κ.ε, εἰκ. 42-49. Monaco 2009, 276-281. Overbeck II 2014, 164.

⁸³⁶ Τριάντη 1998, 421.

⁸³⁷ IG I³ 506 (DAA, ἀρ. 166). Stevens 1946a, 444, 453, ἀρ. 5, εἰκ. 1. Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 232. Τριάντη 1998, 421-22. Overbeck ὁ.π. (σημ. 835), 352-353, λ. 1105.

⁸³⁸ IG I³ 895 (DAA, ἀρ. 176). Stevens, ὁ.π. 460-1, εἰκ. 14. Hamdorf 1980, 231-235. ὁ.π. (σημ. 835), 422-423, λ. 1170.

⁸³⁹ DAA, 460.

⁸⁴⁰ βλ. κεφ. III.B: Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων.

⁸⁴¹ Ma 2012, 148-9.

⁸⁴² Ma 2012, 149.

καὶ Τιμοθέου (52) κατέστη δυνατόν νὰ προσδιορισθεῖ μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τὸν Stevens βορείως τοῦ Παρθενῶνος, ὅπου βρέθηκε ἡμικυκλικὸ λάξευμα στὸν βράχο⁸⁴³.

Σύμφωνα μὲ τὸν M. Κορρέ ἡ ἡμικυκλικὴ βάση μὲ τὸ οἰκογενειακὸ ἀνάθημα τοῦ Κηφισοδότου Κυνάρβου Αἰθαλίδου καὶ τοῦ υἱοῦ του (61) εἶχε στηθεῖ ἴσως σὲ παρόμοια βάση τοῦ βράχου ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων, κοντὰ στὴν εἴσοδο τοῦ Βραυρωνίου⁸⁴⁴, ἐνῶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἱερείας Λυσιμάχης (53), ὅπως καὶ τῆς διακόνου τῆς Συήριδος, εἶχαν στηθεῖ πιθανῶς κοντὰ στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἐρεχθείου⁸⁴⁵ (Βλ. Παράρτημα Γ: Ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: Θέσεις εὐρέσεως στὸ Ἱερό). Δυστυχῶς οἱ μεγάλες ἐπιχώσεις στὸν Ἱερὸ βράχο, οἱ ὁποῖες δὲν ἦταν ἀδιατάρακτες⁸⁴⁶, δὲν ἐπέτρεψαν τὸν προσδιορισμὸ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως ἰδρύσεως πολλῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Σὲ παρόμοιες θέσεις εἶχαν στηθεῖ καὶ τὰ ἀναθήματα τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ὅποια περιέγραψε ὁ Πausανίας: ἰδίως στὴν περιοχὴ τοῦ Βραυρωνίου, δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος καὶ κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν τῆς πομπικῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τῆς ἀνατολικῆς περιοχῆς τοῦ Ἱεροῦ, ὅπου βρισκόταν καὶ ὁ βωμὸς τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς (Βλ. Παράρτημα Γ.1: Θέσεις ἰδρύσεως τῶν ἀναθημάτων τῆς κλασσικῆς καὶ ἑλληνιστικῆς περιόδου). Αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ μία σειρά λαξευμάτων στὸν βράχο στὴ νότια πλευρὰ τῆς πομπικῆς ὁδοῦ γιὰ τὸ στήσιμο μεγάλων καὶ ὑπερμεγέθων βάσεων⁸⁴⁷ καὶ τὰ λαξεύματα ἐνθέσεως στηλῶν καὶ βάσεων ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων στὶς λαξευμένες στὸν βράχο βαθμίδες κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος⁸⁴⁸.

Ἡ θέση ἰδρύσεως τῶν περισσοτέρων ἀναθημάτων τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς δὲν εἶναι γνωστός, πλὴν ὀρισμένων μνημειωδῶν ἱστορικῶν ὅπως: α) τὸ πυργόσχημο βᾶθρο μὲ τοὺς τιμητικοὺς ἀνδριάντες τῶν βασιλέων τῆς Περγάμου Εὐμένους Β' καὶ Ἀττάλου Β' πὸ εἶχε στηθεῖ βορειοδυτικῶς τῶν Προπυλαίων, β) παρόμοιο βᾶθρο γιὰ ἄγνωστο Περγαμηνὸ ἡγεμόνα βορειοανατολικῶς τοῦ Παρθενῶνος, γ) ὁ ἀνδριὰς τοῦ

⁸⁴³ Ἡ θέση τοῦ βᾶθρου τῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου ἐντοπίσθηκε ΒΔ τοῦ Παρθενῶνος (Stevens 1946a, 4, εἰκ. 3, ἀρ. 2 καὶ 5. Hill 1969, 187-8. Travlos 1988, 37, εἰκ. 33. Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1).

⁸⁴⁴ Κορρές 1994, 177. Κορρές 1994b, 146 μὲ σημ. 46. Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1, Β 4.

⁸⁴⁵ Πaus. 1, 27, 5. Keesling 2012, 498.

⁸⁴⁶ Οἱ ἐπιχώσεις αὐτὲς εἶχαν προκύψει ἀπὸ κατεδαφίσεις οἰκιῶν καὶ ἄλλων κτιρίων τοῦ οἰκισμοῦ, πὸ εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἐπὶ Τουρκοκρατίας σὲ ὅλον τὸν χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως. Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 26, 30.

⁸⁴⁷ Kanvadias-Kawerou 1906, πίν. 1, Stevens 1936, 442 κ.έ., 518, εἰκ. 66. DAA, 462.

⁸⁴⁸ Πρόκειται γιὰ δεκαεξὶ βαθμίδες κλίμακος στὸ βραχῶδες ἔδαφος, πλάτους 33 μ. καὶ ὕψους 3,5 μ., ὅπου ἐντοπίσθηκαν τριάντα ὀκτῶ τὸρμοι στὸ βράχο γιὰ ἀναθήματα. Stevens 1940, 24 κ.έ. Keesling 2002, 13-14. Hurwit 2005, 15. Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1, Β. 9.

στρατηγού Όλυμπιοδώρου κοντά στο νότιο τείχος της Ακροπόλεως, που αναφέρει ο Πausanias⁸⁴⁹ και δ) το «μικρό ανάθημα τῶν Ατταλιδῶν» ἐπάνω στο νότιο τείχος, ΝΑ τοῦ Παρθενῶνος (βλ. Παράρτημα Γ.1: Θέσεις ιδρύσεως τῶν ἀναθημάτων τῆς κλασσικῆς καὶ ἑλληνιστικῆς περιόδου).

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἦταν **ἀφιερωμένα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἐνῶ ἐλάχιστα σὲ ἄλλες θεότητες**. Ἀπαντοῦν οἱ τύποι τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς Ἀθηναία ἢ Ἀθηνᾶ, που συνοδεύονται ἐνίοτε μὲ τὰ ἐπίθετα πολιάς ἢ ἐργάνη καὶ σὲ μία ἐπιγραφή παλλᾶς τριτογενῆς (βλ. κεφ. Π.Α: Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ). Ἐλάχιστες εἶναι οἱ ἑμμετρὲς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές (**20, 29, 53, 76**). Ὅρισμένα ἀναθήματα προορίζονταν γιὰ ἄλλους θεοὺς καὶ ἥρωες, που λατρεύονταν στὴν Ἀκρόπολη ἢ εἶχαν σχέση μὲ τὴν πόλη, ὅπως ὁ Ζεὺς Πολιεὺς (**27**), ἡ Ὑγεία (**26**), ἡ Διώνη (**70**), ὁ Ἑρμῆς Ἐναγώνιος (**109**) καὶ ὁ ἥρωας Λεῶς (**3**) (βλ. κεφ. Π.Β: Ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες).

Τὰ ἀναθήματα τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ τῆς κλασσικῆς περιόδου ἦταν ἀφιερωμένα σχεδόν στο σύνολό τους στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, πλὴν δύο που εἶχαν ἀνατεθεῖ στὸν Ποσειδῶνα Ἐρεχθέα⁸⁵⁰ καὶ στὸν Ἑρμῆ⁸⁵¹. Στὶς περισσότερες ἐπιγραφές ἡ θεὰ ἀναφέρεται ὡς Ἀθηναία, ἐνῶ στὶς ἑμμετρὲς ἐπιγραφές, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἕνα μεγάλο ποσοστό (ἐκατὸν σαράντα ἕνα ἀπὸ τὶς τριακόσιες ἐνενηντα τέσσερις ἀρχαϊκὲς καὶ κλασσικὲς ἐπιγραφές), ἀπαντᾷ ἕνας ἀριθμὸς ποιητικῶν περιφραστικῶν τύπων ὀνομάτων καὶ ἐπιθέτων τῆς θεᾶς, ὅπως: παῖς Διὸς μεγάλου ἢ αἰγιόχου, Διὸς κρατερόφρων παῖς, Διὸς γλαυκῶπις κόρη, Διὸς θυγάτηρ, παρθένος⁸⁵², παλλᾶς τριτογενῆς⁸⁵³. Αὐτὰ ἀπαντοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὶς ἑμμετρὲς ἐπιγραφές καί, ὅπως φαίνεται, δὲν ἀναφέρονται σὲ συγκεκριμένη ὑπόσταση τῆς θεᾶς, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ μέτρου⁸⁵⁴. Πάντως ἡ προτίμηση τῶν τύπων αὐτῶν ταιριάζει σὲ μία περίοδο, ὅπου παρατηρεῖται προσήλωση στὸ ἐνδοξο ἠρωϊκὸ παρελθὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ἰδιαιτέρως τὸν 5^ο αἰ π.Χ. μετὰ τοὺς νικηφόρους περσικοὺς πολέμους καὶ τὴν σύσταση τῆς Α΄ ἀθηναϊκῆς συμμαχίας (478/7 π.Χ.)⁸⁵⁵, ὑπάρχει μία τάση νὰ τονισθεῖ ἡ ἡγεμονικὴ θέση τῶν Ἀθηνῶν. Ἐτσι μαρτυροῦνται περισσότερο οἱ

⁸⁴⁹ Πaus. 1, 25, 2-3 καὶ 26, 1.

⁸⁵⁰ IG I³ 873.

⁸⁵¹ IG I³ 776.

⁸⁵² Τὸ ἐπίθετο Παρθένος ἀπαντᾷ σὲ τρία ἐπιγράμματα τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς. DAA, 428, IG I³ 728, (DAA, ἀρ. 40), IG I³ 745 (DAA, ἀρ. 79), IG I³ 850 (DAA, ἀρ. 121).

⁸⁵³ Τὸ ἐπίθετο Παλλᾶς ἀπαντᾷ εἴκοσι πέντε φορὲς σὲ ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς ἐποχῆς, ἐκ τῶν ὁποίων τὶς δέκα μαζί μὲ τὸ ἐπίθετο τριτογενῆς (DAA, 428).

⁸⁵⁴ DAA, 428-9.

⁸⁵⁵ Σακελλαρίου 2004, 419-424.

προσωυμίες παλλὰς καὶ παρθένος ἐνῶ σπανίζει τὸ ἐπίθετο πολιὰς καὶ δὲν ἀπαντᾷ ἢ ἐπωνυμία ἐργάνη, παρόλο ποὺ τὰ πολυάριθμα ἀναθήματα κεραμέων καὶ τεχνιτῶν προορίζονταν προφανῶς γι' αὐτήν⁸⁵⁶.

Ὅμοίως καὶ τὴν ἐλληνιστικὴ περίοδο (3^{ος}-2^{ος} αἰ. π.Χ.) ὅλα σχεδόν τὰ ἀναθήματα προορίζονταν γιὰ τὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, παρόλο ποὺ τὸ ὄνομά της δὲν ἀναφέρεται πάντοτε στὶς ἐπιγραφές. Συνήθως ἀπαντᾷ ὡς Ἀθηνᾶ, σπανιότερα ὡς πολιὰς, παλλὰς ἢ παλλὰς ἀρχηγέτις.

Ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. σώζονται εἴκοσι δύο **δημόσια ἀναθήματα** (βλ. κεφ. V.A: Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες). Ἀπὸ αὐτὰ δύο μόνον συνδέονται μὲ ἱστορικὰ γεγονότα: α) Τῶν ὀκτὼ τριηράρχων (**15**) μετὰ τὴ συμμετοχὴ τους στὴν ἐπιτυχεῖς ναυτικὴ ἐπιχείρηση τοῦ στρατηγοῦ Χάρητος στὸν Ἑλλήσποντο γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς Χερσονήσου (357/6 π.Χ.) καὶ β) τὸ ἀνάθημα τοῦ ταξιάρχου Βουλάρχου καὶ τῶν ὀπλιτῶν τῆς Κεκροπίδος φυλῆς (**12**) μετὰ ἀπὸ δύο νίκες τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων τους Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου Β' λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας (339/8 π.Χ.). Αὐτὰ ὅμως δὲν ἔχουν τὴν ἱστορικὴ σημασία ἀναλόγων ἀναθημάτων τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς περιόδου, γιὰτὶ ἀναφέρονται σὲ ἐλάσσονες στρατιωτικὲς νίκες.

Λιγότερα, ἀλλὰ ἐντυπωσιακὰ εἶναι τὰ δημόσια ἀναθήματα ἀρχαϊκῆς-κλασσικῆς περιόδου, δεκατέσσερα ἐπὶ τριακοσίων ἐνενηντα τριῶν (βλ. κεφ. V.A. Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες). Τρία ἀναθήματα τοῦ ἀθηναϊκοῦ δήμου καὶ ἕνα τῶν ἱπάρχων συνδέονται μὲ ἱστορικὲς νίκες τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας (508/7 π.Χ.) ἕως τὰ μέσα τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. Τὸ πρῶτο, ὅπως ἀναφέρουν ὁ Ἡρόδοτος⁸⁵⁷ καὶ ὁ Πausanias⁸⁵⁸, ἀφιέρωσε ὁ δῆμος γιὰ τὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν Βοιωτῶν καὶ τῶν Χαλκιδέων τὸ 506 π.Χ. ἀπὸ τὴ δεκάτη τῶν λύτρων τῶν Βοιωτῶν αἰχμαλώτων⁸⁵⁹. Πρόκειται γιὰ ὀρειχάλκινο τέθριππο ἄρμα ἐπάνω σὲ τρίβαθμο βάθρο⁸⁶⁰, ποὺ σύμφωνα μὲ τὸν Stevens⁸⁶¹ εἶχε στηθεῖ ἀρχικῶς κοντὰ στὸ βάθρο τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου καὶ μετὰ τὴν καταστροφή του ἀπὸ τοὺς Πέρσες (480 π.Χ.) ἐπανιδρύθηκε κοντὰ στὰ Προπύλαια, πιθανῶς μετὰ τὴ νίκη τῶν

⁸⁵⁶ DAA, 465.

⁸⁵⁷ Ἡρόδοτος 5, 77.

⁸⁵⁸ Πaus. 1, 28, 2.

⁸⁵⁹ IG I³ 501A (DAA, ἀρ. 168), IG I³ 505Ba d (DAA, ἀρ. 173). Hurwit 1999, 129. Koppés 2000, 312. Keesling 2002, 61. Holtzmann 2003, 48, σημ. 11. Monaco 2009, 294-299. Krumeich-Witschel 2010, 258-261. Meyer 2013, 465-6.

⁸⁶⁰ Monaco, ὁ.π.(σημ. 859).

⁸⁶¹ Stevens 1936, 504 κ.έ., εἰκ. 54

Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν Βοιωτῶν στὰ Οἰνόφυτα (457 π.Χ.)⁸⁶². Σύμφωνα μὲ νεώτερη ἔρευνα τῆς M.Ch. Monaco τὸ μνημεῖο δὲν μετατοπίσθηκε κατὰ τὴν ἐπανίδρυσή του, ἀλλὰ ἦταν στημένο ἐξ ἀρχῆς βορείως τῶν Προπυλαίων καὶ παρέμεινε ἐκεῖ⁸⁶³. Σήμερα σώζονται τμήματα καὶ τῶν δύο μνημείων⁸⁶⁴.

Τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. πὺ ὑλοποιήθηκε τὸ μεγαλειῶδες οἰκοδομικὸ πρόγραμμα τοῦ Περικλέους καὶ δημιουργήθηκε ἡ πανίσχυρη ναυτικὴ ἀθηναϊκὴ αὐτοκρατορία, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν παρέλειπαν νὰ παρακαλοῦν καὶ νὰ εὐχαριστοῦν τὴν θεὰ τους γιὰ τὴν βοήθεια καὶ τὴν προστασία της μὲ ἀναθήματα πὺ ἔχουν ὡς θεματικὸ πυρῆνα τὴν (πολεμικὴ) νίκη, προβάλλοντας τὴ μοναδικότητα τῶν ἀθηναϊκῶν ἐπιτευγμάτων⁸⁶⁵. Δύο ἀπὸ αὐτὰ σχετίζονται μὲ ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. Τὸ πρῶτο ἦταν τὸ κολοσσικὸ ὄρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου τοῦ Φειδίου, τὸ ὁποῖο στήθηκε μεταξὺ Ἐρεχθίου καὶ Προπυλαίων ἀπὸ τὴν δεκάτην τῶν λαφύρων⁸⁶⁶ τῆς μάχης στὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸ μεταξὺ 460-50 π.Χ. ὡς ἀριστεῖον τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου⁸⁶⁷ (βλ. κεφ. Π.Α. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ). Τὸ ἄγαλμα ἀποτελοῦσε σημεῖο ἀναφορᾶς, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο στήθηκαν πολλὰ ἀναθήματα, καθὼς καὶ ψηφίσματα τῆς κλασσικῆς καὶ ἑλληνιστικῆς περιόδου⁸⁶⁸. Πλησίον αὐτοῦ (πιθανότατα μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Παρθενῶνος)⁸⁶⁹ εἶχαν ἰδρυθεῖ καὶ οἱ τέσσερις μνημειώδεις στήλες τῆς ἐξηκοστῆς τοῦ φόρου τῆς Α΄ ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας⁸⁷⁰, στὶς ὁποῖες ἀναγραφόταν κατ' ἔτος τὸ ἕνα ἐξηκοστὸ τοῦ φόρου τῶν συμμάχων (ἀπὸ τὸ 454 ἕως τὸ 429 π.Χ.), τὸ ὁποῖο προσφερόταν ὡς ἀπαρχὴ στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Αὐτὰ τὰ περίβλεπτα μνημεῖα προέβαλλαν τὴν ἰσχὺ τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας καὶ ὑπενθύμιζαν στοὺς συμμάχους τὶς ὑποχρεώσεις τους ἀπέναντι στοὺς Ἀθηναίους⁸⁷¹.

Μία ἐνεπίγραφη βάση στὴν περιοχὴ τῆς Χαλκοθήκης εἶχε ταυτισθεῖ ἀρχικῶς ἀπὸ τοὺς G.P. Stevens καὶ A. Raubitschek μὲ τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου⁸⁷², ἐνῶ ὁ D. Lewis ἦταν πολὺ ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὴν σύνδεσιν αὐτήν, καθὼς ἡ ἐπίγραφη πὺ

⁸⁶² IG I³ 505 Ba, d (DAA, ἀρ. 173 καὶ σ. 458).

⁸⁶³ Monaco ὁ.π. (σημ. 859).

⁸⁶⁴ IG I³ 501A (DAA, ἀρ. 168), IG I³ 505Ba d (DAA, ἀρ. 173).

⁸⁶⁵ Hurwit 1999, 230. Meyer 2013, 473.

⁸⁶⁶ Keesling 2002, 7.

⁸⁶⁷ Δημοσθ. 19, 272.

⁸⁶⁸ Monaco ὁ.π. (σημ. 859), 275-301. Palagia 2013, 117-137.

⁸⁶⁹ Monaco 2008, 61-87.

⁸⁷⁰ 1^η στήλη ἐξηκοστῆς: IG I³ 259-272 (EM 6647+13453+13454+), 454/3-440/39 π.Χ. 2^η στήλη: IG I³ 273-80 (EM 6857+6648+), 439/8-432/1 π.Χ. 3^η στήλη: IG I³ 281 (EM 6655+6771+6783+6785), 430/29 π.Χ. 4^η στήλη: IG I³ 287 (EM 6856), 429/8 π.Χ.

⁸⁷¹ Meyer 2013, 468-470 καὶ σημ. 73-75.

⁸⁷² DAA, ἀρ. 172. Stevens 1946b, 107-114.

σώζει χρονολογείται λίγο μετά το 480 π.Χ., ενώ το άγαλμα είναι του 450 π.Χ.⁸⁷³ Σύμφωνα με τον W. Gauer ή βάση έφερε όμοίωμα πλοίου, που άνέθεσαν πιθανώς οι Άθηναίοι εις άνάμνησιν καταλήψεως πλοίου σε κάποια ναυμαχία κατά την περίοδο τών περσικών πολέμων⁸⁷⁴.

Ίστορικοϋ χαρακτηήρος ήταν και το άνάθημα που αφιέρωσαν τρεις ήπαρχοι, ό Λακεδαιμόνιος, ό Ξενοφών και ό Προνάτης μετά τη νίκη τών Άθηναίων επί τών Βοιωτών στα Οινόφυτα (457 π.Χ.)⁸⁷⁵. Πρόκειται για όρειχάλκινο σύνταγμα ήπου και ήπέως. Το βάθρο του έπαναχρησιμοποιήθηκε λίγο άργότερα για την άνέγερση νέου άνδριάντος με έπαναχάραξη της έπιγραφής στην όπίσθια πλευρά του, ενώ την ρωμαϊκή περίοδο κατασκευάσθηκε αντίγραφο του, προκειμένου να ίδρυθει σε αυτό τιμητικός εικονιστικός άνδριάς του αυτοκράτορος Γερμανικού⁸⁷⁶.

Την έδραίωση της ήγεμονίας τών Άθηνών μεταξύ τών συμμάχων της μαρτυροϋν τρία δημόσια άναθήματα από το δεϋτερο ήμισυ του 5^{ου} αι. π.Χ.: Τών Άθηναίων κληρούχων της Έρετριάς (448 π.Χ.)⁸⁷⁷ και τών Άθηναίων αποίκων της Ποτειδαίας (429 π.Χ.)⁸⁷⁸, τών όποιών οι ένεπίγραφες βάσεις μάλλον έφεραν άνάγλυφα. Στο ήδιο πλαίσιο εντάσσεται και το άνάθημα τών κληρούχων της Λήμνου λίγο πριν από την αναχώρησή τους για την όργάνωση της κληρουχίας, ή Λημνία Άθηνά του Φειδίου⁸⁷⁹, που αναφέρει ό Πausανίας⁸⁸⁰. Κατά τον G.P. Stevens ήταν στημένη κοντά στον άνδριάντα του Περικλέους έμπροσθεν της ΒΑ γωνίας της άνατολικής προστάσεως τών Προπυλαίων⁸⁸¹. Σημαντικό άνάθημα του άθηναϊκού δήμου ήταν το όρειχάλκινο άγαλμα της Άθηνάς Ύγείας, έργο του Πύρρου⁸⁸² στην περιοχή τών Προπυλαίων (429-427 π.Χ.) (βλ. κεφ. Π.Α: Η θεά Άθηνά).

Άπό την έλληνιστική περίοδο άξίζει να αναφερθει το ιδióτυπο «μικρό άνάθημα τών Άτταλιδών», ιστορικοϋ χαρακτηήρος, του 2^{ου} αι. π.Χ., το όποιο αναφέρει ό Pausanias⁸⁸³, σαφώς μνημείο πολιτικής προπαγάνδας. Το αφιέρωσε ό Άτταλος Α΄

⁸⁷³ IG I³ 505. Lewis 1994, 505. Davison 2009, 279-280.

⁸⁷⁴ Gauer 1968, 73. Krumeich-Witchel 2010, 17.

⁸⁷⁵ IG I³ 511 (DAA, άρ. 135).

⁸⁷⁶ IG I³ 511 (DAA, άρ. 135a, b).

⁸⁷⁷ IG I³ 513 (DAA, άρ. 301). Σακελλαρίου 2004, 412, 424.

⁸⁷⁸ IG I³ 514 (DAA, άρ. 306). Bengtson 1991, 201, 239.

⁸⁷⁹ Τριάντη 1998, 421.

⁸⁸⁰ Paus. 1, 28, 3. Overbeck II 2014, 165, λ. 881.

⁸⁸¹ Stevens 1936, 62-63, 514-515, είκ. 7.

⁸⁸² IG I³ 506 (DAA, άρ. 166). Overbeck II 2014, 351, λ. 1102. Τριάντη 1998, 421-422.

⁸⁸³ Pausanias, 1, 25, 2.

ἢ κατ' ἄλλην ἄποψη ὁ Ἄτταλος Β' (160-150 π.Χ.)⁸⁸⁴ καὶ στήθηκε ἐπάνω στὸ νότιο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως νοτιοανατολικῶς τοῦ Παρθενῶνος. Περιελάμβανε τέσσερα συντάγματα, τὰ ὁποῖα εἰκόνιζαν συμπλοκὲς ἀπὸ: α) τὴν Γιγαντομαχία, β) τὴν Ἀμαζονομαχία μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Θησέα, γ) τὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν στὸν Μαραθῶνα καὶ δ) τὴ νίκη τῶν Περγαμηνῶν κατὰ τῶν Γαλατῶν. Τὰ συντάγματα αὐτὰ ἦταν ἀκριβῆ ἀντίγραφα ἐκείνων ποὺ εἶχαν στηθεῖ στὴν Ἀκρόπολη τῆς Περγάμου. Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ ἀναθέτης θέλησε νὰ συνδέσει τὴ νεώτερη ἐπιτυχία τῶν Περγαμηνῶν μὲ τοὺς μυθικοὺς καὶ ιστορικοὺς ἀγῶνες τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ παρουσιασθεῖ ὡς σωτῆρας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους⁸⁸⁵. Ἀπὸ τὰ ἀγάλματα τῶν μορφῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ μνημεῖο τῆς ἀθηναϊκῆς Ἀκροπόλεως σώζονται περίπου δέκα ἀντίγραφα σὲ διάφορα μουσεῖα, ἐνῶ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Περγάμου τριάντα περίπου⁸⁸⁶. Τμήματα τῶν βάσεων τοῦ ἀναθήματος τῶν Ἀτταλιδῶν ἔχουν ταυτισθεῖ ἀπὸ τὸν Μ. Κορρέ χάρις στὰ ὁποῖα κατόρθωσε νὰ ἀναπαραστήσει τὸ μνημεῖο⁸⁸⁷.

Συνήθη **ἀναθήματα** δημοσίου χαρακτῆρος τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. ἦταν **ἀξιοματούχων τῆς πόλεως** (πρυτάνεων, βουλευτῶν, ταμιῶν, διαιτητῶν), δεκαπέντε συνολικά, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τιμηθεῖ ἀπὸ τὴν πολιτεία στὸ τέλος τῆς θητείας τους γιὰ τὴν ἐπιτυχή ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων τους. Τὰ ἀνωτέρω ἀναθήματα ἀφενὸς μαρτυροῦν ὅτι ἄρκετοὶ πολῖτες δραστηριοποιοῦνταν σὲ δημόσια ἀξιώματα, ἀφετέρου λειτουργοῦσαν καὶ ὡς μέσα δημοσιοποιήσεως τῶν ἐπιτευγμάτων καὶ τῶν τιμητικῶν διακρίσεων ποὺ εἶχαν λάβει οἱ ἀξιοματοῦχοι (βλ. κεφ. V.A. Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες).

Λιγότερα εἶναι τὰ ἀναθήματα δημοσίων ἀρχῶν καὶ ἀξιοματούχων κατὰ τὶς προγενέστερες περιόδους. Τὸν 6^ο αἰ. π.Χ. ἀπαντοῦν μόνον τρία: πρόκειται γιὰ τρεῖς στήλες, ποὺ ἀνέθεσαν στὴν Ἀθηνᾶ οἱ *ἱεροποιοί*, ὑπεύθυνοι γιὰ τὴ διοργάνωση τῶν Παναθηναϊκῶν ἀγῶνων, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ὡς οἱ πρῶτοι ποὺ τὸν δρόμον ἐποίησαν (566-550 π.Χ.)⁸⁸⁸. Τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. οἱ πρυτάνεις τῆς Ἐρεχθίδος φυλῆς, οἱ ὁποῖοι τιμήθηκαν ἀπὸ τὸν δῆμο ὡς ἡ καλύτερη πρυτανεία τοῦ ἔτους 408/7 π.Χ.,

⁸⁸⁴ Stewart 1979, 19-23. Traill 1986, 74, σημ. 16, Habicht 1990, 563, σημ. 9.

⁸⁸⁵ Krumeich-Witschel 2010, 21

⁸⁸⁶ Palma 1981, 45-84. Τὰ ἀντίγραφα σὲ μάρμαρο μικρασιατικὸ εἰκονίζουν τὶς μορφὲς τοῦ περγαμηνοῦ ἀναθήματος, ἐνῶ ἐκεῖνα σὲ πεντελικὸ μάρμαρο τὶς μορφὲς τοῦ μνημείου τῆς Ἀκροπόλεως. Moreno 1994, 586-597.

⁸⁸⁷ Κορρές 2004 (στὸ Stewart 2004), 226, 242-285. Krumeich-Witschel 2010, 18, σημ. 114.

⁸⁸⁸ IG I³ 507-9 (DAA, ἀρ. 326-328). Meyer 2013, 464 καὶ σημ. 50.

ἀφιέρωσαν μία κυλινδρική βάση που πιθανότατα ἔφερε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς⁸⁸⁹. Τὸ μνημεῖο ἐγκαινιάζει τὴ σειρά ἀναθημάτων τῶν πρυτάνεων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (βλ. Κεφ. V.A, Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες).

Δύο τιμητικὰ μνημεῖα ἀξιοματούχων σώζονται ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ: α) τριῶν κοσμητῶν (3^{ος} αἰ. π.Χ.)⁸⁹⁰ καὶ β) πρυτάνεων πρὸς τιμὴν ἑνὸς ταμίου 2^{ου} αἰ. π.Χ.⁸⁹¹ (βλ. Κεφ. V.A, Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες).

Δημοσίου χαρακτήρος ἦταν καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν **λειτουργῶν** 4^{ου} αἰ. π.Χ.: ὀκτὼ τριηράρχων, δύο χορηγῶν καὶ δύο γυμνασιάρχων. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦν: α) ἡ βάση με ἀνάγλυφη παράσταση θριαμβευτικῆς μεταφορᾶς νικητοῦ πυρριχιστοῦ (**16**), ποὺ ἔφερε ἀνάθημα χορηγοῦ σὲ ἀγῶνα πυρρίχης στὰ Παναθήναια, καθὼς καὶ σὲ ἀγῶνα τραγωδίας (;) στὰ Μ. Διονύσια καὶ β) τὸ βᾶθρο με ἀνάγλυφη παράσταση ἑπτὰ χορευτῶν διθυράμβου καὶ ὀκτὼ πυρριχιστῶν (**17**), ποὺ ἔφερε τουλάχιστον τρία ὀρειγάλκινα ἀγάλματα, ἀφιερωμένα ἀπὸ τὸν χορηγὸ Ἰαταρβο μετὰ ἀπὸ νίκες του σὲ διθύραμβο καὶ σὲ ἀγῶνα πυρρίχης στὰ μικρὰ Παναθήναια.

Ἀπὸ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. γνωστὰ εἶναι μόνον δύο ἀναθήματα δημοσίων λειτουργῶν: ἑνὸς τριηράρχου, τοῦ Καρκίνου Ξενοτίμου Θεορικού⁸⁹², ποὺ ὑπῆρξε ποιητῆς καὶ στρατηγός (βλ. κεφ. VI: Συμπεράσματα) καὶ ἑνὸς χορηγοῦ διθυράμβου⁸⁹³. Ἀπὸ τὸν 3^ο αἰ. π.Χ. σώζεται μόνον ἓνα ἀνάθημα γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων⁸⁹⁴ (βλ. Κεφ. V.A, Πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες).

Παρόλο ποὺ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν φειδωλοὶ στὴν ἵδρυση τιμητικῶν ἀνδριάντων στὴν Ἀκρόπολη, ὁ **δῆμος** κατ' ἐξάίρεσιν ἀνήγειρε δύο: α) τοῦ Φανοκρίτου Π[αριανοῦ] (**19**), πιθανῶς ξένου (ἡ βάση καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ὁποῦ σήμερα λανθάνουν) καὶ β) ἑνὸς ἀξιοματούχου (**20**) (βλ. κεφ. III.A.1.iv: ὁ δῆμος). Ἄγνωστο εἶναι, ποῖος ἀνέθεσε τὸν ἀνδριάντα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ ὁποῦ σώζεται μόνον ἡ κεφαλή⁸⁹⁵. Ὁ ἀνδριὰς ἰδρύθηκε πιθανότατα στὴν Ἀκρόπολη με ἀφορμὴ τὴν μοναδικὴ ἐπίσκεψη τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀθήνα μετὰ τὴ μάχη τῆς

⁸⁸⁹ IG I³ 515 (DAA, ἀρ. 167).

⁸⁹⁰ IG II² 3212.

⁸⁹¹ IG II² 3217.

⁸⁹² IG I³ 874 b (DAA, ἀρ. 127). APF, 283-285, ἀρ. 8254. Traill PAA, τ. 10, 234-235, ἀρ. 564125.

⁸⁹³ IG I³ 877. DAA, ἀρ. 323.

⁸⁹⁴ IG II² 2860.

⁸⁹⁵ Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 179, MA 1331, εἰκ. 352-53. Βλ. Todisco 1993, ἀρ. 223, ὅπου ὑπάρχει ἐκτενὴς βιβλιογραφία. Stewart 1993, 106-113. Τριάντη 1998, 398-9. Kotsidu 2000, 26. Δεσπίνης 2008, 302, 311. Monaco 2011, 224. Κατσικούδης 2014, 208. Σύμφωνα με τὸν τελευταῖο τὸ πορτρέτο ἦταν ἀνάθημα τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὴ μάχη τῆς Χαίρωνείας.

Χαιρωνείας τὸ 338 π.Χ. Ὑπάρχει διχογνωμία κατὰ πόσον πρόκειται γιὰ πρωτότυπο ἔργο τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἢ γιὰ ἀντίγραφο ὑστερο-ελληνιστικῶν ἢ ρωμαϊκῶν χρόνων⁸⁹⁶. Πολλοὶ μελετητὲς ὑποστηρίζουν ὅτι παρουσιάζει μεγάλη ὁμοιότητα μὲ τὸν τύπο τοῦ Ἀλεξάνδρου Erbach, ὁ ὁποῖος εἶναι ρωμαϊκὸ ἀντίγραφο⁸⁹⁷. Ὡστόσο μερικοὶ θεωροῦν τὸ πορτρέτο πρωτότυπο τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἔργο τοῦ Λεωχάρους⁸⁹⁸ καὶ πιστεύουν ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι μεταφορὰ σὲ μάρμαρο τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ποὺ εἶχε στηθεῖ στὸ Φιλιππεῖον τῆς Ὀλυμπίας⁸⁹⁹. Πάντως ἡ ἴδρυση τιμητικῶν ἀνδριάντων στὴν Ἀκρόπολη ἀπὸ τὴν πολιτεία ἦταν σπάνια αὐτὴν τὴν περίοδο, ὅπως καὶ στὴν ἀρχαϊκή⁹⁰⁰, ἐνῶ συνηθιζόταν στὴν Ἀρχαία Ἀγορά⁹⁰¹.

Μόλις τὸν 3^ο αἰ. π.Χ. ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἄρχισαν νὰ ιδρύουν τιμητικοὺς ἀνδριάντες στὴν Ἀκρόπολη. Ἀναθήματα προσέφερε ὁ δῆμος πρὸς τιμὴν ἑνὸς πολίτου⁹⁰² καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ἱερείας τῆς Πανδρόσου⁹⁰³ τὸν 2^ο αἰ. π.Χ. (Κεφ. V.A, πίν. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐνεπίγραφες βάσεις, ἀνάθεση δημοσίων τιμητικῶν ἀνδριάντων μαρτυρεῖται καὶ σὲ φιλολογικὲς καὶ ἐπιγραφικὲς πηγές. Ὁ Πausanias ἀναφέρει ὅτι πλησίον τοῦ νοτίου τείχους τῆς Ἀκροπόλεως (νοτιοανατολικῶς τοῦ Παρθενῶνος) εἶχε στηθεῖ ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Ὀλυμπιοδώρου (287-280 π.Χ.)⁹⁰⁴, ὁ ὁποῖος νίκησε τοὺς Μακεδόνες καὶ συνέβαλε στὴν ἀπαλλαγὴ τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν μακεδονικὴ φρουρά. Ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἀριστοκράτου στρατηγοῦ, γνωστὸς ἀπὸ σωζόμενο ρωμαϊκὸ ἀντίγραφο⁹⁰⁵, παρουσιάζει ὁμοιότητα μὲ εἰκόνες ἀθλητῶν καὶ παλαιῶν στρατιωτικῶν ἡγετῶν⁹⁰⁶.

Τὸ 284 π.Χ. ὁ δῆμος ἔστησε πιθανότατα στὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Σπαρτόκου III, βασιλέως τοῦ Βοσπόρου, σὲ ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης γιὰ τὴν

⁸⁹⁶V. den Hoff 2003, 175, σημ. 23. Krumeich-Witschel 2009, 189 κ.ε. Kotsidu 2000, 415-417, ἀρ. 295. Despinis 2008, 302, 311. Ὁ K. Fittschen (1977, 21-25, ἀρ. κατ. 7) προτείνει μία χρονολόγηση γύρω στὸ 100 π.Χ. Βλ. καὶ Niemayer 1985, 107-108, Himmelmann 1989, 88, εἰκ. 28a-b καὶ Ridgway 1997, 249 καὶ σημ. 36.

⁸⁹⁷Ἡ ὁμοιότητα συνίσταται στὴν ἀπόδοση τῶν σχηματοποιημένων βοστρύχων στὸ πίσω μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ στὴν ἀδυναμία ἀποδόσεως τῶν ὀφθαλμῶν. Despinis 2008, 302, 311.

⁸⁹⁸Stewart 1993, 106-113. Hurwitt 1999, 252.

⁸⁹⁹Todisco 1993, 106, εἰκ. 223. Rolley 1999, 252.

⁹⁰⁰Γιὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κύλωνος, βλ. Πaus. 1, 28, 1. Παπαχατζῆς 1998, 366, σημ. 1.

⁹⁰¹V. den Hoff 2003, 175, σημ. 20-22. Ma 2013, 166-7.

⁹⁰²IG II² 3214.

⁹⁰³IG II² 3481.

⁹⁰⁴Πaus. 1, 25, 2 καὶ 1, 26, 3. Παπαχατζῆς 1998, 347, σημ. 3, 351, σημ. 1. V. den Hoff 2003, 175, σημ. 26-27, εἰκ. 1-3, 178. Krumeich 2007b, 163, εἰκ. 39. Overbeck III 2014, 577-8, λ. 2453.

⁹⁰⁵Richter 1984 II, 162. V. den Hoff, ὀ.π. 177, εἰκ. 1-3.

⁹⁰⁶V. Den Hoff, ὀ.π. 177, εἰκ. 1-3.

δωρεά δεκαπέντε χιλιάδων μεδίωνων σίτου σε περίοδο σιτοδείας, καθώς και για άλλες διευκολύνσεις που παρείχε στους Αθηναίους κατά τις εμπορικές τους συναλλαγές στην χώρα του⁹⁰⁷. Πριν ή κατά τη διάρκεια του Χρεμωνιδείου πολέμου (268-262 π.Χ.) οι Αθηναίοι πιθανώς έστησαν στην Ακρόπολη τον ανδριάντα του Χρεμωνίδου, μετά από ψήφισμα της εκκλησίας του δήμου⁹⁰⁸ για τη συμβολή του στη σύναψη συνθήκης συμμαχίας μεταξύ του Αντιγόνου Γονατᾶ της Μακεδονίας αφενός και των Αθηναίων, των Σπαρτιατών και του Πτολεμαίου Β΄ Φιλαδέλφου αφετέρου⁹⁰⁹.

Ωστόσο, τα πλέον μεγαλοπρεπή, δημόσια τιμητικά μνημεία⁹¹⁰ ιδρύθηκαν στην Ακρόπολη τον 2^ο αι. π.Χ. κυρίως από την αθηναϊκή πολιτεία προς τιμήν των βασιλέων της Περγάμου Εὐμένους Β΄ και Αττάλου Β΄ ως ευχαριστήρια για τις σημαντικές δωρεές τους στην πόλη⁹¹¹. Πρόκειται για όρειχαλκίνους κολοσσικούς ανδριάντες των ανωτέρω Περγαμηνῶν ἡγεμόνων επάνω σε τέθριππο, το οποίο είχε στηθεί σε ύψηλο πυργόσχημο βάθρο, ὕψους δεκαπέντε μέτρων περίπου, βορειοδυτικῶς τῶν Προπυλαίων για νίκη τους στα Παναθήναια (178 π.Χ.)⁹¹². Δεύτερο παρόμοιο τέθριππο με τους ίδιους ή άγνωστον Περγαμηνόν ἡγεμόνα στήθηκε πάνω σε αντίστοιχο πυργόσχημο βάθρο ἔμπροσθεν τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας τοῦ Παρθενῶνος (174 π.Χ.)⁹¹³, δηλαδή σε καίριες, περίβλεπτες θέσεις τοῦ Ἱεροῦ, οἱ ὁποῖες θεωροῦνταν ἐπιφανέστατοι τόποι⁹¹⁴ (βλ. ανωτέρω για περιοχή ιδρύσεως βάθρου Αθηνᾶς Προμάχου και Παράρτημα Γ.1: Θέσεις ιδρύσεως τῶν ἀναθημάτων τῆς κλασσικῆς και ἑλληνιστικῆς περιόδου). Τὰ βάθρα ἐπαναχρησιμοποιήθηκαν τὸν 1^ο αι. π.Χ., τὸ μεν πρῶτο για νὰ στηθοῦν οἱ ανδριάντες τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου και τῆς Κλεοπάτρας και ἀργότερα τοῦ Ἀγρίππα⁹¹⁵, τὸ δε δεύτερο για τὸ ἄγαλμα ἐνὸς Ἰουλο-

⁹⁰⁷ IG II² 653, στ. 41-42. Hintzen-Bohlen 1990, 142-143. Oliver 2007, 195. Krumeich 2007b, 164.

⁹⁰⁸ IG II² 687. Moretti 1967-75, 21.

⁹⁰⁹ Habicht 1998, 197.

⁹¹⁰ V. Den Hoff 2003, 178. Krumeich 2007b, 161-162, 164-165, 167-168, 172-173.

⁹¹¹ Κυρίως για τις ὁμώνυμες στοές τοῦ Εὐμένους στη Νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως και τοῦ Αττάλου στην Ἀρχαία Ἀγορά. Για τὴν στοὰ τοῦ Αττάλου: Thompson 1992. Travlos 1971, 505-519. *Agora* XIV, 103-108. Για τὸ ἔργο ἀναστήλωσης: Μπίρης 2005, 382-394. Mauzy-Camp 2006, 31-73. Sakka 2013, 203-227. Για τὴν στοὰ τοῦ Εὐμένους: Köhler 1878, 147-154. Dörpfeld 1888, 100-102. Viale 1921-22, 13-32. Schoat 1992. Fiandra 2012.

⁹¹² Πλούτ. *Ἀντώνιος* 60, 2. Habicht 1990, 572. Kotsidu 2000, 82-83, ἀρ. κατ. 9 [E5]. Κορρές 2000, 296-314.

⁹¹³ Κορρές, ὀ.π. 320-325, εἰκ. 31. βλ. Kotsidu 2000, 84-85, ἀρ. κατ. 33[E] με τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία. Δὲν εἶναι βέβαιο, ἐὰν τὰ δύο βάθρα στήθηκαν ἀπὸ τοὺς Αθηναίους ἢ τοὺς ἰδίους τοὺς ἡγεμόνες μετὰ ἀπὸ νίκες τους σε ἵππικὸς ἀγῶνες. Krumeich-Witschel 2010, 21. Bringmann-v. Steuben 1995, 447. Holtzmann 2003, 185.

⁹¹⁴ Krumeich-Witschel 2010, 21, σημ. 118.

⁹¹⁵ Κορρές 2000, 314-319. Habicht 1990, 572. Kotsidu 2000, 83-84, ἀρ. κατ. 32[A].

Κλαυδιανού αυτοκράτορος, ίσως του Νέρωνος⁹¹⁶. Ο Μ. Κορρές έχει αναγνωρίσει μέλη και άλλων παρομοίων βάρθρων στην Ακρόπολη, τα όποια πιθανότατα έφεραν τέθριππα⁹¹⁷.

Από τὸ τέλος τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ. ἡ πόλη τῶν Ἀθηνῶν συνῆψε διπλωματικὲς σχέσεις μὲ ξένους βασιλεῖς. Ὁ Παυσανίας⁹¹⁸ ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀντίοχος (πιθανῶς ὁ Δ΄) τῆς Συρίας ἀνέθεσε ὀρειχάλκινη ἐπίχρυση αἰγίδα μὲ τὴν κεφαλὴ τῆς Μῆδουσας ἐπάνω στὸ νότιο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Θρασύλλου⁹¹⁹. Ὁ Σύρος βασιλεὺς, πρὶν ἀνέλθει στὸ θρόνο, κατοικοῦσε στὴν Ἀθήνα, στὴν ὁποία προσέφερε ἀργότερα μεγάλες δωρεές, ὅπως τὸν ναὸ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τὸ ἀνωτέρω ἀνάθημα τὸ 173/2 π.Χ., ὅταν ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς βασιλικῆς του φρουρᾶς Ἀρριδαῖος τιμήθηκε στὴν Ἀθήνα⁹²⁰. Τὸ 166/4 π.Χ. δύο Ἀθηναῖοι τίμησαν τὸν βασιλέα ἀναθέτοντας ὀρειχάλκινο ἀνδριάντα του στοὺς Δελφούς, ἐνῶ ὁ θάνατός του τὸ 164 π.Χ. προκάλεσε μεγάλη θλίψη⁹²¹. Αἰγίδα μὲ γοργόνειο ἀπεικονίζεται στὸν ὀπισθότυπο τῶν ἡμιδράχμων ποὺ ἔκοψε ὁ Ἀντίοχος Δ΄ μεταξὺ 173 καὶ 169 π.Χ. στὴν Ἀντιόχεια τοῦ Ὀρόντου, τὰ ὁποῖα σύμφωνα μὲ τὴν ἔρευνα ἀπεικονίζουν τὸ ἀνάθημα τοῦ βασιλέως στὴν Ἀκρόπολη⁹²². Ἄλλοι, ἀγνοώντας τὸ τεκμήριο τοῦ νομίσματος ὑποστηρίζουν ὅτι ἀναθέτης τοῦ ἐπίχρυσου γοργονεῖου ἦταν ὁ Ἀντίοχος Γ΄ ὁ Μέγας⁹²³, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν ἔνδοξη προέλαση στὰ ἀνατολικά τῆς αυτοκρατορίας του πρὸς τὴν Μ. Ἀσία, προσπάθησε νὰ κερδίσει τὴν εὐνοία τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν πόλεων, καθὼς καὶ τῶν Ἀθηνῶν⁹²⁴.

Ἡ ἱστορικὴ ἀξία ἐνὸς σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἀναθημάτων βασίζεται στὴν ταύτιση τῶν ἀναθετῶν μὲ πρόσωπα γνωστὰ ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ παράδοση ἢ ἄλλες ἐπιγραφές. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀσφάλεια, ὅταν σώζονται τὰ πλήρη στοιχεῖα τοῦ ἀναθέτου (ὄνομα, πατρώνυμο καὶ δημοτικό) ἢ ἐὰν τὸ ὄνομα εἶναι σπάνιο.

Ἐξήντα τρία ἀπὸ τὰ ἑκατὸν δεκατέσσερα σωζόμενα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. εἶναι **ιδιωτικά**⁹²⁵ (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες). Ὅλοι οἱ ἀναθέτες

⁹¹⁶ Κορρές 1994b, 140.

⁹¹⁷ Κορρές 2000, 325-328.

⁹¹⁸ Παυσ. 1, 21, 3 καὶ 5, 12, 4.

⁹¹⁹ Habicht 1998, 291-2 καὶ σημ. 7, 8. Themelis 2003, 168.

⁹²⁰ Bringmann-v. Steuben 1995, K ἀρ. 24 καὶ K ἀρ. 25.

⁹²¹ Habicht 1997, 20.

⁹²² Morkholm 1963, 23-24, εἰκ. III ai-pi.

⁹²³ Callaghan 1981, 59-101, εἰκ. 1.

⁹²⁴ Themelis 2003, 168-170.

⁹²⁵ Δεκατρία σώζουν μόνον τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου, ἐνῶ δεκαπέντε εἶναι ἀβέβαια.

ἦταν Ἀθηναῖοι πολίτες καὶ ἀναφέρονται συνήθως στὶς ἐπιγραφές μὲ τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμο καὶ τὸ δημοτικὸ τους. Ὁκτὼ ἀναθέτες ἦταν ἰδιαίτερος εὐποροί, εἶχαν ὑψηλὴ κοινωνικὴ θέση, εἶχαν ἀναπτύξει πολιτικὴ δράση ἢ εἶχαν ἀναλάβει δαπανηρὲς δημόσιες λειτουργίες (βλ. κεφάλαιο III.A.2a: Εὐποροί ἀναθέτες καὶ Κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες), χωρὶς ὥστόσο νὰ φθάνουν τὸν πλοῦτο, τὴν κοινωνικὴ καταξίωση καὶ τὴν σημαντικὴ πολιτικὴ δράση ὀρισμένων ἀριστοκρατῶν τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ.

Ὁ Νεοπτόλεμος Ἀντικλέους Μελιτεύς⁹²⁶ (33) καὶ ὁ Ἰπίσκος Αἰσχύλου Παιονίδης (34) εἶχαν τιμηθεῖ ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸ δῆμο. Ὁ Διοπείθης Στρομβίχου Εὐωνυμεὺς (23) ἀνῆκε σὲ μεγάλη ἀριστοκρατικὴ οἰκογένεια: ὁ πατέρας του Στρόμβιχος Στρομβιχίδου Εὐωνυμεὺς ἦταν ἀναθέτης τὸν 5^{ου} αἰ. π.Χ.⁹²⁷. Ἰδιαίτερος εὐποροί ἦταν ὁ ταξίαρχος Βούλαρχος Ἀριστοβούλου τῆς Κεκροπίδος φυλῆς (12), ὀκτὼ τριήραρχοι (15), δύο χορηγοί (16-17), καθὼς καὶ δύο γυμνασίαρχοι (13, 18) (βλ. κεφ. III.A.2a: Εὐποροί ἀναθέτες, καὶ κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες).

Τὴν ἀρχαϊκὴ καὶ κλασσικὴ περίοδο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἀναθημάτων ἦταν μεγαλύτερος (διακόσια τέσσερα ὀνόματα ἰδιωτῶν πλήρως ἢ ἀποσπασματικῶς σωζόμενα ἐπὶ τριακοσίων ἐνενηντα τριῶν). Περισσότερες πληροφορίες γνωρίζομε γιὰ πρόσωπα τοῦ 5^{ου} ἀπὸ ὅτι τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ. Ἡ πλειονότητα τῶν ἀναθετῶν ἦταν Ἀθηναῖοι καὶ ἐλάχιστοι ξένοι⁹²⁸.

Τὸν 6^ο αἰ. π.Χ. ἕως τὸ 508/7 π.Χ. οἱ ἀναθέτες ἀναφέρονταν συνήθως μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρώνυμό τους, πρακτικὴ ποὺ συνεχίσθηκε ἕως τὸ 480 π.Χ. Παρόλο ποὺ οἱ δῆμοι ὡς πολιτικὲς ὑποδιαιρέσεις καθιερώθηκαν μὲ τὶς μεταρρυθμίσεις τοῦ Κλεισθένους, ἡ ἀναφορὰ τοῦ πατρωνύμου μαζί μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ δημοτικὸ ἄργησε νὰ χρησιμοποιηθεῖ: ἀπαντᾷ μετὰ τὸ 480 π.Χ. καὶ κυρίως μετὰ τὸν νόμο τοῦ Περικλέους γιὰ τοὺς Ἀθηναίους πολίτες (451 π.Χ.)⁹²⁹ μᾶλλον λόγῳ συντηρητισμοῦ,

⁹²⁶ Δημοσθ. 21, 139.

⁹²⁷ IG I³ 792 (DAA, ἀρ. 102).

⁹²⁸ Δύο Ἴωνες, ἓνας ἄνδρας (IG I³ 850, DAA, ἀρ. 121) καὶ μία γυναῖκα (IG I³ 683, DAA, ἀρ. 3), ἓνας Κροτωνιάτης (IG I³ 823, DAA, ἀρ. 76), δύο γυναῖκες ἐξ Ἄργους (IG I³ 858, DAA, ἀρ. 297) καὶ ἓνας Σικυώνιος (IG I³ 741, DAA, ἀρ. 252). Ἐνας Σαλαμίνιος μᾶλλον ἦταν μέλος τοῦ ὁμωνύμου γένους τῶν Σαλαμινίων (IG I³ 639, DAA, ἀρ. 74). Ἐπιπλέον ὀρισμένα ὀνόματα ἀναθετῶν, ὅπως Κάλυνθος (IG I³ 716 a, b, DAA, ἀρ. 279), Σκύθης (IG I³ 658, DAA, ἀρ. 220), Χεῖμερπος (IG I³ 657, DAA, ἀρ. 307), Χναιάδης (IG I³ 622, DAA, ἀρ. 311), Θεαρὶς (IG I³ 639, DAA, ἀρ. 77) δὲν ἀπαντοῦν στὴν Ἀττικὴ, ἀνήκουν πιθανότατα σὲ ξένους (DAA, 466).

⁹²⁹ French 1994. Σακελλαρίου 2004, 129 κ.έ.

τάσεως προσκολλησεως στην παράδοση και καθυστερήσεως στην εφαρμογή τῶν ἀλλαγῶν⁹³⁰.

Τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀναθετῶν τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ. ποικίλλει: ἀριστοκράτες, πλούσιοι, ἀθλητές, ἐπαγγελματίες, ἀπλοὶ τεχνίτες, γυναῖκες (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἴδιωτες ἀναθέτες). Τὴν περίοδο αὐτὴ ἡ ἀθηναϊκὴ ἀριστοκρατία πέτυχε τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς κοινωνικῆς της θέσεως μέσω τῆς ἀναθέσεως πολυδάπανων ἀφιερωμάτων⁹³¹. Εἴκοσι δύο ἀναθέτες κατάγονταν ἀπὸ ἀριστοκρατικὰ γένη, διέθεταν μεγάλη περιουσία καὶ διαδραμάτισαν σημαντικὸ ρόλο στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς πόλεως.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ. ὁ εὐπατρίδης Χαιρίων, ταμίας τῆς Ἀθηνᾶς, ἀνέθεσε βωμὸ στὴν Ἀκρόπολη⁹³², πρὶν ἐξορισθεῖ στὴν Εὐβοία τὴν περίοδο τῆς τυραννίδος τοῦ Πεισιστράτου⁹³³. Στὰ τέλη τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ. ὁ υἱὸς του Ἀλκίμαχος ἀφιέρωσε πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς του Χαιρίωνος πρὸς πέθανε, ἄγαλμα πάνω σὲ ραβδωτὸ κίονα⁹³⁴. Ἐπίσης ὁ Οἰνόβιος, μέλος τοῦ γένους τῶν Κηρύκων, προσέφερε ἀνάθημα στὸν Ἑρμῆ μία ἐρμαϊκὴ στήλη ἢ ἀνάγλυφο πάνω σὲ πεσσόσχημη βάση⁹³⁵. Ἄλλοι γνωστοὶ ἀριστοκράτες ἀναθέτες στὴν Ἀκρόπολη τὸν 5^ο αἰ. π.Χ., ἦταν ὁ Τιμοκράτης Ἀρισταίχμου Κριωῆθεν⁹³⁶, ὁ Στρόμβιχος Στρομβιχίδου Εὐωνυμέως⁹³⁷, ὁ Τελεσίνος Κήττιος, ἐπώνυμος ἄρχων τὸ 487/6 π.Χ.⁹³⁸ καὶ ὁ Τιμόθεος Κόνωνος Ἀναφλύστιος⁹³⁹, υἱὸς τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος Κόνωνος I καὶ πατέρα τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ Κόνωνος II.

Ἰδιαίτερα εὐπορος ἦταν προφανῶς ὁ Χαιρέδημος Εὐαγγέλου ἐκ Κοίλης, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσε τὸ κολοσσιακὸ ὄρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ Δουρείου Ἴππου, ὕψους πέντε ἕως ἑξὶ μέτρων πρὶν ἀπὸ τὸ 415 π.Χ.⁹⁴⁰. Δὲν γνωρίζομε ὅμως τίποτε γιὰ τὴν ταυτότητα τοῦ ἀναθέτου, οὔτε τὸν λόγο τῆς ἀναθέσεως. Ἐχουν βρεθεῖ ἀρκετὲς λιθόπλινθοι τῆς βάσεως, ἡ ὁποία εἶναι διαστάσεων 1,76 X 5,08 μ.

⁹³⁰DAA 468, 474-476. Keesling 1995, 264-5, 272.

⁹³¹Scholl 2006, 132.

⁹³²IG I³ 590 (DAA, ἀρ. 330).

⁹³³DAA, 364-5. Keesling 1995, 319-321.

⁹³⁴IG I³ 618 d (DAA, ἀρ. 6, σ. 12), APF, 11-14. Keesling, ὁ.π. 319.

⁹³⁵IG I³ 776 (DAA, ἀρ. 295). Ὁ Raubitschek συσχέτισε μὲ τὴν βάση τὸ ἀνάγλυφο τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τὸν Ἑρμῆ καὶ τρεῖς Χάριτες (MA 702) Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 59, εἰκ. 105.

⁹³⁶DAA, ἀρ. 24. Keesling 1995, 337-8.

⁹³⁷IG I³ 792 (DAA, ἀρ. 102). Keesling, ὁ.π. 336-7.

⁹³⁸IG I³ 728 (DAA, ἀρ. 40). Keesling, ὁ.π. 312.

⁹³⁹IG I³ 863 (DAA, ἀρ. 47). Keesling, ὁ.π. 312.

⁹⁴⁰MA 13264, IG I³ 895 (DAA, ἀρ. 176, 208-209). Hamdorf 1980, 231-235. Overbeck II 2014, 422-423, λ. 1170.

Από τὰ ἰδιωτικά ἀναθήματα τοῦ 3^{ου} αἰ. π.Χ. ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ἐκεῖνο τοῦ Καλλιστράτου, Ἀθηναίου ἱερέως τῆς Ἴσιδος, , τῆι θεῶι (στὴν Ἴσιδα ἢ τὴν Ἀθηνᾶ)⁹⁴¹, ποὺ ἀποτελεῖ ἔνδειξη γιὰ τὴν ἐπίσημη ἀναγνώριση τῆς λατρείας τῆς Ἴσιδος στὴν Ἀθήνα τὴν ἐποχὴ αὐτή⁹⁴² (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες).

Απὸ τοὺς ἑπτὰ **ἀθλητὲς** ποὺ προσέφεραν ἀναθήματα τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. στὴν Ἀκρόπολη γιὰ νίκες τους σὲ πανελληνίους ἀγῶνες καὶ στὰ Παναθήνια, πέντε ἦταν εὐποροὶ: ὁ Τιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεύς (**32**), ὁ Διοφάνης Ἐμπεδίωνος (**46**), ὁ Ξενοκλῆς Ξεΐνιδος Σφήττιος (**48**), ὁ συνώνυμός του Ξενοκλῆς (**49**) καὶ ὁ ἄγνωστος/-στοὶ ἀναθέτες τῆς μεγάλης βάσεως μὲ τὴν ἀνάγλυφη παράσταση ἀθλητῶν τῆς Οἰνίδος φυλῆς (**51**). Δύο μόνον εἶχαν σημαντικὴ πολιτικὴ δράση: ὁ Ξενοκλῆς Ξεΐνιδος Σφήττιος (**48, 18**) καὶ ὁ Τιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεύς (**32**). Οἱ δύο βάσεις (**48, 51**) μὲ τὶς ἐξαιρετικῆς τέχνης ἀνάγλυφες παραστάσεις θὰ πρέπει νὰ ἔφεραν ἀνάλογης τέχνης ἀνδριάντες (βλ. κεφ. III.A.2β: Ἀθληταὶ καὶ κεφ. V.A: πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες).

Κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ καὶ κλασσικὴ περίοδο οἱ εὐκαιρίες καταξίωσης τῶν Ἀθηναίων ἀριστοκρατῶν περιορίζονταν στοὺς τομεῖς τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ πολέμου. Ἔτσι αὐτοὶ ἀναζήτησαν νέα πεδία δράσεως στοὺς μεγάλους πανελληνίους ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐξασφάλιζαν κοινωνικὴ προβολή⁹⁴³. Ἐπτὰ ἀπὸ τοὺς ἑννέα **ἀθλητὲς** ποὺ ἀπαντοῦν σὲ ἀναθηματικὲς ἐπιγραφὲς 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ. στὴν Ἀκρόπολη ἦταν ἀριστοκράτες⁹⁴⁴ μὲ οἰκονομικὴ εὐχέρεια, καθὼς ἡ ἐκτροφή ἵππων γιὰ τὴ συμμετοχὴ σὲ ἵππικούς ἀγῶνες καὶ ἄρματοδρομίες στὶς πανελλήνιες ἐορτὲς καὶ στὰ Παναθήνια ἀπαιτοῦσε μεγάλες δαπάνες, ποὺ μποροῦσαν νὰ ἀναλάβουν μόνον οἱ πλουσιότεροι πολῖτες, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν καὶ σημαντικὴ πολιτικὴ δράση⁹⁴⁵.

Ὁ ἀριστοκράτης Προνάπης Προναπίδου Πρασιεὺς⁹⁴⁶ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἱπάρχους ποὺ συμμετεῖχαν στὴ μάχη τῶν Οἰνοφύτων (457 π.Χ.). Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὀρειχάλκινο ἵππικὸ σύνταγμα ποὺ ἔστησε μετὰ ἀπὸ τὴν νίκη τῶν Ἀθηναίων στὴν ἀνωτέρω μάχη, προσέφερε καὶ ὡς ἀθλητὴς τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ ἀνάθημα ἀγωνιστικοῦ

⁹⁴¹ EM 13266. Χωρέμη 2004-2009, 126-128.

⁹⁴² Τριάντη 2008, 397-399.

⁹⁴³ Scholl 2006, 132.

⁹⁴⁴ Ἀπαντοῦν ὀκτὼ ἀναθήματα ἀθλητῶν: IG I³ 835 (DAA, ἀρ. 111), IG I³ 826b (DAA, ἀρ. 21), IG I³ 893 (DAA, ἀρ.164), IG I³ 823 (DAA, ἀρ 76), IG I³ 272 (DAA, ἀρ 174), IG I³ 597 (DAA, ἀρ 317). IG I³ 752 (DAA, ἀρ 171), IG I³ 847 (DAA, ἀρ 120) καὶ ἴσως IG I³ 591 (DAA, ἀρ. 318), IG I³ 609 (DAA, ἀρ 319), IG I³ 757(DAA, ἀρ. 322) .

⁹⁴⁵ Keesling 1995, 299-301.

⁹⁴⁶ APF, 471, ἀρ. 12250.

χαρακτήρος για νίκες του σε πανελληνίους αγώνες. Πρόκειται για τὸ ὀρειχάλκινο σύνταγμα ἑνὸς τεθρίππου ἄρματος μὲ τρεῖς ἀνθρώπινες μορφές⁹⁴⁷ (460-450 π.Χ.). Ἡ βάση του, τὴν ὁποία ἀποκατέστησε ὁ Μ. Κορρές, εἶχε μῆκος 3 X 4 μ. περίπου⁹⁴⁸.

Ὁ Καλλίας Ἴππονίκου Ἀλωπεκῆθεν⁹⁴⁹, μέλος τοῦ γένους τῶν Κηρύκων, ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ὑπερέτησε ὡς δαδοῦχος στὴν Ἐλευσίνα τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. Θεωρεῖτο ὁ πλουσιότερος Ἀθηναῖος τῆς ἐποχῆς του, γνωστὸς ὡς *λακκόπλουτος*⁹⁵⁰. Ἦταν ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς πρεσβείας πρὸς τοὺς Πέρσες γιὰ τὴ συνάψη τῆς Εἰρήνης ποὺ πῆρε τὸ ὄνομά του (449 π.Χ.)⁹⁵¹. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς νίκες του σε ἀρματοδρομίες στὴν Ὀλυμπία ἀνέθεσε πιθανῶς ὀρειχάλκινο ἄγαλμα (480 π.Χ.)⁹⁵².

Μέλος ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας ἦταν καὶ ὁ Καλλίας Διδυμίου, ὁ ὁποῖος προσέφερε δύο ἀναθήματα ὡς ἀθλητῆς: τὸ πρῶτο γιὰ νίκη του σε ἀγῶνα παίδων στὰ Μεγάλα Παναθήνια (482 π.Χ.)⁹⁵³ καὶ τὸ δεύτερο γιὰ νίκες του στὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Παναθήνια (μετὰ τὸ 450 π.Χ.)⁹⁵⁴. Παραταῦτα ὑπῆρξε θῦμα ἐξοστρακισμοῦ, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἀρκετὰ ὄστρακα ποὺ βρέθηκαν μὲ τὸ ὄνομά του⁹⁵⁵. Ἀπὸ τὸν 3^ο αἰ. π.Χ. σώζονται μόνον δύο ἀναθήματα ἀθλητῶν νικητῶν στὰ Παναθήνια καὶ στὰ Ἐλευσίνα⁹⁵⁶ (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες).

Ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. σώζονται δώδεκα **οἰκογενειακὰ ἀναθήματα**, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφιερώθηκαν ἀπὸ μέλη ἀριστοκρατικῶν γενῶν καὶ εἶναι ἱστοικοῦ χαρακτήρος (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες). Ἀπὸ τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. παρατηρεῖται μία τάση νὰ τιμῶνται μὲ ἀγάλματα μέλη παλαιῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν στὴν Ἀκρόπολη⁹⁵⁷: Οἱ στρατηγοὶ Κόνων καὶ Τιμόθεος ἀνέθεσαν ἀγάλματα τῶν πατέρων τους βορείως τοῦ Παρθενῶνος (**52**). Ἡ ἱέρεια Λυσιμάχη ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἐτεοβουταδῶν τιμήθηκε μὲ ὀρειχάλκινο ἀνδριάντα (**53**) κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο ἀπὸ τοὺς ἀριστοκράτες συγγενεῖς της, καθὼς καὶ ἄλλη ἱέρεια, γνωστὴ ἐπίσης ὡς Λυσιμάχη II (**54**) (βλ. κεφ. III.A.2γ: Οἰκογενειακὰ ἀναθήματα). Ὁ Λυκοῦργος

⁹⁴⁷ IG I³ 272 (DAA, ἀρ. 174). Holtzmann 2003, 96-97, εἰκ. 80.

⁹⁴⁸ Korres 1994a, 93-95. Ὁ ἴδιος 2000, 296-314.

⁹⁴⁹ APF, 258-61. Keesling 2002, 67.

⁹⁵⁰ Πλούτ. *Ἀριστείδης*, 25.

⁹⁵¹ Ἡρόδ. 7, 151. Διόδ. 12, 4, 5. Πλούτ. Κίμων, 13. Bengtson 1991, 190.

⁹⁵² IG I³ 835 (DAA, ἀρ. 111), καὶ σ. 114. Keesling 1995, 307, 312-314. Ἡ ἴδια 2002, 67.

⁹⁵³ IG I³ 826 b (DAA, ἀρ. 21).

⁹⁵⁴ IG I³ 893 (DAA, ἀρ. 164). Keesling 1995, 312, 314.

⁹⁵⁵ Ἀνδοκίδης 4, 32. Keesling 1995, 314.

⁹⁵⁶ IG II² 3143 καὶ IG II² 3146.

⁹⁵⁷ Ὁ συνήθης τύπος τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀνδριάντος (μὲ ἐπιγραφὲς ποὺ ταυτίζουν τὸν ἀναθέτη καὶ τὸν τιμώμενο) φαίνεται νὰ ἐμφανίζεται γύρω στὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἢ λίγο ἐνωρίτερα. Βλ. Ma 2013, 177.

και οι υιοί του τιμήθηκαν με ξύλινα αγάλματα μέσα στο Έρέχθειο στο τέλος του 4^{ου} αι. π.Χ. (βλ. κεφ. III.Δ: Μαρτυρίες αρχαίων συγγραφέων περι αναθετών και αναθημάτων). Αυτό μαρτυρεί για τη σημασία που έδιναν οι αναθέτες στην επίδειξη όχι μόνον των πολιτικών, αλλά και των θρησκευτικών δραστηριοτήτων της οικογενείας τους στην Ακρόπολη.

Οι αναθέτες τριών οικογενειακών αναθημάτων ήταν εύποροι: Ο Φιλόμηλος Φιλιππίδου Παιανιεύς (55) ανέθεσε αγάλματα του ίδιου, του πατρός του και ίσως και άλλου μέλους της οικογενείας του επάνω σε βάθρο. Ο Πανδαίτης Πασικλέους και ο Πασικλής Μύρωνος Ποτάμιοι (60), πιθανώς θεῖος και άνεπιός, ανέθεσαν τα αγάλματα πέντε μελών της οικογενείας τους και ο Κηφισόδοτος Κυνάρβου Αιθαλίδης με τον υἱόν του αφιέρωσαν τουλάχιστον δύο ορειχάλκινα αγάλματα πάνω σε ήμικυκλική εξέδρα⁹⁵⁸ (61). Αξίζει να σημειωθεί ότι τον 4^ο αι. π.Χ. ο κύκλος της συγγενείας είναι εύρύς, εφόσον περιλαμβάνει δύο έως και τέσσερις γενεές τιμωμένων (προπάππος, ἔγγονοι, τρισεγγονοι, εξάδελφοι, πρβλ. 53, 60, 62) (βλ. κεφ. III.A.2γ: Οικογενειακά αναθήματα).

Αντιθέτως τα οικογενειακά αναθήματα της αρχαϊκής - κλασικῆς περιόδου περιορίζονταν σε ἕναν υπερβολικά κλειστό κύκλο συγγενείας (πατέρας, μητέρα, τέκνα, ἀδέρφια). Το πρώτο ἡμισυ του 5^{ου} αι. π.Χ. δεκαοκτώ αναθήματα ανατέθηκαν από μέλη οικογενειῶν⁹⁵⁹, οι τέσσερις από τις οποίες ἦταν ἀριστοκρατῶν⁹⁶⁰ (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες αναθέτες). Τέσσερα ἦταν ιστορικοῦ χαρακτῆρος και στήθηκαν πρὸς τιμὴν ἀποθανόντων συγγενῶν τῶν αναθετῶν. Ἐξέχουσα θέση ἔχει τὸ ἄγαλμα φτερωτῆς Νίκης υπερφυσικοῦ μεγέθους, τὸ ὁποῖο συσχετίστηκε με τὸν ἐνεπίγραφο κίονα, ὅπου στηριζόταν, καθὼς και τὴ βάση του⁹⁶¹ (συνολικοῦ ὕψους 5 μ. περίπου)⁹⁶². Ἦταν ἀνάθημα πρὸς τιμὴν τοῦ πεσόντος στὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος

⁹⁵⁸ Κορρές 1999, 11, σχ. 1.1, ἀρ. Β 4.

⁹⁵⁹ Ἡ Keesling (2005, 398) θεωρεῖ ὅτι μόνον ἑννέα οικογενειακά ἀναθήματα εἶναι βέβαια (ἀπὸ τὰ τριάντα τρία συλλογικά).

⁹⁶⁰ IG I³ 784 (DAA, ἀρ. 13). IG I³ 577 (DAA, ἀρ.110). IG I³ 883 (DAA, ἀρ 132).

⁹⁶¹ Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 131-32, ἀρ. 697, εἰκ. 249. Ἡ συσχέτιση τοῦ κατακερατισμένου γλυπτοῦ τῆς Νίκης με τὸ ἐνεπίγραφο τμήμα τοῦ κίονος ἔγινε ἀπὸ τὸν Raubitschek (DAA, ἀρ. 13 = IG I³ 784), ἐνῶ τὸ κατώτερο μέρος τοῦ κίονος και ἡ βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο συναρμόσθηκαν ἀπὸ τὸν Μ. Κορρέ (Holtzmann 2003, 68-69, εἰκ. 48).

⁹⁶² Στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως ἐκτίθενται τὸ μνημεῖο ἀνασυγκροτημένο ἀπὸ τὰ θραύσματα, καθὼς και μικρογραφικὸ γύψινο πρόπλασμα του. Βλ. Παντερμαλῆς-Ελευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 174, εἰκ. 208-209.

πολεμάρχου Καλλιμάχου (490/89 π.Χ.)⁹⁶³. Πιθανῶς τὸ ἔστησε ἢ οἰκογένειά του μετὰ τὸ θάνατό του⁹⁶⁴. Ἡ μορφή τοῦ ἀναθήματος ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴν εἰκονογραφία τῶν ἀγωνιστικῶν ἀναθημάτων, τὰ ὁποῖα ἦταν οἰκεῖα στοὺς Ἀθηναίους τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ.⁹⁶⁵. Σημειωτέον ὅτι ἡ μάχη ἀναφέρεται ὡς ἀγὼν στὸν ἐνεπίγραφο κίονα ποὺ στήριζε τὴ Νίκη. Γιὰ παρόμοιο λόγο ὁ Ἑρμόλυκος⁹⁶⁶ ἔστησε ἀνδριάντα πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς του στρατηγοῦ Διειτρέφους, ποὺ ἔπεσε μαχόμενος (450 π.Χ.).

Στὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου οἱ ἀναθέτες καὶ οἱ τιμώμενοι ἀνήκουν συνήθως σὲ ἕναν σχετικῶς περιορισμένο κύκλο συγγενείας, ποὺ περιλαμβάνει μία ἢ δύο γενεές⁹⁶⁷ (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 3: Ἰδιῶτες ἀναθέτες). Μεταξὺ τῶν δεκαοκτῶ οἰκογενειακῶν ἀναθημάτων, ἐξέχουσα θέση κατέχουν τὰ εἰκονιστικὰ ἀγάλματα τῶν ἀρρηφόρων, νεαρῶν κοριτσιῶν ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς στὴν ὑπηρεσία τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς⁹⁶⁸. Αὐτὰ στήνονταν ἀπὸ συγγενικά τους πρόσωπα ὡς ἀναθήματα στὴν Ἀθηνᾶ (σπανίως στὴν Πάνδροσο⁹⁶⁹) στὸ βόρειο μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο καὶ τὸ Πανδρόσειο, προκειμένου νὰ τις τιμήσουν μετὰ τὸ τέλος τῆς θητείας τους⁹⁷⁰. Ἀπὸ τις ἀρχές τοῦ 3^{ου} ἕως τὸ τέλος τοῦ 2^{ου} αἰ. π.Χ. σώζονται ἑπτὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα πρὸς τιμὴν ἀρρηφόρων⁹⁷¹ καὶ δύο πρὸς τιμὴν ἱερείων τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος⁹⁷². Αὐτὰ μαρτυροῦν γιὰ τὸ αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν γιὰ τὴν ἐπίδειξη τῆς συνεχείας τῶν παραδοσιακῶν θρησκευτικῶν τους δραστηριοτήτων στὴν Ἀκρόπολη⁹⁷³.

⁹⁶³ Ὁ Ἡρόδοτος 6, 110-111, ἐξιστορεῖ τὸν σημαντικὸ ρόλο τοῦ Καλλιμάχου στὴ μάχη, καθὼς καὶ τὸν γενναῖο θάνατό του σὲ αὐτὴν. Keesling 2002, 67.

⁹⁶⁴ Löhner 2000, 199, σημ. 89. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἀποψη ὅτι τὸ ἀνάθημα ἔστησε ὁ ἴδιος ὁ Καλλιμάχος στὰ Παναθήναια τοῦ 490 π.Χ., μόλις ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ πολεμάρχου, καὶ ὅτι τὸ μνημεῖο αὐτὸ ἀνανεώθηκε μεταθανατίως. Harrison 1971, 5-24, πίν. 1. Donos 2003, 441, ἀρ. K 139.

⁹⁶⁵ Βλ. Keesling 2010A, 124, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Νίκη ἦταν ἀρχικῶς ἠνίοχος σὲ τέθριππο ἀθλητικῶν ἀγώνων καὶ χρησιμοποιήθηκε ἀργότερα στὸ πολεμικὸ ἀνάθημα τοῦ Καλλιμάχου. Meyer 2013, 466 καὶ σημ. 57.

⁹⁶⁶ *IG I³ 883 (DAA, ἀρ. 132)*. Keesling 1995, 201-2, 312. Ἡ ἴδια 2002, 67.

⁹⁶⁷ Σώζονται ἑπτὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα 3^{ου} καὶ 2^{ου} αἰ. π.Χ. *IG II² 3850, IG II² 4030 (3^{ος} αἰ. π.Χ.), IG II² 3868, IG II² 3869, IG II² 3870, IG II² 3876 (2^{ος} αἰ. π.Χ.)*

⁹⁶⁸ Schmidt, *Arrhephoren*, 219-232.

⁹⁶⁹ Λατρεία τῆς Πανδρόσου ὑπῆρχε στὴν Ἀκρόπολη ἀπὸ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. Τὸ Πανδρόσειο ἀναφέρεται φιλολογικῶς καὶ ἐπιγραφικῶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐποχὴ. Ὁ Πausanias (I, 27, 3) τὸ ἀναφέρει ὡς ἀμέσως γειτνιάζον μὲ τὸ Ἐρέχθειο. Schmidt, *Arrhephoren*, 223, σημ. 22.

⁹⁷⁰ Mikalson 1998, 199. Connolly 2007, 142.

⁹⁷¹ *IG II² 3461, 3465, 3466 (3^{ος} αἰ. π.Χ.), IG II² 3470, 3471, 3472, 3473, 3482, 3486*. Χωρέμη 2004-9, 137-8.

⁹⁷² *IG II² 3484, 3474, 3485*.

⁹⁷³ Πλουτ. *Ἠθικά* 843. Parker 1996, 242, 290-3. Löhner 2000, 160. V. den Hoff 2003, 179-80. Keesling 2007, 146.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην αναθηματική ἐνεπίγραφη βάση τοῦ ἀγάλματος πρὸς τιμὴν τῆς ἱερείας Φιλτέρας (μέσα 2^{ου} αἰ. π.Χ.)⁹⁷⁴, ἀναφέρεται ὅτι ἦταν κόρη τοῦ στρατηγοῦ Πausιμάχου καὶ ἀπόγονος τοῦ ρήτορος καὶ πολιτικοῦ Λυκούργου, καθὼς καὶ ἀπόγονος (ἀπὸ τὴ μητέρα της) τοῦ στρατηγοῦ Διογένους, ἐλευθερωτοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴ μακεδονικὴ κυριαρχία (229 π.Χ.)⁹⁷⁵. Μὲ τὴν ἀναφορὰ τῶν ἐνδόξων προγόνων τῶν ἱερείων καὶ τῶν ἀρρηφόρων στὶς βάσεις τῶν ἀγαλμάτων τους, οἱ ἀναθέτες ἤθελαν νὰ προβάλλουν τὸν σημαντικὸ ρόλο τῶν οἰκογενειῶν τους στὴν θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς πόλεως.

Ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. σώζονται δεκαεξὶ ἀναθήματα γυναικῶν, οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς ὁποῖες φέρουν πατρωνυμικὸ ἢ ἀνδρωνυμικὸ, δηλ. ἦταν ἀστές, πλὴν τεσσάρων ποὺ ἀναφέρονται ἀπλῶς μὲ τὸ ὄνομά τους (**64**, **66**, **67**), ἢ μία τεχνίτρια (**76**), ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή. Οἱ περισσότερες εἶναι ἄγνωστες ἀπὸ ἄλλες πηγές, ἐκτὸς ἀπὸ τρεῖς προερχόμενες ἀπὸ γνωστὲς οἰκογένειες, ὅπως ἡ Φιλουμένη Λεωσθένους (**69**) ἀπὸ οἰκογένεια στρατηγῶν, ἡ Ἰπάρχη Μαντιθέου (**65**), μέλος οἰκογενείας, ποὺ εἶχε τὴν ἐκμετάλλευση ὀρυχείων ἀργύρου στὴν Λαυρεωτικὴ καὶ ἡ Φίλη Νικήτου (**70**), ἱέρεια τῆς Διώνης.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀναθήματα οἱ γυναῖκες ἐνεργοῦσαν ὡς μητέρες, οἰκονόμοι τῶν νοικοκυριῶν τους καὶ διαχειριστὲς τῆς περιουσίας, καθὼς καὶ ὡς ἐκπρόσωποι τῆς οἰκογενείας⁹⁷⁶. Ὅρισμένα γυναικεῖα ἀναθήματα ἦταν δαπανηρά, ὡστόσο ὑπῆρχαν γυναῖκες ποὺ εἶχαν κέρδη ἀπὸ τὴν ἐργασία τους, ὅπως οἱ τεχνίτριες (**76**, **81**, βλ. κεφ. III.A.2ε: Τεχνίται-γλύπται), ἢ λάμβαναν μισθὸ ἀπὸ κάποιο ἀξίωμα ποὺ κατεῖχαν, ὅπως οἱ ἱέρειες (**53**, **54**, βλ. κεφ. III.A.2γ: Οἰκογενειακὰ ἀναθήματα). Ἀρκετὲς φαίνεται ὅτι εἶχαν οἰκονομικὴ στήριξη ἀπὸ τοὺς συζύγους τους γιὰ λόγους θρησκευτικῶν καὶ λατρευτικῶν, ἐφόσον τὰ περισσότερα ἀναθήματά τους εἶτε εἶχαν σκοπὸ νὰ τιμήσουν τὴν οἰκογένεια ἢ νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν θεὰ τὴν ἐξασφάλιση ὑγείας καὶ μακροβιότητος. Μεγάλος εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἀναθέτιδων στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς: Στὸν Παρθενῶνα ἀναφέρονται ἐβδομηῆντα τρεῖς ἄνδρες ἀναθέτες καὶ τριάντα πέντε γυναῖκες, στὸ Ἐρέχθειο δώδεκα γυναῖκες ἐπὶ συνόλου εἴκοσι δύο ἀναθετῶν.

⁹⁷⁴ IG II² 3474. Connelly 2007, 60-61, 117. Lewis 1955, 9, ἀρ. 9.

⁹⁷⁵ Habicht 1998, 236-7. Connelly 2007, 60, 117. Βλ. καὶ IG II² 3880 (2^{ος} αἰ. π.Χ.), ὅπου ἀναφέρεται ἀπόγονος τῆς ἀρρηφόρου τῆς οἰκογενείας τῶν Βουταδῶν.

⁹⁷⁶ Κατσικούδης 2014, 202.

Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ μικρὸ ποσοστὸ τῶν γυναικείων ἀναθημάτων τὸν 6^ο-5^ο αἰ. π.Χ., δεκαοκτῶ ἐπὶ συνόλου τριακοσίων ενενηντα τριῶν ἀναθημάτων⁹⁷⁷. Ἐννέα ἀναφέρονται μόνον μὲ τὸ κύριο ὄνομά τους⁹⁷⁸, ἐνῶ μόνον ἕξι μὲ τὸ πατρωνυμικὸ ἢ ἀνδρωνυμικὸ τους⁹⁷⁹. Ἡ κοινωνικὴ τους θέση δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ προσδιορισθεῖ, γιατί οἱ περισσότερες εἶναι ἄγνωστες ἀπὸ ἄλλες πηγές⁹⁸⁰. Σύμφωνα μὲ ὀρισμένους ἐρευνητὲς⁹⁸¹ πρόκειται πιθανῶς γιὰ ἐργάτριες.

Ἀπὸ τὴν ἐλληνιστικὴ περίοδο σώζονται τὰ ἀναθήματα τριῶν γυναικῶν ποὺ κατεῖχαν ἱερατικὰ ἀξιώματα: τῆς Σηρίδος, διακόνου τῆς ἱερείας Λυσιμάχης I ἢ II (4^ο-3^ο αἰ. π.Χ.)⁹⁸², τῆς Φειδοστράτης, ἱερείας τῆς Ἀγλαύρου (3^ο αἰ. π.Χ.)⁹⁸³ καὶ τῆς Χρησίδος, ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος (2^ο αἰ. π.Χ.)⁹⁸⁴.

Τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. ἀρκετοὶ ἀναθέτες ἦταν χειρῶνακτες, ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται ἡ ἐργασία τους στὶς ἐπιγραφές⁹⁸⁵. Ἐπτὰ ἀναθήματα ποὺ ἀφιερῶθηκαν στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη τὸ πρῶτο ἡμισυ ἢ τὰ μέσα τοῦ 4^ο αἰ. π.Χ. προφανῶς ἦταν **τεχνιτῶν**. Ἄλλα πέντε, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται *ἀπαρχή* ἢ *δεκάτη*, θεωροῦνται ὅτι ἀφιερῶθηκαν καὶ αὐτὰ στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ἀπὸ τεχνίτες, οἱ ὁποῖοι διέθεσαν εἴτε τὰ πρῶτα κέρδη ἀπὸ τὴν ἐργασία τους ἢ τὸ ἕνα δέκατο τῆς περιουσίας τους γιὰ νὰ κατασκευάσουν ἕνα ἀνάθημα, συνήθως ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ἐνῶ δὲν προτιμοῦν ἀντικείμενα σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασία τους⁹⁸⁶. Δύο ἀναθέτες ἦταν πιθανῶς γλύπτες: ὁ Πραξίας ποὺ ἀνέθεσε ὀρειχάλκινο ἄγαλμα σὲ πεσσόσχημη βάση (**43**), ταυτίζεται ἴσως μὲ τὸν γλύπτη Πραξία Λυσιμάχου Ἀγκυλῆθεν, ποὺ ἀφιέρωσε παρομοίου τύπου ἀνάθημα στὸ Ἀσκληπιεῖο τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἴδια περίοδο⁹⁸⁷. Ἐπίσης ἡ χρῆση τοῦ ρήματος στήσεν τὸ

⁹⁷⁷ DAA, 465. Keesling 2002, 76.

⁹⁷⁸ IG I³ 683 (DAA, ἀρ. 3), IG I³ 767 (DAA, ἀρ. 25), IG I³ 656 (DAA, ἀρ. 81), IG I³ 700a (DAA, ἀρ. 93), IG I³ 615 (DAA, ἀρ. 232), IG I³ 857 (DAA, ἀρ. 298), IG I³ 921a (DAA, ἀρ. 348), IG I³ 794 (DAA, ἀρ. 380). Ἀναφέρονταν μόνο μὲ τὸ κύριο ὄνομα, ἴσως γιατί ἦταν γνωστὲς στὴν ἐποχὴ τους. Harris 1995, 237.

⁹⁷⁹ IG I³ 472 (DAA, ἀρ. 194), IG I³ 858 (DAA, ἀρ. 297), IG I³ 934 (DAA, ἀρ. 369), IG I³ 888 (DAA, ἀρ. 378), IG I³ 800 (DAA, ἀρ. 191), IG I³ 803 (DAA, ἀρ. 201).

⁹⁸⁰ Μία γυναῖκα ἀναφέρεται ὡς σύζυγος τοῦ γραμματέως Πρέπιδος (421 π.Χ.). IG I³ 472 (DAA, ἀρ. 194).

⁹⁸¹ Harris 1995, 237.

⁹⁸² IG II² 3464. Ἡ Keesling 2012, 467-505, ἀναχρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή τὸν 4ο αἰ. π.Χ. καὶ θεωρεῖ ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὴν διάκονο τῆς Λυσιμάχης II, ἀλλὰ τῆς Λυσιμάχης I.

⁹⁸³ IG II² 3459.

⁹⁸⁴ IG II² 3485.

⁹⁸⁵ Keesling 2002, 75.

⁹⁸⁶ Keesling 2002, 71. Σὲ ἀνάγλυφα ποὺ ἀνατίθενται ἀπὸ τεχνίτες, εἰκονίζονται σκηνὲς μὲ τοὺς ἀναθέτες στὴν ἐργασία τους, ἐνῶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις οἱ ἀναθέτες παρίστανται ὡς λατρευτὲς.

⁹⁸⁷ Σάλτα 2003, 177.

ἄγαλμα στὴ βάση τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀναθήματος τοῦ Δεινομένους (59) εἶναι ἴσως ἔνδειξη ὅτι ὁ ἀναθέτης ἦταν ὁ χαλκουργὸς ποὺ χύτευσε τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα.

Τὸν 6^ο - 5^ο αἰ. π.Χ. ἀπαντοῦν τριάντα τέσσερα ἀναθήματα ἀπαρχῆς καὶ εἴκοσι ἑννέα δεκάτης⁹⁸⁸, τὰ ὅποια σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐκπλήρωση τάματος. Σημειωτέον ὅτι στὰ ἰδιωτικὰ ἀναθήματα οἱ ὄροι ἀπαρχῆ καὶ δεκάτη συχνὰ προέρχονταν ἀπὸ ἴδιες πηγές καὶ συχνὰ ἐναλλάσσονταν⁹⁸⁹. Πάντως ἡ ἀναφορὰ τῶν ὄρων αὐτῶν δὲν ἀποτελεῖ σαφῆ ἔνδειξη γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι τῶν ἀναθετῶν⁹⁹⁰.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ἀναθήματα τεχνιτῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν ἀπὸ τὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ τὶς ἀρχές τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. Χάρις στὰ μέτρα τοῦ Σόλωνος οἱ ἀνερχόμενοι κοινωνικῶς τεχνίτες ἐπεδίωκαν νὰ προβάλλουν τὴ νέα τους θέση μέσα ἀπὸ πολυδάπανα ἀφιερῶματα στὴν Ἀκρόπολι. Σὲ δεκατρεῖς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς περιόδου δηλώνεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀναθέτου⁹⁹¹, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελοῦσε ἓνα εἶδος διαφημίσεως τῆς τέχνης τους. Στις περισσότερες ἐπιγραφές δὲν ἀναγράφεται τὸ πατρώνυμο καὶ τὸ δημοτικὸ τῶν ἀναθετῶν, ἀλλὰ μόνον τὸ κύριο ὄνομα, γιὰτὶ αὐτοὶ κατοικοῦσαν στὴν Ἀθήνα καὶ ἦταν γνωστοὶ ἀπὸ τὴν τέχνη τους⁹⁹². Μαρτυροῦνται δύο κουρεῖς⁹⁹³, ἓνας βυρσοδέψης⁹⁹⁴, ἓνας τέκνων (=ἀρχιτέκτων ἢ ξυλουργός)⁹⁹⁵, ἓνας ναυπηγός⁹⁹⁶, ἓνας γραφεύς⁹⁹⁷, δύο κιθαρωδοί⁹⁹⁸, ἓνας ψαρᾶς⁹⁹⁹, μία πλύντρια¹⁰⁰⁰, πέντε κεραμεῖς¹⁰⁰¹.

Ἰδιαίτερη θέση μεταξὺ τῶν ἀναθημάτων τῶν τεχνιτῶν εἶχαν ἐκεῖνα τῶν κεραμέων καὶ τῶν ἀγγειογράφων, τὰ ὅποια μαρτυροῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς κεραμεικῆς στὴν Ἀθήνα. Ἡ ἐργασία τῶν κεραμέων συνήθως δὲν ἀπέφερε μεγάλα κέρδη. Ἡ

⁹⁸⁸ Keesling 2002, 6, 91-92.

⁹⁸⁹ Ἀπαρχὴ ἢ δεκάτη μπορεῖ νὰ σημαίνει κέρδος ἢ εἰσόδημα ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ἀναθέτου, ἐνῶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις μέρος τῆς περιουσίας του. Βλ. ἀνάθημα Λυσίου καὶ Εὐάρχιδος, Lazzarini 1976, 89. Keesling 2002, 9-10, εἰκ. 3, 4.

⁹⁹⁰ Keesling, ὄ.π. 92.

⁹⁹¹ Keesling, ὄ.π. 69.

⁹⁹² DAA, 465, 473-4.

⁹⁹³ IG I³ 616 (DAA, ἀρ. 49). IG I³ 905 (DAA, ἀρ. 342). Keesling 1995, 382.

⁹⁹⁴ IG I³ 646 (DAA, ἀρ. 581). Keesling 1995, ὄ.π.

⁹⁹⁵ IG I³ 606 (DAA, ἀρ. 196). Keesling 1995, 384.

⁹⁹⁶ IG I³ 589 (DAA, ἀρ. 376).

⁹⁹⁷ IG I³ 841 (DAA, ἀρ. 383). Keesling 1995, 381.

⁹⁹⁸ IG I³ 666 (DAA, ἀρ. 84). IG I³ 753, 754a, 755 (DAA, ἀρ. 86).

⁹⁹⁹ IG I³ 828 (DAA, ἀρ. 229). Keesling 1995, 381.

¹⁰⁰⁰ IG I³ 796 (DAA, ἀρ. 380).

¹⁰⁰¹ IG I³ 633 c-e (DAA, ἀρ. 44). IG I³ 663 (DAA, ἀρ. 150). IG I³ 620 (DAA, ἀρ. 178). IG I³ 628, (DAA, ἀρ. 197). IG I³ 824 (DAA, ἀρ. 225).

ανάπτυξη όμως του εμπορίου, ή αύξηση της ζήτησεως και των εξαγωγών των πολυτελών γραπτών άπτικων άγγείων κατά την ύστερη άρχαϊκή περίοδο (δ' τέταρτο 6^{ου} - άρχές 5^{ου} αι. π.Χ.) είχε ως αποτέλεσμα την οικονομική ευημερία και την κοινωνική και καλλιτεχνική καταξίωση πολλων Αθηναίων κεραμέων, όπως μαρτυρούν οι ενεπίγραφες βάσεις δεκαέξι αναθημάτων τους¹⁰⁰². Ωστόσο μόνον σε πέντε περιπτώσεις αναφέρεται ή ιδιότητά τους.

Τρία αναθήματα προσέφεραν κεραμείς στην Αθηνά (Εργάνη) από την δεκάτη των κερδών τους: τὸ ανάθημα τοῦ κεραμέως Μνησιάδου και τοῦ ζωγράφου Άνδοκίδου (γ' τέταρτο 6^{ου} αι. π.Χ.)¹⁰⁰³, ή κόρη τοῦ Άντήνορος (520 π.Χ.)¹⁰⁰⁴ πού ανέθεσε ὁ γνωστός κεραμεὺς Νέαρχος ή συγγενής του, και τὸ ανάθημα τοῦ Εὐφρονίου στην Αθηνά (μετὰ τὸ 480 π.Χ.)¹⁰⁰⁵. Σημειωτέον ὅτι τὸ «ανάγλυφο τοῦ κεραμέως» πού εἰκονίζει ἕναν κεραμέα καθήμενο νὰ κρατᾷ δύο κύλικες εἶναι ανάθημα δεκάτης, ὅπως αναφέρεται στην ἐπιγραφή (510 π.Χ.)¹⁰⁰⁶. Τὸ ὅτι οἱ κεραμεῖς μπορούσαν νὰ ἀναλάβουν τὴ δαπάνη τέτοιων ἀγαμάτων μαρτυρεῖ γιὰ ὑψηλὸ οικονομικὸ ἐπίπεδο, γιὰτὶ μᾶλλον ἦταν ἰδιοκτῆτες ἐργαστηρίων και ὄχι ἀπλοῖ ἀγγειοπλάστες. Ἐπειδὴ δε οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς κατασκεύαζαν κύλικες (Νέαρχος, Εὐφρόνιος) γιὰ συμπόσια, προφανῶς κινουῦνταν σὲ κύκλους ἀριστοκρατῶν και εἶχαν μεγάλο πλοῦτο και γόητρο¹⁰⁰⁷.

Οἱ τύποι τῶν βάσεων ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αι. π.Χ. εἶναι ὀρθογώνιες παραλληλεπίπεδες, πεσσόσχημες, βαθμιδωτές, κυλινδρικές, κίονες (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 5: Τύποι ἀναθηματικῶν βάσεων). Ἐλάχιστα εἶναι ἡμικυκλικὰ βάρθρα (ἐξέδρες) ἀποτελούμενα ἀπὸ περισσότερα μέλη. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀπαντοῦν ἀνάγλυφες παραστάσεις σὲ ὀρθογώνιες παραλληλεπίπεδες βάσεις με σκηνές ἀπὸ τὰ ἀγωνίσματα στὰ ὁποῖα νίκησαν χορηγοὶ (**16, 17**), γυμνασίαρχοι (**110**) και ἀθλητές (**48, 51**) και μὴ ἀλληγορικὴ παράσταση με Νίκες πού κοσμοῦν τρόπαιο και Νίκη με τρίποδα (**111**). Οἱ παραστάσεις αὐτὲς ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπο εἰκονογραφικὸ ὑπομνηματισμὸ τῶν ἀναθημάτων και συμπληρώνουν τὴν ἐπιγραφή.

¹⁰⁰²DAA, 457. Ὁ A. Raubitschek ἀναφέρει εἴκοσι ἑννέα ἀναθήματα κεραμέων, ὅμως ή C. Keesling θεωρεῖ, ὅτι μόνον δεκαέξι εἶναι βέβαια (Keesling 1995, 341-358, 368, 372).

¹⁰⁰³IG I³ 620 (DAA, ἀρ. 178). Keesling 1995, 347-8.

¹⁰⁰⁴IG I³ 628 (DAA, ἀρ. 197). Κόρη MA 681. Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 80, εἰκ. 152-153. Keesling ὁ.π. 354-7. Παντερμαλῆς-Ελευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 124, εἰκ. 133.

¹⁰⁰⁵IG I³ 824 (DAA, ἀρ. 225).

¹⁰⁰⁶IG I³ 764a (DAA, ἀρ. 70). MA 1332. Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 138, εἰκ. 251.

Παντερμαλῆς-Ελευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, εἰκ.175.

¹⁰⁰⁷ Keesling 2002, 73-74.

Τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τῶν βάσεων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ πεντελικὸ ἢ ὑμήττειο μάρμαρο, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες περιπτώσεις ἀπὸ μάρμαρο Ἐλευσίνος (6) καὶ πωρόλιθο (73, 43).

Οἱ ἀναθηματικὲς βάσεις τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ. παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποικιλία τύπων καὶ ὑλικῶν κατασκευῆς σὲ σχέση μετὰ ἐκεῖνες τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (βλ. κεφ. V.A: πίν. 5: Τύποι ἀναθηματικῶν βάσεων). Ἡ πολυπληθέστερη κατηγορία εἶναι οἱ ὀρθογώνιες βάσεις (ἐκατὸν εἴκοσι τέσσερις τὸν ἀριθμὸν), ἄλλες εἶναι βαθμιδωτὲς ἢ μετὰ περισσοτέρους συνεχομένους λίθους γιὰ μεγάλα ἀγάλματα ἢ συντάγματα¹⁰⁰⁸. Ἡ δευτέρη μεγάλη κατηγορία εἶναι οἱ πεσσόσχημες βάσεις (ἐκατὸν τριάντα ὀκτώ), τύπου Α μετὰ πρόσθετο ἐπίκρανο πενήντα τρεῖς τὸν ἀριθμὸν καὶ τύπου Β μετὰ συμφοῦς ἐπίκρανο ὀγδόντα πέντε τὸν ἀριθμὸν¹⁰⁰⁹. Μία μικρότερη κατηγορία εἶναι οἱ κίονες (πενήντα ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν) ποὺ ἔφεραν κυρίως λίθινα ἀναθήματα, ραβδωτοὶ καὶ ἀρράβδωτοι, μετὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα (οἱ ραβδωτοί), κυκλοτερῆ ἢ ὀρθογώνια ἐπίκρανα, συμφοῦν ἢ χωριστὰ δουλεμένα ἀπὸ τὸν κορμὸ τοῦ κίονος, ἐνίοτε χωρὶς καθόλου ἐπίκρανο¹⁰¹⁰. Ἐνας τεράστιος κίων, ὕψους ἑνδεκά μετῶν περίπου, μετὰ τὸ μεγαλύτερο ἰωνικὸ κιονόκρανο τῆς κυρίως Ἑλλάδος, μήκους 4,50 μ., εἶχε στηθεῖ στὸ Κεκρόπιο¹⁰¹¹ στὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ στὶς ἀρχὲς τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ ἔφερε προφανῶς κάποιον γλυπτὸ ἀνάθημα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν βάσεων τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ., ποικίλλει καὶ τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τους. Οἱ ὀρθογώνιες, κυλινδρικές καὶ πεσσόσχημες βάσεις, καθὼς καὶ οἱ ἀρράβδωτοι κίονες κατασκευάζονταν κυρίως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Οἱ ραβδωτοὶ κίονες καὶ τὰ περιρραντήρια ἀπὸ τὸ ἀκριβότερο καὶ καλύτερης ποιότητος νησιωτικὸ μάρμαρο, ναξιακὸ καὶ παριανό, λίγα βάθρα καὶ βωμοὶ ἀπὸ πωρόλιθο καὶ δύο βάθρα ἀπὸ μάρμαρο Ἐλευσίνος.

Οἱ περισσότερες βάσεις τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς ἦταν ὀρθογώνιες παραλληλεπίπεδες, μερικὲς μετὰ κυμάτιο στὸ ἄνω μέρος¹⁰¹², λίγες ἦταν πεσσόσχημες καὶ ἐλάχιστες κυλινδρικές. Τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τους ἦταν συνήθως πεντελικὸ ἢ ὑμήττειο μάρμαρο, σπανίως μάρμαρο Ἐλευσίνος.

¹⁰⁰⁸ DAA, ἀρ. 59-177. Dinsmoor 1923, 23-94. Keesling 1995, 142. Ἡ ἴδια 2002, 78.

¹⁰⁰⁹ DAA, ἀρ. 178-316. Keesling 1995, 139-141.

¹⁰¹⁰ DAA, ἀρ. 1-58. Keesling, ὁ.π. 137-138.

¹⁰¹¹ Korres 1997, 95-107.

¹⁰¹² Ὄρθογώνιες βάσεις μετὰ κυμάτιο στὸ ἄνω μέρος: IG II² 3470 καὶ IG II² 3472, τύπος ποὺ χρησιμοποιεῖται κυρίως γιὰ ἱερεῖες καὶ παιδιὰ. Γιὰ τὴν τυπολογία τῶν βάσεων ἀγαλμάτων τῶν ἀρρηφόρων βλ. Schmidt, *Arrhophoren*, 224-225.

Ἡ **χάραξη τῶν ἐπιγραφῶν** τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. δὲν φθάνει τὴν τελειότητα τῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασσικῆς περιόδου, ἀφοῦ σὲ σαράντα ἑπτὰ μόνον μνημεῖα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. εἶναι ἐπιμελημένη, ἐνῶ στὰ ὑπόλοιπα μᾶλλον ἀμελής (βλ. κεφ. III.B: Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων). Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 6^{ου} καὶ τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. ἡ ἀνάγκη δημοσιοποιήσεως ψηφισμάτων καὶ ἀπολογισμῶν ὀδήγησε στὴν χάραξη κειμένων μὲ μεγάλα γράμματα ἐξαιρετικῆς ποιότητος, προσεκτικὰ σχεδιασμένων μὲ τέλειες ἀναλογίες καὶ στοιχηδὸν διάταξη¹⁰¹³, τῆς ὁποίας ἡ χρῆση διαπιστώθηκε σὲ ἀρκετὰ ἐργαστήρια γλυπτικῆς ποῦ παρήγαγαν ἀναθήματα γιὰ τὴν Ἀκρόπολη¹⁰¹⁴.

Τὸν 3^ο αἰ. π.Χ. ἰδίως μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας τὸ 229 π.Χ. ἡ ἀττικὴ γραφὴ διέρχεται περίοδο παρακμῆς¹⁰¹⁵: Ἡ στοιχηδὸν διάταξη ἐγκαταλείπεται, περιορίζεται ὁ χῶρος ἀνάμεσα στὰ γράμματα καὶ τοὺς στίχους καὶ υἰοθετεῖται ἓνα ταχυγραφικὸ εἶδος γραφῆς, εἰς βάρος τῆς κομψότητος καὶ συχνὰ τῆς ἀναγνωσιμότητος τοῦ κειμένου, γιὰ τὴν ἔτσι ἐξασφαλίζονταν περισσότερες παραγγελίες¹⁰¹⁶.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς προσωπογραφικὲς γνώσεις ποῦ συνάγονται γιὰ τοὺς ἀναθέτες ἀπὸ τὶς ἐπιγραφὲς ποῦ εἶναι χαραγμένες στὶς βάσεις τῶν ἀναθημάτων, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφικὲς ἢ φιλολογικὲς πηγές, πολὺτιμες πληροφορίες προκύπτουν γιὰ τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀναθετῶν ἀπὸ τὸ **εἶδος τῶν ἀναθημάτων** ποῦ ἔφεραν οἱ βάσεις (βλ. Κεφ. V.A, Πίν. 5: Τύποι ἀναθηματικῶν βάσεων).

Τὰ περισσότερα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἔχουν χαθεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ μία σειρά ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων¹⁰¹⁷ (**110**), ἓνα ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, (320 π.Χ.)¹⁰¹⁸, ἡ κεφαλὴ ἀπὸ ἀνδριάντα τοῦ Μ. Αλεξάνδρου, ἓνα ἐνεπίγραφο περιρραντήριον (**26**), καθὼς καὶ δύο θρόνους (**70, 27**) (βλ. κεφ. III.B: Τὰ εἶδη τῶν λιθίνων ἐνεπιγράφων βάσεων καὶ ἀναθημάτων). Ἐφόσον οἱ φιλολογικὲς πηγές παρέχουν πληροφορίες γιὰ ὀλίγα μόνον ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., οὔτε σώζονται ἀντίγραφα

¹⁰¹³ Kirchner, *Imagines*, ἀρ. 20, 35. Γιὰ τὴν στοιχηδὸν διάταξη βλ. Austin 1938.

¹⁰¹⁴ Keesling 2002, 45. Μετὰ τὴν ἀριθμητικὴ ἔκρηξη τῶν ψηφισμάτων στὰ μέσα τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. ἡ στοιχηδὸν γραφὴ ἐξελίχθηκε σὲ ἐπίσημη, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ὑπῆρξε ἡ μόνη ἐπιλογή τῶν χαρακτῶν ποῦ χάρασαν ἐπιγραφὲς σὲ ἀναθηματικὲς βάσεις (Keesling 2002, 52).

¹⁰¹⁵ Tracy 1990, 44-46, εἰκ. 2.

¹⁰¹⁶ Ὁ.π.

¹⁰¹⁷ Walter 1923, 27-227. Τριάντη 1998, 411-417.

¹⁰¹⁸ Τὸ μοναδικὸ σωζόμενον ἄγαλμα τῆς θεᾶς μὲ ἰμάτιο καὶ αἰγίδα, σωζομένου ὕψους δύο μέτρων περίπου. Mantis 2001, 85-86, εἰκ. 48-49. Τὸ ἄγαλμα εἶναι τύπου Vescovali. Von den Hoff 2003, 180. Altrip 2010, 141 κ.έ., εἰκ. 74. Monaco 2011, 222.

τους, μπορούμε να συμπεράνομε τὸ εἶδος τους, ἐὰν ἦταν ὀρειχάλκινα ἢ λίθινα, κατ' ἐκτίμηση μόνον, ἀπὸ τὴ μορφή καὶ τὸ μέγεθος τῶν τὸρμων στερεώσεως τῶν ποδῶν τῶν ἀγαλμάτων στὴν ἄνω πλευρὰ τῶν βάσεων. Τὰ περισσότερα ἦταν **ἀγάλματα θεοτήτων** (κυρίως τῆς Ἀθηνᾶς) **ἢ τιμωμένων προσώπων ἢ τῶν ἰδίων τῶν ἀναθετῶν**. Εἴκοσι πέντε ἀγάλματα ἦταν ὀρειχάλκινα, εἴκοσι τέσσερα λίθινα, ἐνῶ γιὰ ἔνδεκα δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορισθεῖ τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τους. Ἐπιπλέον εἴκοσι ἕξι ὀρειχάλκινα ἀγάλματα ἀναφέρονται στὸν κατάλογο χαλκίνων ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου, ποὺ ἀποτελεῖ πολύτιμη πηγή γιὰ τοὺς τύπους τῶν ἀγαλμάτων αὐτῶν τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.: πέντε παίδων, ἕξι γυμνῶν, δώδεκα ἀνδρῶν καὶ τρία παλλάδια (βλ. κεφ. III.Γ.4: κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου). Ἐπομένως ὑπολογίζεται ὅτι τουλάχιστον πενήντα ἕνα ἀγάλματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἦταν ὀρειχάλκινα (εἴκοσι πέντε ἔφεραν οἱ σωζόμενες βάσεις καὶ εἴκοσι ἕξι ἀναφέρονται στὸν κατάλογο χαλκῶν τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.) καὶ μόνον εἴκοσι τέσσερα ἦταν λίθινα. Ἐλάχιστες βάσεις ἔφεραν ἐρμαϊκὲς στῆλες ἢ κίονες (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 4: Εἶδη ἀναθημάτων).

Σημαντικὸ στοιχεῖο τῶν τιμητικῶν ἀνδριάντων τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. –σὲ ἀντίθεση μὲ ἐκείνους τῶν προγενεστέρων περιόδων– εἶναι ὅτι στίς ἐνεπίγραφες βάσεις τους ἀναγράφονταν ὄχι μόνον τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰκονιζομένων προσώπων¹⁰¹⁹ καὶ λειτουργοῦσαν τόσον ὡς *μνήματα* τῶν τιμωμένων προσώπων, ὅσον καὶ τῶν ἀναθετῶν τους (βλ. κεφ. III.A: Οἱ ἀναθέτες).

Ἡ μεγαλύτερη κατηγορία ἀναθημάτων τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασικῆς περιόδου ἦταν τὰ ἀγάλματα, λίθινα ἢ ὀρειχάλκινα, τὰ ὁποῖα ἦταν στημένα στὴν περιοχὴ τῶν Προπυλαίων, γύρω ἀπὸ τοὺς ναοὺς ἢ σὲ ἄλλα περίβλεπτα σημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως. Τὰ λίθινα χρονολογοῦνται τὴν περίοδο 570-480 π.Χ. Μετὰ τὸ 480 π.Χ. μειώθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν λιθίνων ἀναθημάτων καὶ αὐξήθηκαν τὰ ὀρειχάλκινα¹⁰²⁰. Ἀπὸ τοὺς τὸρμους ποὺ σώζονται οἱ λίθινες βάσεις τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ. προκύπτει ὅτι τὰ ὀρειχάλκινα ἀναθήματα ἦταν περισσότερα (ἑκατὸν τρία τὸν ἀριθμὸ) ἀπὸ τὰ λίθινα (ἑβδομήντα τρία τὸν ἀριθμὸ). Ὡστόσο ὀρειχάλκινα ἀγάλματα δὲν σώθηκαν, γιὰτὶ σὲ δύσκολες περιόδους τῆς ὕστερης ἀρχαιότητος μετασκευάσθηκαν μὲ σύντηξη καὶ ὁ χαλκὸς τους χρησιμοποιήθηκε ὡς πρώτη ὕλη γιὰ τὴν κατασκευὴ ὄπλων καὶ νομισμάτων (βλ. κεφ. III.Γ.Ια: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καὶ τοῦ

¹⁰¹⁹ Keesling 2002, 202.

¹⁰²⁰ DAA, 479. Keesling 2002, 78.

Όπισθοδόμου και III.Γ.4: Κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου). Μόνο δύο κεφαλῆς ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς ἔχουν σωθεῖ¹⁰²¹.

Τὰ ἀγάλματα αὐτὰ ἦταν ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας, καθὼς πολλὰ ἦταν ἔργα σπουδαίων γλυπτῶν τῆς ἐποχῆς, οἱ ὅποιοι ὑπερηφάνως ὑπέγραφαν τὰ ἔργα τους. Στις βάσεις τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰ. π.Χ. μαρτυροῦνται εἴκοσι ἕξι ὀνόματα γλυπτῶν, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν ξένοι, πὺ ἐργάζονταν στὴν Ἀθήνα¹⁰²². Μολονότι ὁ συσχετισμὸς τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων μὲ τὶς σωζόμενες ἐνεπίγραφες βάσεις ἦταν δύσκολος, λόγω τῆς ἀποσπασματικῆς διατηρήσεως τῶν περισσοτέρων ἀγαλμάτων, ἐν τούτοις σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἐπιτεύχθηκε, ὅπως π.χ. στὶς κόρες τοῦ Ἀντήνορος, τοῦ Εὐθυδίκου, τῶν Λυσίου καὶ Εὐάρχιδος (βλ. κατωτέρω).

Τὰ ἀναθήματα, ἱστορικοῦ, πολιτικοῦ, ἀγωνιστικοῦ, θρησκευτικοῦ ἢ μυθολογικοῦ χαρακτῆρος, ἦταν ποικίλα: κόρες, κοῦροι, ἵπποι, ἵππεις, τέθριππα, συντάγματα μὲ ἵππους καὶ ἀνθρώπινες μορφές, ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς, καθιστὲς καὶ ἄλλες ἱστάμενες ἀνδρικές μορφές, Νίκες, σφίγγες, ζῶα. Ἐπίσης περιρραντήρια¹⁰²³, βωμοὶ καὶ στῆλες¹⁰²⁴. Πολλὰ μὴ σωζόμενα ἀγάλματα κλασσικῆς περιόδου εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα.

Ἡ πολυπληθέστερη κατηγορία λιθίνων ἀναθημάτων ἦταν **οἱ κόρες**, οἱ ὁποῖες στήνονταν ἐπάνω σὲ ὑψηλὰ βᾶθρα, κίονες ἢ πεσσόσχημες βάσεις¹⁰²⁵. Ὑπῆρχαν περισσότερες ἀπὸ διακόσιες κόρες, ἐὰν συνυπολογίσουμε καὶ τὰ σωζόμενα θραύσματα, πὺ χρονολογοῦνται στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 6^{ου} καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ.¹⁰²⁶. Δεκατέσσερις κόρες, οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς ὁποῖες σώζονται ἀποσπασματικῶς, συνδέθηκαν μὲ ἐνεπίγραφες βάσεις¹⁰²⁷. Οἱ πιὸ σημαντικὲς εἶναι ἡ

¹⁰²¹Κεφαλή ἀγάλματος ἀθλητοῦ (EAM 6590) καὶ ἄλλη γενειοφόρου κρανοφόρου ὀπλίτου (EAM 6446). Βλ. καὶ Harris-Cline 2000, 135. Krumeich-Witschel 2010, 16. Ἀμφότερα ἐκτίθενται στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 180, εἰκ. 220, 222.

¹⁰²² Δώδεκα ἀπὸ τοὺς εἴκοσι ἕξι γλύπτες ἦταν ξένοι.

¹⁰²³ DAA, ἀρ. 334-384.

¹⁰²⁴ DAA, ἀρ. 324-333.

¹⁰²⁵ DAA, 479. Τριάντη 1998, 87-157. Keesling 2002, 77-78.

¹⁰²⁶ Τριάντη 1998, 87-157. Richter, *Korai*. Karakassi, *Archaische Koren*. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 132, εἰκ. 136-151.

¹⁰²⁷ DAA, ἀρ. 7, 8, 9, 14, 45, 50, 56, 197, 290, 292, 294 καὶ σελ. 480. Τρεῖς συσχετισμοὶ κορῶν μὲ τὶς βάσεις τους (DAA, ἀρ. 5, 48, 49) εἶναι ἀβέβαιες σύμφωνα μὲ τὴν Keesling 1995, 134-5.

κόρη του Αντήνορος (Ακρ. 681)¹⁰²⁸, υπερφυσικοῦ μεγέθους, ανάθημα του Νεάρχου και ἡ κόρη του Εὐθυδίκου (Ακρ. 686 και 609)¹⁰²⁹.

Ἄλλη μεγάλη κατηγορία ἀναθημάτων εἶναι οἱ ἵπποι μετὰ ἢ χωρὶς ἀναβάτες, συντάγματα ἀνδρῶν ποὺ ὀδηγοῦν ἢ στέκονται μπροστὰ σὲ ἵππους και τέθριππα ἄρματα ἐπάνω σὲ χαμηλὲς ὀρθογώνιες βάσεις¹⁰³⁰. Τὰ ἀναθήματα αὐτὰ ἀφιερώνονταν συνήθως ἀπὸ ἀριστοκράτες¹⁰³¹, ἀθλητὲς ἢ πολῖτες ποὺ ἀνῆκαν στὴν ἀνώτερη τάξη τῶν ἱππέων και μαρτυροῦσαν γιὰ τὸν πλοῦτο και τὴν ἰσχὺ τῆς τάξεώς τους. Ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. δὲν σώζονται ἀγάλματα ἵππων οὔτε βάσεις τους.

Δώδεκα ἀρχαῖκα λίθινα ἀγάλματα ἱππέων, ἀποσπασματικῶς σωζόμενα, ἔχουν σωθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη¹⁰³², οἱ βάσεις τους ὅμως ἔχουν χαθεῖ. Δεκαοκτὼ ἐνεπίγραφες βάσεις ἔφεραν λίθινα ἢ ὀρειχάλκινα ἀγάλματα ἵππων ἢ ἱππικὲς συνθέσεις, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς τόρμους τῶν βάσεων¹⁰³³. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ ὀρειχάλκινα τέθριππα ἄρματα, φαίνεται ὅτι οἱ ἀναθέτες ἐπεχείρησαν να μιμηθοῦν τὴν εἰκονογραφία τῶν ἀγωνιστικῶν ἀναθημάτων, γιὰ τὸ τελευταῖα ἦταν οἰκεῖα και ἀγαπητὰ στοὺς Ἀθηναίους στὶς ἀρχὲς τοῦ 6^{ου} αἰ. π.Χ.¹⁰³⁴ Δύο τέτοια ἀναθήματα προσέφερε ὁ δῆμος και τρεῖς ἵππαρχοι μετὰ ἀπὸ πολεμικὲς νίκες. Σώζονται μόνον οἱ ἐνεπίγραφες βάσεις τους. Ἡ μία ἔφερε ἓνα ὀρειχάλκινο τέθριππο μετὰ ἡνίοχο, τὸ ὁποῖο ἀνέθεσε ὁ δῆμος μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας γιὰ τὴν πρώτη νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν Βοιωτῶν και τῶν Χαλκιδέων (506 π.Χ. βλ. ἀνωτέρω). Τὸ ὀρειχάλκινο σύμπλεγμα στοίχιζε δύο τάλαντα και εἴκοσι μνῆς, ποσὸ ποὺ πληρώθηκε ἀπὸ τὴν δεκάτη τῶν λύτρων τῶν Βοιωτῶν αἰχμαλώτων¹⁰³⁵. Ἡ ἄλλη βάση ἔφερε ἓνα ἄλλο ὀρειχάλκινο σύνταγμα ἵππου και ἱπέα, ἔργο τοῦ Λυκίου, τὸ ὁποῖο ἀνέθεσαν τρεῖς ἵππαρχοι γιὰ τὴν ἀθηναϊκὴ νίκη στὰ Οἰνόφυτα (457 π.Χ.)¹⁰³⁶.

¹⁰²⁸ Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, ἀρ. 681, σ. 80, εἰκ. 152-3. Holzmann 2003, 62, εἰκ. 38. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, εἰκ. 133, 151, 152.

¹⁰²⁹ Μπρούσκαρη, ὁ.π. ἀρ. 686 και 609, 133, εἰκ. 242-3. Holzmann, ὁ.π. 60, εἰκ. 35. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου, ὁ.π. εἰκ. 151-152. Μπρούσκαρη, ὁ.π. ἀρ. 686 και 609, 133, εἰκ. 242-3.

¹⁰³⁰ Γιὰ τὶς μακρόστενες ὀρθογώνιες βάσεις ποὺ ἔφεραν ἵππους ἢ ἱππεῖς βλ. Keesling 2002, 89-90.

¹⁰³¹ Keesling 2002, 68, 89.

¹⁰³² Τριάντη 1998, 183-198. Holzmann 2003, 64-65, εἰκ. 42.

¹⁰³³ DAA, 480-1. Keesling 1995, 161-176. Εἶναι δύσκολη ἡ συσχέτιση ἀγαλμάτων ἱππέων μετὰ σωζόμενες ἐνεπίγραφες βάσεις, καθὼς και τὸ ἀντίθετο. Βλ. Keesling 2002, 89.

¹⁰³⁴ Meyer 2013, 465-466 και σημ. 57.

¹⁰³⁵ IG I³ 501 A (DAA, ἀρ. 168). Τὸ τέθριππο ἀνανεώθηκε μετὰ τὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων στὰ Οἰνόφυτα (457 π.Χ.). Βλ. IG I³ 501 Ba,d (DAA, ἀρ. 173). Keesling 1995, 163. Κορρὲς 2000, 312-14.

¹⁰³⁶ IG I³ 511 (DAA, ἀρ. 135). IG I³ 584 Ib (DAA, ἀρ. 135α, 135β). Keesling 1995, 162.

Δύο άλλα βάθρα ἔφεραν ἐντυπωσιακὰ ἰδιωτικὰ ἀνάθηματa: τὸ ἓνα στήριζε τὸ ὀρειχάλκινο σύνταγμα ἐνὸς τεθρίππου ἄρματος μὲ τὸν ἠνίοχό του, τὸν ἰδιοκτήτη του (Προνάπη) καὶ ἀνὰ ἓναν ἵπποκόμο ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τοῦ ἄρματος. Ἦταν ἀνάθημα τοῦ ἀριστοκράτου ἱπάρχου Προνάπου γιὰ νίκες του σὲ πανελληνίους ἀγῶνες (460-50 π.Χ.)¹⁰³⁷. Τὸ ἄλλο βάθρο, συνολικοῦ μήκους πέντε μέτρων, στήριζε τὸ μυθολογικοῦ χαρακτῆρος ἀνάθημα τοῦ Χαιρεδήμου Εὐαγγέλου, τὸ κολοσσικὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ Δουρείου Ἴππου, ἔργο τοῦ Στρογγυλίωνος¹⁰³⁸ (415 π.Χ.). Πρόκειται γιὰ τὸ πιὸ δαπανηρὸ ἀνάθημα τῆς Ἀκροπόλεως, ἐφόσον τὸ ὕψος του ὑπολογίζεται πέντε ἕως ἕξι μέτρα.

Τὸ σημαντικότερο εἶδος ἀναθημάτων ἦταν **τὰ ἀγάλματα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς**, στοὺς ἐξῆς τύπους: α) τῆς Προμάχου, β) τοῦ Παλλαδίου καὶ γ) τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ ποὺ στηρίζεται σὲ δόρυ¹⁰³⁹. Τὸ σπουδαιότερο καὶ μεγαλύτερο ἦταν τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου τοῦ Φειδίου (βλ. κεφ. Π.Α: Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ). Ἀρκετὲς βάσεις ἔφεραν ἀγάλματα τῆς θεᾶς μικροῦ μεγέθους, κυρίως τοῦ τύπου τῆς Προμάχου¹⁰⁴⁰, ἐνῶ τρεῖς ἀγάλματα μεγάλου μεγέθους¹⁰⁴¹: μία κυλινδρική βάση ἔφερε μεγάλο ὀρειχάλκινο ἄγαλμα Ἀθηνᾶς τύπου Ἀγγελίτου, μὲ ὑπογραφή τῶν γλυπτῶν Κριτίου καὶ Νησιώτου¹⁰⁴², ἐνῶ ἄλλη ἔφερε τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Πύρρου (430/29 π.Χ.)¹⁰⁴³. Μόνον ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ γλύπτου Εὐήνορος, ἀνάθημα τοῦ Ἀγγελίτου (480 π.Χ.) ἔχει συσχετισθεῖ μὲ τὴν ἐνεπίγραφη βάση της¹⁰⁴⁴. Γενικῶς ὑπολογίζεται, ὅτι δεκατέσσερις βάσεις ἔφεραν ἀγάλματα Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλες δέκα μὲ μικρότερη βεβαιότητα¹⁰⁴⁵. Ὁ Πausanias ἀναφέρει μία σειρὰ ἀγαλμάτων, τὰ ὅποια εἶχαν ὑποστῆι πολλὰς φθορὰς καὶ ἦταν μαυρισμένα ἀπὸ φωτιά¹⁰⁴⁶. Στὸν

¹⁰³⁷IG I³ 880 (DAA, ἀρ. 174). Keesling 1995, 334-5. Korres 1994a. Κορρές 2000, 296-314. Holtzmann 2003, 96-7, εἰκ. 80. Keesling 2002, 66.

¹⁰³⁸ Ἀκρ. 13264. IG I³ 895 (DAA, ἀρ. 176). Hamdorf 1980, 231-5. Keesling 1995, 168-9. Overbeck II 2014, 422-23, λ. 1170.

¹⁰³⁹ Keesling, ὄ.π. 223-4.

¹⁰⁴⁰ Keesling 2002, 90, 201. Holtzmann 2003, 51, εἰκ. 23-24, 78. Παντερμαλῆς -Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 180, εἰκ. 219.

¹⁰⁴¹ Keesling 1995, 224-233.

¹⁰⁴² IG I³ 848 (DAA, ἀρ. 160). Keesling ὄ.π. 234. Παντερμαλῆς -Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, εἰκ. 221.

¹⁰⁴³ IG I³ 506 (DAA, ἀρ. 166). Μπρούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 232-233. Τριάντη 1998, 421-422.

¹⁰⁴⁴ IG I³ 788 (DAA, ἀρ. 22). Ἀκρ. 140. Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, ἀρ. 140, 136-7. Keesling 2002, 224. Holtzmann 2003, 67-68, εἰκ. 42. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 180, εἰκ. 216.

¹⁰⁴⁵ Keesling ὄ.π. 240, 254.

¹⁰⁴⁶ Πaus. 1, 27, 6. Στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως ἐκτίθενται μερικά. Βλ. Παντερμαλῆς -Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, εἰκ. 210.

κατάλογο χαλκῶν ἐπὶ Λυκούργου ἀναφέρονται τρία παλλάδια, τὰ μόνα γυναικεῖα ἀγάλματα ποῦ περιλαμβάνονται σὲ αὐτόν, χωρὶς νὰ προσδιορίζεται τὸ μέγεθός τους (βλ. κεφ. III. Γ.4. Κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου).

Ἄλλα λιγότερο συνήθη εἶδη λιθίνων ἀναθημάτων ἦταν τὰ ἀγάλματα καθιστῶν μορφῶν ἐπάνω σὲ κίονες, χαμηλὲς ὀρθογώνιες ἢ πεσσόσχημες βάσεις. Ἐλάχιστα ἀγάλματα καθιστῶν ἀνδρικῶν μορφῶν¹⁰⁴⁷ σῶθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ὅπως οἱ λεγόμενοι **γραφεῖς**¹⁰⁴⁸. Τὸ ἄγαλμα τοῦ γραφέως MA 629 εἶχε συσχετισθεῖ παλαιότερα μὲ τὴ βάση στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἀριστοκράτης Ἀλκίμαχος τὸ ἀνέθεσε στὴν Ἀθηνᾶ πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς του ταμίου Χαιρίωνος (500 π.Χ.)¹⁰⁴⁹. Ὁ συσχετισμὸς ὅμως αὐτὸς δὲν ἔγινε ἀποδεκτός¹⁰⁵⁰. Λίγα ἀγάλματα γυναικειῶν καθιστῶν μορφῶν σώζονται ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Τὸ πιὸ γνωστὸ εἶναι τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Ἐνδοίου (τέλος 6^{ου} αἰ. π.Χ.), ἀνάθημα τοῦ Καλλίου, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πausanias (I, 26,4)¹⁰⁵¹, ἀλλὰ ἡ βάση του δὲν σώζεται.

Τὰ ἀνδρικὰ ἀγάλματα σπάνιζαν. Περίφημο εἶναι τὸ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἄγαλμα τοῦ Μοσχοφόρου, τὸ ὁποῖο ἀφιέρωσε ὁ πλούσιος κτηνοτρόφος Ρόμβος, υἱὸς τοῦ Πάλου (560-70 π.Χ.)¹⁰⁵². Κούρους ἴσως ἔφεραν ἢ βάση μὲ ἀνάθημα τοῦ ἀθλητοῦ Καλλίου Διδυμίου¹⁰⁵³, τοῦ ὀπλιτοδρόμου Ἐπιχαρίνου Ὀφολονίδου¹⁰⁵⁴, ἔργο τῶν Κριτίου καὶ Νησιώτου καὶ τρεῖς ἄλλες βάσεις¹⁰⁵⁵.

Ἄλλα εἶδη ἀναθημάτων ἦταν τὰ ὀρειχάλκινα ἀγγεῖα¹⁰⁵⁶ καὶ οἱ τρίποδες¹⁰⁵⁷, ποῦ ἀνέθεταν συνήθως νικητὲς διθυραμβικῶν, πιθανῶς καὶ ἀθλητικῶν ἀγῶνων¹⁰⁵⁸.

¹⁰⁴⁷ Keesling 2002, 128-9, 158.

¹⁰⁴⁸ Τριάντη 1998, 199-205. Holzmann 2003, 65-66, εἰκ. 43. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 132, εἰκ. 168.

¹⁰⁴⁹ IG I³ 618 (DAA, ἀρ. 6). Ἀκρ. 629. Keesling 2002, 67.

¹⁰⁵⁰ Τριάντη 1994, 86 μὲ σημ. 23.

¹⁰⁵¹ Τριάντη 1998, 159. Ἀκρ. 625. Marx 2001, 221-247. Holzmann 2003, 67-68, εἰκ. 46. Krumeich-Witschel 2010, 253-4. Ὅρισμένοι μελετητὲς πιστεύουν ὅτι τὸ ἄγαλμα εἰκονίζει τὴ θεὰ Ἀθηνᾶ ὡς Ἐργάνη μὲ ρόκα καὶ ἀδράχτι στὸ χέρι. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 174, εἰκ. 211.

¹⁰⁵² IG I³ 593, DAA, ἀρ. 59. Ἀκρ. 624. Μπούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 40-41, ἀρ. 624, εἰκ. 57-58. Τριάντη 1998, 167, εἰκ. 176-7. Keesling 2002, 131. Holzmann 2003, 63-64, εἰκ. 41. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 115, εἰκ. 119.

¹⁰⁵³ IG I³ 826 b (DAA, ἀρ. 21).

¹⁰⁵⁴ Πaus. 1, 23, 9. IG I³ 847 (DAA, ἀρ. 120 καὶ σ. 125).

¹⁰⁵⁵ Κούρους ἔφεραν ἴσως οἱ βάσεις IG I³ 604 (DAA, ἀρ. 62), IG I³ 614 (DAA, ἀρ. 209) καὶ IG I³ 804a. Keesling 2002, 199, 244.

¹⁰⁵⁶ IG I³ 597 (DAA, ἀρ. 317), IG I³ 591 (DAA, ἀρ. 318), IG I³ 743 (DAA, ἀρ. 321) καὶ ἴσως IG I³ 690 (DAA, ἀρ. 42), IG I³ 631 (DAA, ἀρ. 48) καὶ IG I³ 718 (DAA, ἀρ. 53).

¹⁰⁵⁷ IG I³ 609 (DAA, ἀρ. 319), IG I³ 836 (DAA, ἀρ. 320), IG I³ 757 (DAA, ἀρ. 3220), IG I³ 877 (DAA, ἀρ. 323). Πρβλ. Touloupa 1991, 257-269.

Λίγες πεσσόσχημες βάσεις στήριζαν μικρά λίθινα ανάγλυφα¹⁰⁵⁹. Επίσης έχουν βρεθεί αγάλματα ζώων, όπως σκύλοι, ταῦροι, λέοντες, αλλά κανένα δεν έχει συνδεθεί με ἐνεπίγραφη βάση¹⁰⁶⁰.

Ἡ ἴδρυση ἰδιωτικῶν **εἰκονιστικῶν τιμητικῶν ἀνδριάντων**, οἱ ὁποῖοι στήνονταν συνήθως ἀπὸ τὶς οἰκογένειες τῶν τιμωμένων, δὲν ἦταν συνήθης πρακτικὴ τὴν ἀρχαϊκὴ καὶ πρώϊμη κλασσικὴ περίοδο. Οἱ ἀνδριάντες τοῦ Περικλέους, ἔργο τοῦ γλύπτου Κρησίλα, πού ἔστησε ὁ υἱός του τὸ 429 π.Χ. πλησίον τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου¹⁰⁶¹, καὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀνακρέοντος, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Πausanίας¹⁰⁶², εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα¹⁰⁶³. Ἄλλοι ἀνδριάντες πού ἀναφέρει ὁ Πausanίας καὶ δὲν ἔχουν σωθεῖ εἶναι: τοῦ Ξανθίππου¹⁰⁶⁴, τοῦ στρατηγοῦ Τολμίδου¹⁰⁶⁵, τοῦ Κύλωνος¹⁰⁶⁶ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Διειτρέφους, ἔργο τοῦ Κρησίλα, τοῦ ὁποῖου σώθηκε ἡ ἐνεπίγραφη βάση¹⁰⁶⁷ (βλ. κεφ. V.A, Πίν. 4: Εἶδη ἀναθημάτων). Ὁ Πausanίας ἐπιλέγει νὰ ἀναφέρει μόνον τοὺς ἀνδριάντες διασήμεων προσώπων, ἐνῶ παραλείπει ἐκείνους πού εἰκόνιζαν μὴ οἰκεῖα πρόσωπα στὸ ἀκροατήριό του¹⁰⁶⁸. Σημειωτέον ὅτι στὶς βάσεις τῶν τιμητικῶν ἀνδριάντων τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου, ἀλλὰ ὄχι τοῦ εἰκονιζομένου-τιμωμένου προσώπου, πράγμα πού καθιστᾷ δυσχερέστερη τὴν ταύτισή τους¹⁰⁶⁹.

Ἡ ποικιλία τῶν γλυπτῶν ἀναθημάτων τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. συνάγεται καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Πausanίου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει πολλά, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα

¹⁰⁵⁸ Μερικοὶ πρώϊμοι σωζόμενοι τρίποδες πού ἀνατέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη φαίνεται ὅτι ἦταν ἀναθήματα νικητῶν ἀθλητῶν καὶ ὄχι χορηγῶν. Makres 1994, 286. Ὅπως παρατήρησε ὁ A. Raubitschek (1939A, 155 κ.έ), γύρω στὸ 480 π.Χ. οἱ ἀθλητὲς ἀντὶ τριπόδων καὶ ὀρειχαλκίων ἀγγείων ἄρχισαν νὰ ἀναθέτουν τοὺς ἀνδριάντες τους γιὰ νὰ μνημονεύσουν τὶς νίκες τους. Γι' αὐτὸ δὲν ἀπαντοῦν τρίποδες ἢ ὀρειχάλκινα ἀγγεῖα στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς. Σημειωτέον ὅτι τρίποδες ἢ ἀγγεῖα δὲν δίδονταν ὡς ἐπαθλα σὲ νικητὲς τῶν Παναθηναίων.

¹⁰⁵⁹ IG I³ 776, 832, 858, 857, 899, 513 (DAA, ἀρ. 295-301).

¹⁰⁶⁰ DAA, 481.

¹⁰⁶¹ Κατσικουδης 2014, 109-110.

¹⁰⁶² Πaus. 1, 25, 1 καὶ 28, 2. Παπαχατζῆς 1998, 345-347.

¹⁰⁶³ Richter 1984, 102, κ.έ., εἰκ. 429 κ.έ. Holtzmann 2003, 103, εἰκ. 84. Overbeck II 2014, 287-289, λ. 1025 καὶ 342-343, λ. 1094. Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα λίθινα ἀντίγραφα τοῦ πορτρέτου τοῦ Περικλέους, πού ἔχει βρεθεῖ στὴ Λέσβο, βρίσκεται στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο τοῦ Βερολίνου (SK 1530). Ἐνα λίθινο ἀνδρικό ἄγαλμα στὴ Γλυπτοθήκη Ny Carlsberg τῆς Κοπεγχάγης εἶναι πιθανῶς ἀντίγραφο τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀνακρέοντος πού εἶδε ὁ Πausanίας στὴν Ἀκρόπολη.

¹⁰⁶⁴ Πaus. 1, 25, 1.

¹⁰⁶⁵ Πaus. 1, 27, 5.

¹⁰⁶⁶ Πaus. 1, 28, 1.

¹⁰⁶⁷ Πaus. 1, 23, 3. DAA 132, Παπαχατζῆς 1998, 326, σημ. 1.

¹⁰⁶⁸ Πaus. 1, 23, 5.

¹⁰⁶⁹ Keesling 2002, 202. Τὸ ἀντίθετο συνέβαινε τὸν 4^ο αἰ. π.Χ.

ταυτίσθηκαν με γλυπτά της Ακροπόλεως, ὅπως τὸ σύμπλεγμα τῆς Πρόκνης καὶ τοῦ Ἴτυος τοῦ Ἀλκαμένους¹⁰⁷⁰. Ἄλλα εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα, ὅπως ἡ Ἀθηνᾶ Λημνία¹⁰⁷¹, ἀνάθημα τῶν κληρούχων τῆς Λήμνου, ἀντιπροσωπευτικὸ ἔργο τῆς περιόδου τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας (450 π.Χ.), τὰ συμπλέγματα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Μαρσύου¹⁰⁷², τοῦ Θησέως καὶ Μινωταύρου¹⁰⁷³ καὶ τῆς Ἰοῦς καὶ τῆς Καλλιστοῦς¹⁰⁷⁴. Παρόλο ποὺ δὲν ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ἐνεπίγραφα βάρθρα με ἀγάλματα ἄλλων θεῶν πλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Πausanias ἀναφέρει τὸν Ἑρμῆ Προπύλαιο¹⁰⁷⁵, τοῦ ὁποῦ σῶζονται ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα, τὶς Χάριτες, ἀπεικόνιση τῶν ὁποῦ σῶζεται σὲ ἀνάγλυφο¹⁰⁷⁶, τὴν Ἄρτεμη Λευκοφρυηνή¹⁰⁷⁷ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα Παρνόπιο τοῦ Φειδίου¹⁰⁷⁸.

Τὰ ἀνάθημα τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου, ὅπως καὶ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἦταν λίθινα ἢ ὀρειχάλκινα, εἰκόνες θεϊκῶν καὶ ἀνθρωπίνων μορφῶν, ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις. Στὴν πλειονότητά τους ἦταν τιμητικοὶ εἰκονιστικοὶ ἀνδριάντες, οἱ ὁποῦ παρίσταναν εἴτε ἀξιωματοῦχους (κυρίως ἱερεῖες ἢ ἀρρηφόρους ἐνδεδυμένες με χιτῶνα) ἢ ἀπλοῦς πολίτες. Ὅρισμένες βάσεις πρὸς τιμὴν ἀρρηφόρων ἢ ἱερείων πιθανῶς ἔφεραν ἀγάλματα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς. Ἐνδιαφέρον ἔχει τὸ ἀνάθημα λουτρῶνος ἐνὸς γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων¹⁰⁷⁹.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ **μέγεθος τῶν ἀναθημάτων** τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν σωζομένων τὸρμων στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῶν βάσεων συνάγεται ὅτι ἐπτά ἀγάλματα ἦταν μικροῦ μεγέθους (**10, 30, 35, 36, 66, 76, 84**), ἐννέα φυσικοῦ ἢ λίγο μικρότερα τοῦ φυσικοῦ μεγέθους (**3, 6, 7, 20, 42, 43, 46, 53, 90**), ἐνῶ μόλις ὀκτὼ μεγαλύτερα τοῦ φυσικοῦ καὶ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους (**8, 12, 17, 29, 38, 45, 49, 57**).

¹⁰⁷⁰Πaus. 1, 24, 3. Knell 1978, 9-18. Τριάντη 1998, 395-6. Holzmann 2003, 188, εἰκ. 169. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 275, εἰκ. 335. Overbeck II 2014, 382-83, λ. 1130.

¹⁰⁷¹Πaus. 1, 28, 3. DAA, 460-1. Παπαχατζῆς 1998, 368, ἀρ. 2. Τριάντη 1998, 421. Μπούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 244-245. Σακελλαρίου 2004, 412. Davison 2009, 45-55.

¹⁰⁷²Μπούσκαρη, *Μνημεῖα Ἀκροπόλεως*, 234-235. Holzmann 2003, 98, εἰκ. 81.

¹⁰⁷³Πaus. 1, 24, 1. Stewart 1990, 255-57. Καλτσᾶς 2001, 96, ἀρ. 169. Holzmann 2003, 97-98.

¹⁰⁷⁴Πaus. 1, 25, 1. Τριάντη 1998, 396-7. Ὁ Δεσπίνης ἀπέδωσε δύο γλυπτά τμήματα τῆς Ἀκροπόλεως στὴ μορφή τῆς Ἰοῦς τοῦ συντάγματος. Τρία ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα τοῦ ἀγάλματος, γνωστοῦ ὡς ἱκέτις Barberini, ἔχουν σωθεῖ. Δεσπίνης 1988, 65-69. Παντερμαλῆς-Ἐλευθεράτου-Βλασσοπούλου 2013, 272, εἰκ. 333. Overbeck II 2014, 440-41, λ. 1191.

¹⁰⁷⁵Πaus. 1, 22, 8. Willers 1967, 37-109. Παπαχατζῆς 1998, 323-4. Τριάντη 1998, 391, 402, εἰκ. 419.

¹⁰⁷⁶Πaus. ὀ.π. καὶ DAA, 461. Μπούσκαρη, *Μουσεῖον Ἀκροπόλεως*, 59, ἀρ. 702, εἰκ. 105. Τριάντη 1998, 54-55, εἰκ. 28.

¹⁰⁷⁷Πaus. 1, 26, 4. Παπαχατζῆς 1998, 347, σημ. 3, 351-352, σημ. 2.

¹⁰⁷⁸Πaus. 1, 24, 8. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Kassel. Schmidt 1966, 7-43, εἰκ. 1-9.

¹⁰⁷⁹IG II² 2860.

Ἀντίθετα ἀρκετὰ ἀναθήματα τοῦ 6^{ου}-5^{ου} αἰ. π.Χ. ἦταν μεγαλύτερα τοῦ φυσικοῦ μεγέθους καὶ 36 ὑπερφυσικοῦ¹⁰⁸⁰.

Τὴν ἐλληνιστικὴ περίοδο μερικὰ ἀγάλματα ἦταν μικροῦ μεγέθους, ἐνῶ τὰ περισσότερα ἦταν λίγο μεγαλύτερα τοῦ φυσικοῦ. Καινοτομία αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἀποτελοῦν οἱ προπαγανδιστικοὶ τιμητικοὶ ἀνδριάντες τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων σὲ ὑψηλὰ πυργόσχημα βάθρα, ποὺ ἀνταγωνίζονταν σὲ ὕψος τὰ ἀετώματα τῶν ναῶν. Ἀντιθέτως ἀπὸ τὸν 6^ο ἕως καὶ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. οἱ εἰκόνες τῶν θνητῶν μένουν κοντὰ στὸ ἔδαφος καὶ μόνον οἱ εἰκόνες θεῶν καὶ ἡρώων φέρονται σὲ ὕψη ἀνάλογα τῶν ναῶν¹⁰⁸¹, ὅπως π.χ. τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου.

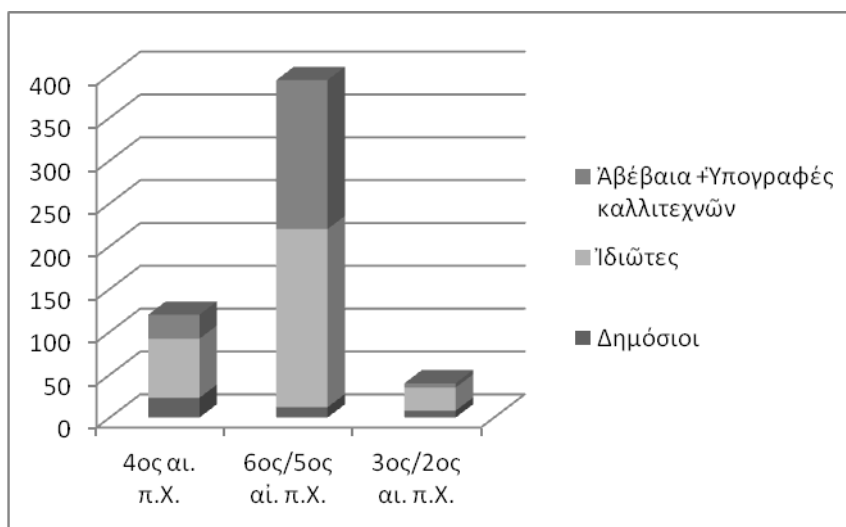
¹⁰⁸⁰ Krumeich 2002, 218-219.

¹⁰⁸¹ Κορρές 2000, 329.

V.A. Συγκριτικοί πίνακες 1-5: αναθέτες και αναθήματα από τὸν 6^ο ἕως τὸν 2^ο αἰ. π.Χ.

ΠΙΝ. 1& στατιστικὸ γράφημα: Ἀναθέτες καὶ ἀναθήματα ἀπὸ τὸν 6^ο ἕως τὸν 2^ο αἰ. π.Χ.

Ἀναθέτες	4ος αἰ. π.Χ.	6ος/5ος αἰ. π.Χ.	3ος/2ος αἰ. π.Χ.
Δημόσιες ἀρχές-ἀξιωματοῦχοι	22	14	8
Ἰδιῶτες	63	204	28
Ἀβέβαια + Ὑπογραφές καλλιτεχνῶν	29	176	4
Σύνολο	114	393	40

*Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀρχαϊκὴ, κλασσικὴ καὶ ἑλληνιστικὴ περίοδο, οἱ πίνακες βασίσθηκαν σὲ ἀποδεκτικὴ τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ εἶναι ἐκδεδομένες κυρίως στὶς *Inscriptiones Graecae* καὶ στὸ *DAA*.

ΠΙΝ. 2: Δημόσια ἀναθήματα καὶ ἀναθέτες

Ἀναθέτες	4ος αἰ. π.Χ.	6ος/5ος αἰ. π.Χ.	3ος/2ος αἰ. π.Χ.
Δῆμος/Βουλή	2	4	3
Ἡγεμόνες			1 (Ἀτταλίδες)
Κληροῦχοι/ ἄποικοι		3	
Πρυτάνεις	4	1	1
Βουλευταί	1		
Ταμίαι	2		
Διαιτηταί	4		
Ἱεροποιοί		3	
Ἀξιωματοῦχοι στρατιωτικοί (Ἴππαρχοι, Ταξίαρχος) κ.ἄ	4	1 (Ἴππαρχοι)	
Κοσμηταί			1
Ἔφηβοι	1		
Τριήραρχοι	1	1	
Χορηγοί	2	1	
Γυμνασίαρχοι	1		1
Ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι	2		

Θρησκευτικός Σύλλογος			1
Σύνολο	22 (από τὰ 114 σωζόμενα αναθήματα)	14 (από τὰ 393 σωζόμενα)	8 (από τὰ 40 σωζόμενα)

ΠΙΝ. 3: Ίδιωτες ἀναθέτες

Αναθέτες	4ος αἰ. π.Χ.	6ος/5ος αἰ. π.Χ.	3ος/2ος αἰ. π.Χ.
Ἀριστοκράτες/ εὐποροὶ	8	9	
Ἀθληταί	7	9	2
Οἰκογένειες	12	18	18
Γυναῖκες	15	17	
Τεχνίτες	7	25	
Ἰερεῖς			3
Ἀρρηφόροι			2
Ἀθηναῖοι πολίτες	14	117	3
Σύνολο	63 (από τὰ 114 σωζόμενα)	204 (από τὰ 393 σωζόμενα)	28 (από τὰ 40 σωζόμενα)

ΠΙΝ. 4: Εἶδη ἀναθημάτων*

	4ος αι. π.Χ.	6ος/5ος αι. π.Χ.	3ος/2ος αι. π.Χ.
Αγάλματα Αθηνᾶς	8 (;)	14	
Αγάλματα ἄλλων θεῶν, ἡρώων	2 (;)		
Αγάλματα ἀναθετῶν	7		
Τιμώμενα πρόσωπα	11		
Κόρες		14	
Νίκες		2	
Ἴπποι, τέθριππα, ἵππεῖς		18	
Καθιστῆς μορφές		3	
Κοῦροι		3	
Σφίγγες		2	
Μικρὰ ἀνάγλυφα		7	
Ἀγγεῖα ἢ τρίποδες		7	
Κίονες	2		
Περιρραντήρια	1	50	
Ἑρμαϊκῆς ἢ πεσσόσχημες στήλες	3		
Θρόνοι	2		

Βωμοί		2	
Σύνολο	35 από 114 ἀναθήματα	122 από 393 ἀναθ/τα	

*Οί ποσότητες τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. βασίσθηκαν στή μελέτη τῶν τόρμων τῆς ἄνω πλευρᾶς τῶν βάσεων, ἐνῶ ἐκεῖνοι τοῦ 6^{ου}/5^{ου} αἰ. π.Χ. στίς παρατηρήσεις τοῦ A. Raubitschek (DAA) καί τῆς K. Keesling (1995), ὕστερα ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν σωζομένων βάσεων καὶ τὰ σωζόμενα γλυπτὰ ἀναθήματα. Δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν ὑπολογισμὸ τῶν ἀναθημάτων τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου.

ΠΙΝ. 5: Τύποι ἀναθηματικῶν βάσεων

	4ος αἰ. π.Χ.	6ος/5ος αἰ. π.Χ.	3ος/2ος αἰ. π.Χ.
Ὅρθογώνιες παραλληλεπίπεδες	80	124	21
Πεσσόσχημες	11	138	2
Κίονες	4	58	3
Κυλινδρικές	3	8	2
Πυργόσχημες ὑψηλές			2
Σύνολο	98 βάσεις	330 βάσεις	30 βάσεις

Στήλες	8	8	1
---------------	---	---	---

ΚΕΦ. VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τὰ περισσότερα σωζόμενα ἀναθήματα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. χρονολογούνται στὰ μέσα τοῦ αἰῶνος: εἴκοσι τρία στὸ πρῶτο ἡμισυ καὶ μόνον ὀκτὼ στὸ τέλος τοῦ αἰῶνος. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἀντικατοπτρίζουν τὴν πολιτικὴ καὶ ἰδίως τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπομένως καὶ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίοδο.

Ὁ μικρὸς ἀριθμὸς ἀναθημάτων στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπικράτησι τῆς Σπάρτης βρέθηκαν σὲ δεινὴ οἰκονομικὴ θέσι, ἀφοῦ ἔχασαν μεγάλο μέρος τῆς γῆς καὶ τῆς περιουσίας τους. Ἀργότερα, κατὰ τὸν Κορινθιακὸ πόλεμο (395-387 π.Χ.)¹⁰⁸², ὅταν διεξάγονταν πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν στὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Βοιωτία με ἀμφίρροπα ἀποτελέσματα, κυριαρχοῦσε στὴν πόλι ἓνα αἶσθημα ἀγωνίας καὶ ἀβεβαιότητας.

Τὸ ἠθικὸ τῶν Ἀθηναίων ἀναπερώθηκε μετὰ τὴν νίκη τους στὴ ναυμαχία τῆς Κνίδου (394 π.Χ.)¹⁰⁸³ με ἐπικεφαλῆς τὸν Κόνωνα καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Πέρσου σατράπου Φαρναβάζου. Τὸ 387/6 π.Χ. με τὴν ὑπογραφή τῆς Ἀνταλκιδείου Εἰρήνης¹⁰⁸⁴ ἐξασφαλίσθηκε ἡ ἐλεύθερη διακίνησι στὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ζωτικὸ σημεῖο γιὰ τὸ ἀθηναϊκὸ ἐμπόριο, ἰδίως γιὰ τὴν προμήθεια τοῦ τόσον ἀναγκαίου γιὰ τὴν πόλι σίτου¹⁰⁸⁵. Λίγο ἀργότερα ἡ ἴδρυσι τῆς Β' ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας (378-357 π.Χ.)¹⁰⁸⁶ συμβάλλει στὴν εἰσροή χρημάτων στὸ δημόσιο ταμεῖο τῆς πόλεως με τὶς *συντάξεις*, τὶς ἐκούσιες πλέον εἰσφορὲς τῶν συμμάχων. Ὡστόσο λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ἡ Ἀθήνα βιώνει μία ἀκόμη περίοδο κρίσεως, ὅταν ξέσπασε ὁ Συμμαχικὸς πόλεμος (357-355 π.Χ.)¹⁰⁸⁷ λόγω ἀποστασίας ἀρκετῶν

¹⁰⁸²CAH VI, 44-49. Bury & Meiggs 1992, 518-519. Σακελλαρίου 2004, 450, 591.

¹⁰⁸³CAH VI, 43-44.

¹⁰⁸⁴CAH, ὁ.π. 54. Σακελλαρίου 2004, 451.

¹⁰⁸⁵Τὸ ὀξύτερο πρόβλημα ἐπισιτισμοῦ τῶν Ἀθηναίων ἦταν ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς ἀγορᾶς με δημητριακά, δεδομένου ὅτι ἡ ἀθηναϊκὴ παραγωγή κάλυπτε μόνον τὸ 40% τῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως. Ὅταν ἡ ναυτικὴ ὑπεροπλία περνοῦσε σὲ ἄλλη δύναμη καὶ ἐκλείναν τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ ἀνεφοδιασμὸς διεκόπτετο καὶ οἱ τιμὲς ἀνέβαιναν. Γι' αὐτὸ ὁ ἔλεγχος τῶν Στενῶν καὶ ἡ ναυτικὴ ὑπεροπλία ἀποτελοῦσαν ζωτικὲς ἀνάγκες τῶν Ἀθηνῶν. Βλ. Σακελλαρίου 2004, 285-86, 409.

¹⁰⁸⁶JG II² 43 (EM 10397). Bury & Meiggs 1992, 537. CAH VI, 72-75. Γιὰ τὴν Β' ἀθηναϊκὴ Συμμαχία βλ. Accame 1979. Cargill 1981. Dreher 1995.

¹⁰⁸⁷Bury & Meiggs 1992, 652-654. CAH VI, 209-212.

συμμάχων της. Οί δαπάνες του πολέμου και οί στρατιωτικές άτυχίες τών Αθηναίων όδήγησαν πάλι σε οικονομική έξαθλίωση την πόλη, ή όποία έξαντλημένη ύποκύπτει στην άπαίτηση του Μ. Βασιλέως, Άρταξέρξου Β΄, να άνανεωθει ή Άνταλκίδειος Είρήνη¹⁰⁸⁸ και να τερματιστεί ό πόλεμος τó 355 π.Χ.¹⁰⁸⁹. Με τέτοια άσταθή πολιτική και οικονομική κατάσταση φυσικό είναι ό αριθμός τών άναθημάτων κατά τó πρώτο ήμισυ του 4ου αι. π.Χ. να είναι περιορισμένος. Τά δημόσια άνέρχονται σε έξι¹⁰⁹⁰ και τά ιδιωτικά σε δεκαεννέα¹⁰⁹¹. Ό κύριος όγκος τών άναθημάτων χρονολογείται λίγο πριν άπό τά μέσα και στο δεύτερο ήμισυ του 4ου αι. π.Χ. έως τó 323 π.Χ.: δεκατέσσερα δημόσια¹⁰⁹² και πενήντα τρία ιδιωτικά¹⁰⁹³, πράγμα που μαρτυρεί για την γενικότερη οικονομική άνθηση, ή όποία όφειλόταν σε τρεΐς ίκανούς πολιτικούς, στον Εϋβουλο, τον Δημοσθένη και τον Λυκούργο¹⁰⁹⁴ (354-323 π.Χ.).

Ό Εϋβουλος (354-346 π.Χ.) πέτυχε αύξηση τών κερδών στην ιδιωτική και τη δημόσια οικονομία άπό τις έκμισθώσεις τών μεταλλείων του Λαυρίου, την άπόδοση τών φόρων και την αύξηση τής κυκλοφορίας τής άττικής δραχμής. Τά δημόσια έσοδα άπό έκατόν τριάντα τάλαντα, έφθασαν τά τετρακόσια μέσα σε δέκα έτη¹⁰⁹⁵. Ωστόσο στις έπόμενες έκλογές άρχόντων τó 346 π.Χ. ό Εϋβουλος απέτυχε, γιατί τότε επικράτησε ή άντιμακεδονική παράταξη με έπικεφαλής τον Δημοσθένη (346-338 π.Χ.), ό όποϊος άγωνίσθηκε με κάθε μέσον έναντίον του Φιλίππου Β΄. Πίστευε ότι οί Αθηναϊοί θα μπορέσουν να τον νικήσουν ύποτιμώντας την ύπεροχή του. Η ήττα τών Αθηναίων και τών συμμάχων τους στη μάχη τής Χαιρωνείας (338 π.Χ.) είχε ως συνέπεια τον ύποβιβασμό τής Αθήνας άπό τη θέση της ως μεγάλης δυνάμεως, την άπώλεια τών πηγών τών δημοσίων και ιδιωτικών έσόδων, την πτώση τής παραγωγής τών μεταλλείων του Λαυρίου, τó κλείσιμο τών Στενών του Έλλησπόντου και την έμφάνιση τής πειρατείας¹⁰⁹⁶.

¹⁰⁸⁸ Για την Άνταλκίδειο Είρήνη βλ. Wilcken 1942.

¹⁰⁸⁹ Σακελλαρίου 2004, 429-433.

¹⁰⁹⁰ Δημόσια άναθήματα: **1, 3, 15, 16, 19, 20.**

¹⁰⁹¹ Ίδιωτικά άναθήματα: **23, 24, 25, 26, 44, 45, 50, 52, 56, 73, 76-79, 99, 101, 102, 103, 104.**

¹⁰⁹² Δημόσια: **2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20.**

¹⁰⁹³ Ίδιωτικά: **26, 28-38, 39, 40, 41, 46-51, 53, 55, 57-63, 64-68, 69, 74, 75, 80-83, 86- 93, 107, 108, 112-113.**

¹⁰⁹⁴ *CAH* VI, 223-225. Σακελλαρίου 2004, 392-395. Για την πολιτική του Λυκούργου βλ. Azoulay-Ismard 2011.

¹⁰⁹⁵ Σακελλαρίου, ό.π. 392-93.

¹⁰⁹⁶ Bengtson 1991, 292 κ.έ. Σακελλαρίου 2004, 394.

Τότε ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἴδρυσε μία νέα ἀρχὴ ἐπὶ τὴν διοίκησιν ἢ ἐπὶ τῆ διοικήσει, αἰρετὴ μὲ τετραετὴ θητεία¹⁰⁹⁷. Ὁ Λυκοῦργος ἐξελέγη σὲ αὐτὴν τρεῖς φορές καὶ τὴν κράτησε ἀπὸ τὸ 338 ἢ τὸ 334 ἕως τὸ 327 ἢ τὸ 323 π.Χ. Πέτυχε τὴν ἀνόρθωση τῶν οἰκονομικῶν μὲ αὐξηση τῶν ἐσόδων τῆς πόλεως ἀπὸ ἑξακόσια σὲ χίλια διακόσια τάλαντα χάρις στὴν ἐπαναλειτουργία τῶν ὀρυχείων τοῦ Λαυρίου, τὶς ἐκούσιες εἰσφορὲς (ἐπιδόσεις) γιὰ ἐξοπλισμό, ἐπισιτισμὸ καὶ ἀνέγερση μνημείων. Βελτίωσε τὶς χερσαῖες ὀχυρώσεις καὶ ἐξόπλισε τὸν στρατό¹⁰⁹⁸. Ὡς ἐπιμελητὴς ἱερῶν τελετῶν συμμετεῖχε σὲ ἐπιτροπὲς ἱεροποιῶν καὶ ἐπέβαλε αὐστηρὴ διαχείριση στὰ Ἱερά¹⁰⁹⁹. Ἐπιχείρησε νὰ ἀποκαταστήσει τὶς χρυσὲς Νίκες ποὺ εἶχαν συντηγηθεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἀποφάσισε τὴν ἀνακύκλωση παλαιῶν ἀναθημάτων ἀπὸ πολύτιμο μέταλλο, προκειμένου νὰ κατασκευασθοῦν νέα ἱερά σκευὴ γιὰ τὶς πομπές (πομπεῖα)¹¹⁰⁰. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν τιμήθηκε μὲ ψήφισμα τὸ 307 π.Χ.¹¹⁰¹

Ὁ θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὸ 323 π.Χ. προκάλεσε ἀναταραχὴ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ σύγκρουση τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων τοὺς μὲ τοὺς Μακεδόνες κατὰ τὸν Λαμιακὸ πόλεμο ἔληξε τὸ 322 π.Χ. μὲ τὴ νίκη τῶν Μακεδόνων στὴν Κρανῶνα¹¹⁰². Ἀκολουθεῖ ἡ περίοδος τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐναλλάσσονται στὴν ἐξουσία ὁ Ἀντίπατρος καὶ μετὰ τὸν θάνατό του τὸ 319 π.Χ., ὁ Πολυπέρχων. Ἀκολουθεῖ πολιορκία καὶ ἄλωση τῶν Ἀθηνῶν τὸ 318/17 π.Χ. ἀπὸ τὸν Κάσσανδρον, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ἐπιμελητὴν τοῦ ἄστεως τὸν Δημήτριον Φαληρέα (317-307 π.Χ.)¹¹⁰³. Αὐτὸς ἐπιβάλλει γενικὴ λιτότητα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς στὴν πόλη καὶ ἰδίως στὰ πολυτελῆ ταφικὰ μνημεῖα, μειώνει τὴν στρατιωτικὴ θητεία, καταργεῖ τὴν τριηραρχία καὶ τὴν χορηγία¹¹⁰⁴.

Ὅταν τὸ 307 π.Χ. ἐμφανίζονται νέοι κυρίαρχοι στὴν πολιτικὴ σκηνὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ἀντίγονος μὲ τὸν υἱὸν του Δημήτριον Πολιορκητὴ, οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς

¹⁰⁹⁷ Σακελλαρίου 2004, 255-56.

¹⁰⁹⁸ Ὁ.π. 395, 456-462.

¹⁰⁹⁹ Habicht 1998, 42-52.

¹¹⁰⁰ *IG* II² 457 καὶ 1493-96. Πλουτ. *Ἡθικὰ* 841 D, 852 B. Ἀριστ. *Ἀθην. Πολ.* 49. 3. Πaus. 1, 29, 16. Thompson 1944, 176-7. Humphreys 1985, 199-252. Lewis 1988, 297-8. Harris 1992, 642 καὶ σημ. 19. Harris 1995, 272-5. Monaco 2011, 221.

¹¹⁰¹ *IG* II² 333.

¹¹⁰² Bengtson 1991, 225-226. Bury & Meiggs 1992, 778-780. Σακελλαρίου ὁ.π. 462.

¹¹⁰³ Bengtson 1991, 326-7. *CAH* VI, 475, 495-496.

¹¹⁰⁴ Γιὰ τὸν Δημήτριον Φαληρέα καὶ τὴν πολιτικὴ του βλ. Habicht 1998, 80-87 κ.έ. L. O' Sullivan, *The Regime of Demetrios of Phalerum in Athens, 317-307 B.C.E.*, *Mnemosyne* Suppl. 318, Leiden 2009.

ὑποδέχονται ὡς «ἐλευθερωτές» τους ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες¹¹⁰⁵. Ὁ Δημήτριος Φαληρεὺς φεύγει στὴν Θήβα καὶ στὴ συνέχεια στὴν Αἴγυπτο. Ὁ Δημήτριος Πολιορκητὴς ἐγκαθίσταται στὴν Ἀθήνα (304-3 π.Χ.) καὶ ζεῖ ἐκλυτον βίον διαμένων μέσα στὸν Παρθενῶνα. Ἡ περίοδος αὐτὴ λήγει μὲ ἤττα τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Δημητρίου στὴ μάχη τῆς Ἴψου στὴν Μ. Ἀσία (301 π.Χ.) ἀπὸ τὸν Λυσίμαχο καὶ τοὺς συμμάχους του¹¹⁰⁶. Ἡ Ἀθήνα γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὸν Λαμιακὸ πόλεμο εἶναι πάλιν ἀνεξάρτητο κράτος. Ὅπως ἦταν φυσικό, λόγω τῆς πολιτικῆς ἀστάθειας μεταξὺ 307-301 π.Χ. τὰ ἀναθήματα ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ἦταν ἐλάχιστα: δύο ἀξιωματούχων (21, 22) καὶ τέσσερα ἰδιωτικά (42, 54, 72, 85)¹¹⁰⁷.

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος δὲν ἀναθέτουν τιμητικὰ μνημεῖα στὸν Ἱερὸ χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως πρὶν ἀπὸ τὸν 3^ο αἰ. π.Χ.¹¹⁰⁸, γιὰ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. συνήθης τόπος ἰδρύσεως δημοσίων τιμητικῶν ἀνδριάντων ἦταν ἡ Ἀρχαία Ἀγορά¹¹⁰⁹, ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀνδριάντες ποὺ ἰδρύονταν στὴν Ἀκρόπολη ἦταν ἰδιωτικά ἀναθήματα.

Ὡστόσο τὴν περίοδο αὐτὴν ἀπαντοῦν περισσότερα ἀναθήματα ἀξιωματούχων σὲ σχέση μὲ τὶς προγενέστερες περιόδους, γιὰ τὸ ὅλο καὶ μεγαλύτερο ἀριθμὸς πολιτῶν δραστηριοποιοῦνται σὲ δημόσια ἀξιώματα.

Πολὺ περισσότερα δημόσια ἀναθήματα, κυρίως χρυσοῖ στέφανοι (πενήντα τρεῖς, δηλ. περίπου διπλάσια ἀπὸ τὰ ὀρειχάλκινα καὶ λίθινα ἀγάλματα ποὺ ἰδρύθηκαν στὴν Ἀκρόπολη) μαρτυροῦνται τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. στοὺς καταλόγους τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθεῖου. Στὸν Παρθενῶνα ἀπαντοῦν σαράντα ἐπτὰ ἀναθήματα: δεκατρία τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, κυρίως στέφανοι, ἓνα ταμιῶν, ἓνα τῶν στρατιωτῶν τῆς Σκιάθου καὶ τριάντα δύο ἀναθήματα πόλεων-κρατῶν, μελῶν τῆς Β' ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας (βλ. Παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Δημόσια Ἀναθήματα). Στὸν κατάλογο τοῦ Ἐρεχθεῖου ἀπαντοῦν μόνον ἕξι δημόσια ἀναθήματα: τρία τῆς βουλῆς, δύο ταμιῶν καὶ ἓνα διαιτητῶν (βλ. Παράρτημα Α.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθεῖου, Δημόσια Ἀναθήματα) .

¹¹⁰⁵Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν ἐπιχρυσωμένα ἀγάλματα πρὸς τιμὴν τους κοντὰ σὲ ἐκεῖνα τῶν τυραννοκτόνων στὴν Ἀρχαία Ἀγορά καὶ ἵδρυσαν δύο νέες φυλές, τὴν Ἀντιγονίδα καὶ τὴν Δημητριάδα. Bengtson 1991, 329 καὶ σημ. 257, ὅπου βιβλιογραφία γιὰ τὶς τιμές τοῦ Δημητρίου στὴν Ἀθήνα.

¹¹⁰⁶ Bengtson 1991, 330.

¹¹⁰⁷ Σημειωτέον ἐπτὰ ἰδιωτικά ἀναθήματα (27, 43, 71, 84, 96, 98, 114) ἀναφέρονται ὡς 4ου αἰ. π.Χ. χωρὶς ἀκριβέστερο χρονολογικὸ προσδιορισμὸ.

¹¹⁰⁸ Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Φανοκρίτου Π[αριανοῦ] (19) καὶ πιθανῶς ἐνὸς ἀξιωματούχου (20).

¹¹⁰⁹ Meyer 2013, 476.

Τριάντα αναθέτες του 4^{ου} αι. π.Χ. ήταν εὔποροι καὶ εἶχαν ἀναπτύξει σημαντικὴ πολιτικὴ δράση, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὰ προσωπογραφικὰ στοιχεῖα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ ἀναθήματά τους. Ὅρισμένοι μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς εἶχαν ἀναλάβει δημόσιες λειτουργίες, ἐνῶ πέντε ἦταν ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ἐξήντα ἑξὶ ἰδιωτικὰ ἀναθήματα στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο, ποὺ ἀπαντοῦν στοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς, μαρτυροῦν γιὰ τὸ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο τῶν ἀναθετῶν τους, καθὼς τὰ περισσότερα ἦταν πολύτιμα ἀντικείμενα: χρυσᾶ νομίσματα, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα-σκεύη, κοσμήματα, σφραγίδες ἀπὸ πολυτίμους λίθους, ὄπλα, ἐλεφάντινα καὶ ἀργυρᾶ ἀγαλμάτια. Ἐπώνυμοι ἀναθέτες ἦταν οἱ στρατηγοὶ Κόνων, Τιμόθεος καὶ Ἴφικράτης, ὁ διδάσκαλος δράματος καὶ ταμίας Σοφοκλῆς Ἰοφῶντος ἐκ Κολωνοῦ, οἱ ἱέρειες τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος Λυσιμάχη I καὶ Φανοστράτη, καθὼς καὶ ἡ ἐρωμένη τοῦ Περικλέους Ἀσπασία. Σημειωτέον ὅτι μεγάλος ἦταν ὁ ἀριθμὸς ἀφιερωμάτων γυναικῶν στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο (βλ. κεφ.ΙΙΙ.Γ.1α: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου καὶ παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατοπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα καὶ κεφ. ΙΙΙ.Γ.1β: Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου καὶ παράρτημα Α.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα). Τὰ ἑκατὸν τριάντα ἀναθήματα γυναικῶν ποὺ καταγράφονται στοὺς καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου, κυρίως ἐνδύματα καὶ εἶδη ὑφαντικῆς, καθὼς καὶ δεκαῆξι πολύτιμα ἀντικείμενα, φυλάσσονταν στὸ Ἱερὸ τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Βραυρῶνα, ἐνῶ λίγα στὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Ἐρέχθειο (βλ. κεφ.ΙΙΙ.Γ.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ παράρτημα Β).

Ἀπὸ τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 4^{ου} π.Χ. αι. παρατηρεῖται μία τάση νὰ τιμῶνται μὲ ἀγάλματα μέλη παλαιῶν μεγάλων οἰκογενειῶν στὴν Ἀκρόπολη, ὅπως οἱ στρατηγοὶ Κόνων καὶ Τιμόθεος, ἡ ἱέρεια Λυσιμάχη ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἐτεοβουταδῶν, ὁ Λυκοῦργος καὶ οἱ υἱοὶ του. Αὐτὸ μαρτυρεῖ τὴ σημασία ποὺ ἔδιναν οἱ ἀναθέτες στὴν προβολὴ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν δραστηριοτήτων τῆς οἰκογενείας τους στὴν Ἀκρόπολη. Πολλὰ εἶναι τὰ οἰκογενειακὰ ἀναθήματα ποὺ περιλαμβάνουν ἕναν εὐρὸ κύκλο συγγενείας ἀπὸ δύο ἕως καὶ τέσσερις γενεές, ὅπως γιὰ παράδειγμα τὸ ἄγαλμα πρὸς τιμὴν τῆς Λυσιμάχης I (53), ποὺ ἀνατέθηκε πιθανῶς ἀπὸ τρισεγγονό της (ἐφόσον ἀναφέρεται ὅτι γένη τέσσαρα ἐπεῖδε τέκνων) καὶ τὸ ἀνάθημα τῶν Πανδαίτου καὶ Πασικλέους (60), ποὺ περιλαμβάνει τρεῖς γενεές.

Ὅρισμένες οἰκογένειες προσέφεραν δύο ἢ περισσότερα ἀναθήματα στὴν Ἀκρόπολη σὲ βάθος πολλῶν γενεῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ ἀγάλματα, ἀνέθεταν καὶ πολύτιμα, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀντικείμενα. Γιὰ παράδειγμα σημειώνομε τὶς ἀναθέσεις τῆς

οικογενείας τριῶν στρατηγῶν, γνωστὲς ἀπὸ ἀναθηματικὲς βάσεις, ἀπὸ λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως: τῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου, τοῦ Ἴφικράτους, καθὼς καὶ τοῦ Καρκίνου Ξενοτίμου Θορικίου.

Οἱ ἀναθέσεις τῆς οικογενείας τῶν Κόνωνος καὶ Τιμοθέου ἀπὸ τὸ 450 π.Χ. ἕως τὸ 314 π.Χ. καλύπτουν τέσσερις γενεές Ὁ Τιμόθεος Ἀναφλύστιος I, υἱὸς τοῦ Κόνωνος I, ἄρχοντας τὸ 462 π.Χ., προσέφερε ἀνάθημα πάνω σὲ κίονα στημένο στὴν Ἀκρόπολη, πιθανῶς γιὰ νίκη του σὲ ἀγῶνες τὸ 450 π.Χ.¹¹¹⁰. Ὁ υἱὸς του Κόνων II καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κόνωνος Τιμόθεος II, στρατηγοί, ἔστησαν στὶς ἀρχὲς τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ὀρειχαλκίνοὺς ἀνδριάντες τῶν πατέρων τους (52). Οἱ ἴδιοι ἀνέθεσαν καὶ δύο χρυσοῦς στεφάνους στὸ Ἐρέχθειο τὸ 374/3 καὶ 371/0 π.Χ. ἀντιστοίχως, προφανῶς αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἀπένειμε ἢ πολιτεία γιὰ τὶς στρατιωτικὲς τους ἐπιτυχίαις¹¹¹¹ (βλ. παράρτημα Α.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες), Ὁ υἱὸς τοῦ Τιμοθέου II Κόνων III, στρατηγός, ποὺ εἶχε ἀναλάβει πολλὰς λειτουργίαις, ἀφιέρωσε χρυσοῦν στέφανο στὸν Παρθενῶνα τὸ 315/4 π.Χ. (βλ. κεφ. III.Γ.1α: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου καὶ παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες).

Ὁ στρατηγὸς Ἴφικράτης, ποὺ πολέμησε μαζί μὲ τὸν Τιμόθεο II στὸν Συμμαχικὸ πόλεμο (355 π.Χ.), ἀνέθεσε μία ἐπίχρυση ἀσπίδα στὸ Ἐρέχθειο, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ στοὺς καταλόγους τὸ 307/6 π.Χ. (βλ. κεφ. III.Γ.1β: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου καὶ παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες). Ἡ κόρη του Ἰφιδίκη ἀνέθεσε στὸ Βραυρώνιο ὑποδερίδα καὶ μνηίσκον, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται σὲ κατάλογο τοῦ Βραυρωνίου στὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (βλ. κεφ. III.Γ.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ παράρτημα Β: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως). Εἶναι πιθανόν, ὅτι καὶ ἄλλο μέλος τῆς οικογενείας τῆς προσέφερε ἀνάθημα στὸ ὄνομα τοῦ πατρός της Ἴφικράτους στὸ τέλος τοῦ αἰῶνος¹¹¹². Ὁ ἀνδριάς τοῦ Ἴφικράτους, ὅπως παραδίδει ὁ Πausanias¹¹¹³, εἶχε στηθεῖ πιθανῶς στὸν πρόναο τοῦ Παρθενῶνος τὸ 372/1 π.Χ.¹¹¹⁴. Δύο γυναῖκες ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ στρατηγοῦ Λεωσθένους I Κεφαλήθεν, ὁ ὁποῖος ἦταν πατέρας τοῦ

¹¹¹⁰ DAA, ἀρ. 47, APF, 507, ἀρ. 13700.

¹¹¹¹ Θουκ. 7, 31, 4.

¹¹¹² Linders 1972, 44.

¹¹¹³ I, 24, 7.

¹¹¹⁴ Stevens 1946a, 15. Harris 1995, 233. Hurwitt 2005, 18. Ἐὰν δὲν ἦταν στημένος στὸν στυλοβάτη τοῦ προναοῦ τοῦ Παρθενῶνος, ἐνδεχομένως ἦταν σὲ κάποια βάση ἀνατολικῶς αὐτοῦ. Βλ. κεφ. III.Δ. Μαρτυρίαις ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἀναθετῶν καὶ ἀναθημάτων.

γνωστοῦ στρατηγοῦ Λεωσθένους τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, προσέφεραν ἀναθήματα στήν Ἀκρόπολη. Ἡ κόρη του Φιλουμένη ἀνέθεσε ἄγαλμα στήν Ἀθηνᾶ (69) καί ἡ σύζυγός του Μαλθάκη Μόσχου ἔνδυμα στήν Ἄρτεμη Βραυρωνία λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (βλ. κεφ. III.Γ.2: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως καί παράρτημα Β: Οἱ κατάλογοι τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως).

Ὁ Καρκίνος Ξενοτίμου Θορίκιος (I)¹¹¹⁵, γνωστός τραγικός ποιητής, χορηγός καί στρατηγός, προσέφερε ἀνάθημα στήν Ἀκρόπολη μετὰ ἀπό τριηραρχία ποῦ ἀνέλαβε στὰ μέσα τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. (βλ. κεφ. V: Ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρας τῶν ἀναθημάτων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.). Ὁ υἱός του Ξενοτίμος (II)¹¹¹⁶ ἀνέθεσε χαλινὸ καί ἡνία ἵππου στὸν Ὀπισθοδόμο τὸ 398 π.Χ., ὅπως μαρτυρεῖται σὲ λόγο ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς (βλ. παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καί τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ἄνδρες). Ἕνας Καρκίνος Θορίκιος (II), πιθανῶς υἱός τοῦ Ξενοτίμου καί ἐγγονός τοῦ Καρκίνου I, ἀνέθεσε ἓνα παλλάδιο, ποῦ ἀναφέρεται στὸν κατάλογο χαλκῶν ἐπὶ Λυκούργου. Ὁ ἴδιος ὑπῆρξε τραγικός ποιητής (ἑκατὸν ἐξήντα ἔργα καί ἔνδεκα νίκες) καί ἰδιοκτήτης χωρίου γῆς (βλ. κεφ. III. Γ.4: Κατάλογος χαλκῶν ἀναθημάτων ἐπὶ Λυκούργου)¹¹¹⁷.

Ξένοι ἡγεμόνες ἤθελαν ἐκφράσουν τὴν εὐσέβεια καί ἰδίως τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρὸς τὴν Ἀθηνᾶ γιὰ τὶς πολεμικὲς τους ἐπιτυχίες μὲ ἀπώτερο σκοπὸ νὰ προβληθοῦν καί νὰ αὐξήσουν τὴν ἐπιρροή τους στήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν. Ὡστόσο γλυπτὰ ἀναθήματα ξένων ἡγεμόνων καί πόλεων στὸν Ἱερὸ βράχο δὲν μαρτυροῦνται στὶς σωζόμενες ἐνεπίγραφες βάσεις, παρὰ μόνον πολύτιμα ἀναθήματα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Παρθενῶνος καί τοῦ Ἐρεχθείου (βλ. κεφ. III.Γ.1α: : Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καί τοῦ Ὀπισθοδόμου καί παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καί τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι καί κεφ. III.Γ1β: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου καί παράρτημα Α.2: Οἱ Κατάλογοι τοῦ Ἐρεχθείου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα, Ξένοι), καθὼς καί σὲ φιλολογικὲς πηγές.

Συγκεκριμένα ἀναφέρονται ἑννέα ἰδιωτικὰ ἀναθήματα ξένων ἡγεμόνων στὸν Παρθενῶνα, κυρίως ὄπλα, χρυσοῖ στέφανοι καί κοσμήματα, ποῦ ἀφιέρωσαν ὁ Λύσανδρος, ὁ Φαρνάβαζος, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἡ Ὀλυμπιάς, ἡ Ρωξάνη καί ὁ Ἀλέξανδρος Πολυπέρχοντος (βλ. κεφ. III.Γ.3: Ξένοι ἀναθέτες καί παράρτημα Α.1: Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐκατομπέδου καί τοῦ Ὀπισθοδόμου, Ἰδιωτικὰ ἀναθήματα,

¹¹¹⁵ Traill *PAA*, τ. 10, 234-5, ἀρ. 564125.

¹¹¹⁶ Traill *PAA*, τ. 10, 235, ἀρ. 564125.

¹¹¹⁷ *APF*, 283-285, ἀρ. 8254. Traill *PAA*, τ. 10, 235-6, ἀρ. 564130.

Ξένοι). Μικρός είναι ο αριθμός συμμαχικών πόλεων της Β' αθηναϊκής Συμμαχίας (τριάντα δύο επί συνόλου εβδομήντα), που ανέθεσαν χρυσούς στεφάνους στον Έκατόμπεδο (378/7 π.Χ.). Το γεγονός αυτό μαρτυρεί την μείωση της αίγλης και της ήγεμονικής επιβολής των Αθηνών (βλ. παράρτημα Α. 1: Δημόσια αναθήματα, αναθήματα πόλεων και κεφ. III.Γ.1α: Οί κατάλογοι του Παρθενώνος, του Έκατομπέδου και του Όπισθοδόμου).

Τα ενεπίγραφα αναθήματα της Ακροπόλεως παρέχουν μία σαφή εικόνα της σχέσεως και της στάσεως των Αθηναίων προς την πολιοῦχο θεά τους, ή όποία έχει αλλάξει μέσα σ' αυτόν τον παραχόδη αιώνα. Δέν άπαντοῦν πλέον τὰ έντυπωσιακά δημόσια αναθήματα για μεγάλες ιστορικές νίκες των προγενεστέρων χρόνων. Τόν 4^ο αϊ. π.Χ. ή Αθηναϊκή πολιτεία έχει χάσει την δόξα και την πανελλήνια άκτινοβολία της, ένω ή στρατιωτική και πολιτική της δύναμη έχουν μειωθεί. Οί Αθηναίοι δέν επικαλοῦνται πλέον την Αθηνά ως παρθένο και παλλάδα, καθώς ή εποχή των ένδόξων ήρωϊκών άγώνων και της ισχύος της άθηναϊκής ήγεμονίας έχει παρέλθει. Έχουν τώρα ανάγκη την εϊρηνική υπόσταση της θεᾶς τους, γι' αυτό την επικαλοῦνται ως πολιάδα και έργάνη. Τὰ αναθημάτά τους άποτελοῦν έμπρακτη άπόδειξη της εὔσεβείας και της πίστεώς τους στην θεά, άπό την όποία ζητοῦν προστασία, έξασφάλιση υγείας, μακροβιότητας και ὄλβου στους ίδίους και την οικογένειά τους.

Μετά άπό την εξέταση των πολυαριθμων και ποικίλων αναθημάτων, λιθίνων, ὄρειχαλκίνων και πολυτίμων, είναι προφανές ὅτι ή Ακρόπολη συνέχισε να είναι και τον 4ο αϊ. π.Χ. ὁ πιό σημαντικός ιερός και πολιτικός χῶρος στην πόλη των Αθηνών για την ίδρυση κυρίως ιδιωτικών αναθημάτων. Πολίτες διαφόρων κοινωνικών τάξεων άνέθεταν είτε για να «διαφημίσουν» τις τιμές που τους άπένειμε ή πολιτεία είτε για να επιδείξουν τις στρατιωτικές έπιτυχίες τους, τις νίκες τους σε άθλητικούς άγῶνες και άλλα έπιτεύγματά τους ή για να τιμήσουν συγγενικά τους πρόσωπα ή συμπολίτες τους.

Η πληθώρα ιδιωτικών και ιδίως οικογενειακών αναθημάτων μαρτυρεί για τὸ σημαντικό ρόλο του άτόμου και της οικογενείας στην άθηναϊκή κοινωνία του 4^{ου} αϊ. π.Χ. Οί καλύτερες άθηναϊκές οικογένειες άνταγωνίζονται στην ίδρυση άνδριάντων των μελών τους, έν ζωῆ, αλλά και μετά θάνατον, προκειμένου να επιδείξουν τις θρησκευτικές και πολιτικές δραστηριότητες της οικογενείας τους επί σειράν γενεών. Μάλιστα, άπό τὸ τέλος του αιώνας τὸ Ίερό της Αθηνᾶς ἄρχισε να προσελκύει τὸ ένδιαφέρον ξένων ήγεμόνων, ὀρισμένοι άπό τους όποιους συμμετείχαν σε θρησκευτικές πράξεις και λατρευτικές δραστηριότητες παρουσιαζόμενοι ένίοτε ως

«ἐλευθερωτῆς» τῶν Ἀθηναίων τονίζοντας τὴν εὐσεβεία τους καὶ τὴν ἀφοσίωση τους
στὴν παράδοση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Όνόματα τῶν ἀναθετῶν καὶ τῶν ἀναθημάτων τους: **A)** ἀπὸ τοὺς λόγους ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ **B)** ἀπὸ τοὺς καταλόγους τοῦ Βραυρωνίου τῆς Ἀκροπόλεως¹¹¹⁸.

A. ΛΟΓΟΙ ΤΑΜΙΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

1) Οἱ κατάλογοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἑκατομπέδου καὶ τοῦ Ὀπισθοδόμου.

Δημόσια ἀναθήματα

Ἀναθήματα πόλεων

-**Παρ' Ἀβδηριτῶν:** στέφανος χρυσὸς σταθμὸν ----ΔΔΔΓΗΗΗΗ

IG II² 1425, στ. 119-20 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 193, V. 432).

-**Δῆμος Ἀθηναίων:** στέφανος ἐφ' ὧι τὸ Η Λυσίμαχον σταθμὸν ---

IG II² 1485, στ. 27-30 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 184, 1995, V. 385).

-**Παρά Ἀνδρίων:** στέφανος χρυσὸς τῆι βουλῆι τῆι ἐπὶ Ναυσιγένους ἄρχοντος σταθμὸν ΗΔΔΓΗΗΗΗ (=129 δραχμὲς + 2 ὀβολοί).

IG II² 1425, στ. 221-23 (368/7 π.Χ.). *IG II² 1428*, στ. 56 (367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 193, V.433).

-**Ἀρεθούσιοι:** στέφανος σταθμὸν ΔΔΔΓΗΗ (=36 δρ.+ 2 ὀβολοί).

IG II² 1437, στ. 18-19. *IG II² 1438*, στ. 22 (354/3 π.Χ.) (Harris 1995, 193, V. 434).

-**Ὁ δῆμος Ἐλαιουσίων:** στέφανος ὧι ὁ δῆμος ὁ Ἐλαιουσίων ἐστεφάνωσεν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμὸν ϜΔΔ (= 70 δραχμὲς).

IG II² 1443, στ. 93-95 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 194, V. 439). *IG II² 1437*, στ. 12-13 (354/3 π.Χ.). *IG II² 1438*, στ. 18 (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 194, V. 440).

-**Ἐφέσιοι:** στέφανος ἐφ' ὧι τὸ Α... ἀριστεῖον τῆι Ἀθηνᾶι στα(θμὸν) ΗϜΔΔΔΔΓΗΗΗΗΗ (= 198 δραχμὲς + 4 ὀβολοί).

IG II² 1486, στ. 5-7. *IG II² 1485*, στ. 8-11 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 183, V. 379).

-**Θασίων ἀνάθημα:** στέφανος χρυσὸς σταθμὸν ϜΔΔΔΓΗΗΗΗΗΗΗ (= 86 δραχμὲς + 5 ½ ὀβολοί). *IG II² 1436*, στ. 35-36 (350/49 π.Χ.). *IG II² 1437*, στ. 10-11 (μετὰ τὸ 354/3

¹¹¹⁸ Καταγράφονται μόνον τὰ ἀναθήματα στὰ ὅποια ἀναφέρεται ὁ ἀναθέτης.

π.Χ.), *IG II² 1438* (350/49 π.Χ.), *IG II² 1441*, στ. 14-15 (347/6 π.Χ.) (Harris 1995, 196, V. 455).

-Καλχηδόνιοι: στέφανος χρυσός σταθμόν τούτου ϜΓΗΗ (= 56 δραχμές + 2 οβολοί)
IG II² 1437, στ. 16 (354/3 π.Χ.) (Harris 1995, 193, V.435).

-Παρά Καρυστίων: στέφανος σταθμόν ϜΔΔ (= 70 δραχμές).
IG II² 1425, στ. 123 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 442).

-Παρά Καρυστίων: στέφανος σταθμόν ϜΔΔΙΙΙΙ (= 70 δραχμές + 5 οβολοί).
IG II² 1425, στ. 124 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 443).

-Κνώσιοι: στέφανος ὦι ἐστεφάνωσαν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμόν Ϝ--- (= 50 δραχμές). *IG II² 1443*, στ. 121-23 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, V. 444).

-Δῆμος ---ίων τῶν μεσογαίων: στέφανος ἐφ' ὦι τὸ Θ, τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμόν --
IG II² 1485, στ. 31-3 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 184, V. 386).

-Δῆμος Μιλησίων: στέφανος ἐφ' ὦι τὸ Ζ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμόν ΗΗϜΔΓ--- (= 265 δραχμές).
IG II² 1485, στ. 25-27 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 184, V. 384).

-Μυριναίων δῆμος: στέφανος ἐφ' ὦι τὸ Δ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, σταθμόν --- Ϝ --- (1 δραχμή)
IG II² 1486, στ. 12-14 (307/6 π.Χ.). *IG II² 1485*, στ. 18-21 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 183, V. 382).

-Μυτιληναίων ἀνάθημα: στέφανος σταθμόν ΔΔΔΔΓΗΗΗΗΙΙΙΙϜ (49 δραχμές + 4 ½ ὀβολοί).
IG II² 1437, στ. 14-15 (354/3 π.Χ.), *IG II² 1438*, στ. 19 (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 445).

-Ὁ δῆμος ὁ Ναξίων: στέφανος ὦι ἐστεφάνωσεν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμόν ΗΔ--ΙΙΙ (= 110 δραχμές + 3 οβολοί).
IG II² 1441, στ. 16-18 (347/6 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 446).

-Νάξιοι: στέφανος ὦι ἐστεφάνωσαν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμόν ϜΔΔΓΗΗ (= 77 δραχμές + 1 ὀβολός) *IG II² 1443*, στ. 114-15 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 447).

-Πάριοι: στέφανος ὦι τὴν βουλὴν τὴν Ἀθηναίων ἐστεφάνωσαν σταθμόν ---
IG II² 1441, στ. 114-15 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 195, V. 448).

-Πεπαραθίων δῆμος: στέφανος ἐφ' ὦι τὸ Γ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, σταθμόν Η----ΙΙ--- (100 δραχμές + 2 οβολοί).

IG II² 1486, στ. 10-12. *IG II² 1485*, στ. 14-17 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 183, V. 381).

-**Ο δήμος ό έν Σάμωι**: στέφανος χρυσός σταθμόν τούτου ---Η (= 2 δραχμές).

IG II² 1437, στ. 20-21 (354/3 π.Χ.), *IG II² 1438*, στ. 22-23 (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 195-6, V. 449).

-**Ο δήμος ό έν Σάμωι**: στέφανος ώι ό δήμος ό έν Σάμωι έστεφάνωσεν τήν βουλήν τήν έπί Θεμιστοκλέους άρχοντος σταθμόν ΔΔΔΔΓΗΗΗΗ (= 49 δραχμές + 2 οβολοί)

IG II² 1443, στ. 91-93 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 196, V. 450).

-**Ο δήμος ό έν Σάμωι**: στέφανος ώι έστεφάνωσεν τόν δήμον τόν Άθηναίων σταθμόν ϩΔΔΓΗ. *IG II² 1443*, στ. 89-90 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 196, V. 451).

-**Παρά Σαμοθράικων**: στέφανος ώι έστεφάνωσαν τήν βουλήν τήν έπ' Εύβούλου άρχοντος σταθμόν -- *IG II² 1443*, στ. 110-12 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 196, V. 452).

-**Παρά Σαμοθράικων**: στέφανος ώι έστεφάνωσαν τόν δήμον τόν Άθηναίων σταθμόν --- *IG II² 1443*, στ. 108-10 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 196, V. 453).

-**Υπό τών Σαμοθράικων**: στέφανος ώι στεφανωθεις Κ άνέθηκεν τήι θεώι σταθμόν --- *IG II² 1443*, στ. 112-14 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 194, V. 441).

-**Παρά Σιφνίων**: στέφανος ϩΔΓΗΗΗΗ (= 60 δραχμές + 5 όβολοί). (Harris 1995, 196, V. 454).

-**Τενεδίων δήμος**: στέφανος έφ' ώι τό Β, τόν δήμον τόν Άθηναίων σταθμόν ΗϩΔΔΔΔΓΗ (= 197 δραχμές).

-**Ο παρά Τροιζηνίων δήμος**: στέφανος τήι βουλήι τήι έπί Ναυσιγένους άρχοντος σταθμόν ϩΔΔΔΗΗΙC (= 82 δραχμές + 2 ½ οβολοί).

IG II² 1425, στ. 227-9 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 456).

-**Ο παρά Τροιζηνίων δήμος**: έτερος στέφανος τώι δήμωι σταθμόν ΗΗΔΔΙC (=220 δραχμές + 1 ½ όβολός). *IG II² 1425*, στ. 230-1 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 457).

IG II² 1486, στ. 7-10. *IG II² 1485*, στ. 11-14 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 183, V. 380).

-**Ο δήμος Χερρονησιτών**: στέφανος ώι έστεφάνωσεν τήν βουλήν σταθμόν---ΗΗΗ (5 όβολοί)

IG II² 1443, στ. 119-21 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 193-4, V.436).

-**Ο δήμος Χερρονησιτών**: στέφανος ώι άπ' Άγοράς έστεφάνωσεν τόν δήμον τόν Άθηναίων.

IG II² 1443, στ. 117-19 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 194, V. 437).

-**Ο δήμος ό έν Χερρονήσω:** στέφανος ώι έστεφάνωσεν τόν δήμον τόν Άθηναίων και Άλωπεκοννήσιοι και --- και Μαδύτιοι και --- ευεργέται σταθμόν . Ι ΔΔ---
IG II² 1443, στ. 95-99 (344/3 π.Χ.) (Harris 1995, 194, V. 438).

Άναθήματα τής Άθηναϊκής βουλής στο Έκατόμπεδον

-**Η βουλή ή έπ' Άρχίππου άρχοντος:** κανοῦν άργυροῦν τήι Άθηναί.

IG II² 1474, στ. 10-13 (μετά τόν 318/7 π.Χ.) (Harris 1995, 120, V. 44).

-**Η βουλή ή έπί Διοτίμου άρχοντος:** στέφανος σταθμόν ---ΔΗ---ΙC (= 12 δραχμές + 1
½ όβολός).

IG II² 1437, στ. 24-25 (μετά τόν 354/3 π.Χ.), *IG II² 1438* (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 458).

-**Η βουλή ή έπί Διοτίμου άρχοντος:** έτερος στέφανος χρυσός σταθμόν τούτου ---
ΔΔΗΗΗ (= 24 δραχμές).

IG II² 1437, στ. 26-27 (μετά τόν 354/3 π.Χ.), *IG II² 1438* (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 459).

-**Παρά τής βουλής τής έξ Άρείου Πάγου:** γραμματεῖον σεσημασμένον.

IG II² 1412, στ. 1-2 (μετά τόν 382/1 π.Χ.), *IG II² 1424α*, στ. 290-1 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425* στ. 203-205 (μετά τόν 368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 158-9 (367/6 π.Χ.), *IG II² 1443*, στ. 203-4 (344/3 π.Χ.), *IG II² 1455*, στ. 7-8 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1460*, στ. 22-3 (μετά τόν 330/29 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 168).

Άναθήματα του Άθηναϊκού δήμου στο Έκατόμπεδον

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος έφ' ώι τόν Η Λυσίμαχον σταθμόν ---

IG II² 1485, στ. 27-30 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 184, V. 385).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανοι χρυσοῖ οῖ άναρρηθέντες Διονυσίων τραγωδοῖς έπί Φιλοκλέους άρχοντος στέφανος --- Παναθήνια σταθμόν --- στέφανος --- σταθμόν ---
στέφανος --- σταθμόν ΠΔΔΔΔΠ (= 95 δραχμές).

IG II² 1468, στ. 12-19 (321/0 π.Χ.) (Harris 1995, 189, V. 413).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος χρυσός ό άνακηρυχθείς Διονυσίων τών μεγάλων τραγωδοῖς, ώι έστεφάνωσεν τούς ίππάρχους τούς έπί Άρχίππου άρχοντος σταθμόν ---

IG II² 1479, στ. 8-11 (315/4 π.Χ.) (Harris 1995, 189, V. 414).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος χρυσός, ό άνακηρυχθείς Παναθηναίων τών μεγάλων τώι γυμνικώι άγώνι, ώι έστεφάνωσεν ... Κόνωνα Τιμοθέου Άναφλύστιον σταθμόν Η (= 100 δραχμές).

IG II² 1479, στ. 8-11 (315/4 π.Χ.) (Harris 1995, 190-1, V. 420).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος έφ' ώι τά δύο ΥΥ· τούς ίππάρχους τούς έπ' Άναξικράτους άρχοντος σταθμόν --- ΙΙ (= 2 όβολοί).

IG II² 1486, στ. 3-5. *IG II² 1485*, στ. 4-7 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 198, V. 466).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος έπί Λυσιστράτου σταθμόν ϜΔΔ (= 70 δραχμές).

IG II² 1425, στ. 131-2 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 198, V. 463).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος άριστεϊόν σταθμόν ΗΔΔΔΔ--- (= 140 δραχμές).

IG II² 1441, στ. 10-11 (347/6 π.Χ.) (Harris 1995, 198, V. 464).

-**Ο δήμος ό Άθηναίων:** στέφανος χρυσός ώι έστεφάνωσεν --- τούς έπί Άπολλοδώρου άρχοντος --- σταθμόν Η (= 100 δραχμές).

IG II² 1479, στ. 4-6 (μετά τώ 315/4 π.Χ.) (Harris 1995, 198, V. 465).

-**Συλλογεΐς τοϋ δήμου οί έπί Δυσνικήτου:** στέφανος σταθμόν ΔΔΔΓΓΗΗΙΔ (= 37 δραχμές + 2 ¼ όβολοί).

IG II² 1425, στ. 126-7 (μετά τώ 368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 460)

-**Συλλογεΐς τοϋ δήμου:** έπέτειοι έπί Λυσιστράτου, στέφανος σταθμόν ΔΔΔΓΓΗΗΗΙΙΙΔ (26 δραχμές + 1 όβολός).

IG II² 1425, στ. 128-30 (368/7 π.Χ.). *IG II² 1436*, στ. 15 (350/49 π.Χ.) (Harris 1995, 197, V. 461).

-**Ταμία:** στέφανοι χρυσοΐ οϋς παρέδοσαν ήμΐν οί ταμία οί έπ' Εϋξενίππου άρχοντος οϋχ έπιγράψαντες οϋτε τόν άρχοντα έφ' οϋ άνετέθησαν οϋτε τόν αναθέντα·

IG II² 1476, στ. 12-27 (308/7 ή 306/5 π.Χ.). *IG II² 1477* (304/3 π.Χ.) (Harris 1995, 184-5, V. 388).

-**Στρατιώται οί έν Σκιάθωι:** στέφανοι έπέτειοι, στέφανος ώι έστεφάνωσαν οί στρατιώται οί έν Σκιάθωι τόν δήμον τόν Άθηναίων σταθμόν Δ--- (= 10 δραχμές).

IG II² 1443, στ. 106-8 (344/3 π.Χ.).

Ίδιωτικά ἀναθήματα

Ἄνδρες ἀναθέτες

-Ἄνδρων Ἐλαιούσιος: χρυσᾶς ΗΗ (=2 χρυσᾶς δραχμᾶς).

IG II² 1388, στ. 69 (398/7 π.Χ.) (Harris 1995, 225, V. 73).

-Ἄριστόκριτος Ἄνακεύς: θυμιατήριον ἀργυρῶν χαλκᾶ διερείσματα ἔχον, σταθμὸν ΧΧΗΗΗΔΔΔ (= 2330 δραχμᾶς)

IG II² 1413, στ. 3-4 (385/4 π.Χ.), *IG II² 1412*, στ. 14 (382 π.Χ.)

IG II² 1424a, στ. 162-164 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 110-112 (368/7 π.Χ.)

IG II² 1436, στ. 43-45 (350/49 π.Χ.) (Harris 1995, 164, V. 273).

-Ἄριστοφῶν: στέφανος σταθμὸν τούτου ϜΔΔΔΗΗ (= 83 δραχμᾶς) ἄρχων δὲ οὐκ ἐπεγέγραπτο.

IG II² 1436, στ. 37-38 (350/49 π.Χ.), *IG II² 1437*, στ. 30-31 (μετὰ τὸ 354/3 π.Χ.)

IG II² 1438, στ. 16-17 (349/8 π.Χ.) (Harris 1995, 192, V. 425).

-Θράσυλλος Εὐωνυμεύς: χρυσῶν C στατήρῃ || Αἰγιναιῶ.

IG II² 1388, στ. 69-70 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1407*, στ. 46 (385/4 π.Χ.) (Harris 1995, 121, V. 54).

-Καλλίας Πλωθειεύς: φιάλη χαλκῆ

IG II² 1412, στ. 6 (382/1 π.Χ.), *IG II² 1421*, στ. 102-3 (374/3 π.Χ.).

IG II² 1424a, στ. 295 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 210-11 (368/7 π.Χ.)

IG II² 142, στ. 137 (367/6 π.Χ.), *IG II² 1443*, στ. 205-6 (344/43 π.Χ.)

IG II² 1455, στ. 8-9 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1460*, στ. 24-25 (μετὰ τὸ 330/29 π.Χ.)

(Harris 1995, 170, V. 313).

-Καλλίστρατος Καλλιιάδου Ἄχαρνεύς: φιάλη ἀργυρᾶ σταθμὸν ταύτης Η (=100 δραχμᾶς).

IG II² 1403+1388, στ. 9-10 (398/97 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 30-31 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 45-6 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 170, V. 314).

-Κλέων: φιάλη χαλκοκρᾶς βαρβαρική σταθμὸν ΗϜΔΔΓΗΗΗΗ.

IG II² 1421, στ. 46-47 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 95-96 (371/0 π.Χ.),

IG II² 1425, στ. 91-92 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428* στ. 118-119 (367/6 π.Χ.).

Πιθανῶς ταμίας τῆς Ἀθηνᾶς γιὰ τὸ 377/6 π.Χ. (*APF*, 229, ἀρ. 7252). Πρβλ. Develin 1989, 237 (Harris 1995, 171, V. 315).

-**Κόνων Τιμοθέου Ἀναφλύστιος**: στέφανος χρυσοῦς ὁ ἀνακηρυχθεὶς Παναθηναίων τῶν μεγάλων τῶι γυμνικῶι ἀγῶνι, ᾧ ἐστεφάνωσεν ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων Κόνωνα Τιμοθέου Ἀναφλύστιον σταθμὸν Η.

IG II² 1479, στ. 18-21 (315/4 π.Χ.) (Harris 1995, 191, V. 420).

-**Λεωκράτης Αἴσχρωνος Φαληρεὺς**: φιάλη ἀργυρᾶ σταθμὸν ταύτης ΗΔ (= 110 δραχμές).

IG II² 1388, στ. 54-55 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 34-35 (397/6 π.Χ.),

IG II² 1401, στ. 39-40 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 54 (390/89 π.Χ.),

IG II² 1407, στ. 35-36 (385/4 π.Χ.), *IG II² 1414*, στ. 7 (μετὰ τὸ 385/4 π.Χ.).

(Harris 1995, 171, V. 316).

-**Μελητάδης Ἐρχιεὺς**: ἀργυρίου ἐπίτηκτου παρακαταθήκη σταθμὸν ΔΔΔ (= 30 δραχμές).

IG II² 1393, στ. 29 (397/6 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 35 (394/3 π.Χ.),

IG II² 1400, στ. 49-50 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1415*, στ. 18 (375/4 π.Χ.),

IG II² 1421, στ. 71-2 (374/3 π.Χ.) (Harris 1995, 127, V. 70).

-**Ξενοτίμος Καρκίνου**: ἐκ κιβωτοῦ τῆς Βραυρωνόθεν (?) ἵππικὸς κεκρύφαλος, ἐχθίνα.

IG II² 1388, στ. 73-74 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 61-62 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1447*,

στ. 28-29 (πρὶν τὸ 371/0 π.Χ.), *IG II² 1451*, στ. 27-28 (μετὰ τὸ 365/4 π.Χ.), *IG II² 1452*,

στ. 8-9 (πρὶν τὸ 350 π.Χ.), *IG II² 1455*, στ. 25-27 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1459*, στ.

1-2 (340/39 π.Χ.) (Harris 1995, 50, II, 31. *APF*, 283-4, ἀρ. 8254).

-**Σοφοκλῆς Ἰοφῶντος ἐκ Κολωνοῦ**: [-----]τόνδε Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας.

IG II² 1445, στ. 37-38 (376/5 π.Χ.).

-**Στέφανος Λαμπρεὺς**: Ἀθηναίας χρησίδες τρεῖς καὶ κονδυλωτὸν σταθμὸν τούτων

ΗΔΔΔΔΓ ΗΗΗ (= 649 δραχμές).

IG II² 1390, στ. 1 (399/8 π.Χ.), *IG II² 1388+1403+1408+EM 6970*, στ. 50-52 (398/7

π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 23-24 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 40 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1407*,

στ. 24-25 (385/4 π.Χ.) (Harris 1995, 135, V. 105).

Γυναῖκες

-**Ἀξιοθέα Σωκλέους γυνή**: χρυσοῦς δακτύλιος, σταθμὸν ΗΙΙ (= 1 δραχμὴ +3 ὀβολοί).

IG II² 1388, στ. 70-71 (398/7 π.Χ.) (Harris 1995, 140, V. 148).

-**Ἀριστόλα**: φιάλη ἀργυρᾶ σταθμὸν...

IG II² 1393, στ. 28-29 (397/6 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 31-32 (394/3 π.Χ.),
IG II² 1408, στ. 10-11 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1407*, στ. 35 (385/4 π.Χ.) (Harris 1995,
170, V. 311). *IG II² 1388*, στ. 9, 1392, στ. 6.

-**Ἀριστομάχη Ἀριστοκλείους θυγάτηρ**: στέφανος θαλλῶ χρυσῶς, σταθμὸν τούτου
ΔΔΔΓΗΙΙ (= 36 δραχμές + 3 ὀβολοί).

IG II² 1385, στ. 20-21 (400/399 π.Χ.), *IG II² 1388*, στ. 37-38 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*,
στ. 20-21 (397/6 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 17-18 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 191,
V. 424).

-**Ἀσπασία**: στλεγγίς ἰ χρυσοῦ ἐπὶ ξύλου.

IG II² 1409 (395/4 π.Χ.), *IG II² 1419*, στ. 15 (μετὰ τὸ 385/4 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 50
(390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 191, V. 421).

-**Γλύκη Ἀρχεστράτου θυγάτηρ**: εἰλικτήρες δακτυλίω χρυσῶ δύο διάλιθον χρυσᾶ
ταῦτα ἐπὶ τοῦ βάρου ἄστατα.

IG II² 1393, στ. 31 (397/6 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 37-38 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ.
51-52 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 142, V. 156).

-**Δέξιλλα**: ὄχθοιβος χρυσία ἔχων δώδεκα, ἕτερος ὄχθοιβος χρυσία ἔχων : ΔΙΙ :
ὄχθοιβος χρυσία ἔχων : ΓΙΙ : χλιδῶν χρυσία ἔχων : Δ : σὺν τῷ ἀπύρῳ, σφραγίδε
ύαλίνα ποικίλα : ΙΙ : περικεχρυσωμένα ἄλυσες χρυσᾶς ἔχουσαι, ὄνυξ σφραγίς χρυσῶν
δακτύλιον ἔχων, σφραγίς ἰασπιδος χρυσῶν δακτύλιον ἔχουσαι, σφραγίς ἰασπιδος
περικεχρυσωμένη, σφραγίς ύαλίνη περικεχρυσωμένη χρυσῶν δακτύλιον ἔχουσαι,
σφραγίδες δύο ἀργυρῶς δακτυλίου ἔχουσαι, σφραγίδες ύάλιναι : ΙΙ : ποικίλα
περικεχρυσωμένα, σφραγίς περίχρυσος, ὑποδερίς πρὸς λίνῳ ἔχουσαι.

IG II² 1388, στ. 81-91 + *IG II² 1408*, στ. 21-22 (398/7 π.Χ.). *IG II² 1400*, στ. 66-71
(390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 51, II. 37).

-**Θαυμαρέτη Τιμωνίδου γυνή**: ἐγ κιβωτίῳ λύριον ἐλεφάντινον καὶ πλῆκτρον.

IG II² 1388, στ. 79-80 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 64-65 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1421*,
στ. 119 (374/73 π.Χ.), *IG II² 1447*, στ. 14 (πρὶν τὸ 371/0 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 304
(371/0 π.Χ.), *IG II² 1443*, στ. 202 (344/3 π.Χ.), *IG II² 1451*, στ. 13-15 (μετὰ τὸ 365/4
π.Χ.), *IG II² 1460*, στ. 19-20 (330/29 π.Χ.) (Harris 1995, 57, II. 71).

-**Κλεινομάχη**: δακτύλιος χρυσῶς ἐν πινακίῳ Ἀρτέμιδι Βραυρωνία

IG II² 1388, στ. 57-58 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 36-37 (397/6 π.Χ.),
IG II² 1401, στ. 41-42 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 55-56 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995,
225, V.151).

-Κλειτώ Ἀριστοκράτους τοῦ Οὐλίου Κίμωνος γυνή: λύριον ἐλεφάντινον καὶ πλῆκτρον ἐν κιβωτίῳ ποικίλῳ.

IG II² 1388, στ. 81-82 (398/7 π.Χ.) (Ἐκατόμπεδον), *IG II² 1400*, στ. 66 (390/89 π.Χ.) (ὀπισθόδομος), *IG II² 1447*, στ. 16 (πρὶν τὸ 371/0 π.Χ.), *IG II² 1451*, στ. 16 (μετὰ τὸ 365/4 π.Χ.) (Harris 1995, 51, Π. 37. *APF*, 307).

-Κλεοστράτη Νικεράτου: θυμιατήριον ἀργυρὸν χαλκᾶ διερείσματα ἔχον, σταθμὸν τούτου ΧΗΗΗ (= 1300 δραχμές).

IG II² 1388, στ. 24-26 (398/7 π.Χ.) (Harris 1995, 164, V. 274).

-Λυσιμάχη Τηλεμάχου μήτηρ: φιάλη ἀργυρᾶ ἐν ᾗ τὸ γοργόνειον σταθμὸν ---- ΗΗ (= 3+ δραχμές)

IG II² 1388, στ. 55-57 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 35-36 (397/6 π.Χ.),

IG II² 1401, στ. 40-41 (394/3 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 54-55 (390/89 π.Χ.),

IG II² 1407, στ. 36-37 (385/4 π.Χ.) (Harris 1995, 171, V. 317).

-Πολυίππη Μελετέωνος Ἀχαρνέως: ἀμφιδέαι χρυσαῖ λεπταὶ || σταθμὸν τούτοις Η|| (= 1 δραχμή + 4 οβολοί).

IG II² 1388, στ. 27-28 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 13-14 (397/6 π.Χ.),

IG II² 1400, στ. 13-14 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1393+1406+1448+1449* (Harris 1995, 138, V. 130).

IG II² 1388, στ. 27-28 (398/7 π.Χ.). *IG II² 1400*, στ. 13-14 (390/89 π.Χ.).

-Σμικύθη: βοῖδιον ἐλεφάντινον.

IG II² 1415, στ. 18-19 (375/4 π.Χ.), *IG II² 1421*, στ. 87-88 (374/3 π.Χ.),

IG II² 1423, στ. 14-15 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 250-1 (371/0 π.Χ.),

IG II² 1443, στ. 199-200 (344/3 π.Χ.), *IG II² 1443*, στ. 199-200 (344/3 π.Χ.)

IG II² 1460, στ. 16-17 (μετὰ τὸ 330/29 π.Χ.) (Harris 1995, 135, V. 101)

-Σωστράτη: ἄγνωστα ἀντικείμενα. *IG II² 1419*, στ. 5 (μετὰ τὸ 385/4 π.Χ.)

Μέτοικοι

-Ἀρχίας ἐμ Πειραιεῖ οἰκῶν: παλλάδιον ἐλεφάντινον ἐπίχρυσον καὶ ἡ ἀσπίς ἐπίχρυσος:

IG II² 1388, στ. 67-69 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1421*, στ. 89-91 (374/3 π.Χ.),

IG II² 1424a, στ. 252-3 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 58-59 (390/89 π.Χ.),

IG II² 1407, στ. 44 (385/4 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 199-201 (368/7 π.Χ.),

IG II² 1443, στ. 200-2 (344/3 π.Χ.), *IG II² 1460*, στ. 17-19 (330/29 π.Χ.),

IG II² 1420, στ. 4 (μετὰ τὸ 385/4 π.Χ.), *IG II² 1415*, στ. 20-22 (375/4 π.Χ.),
(Harris 1995, 225, V. 97).

-**Δορκάς** ἐμ Πειραιεῖ οἰκοῦσα: χρυσὸς δακτύλιος Ἀρτέμιδι Βραυρωνία:

IG II² 1403, στ. 11-12 (398/97 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 32-33 (394/3 π.Χ.)

IG II² 1400, στ. 46-47 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 225, V. 149).

Ξένοι

-**Ἀλέξανδρος Πολυπέρχοντος**: πανοπλία, θώραξ πομπικός ἐντελής: πέλτη ἐπίχρυσος
ἐντελής κνημίδες χαλκαῖ ἀργυρωταί (Harris 117, V. 18, 229, 233-34).

IG II² 1473, στ. 6-11 (304/3 π.Χ.).

-**Γέλων Τλησωνίδου Παλληνηεύς**: στέφανος θαλλῶ, σταθμὸν τούτου ΔΓΓΗΙΙΙ (= 17
δραχ. + 3 ὀβολοί).

IG II² 1388, στ. 33-4 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 15-16 (390/89 π.Χ.)

IG II² 1407, στ. 32-33 (385/4 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 17-18 (397/6 π.Χ.)

(Harris 1995, 192, V. 426, 229).

-**Ἱεροκλῆς Φασηλίτης**: στέφανος θαλλῶ χρυσὸς, σταθμὸν τούτου ΠΓΓΗΗΗ (= 59 δραχμῆς)

IG II² 1388 στ. 34-36 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393+ EM 12963+ EM 12961*, στ. 18-19
(397/6 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 16 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1407*, στ. 33 (385/4 π.Χ.)
(Harris 1995, 192, V.427, 229).

-**Λύσανδρος Ἀριστοκρίτου Λακεδαιμόνιος**: στέφανος χρυσὸς, σταθμὸν τούτου ΠΔΓΓΗΙΙΙ
(= 66 δραχμῆς + 5 ὀβολοί) (Harris 1995, 192, V. 428, 229-30).

IG II² 1388, στ. 31-33 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 16-17 (397/6 π.Χ.),

IG II² 1400, στ. 14-15 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1407*, στ. 31-32 (385/4 π.Χ.).

-**Πλάτθις Αἰγινήτης**: δακτύλιος ἀπειρών χρυσὸς, σταθμὸν τούτου ΙC (= 1/2 ὀβολοῦ).

IG II² 1388, στ. 39-40 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393* στ. 21-22 (397/6 π.Χ.), *IG II² 1389*,
στ. 2-3 (391/0 π.Χ.) (Harris 1995, 141, V. 152, 229).

-**Ρωξάνη βασιλέως Ἀλεξάνδρου γυνή**: ρυτὸν χρυσὸν Ἀθηναῖα Πολιάδι σταθμὸν ---.

IG II² 1492, στ. 51-53, 54-57 (305/4 π.Χ.) (Harris 1995, 179, V. 358, 229).

-**Σπάρτοκος**: στέφανος ἐφ' ὧι τὸ Ε τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων σταθμὸν
ΗΠΔΔΔΓΓΗΗΗ (= 189 δραχμῆς).

IG II² 1485, στ. 21-24, *IG II² 1486*, στ. 14-16 (307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 183, V. 383).

-**Φαρνάβαζος**: -ξυστίς (Harris 1995, 226, V. 51, 229, 230).

IG II² 1412, στ. 11 (382/1 π.Χ.), *IG II² 1421*, στ. 118 (374/3 π.Χ.),

IG II² 1424a, στ. 303 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 143 (367/6 π.Χ.).

-Φρυνίσκος Θετταλός: δακτύλιος χρυσός και χρυσίον άπυρον άργυρίωι δεδεμένον σταθμόν τούτων --- Η (= δύο δραχμές)

IG II² 1388, στ. 58-60 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1393*, στ. 37-38 (397/6 π.Χ.),

IG II² 1401, στ. 42-43 (394/3 π.Χ.) (Harris 1995, 142, V. 155, 229)

Άνδρες άγνώστου καταγωγής

-Άρίσταρχος: χρυσίον σταθμόν ΠΗΗ (= 7 δραχμές + 1 όβολός)

IG II² 1421, στ. 8-9 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 42-43 (371/0 π.Χ.),

IG II² 1425, στ. 37-38 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1435*, στ. 5 (πρό τοϋ 350 π.Χ.) (Harris 1995, 128, V. 79).

-Άριστοκλήης: χρυσίον ό άπήνεγκεν τό άπό τοϋ βάθρου τοϋ άγάλματος σταθμόν Η --- (= 100 δραχμές).

IG II² 1388, στ. 64-65 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1401*, στ. 46 (394/3 π.Χ.) (Harris 1995, 128, V. 80)

-Δημέας: χρυσός....

IG II² 1412, στ. 16 (382/1 π.Χ.) (Harris 1995, 146, V.173).

-Καλλίμαχος: χρυσίον άπό τών θυμιατηρίων...

IG II² 1421, στ. 16-17 (374/3 π.Χ.) (Harris 1995, 165, V. 277).

-Κηφισόδωρος

IG II² 1400, στ. 59-60 (390/89 π.Χ.), *IG II² 1417*, στ. 6 (385/4 π.Χ.).

-Πραξιτέλης: ένωιδίω χρυσώ || Άρτέμιδος Βραυρωνίας ---ος ||C (=3 ½ όβολοί)

IG II² 1388, στ. 60-61 (398/7 π.Χ.), *IG II² 1400*, στ. 56 (390/89 π.Χ.) (Harris 1995, 138, V. 131).

2) Οί κατάλογοι τοϋ Έρεχθείου

Δημόσια

Άναθήματα τής βουλής και άξιωματούχων τής πόλεως

-Η βουλή επί άρχοντος Καλλέου (377/6 π.Χ.): στέφανος χρυσός άστατος.

IG II² 1426, στ. 7-8 (μετά τό 375/4 π.Χ.). *IG II² 1424*, στ. 16-17 (374/3 π.Χ.). *IG II² 1425*, στ. 327-8 (μετά τό 368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 215-6, VI. 61).

-Η βουλή επί άρχοντος Χαρισάνδρου (376/5 π.Χ.): στέφανος χρυσός.

IG II² 1426, στ. 8-9 (μετά τὸ 375/4 π.Χ.). *IG II² 1424*, στ. 18-19 (374/3 π.Χ.). *IG II² 1424a*, στ. 366-7 (371/0 π.Χ.). *IG II² 1425*, στ. 313-5 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 216, VI. 62).

-Ἡ βουλή ἐπὶ ἄρχοντος Ἰπποδάμαντος (375/4 π.Χ.): στέφανος χρυσῶς.

IG II² 1424, στ. 26-28 (374/3 π.Χ.). *IG II² 1424a*, στ. 370-71 (371/0 π.Χ.). *IG II² 1425*, στ. 320-22 (368/7 π.Χ.). *IG II² 1428*, στ. 187-88 (367/6 π.Χ.). *IG II² 1429*, στ. 52-3 (c. 367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 216, VI. 63).

-Οἱ ταμίαι οἱ ἐπ' Εὐβουλίδου ἄρχοντος (394/93 π.Χ.): στέφανος χρυσῶς ἄστατος.

IG II² 1424a, στ. 348-49 (371/0 π.Χ.). *IG II² 1425*, στ. 285-7 (368/7 π.Χ.) (Harris 215, VI. 56).

-Οἱ ταμίαι οἱ ἐπὶ Δημοστράτου ἄρχοντος (390/89 π.Χ.): στέφανος χρυσῶς ἄστατος.

IG II² 1424a, στ. 351-52 (371/0 π.Χ.). *IG II² 1425*, στ. 290-2 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 215, VI. 57).

-Οἱ διαιτηταὶ οἱ ἐπὶ Ἀπολλοδώρου ἄρχοντος: μεγάλη ἀργυρᾶ (φιάλη;).

IG II² 1472, στ. 20-22 (319/8 π.Χ.) (Harris 1995, 210, VI. 25).

Ἰδιωτικά

Ἄνδρες

-Ἰφικράτης: ἀσπίς ἐπίχρυσος.

IG II² 1489, στ. 56 (307/6 π.Χ.), *IG II² 1487*, στ. 39-40 (μετά τὸ 306/5 π.Χ.) (Harris 1995, 207, VI. 6).

-Κόνων: στέφανος χρυσῶς ἄστατος.

IG II² 1424a, στ. 347 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 284-5 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 215, VI. 59).

-Νικοφῶν Θυμακέυς: φιάλη ἀργυρᾶ.

IG II² 1425, στ. 334-5 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 195-196 (367/6 π.Χ.).

IG II² 1456, στ. 12-13 (μετά τὸ 314/3 π.Χ.). (Harris 1995, 227, VI. 53).

-Θνήσιμος: *IG II² 1472*, στ. 5-6.

-Φίλιππος: στέφανος χρυσῶς

IG II² 1424, στ. 23-24 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 368-69 (371/0 π.Χ.) (Harris 1995, 216, VI. 65). *IG II² 1425*, στ. 317-18 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 184-19 (367/6 π.Χ.), *IG II² 1429*, στ. 49 (367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 227, VI. 65).

-Τιμαγόρας: στέφανος χρυσῶς ἄστατος.

IG II² 1424a, στ. 352-53 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 292-93 (368/7 π.Χ.) (Harris 1995, 215, VI. 60).

-Τιμόθεος: στέφανος χρυσός.

IG II² 1424, στ. 21-23 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 367-68 (371/0 π.Χ.),
IG II² 1425, στ. 315-16 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 183 (367/6 π.Χ.),
IG II² 1429, στ. 48 (c. 367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 216, VI. 64, *APF*, 510, ἀρ. 13700).

Γυναίκες

-Αριστοβούλη: φιάλη ἀργυρᾶ.

IG II² 1424, στ. 29-30 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 371-72 (371/0 π.Χ.),
IG II² 1425, στ. 322-23 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 189 (367/6 π.Χ.),
IG II² 1429, στ. 55 (c. 367/6 π.Χ.), *IG II² 1456*, στ. 13-4 (μετὰ τὸ 314/3 π.Χ.) (Harris 1995, 212, VI. 37).

-Ἀρχεδίκη: δακτύλιος χρυσός.

IG II² 1424, στ. 9-10 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 360-61 (371/0 π.Χ.),
IG II² 1425, στ. 304-305 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 172 (367/6 π.Χ.),
IG II² 1429, στ. 39 (c. 367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 210, VI. 23).

-Γλαύκωνος γυνή: φιάλη ἀργυρᾶ.

IG II² 1424, στ. 1-2 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 355-56 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*,
στ. 296-298 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 166-167 (367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 212, VI.
34).

-Δημῶ Ἀκουμενοῦ γυνή: φιάλη ἀργυρᾶ ἄστατος.

IG II² 1424, στ. 34 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 356-57 (371/0 π.Χ.),
IG II² 1425 στ. 298 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428* στ. 168 (367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 212,
VI. 35).

-Εὐκολίνη: φιάλη ἀργυρᾶ ἐν καλιάδι.

IG II² 1424, στ. 1 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 354-55 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ.
295-96 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 164-65 (367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 212, VI. 36).

-Ἰονίκη: φιάλη ἀργυρᾶ κονδυλωτή.

IG II² 1456, στ. 14-16 (μετὰ τὸ 314/3 π.Χ.) (Harris 1995, 212, VI. 38).

-Καλλίκλεια Θουκυδίδου γυνή: στέφανος χρυσός.

IG II² 1424, στ. 24-25 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 369-70 (371/0 π.Χ.),

IG II² 1425, στ. 318-19 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 185-186 (367/6 π.Χ.),
IG II² 1429, στ. 50-51 (c. 367/6 π.Χ.) (Harris 1995, 216, VI. 66).

-Νικαγόρα Φιλιστίδου Παιανιέως γυνή: φιάλιον ἀργυροῦν.

IG II² 1472, στ. 10-15 (μετὰ τὸ 319/8 π.Χ.) (Harris 1995, 213, VI. 40).

-Νικύλλα Πρεσβίου: φιάλιον ἀργυροῦν.

IG II² 1472, στ. 7-10 (μετὰ τὸ 319/8 π.Χ.) (Harris 1995, 212, VI. 39).

-[----]στράτη

IG II² 1489, στ. 19-22 (307/6 π.Χ.). Harris 1995, 214, VI. 47.

-Φανοστράτη Ἀνακο[---] θυγάτηρ: γλαῦξ ἀργυρᾶ ἐπὶ κιονίσκου [---] χρυσοῦν ἔχον
χρυσία-

IG II² 1456, στ. 29-32 (μετὰ τὸ 341 π.Χ.) (Harris 1995, 209, VI. 18α).

Ἦταν ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος μετὰ τὸν θάνατο τῆς Λυσιμάχης τὸ 341 π.Χ.
(Davies *APF*, 171).

-Φιλτώ: χρυσίον ἄπυρον.

IG II² 1426, στ. 3-4 (375/4 π.Χ.), *IG II² 1424*, add., σελ. 799, στ. 7-8 (374/3 π.Χ.), *IG II² 1424a*, στ. 359-360 (371/0 π.Χ.), *IG II² 1425*, στ. 303-4 (368/7 π.Χ.), *IG II² 1428*, στ. 171 (367/6 π.Χ.), *IG II² 1429*, add., σελ. 809, στ. 38 (c. 367/6 π.Χ.).

-Φυλάρχη: χρυσοῦν ἀσπίδιον.

IG II² 1456, στ. 6-7 (μετὰ τὸ 314/3 π.Χ.) (Harris 1995, 207, VI. 5).

Ξένοι

-Φρυνίσκος Θετταλός: φιάλη ἀργυρᾶ, ἐφ' ἧ ἐπιγέγραπται Ἀθηνᾶ Πολιάδι. Ὁ ἴδιος
ἀνέθεσε καὶ στὸν Παρθενῶνα δακτύλιον χρυσοῦν καὶ χρυσίον ἄπυρον ἀργυρίωι
δεδεμένον σταθμὸν τούτων ---Η (2 δραχμές).

IG II² 1489, στ. 17-19 (μετὰ τὸ 307/6 π.Χ.) (Harris 1995, 142, V. 155).

Ἄγνωστος

[---]ς

IG II² 1456, στ. 3-5 (μετὰ τὸ 314/3 π.Χ.) (Harris 1995, 207, VI. 13).

B. ΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΒΡΑΥΡΩΝΙΟΥ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

-**Αργονιάς:** ἱμάτιον ἀνδρεῖον.

IG II² 1514, στ. 57-58, *IG II² 1516*, στ. 24-25. *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 153-4 (345/4 π.Χ.).

-**Αρισταγόρα Διοδώρου:** ἱμάτιον ἡμιφάν γυναικεῖον.

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 66 (341/0 π.Χ.).

-**Αρίστεια:** ἐπίβλημα ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1514, στ. 32-34 (346/5 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 24-26, *IG II² 1516*, στ. 11-12 (345/4 π.Χ.).

-**Αριστοδάμεια:** κάτροπτον ἐλεφαντίνην λαβὴν ἔχον, πρὸς τῶι τοίχωι.

IG II² 1514, στ. 23-24 (346/5 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 15-16 (346/5 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 3-4 (346/5 π.Χ.).

-**Αριστόκλεα Ἄνθεμοκρίτου Μελιτέως:** δακτύλιον, σταθμόν : ΗΙC· πλαγγών, σφραγίδα καὶ χρυσία τὰ προσόντα, σταθμ ^υ τῶν χρυσίων τῶν προσόντων : ΙICT :

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 41-42 (353/2 π.Χ.).

-**Αριστομάχη:** χιτωνίσκον λευκόν.

IG II² 1523, στοῖχος ΙΙ, στ. 13-14 (334/3 π.Χ.),

IG II² 1524, Β στοῖχος ΙΙ, στ. 186 (343/2 π.Χ.).

-**Αριστομάχη:** πλόκιον, χιτωνίσκον κτενωτόν.

IG II² 1517, Β ὄψη, στοῖχος Ια, στ. 128-129, Ιβ, στ. 58-59 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 144 (346/5 π.Χ.).

-**Αριστομάχη Θεοπόμπου γυνή:** ὑποδερίδα χρυσῆν.

IG II² 1517, Α ὄψη, στοῖχος Ιβ, στ. 99-100, *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 13-14 (341/0 π.Χ.).

-**Αριστονόη Φιλοξένου γυνή:.....**

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙΙ, στ. 12-13 (336/5 π.Χ.).

-**Αριστώ:** κατάστικτον ἐν ὀθωνίωι, ἔρια μαλακά.

IG II² 1514, στ. 57-58 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 33-34 (345/4 π.Χ.).

-**Αριστώ:** χιτώνιον ἀμόργινον.

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 64-65 (341/0 π.Χ.).

-**Αρχεστράτη:** παρυφές ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1517, Α ὄψη, στοῖχος Ια, στ. 121-122,

IG II² 1525, στ. 9-10, *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 136 (343/2 π.Χ.).

-**Ἀρχεστράτη Μνησιστράτου**: χιτωνίσκον πυργωτόν.

IG II² 1514, στ. 25-26, *IG II² 1515*, στ. 17, *IG II² 1516*, στ. 4-5 (346/5 π.Χ.).

-**Ἀρχίκλεια**: χιτῶνα στύππινον, ἰμάτιον παραλουργ : χιτώνιον στύππινον....
κροκώτινον, ράκος.

IG II² 1529, στ. 15-17 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-**Ἀρχίππη**: κατάστικτον χειριδωτόν ἐμ πλαισίω.

IG II² 1514, στ. 6 (349/8 π.Χ.).

-**Ἀρχίππη**: ἰ[μάτιον] παραλουργές.

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 60 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 169-170 (343/2 π.Χ.).

-**Ἀρχίππη**: χιτώνιον στύππινον ράκω

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 66 (341/0 π.Χ.).

-**Ἀσκληπιοδώρα**: παρυφές ἐν κιβωτίω κατάστικτον τρυφήν.

IG II² 1514, στ. 70-72 (344/3 π.Χ.).

-**Βατραχίς**: ἔγκυλον ποικίλον Ἀθηναίς.

IG II² 1514, στ. 48-49 (345/4 π.Χ.).

IG II² 1516, στ. 25-26, *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 154-5 (345/4 π.Χ.).

-**Γλυκέρα Ξανθίππου**: χιτωνίσκον περιήγητον.

IG II² 1514, στ. 20-22, *IG II² 1515*, στ. 12-13 (347/6 π.Χ.).

-**Γλυκέρα Ἀριστοδίκου**: [--ίπ]πη κεκρυφάλους τρεῖς ἐμ πλαισίωι, χιτῶνα ἀνεπίγραφον
IG II² 1522, στ. 17-18 (337/6 π.Χ.).

-**Δημαρέτου γυνή**: παρυφές.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 221 (343/2 π.Χ.).

-**Δημονίκη**: χιτωνίσκον πλατυαλουργῆ, χιτωνίσκον γυναικεῖον, ἕτερον πλατυαλουργῆ,
ἀνεπίγραφον.

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 60-61 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι,
στ. 170-171 (343/2 π.Χ.).

-**Δημοστράτη**: κροκωτόν διπλοῦν, ταραντίνον ὑμιυφές ἀνεπίγραφον

IG II² 1522, στ. 25-26 (336/5 π.Χ.).

-**Διογνήτη**: χιτωνίσκον παραλουργῆ.

IG II² 1529, στ. 10-11(μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-**Διοφάντη Ἰερωνύμου γυνή, Ἀχαρνέως**: κἀνδυν πασμάτια ἔχοντα χρυσαῖ, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 8-9 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος II, στ. 180-183 (343/2 π.Χ.).

-Ερμιόνη:....

IG II² 1524, Α ὄψη, στοίχος I, στ. 27-28.

-Ευβούλη: χιτώνιον στύππινον.

IG II² 1517, Β ὄψη, στοίχος Ia, στ. 125, *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος I, στ. 140-41, *IG II² 1525*, στ. 13 (343/2 π.Χ.).

-Ευκολίνη: χιτωνίσκος ποικίλος, κατάστικτον ἐμ πλαισίω.

IG II² 1514, στ. 14-15 (377/6 π.Χ.). *IG II² 1515*, στ. 3-4 (349/8 π.Χ.).

-Ευρώπη: χλανίσκιον παραλουργές παιδικεῖον : ράκος : κιθώνι στύππινον, ράκος.

IG II² 1527, ὄψη Β, στ. 31-34 (327/6 π.Χ.).

-Ηγήσιλλα: χιτώνα στύππινον, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 12-13 (343/2 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος II, στ. 184-185 (349/48 π.Χ.).

-Ηδίστη Πολυεύκτου γυνή: κάνδυν λινούν, ποικίλον, βατραχειοῦν παρυφές ποικίλον.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοίχος II, στ. 219-221 (349/48 π.Χ.).

-Ηδύλη: κροκωτὸς χιτωνίσκος ἄγραφος, κιθώνιον ἀμόργινον.

IG II² 1514, στ. 58-59. *IG II² 1516*, στ. 33-34 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1527*, ὄψη Β, στ. 29-30 (327/6 π.Χ.).

-Ηδύλη Φρεαρρία: ἀμόργινον χιτώνα, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 20-21 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος II, στ. 193-194 (343/2 π.Χ.).

-Ησυχία: δακτύλιον χρυσοῦν. *IG II² 1517*, Α ὄψη, στοίχος Ia, στ. 12 (345/4 π.Χ.).

-Θαλλίς: τρύφημα ἀμόργινον, ράκος, χιτωνίσκον περιήγητον χειριδωτόν.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 21-23, (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος II, στ. 194-195 (343/2 π.Χ.).

-Θεανώ: ἀμπέχονον Ἄρτέμιδος ἱερὸν ἐπιγέγραπται.

IG II² 1515, στ. 3-4 (349/8 π.Χ.), *IG II² 1514*, στ. 34-36, *IG II² 1516*, στ. 13-14 (345/4 π.Χ.).

-Θεανώ: ἀμπέχονον περὶ τῷ ἔδει τῷ ἀρχαίωι. *IG II² 1516*, στ. 14-15 (345/4 π.Χ.).

-Θεοπόμπη: χιτωνίσκον περιήγητον κτενωτόν.

IG II² 1529, στ. 12-13 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-Θυαίνη: χιτωνίσκος ἀλουργὸς ποικίλος ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1514, στ. 12-13 (347/6 π.Χ.). *IG II² 1515*, στ. 6-7 (347/6 π.Χ.).

-**Ιεροθέα Ίεροκλέους**: κανθάριον χρυσοῦν.

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 14-15.

-**Ιππάρχη**: χιτῶνα ἀμόργινον.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 216 (349/48 π.Χ.).

-**Ιππίσκου θυγάτηρ**: χιτωνίσκον περιήγητον περὶ τῶι ἀγάλματι.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 214-216 (349/48 π.Χ.).

-**Ιπποδάμη Θεοτέλους Ἀλαιῶς**: χιτωνίσκος ἡμιυφῆς καὶ κρόκη καὶ ἔρια.

IG II² 1514, στ. 53-54, *IG II² 1516* στ. 31, *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 160-2 (345/4 π.Χ.).

-**Ιπποκλέα**: δακτύλιον ἄπυρον.

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 78 (350/49 π.Χ.).

-**Ιφιδίκη**:.....

IG II² 1517, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 88 (350-49 π.Χ.).

-**Ιφιδίκη Ίφικράτους θυγάτηρ**: ὑποδερίδα, σταθμὸν σὺν τῶι λίνωι. : Η . Ι C : (= 1 δραχμὴ + 1½ ὀβολός),

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 65-68 (352/1 π.Χ.).

-**Ιφιδίκη Ίφικράτους θυγάτηρ**: ὑποδερίδα καὶ μηνίσκον, σταθμὸν σὺν τῶι λίνωι : ΗC : (= 2 δραχμές + ½ ὀβολός)

IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 72-73 (350/49 π.Χ.).

-**Καλλίππη**: χιτωνίσκος κτενωτός, περιποίκιλος.

IG II² 1514, στ. 6-7, *IG II² 1515*, στ. 2 (349/8 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 28-29 (345/4 π.Χ.). *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοῖχος Ια, στ. 124-125, *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 139-140, *IG II² 1525*, στ. 12-13 (343/2 π.Χ.).

-**Καλλίππη**: χιτωνίσκον μεσαλουργῆ λευκόν, ράκος, χιτῶνα στύππινον χιτωνίσκον γλαυκειοῦν, κιθωνίσκον παραλουργῆ, παραποίκιλον.

IG II² 1523, στοῖχος ΙΙ, στ. 16-19. (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 189-192 (343/2 π.Χ.).

-**Καλλίς**: ἔρια κατειργασμένα μάλα.

IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος ΙΙ, στ. 59 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος Ι, στ. 168-169 (343/2 π.Χ.).

-**Καλλιστομάχη**: χιτῶνα.

IG II² 1517, Β ὄψη, στοῖχος Ια, στ. 135-136 (342/1 π.Χ.).

- Καλλιστράτη:** τύπον ἀργυροῦν, σταθμὸν σὺν τῷ ὀνόματι : III – (= 3 ὀβολοί).
IG II² 1527, Ὀψη Α, στ. 10-14 (327/6 π.Χ.).
- Καλλιστράτου γυνὴ Ἀφιδναίου:** θώρακα κατάστικτον.
IG II² 1523, στοῖχος II, στ. 19-20 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος II, στ. 193-194 (343/2 π.Χ.).
- Καλλιστράτου Ὀῆθεν γυνή:** ἀνάδημα ποικίλον, ζῶμα λευκόν.
IG II² 1523, στοῖχος II, στ. 15-16. (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος II, στ. 188 (343/2 π.Χ.).
- Καλλιστώ:** χιτῶνιον ἀμοργινὸν διπλοῦν, χιτῶνιον ἰσοπτυχῆς ἀμοργινὸν ἀνεπίγραφον, ἱμάτιον λευκὸν παραλουργῆς ἱερὸν ἐπιγέγραπται.
IG II² 1514, στ. 64-69, *IG II² 1516*, στ. 39-40, *IG II² 1518*, Β ὄψη, στοῖχος III, στ. 81-82 (344/3 π.Χ.).
- Κλεινὴ Ἐξηκέστου:** Ταραντῖνον.
IG II² 1514, στ. 70, *IG II² 1516*, στ. 43-44,
IG II² 1518, Β ὄψη, στοῖχος III, στ. 88 (344/3 π.Χ.).
- Κλεώ:** ἀμπέχονον.
IG II² 1514, στ. 18, *IG II² 1515*, στ. 10-11 (347/6 π.Χ.).
- Λασία:** χιτῶνιον.
IG II² 1525, στ. 5 (343/2 π.Χ.).
- Λεωντῆς Διοχάρους:**.....
IG II² 1529, στ. 3-4 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).
- Λήδιον:** χιτωνίσκος λευκὸς πυργωτὸς παρακυμάτιος πλατυαλουργῆς ἀνεπίγραφος.
IG II² 1514, στ. 45-47 (345/4 π.Χ.). *IG II² 1516*, στ. 23 (344/3 π.Χ.). *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοῖχος II, στ. 151-152 (345/4 π.Χ.).
- Λύσιλλα:** χιτωνίσκον λευκόν.
IG II² 1517, Β ὄψη, στοῖχος Ia, στ. 123-124, *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοῖχος I, στ. 138-139, *IG II² 1525*, στ. 11-12 (343/2 π.Χ.).
- Λυσιμάχη:** κάλυμμα, κἀνδυν τὸ ἄγαλμα ἔχει.
IG II² 1524, Β ὄψη, στοῖχος II, στ. 204 (343/2 π.Χ.).
- Λυσίππη Εὐφρονος γυνή:** σφραγιδα χρυσοῦν : δεδεμένην : ἄστατον.
IG II² 1524, Α ὄψη, στοῖχος II, στ. 61-62 (347/6 π.Χ.).
- Λυσώ:** ἱμάτιον χρυσοῦ γράμματα ἔχον, κάλυμμα ἄγραφον.
IG II² 1529, στ. 13-14 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-Λωτίνη Ζωίλου:.....

IG II² 1517, Β ὄψη, στοίχος Ι, στ. 215-216 (345/4 π.Χ.).

-Μαλθάκη: χιτωνίσκος αλουργός.

IG II² 1514, στ. 12-13, *IG II² 1515*, στ. 6-7 (347/6 π.Χ.).

-Μαλθάκη Μόσχου θυγάτηρ, Λεωσθένους γυνή: παρυφή.

IG II² 1523, στ. 27-29 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, στ. 202-204, *IG II² 1529*, στ. 11-12 (μετά τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-Μελίτη: ἐνώιδιον, χιτωνίσκον ἀνδρεῖον : ἕτερον χιτωνίσκον ἀνδρεῖον.

IG II² 1517, Α ὄψη, στοίχος ΙΙ, στ. 81 (350/49 π.Χ.), *IG II² 1517*, Β ὄψη, στοίχος Ια, στ. 129.

-Μέλιττα: ἰμάτιον λευκὸν καὶ χιτωνίσκον, ράκος.

IG II² 1514, στ. 19-20, *IG II² 1515*, στ. 9-10 (347/6 π.Χ.).

-Μενεκράτεια: κατάστικτος ἐν κιβωτίῳ χειρίδας ἔχων, ξυστιδωτός, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος ΙΙ, στ. 9-11 (334/3 π.Χ.).

-Μενεκράτεια Διφίλου γυνή: χιτῶνα στύππινον, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος ΙΙ, στ. 11-12 (334/3 π.Χ.). *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος ΙΙ, στ. 183-184.

-Μενίππη: χιτῶνα λιτὸν ἀμόργινον.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοίχος ΙΙ, στ. 210-11 (343/2 π.Χ.).

-Μηλιάς: παιδίου χιτῶνιον διπλοῦν, λευκόν, ἀνεπίγραφον, ράκος.

IG II² 1524, Β ὄψη, στοίχος Ι, στ. 132-135 (343/2 π.Χ.).

-Μινύλλα: κεκρύφαλον ποικίλον.

IG II² 1523, στοίχος ΙΙ, στ. 22 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524*, Β ὄψη, στοίχος ΙΙ, στ. 196-197.

-Μνημοδίκη Δάωνος:.....

IG II² 1517, Α ὄψη, στοίχος Ιc, στ. 94-95 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524*, Α ὄψη, στοίχος Ι, στ. 9.

-Μνησιστράτη: ἀμπέχονον.

IG II² 1516, στ. 27 (344/3 π.Χ.), *IG II² 1517* Β, στοίχος ΙΙ, στ. 156-157 (343/2 π.Χ.).

-Μνησιστράτη Αισίμου: χιτωνίσκον βατραχειοῦν, περιποίκιον, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος ΙΙ, στ. 23-24 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524* Β, στοίχος ΙΙ, στ. 197-199.

-Μνησιστράτη Ξενοφίλου: ἰμάτιον λευκόν.

IG II² 1514, στ. 26-28, 49-50 (346/5 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 18-20, *IG II² 1516*, στ. 6-8 (346/5 π.Χ.).

-Μνησώ: βατραχίδα.

IG II² 1514, στ. 16-17 (347/6 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 9 (347/6 π.Χ.).

-Μόσχου θυγάτηρ, Λεωσθένους γυνή: κάνδυν τὸ ἄγαλμα ἔχει.

IG II² 1523, στοῖχος II, στ. 27-29 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοῖχος II, στ. 202-204.

-Μυρρίνη: τρύφημα.

IG II² 1523, στοῖχος II, στ. 25 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοῖχος II, στ. 199.

-Μυρρίνη: ἐπίβλημα.

IG II² 1529, στ. 19 (346/5 π.Χ.).

-Μύρτα: ζῶμα γυναικῆιον ἐμ πλαισίωι πλατυαλουργές.

IG II² 1518 B, στοῖχος II, στ. 57-58 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοῖχος I, στ. 167-168 (343/2 π.Χ.).

-Ναυσίς: ἱμάτιον γυναικῆιον πλατυαλουργές.

IG II² 1514, στ. 77-78, *IG II² 1515*, στ. 10-11 (347/6 π.Χ.).

-Ναυσιστράτη: ἀσπιδίσκας χρυσᾶς, σταθ : Ի || || C (= 2 δραχμές + 4 ½ ὀβολοί), ὑποδερίς χρυσῆ, σταθ : Ի || || (= μία δραχμή + 4 ὀβολοί), κανθάριον χρυσοῦν, σταθ : || CT (= 4 ½ ὀβολοί).

IG II² 1517 A, στοῖχος I, στ. 8-10 (345/4 π.Χ.).

-Ναυσιστράτη: ράκη, πασμάτια ἔχοντα χρυσᾶ

IG II² 1527B, στ. 38-43 (327/6 π.Χ.).

-Νικολέα: χιτῶνα ἀμόργινον περὶ τὸ ἔδος.

IG II² 1514, στ. 22 (347/6 π.Χ.). *IG II² 1516*, στ. 2 (346/5 π.Χ.).

-Νικοβούλη: ἐπίβλημα ποικίλον καινόν.

IG II² 1514, στ. 30-32, *IG II² 1515*, στ. 22-24, *IG II² 1516*, στ. 10-11 (346/5 π.Χ.).

-Νικομάχη: περὶ τῶι ἀγάλματι τῶι ἔστηκότι, ράκος, χιτωνίσκος περιήγητος : ράκος, κατάστικτος ξυστιδωτός..., χιτωνίσκον ἡμιυφῆ, ράκος.

IG II² 1524 B, στοῖχος II, στ. 207-209, 212-213 (350/49 π.Χ.).

-Νικομάχη Νικοτέλους: χλανίσκιον.

IG II² 1518 B, στοῖχος II, στ. 55-56 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοῖχος I, στ. 165-166 (343/2 π.Χ.).

-Νικοστράτη Θεοφήμου γυνή: ὑποδερίδε, σταθ : ԻԻ : (= 2 δραχμές) ἑλλείπουσι χρυσοῦ.

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 57-59 (352/1 π.Χ.).

-Νικώ: χιτωνίσκον περιήγητον Ἀρτέμιδι.

IG II² 1514, στ. 52 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 29 (346/5 π.Χ.), *IG II² 1517 B*, στοίχος II, στ. 159-160 (345/4 π.Χ.).

-Ξεναρίστη Ἀντιφῶντος γυνή Περιθοίδου: χιτωνίσκον κτενωτόν.

IG II² 1514, στ. 44-45 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 22-23 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1517B*, στοίχος II, στ. 149-151 (345/4 π.Χ.).

-Ξενοκράτεια: ἱμάτιον λευκὸν καὶ χιτώνιον.

IG II² 1524 B, στοίχος II, στ. 209-210 (343/2 π.Χ.).

-Ξενοφάντη: χιτωνίσκον ἐξίστων κτενωτόν.

IG II² 1514, στ. 29-30, *IG II² 1515*, στ. 21-22 (346/5 π.Χ.).

-Οϊάνθη: κατάστικτον ἐν κιβωτίωι χλανίσκιον παιδικεῖον.

IG II² 1518 B, στοίχος II, στ. 54-55 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος I, στ. 164-165 (343/2 π.Χ.).

-Ολυμπιάς: κάνδυν ἀμόργινον πεποικιλμένον.

IG II² 1524, B ὄψη, στοίχος II, στ. 216-217 (343/2 π.Χ.).

-Πανθηρίς: χιτωνίσκον πλατυαλουργῆ.

IG II² 1517 B, στοίχος Ia, στ. 126-127, *IG II² 1524 B*, στοίχος I, στ. 141-142, *IG II² 1525*, στ. 14 (343/2 π.Χ.).

-Παυσιστράτη: χιτωνίσκον χειριδωτόν.

IG II² 1529, στ. 10 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.).

-Πεντετηρίς: Ταραντῖνον περὶ τῶι ἔδει τῶι ἀρχαίωι.

IG II² 1516, στ. 15-16 (346/5 π.Χ.).

-Πεντετηρίς Θεοφῆμου θυγάτηρ: δακτύλιον, σταθμ : I : (=1 ὀβολός).

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 56-57 (352/1 π.Χ.).

-Πυθιάς: κατάστικτον ξυστιδωτόν.

IG II² 1514, στ. 11 (348/7 π.Χ.). *IG II² 1515*, στ. 5 (347/6 π.Χ.).

-Ρόδη: λίνα ἐπὶ πηνίοις καὶ καμτήρα.

IG II² 1522, στ. 22 (336/5 π.Χ.).

-Ρώμη Καλλίππου γυνή: ἔρια μαλακὰ ἐν καλαθίσκωι.

IG II² 1518 B, στοίχος II, στ. 56-57 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος I, στ. 166-167 (343/2 π.Χ.).

-Στράτη: ἐνώδια χρυσοῦ....

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 75-76 (336/5 π.Χ.).

-Σωστράτη Ἀγνοθέου γυνή Κυδαθηναίου: πλάστρα χρυσᾶ.

IG II² 1517A, στοίχος Ia, στ. 10-11 (345/4 π.Χ.).

-Σωστράτου γυνή: ἀμπέχονον.

IG II² 1524 B, στοίχος II, στ. 218-219.

-Τεισικράτεια: κάνδυν ποικίλον, ἀσπιδίσκην χρυσῆν πρὸς τῶι κίονι.

IG II² 1514, στ. 19, *IG II² 1515*, στ. 11 (347/6 π.Χ.), *IG II² 1517A*, στοίχος Ib, στ. 45-46 (345/4 π.Χ.).

-Τελισῶ: χιτωνίσκον βατραχειοῦν, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 14-15 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος II, στ. 187 (343/2 π.Χ.).

-Τιμοκράτους γυνή: χιτωνίσκον στύππινον, ποικίλον ἔμ πλαισίωι, χιτωνίσκον, ποικίλον ἔμ πλαισίωι.

IG II² 1517 B, στήλη Ia, στ. 122-123, *IG II² 1524 B*, στοίχος I, στ. 137-138, *IG II² 1525*, στ. 10-11 (343/2 π.Χ.).

-Φαιναρέτη: χιτῶνα λιτὸν ἀμόργινον.

IG II² 1524 B, στοίχος II, στ. 211-212 (343/2 π.Χ.).

-Φαινίππη: χιτῶνιον στύππινον κατάστικτον.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 26 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος II, στ. 201-202 (343/2 π.Χ.).

-Φαναγόρα Κ- - - - γυνή: ἴστον ἔρεοῦν ἡμιυφῆ καὶ ἔρια καὶ κρόκην.

IG II² 1518 B, στοίχος II, στ. 52-54 (341/0 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος I, στ. 161-163 (343/2 π.Χ.).

-Φαναγόρα: κατάστικτον.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 13 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος II, στ. 185-186 (343/2 π.Χ.).

-Φανοδίκη Νεάνδρου: κατάστικτον, ράκος, χιτωνίσκον ἀνδρεῖον.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 25-26 (334/3 π.Χ.), *IG II² 1524 B*, στοίχος II, στ. 199-200 (343/2 π.Χ.).

-Φανοκλέα: ἀποδέσμους :..., σταθμ : Hlll

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 74-75 (336/5 π.Χ.).

-Φανοστράτη: καταστίκτου [...α]λουργίδος.

IG II² 1514, στ. 55-56 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 11 (347/6 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 32 (345/4 π.Χ.).

-**Φανοστράτη Δημοκλέους θυγάτηρ**: χιτώνιον θάψινον παραλουργές.

IG II² 1522, στ. 23-24 (336/5 π.Χ.).

-**Φειδεστράτη**:....

IG II² 1517 B, στοίχος II, στ. 222 (345/4 π.Χ.).

-**Φειδουλλα**: ἱμάτιον λευκὸν γυναικεῖον ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1514, στ. 15 (345/4 π.Χ.).

-**Φειδουλλα Ἀντιβίου γυνή**: χιτώνιον ἀμόργινον ἀπλοῦν, ἱμάτιον λευκὸν γυναικεῖον ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1514, στ. 50-51 (345/4 π.Χ.), *IG II² 1515*, στ. 8 (349/8 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 27-28, *IG II² 1517 B*, στοίχος II, στ. 157-158 (345/4 π.Χ.).

-**Φιλία Θεομνήστου Τειθρασίου γυνή**: ὑποδερίδα χρυσοῦν σταθμὸν σὺν τῶι λίνωι :
Γ.Σ= 1 δραχμὴ + ½ ὀβολός.

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 62-65 (347/6 π.Χ.).

-**Φίλη**: ζῶμα.

IG II² 1514, στ. 15 (347/6 π.Χ.),

περιήγητον κροκωτόν.

IG II² 1515, στ. 18 (347/6 π.Χ.), *IG II² 1516*, στ. 37-38 (344/3 π.Χ.).

-**Φίλη**: δακτύλιον χρυσοῦν.

IG II² 1524 A, στοίχος III, στ. 108-110 (336/5 π.Χ.).

-**Φίλη Δημοχαρίδου γυνή**: ἱμάτιον λευκὸν περὶ τῶι ἀγάλματι, ράκος, ἔνκυκλον λευκὸν ἀνεπίγραφον.

IG II² 1524B, στοίχος II, στ. 205-207 (343/2 π.Χ.).

-**Φιλονίκη**: χλανίδα ἐν κιβωτίωι, ράκος.

IG II² 1523, στοίχος II, στ. 7-8 (334/3 π.Χ.). *IG II² 1524 B*, στοίχος II, στ. 179-180 (343/2 π.Χ.).

-**Φιλουμένη**: χιτώνιον ἀμόργινον.

IG II² 1515, στ. 4 (349/8 π.Χ.). *IG II² 1516*, στ. 38-39 (344/3 π.Χ.).

-**Φιλουμένη Μνησιδήμου Λαμπτρέως γυνή**: χιτώνιον ἀμόργινον.

IG II² 1518 B, στοίχος III, στ. 38-39 (344/3 π.Χ.).

-**Φιλουμένη Φανοστράτου γυνή**: δακτύλιον.

IG II² 1524 A, στοίχος II, στ. 64-65 (347/6 π.Χ.).

-Φιλουμένη Χαριδήμου: ύποδερίδα χρυσήν, σταθμόν σὺν τῶι λίνωι...

IG II² 1524 A, στοῖχος III, στ. 104-105 (336/5 π.Χ.).

-Φράσιλλα Ἀντιχάρμου γυνή: χιτωνίσκον γλαυκειοῦν.

IG II² 1518 B, στοῖχος II, στ. 51-52 (341/0 π.Χ.). *IG II² 1524 B*, στοῖχος I, στ. 160-161 (343/2 π.Χ.).

-Χαιρεστράτη: χιτώνιον ἀμόργινον ἐμ πλαισίωι.

IG II² 1517 B, στοῖχος Ia, στ. 120-121. *IG II² 1524 B*, στοῖχος I, στ. 134-5. *IG II² 1525*, στ. 8-9 (343/2 π.Χ.).

-Χαιρεστράτη Χαρισάνδρου:.....παρυπηργμένον ἀλουργές.

IG II² 1522, στ. 19-20 (337/6 π.Χ.).

-Χαιρίππη: κατάστικτον.

IG II² 1515, στ. 3-4 (349/8 π.Χ.).

-Χαιρίππη: κάλυμμα.

IG II² 1529, στ. 13 (μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.)

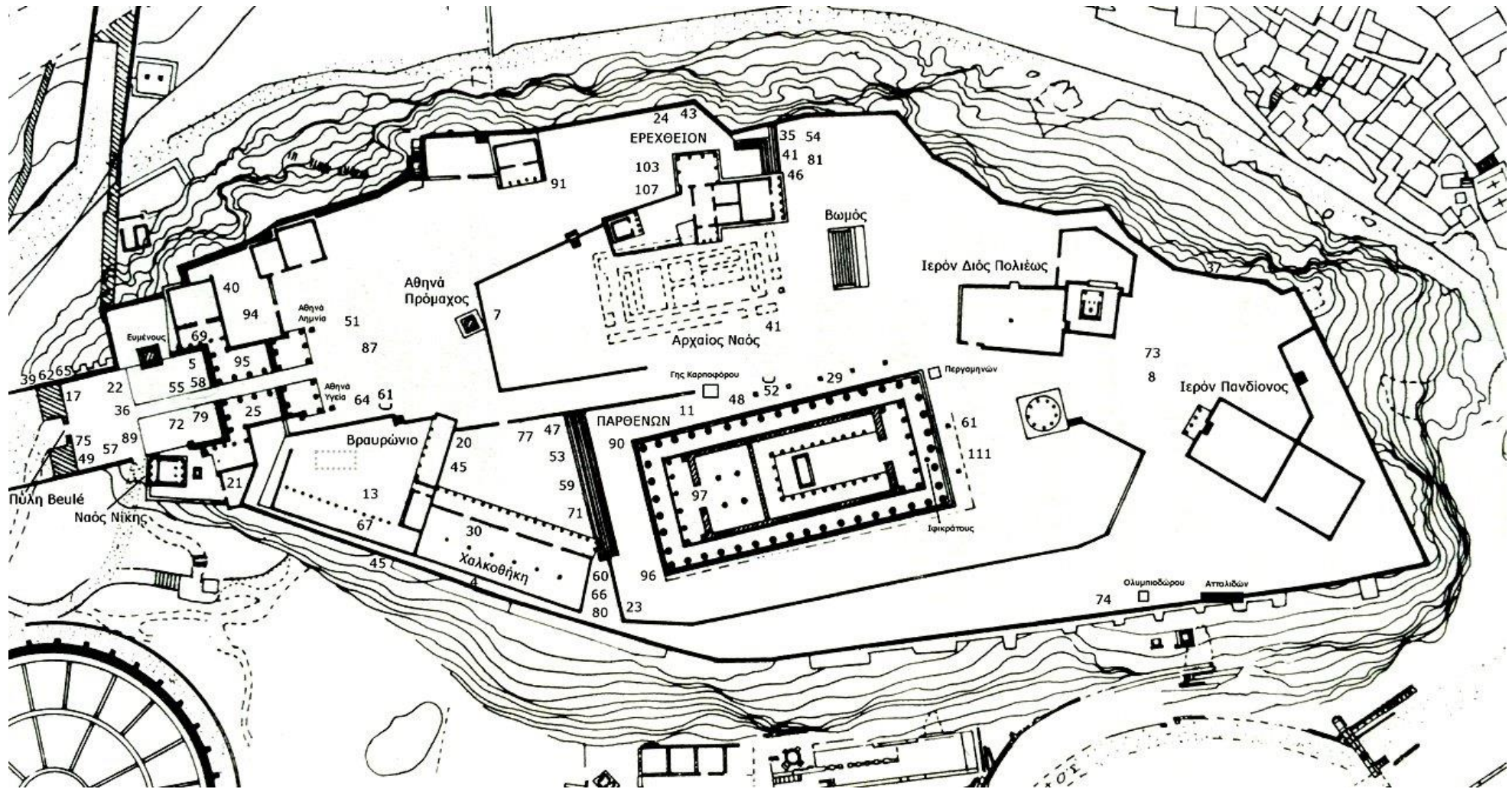
-Χρύσιλλα: κροκωτόν.

IG II² 1524 B, στοῖχος II, στ. 218-219 (343/2 π.Χ.).

-Χρυσίς: χλανίδα ἀνδρείαν.

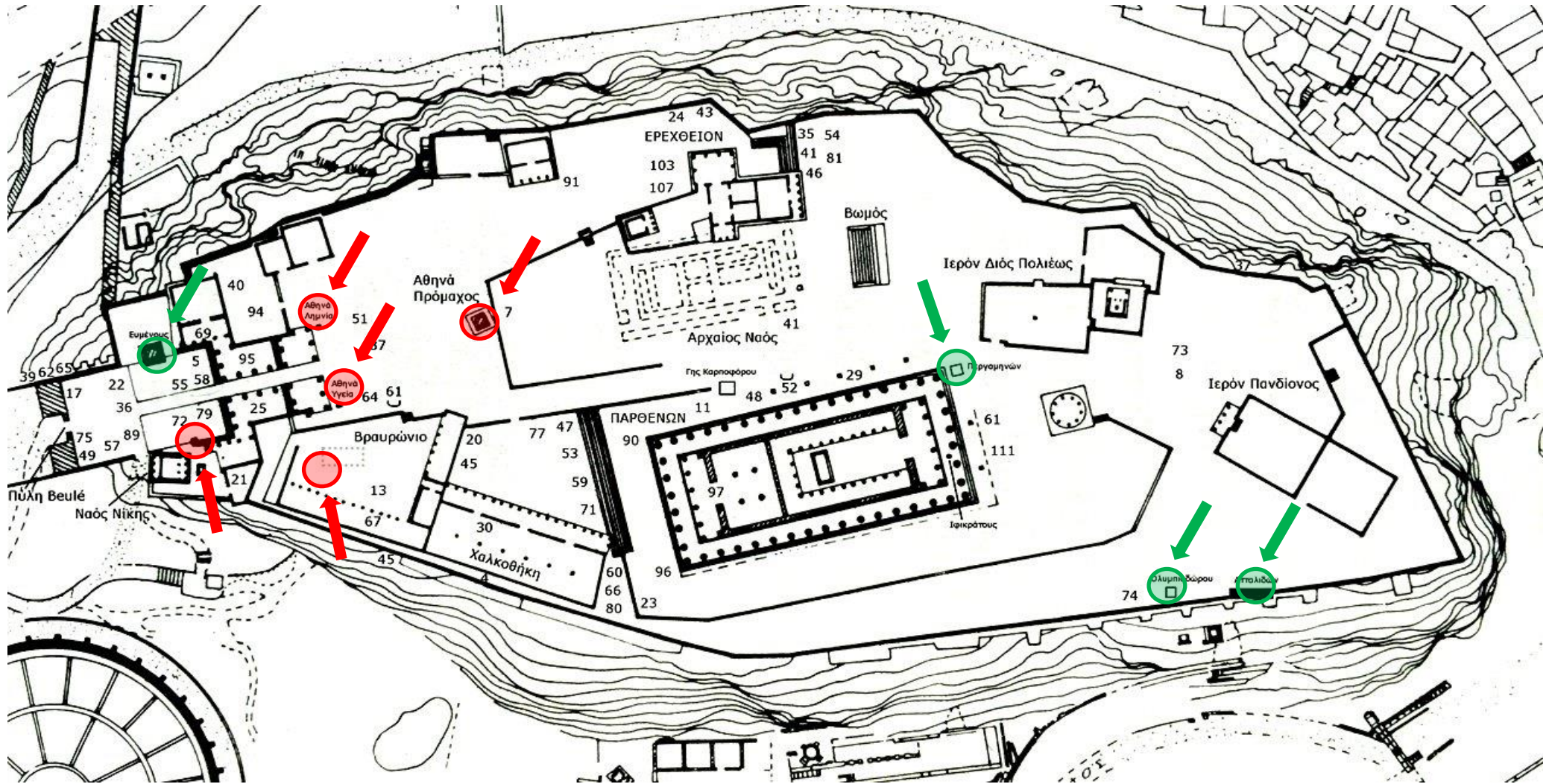
IG II² 1517 B, στοῖχος Ia, στ. 128, *IG II² 1524 B*, στοῖχος I, στ. 143-144, *IG II² 1525*, στ. 15 (343/2 π.Χ.).

Γ. ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.: ΘΕΣΕΙΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΣΤΟ ΙΕΡΟ

Οι αριθμοί αντιστοιχούν στους αριθμούς του καταλόγου τῶν ἐνεπιγράφων ἀναθημάτων.

Γ1. ΘΕΣΕΙΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΕΙΡΗΝΗ – ΛΟΥΚΙΑ ΧΩΡΕΜΗ

**«ΛΙΘΙΝΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 4ΟΥ ΑΙ. Π.Χ. ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ: Ο ΑΝΑΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ»**

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2015

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΛΙΘΙΝΩΝ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΛΙΘΙΝΩΝ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 4 ^{ΟΥ} ΑΙ. Π.Χ.....	204
Α. Δημόσια (1-22).....	206
Β. Ίδιωτικά (23-85)	288
Γ. Ύπογραφές Καλλιτεχνών (86-98)	452
Δ. Άβέβαια (99-114)	480

A. Δημόσια (1-22)

1. Έρ. άρ. 2965. Όρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο από πεντελικό μάρμαρο.

Στην άνω πλευρά, ή όποία είναι δουλεμένη με λεπτό βελόνι, σώζεται όρθογώνιος τόρμος διαστάσεων 0,26 X 0,21 και βάθους 0,055 μ. για την στερέωση πεσσόσχημης ή έρμαϊκής στήλης. Μέρος της δεξιᾶς πλευρᾶς έχει άποκοπεῖ και είναι άδρῶς δουλεμένη σε μεταγενέστερη χρήση του λίθου. Η όπίσθια πλευρά είναι δουλεμένη με λεπτό βελόνι.

Βρέθηκε τὸ 1950 κατά τη διάρκεια άναστηλωτικῶν έργασιῶν στην Άκρόπολη τῶν Αθηνῶν από τὸν Άν. Όρλάνδο. Εἶχε χρησιμοποιηθεῖ ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικὸ για τὸν ΒΑ πύργο τοῦ τείχους τῆς Άκροπόλεως (Κουμανούδης 1960, 88-99).

Έμπροσθεν τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ Παρθενῶνος, πλησίον τοῦ φυλακείου.

Ύψος 0,41, πλάτος 0,627, βάθος 0,455 μ.

Ύψος γραμμ. 0,06 (Ο) - 0,09 μ.

Δημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1960, 88-99. Κουμανούδης 1965/6, 47-48 (*SEG* 23, 87). Ματθαίου κ.ά. 1992, άρ. 195. *Agora* XV, άρ. 10.

Βιβλιογραφία: Charitonides 1961, 407-409. Traill 1986, 38-41. Bourriot 1982, 404-435.

390-375 π.Χ.

	[Παιανιῆς]	[-----]		[Κυδαθηναίῆς]
	[-----]	[-----]		[-----]υ[-----]
	Λυ[---]λ'έ(ος)	25 [-----]os		Άρχικ' [λ]έης Αἰν[---]
	[-----]vac.	[-----]κλε'ος		Μνησίθεος Μνησιγέ[νος]
5	[-----]ινν(--)	[--- ος] Λάγυπωνος	50	Κλέ'ων Μενεξένο
	[-----]ριο	Άγγελεῆς		Ευαγόρας Διονυσίο
	[--]os Άντικλείδο	Μενεκλε'ης Με[ν]εστράτο		Δημόστρατος Λυσανίο
	[-----]'Ονητίδο	30 Μένανδρος Μένητο(ς)		Στράτων Στρατίο
	[----]φῶντος	Άντιμῆνης Άγ'τιβίο		Φιλόστρατος Φικλ'ίνο
10	[----]ο vac.	[Πρασιῆς]	55	[-----]δότο
	[---]ος Λε<ωσ>θένος	[-----]		Λ[---]Διοδότο
	[---]ωρος Θεοδώρο	Τίμανδρος Τιμωνίδο		Σωσιγέ[νης Λ]υκίνο

	[Δ]ορικλείδης <i>vac.</i>	35	Εὐδεκράτης Εὐκλείδο	Προβαλίσιοι
	[Δ]ορικλείδης <i>vac.</i>		Στεριῆς	Ἔνδημος Ε[ύ]δήμο
	Κονθυλίδαι		[-----]ΥΔ[---]	60 <i>υυ'ικο'ο vacat</i>
15	Ἵψιάδης <i>vac.</i>		[-----]ΕΔ[---]	Πυθόδωρος Ἄντιφιλο
	ἸΩαῖς		Στρατοκλέ'ης	<i>υυυυ'ιν'υυ'ι'υ'υ'ο vacat</i>
	Δημοκράτης Δημοδόκο	40	Μεταλήξιδος	Πίθων <i>vacat</i>
	Ἄνδροκλῆς Λυκίνο		Καλλίμαχος Λυσιμάχο	γραμματεὺς
	Εὐπόλεμος <i>vac.</i>		Κηφίσιος Κηφισοδώρο	65 Χαιρέστρατος ΘΩΣΚΟ[--]
20	[Θρασ]ύβολος Διοδώ<ρ>ο		Κυθήριοι	Κολλυτεὺς
	Μυρρινόσιοι		Ἡγήμων Αὐτοφῶντος	<i>vacat</i>
	[----]ο<σ> Πολυεύκτο	45	Δημόνικος Ἀ<δ>μήτο	
	<i>vacat</i>		<i>vacat</i>	

Οἱ συμπληρώσεις τοῦ κειμένου εἶναι τοῦ Στ. Κουμανούδη. Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

1 [Παιανιῆς]: σύμφωνα με τὸν F. Bourriot πρέπει νὰ συμπληρωθεῖ [Κυδαθηναῖες]. 11 Λε<ωσ>θένος: ΛΕ'ΥΣΘΕΝΟΣ στὸν λίθο· 20 Διοδώ<ρ>ο: ΔΙΟΔΩΙΟ στὸν λίθο· 44 Ἀ<δ>μήτο: ἀντὶ τοῦ Δ εἶναι χαραγμένο Σ στὸν λίθο· 46 [Κυδαθηναῖες]: σύμφωνα με τὸν Bourriot πρέπει νὰ συμπληρωθεῖ [Παιανιῆς]. 54 Φι<λ>ίνο: ΦΙΔΙΝΟ στὸν λίθο·

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ κατάλογο πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος φυλῆς. Ὁ F. Bourriot (1982, 404-435), σὲ ἀντίθεση με τὸν πρῶτο ἐκδότη Στ. Κουμανούδη, βασιζόμενος σὲ προσωπογραφικὰ στοιχεῖα, ὑποστήριξε ὅτι τὰ συμπληρούμενα δημοτικὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου καὶ τρίτου στοίχου πρέπει νὰ ἀλλάξουν ἀμοιβαῖα, ὥστε τὸ [Κυδαθηναῖες] νὰ τεθεῖ στὸν πρῶτο καὶ τὸ [Παιανιῆς] στὸν τρίτο στοῖχο. Ὡστόσο τὰ προσωπογραφικὰ δεδομένα εἶναι ἀσθενῆ, ἐφόσον κανένα ὄνομα δὲν μπορεῖ νὰ ταυτιστεῖ με βεβαιότητα. Ἔτσι ὁ J. Traill (1986, 38-41) μελετώντας τὴ διάταξη τῶν τριττύων καὶ τὰ ποσοστὰ ἐκπροσωπήσεως τῶν δήμων στοὺς καταλόγους βουλευτῶν καὶ πρυτάνεων τάχθηκε με τὴν ἄποψη τοῦ Κουμανούδη (δηλ. [Παιανιῆς] στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου στοίχου καὶ [Κυδαθηναῖες] στὴν ἀρχὴ τοῦ τρίτου).

Ἡ μορφή τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ὀρθογραφία, εἰδικότερα ἡ χρήση τοῦ ὄμικρον στὴν κατάληξη τῆς γενικῆς τῶν πατρωνυμικῶν, τὸ ἔψιλον στὴν κατάληξη τῶν δημοτικῶν καὶ ὁ ἀσυναίρετος τύπος –εῖς στὰ ὀνόματα σὲ -κλῆς (ἂν καὶ ὑπάρχει ἓνας συνηρημένος τύπος στὸ στ. 18), ὑπαγορεύουν μία χρονολόγηση στὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ πρὶν τὸ 360 π.Χ. μὲ βάση τὴν προσωπογραφία. Ὁ Χαιρέστρατος Κολλυτεὺς (στ. 63-64) ταυτίζεται πιθανῶς μὲ τὸν ταμία τῶν ἄλλων θεῶν τοῦ 363/2 π.Χ. (*IG* II² 1541, στ. 2). Ὁ Δημοκράτης Δημοδόκου (στ. 17) μπορεῖ νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸν πατέρα τοῦ πρυτάνεως τοῦ 360 π.Χ. (*Agora* XV, ἀρ. 15, στ. 25) καὶ ὁ Ἐνδημος (στ. 56) μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ πάππος τοῦ βουλευτοῦ τοῦ 304/3 π.Χ. (*Agora* XV, ἀρ. 61, στ. 235).

1. Ἐρ. ἀρ. 2965

1. Έρ. αρ. 2965 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

1. Έρ. αρ. 2965 Δεξιὰ καὶ ἄνω πλευρά

2. EM 8025 (Ακρ. 1454). Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμῆττειο μάρμαρο, ἔλλιπες κατὰ τὸ δεξιὸ καὶ κάτω μέρος.

Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ τῆς βάσεως ἔχει ἀποκοπεῖ. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα κυκλικοῦ τόρμου βάθους 0,055 μ. Στὴν ἄνω ἀπόληξη τῆς ἐμπροσθίας καὶ ἀριστερῆς πλευρᾶς περιέτρεχε τὴν βάση κυμάτιο ὕψους 0,052 μ., τὸ ὁποῖο ἔχει ἀποκρουσθεῖ. Στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ σώζεται ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ εἴκοσι στίχων (Α) καὶ στὴν ἀριστερῆ πλευρὰ τμήμα τιμητικοῦ ψηφίσματος (Β). Στὸ δεξιὸ καὶ κάτω θραυσμένο τμήμα, καθὼς καὶ στὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς σώζονται ἴχνη ἀπὸ κουρασάνι.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II² 1748*). EM.

Ὑψος 0,33, πλάτος 0,32, πάχος 0,165 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1- 5: 0,006 (Ο) - 0,015 (Φ) μ.

στ. 6 κ.έ.: 0,005 (Ο) - 0,01 (Κ) μ.

Δημοσιεύσεις: Köhler 1882, 108. *IG II 871. IG II² 1748 A, B. Agora XV*, ἀρ. 26. *IG II³ 29*.

Βιβλιογραφία: Milchhöfer 1892, 17. Gomme 1933, 49-51. Thompson 1966, 1-8.

348/7 π.Χ.

A

	[Θ]εοί	non στοιχ.
10	[Π]ανδιονίδος π[ρυτάνεις] οί ἐπὶ Θεοφίλο[υ ἄρχοντος] στεφανωθέ[ντες ὑπὸ τοῦ δήμου] καὶ τῆς βουλ[ῆς - - -	
		Κ[υδαθηναίων τριπτύς]
15	Παιανιέων τριπτύς [Π]αιανιῆς καθύπερθε [. . . . ὄδ]ωρος Σωστράτου [Παιανι]ῆς ὑπ[έ]νερθε ... 6 ... ρατος Ἐχεδάμαν[τος]	- -
20	[... 6 ... θ]εος Φανοδῆ[μου] [Δ]ημόφιλος Δημ[οφάνους] Ξενοκλῆς - - -	

B

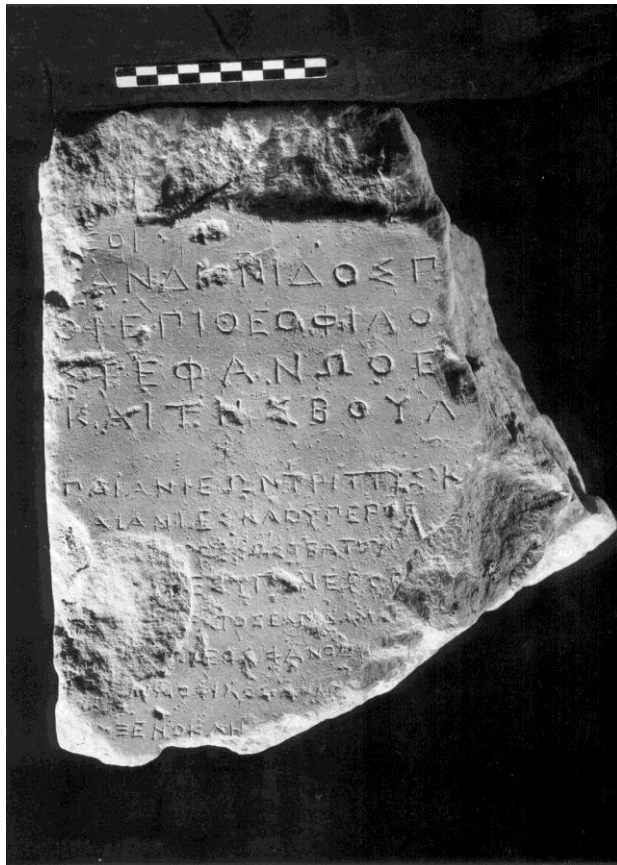
- [. c. 14 εἶπεν. το]ῖς Πανδιον-
 [ίδος φυλέταις ἐψηφίσθα]ι ἐπαινέσα[ι]
 [τὸν ταμίαν c. 11.....]ς ᾠαθεν *υυ*
 [ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιο]σύνης τῆς
 5 [περὶ τοὺς φυλέτας καὶ στ]εφανῶσαι
 [χρυσῶι στεφάνωι ἀπὸ --]ἩΗ δραχμῶν.
 [ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ] ψήφισμα *υυ*
 [καὶ στῆσαι ἐν Πανδίου]ς *vac.*

Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ U. Köhler.

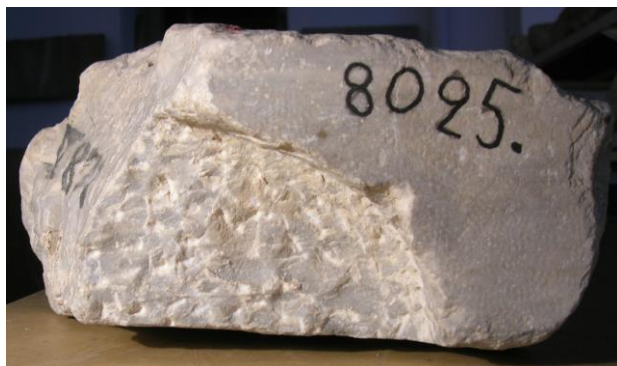
Σχόλια: Οἱ πρυτάνεις τῆς Πανδιονίδος φυλῆς ἀνέθεσαν μνημεῖο στὴν Ἀκρόπολη εἰς ἀνάμνησιν τῆς στεφανώσεώς τους ἀπὸ τὴν βουλή καὶ τὸν δῆμο. Κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλίδα σώζεται ἡ ἀρχὴ τοῦ καταλόγου τῶν πρυτάνεων: τὰ ὀνόματα ἀναγράφονται κατὰ τριττῶν καὶ δήμων. Εἶναι ὁ μόνος κατάλογος πρυτάνεων στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται οἱ τριττῆς, παρόλο ποὺ σὲ ὄλους τοὺς καταλόγους πρυτάνεων οἱ δῆμοι ἀναφέρονται κατὰ τριττῶν. Ἀναγράφονται οἱ πρυτάνεις ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Παιανιέων ποὺ ἀνῆκε στὴν τριττὴ τῆς Μεσογαίας. Στὴν δευτέρη στήλῃ, ἀπὸ τὴν ὁποία σώζεται τὸ γράμμα K, πιθανῶς ἀναγράφονταν οἱ πρυτάνεις ἀπὸ τὸ Κυδαθῆναιον, τὸν πολυπληθέστερο δῆμο τῆς τριττῆς τῆς Παραλίας. Ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν πρυτάνεων ἀπὸ τὸν κάθε δῆμο ποίκιλλε ἀνάλογα μὲ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν του (Thompson 1966, 1-8).

Στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ μνημείου σώζεται τμῆμα ψηφίσματος τῶν φυλετῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ταμίου τῶν πρυτάνεων (;) (*IG II² 1748B*). Γιὰ τὴν ἀναγραφὴν ψηφίσματος ἢ ψηφισμάτων ἐπὶ ἀναθήματος τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. βλ. λ. 12.

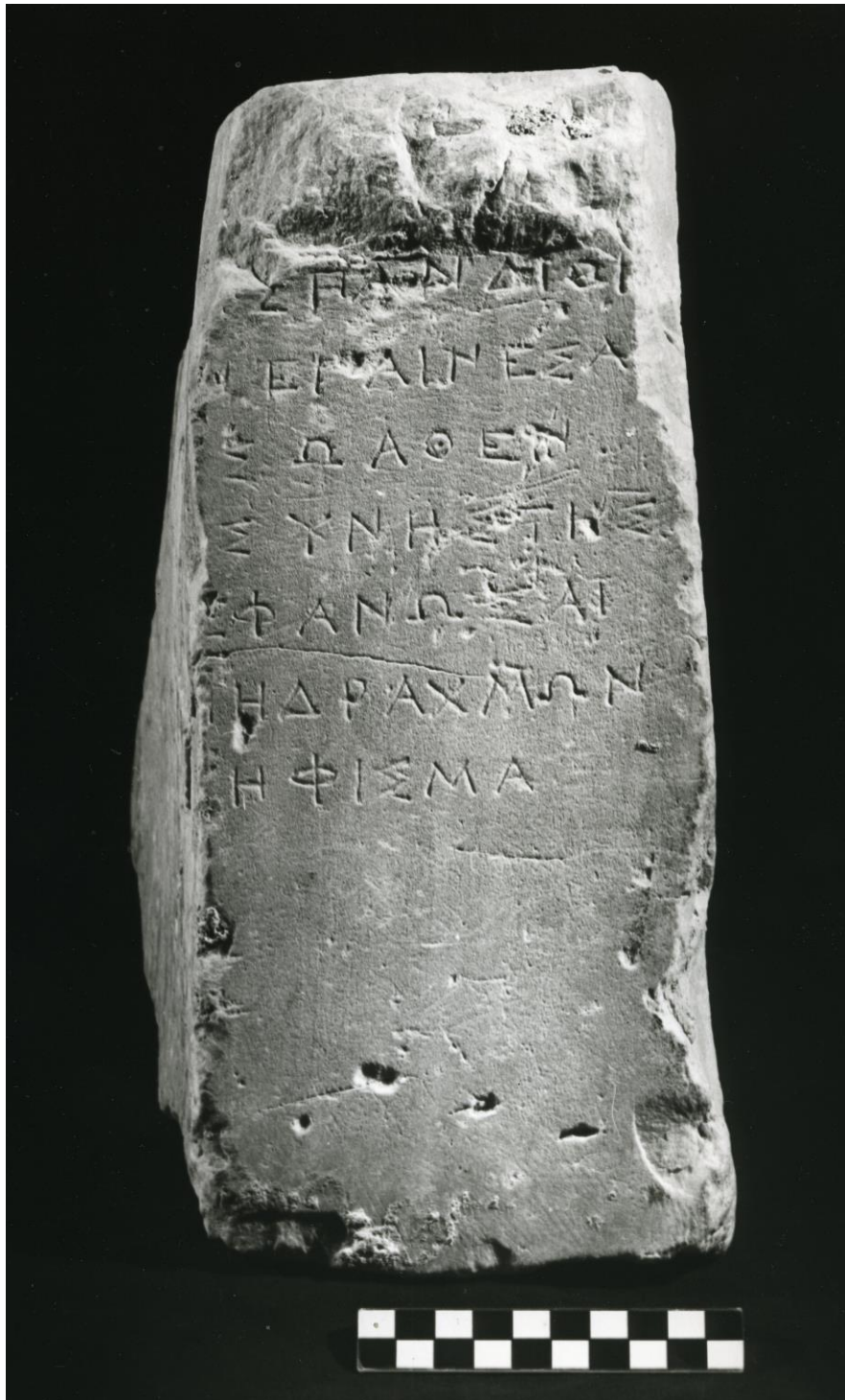
Προσωπογραφικά: Δημόφιλος Δημοφάνους Παιανιεύς ἀπαντᾷ ὡς ἐλευθερωτῆς τοῦ Ἐπικέρδους σὲ κατάλογο φιαλῶν ἐξελευθερικῶν τὸ 330 π.Χ. (*IG II² 1557*, στ. 45). Traill, *PAA*, τ. 5, 277, ἀρ. 321575.

2. EM 8025 ὄψη Α΄

2. Ἄνω πλευρά

2. Άριστερή πλευρά (B')

3. MA 13193. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Τὴν ἄνω ἀπόληξή της περιτρέχει κυμάτιο ὕψους 0,055 μ., ἐντόνως ἀποκρουσμένο. Εἶναι ἀποκρουσμένη στὸ κάτω μέρος τῆς ἐμπροσθίας καὶ ἀριστερῆς πλευρᾶς καὶ στὶς κάτω ὀπίσθιες γωνίες. Στὴν ἄνω πλευρά, ἢ ὁποία εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι σώζονται: στὸ δεξιὸ μέρος της, σὲ ἀπόσταση 0,004 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,08 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρά, τὸρμος διαστάσεων 0,175 X 0,06 X 0,03 μ. (βαθ.) γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος. Ἀριστερὰ αὐτῆς ὑπάρχει ἓνας σχεδὸν ὀρθογώνιος τὸρμος διαστάσεων 0,05 X 0,04 X 0,04 μ. (βαθ.), πιθανῶς γιὰ τὸ δεξιὸ πέλμα τοῦ ἀγάλματος (τὸ ὁποῖο πατοῦσε κατὰ τὸ ἐμπρόσθιο τμῆμα του) καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κυκλικὸς τὸρμος 0,035 (δμ.) X 0,03 μ. (βαθ.). Στὸ ὀπίσθιο ἀριστερὸ μέρος τῆς ἰδίας ἐπιφανείας, σὲ ἀπόσταση 0,09 ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,10 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρά, σώζεται κυκλικὸς τὸρμος διαμ. 0,06 καὶ βαθ. 0,03 μ. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἐξαιρετικῶς διαβρωμένη καὶ ἀποτετριμμένη. Τὸ κάτω μέρος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς σὲ ὕψος 0,09 μ. εἶναι δουλεμένο μὲ βελόνι.

Βρέθηκε κατὰ τὴν κατεδάφιση τοῦ μεσαιωνικοῦ πύργου στὴν Ἀκρόπολη (Κουμανούδης 1875, 195-197).

Δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος.

Ὑψος 0,73, πλάτος 0,465 (ἄνω), 0,495 (κάτω), πάχος 0,365 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1-2: 0,008 (Ο) - 0,01, στ. 3 κ.έ: 0,005 μ.

Δημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1875, 195-197. Roberts - Gardner 1905, τ. II, 396-397, ἀρ. 148. *Agora XV*, ἀρ. 13. *IG II²* 1742. Tamaro 1921-22, ἀρ. 87. Thompson 1966, 1-10. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 47. *IG II³* 25.

Βιβλιογραφία: *SEG* 23, 88. Guarducci, *EG* II, 333. Χριστοφιλόπουλος 1977, 74 (*SEG* 27, 8). Lewis 1979, 133 (*SEG* 29, 146, 148).

Λεωντίδης πρυτάνεις		Λεῶν			
νικήσαντες		δ < ο > ξαν τῶι δήμωι			
	[Κ]ήτιοι		Φρεάρριοι		Πήληκες
5	Ἀμφιτέλης	45	Ἀντιχάρες	75	Φιλέας
	Ἀμφιτελίδο		Φιλίωνος		Φιλοθή<ρο>
	Τελέσιππος		Φιλέας		Ἴεροκλείδη[ς]
	Πεισίο		Φιλίωνος		Φείδωνος
	Ἀντικλείδης		Πειθιάδης		Ὑβάδαι
	Ἀντικλεί<δο>	50	Διοδώρο	80	Σίμων
10	[Ἄλι]μόσιοι		Ἀριστοκράτης		Σιμώνδο
	[Π]ρεσβυχάρη[ς]		Ἀρίστωνος		Χαιρίων
	Ἀριστίωνο[ς]		Εὐάγγελος		Πόλλιδος
	Νικήρατος		Χα[ι]ρελή<ιδο>		ἐξ Οἴο
	Λεωκράτος	55	Ἠγήμων	85	Γλαῦκος
15	Θόκριτος		Λάβητος		Γλαυκέτο
	Κηφισοδώρο		Φανόδημος		Ἐκαλείης
	Ποτάμιοι καθύ		Θεμισθοκλῆς		Φειδέστρατο[ς]
	Χαρῖνος				Σωσικλέος
	Λάχητος			90	Κρωπίδαι
20	Φίλιππος		[...σ]τρατος		Ἐνδημος
	Φιλίωνος				Ἄρρ<ε>νήιδο
	[Π]οτάμιοι ὑπέν(ερθεν)	60	Σονιῆς		Παιονίδα
	Κλεόνικος		Σπ[ευ]σι[κ]λῆς		Μενέστρατο[ς]
	Στησάρχο		Δημητ[ρ]ίο	95	Οἰνοφιλο
25	[Σ]καμβωνίδα		[Νι]κόμαχος		Θεογένης
	Ἀντικράτης				Θεοδώρο
	Εὐκράτο[ς]	65	Πολύξενος		Φιλόθηρος
	[Πυθ]όδωρος		Πολυκρά(τος)		Θεοφράστο
	Πυθοκλέος		Σμίκρων	100	Εὐπυρίδαι
30	Ἀριστήιδης				Φειδέστρατ[ος]
	Ἴμεραίο		Δειραδιῶται		Χαιρεστρ[άτο]
	Λευκονοιῆς		Ἄγων		Ἀντήρητος
	Καλλιμαχος		Τιμοκλέος		Αἰσχέο
	Ἄλκίο	70	Χαιρεφῶν	105	Αἰθαλίδαι
35	Χαριάδης				Κτήσιππος
	[Χ]αιροκλέος		Ποτάμιοι		Κτησωνίδο
	Διόγνητος		Νίκων		Εὐκλείδης
	Διογένος				Εὐκλέος
	[Χο]λλῆιδαι		Στρατόνικος	110	Κολωνῆς
40	[Ἀλ]κισθένης		<i>vacat</i>		Μενέστρατος
	[Ἀλ]κιβιάδο				Μενεκράτο[ς]
	[Νίκ]αρχος				Ἐρμόδωρος
	[Νι]κοξένο				Ἐρμούκο
	<i>vac.</i>				<i>vacat.</i>

Υπογραμμισμένα είναι τὰ γράμματα πὸν δὲν διαβάζονται σήμερα.

2 νικήσαντες δ<ό>ξαν τῶι δήμῳ: ἡ σύνταξις εἶναι προβληματική. Τὸ δόξαν ἐδῶ εἶναι αἰτιατικὴ ἀπόλυτος. Πρβλ. *IG* II² 2846, στ. 2 (22) καὶ *Ag.* XV, 13.2, ὅπου ἀπαντᾷ ἡ ἴδια σύνταξις. Θὰ περιμέναμε δόξαντος τοῦ δήμου, σύνταξις ἢ ὁποῖα ὁμως δὲν ἀπαντᾷ στις Ἀττικὲς ἐπιγραφές. Βλ. *Agora* 14+29 (I 4973+ I 3812). Ματθαίου 2004-9, 17. Ἡ ἔκφρασις σημαίνει ὅτι οἱ πρυτάνεις διακρίθηκαν σύμφωνα μὲ ἀπόφασιν τοῦ δήμου.

Σχόλια: Τὸ βᾶθρον ἀνέθεσαν οἱ πενήντα πρυτάνεις τῆς Λεωντίδος φυλῆς στὸν ἥρωα Λεῶ, ἀφοῦ ἀρίστευσαν σύμφωνα μὲ ἀπόφασιν τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου. Σύμφωνα μὲ τοὺς B. Meritt καὶ J. Traill ἡ κεφαλίδα, ὁ στοιχηδὸν τρόπος γραφῆς, ἡ ὀρθογραφία καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς χρονολογήσεως τῆς ἐπιγραφῆς στὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Εἰδικότερα τὴν χρονολογοῦν γύρω στὸ 370/69 π.Χ. στηριζόμενοι σὲ ἓνα θραῦσμα τῆς Ἀγορᾶς (Meritt 1947A, 150-151, ἀρ. 41) πὸν ἀναφέρει τὴν ἀνάθεσιν ἑνὸς *μαζονομείου* ἀπὸ τοὺς πρυτάνεις τῆς [Λεο]ντίδος. Ὁ D. Lewis ἀντιθέτως θεωρεῖ ὅτι ἡ χρονολόγησις τοῦ καταλόγου πρέπει νὰ μείνῃ ἀνοιχτή, καθὼς ἡ χρονολόγησις τοῦ θραύσματος τῆς Ἀγορᾶς τὸ 370/69 π.Χ. στηρίζεται στὴ λανθασμένη συμπλήρωσιν [Λεο]ντίδος στὸ στ. 10 (Lewis 1979, 133).

Προσωπογραφικά: Ὁ πρύτανης Θεμισθοκλῆς (στ. 58) ἴσως εἶναι δισηγγοῦς τοῦ γνωστοῦ Θεμιστοκλέους. Ἐκεῖνος ἢ ὁ υἱὸς του πλήρωσε ἓνα τριηραρχικὸν χρέος γιὰ τὸν Δημοφάνη Ἀλωπεκῆθεν γύρω στὸ 342 π.Χ. (*IG* II² 1622, στ. 333. Πρβλ. *APF*, ἀρ. 6669 VII). Ὁ Ἱεροκλείδης (στ. 77) εἶναι πάππος τοῦ Ἱεροκλέους πὸν ἦταν ἔφηβος τὸ 324 π.Χ. (*AE* 1918, 75, στ. 33). Τέλος ὁ Γλαῦκος (στ. 85) εἶναι πιθανῶς ὁ ἄνδρας πὸν ἔκανε μήνυσιν κατὰ τῆς κληρονόμου Φυλομάχης μεταξὺ τοῦ 380-360 π.Χ. (Δημοσθ. 43, 4, 7) [Meritt-Traill].

3. MA 13193

3. MA 13193 Άνω πλευρά

4. EM 8047. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ ὑμῆττειο μάρμαρο, ἑλλιπὲς κατὰ τμῆμα τῆς ἄνω καὶ κάτω πλευρᾶς.

Ἡ ἀριστερὴ κάτω ὀπίσθια γωνία, καθὼς καὶ ἡ ἐμπρόσθια κάτω δεξιὰ γωνία εἶναι ἀποκρουσμένες. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται ὀρθογώνιος τόρμος (διαστάσεων 0,23 X 0,29, βαθ. 0,07 μ.), ἀδρῶς δουλεμένος, γιὰ τὴν στερέωση πεσσόσχημης στήλης. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση. Οἱ πλαϊνὲς πλευρὲς φέρουν ἀποκρούσεις. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη.

Βρέθηκε κοντὰ στὸ νότιο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως (Lolling 1889α, 6). EM.

Ὑψος 0,38, πλάτος 0,64, πάχος 0,465 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,004 (O) - 0,006 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 5, 871b. Λόλλιγκ 1889α, 18-19. Foucart 1889, 346-354. *IG* II² 1751. *Agora* XV, ἀρ. 32. *IG* II³ 26.

Βιβλιογραφία: Sundwall, *Beiträge*, 59-74. Gomme 1933, 51-53, 58. Thompson 1966, 1-10 (*SEG* 23, 88). Veligianni-Terzi 1997, 161, G 22, 186.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[Π α] ν [δ] ι ο ν [ί δ ο ς π ρ υ τ ά ν ε ι ς ἄ ν έ θ ε σ α ν ο ί έ π ι - - -]
 ἄ [ρ χ ο] ν τ ο ς [σ τ ε φ α ν ω θ έ ν τ ε ς ὑ π ό τ ῆ ς β ο υ λ ῆ ς κ α ι τ ο ὕ δ ῆ μ ο υ]
 ἄ [ρ ε τ ῆ ς ἔ ν ε κ α κ α ι δ ι κ α ι ο σ ὄ ν η ς].

	[Παιανιῆς]	[Μυρρινούσιοι]	45	[Κυδαθηναίῆς]	non στοιχ.
	-----	-----		-----	
5	----- Π.Ο!	25	[Εὔξεν]ος Ἐ[ύ-ε.3-]ν [--]	[.]ε[--ε. 9--]ίο[υ]	
	-- ΟΞΑ!Δ...εου		Πολυκλῆς Θρασυμάχου	Ἰοφῶν Λύσιδος	
	Δ[ιφιλί]δης [Δι]φιλίδου		Χαρῖνος Χαρίου	Ἄντιφῶν Πυθέου	
	Ν[ι]κίας Διοφάνους		Λυσίμαχος Λυσιμένους	50	Τεισαμενός Πυθιονίκου
	Θουκλῆς Θεογένους		Αἰσχυλίδης Ἄριστάρχου		Σώφιλος Στεφάνου
10	Χαιρέστρατος Χαιρεστράτο[υ]	30	Ἄγγελειῆς	[.]ΑΟ[.]ΟΞΓΣΟΔ. . . ιου	
	Ἐκφαντος Ἄγνοθέου		Εὐφράνωρ Εὐφραίου	Ἄριστοκλῆς Ἰεροκλέους	
	Ἐρμογένης Ἐπιζήλου		Προκλείδης Μενεκράτους	Ἄρχ[ι]ας Ἄρεσίου	
	Φιλοχάρης Φιλοκύδο[υς]		Πε[....]ν[.]ς . . - - -	55	Ἄνδροκύδης Φιλάγρου
	Χάρης Χαριταίου		Κυ[θήρρ]ι[οι]		Διοκλῆς Δίωνος
15	Αὐτοκράτης Αἰσχίνου	35	Μν[η]σιγέ[νη]ς Καλλ[ι]τ[έλους]	[Π]ροβαλίσιοι	
	ἽΩαιῆς		Διόδοτος Διογένους		Στέφανος Δημύλου
	Ἄντιφάνης Ἄριστοφάνους		Πρασιῆς		Καλλικλῆς Φρύνωνος
	Εὐπόλεμος Μακαρέως		Εὔδημος <i>vacat</i>	60	Ἐνδημος Εὐδημίδου
	Εὔθοινος Φιλαρχίδου		Εὐσθένης Ἐλπωνος		Τολμαῖος Εὐθυνείδου
20	Κλεάριστος Φιλαρχίδου	40	Ἄβρώνιχος Ἄριστοκλέους		Θεογένης Ἄλιου
	Κονθυλίδα		Στειριῆς		
	Δημόφιλος Δημονίκου		Ἐφαιστόδωρος Ἄριζήλου		
			Θεόδοτος Πausανίου		
			Μελησίας Ἄριστοτέλους		

Γραμματεὺς τῆς βουλῆς [κ]αὶ τοῦ δήμου Δῶρος Σμικύθου Μελιτεὺς.

Στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ μέσα σὲ γραπτὸ στέφανο: ὁ δήμος, στὴν δεξιὰ πλευρὰ μέσα σὲ γραπτὸ στέφανο: ἡ βουλή.

Οί συμπληρώσεις εἶναι τῶν B. Meritt - J. Traill.

5 ΑΝΘ[--c. 7-8--]...ου: Meritt-Traill, AllC....c. 8....II//OI: Foucart, Köhler 6 -- ΟΣΑΙΔ...εου: σῴζεται τμήμα τῆς ἄνω καμπύλης τοῦ Ο, ἡ ἄνω κεραία τοῦ Σ, ἡ ἀπόληξη μιᾶς ὀξείας γωνίας καὶ ἡ ἄνω ἀπόληξη μιᾶς κατακόρυφης κεραίας:c. II....Δη[μ]έου: Sundwall με βάση τὸ ἔκτυπο Lolling: [--c. 8--]ος Δημέου: Meritt-Traill 33 Πε[ριγέ]ν[η]ς: Kirchner· Πα[υσα]ν[ία]ς [--c. 6--]ς: Meritt-Traill 35 Μν[η]σι[κλ]εῖ[δη]ς: Foucart, Köhler 52 [...]ΑΘ[.]ΟΣΓ[ΣΟΔ]...ίου: σῴζεται ἡ δεξιὰ λοξὴ κεραία ἐνὸς Α ἢ Λ, ἕνα Ο ἢ Θ, μετὰ ἀπὸ κενὸ ἐνὸς γράμματος, ἕνα Ο ἢ Θ, οἱ δύο ἀκραῖες ὀριζόντιες κεραῖες ἐνὸς Σ ἢ Ε. Σύμφωνα μετὰ τὰ παραπάνω μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ τὸ ὄνομα [Γν]ᾶθ[ι]ος. Στὴ συνέχεια σῴζεται ἡ κατακόρυφη καὶ ὀριζόντια κεραία ἐνὸς Γ ἢ Ρ. Μετὰ τὸ Δ σῴζονται οἱ κάτω ἀπολήξεις τριῶν κατακόρυφων κεραίων. Ἡ συμπλήρωση τοῦ πατρωνίου εἶναι προβληματική. Köhler -Foucart: [Ἴσ]όδ[ημ]ος Ἴσοδήμου. Meritt: Ἴσόδ[ημ]ος Ἴσοδήμου.

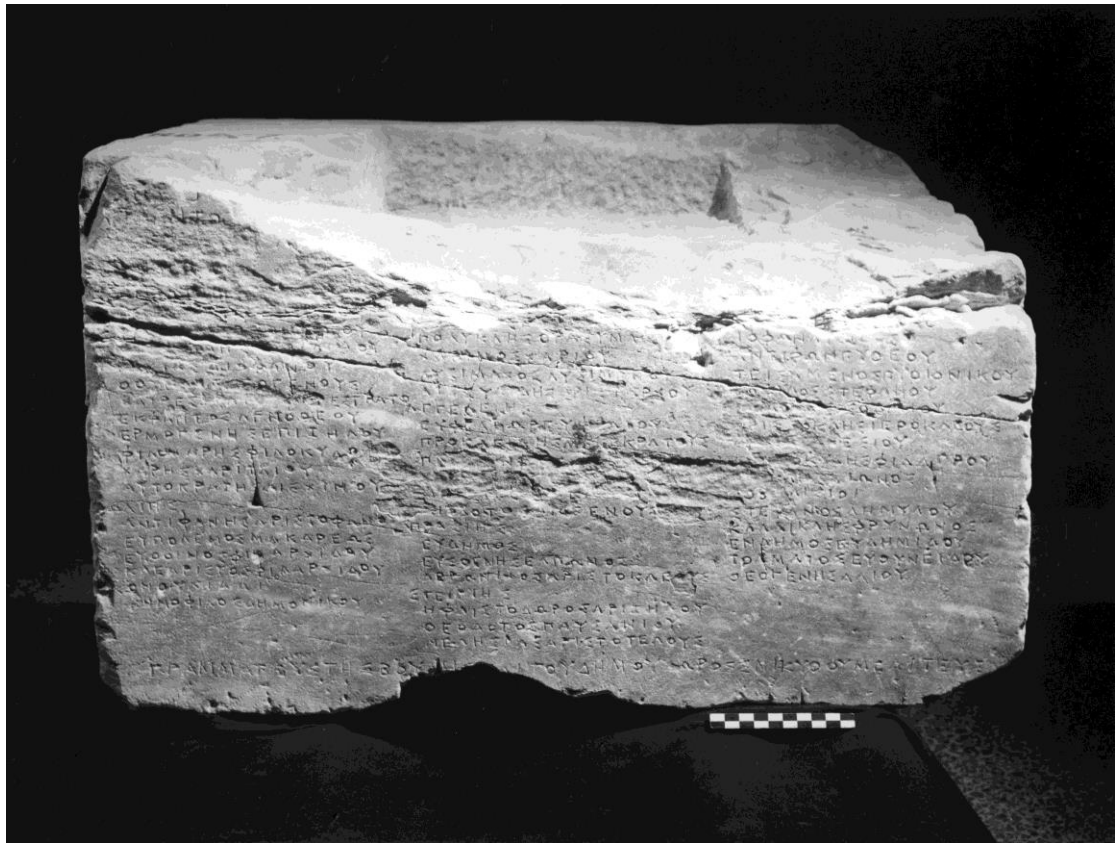
Σχόλια: Οἱ πρυτάνεις τῆς Πανδιονίδος φυλῆς ποὺ στεφανώθηκαν ἀπὸ τὴν βουλή καὶ τὸν δῆμο μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας τους, ἀνέθεσαν τὸ μνημεῖο στὴν Ἀκρόπολη. Τὰ ὀνόματά τους ἀναγράφονται κατὰ τριττῶς καὶ δήμους: στὸν πρῶτο στοῖχο ἀναγράφονται οἱ πρυτάνεις ἀπὸ τοὺς δήμους ποὺ ἀνήκουν στὴν τριττὴ τῆς Μεσογαίας, στὸν δεύτερο οἱ πρυτάνεις ἀπὸ τοὺς δήμους τῆς τριττύος τοῦ Ἄστεως καὶ στὸν τρίτο ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς δήμους τῆς τριττύος τῆς Παραλίας. Οἱ τριττύες τῆς Μεσογαίας καὶ τοῦ Ἄστεως ἐκπροσωποῦνται ἀπὸ δεκαεπτὰ μέλη, ἐνῶ ἡ τριττὴ τῆς Παραλίας ἀπὸ δεκαεξὶ μέλη, ἥτοι συνολικῶς πενήντα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πρυτάνεων ποὺ ἐκπροσωποῦσαν τὶς τριττῶς στὴν βουλή δὲν ἦταν πάντοτε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ κυμαινόταν ἐλαφρῶς τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Στὴν Πανδιονίδα φυλὴ συνηθιζόταν μία τριττὴ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς τῶν Κυδαθηναίων (στ. 45) καὶ τῆς Προβαλίνθου (στ. 66). Ὁ δῆμος τῶν Κυδαθηναίων εἶχε αὐξημένη ἐκπροσώπηση πρὶν τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἐνῶ ἡ Ὅα καὶ ὁ Μυρρινοῦς εἶχαν μικρὴ ἐκπροσώπηση (Gomme 1933, 53).

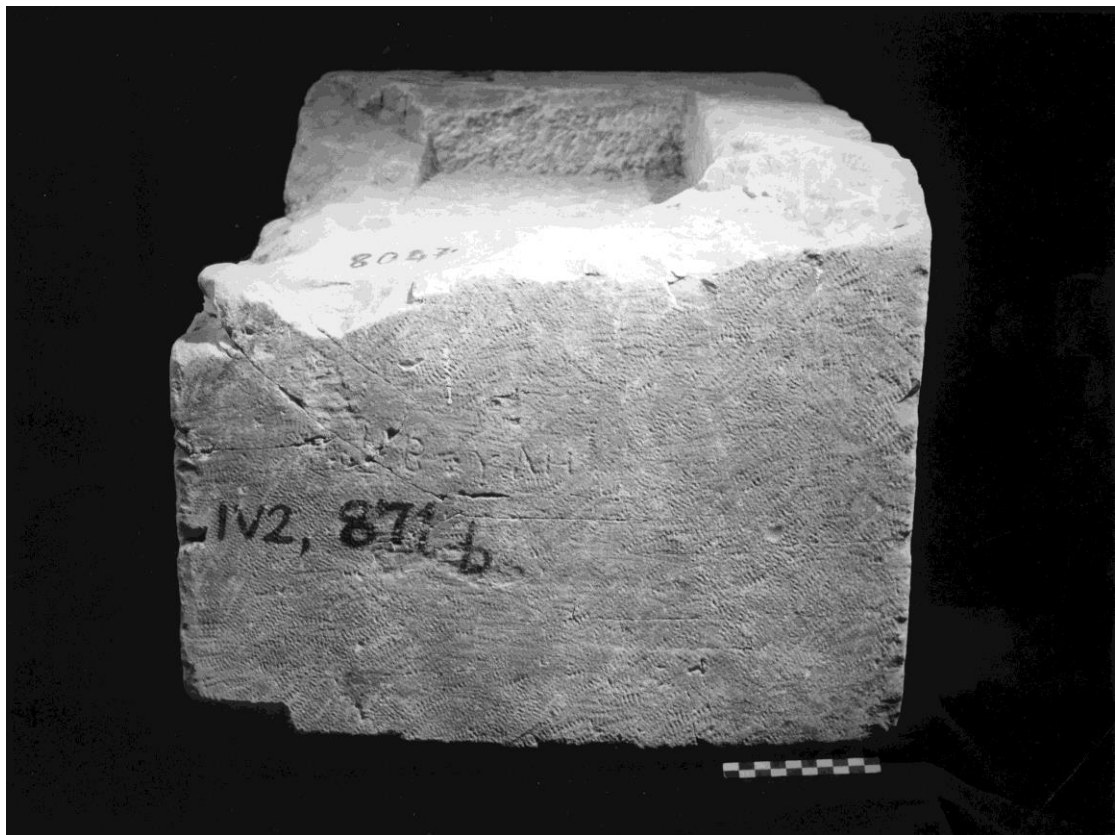
Ἐπῆρχαν μικρὲς γεωγραφικὲς ἀποκλίσεις στὴν κατανομὴ τῶν δήμων σὲ τριττῶς τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Γιὰ παράδειγμα ὁ Κύθηρος (στ. 34), ποὺ ἐδῶ ὑπάγεται στὴν τριττὴ τοῦ Ἄστεως, σὲ ἄλλες ἐπιγραφὲς ἀνήκε στὴν τριττὴ τῆς Παραλίας (ὅπως τὴν ἐποχὴ τοῦ Κλεισθένους) ἢ τῆς Μεσογαίας ποὺ γειτνιάζαν. Ἐπίσης ἡ Προβαλίνθος (στ. 66) ὑπάγεται στὴν τριττὴ τῆς Παραλίας, ἐνῶ ἄλλοῦ στὴν τριττὴ τοῦ Ἄστεως. Ἡ διαφορετικὴ συχνὰ κατανομὴ τῶν δήμων ὀφείλεται στὴν ἀνάγκη ἐξισορροπήσεως τῶν μεγάλων ἀποκλίσεων στὴν ἐκπροσώπηση τῶν τριττύων στὴν βουλή.

Προσωπογραφικά: Ὁ πρύτανης τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν σώζεται στὸν 6ο στίχο, ἀνῆκε στὴν πλούσια οἰκογένεια τοῦ Δημέου ἀπὸ τὴν Παιανία σύμφωνα μὲ τὸν J. Sundwall, ὁ ὁποῖος συμπληρώνει [Δημοφάνης Δημ]έου. Αὐτὸς ἦταν πατέρας τοῦ Δημοφίλου, ἐπίσης πρυτάνεως. Ἡ συμπλήρωση αὐτὴ ὅμως δὲν ἐπιβεβαιώνεται σύμφωνα μὲ τὰ σωζόμενα γράμματα στὸν λίθο. Ὁ πάππος τοῦ Χαιρεστράτου Χαιρεστράτου Παιανιέως (στ. 10), Χαρμαντίδης, ἦταν ταμίας τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 427/6 π.Χ. καὶ ὁ ὁμώνυμος ἀδελφός του ἦταν νικητὴς χορηγὸς στὰ Θαργήλια τὸ 403/2 π.Χ. (*IG II²* 1138, στ. 25-27). Ὁ ἀδελφὸς ἢ ἐξάδελφος τοῦ πρυτάνεως Φιλοχάρους Φιλοκύδους Παιανιέως (στ. 13) ἦταν τριήραρχος τὸ 323/2 π.Χ. (*IG II²* 1632, στ. 67: Φιλοκράτης Παιανιεύς). Ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτους Αἰσχίνου Παιανιέως (στ. 15), Αἰσχίνης Αὐτοκράτους, ἴσως ἦταν ἔφηβος τὸ 305/4 π.Χ. (*IG II²* 478, στ. 37) καὶ ὁ Στέφανος Δημόλου Προβαλίστιος (στ. 58) ἦταν πιθανῶς διαιτητὴς τὸ 325 π.Χ. (*IG II²* 1926, στ. 49).

Ἐνα σημαντικὸ προσωπογραφικὸ δεδομένο ποὺ μπορεῖ νὰ κατεβάσει τὴν χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς στὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. εἶναι ὅτι ὁ Τεισαμενὸς Πυθιονίκου Κυδαθηνεύς (στ. 50) ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο ἀβεβαίου γένους τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (*IG II²* 2413, στ. 14) καὶ σὲ βουλευτικὸ κατάλογο τοῦ 304/3 π.Χ. (*Agora XV*, ἀρ. 61, στ. 69). Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο, καὶ ὄχι γιὰ ὁμώνυμο ἐγγονό του, ὡς βουλευτὴς θὰ ἦταν πολὺ ἠλικιωμένος.

4. EM 8047

4. EM 8047 Δεξιά πλευρά

4. EM 8047 Ἀριστερή πλευρά

5. EM 8672+3241. 8670. 8673+8674. 8675. Δύο συνεχόμενες στήλες από υμήττειο μάρμαρο, αποτελούμενες από πέντε τεμάχια (a-e).

a (EM 8672+3241): Τμήμα στήλης, πανταχόθεν έλλιπές.

b (EM 8670): Τμήμα στήλης, πανταχόθεν έλλιπές. Ή ενεπίγραφη έπιφάνεια είναι έντόνως άποκρουσμένη. Στο άνω μέρος της σώζεται εισέχον τμήμα σωζομένου ύψους 0,045, βάθους 0,01 μ., με ίχνος άναγλύφου.

c (EM 8673+8674): Τμήμα στήλης συγκολλημένο από δύο τεμάχια, πανταχόθεν έλλιπές.

d (EM 8675): Δεξιό τμήμα στήλης πανταχόθεν έλλιπές, πλήν τής όπισθίας και δεξιᾶς πλευρᾶς. Στο άνω μέρος τής έμπροσθίας πλευρᾶς σώζεται μικρό εισέχον τμήμα βάθους 0,015 μ. σε άπόσταση 0,03 μ. επάνω από την έπιγραφή, με ίχνος άναγλύφου. Ή όπίσθια πλευρά είναι άδρῶς δουλεμένη.

e (EM 8676): Τμήμα στήλης πανταχόθεν έλλιπές.

a, c, e: Βρέθηκαν στη νότια κλιτῶ τής Άκροπόλεως. EM.

b: Βρέθηκε στις 7 Νοεμβρίου τοῦ 1842 κατά τις άρχαιολογικές έρευνες άνατολικῶς τοῦ Έρεχθείου (Πιττάκης, *AE* 1842, άρ. 1435). EM.

d: Βρέθηκε στις 11 Άπριλίου τοῦ 1852 κατά τις άνασκαφές τοῦ Beulé δυτικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1854, άρ. 2111). EM.

a: Ύψος 0,24, πλάτος 0,27, πάχος 0,06 μ.

Ύψος γραμμ. 0,005 μ.

b: Ύψος 0,215, πλάτος 0,25, πάχος 0,10 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1- 2: 0,008 (0) - 0,012. Στ. 3-4: 0,005 μ.

c: Ύψος 0,18, πλάτος 0,24, πάχος 0,07 μ.

Ύψος γραμμ. 0,005 μ.

d: Ύψος 0,42, πλάτος 0,237, πάχος 0,155 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1: 0,013. Στ. 2: 0,008. Στ. 3 κ.έξ.: 0,005 μ.

e: Ύψος 0,30, πλάτος 0,28, πάχος 0,12 μ.

Ύψος γραμμ. 0,005 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1842, άρ. 1435. Ό ίδιος, *AE* 1853, άρ. 1435. Ό ίδιος, *AE* 1854, άρ. 2111. *IG* II 1014. *IG* II 1017. *IG* II² 1699b, d. *IG* II³ 31.

Βιβλιογραφία: Sundwall, *Beiträge*, 34. Gomme 1933, 51, σημ. 2. Veligianni-Terzi 1997, 158, G10, 187 e. *APMA* 5, 2010, άρ. 221, 1002.

	a		b		c		d
Non στοιχ.	[β ο υ λ ε υ τ α ἰ ἀ ν έ θ ε σ α ν ο ἰ ἐ] π ἰ Π υ θ [ο δ ό τ ο υ ἄ ρ χ ο ν τ ο ς μ ε τ ᾶ] τ ῶ ν [κ] ε χ						
	[σ τ ε φ α ν ω θ έ ν τ ε ς ὑ π ό τ ο ὺ δ ή] μ ο υ δ ι [κ α ι ο σ ύ ν η ς ἔ ν ε κ α] .						
	[Ἐρεχθίς]	[Αἰγίς]		Πα[νδιονίς]		[Λεωντίς]	25 [Ἀκαμ]αντίς
		-----		Ν[ίκ]ω[ν---]		-----	-- δης Θορίκ[ι]ος
		-----		Τάχυλλ[ο]ς [Κυδαθηναίεύς]		-----	-- ος Θορίκιος
	[- - - - -	-----] . . ος Ἐσστ[ιαιόθεν]	15	[Σωγ]ένης Κυ[δ]α[θηναίεύς]		--- ς Δ[ειραδιώτης]	- - - ς ἐκ Κεραμέων
5	[- - - -]ος	. Γνάθιος Ἴκαριεύς <i>vacat</i>		- - - ς Ἄγ[γεληθεν]	20	[Δρο]μοκλείδη[ς - - -]	- - - ἐ]κ Κεραμέων
	[- - -]ος	Ἐλπίας Ἴκαριεύς		-----		Ἴέρων Κήττιος	30 - - ης Χολαργεύς
	-----	10 [Π]ολύστρατος Σ . ρ[-----]		-----		Εὐθύδημος Παιο[νίδης]	- - ἀτ]η[ς] Προσπάλτιος
		[Χα]ρίσιος Ἐρχ[ιεύς]		-----		Σώστρατος Εὐ[πυρίδης]	- - ος Χολαργεύς
		----- ς Ἴκ[αριεύς]		----- σιος		Κόν[ω]ν - - -	- - ης Σφήττιος
		-----				Σι - - - - -	- - ρος Προσπάλτιος
							35 - - ρος Προσπάλτιος
							- - δημοσ Χολαργεύς
							- - ης Θορίκιος
							- - - ης Θορίκιος
							- - - Θορί]κιος - - -

e

[ειροτονημένων βουλῆς ταμιῶν καὶ τῶν γραμματέων]

40	[Οἰνηίς]	45	[Κεκροπίς]	[Ἴ]πποθω[ντίς]	[Αἰαντίς]	60	[Ἄντιοχίς]
				Τίμαρχος Ἐλ[ευσίνιος]			
				50 Φίλαγρος Ἐλε[υσίνιος]			
				Κηδικράτης Δε[κελεεύς]			
			[- - - Φλ]υεύς	Πολυκράτης Δε[κελεεύς]			
			- - - - -	Λεωκράτης Δε[κελεεύς]			
			[- - - Ἄθμο]νεύς	Σωτέλης Ἐλε[υσίνιος]			
			- - - - -	Κλεόφαντος [Ἐλευσίνιος]			
			[- - Τρινε]μειεύς	Θεόδοτος Δεκ[ελεεύς]			
			[- - - Αἰξ]ωνεύς	Μνησίφιλο[ς - - -]			
			[- - - Φ]λυεύς	Θέρσιπ[π]ο[ς - - -]			
				Ἰεροκ[λ - - - -]			
				- -			

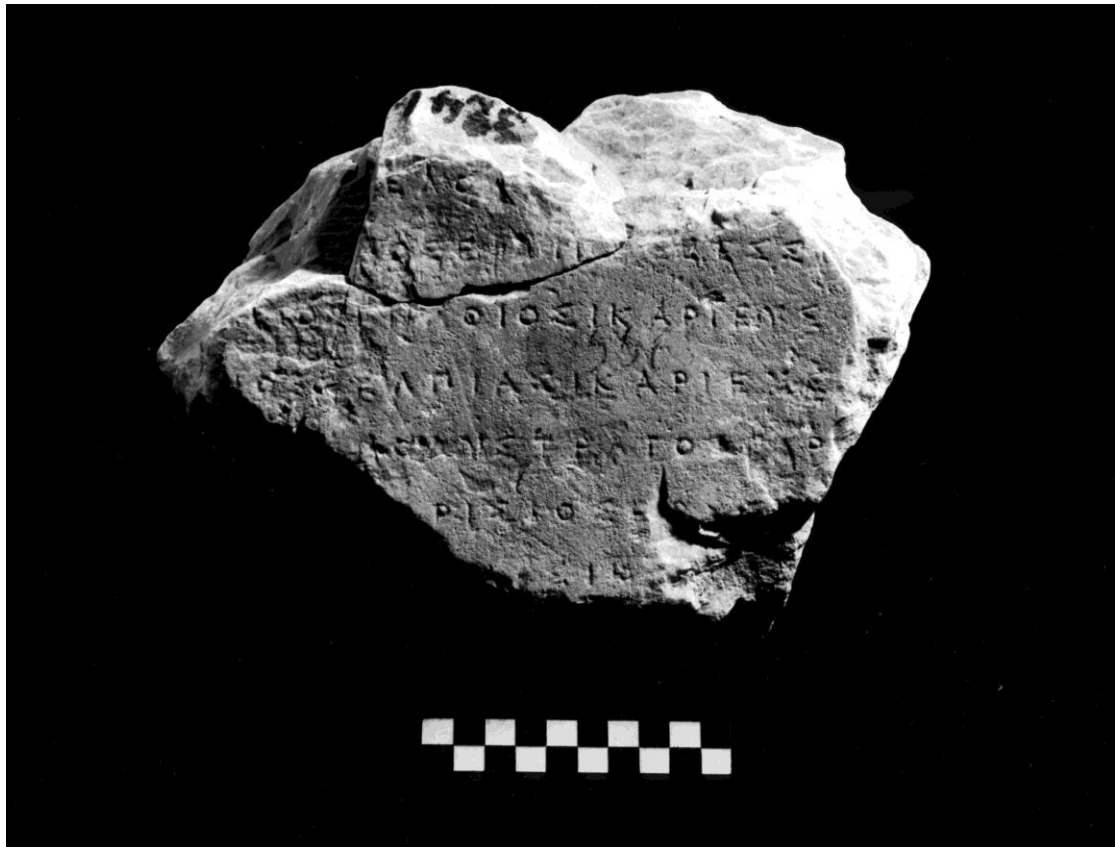
Οί συμπληρώσεις όφείλονται στούς έξής:

Του στ. 1 οί U. Köhler και J. Kirchner, του στ. 2 ό U. Köhler, τών στ. 3-11 ό A. Wilhelm, τών στ. 12-15 ό U. Köhler, του στ. 16 ό J. Sundwall, τών στ. 18-19 ό J. Kirchner, τών στ. 20-24 ό A. Wilhelm, τών στ. 25-39 ό U. Köhler και τών στ. 40-58 ό A. Wilhelm.

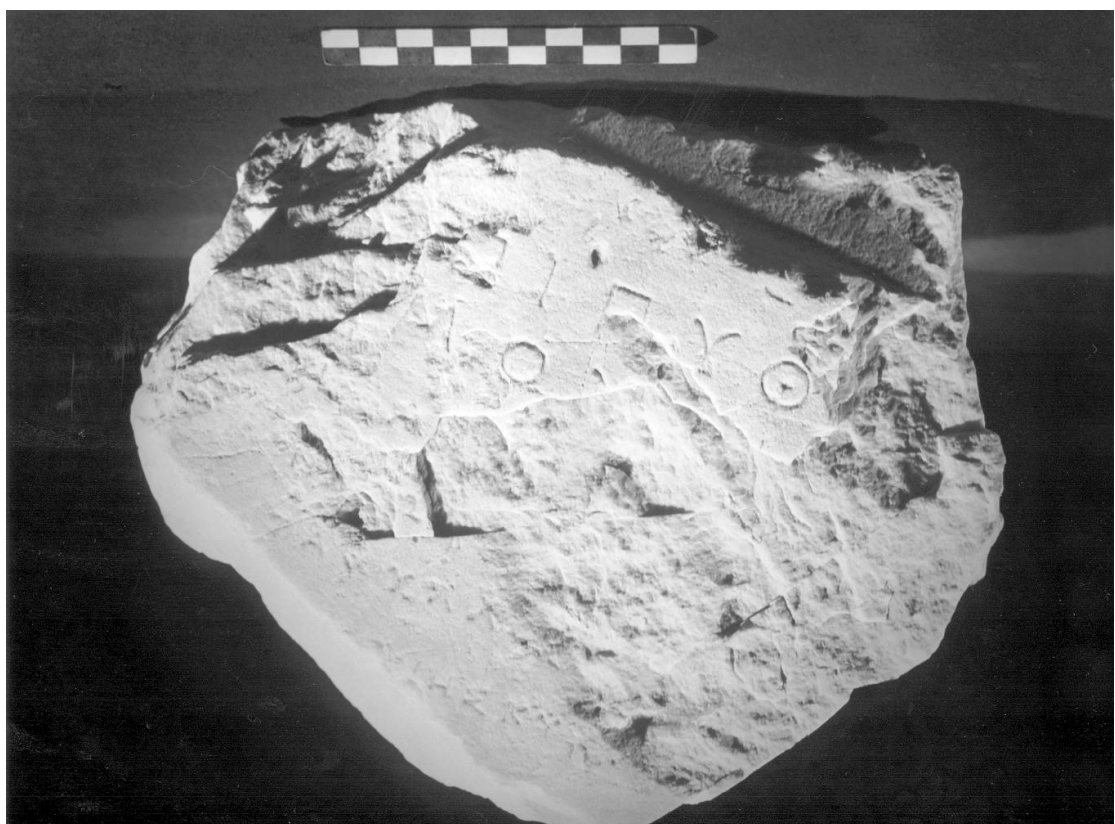
Σύμφωνα με τόν J. Kirchner ό χαρακτήρ τής έπιγραφής είναι πιθανώς ό ίδιος με τής IG II² 223.

Υπογραμμισμένα είναι τὰ γράμματα που δέν σώζονται σήμερα.

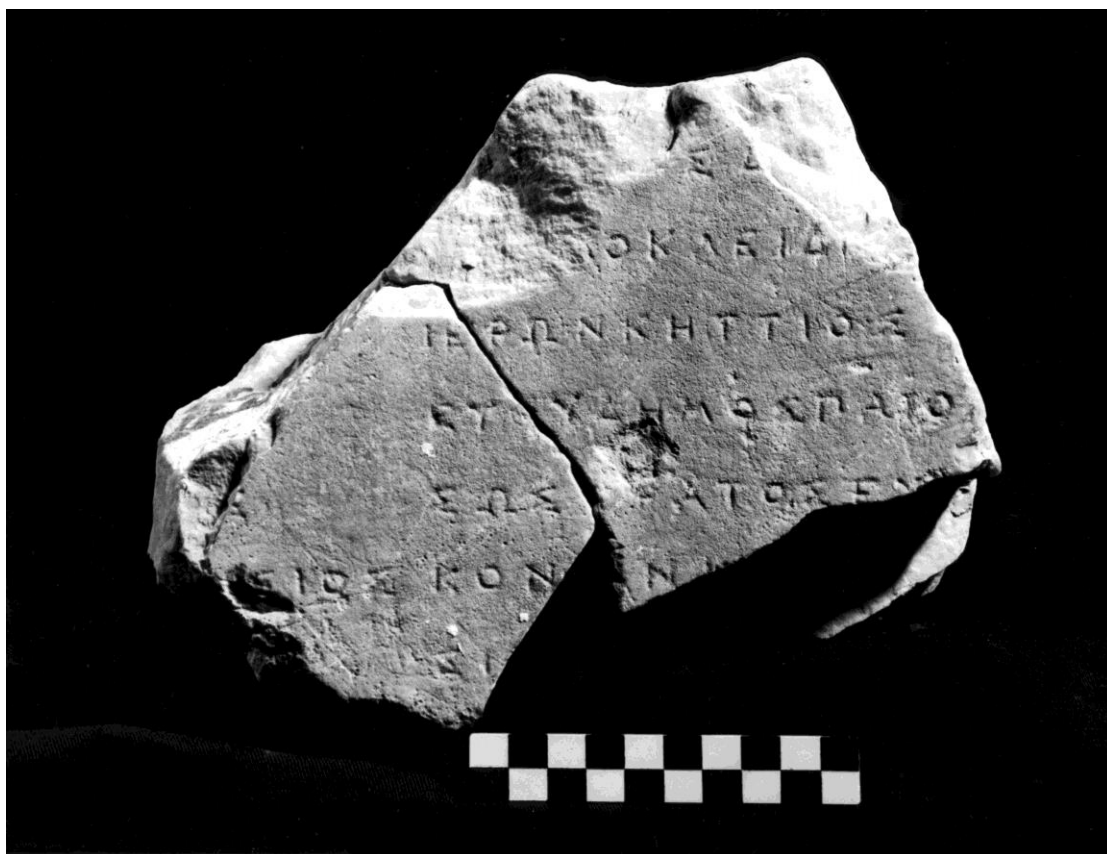
Σχόλια: Οί βουλευταί επί Πυθοδότου άρχοντος τιμήθηκαν με ψήφισμα του δήμου και ανέθεσαν στήλη με ανάγλυφη παράσταση στην Ακρόπολη. Ο κατάλογος δέν όμοιάζει με τούς άλλους βουλευτικούς καταλόγους, όπου τὰ δημοτικά αναγράφονται κάτω από τò όνομα τής φυλής, αλλά έδω αναγράφονται στην ίδια σειρά με τὰ όνόματα (χωρίς πατρώνυμα). Ίσως τò έν λόγω άνάθημα σχετίζεται με τò άνάθημα στον Ήφαιστο και την στεφάνωση τής βουλής από τόν δήμο τò ίδιο έτος (IG II² 223). Πιθανότατα και οί δύο έπιγραφές χαραχθηκαν από τò ίδιο χέρι.

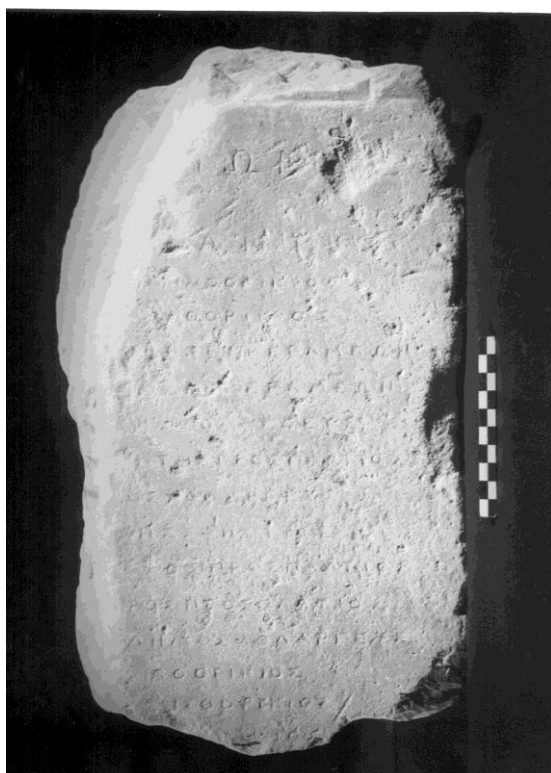
5. EM 8672 + 3241 (α)

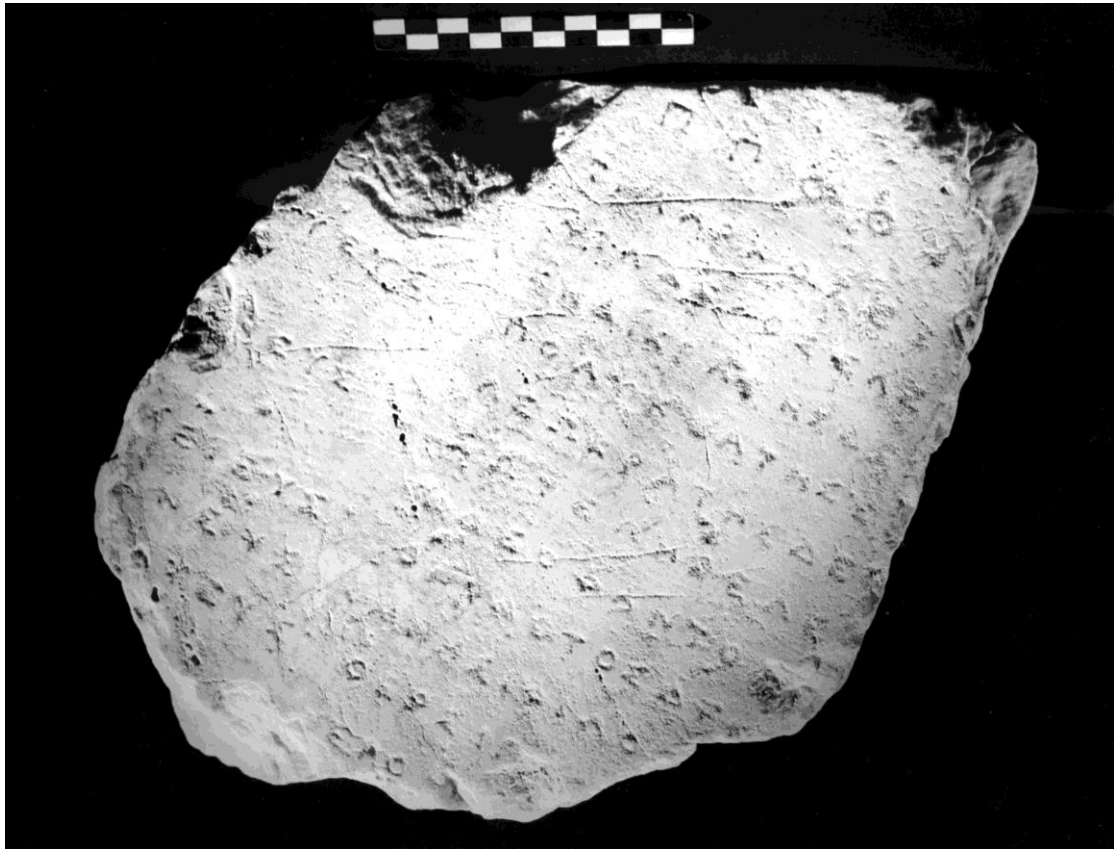
5. EM 8670 (b)

5. EM 8673+8674 (c)

5. EM 8675 (d)

5. EM 8676 (e)

6. EM 326. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ μάρμαρο Ἐλευσίνοσ, ἐλλιπὴσ κατὰ τὸ ἀριστερὸ μέρος.

Στὸ δεξιὸ μέρος τῆσ ἄνω πλευρᾶσ, σὲ ἀπόσταςη 0,06 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,02 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρά, σῶζεται τὸρμος (διαστάσεων 0,165 X 0,09 X βαθ. 0,005 μ.) γιὰ τὴν στερέωση τοῦ δεξιοῦ πέλματοσ ὀρειχαλκίνοσ ἀγάλματοσ. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆσ ἄνω πλευρᾶσ, σὲ ἀπόσταςη 0,12 ἀπὸ τὴν δεξιὰ κοιλότητα καὶ 0,04 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρά, ὑπάρχει τὸρμος διαστάσεων 0,127 X 0,11 X 0,02 μ. γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ πέλματοσ τοῦ ἀγάλματοσ. Στὴν κάτω πλευρὰ σῶζεται τετράγωνοσ τὸρμος διαστάσεων 0,105 X 0,105 X 0,04 μ. σὲ ἀπόσταςη 0,10 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,105 ἀπὸ τὴν ὀπίσθια καὶ 0,075 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρά. Ἀριστερὰ τοῦ προηγουμένου τὸρμου ὑπάρχει ἄλλοσ κυκλικὸσ διαμέτροσ 0,038 καὶ βάθοσ 0,04 μ. Βρέθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1905 στὴ βόρεια κλιτὸ τῆσ Ἀκροπόλεωσ, στὴ συμβολὴ τῶν ὁδῶν Θόλου καὶ Κλεψύδρασ (Nachmanson 1908, 199). EM.

Ῥῦσοσ 0,175, πλάτοσ 0,365, βάθοσ 0,325 μ.

Ῥῦσοσ γραμμ. 0,006 (O) - 0,009 μ.

Δημοσιεύσεισ: Nachmanson 1908, 199-204. *IG II² 2822. IG II³ 28.*

Βιβλιογραφία: Sundwall, *Beiträge*, 43. Veligianni-Terzi 1997, 157, G 5, 185, σημ. 604, 186, σημ. 608.

349/8 π.Χ.

[ταμίαι τ]ῶν [ἡσ θε]ο[ῦ ἐ]π[ὶ Καλ]-

v. 1- 5 στοιχ. 22

[λιμάχο]υ ἄρ[ξαν]τεσ ἀνέθεσ[α]-

[ν στεφ]ανωθέντεσ ὑπὸ τῆσ β[ο]-

[υλῆσ] καὶ τοῦ δήμου ἀρετῆσ [ἐ]-

5 [νεκα κ]αὶ δικαιοσύνησ.

[Ἀμεινίας] Φιλίππο Ἀγρυλῆ, Πλάτων Ἰσοτίμο Ἰφιστιά(δης)

non στοιχ.

[Μνησαγό]ρασ Μνησιλόχ : Ἄλαι, Δείνων Δεινίο Ἀχαρν(εῦσ)

[Ταχυκλῆ]σ Φορμίωνοσ Μυρρι : Ἐξηκεστίδης Ἐξηκίο Ζυπε(ταιῶν)

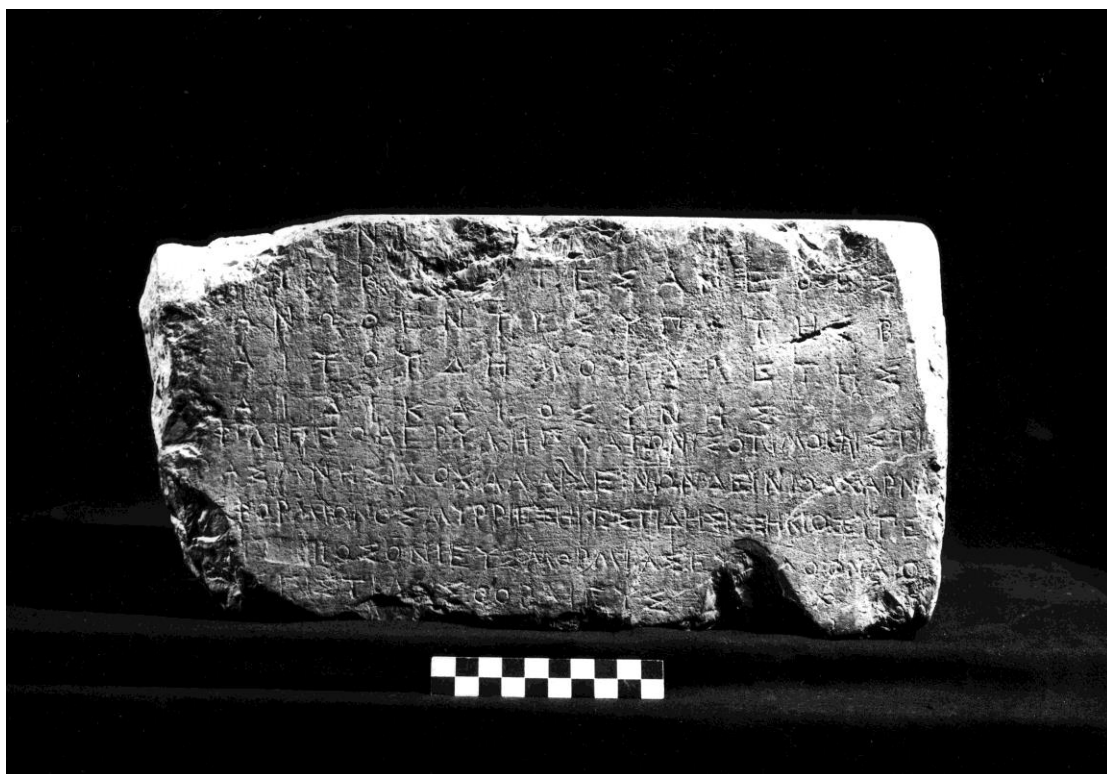
[Ἥγησ]ί[α]σ Ἥγ]ίο Σονιεύσ : Μορμίας Εὐ[βό]λο : Ο<ι>ναῖοσ.

10 [γραμματεῦ]σ Πιστίδης Θοραιεύσ.

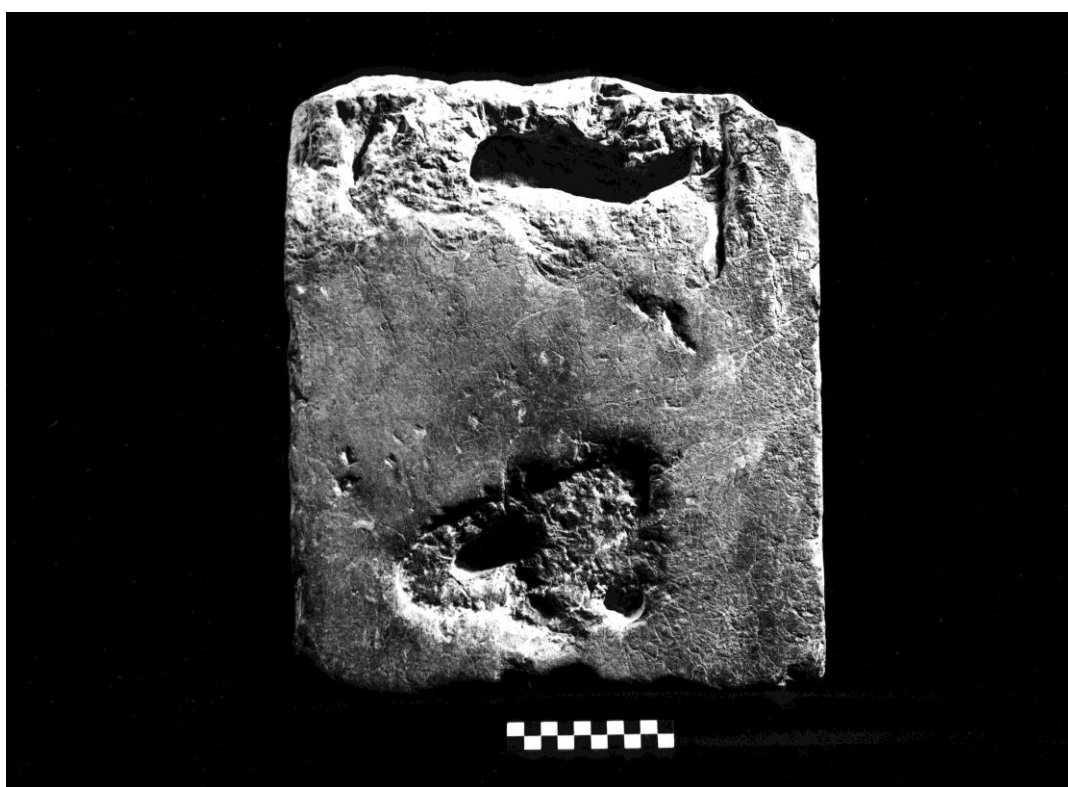
Οἱ συμπληρώσεισ ὀφείλονται στὸν E. Nachmanson βάσει τῆσ *IG II² 1436*, ὅπου ἀπαντοῦν τὰ ὀνόματα τῶν ἐννέα ἀξιωματοῦχων.

Σχόλια: Ὀκτώ ταμίες τῆς Ἀθηνᾶς, στοὺς ὁποίους ἀπονεμήθηκε στέφανος με ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς θητείας τους, ἀναθέτουν ἄγαλμα τῆς θεᾶς. Μὲ βάση τὸν λόγο ταμιῶν *IG II² 1436*, στὸν ὁποῖο ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ἰδίων ταμιῶν κατὰ τὴν ἐπίσημη τάξη τῶν φυλῶν, ἢ ἐν λόγῳ ἐπιγραφῆ χρονολογεῖται ἐπὶ Καλλιμάχου ἄρχοντος (349/8 π.Χ.). Ὡστόσο τὸ σῶμα δὲν εἶναι πλήρες, ἐφόσον δὲν συμπληρώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν δέκα, ὅπως καὶ στὴν *IG II² 1436*. Ἡ Αἰαντὶς φυλὴ δὲν ἀντιπροσωπεύεται τὸ ἔτος αὐτό. Ἄλλωστε οἱ ταμίες ὀρισμένων φυλῶν κατὰ τὴν δοκιμασία ἀπορρίπτονταν. Σύμφωνα με τὸν E. Nachmanson οἱ συντμήσεις τῶν ὀνομάτων, καθὼς καὶ οἱ γενικὲς σὲ -ο ἀντὶ –ου ἔγιναν πιθανῶς λόγῳ ἐλλείψεως χώρου.

Προσωπογραφικά: Ἐνας Ἀμεινίας Ἀγρυλῆθεν ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰ π.Χ. Βλ. Λεονάρδος 1917, 45, 92, β5. Traill *PAA*, τ. 2, 68, ἀρ. 123180, 123185. Μορμίας Εὐβούλου ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο τῆς Ἴπποθωντίδος. Βλ. Traill *PAA*, τ. 12, 449, ἀρ. 658805. Γιὰ τὰ ὑπόλοιπα ὀνόματα βλ. *IG II² 1436*.

6. EM 326

6. EM 326 Άνω πλευρά

6. EM 326 Κάτω πλευρά

7. EM 8797. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ ἀριστερὸ καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμῆμα ὀρθογωνίας κοιλότητος, διαστ. 0,455 X 0,20 X 0,07 μ. (βάθος), ἡ ὁποία εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη γιὰ τὴν ἐνθεση πλίνθου ἀγάλματος. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι ἐπίσης ἀδρῆ, ἐνῶ ἡ δεξιὰ εἶναι εἰργασμένη μὲ βελόνι.

Βρέθηκε στὶς 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1849 ἀνατολικῶς τοῦ βάθρου τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου (*IG* II 1209. Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2144 & 1859, ἀρ. 3635). EM.

Ὑψος 0,21, πλάτος 0,51, βάθος 0,28 μ.

Ὑψος γραμμάτων 0,008 (O) - 0,013 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2144 & 1859, ἀρ. 3635. Wilhelm 1942, 146. *IG* II² 2824. Traill 1986, 90-92, ἀρ. 8, πίν. 6, 2 (*SEG* 36, 239, 299). *IG* II³ 36.

Βιβλιογραφία: *SEG* 42, 151. Pritchett 1946, 164. Lewis 1963, 34-36, ἰδίως 35, σημ. 123. Rhodes 1971, 385-388, ἰδίως 386, σημ.5.

313/12 π.Χ.

[- - c. 5 ½ - -]αι καὶ ταμίας οἱ ἐπὶ Θεοφράστου ἄρχοντος στε-
[φανωθέ]ντες ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικ[αι]-
[ιοσύνης ἀ]νέθηκ[α]ν Ταμίας : Γοργιάδης Μνησικλείδου Ἴκ[α]-
[ριεύς - - - c.7 - - - : Αν]δροκλῆς Ἀνδρίου : Ἀλαιεύς, Φίλαγρο[ς]
5 [- - - - : Ἐρχιεύς ; - - - -]Ι . Ν[ι]κοκράτου : Ἀλαιεύς *vacat*
vacat 0,045μ
(ἕως καὶ τὸ κάτω πέρασ της βάσης)

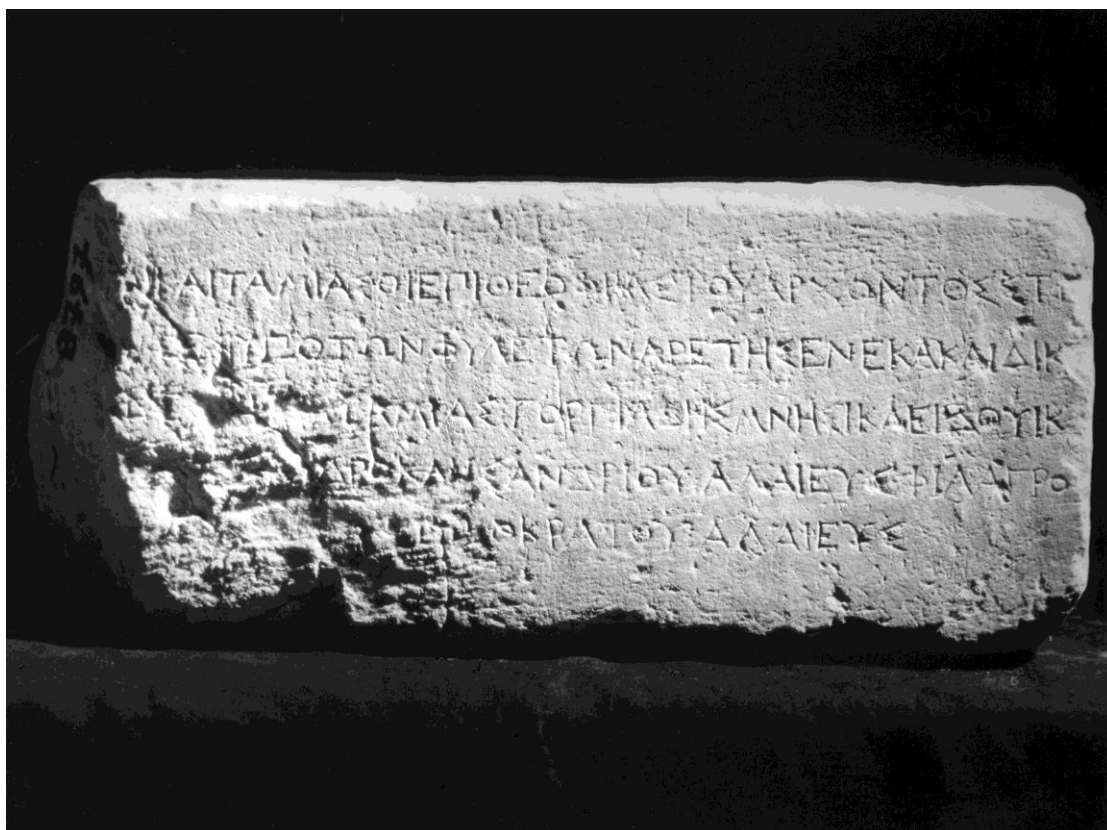
Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν J.S. Traill.

1, 4: [ὄριστ]αί, [ὄρισται] S. Humphreys.

Σχόλια: Τρεῖς ἀξιωματοῦχοι καὶ ἓνας ταμίας, ἀφοῦ στεφανώθηκαν ἀπὸ τοὺς φυλέτες ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης, προσέφεραν βάση μὲ λίθινο ἄγαλμα στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ J. Traill πιστεύει ὅτι οἱ ἀξιωματοῦχοι δὲν εἶναι ἐπιμελητῆς-τριττύαρχοι, οἱ ὁποῖοι συνήθως ἀπαντοῦν σὲ ἐπιγραφὰς τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. Ὁ S. Humphreys πρότεινε τὴν συμπλήρωση ὄρισται. Ὑποστήριξε, ὅτι τουλάχιστον δύο ἢ τρεῖς ὄρισται ἐκλέγονταν ἀπὸ ἓναν δῆμο, ἐὰν χρειαζόταν ὀριοθέτηση τοῦ δήμου (*SEG* 42, 151).

Ο J. Traill με βάση το σχήμα των γραμμάτων συμφωνεί με την άποψη του A. Wilhelm και δέχεται ως πιθανότερη χρονολόγηση το 313/2 π.Χ.

Προσωπογραφικά: Το όνομα Φίλαγρος δεν είναι γνωστό στις Αραφηνίδες Άλεις. Επίσης δεν φαίνεται να συνδέεται με έναν Φίλαγρο Διοκλέους από τις Αιξωνίδες Άλεις στην *IG II² 2820*, στ. 24 (Pritchett 1946, 162-4). Ο μόνος δήμος της Αιγηίδος, όπου μαρτυρείται το όνομα Φίλαγρος είναι η Έρχια. Ένας Παράμυθος Φιλάγρου Έρχιεύς ήταν γραμματεύς το 387/6 π.Χ. (*IG II² 28*, στ. 1) και μπορεί να θεωρηθεί ότι ο Φίλαγρος της επιγραφής μας είναι ένας απόγονος. Το κενό διάστημα στην αρχή του 5ου στίχου είναι περιορισμένο και το Έρχιεύς είναι ένα γράμμα μακρύτερο από το συντομότερο σ' αυτήν την φυλή δημοτικό Βατεύς. Ο J. Traill θεωρεί ότι υπάρχει διάστημα 17 γραμμάτων πριν από το Ν του Νικοκράτους, συνεπώς εάν αφαιρέσουμε το διάστημα που καταλαμβάνει το Έρχιεύς υπολείπεται διάστημα δέκα γραμμάτων για το όνομα του πατρός του Φιλάγρου και του υιού του Νικοκράτους. Και τα δύο ονόματα δηλαδή ήταν ολιγοσύλλαβα. Η συμπλήρωση του A. Wilhelm Νικίας για τον υιό του Νικοκράτους, αν και υποθετική, είναι τουλάχιστον πιθανή, ενώ η συμπλήρωση του K. Pritchett Νικοκράτης (Pritchett 1946, 164) είναι απορριπτέα λόγω έλλειψης χώρου.

7. EM 8797

7. EM 8797 Άνω πλευρά

8. EM 10660. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, ἑλλιποῦς ἀριστερὰ καὶ πίσω.

Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη φέρει ἀποκρούσεις, ἐπικαθίσεις καὶ ἰζήματα. Στὴν ἄνω πλευρὰ καὶ σὲ ἀπόσταση 0,15 μ ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,19 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρὰ σώζεται μεγάλη ἀκανόνιστη κοιλότητα ἀδρῶς δουλεμένη, βάθους 0,04 μ. γιὰ τὴν ἔνθεση πλίνθου ἀγάλματος.

Βρέθηκε τὸ 1836 στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀνατολικῶς τοῦ Παρθενῶνος, πενήντα μέτρα περίπου μακριὰ ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ τεῖχος αὐτῆς. EM.

Ύψος 0,19, πλάτος 0,72, πάχος 0,46 μ.

Ύψος γραμμάτων 0,014 μ.

Δημοσιεύσεις: Ross, *Demen*, 21. *IG II²* 2834. Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1836, ἀρ. 2282, Veligianni-Terzii 1997, 159, G 13. (Βλ. Δ 3). *IG II³* 32.

Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 28.

337/6 π.Χ.

[Διαιτηταὶ οἱ ἐ]πὶ Φρυνίχου ἄρχοντος ἀνέθεσαν

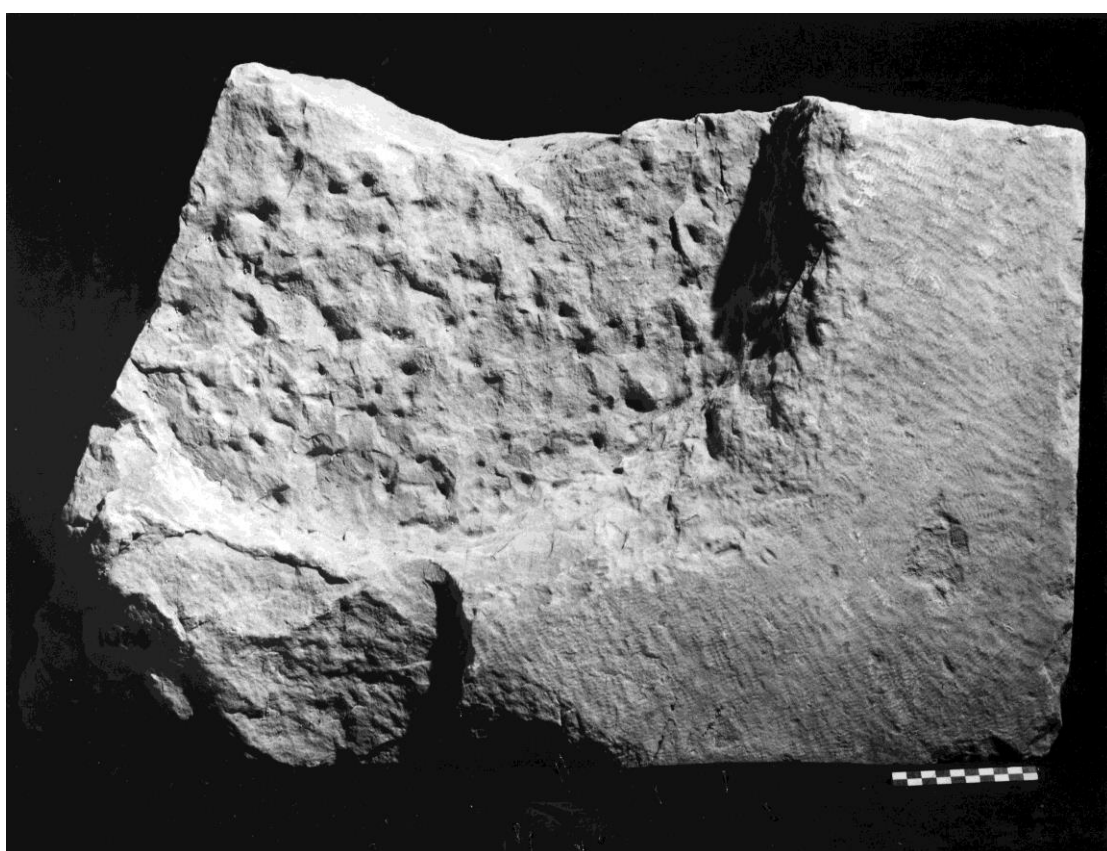
[δόξαν]τες τῶι δήμῳι καλῶς καὶ δικαίως διαιτῆσαι.

Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ U. Köhler.

Σχόλια: Οἱ διαιτηταὶ ἐπὶ ἄρχοντος Φρυνίχου, ἀφοῦ ἐπαινέθηκαν ἀπὸ τὸν δῆμο, προφανῶς μετὰ τὴ λήξη ἐπιτυχοῦς θητείας τους, προσέφεραν ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη. Ἀπὸ τὴν μεγάλη κυκλικὴ βάθυνση στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῆς βάσεως προκύπτει ὅτι αφιέρωσαν μεγάλο λίθινο ἄγαλμα μὲ πλίνθο, πιθανῶς τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς.

8. EM 10660

8. EM 10660 Άνω πλευρά

9. EM 8248+8053+5933 (a,b,c). Άνω τμήμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής κάτω και δεξιά, συγκολλημένη από τρία τεμάχια.

Σώζεται τμήμα τής άνω πλευράς. Στην ένεπίγραφη έπιφάνεια, ή όποία είναι άποκρουσμένη, σώζονται τμήματα έπτά στίχων σε τέσσερεις στοίχους. Η όπίσθια πλευρά είναι άδρωδώς δουλεμένη. EM.

EM 8700 (d). Τμήμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπούς άριστερά, άνω και πίσω, τó όποιο συνανήκει με την άνωτέρω στήλη. Σώζεται ή κάτω και ή δεξιά πλευρά, ή όποία έχει αναθύρωση για τή σύνδεσή της με μία δεύτερη στήλη. Τó κάτω μέρος τής ένεπίγραφης όψεως, σε ύψος 0,07 μ., είναι άποκρουσμένο. Σώζονται τμήματα δεκαπέντε στίχων σε τέσσερεις στοίχους. Η άνω πλευρά φέρει έπεξεργασία από δεύτερη χρήση. EM.

Τεμάχιο e (χωρίς άριθμό). Στήλη από πεντελικό μάρμαρο, πανταχόθεν έλλιπής. Πιθανώς σε μερικά σημεία τής όπισθίας πλευράς σώζεται ή άρχική έπιφάνεια. Η ίδια πλευρά έχει ίχνη από κουρασάνι. Σώζει τμήματα έννέα στίχων σε δύο στοίχους. Συνανήκει με τις παραπάνω στήλες (τεμάχια a-d). Άποθήκη πρώην Α΄ ΕΠΚΑ, όδ. Θρασύλλου 20.

Τó τεμάχιο a βρέθηκε στη νότια κλιτύ (*IG II 941*), τά δύο άλλα (b,c) στο θέατρο τού Διονύσου (*IG II 941*), ένω τó θραύσμα e βρέθηκε τó 1986 στην όδό Θρασύλλου 20, κοντά στην είσοδο για τó Διονυσιακό Θέατρο, κατά τή διάρκεια σκαπτικῶν έργασιῶν τής ΔΕΗ (βλ Κουμανούδης- Ματθαίου 1987, 15).

Διαστάσεις: a (EM 8248): ύψος 0,265, πλ. 0,575, πάχ. 0,13 μ.

b (EM 5933): ύψ. 0,165, πλ. 0,215, πάχ. 0,305 μ.

c. (EM 8053): ύψ. 0,185, πλ. 0,305, πάχ. 0,13 μ.

d. (EM 8700): ύψ. 0,445, πλ. 0,98, πάχ. 0,105μ.

e: ύψ. 0,22, πλ. 0,35, πάχ. 0,065 μ.

Συνολικές διαστάσεις: μέγ. ύψ. 0,265, μέγ. πλ. 0,927, πάχος 0,13 μ.

Ύψος γραμμάτων: **a-c:** στ. 1: 0,02 (O) - 0,024 (E,Π). στ. 2-8: 0,009 (O) - 0,015. **d:** 0,008 (O) - 0,016 (E). **e:** 0,010 (O) - 0,015 μ. (K,E). Τά γράμματα τού β΄ στοίχου και κυρίως τού τελευταίου όνόματος και δημοτικοῦ είναι μεγαλύτερα 0,017 - 0,020 μ. (I, K).

Λημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1875, 204. Lewis 1955, 27-36, άρ. 29. *SEG* 16, 136, 145. Πέππα-Δελμούζου 1972, 10, άρ. 2. *SEG* 26, 165. *IG II*² 1924+2409. Threatte,

GAI I, 479. SEG 30, 115. Ruschenbusch 1982, 267-8. Κουμανούδης- Ματθαίου 1987, 15-23. SEG 37, 124,125. SEG 39, 182. SEG 49, 172. IG II³ 33 abc+ 33d.

Βιβλιογραφία: Sundwall, *Beiträge*, 33 κ.έ. Wilamowitz-Moellendorf 1893, 225. Lipsius 1966-15, 226.

330/29 π.Χ.

	a	b	c		non στοιχ.
[Διαιτηταί] οί ἐπ' Ἄριστο[φῶ]ντος ἄρχο[ν]τος [ἀνέθεσαν στεφανωθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου]					
[Ἐρεχθ]ήιδος		Αἰγεΐδος	15	[Παν]διονίδος	20 Λεωντίδος
[Θεόξ]ενος		Ἄριστομήδης		[Χαρ]ίδημος	Νικίας Νι[κ — —]
[Εὐ]ωνυμεύς	10	Κολλυτεύς		[Πα]ϊανιεύς	Φρεάρριο[ς]
5 [Χ]αρῖνος		Ἵπερείδης		[Σ]ῶσι[[γένης]	— — —
Κηφισιεύς		Κολλυτε[ύς]		[Παιανιεύς]	
Χαρικλεΐδης		Χαρίδημ[ος]		— — —	
— — —		Ἄλα[ι]ε[ύς]			
		— — —			

d

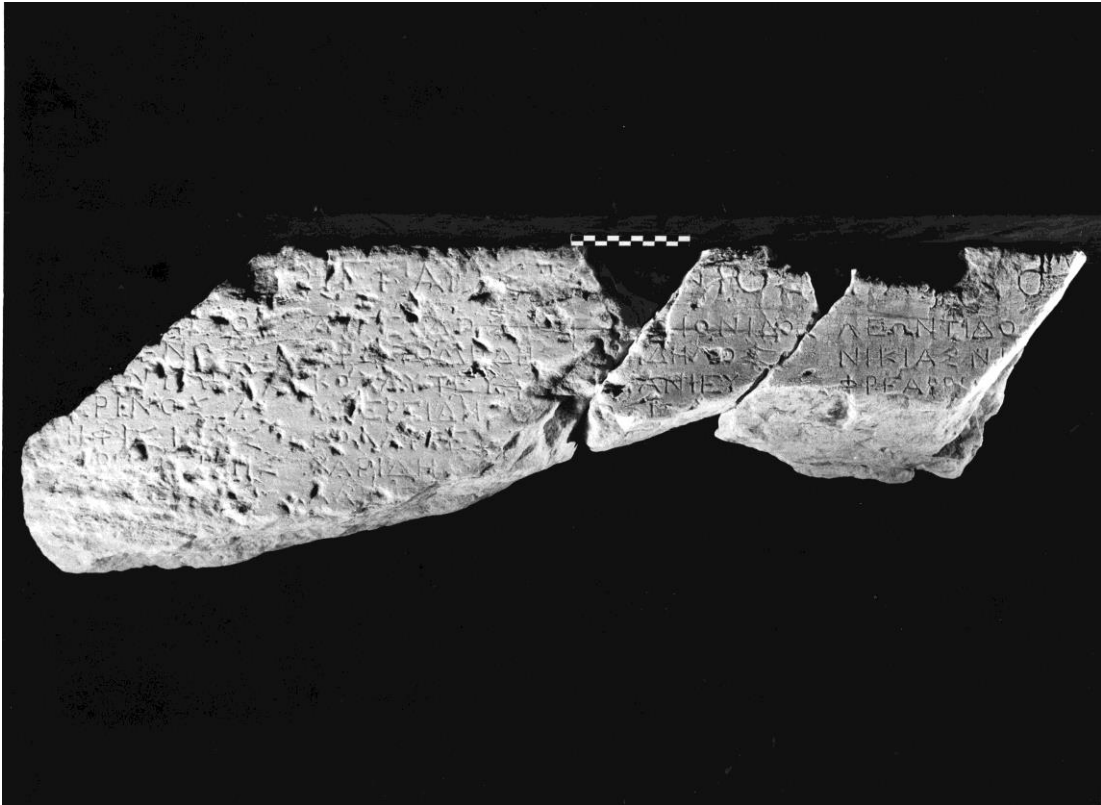
	[Ἐρεχθίδος]	[Αἰγιῆδος]	[Πανδιονίδος]	[Λεωντίδος]	[Ἄκαμαντίδος]	Non στοιχ.
	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	
	— — —	— — —	— — —	[Φ]ρεάρριος	Σφήττιος	
	— — —	[N]ικήρατος	Λυ — —	Θεοκρίνης	Δημόνικος	
	[— — σ]ιος	Φιλαΐδης	Π[— ιεύς]	45 Ὑβάδης	Ἄγνούσιος	
	— — — ς	15 Χαίριππος	30 Χα — —	Ἄ[ν]τίλοχος	Ξενοκλῆς	
5	— — — ς	Ἄλαιεύς	Πα[ιανιεύς]	Σκανβωνίδης	60 Χολαργεύς	
	— — — ας	Θουκυδίδης	Ἄρχίας	Ἐπικράτης	Φῶκος	
	[— — ε]ύς	Ἴκαριεύς	Παιανιε[ύς]	Αἰθαλίδης	Ἴφιστιάδης	
	— — — ης	Ἄλκίμαχος	Φωκίδης	50 Διεύχης	Προκλείδης	
	[— — σ]ιος	20 ἐκ Μυρρινούττ	35 [Σ]τειριεύς	Φρεάρριος	65 ἐκ Κεραμέων	
	— — ε[.]ος	Νικήρατος	Κτησιφῶν	Γλαυκέτης	Φίλων	
	— — — ν	Κυδαντίδης	Παιανιεύς	ἐξ Οἴου	Προσπάλιος	
	— — —	Ἄνφικτύων	Τελεσίας	Χαιρεφάνης	Κηφισοφῶν	
10	— — —	Διομεεύς	Προβαλίσιος	55 Δειραδιώτης	Χολαργεύς	
	— — — ας	25 Πυθόδηλος	40 Μενίτης	vac.	70 Μνησίθεος	
	[— — ε]ύς	Κολλυτεύς	Κυδαθηναίεύς		Σφήττιος	

Μετά τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

e

	[Κεκροπίδος]		[Ἴπποθωντίδος]
	Μελιτεύς		ἐξ Οἴ[ου]
	Λυκοῦργος		Ἄριστ[- - -]
	Μελιτεύς	12	Ἄζηνιεύς
4	Κηφισόδωρος		Μοιροκ[λής]
	Φλυεύς		Ἐλευ(σίνιος) ^ν
	Ἄγαθοκλῆς	15	Μεταγ[ένης]
	Ξυπεταιών		ἐκ Κοί[λης]
8	[Κ]ηφισόδωρος		Νικόδη[μος]
	[-c.5-6--]ἐύς		Ἐλαι[ούσιος]
	-----		-----

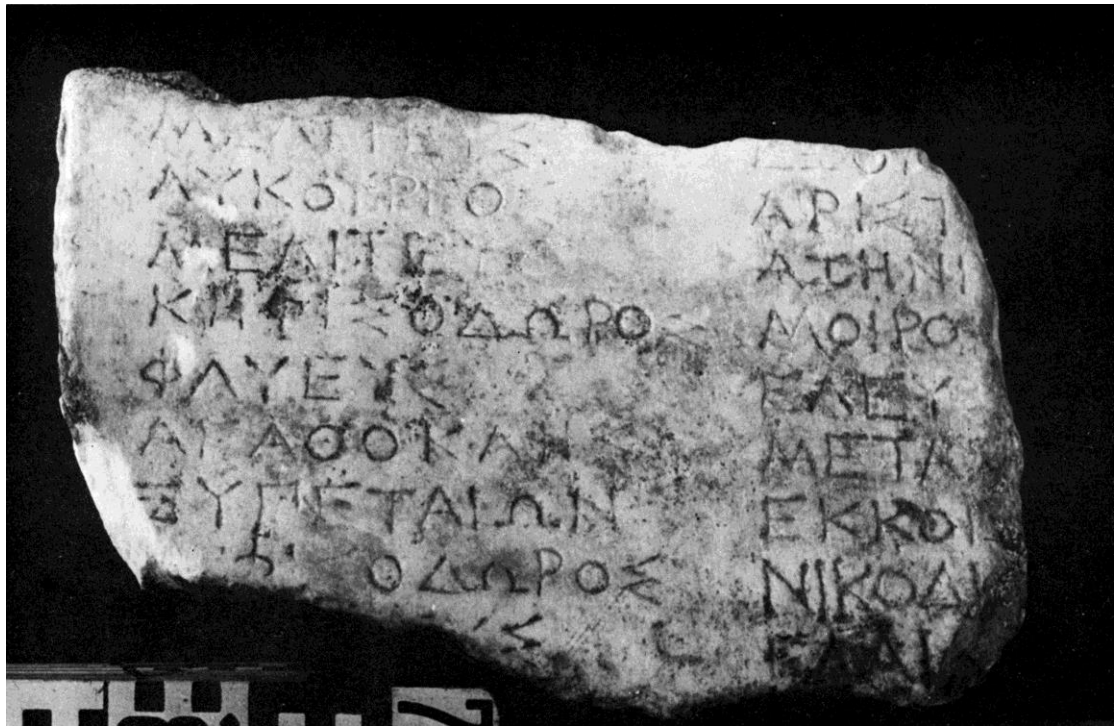
Παρατηρήσεις: Πρόκειται γιὰ κατάλογο Ἀθηναίων δημοτῶν ποὺ διετέλεσαν διαιτητὲς καὶ ἀναγράφονται κατὰ τὴν ἐπίσημη τάξη τῶν φυλῶν. Τὰ τεμάχια a,b,c (*IG* II² 1924 = *IG* II³ 33) περιλαμβάνουν διαιτητὲς ἀπὸ τὶς τέσσερις πρῶτες φυλές, τὸ d (*IG* II² 2409) ἀπὸ τὶς πέντε πρῶτες, ἐνῶ τὸ θραῦσμα e ἀπὸ τὶς φυλές VII-VIII. Ὅπως ὑποστήριξε ὁ D. Lewis (1955, 27, ἀρ. 29), τὸ τεμάχιο d (*IG* II² 2409 = *IG* II³ 33d) ἀποτελεῖ τὸ κάτω τμῆμα τῶν τεμαχίων a,b,c (*IG* II² 1924 = *IG* II³ 33), ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὸν Ἄ. Ματθαίου (Κουμανούδης- Ματθαίου 1987, 20) τὸ θραῦσμα e εἶναι τμῆμα τῆς δεύτερης στήλης τοῦ καταλόγου διαιτητῶν τοῦ 330/29 π.Χ. ποὺ περιεῖχε τὶς φυλές VI-X. Γιὰ τὰ προσωπογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἀναφερομένων διαιτητῶν βλ. Lewis 1955, 27-36, ἀρ. 29 καὶ Κουμανούδης - Ματθαίου 1987, 15-23, ἀντιστοίχως.

9. EM 8248+8053+EM 5933 (a,b,c). Α' στήλη

9. EM 8700 (d). Α' στήλη

9. τεμάχιο ε, Β΄στήλη.

10. EM 8049. Τμήμα στήλης από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής κατά τὸ μέγιστο ποσοστό.

Σώζεται τμήμα τῆς ἄνω καὶ ὀπισθίας πλευρᾶς. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς σὲ ἀπόσταση 0,04 μ ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ σώζεται κυκλικὸς τόρμος, διαμ. 0,025 μ. καὶ βάθ. 0,04 μ. Τὸ τμήμα τῆς ἄνω πλευρᾶς ἀριστερὰ τοῦ τόρμου εἶναι ἀδρῶς δουλεμένο, καθὼς καὶ ἡ ὀπίσθια πλευρά. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι φθαρμένη, ἀποκρουσμένη καὶ μὲ ἰζήματα. Σώζονται τμήματα 12 στίχων σὲ τρεῖς στοίχους.

Βρέθηκε στοὺς τοίχους τοῦ Μεσαιωνικοῦ Πύργου νοτίως τῶν Προπυλαίων (Κουμανούδης 1875, 204, *IG II* 942). EM.

Ύψος 0,315, πλάτος 0,495, πάχος 0,10 μ.

Ύψος γραμμάτων: στ. 1: 0,019, στ. 2 κ.έ.: 0,006 (O) - 0,012 μ. (Σ)

Δημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1875, 204. *IG II*² 1925. *SEG* 34, 125, *SEG* 37, 125. *SEG* 49, 182. *IG II*³ 34.

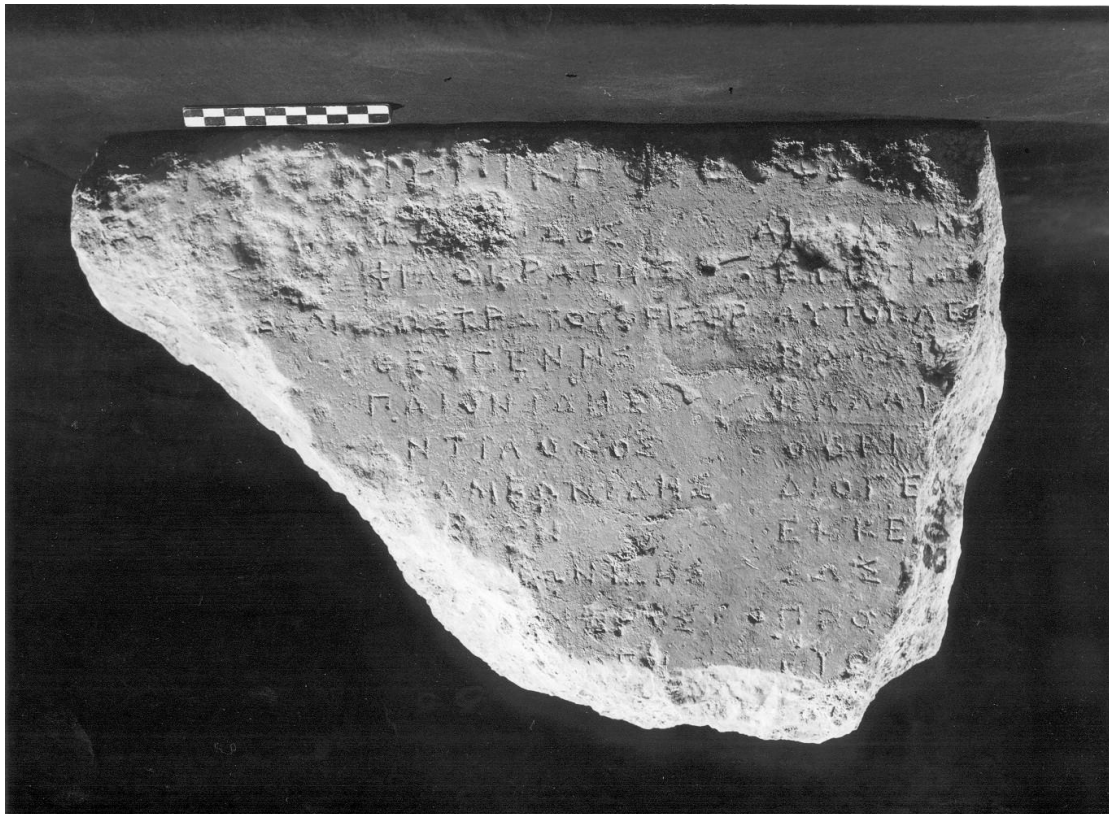
Βιβλιογραφία: Wilhelm 1906, 234. Lewis 1955, 27-31. Κουμανούδης - Ματθαίου 1987, 15 κ.έ., ἰδίως 19.

329/8 π.Χ.

non-στοιχ.

[— — Διαι]ΤΗΤΑἰ ἐπὶ Κηφισοφῶ[ντος ἄρχοντος στεφανωθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου?]			
[Πανδιονίδος]	5	Λεω[ντ]ίδος	15 Ἀκαμαν[τίδος]
— — —		Φιλοκράτης	Εὐετίω[ν]
[— — — Προ]βαλί		Σωστράτου Φρεάρρ	Αὐτοκλε[ίδου Σφήττ]
		Θεογένης	Καλλι[ας]
		Παιονίδης	Καλλι[τέλους]
		Ἀντίλοχος	20 Θορί[κιος]
	10	[Σ]καμβωνίδης	Διογέ —
		[Μι]κίων	ἐκ Κε[ραμέων]
		[Σκαμ]βωνίδης	Σωσι_ — —
		. . 5. . νδρος	Προσ[πάλτιος]
		[Ἐκαλ]ῆθευ	25 Εὐθ[ύδημος]?
			[Ἄγνούσιος]?

Σχόλια: Οἱ Διαιτηταὶ ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος, ἀφοῦ στεφανώθηκαν ἀπὸ τὸν δῆμο μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας τους, ἀφιέρωσαν στὴν Ἀκρόπολη ἀνάθημα, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἦταν μικρὸ ἀγαλμάτιο, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὶς μικρὲς διαστάσεις τοῦ κυκλικοῦ τόρμου στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως. Τὰ ὀνόματα κάθε φυλῆς ἦταν χαραγμένα σὲ στοίχους. Σώζονται τμήματα τριῶν μόνον στοίχων μὲ ὀνόματα διαιτητῶν τριῶν φυλῶν: α) τῆς Πανδιονίδος (δύο στίχοι) β) τῆς Λεωντίδος (11 στίχοι) καὶ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς (12 στίχοι).

10. EM 8049

11. MA 13194. Τμήμα ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου βάθρου ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, ἑλλιποῦς κατὰ τὴν ἄνω δεξιὰ γωνία καὶ κατὰ τὸ ἄνω ὀπίσθιο τμήμα.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα ὀρθογωνίου τόρμου, δουλεμένου μὲ βελόνι, βάθους 0,04 μ σὲ ἀπόσταση 0,13 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,07 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια πλευρά.

Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι ἀρκετὰ ἀποτετριμμένη μὲ ρηγματώσεις τοῦ λίθου.

Βρέθηκε τὸ 1842 στὶς ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες βορείως τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1842, ἀρ. 725).

Δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος.

Ὑψος 0,505, πλάτος 0,59, βάθος 0,41 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,06 (O) - 0,09 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης *AE* 1842, ἀρ. 725. *IG* II 943. Roberts - Gardner 1905, τ. II, 402-404, ἀρ. 151. Tamaro, 1921-22, ἀρ. 84. *IG* II² 1926. *SEG* 32, 170.

Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 48. *IG* II³ 35.

Βιβλιογραφία: Ross *Demien*, ἀρ. 20. Ruschenbusch 1982, 267-281. Πρβλ. καὶ Ruschenbusch 1984, 247-252 γιὰ σύγκριση *IG* II² 143 (= *IG* II³ 24) μὲ *IG* II² 1926 (= *IG* II³ 35). *APMA* 5, 2010, ἀρ. 445.

[Δ ι] α ι τ η τ α ι ο ι ἐ π ῖ Ἀ ν τ ι κ λ [έ ο υ ς ἄ ρ χ ο ν τ ο ς]

[ἄ] ν έ θ ε σ α ν σ τ ε φ α ν ω θ έ ν τ ε [ς ὑ π ό τ ο ὤ δ ή] μ ο υ

	Ἐ[ρ]εχθηίδος		Ἄλαιέες		Δειραδιῶται		Πτελεάσιοι	120	<u>Μελιτ[έες]</u>		<u>Λυσίστρατος</u>
	Λαμπτρέες		Νικήρατος		Φίλων		Δημήτριος		<u>Ἴηησία[ς]</u>		Λυσίστρατος
5	Νικίας	35	Τιμόθεος		Ἄταλόφρων		Ἄχαρνέες		<u>Κλεαίνετος</u>	150	Ἄφιδναῖοι
	Εὐθύφρων		Γαργήτ<τ>ιοι		Εὐθυκλῆς		<u>Ἀισχέας</u>		<u>Κηφίσιος</u>		Τελέσιππος
	Χαρίσιος		Ἐπικλῆς	65	Φρεάρριοι	95	Ἐπιχάρης		<u>Φλυέες</u>		Φαληρέες
	Ἐκ Κηδῶν		Ἴκαριέες		Φιλοκλήδης		<u>Μνησίμαχος</u>	125	<u>Χαρίας</u>		Ἴηησίας
	<u>Δημοκλῆς</u>		Θεόδωρος		Στράτων		Εὐκλῆς				<u>Μαραθῶνιοι</u>
10	<u>Εὐώνυμέες</u>	40	Κλεαίνετος		Σου[ν]ιεῖς		Ἄθηνόδωρος		<u>Ἴπποθωντίδος</u>	155	ἽΟλυμπιόδωρος
	Ἀισχραῖος		Διομέειες		Ἄμφικλῆς		Πυθέας		ἐξ Οἴου		Τρικρούσιοι
	Εὐβιος		Δωρόθεος	70	Σκαμβωνίδαῖ	100	Πυθόδωρος		<u>Αὐτόδικος</u>		Λυσίμαχος
	Φάγυλλος		Ἐστιαεῖς		Φυλακίδης		<u>Ἀντιχάρης</u>	130	<u>Ἀριστόβουλος</u>		
	<u>Σωκράτης</u>		Ἴηησίας						Οἰναῖοι		<u>Ἄντιοχίδος</u>
15	<u>Ἄναγυράσιοι</u>	45	Πλωθέες		Ἄκαμαντίδος		<u>Κεκροπίδος</u>		Φανίας	160	<u>Σημαχίδαῖ</u>
	Ἀρχίδαμος		Μαντίθεος		Προσπάλτιοι		<u>Ζυπεταιόνες</u>		<u>Καλλίας</u>		<u>Θρασύ[μ]αχος</u>
	<u>Κηφισιεῖς</u>			75	Ἀρχίδαμος	105	Σύνδρομος		Πειραιεῖς		Ἑροιάδαι
	<u>Δημάρατος</u>		Πανδιονίδος		Φιλοκράτης		Εὐκλῆς	135	<u>Σωκράτης</u>		Καλλιτέλης
	Διοπείθης		Προβαλίσιοι		Νικόστρατος		Μελήσανδρος		<u>Ἀρίστων</u>		Παλληνέες
20	Φηγούσιοι	50	Στέφανος		Νικόστρατος		Εὐκλείδης		Κόπρειοι	165	Θεότιμος
	Διονυσόδωρος		Παιανιεῖς		Χολαργέες		Ἄλαιεῖς		<u>Σῶστρατος</u>		<u>Καλλίστρατ[ος]</u>
	<u>Κάλλαισχος</u>		Νέανδρος	80	Ἀρισταίνετος	110	Ἱεροφάνης		<u>Ἀχερδούσιοι</u>		<u>Ἀἰγιλ[ι]ε[ῖς]</u>
			<u>Μεῖδων</u>		Θορίκιοι		Φιλοκράτης	140	<u>Ἀρχέδημος</u>		<u>Ἀστυμ[έδων]</u>

	Αιγηίδος		Μνησίστρατος		Δημόκριτος		Ἄζηνηῆς		Ἀρχέδ[ημος]
25	Κολλυ <u>τ</u> έες	55	Λεων <u>τ</u> [ίδ]ος		Χαιρέας		Εὐθυκράτης	170	Ἀ[λω]πε[κέες]
	Γλα <u>υ</u> κωνίδης		Λευκονοεῖς		Ἄγνούσιοι				Καλλιτέ[λης]
	Μειδυ <u>λ</u> ίδης		Διδυμίας	85	Νικανδρος	115	[Ἐξ]ηκε <u>σ</u> τίδης		<i>vac.</i>
	Κυδαν <u>τ</u> ίδαι		Χολλεῖδαι		Πόριοι		Δαιδαλίδαι	145	Οἰναῖοι
	Καλλιτέλης		Γνάθων		Φιλοκ[ράτης]		Ξενοκλῆς		Ἐπιχάρης
30	Θρασείας	60	Δεινία[ς]		Οἰνηίδος		Ἄθμονῆες		Ῥαμνούσ[ιοι]
	Ἐρχιέες		Στράτω[ν]		[᾽Οῆ]θεν		Χαιρεφῶν		Φίλ[ω]ν
	Ἐπιγένης		Σώδα[μο]ς	90	[Κ]λέανδρος		Εὐβιος		Νίκω[ν]
	Θεόξενος		<i>vac.</i>		Μενεκράτης		<i>vac.</i>		<i>vac.</i>
	<i>vac.</i>				<i>vac.</i>				<i>vac.</i>

Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

Σχόλια: Ὁ κατάλογος περιλαμβάνει ἑκατὸν τρία ὀνόματα Ἀθηναίων δημοτῶν ποὺ διετέλεσαν διαιτητὲς τὸ 325/4 π.Χ. καὶ ἀναγράφονται κατὰ τὴν ἐπίσημη τάξη τῶν φυλῶν.

11. MA 13194

11. MA 13194 Άνω πλευρά

12. EM 10663/4 (a). Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀγάλματος ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, συγκολλημένη ἀπὸ δύο τεμάχια καὶ ἐλλιπὴς κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δεξιᾶς καὶ ὀπισθίας πλευρᾶς.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμῆμα μεγάλης ὀρθογωνίας κοιλότητος (διαστάσεων 0,32 X 0,52 X βάθ. 0,05 μ.), σὲ ἀπόσταση 0,155 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ ὀπίσθια πλευρὰ καὶ 0,07 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ, γιὰ τὴ ἔνθεση πλίνθου λιθίνου ἀγάλματος. Τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῆς ἐμπροσθίας καὶ ἀριστερῆς πλευρᾶς φέρει ἀποκρούσεις. Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη τοῦ δεξιοῦ λίθου εἶναι φθαρμένη καὶ φέρει ἰζήματα. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι εἰργασμένη μὲ ντισιλίδικο.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (Πιττάκης, *AE*, ἀρ. 2876 καὶ 1819). EM.

Ύψος 0,235, πλάτος 0,725, βάθος 0,63 μ.

Ύψος γραμμ. 0,011 (O) - 0,015. P: 0,018 μ.

EM 7742 (b) Τμῆμα βάσεως (;) ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἐλλιποῦς κατὰ τὸ ἀριστερό, ὀπίσθιο καὶ κάτω μέρος. Σώζει ἐπιγραφὴ 14 στίχων.

Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, ἡ ὁποία φέρει ἀποκρούσεις, σώζεται τμῆμα κυματίου. Στὸ κάτω μέρος τῆς ἐνεπίγραφης ὄψεως σώζονται δύο ἐγχάρακτοι στέφανοι ἐλαίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἀπὸ ἓνα στίχος ἐπιγραφῆς. Ἀριστερὰ αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπῆρχαν ἄλλοι δύο στέφανοι κατὰ συμμετρίαν πρὸς τοὺς σωζομένους. Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει ἴχνη ἐπεξεργασίας ντισιλίδικου. Συνανήκει μὲ τὸ EM 10663/4.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II* 562). EM.

Ύψος 0,73, πλάτος 0,315, βάθος 0,34 μ.

Ύψος γραμμ. 0,007 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1856, ἀρ. 2876 καὶ *AE* 1853, ἀρ. 1819. Rangabé 1855, ἀρ. 1160. *IG II* 1214. *IG II* 562. Hicks-Hill 1901, ἀρ. 148, 282-3. Roberts - Gardner 1905, τ. II, 447, ἀρ. 212. Michel 1927, 128-9, ἀρ. 1594. *IG II*² 1155 a-b. *IG II*³ 260.

Βιβλιογραφία: Köhler 1880, 319, σημ. 1. Schäfer 1885-7, 556. Hogarth 1897, 126-127. Veligianni-Terzi 1997, 110, B6. *APMA* 5, 2010, ἀρ. 1064.

Φιλολογικὲς πηγές: Δημοσθένης 18, 216.

α Κεκροπίδος οί στρατευ[σ]άμενοι ἐπὶ Λυσιμαχίδου ἄρχοντος
καὶ ὁ ταξίαρχος Βούλαρχος] Ἀριστοβούλου Φλυεύς Ἀθηνᾶι.

b [- - - - - εἶπε]ν· δεδόχθα[ι τῆι βουλῆι· ἐπειδὴ ὁ] non στοιχ.
[ταξίαρχος τῆς Κεκροπίδος φυλῆς Βο[ύλ]α[ρχος Ἀριστοβούλου] 46-52

[ἀνὴρ ἀγαθὸς γεγένηται περ]ὶ τοὺς σ[τρατευσαμένους, ἐπαι]-
[νέσαι Βούλαρχον Φλυέα κα]ὶ στεφ[α]νῶ[σαι αὐτὸν θαλλοῦ στ]-
5 [εφάνωι ἀνδραγαθίας ἕνεκα καὶ] φιλοτιμίας [τῆς εἰς τὸν δῆμον· εἶν]-
[αὶ δὲ αὐτῶι καὶ ἄλλο ἀγαθὸν εὐρέσ]θαι παρὰ τῶ[ν φυλετῶν?].

vacat 0,032

- - - - - εὖς εἶπεν· ἐπει[δὴ Βούλαρχος Φλ]-
[υεύς ἀνὴρ ἀγαθὸς γεγένηται πε]ρὶ τὴν φυλὴν τῆ[ν Κεκροπίδα καὶ]
[τοὺς στρατευσαμένους, δεδό]χθαι τοῖς φυλέ[ταις ἐπαινέ]σα[ι]
10 [Βούλαρχον Ἀριστοβούλου Φλυ]έα καὶ στεφανῶ[σαι χρυσῶι] στε[φ]-
[άνωι ἀπὸ - - - δραχμῶν ἀνδρ]αγαθία[ς ἕ]νεκα κα[ὶ φιλοτ]ιμία[ς]
[τῆς περὶ ἑαυτοῦς· παραλαβεῖν] δὲ τότε τὸ ψήφισμ[α τὸν γρ]αμμα[τ]-
[έα τὸν κατὰ πρυτανείαν καὶ] ἐπὶ τὸ ἀνάθημα ἐπιγρ[άψ]αι καθάπ[ερ]
[τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς?].

ἐντὸς στεφάνου

ἐντὸς στεφάνου

[Ἡ βουλή]

Ἡ βουλή

ἐντὸς στεφάνου

ἐντὸς στεφάνου

[Οἱ φυλέται]

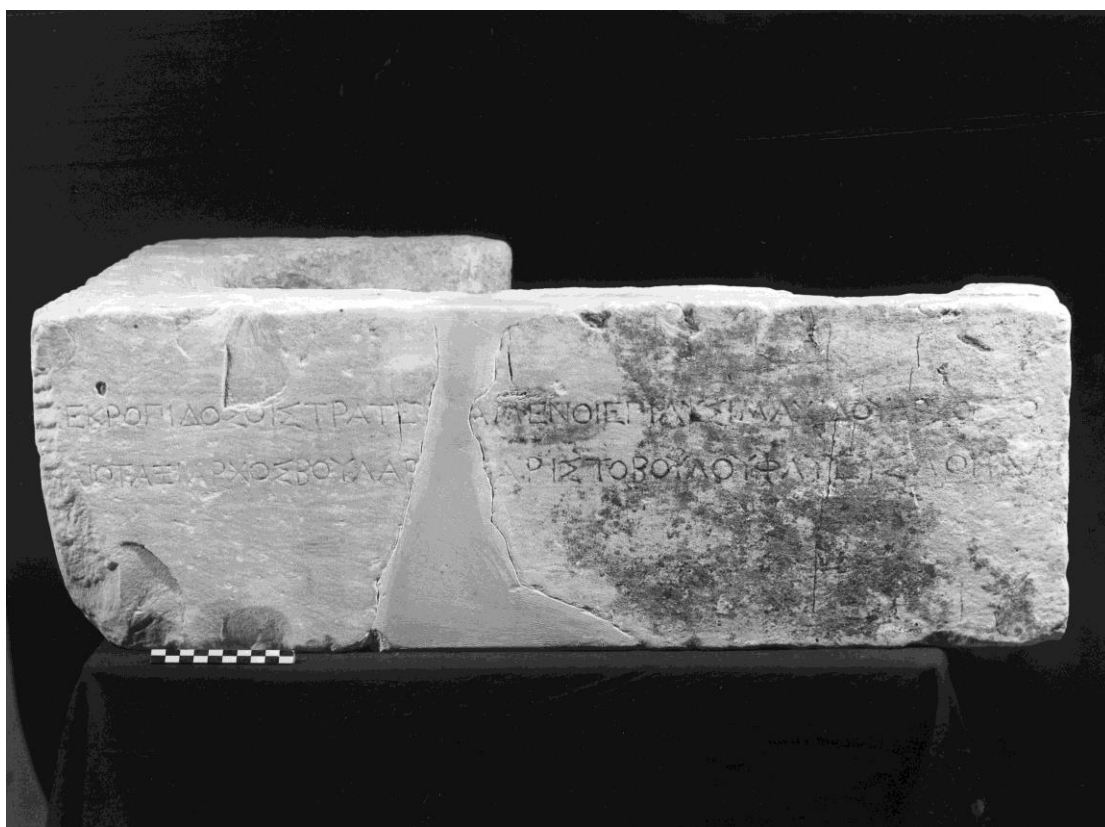
Οἱ φυλ[έται].

Τὶς συμπληρώσεις τοῦ τεμαχίου b ἔκανε ὁ U. Köhler βάσει τοῦ τεμαχίου a.

Σχόλια: Ὡς εὐχαριστήριο γιὰ τὶς νίκες τοὺς οἱ ὀπλίτες τῆς Κεκροπίδος φυλῆς μαζί με τὸν ταξίαρχο τοὺς Βούλαρχο ἀναθέτουν βάση με ἄγαλμα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ. Στὴ

συνέχεια ή βουλή τιμᾶ με ψηφίσμα τὸν Βούλαρχο με στέφανον ἐλαίας γιὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν φιλοτιμία του πρὸς τὸν δῆμο τῶν Ἀθηναίων, ἐνῶ οἱ φυλῆτες τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τὸν τιμοῦν με χρυσοῦν στέφανον.

Στοὺς στ. 12-14 ἀναφέρεται ὅτι τὰ ψηφίσματα εἶναι ἀναγεγραμμένα ἐπὶ τὸ ἀνάθημα. Ὡστόσο φαίνεται ἀπίθανο τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα νὰ ἦταν χαραγμένα στὸ ἴδιο βάθρο ποὺ ἔφερε τὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, καθὼς τὸ πλάτος καὶ τὸ πάχος τῶν δύο μνημείων διαφέρει σημαντικῶς (πλάτος τεμαχίου a: 0,725, ὑπολογιζόμενο πλάτος τεμαχίου b: 0,57μ., πάχος a: 0,63μ., σωζ. πάχος b: 0,36 μ.). Πιθανῶς τὰ δύο μνημεῖα εἶχαν στηθεῖ τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο. Πρβλ. τὸ ἀνάθημα τῶν φυλετῶν τῆς Λεοντίδος φυλῆς (112 καὶ τὸ σχόλιο τῆς *IG* II² 3205b = *IG* II³ 231), τὸ ἀνάθημα τοῦ Τελεσίου (63) καὶ τὴν *IG* II² 1156, στ. 43-44, 49, 62-63 (βλ. Εἰσαγωγή).

12. EM 10663/4

12. EM 10663/4 Άνω πλευρά

12. EM 7742 (b) Στήλη με τιμητικό ψήφισμα

13. EM 10678. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλιπὴς κατὰ τὸ ἄνω καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Κατὰ μῆκος τοῦ κάτω μέρους τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται εἰσέχουσα ζώνη ὕψους 0,033 καὶ βάθους 0,003 μ. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση καὶ ἡ ἀριστερὴ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια, ἡ ὁποία φέρει ἀποκρούσεις καὶ ἰζήματα, φέρει δύο ἐγχαράκτους στεφάνους ἐλαίας καὶ τμήμα τρίτου, μέσα στοὺς ὁποίους σώζονται πέντε στίχοι ἐπιγραφῆς στὸν πρῶτο, ἓνας στὸν δεῦτερο καὶ τμήματα ἄλλων πέντε στὸν τρίτο.

Βρέθηκε στὶς 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 στὸ τέμενος τῆς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας στὴν Ἀκρόπολη (Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3849). EM.

Ὑψος 0,39, πλάτος 0,73, βάθος 0,48 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,006 (O) - 0,01. P, Y: 0,012 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3849. *IG* II 1340. *IG* II² 3201.

Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 931.

346/5 π.Χ.

ἐντὸς στεφάνου	ἐντὸς στεφάνου	ἐντὸς στεφάνου
Ὁ δῆμος		οἱ φυ[λέται]
ταξιαρχή-		γυμν[ασι]-
σαντα		αρχή[σαν]-
ἐπὶ Ἀρχίου	Ἡ βουλή.	τα Ἡφ[αί]-
5 ἄρχοντος.		10 στια.

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

Σχόλια: Ἐνας πολίτης ποὺ διετέλεσε ταξιαρχὸς ἐπὶ Ἀρχίου ἄρχοντος, καθὼς καὶ γυμνασίαρχος στὰ Ἡφαίστεια, ὅπου νίκησε σὲ ἀγῶνες λαμπαδηδρομίας, ἀνέθεσε ἄγνωστο ἀφιέρωμα. Ὁ δῆμος, ἡ βουλή καὶ οἱ φυλέται τοῦ εἶχαν ἀπονεύσει προηγουμένως στέφανον, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς ἐγχαράκτους στεφάνους ἐλαίας. Τὰ τιμητικὰ ψηφίσματα δὲν σώζονται σήμερα.

13. EM 10678

14. EM 2802α. Στήλη από πεντελικό μάρμαρο με ανάγλυφη παράσταση στο άνω μέρος.

Σώζεται το άριστερό τμήμα του αναγλύφου με την αντίστοιχη παραστάδα, καθώς και έξεχον κυμάτιο και τμήμα της ἐνεπίγραφης στήλης. Όλη ή επιφάνεια είναι αποτετριμμένη. Στο ανάγλυφο εικονίζεται ή θεά Ἀθηνᾶ κατενώπιον στον τύπο της Παρθένου. Είναι ἐλαφρῶς στραμμένη πρὸς τὰ δεξιά, με τὸ ἀριστερὸ πόδι στάσιμο και τὸ δεξιὸ ἄνετο στὰ πλάγια. Φορᾷ πέπλο με ἀπόπτυγμα ψηλὰ ζωσμένο, αἰγίδα με γοργόνειο και ἱματίδιο στην πλάτη. Με τὸ ἀπλωμένο πρὸς τὴν παραστάδα δεξιό της χέρι ἴσως κρατοῦσε δόρυ, πὸν σήμερα δὲν διακρίνεται, εἴτε λόγω τῆς φθορᾶς, ἢ γιατί ἀποδιδόταν γραπτῶς, ἐνῶ φέρει τὸ ἀριστερό της χέρι στην ἀκουμπισμένη στὸ ἔδαφος ἀσπίδα της. Ἡ κεφαλὴ τῆς μορφῆς εἶναι θραυσμένη ἀπὸ τὸν λαϊμὸ μαζί με τὸ ἄνω μέρος τοῦ αναγλύφου. Ἐπάνω στὸ κυμάτιο ὑπάρχει κεφαλίδα δύο στίχων. Ἀκολουθοῦν ὀκτὼ στίχοι με ὀνόματα ἐφήβων (λίγα στοιχηδόν), ἐνῶ ὑπάρχει χῶρος γιὰ ἄλλους δώδεκα περίπου στίχους στὸ κατώτερο μέρος τῆς στήλης πὸν εἶναι ἀποτετριμμένη.

Βρέθηκε στην Ἀθήνα. EM.

Ύψος 0,57, πλάτος 0,24, βάθος 0,12 μ.

Δημοσιεύσεις: (Γιὰ τὴν ἐπιγραφή): Sybel 1881, ἀρ. 7126. Kirchner 1927, 197-198. Mitchel 1964 A, 349-351 (*SEG* 22, 148). Pelekides 1962, 157. *IG* II² 2970. Reinmuth 1971, 13-15, ἀρ. 4, πίν. V (*SEG* 41, 138). *IG* II³ 329.

(Γιὰ τὸ ἀνάγλυφο): Svoronos II 1908, 669, ἀρ. 448 (1), πίν. 221,1. Süsserott 1968, 84, πίν. 5,3. Meyer 1989, 121, σημ. 796-797, 169, 171, 273, ἀρ. A 99, πίν. 31,1 (*SEG* 39, 324). Rocco 1991, 408-9, πίν. 109.

Βιβλιογραφία: Zagdoun 1977, 55, εἰκ. 36. Kron 1979, 53-54. Mangold 1993, 67, ἀρ. 42. Lawton 1995, ἀρ. 52.

[.....9.....]ς ἔφηβοι οἱ ἐπὶ Κ[τη]σι[κλέους] ἄρχοντος ἀνέθεσαν] Non στοιχ.
[τῶι ἦρω?]ι σ[τεφανωθέν]τες [ὑπὸ τ]ῆς [βουλῆς καὶ τοῦ δήμου].

Κάτω ἀπὸ τὸ κυμάτιο

	[Σωφρο]νιστή[ς] Λ - - - - -	Στοιχ.
	[. . . 5 . .]ΣΑΡ[...] Λ[.]Ο[. 10 στρατηγὸς ἐπὶ τῶι Πειραι-]	
5	[εἶ Κόν]ων Τιμοθέ[ο]υ [Ἄναφλύστιος στρατηγὸς ἐπὶ τῆι χώραι]	
	[Σώφιλ]ος Ἀ[ριστο]τέ[λους Φυλάσιος 19]	
	[. . . 5 . .]ην [. 39]	
	[. . .]νεύς [. . .]δε [. 35]	
10	[. . . 5 . .]ιο[.]στ[. 35]	

Οἱ συμπληρώσεις τοῦ κειμένου εἶναι τοῦ F. Mitchell βάσει ἐκτύπου τοῦ Princeton.

1 [Ἀντιοχίδο]ς ἔφηβοι Mitchell ἢ [Ἐρεχθίδο]ς Reinmuth, οἱ ἐπὶ Π[ρα]ξι[βούλου] ἄρχοντος
Kirchner 5-6 Κόν]ων Τιμοθέ[ο]υ [Ἄναφλύστιος στρατηγὸς ἐπὶ τῆι χώραι]
/[Σώφιλ]ος Ἀ[ριστο]τέ[λους Φυλάσιος Reinmuth

Σχόλια: Εἶναι ἡ μοναδικὴ πρώιμη ἐφηβικὴ ἐπιγραφή ποὺ κοσμεῖται μὲ ἀνάγλυφο. Ἡ ἀνάγλυφη παράσταση καὶ ἡ συμπλήρωση τοῦ ἄρχοντος Κ[τη]σι[κλέους] (βάσει ἐκτύπου τοῦ Princeton) ὁδήγησε στὴν ἀναχρονολόγησή της ἀπὸ τὸν F. Mitchell τὸ 334/3 π.Χ., ἀντὶ τοῦ 315/14 π.Χ. ποὺ εἶχε προτείνει ὁ J. Kirchner, ἐποχὴ ποὺ ἀπαγορευόταν ἄλλωστε ἡ κόσμιση τῶν στηλῶν. Ἡ χρονολόγησις ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀποκατάστασι τῶν ὀνομάτων τῶν γνωστῶν στρατηγῶν Κόνωνος καὶ Σωφίλου στοὺς στίχους 5-6. Αὐτοὶ ἀναφέρονται μαζὶ ἐπὶ ἄρχοντος Νικοκράτους τὸ 333/2 π.Χ. (Reinmuth 1971, 26, ἀρ. 9, στιχ. 9-11, 20, ἀρ. 7, στ. 1-7 καὶ Meritt 1940, 59-60, ἀρ. 8).

Προσωπογραφικά: Ὁ Κόνων III, υἱὸς τοῦ Τιμοθέου II, ἦταν ἐγγονὸς τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα καὶ πατρωνυμικὸ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο. Ἦταν πλούσιος καὶ ἀνέλαβε πολλὰς τριηραρχίας καὶ συντριηραρχίας μεταξὺ 343/2-323/2 π.Χ. (APF, 511-512, ἀρ. 13700).

Ὁ Σώφιλος Ἀριστοτέλους Φυλάσιος εἶχε συνεργασθεῖ μετὸν Κόνωνα ὡς στρατηγὸς ἐπὶ τῇ χώρᾳ τὸ 334/3 καὶ 333/2 π.Χ. καὶ τιμήθηκε μετὰ στέφανο (IG II² 1496, στοῖχ. IV 156-7). Τὸ 330/29 π.Χ. ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δέκα ἐπιμελητὲς σὲ ἀγῶνα στὸ Ἀμφιαράειο, ὅπου μετεῖχαν οἱ ἔφηβοι (Reinmuth 1971, 14. IG VII, Add. 4254, 24-25).

14. EM 2802α

14. ΕΜ 2802α Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

14. EM 2802a Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

15. EM 8068 (Ακρ. 1423). Στήλη (;) ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ κάτω δεξιὸ καὶ πίσω μέρος.

Τὸ δεξιὸ τμήμα τοῦ λίθου ἔχει ἀποκοπεῖ. Ἡ ἀριστερὴ καὶ δεξιὰ πλευρὰ ἔχουν ὑποστειῖ ἐπεξεργασία κατὰ τὴ δευτέρη χρῆση τοῦ μνημείου σὲ μεταγενέστερη ἐποχῇ.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II 961*). EM.

ῚΨος 0,535, πλάτος 0,215, πάχος 0,11 μ.

ῚΨος γραμμ. στ. 1-3: 0,008 (O) - 0,014 μ.

στ. 4-11: 0,006 (O) - 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II 961*. Foucart 1909, 20. *IG II² 1953*. *IG II³ 245*.

Βιβλιογραφία: Ruschenbusch 1987, 162-163 (*SEG 37*, 134). Gabrielsen 1994, 83.

360/59 ἢ 357/6 π.Χ.

Τριή[ρα]ρχοι ἀν[έθεσαν τῆι Ἀθηναῖι στεφανωθέντες] non στοιχ.

ὑπὸ [τῆ]ς βουλῆς κ[αὶ τοῦ δήμου ἐπὶ - - - - ἄρχοντος]

ο[ἰ ἐφ'] Ἑλλησπο[ντον πλεύσαντες μετὰ Χάρητος]·

Τείσιππος Σ[- - - - -]

5 Περίανδρος [Πολυαράτου Χολαργεύς]

Ἀβρωνίδης Μ[- - - Κο - - -]

Πόλυευκτος [- - - Λαμπτρεύς]

Ἀριστοκ[λ]ῆς Ἀ[- - - Ἐλευσίνιος]

Χειμεύ[ς] Κίκω[νος Λακιάδης]

10 Διοκλῆς Διοπ[εῖθους Ἀγγελῆθεν]

Ἀρρενείδης Χ[αρικλέους Παιανιεύς].

vac.

Οἱ συμπληρώσεις τῶν στ. 1-3 ὀφείλονται στὸν P. Foucart καὶ τῶν στ. 5-11 στὸν U. Köhler. **3** Ὁ Foucart συμπληρώνει: ὑπὸ [τῆ]ς βουλῆς κ[αὶ τοῦ δήμου ἐπὶ Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος].

Σχόλια: Οἱ συμπληρώσεις τῶν ὀνομάτων τῶν τριηράρχων βασίσθηκαν στὰ ἐξῆς: **5-8:** Στὸν κατάλογο τῶν ἐπιμελητῶν τῶν νεωρίων *IG II² 1611* τοῦ 357/6 π.Χ. ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τεσσάρων τριηράρχων ποὺ ἠγοῦνταν τριήρων, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἀποπλεύσει ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μουνυχίας τὸν Ἰούλιο τοῦ 357/6: οἱ Ἀριστοκλῆς Ἐλευσίνιος καὶ Περίανδρος Χολλείδης, συντριήραρχοι στὴν τριήρη Ἥγησῶ (στ. 290-2),

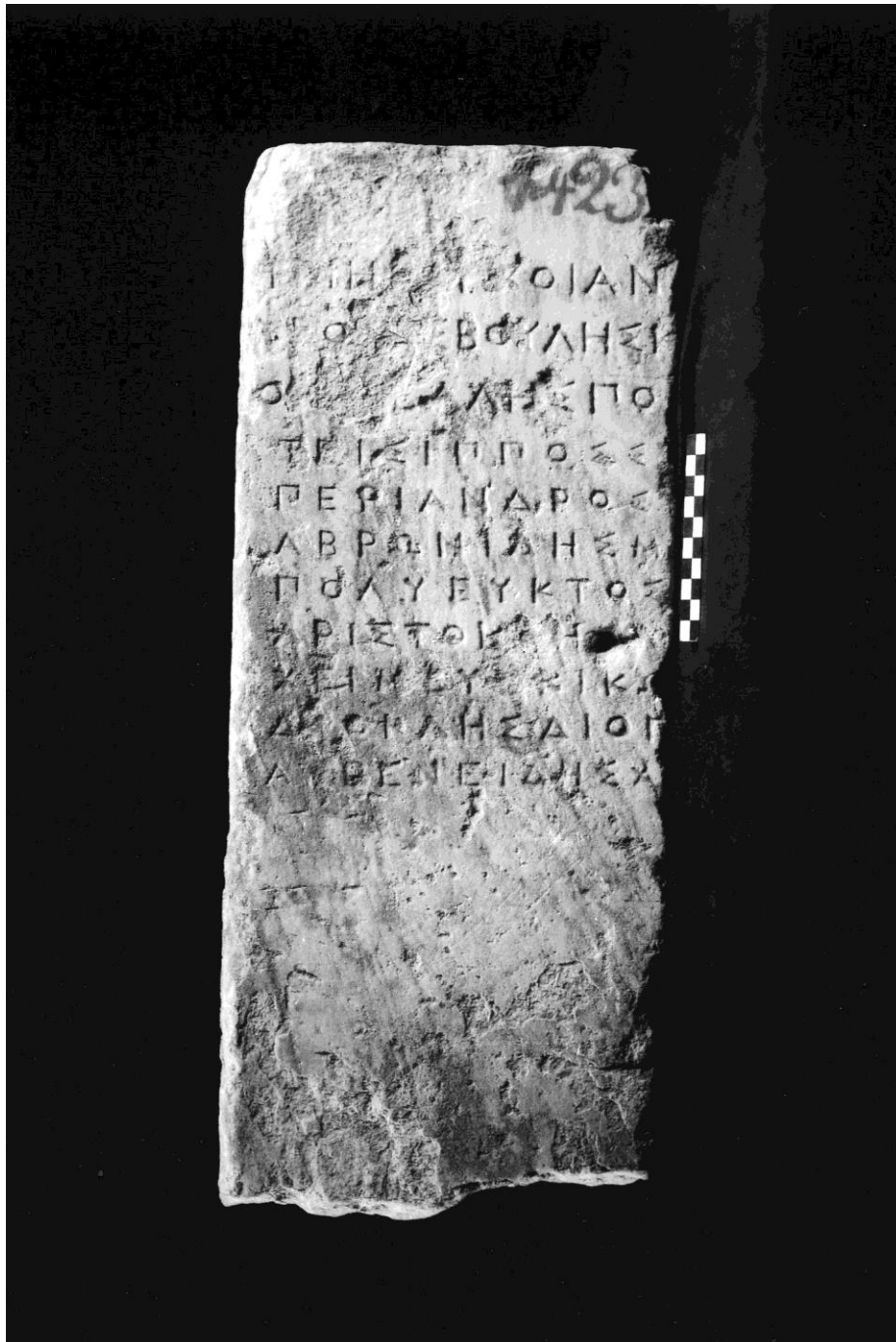
ὁ Πολύευκτος Λαμπτρέυς, τριήραρχος στήν τριήρη Πολυνίκη (στ. 286-9) καί ὁ Ἀβρωνίδης Κο[- -], τριήραρχος σέ ἄλλη τριήρη (στ. 325). Κατά τόν P. Foucart οἱ ἀνωτέρω ταυτίζονται πιθανότατα μέ τοὺς ὁμώνυμους τριηράρχους τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς. **9** Χειμεύς Κίκωνος Λακιάδης ἀπαντᾷ στήν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή IG II² 6635. **10** Ὁ Διοκλῆς Διοπ[εῖθους Ἀγγελῆθεν] ἴσως εἶναι θεῖος τοῦ Διοδότου Διοκλέους Ἀγγελῆθεν, γραμματέως τὸ 357/6 π.Χ. (IG II² 121, 122). **11** Ἀρρενείδης Χαρικλέους Παιανιεύς ἀπαντᾷ σέ πολλοὺς ναυτικοὺς καταλόγους (LGPN II, 65).

Οἱ ὀκτὼ τριήραρχοι τῆς ἐπιγραφῆς συμμετεῖχαν σέ ναυτικὴ ἐπιχείρηση στὸν Ἑλλήσποντο, στήν ὁποία καὶ διακρίθηκαν. Σύμφωνα μέ τόν P. Foucart¹¹¹⁹ αὐτὸ ἐγινε μετὰ τὴν ἐπιτυχημένη ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Χάρητος ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους στὸν Ἑλλήσποντο, τὸ καλοκαίρι τοῦ 357/6 π.Χ. γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς Χερσονήσου ἐναντίον τοῦ Κερσοβλέπτου καὶ τῶν δύο συμβασιλέων του.

Ὁ E. Ruschenbusch χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή τὸ 360/59 π.Χ., κατὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Κηφισοδότου ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους στὸν Ἑλλήσποντο. Τότε, ὁ τυχοδιώκτης Χαρίδημος, ὁ ὁποῖος κατηύθυνε τὸν Κερσοβλέπτη, ὑποχρέωσε τὸν Ἀθηναῖο στρατηγὸ νὰ ὑπογράψει συνθήκη ταπεινωτικὴ γιὰ τὴν Ἀθήνα, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας αὐτὸς ἀνεκλήθη στήν Ἀθήνα καὶ τοῦ ἐπεβλήθη βαρὺ πρόστιμο. Ὁ Ruschenbusch θεωρεῖ ὅτι ὁ Ἀριστοκλῆς Ἐλευσίνιος καὶ ὁ Περίανδρος Χολαργεύς (συντριήραρχοι στήν IG II² 1611, στ. 290-92) στήν ἐν λόγω ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐμφανίζονται ὡς τριήραρχοι ὁ καθένας στὸ δικό του πλοῖο· ἐπομένως στὰ δύο μνημεῖα μνημονεύονται διαφορετικὲς τριηραρχίες. Ὡστόσο ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀναγράφει μόνον τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν χωρὶς νὰ ἀναφέρεται ποῖος ἦταν τριήραρχος καὶ ποῖος συντριήραρχος.

Σύμφωνα μέ παρατήρηση τοῦ Α. Ματθαίου (per epistulam) ὁ χαρακτὴρ τῆς IG II² 1953 εἶναι ὁ ἴδιος μέ τῆς ομάδος τῆς IG II² 105 (Tracy 1995, 67-75). Τὰ γράμματα Μ, Π, Σ, Π παρουσιάζουν μεγάλη ὁμοιότητα μέ ἐκεῖνα τῶν ἐπιγραφῶν τῆς ομάδας αὐτῆς.

¹¹¹⁹ *Les Athéniens dans la Chersonèse* 1909, 20.

15. EM 8068

16. EAM 3854. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἔλλιπης στὸ ἐμπρόσθιο μέρος τῆς κάτω πλευρᾶς, σὲ ὅλο τὸ σωζόμενο μήκος τῆς ἄνω πλευρᾶς καὶ κατὰ τμήμα τοῦ ἀριστεροῦ μέρους.

Στὸ μέσον τῆς Α΄ ὄψης (μακρὰ πλευρὰ) σώζεται ἀποσπασματικῶς ἀνάγλυφη παράσταση τριῶν γυμνῶν νέων ποὺ κατευθύνονται πρὸς τὰ δεξιὰ. Ὁ ἕνας φέρει ἐπάνω στοὺς ὤμους του ἄλλον γυμνὸν νέον ὄρθιον, ὁ ὁποῖος κρατεῖ κυκλικὴ ἀσπίδα μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι, ἐνῶ μὲ τὸ ἀνασηκωμένο δεξιὸ δόρυ (ποὺ ὅμως δὲν σώζεται). Πίσω ἀπὸ τὸν πρῶτο ὁ τρίτος γυμνὸς νέος φέρει μὲ τὸ προτεταμένο δεξιὸ χέρι κυκλικὴ ἀσπίδα καὶ περικεφαλαία, τῆς ὁποίας τὸ λοφίον ἀνεμίζει. Τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου λείπει. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπεικόνιση τῆς σκηνῆς τῆς νίκης ἐνὸς πυρριχιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδῶ εἰκονίζεται νὰ πανηγυρίζει ὄρθιος στοὺς ὤμους ἐνὸς συντρόφου του.

Ἐκατέρωθεν τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως σώζονται τμήματα ἐπιγραφῆς δύο στίχων. Στὴ δεξιὰ στενὴ πλευρὰ τῆς βάσεως διατηρεῖται τμήμα δευτέρας ἐπιγραφῆς τεσσάρων στίχων.

Βρέθηκε στὴν Ἀθήνα. Ἀγοράστηκε τὸ 1938 ἀπὸ τὸν ἀρχαιοπώλη Ν. Ρούσσο.

EAM.

Ῥῦψος 0,33, πλ. 0,67, σωζ. πάχος 0,19 μ.

Ῥῦψος γραμμ. (ἐμπρόσθια πλευρὰ):

στ. 1 ἀριστερὰ τῆς ἀνάγλυφης παραστάσεως: 0.018 - 0,019, δεξιὰ: 0.014 (N) - 0.019 μ. (P), στ. 2 ἀριστερά: 0,015 - 0,018, δεξιὰ: 0,012 (A) - 0.015 μ. (Γ).

Ῥῦψος γραμμ. (ἀριστερὴ πλευρὰ): στ. 1: 0,015-6, στ. 2: 0,016 (N) - 0.019 (E), στ. 3: 0,011(M) - 0.012 μ. (Y).

Δημοσιεύσεις: Poursat 1967, 102-110, εἰκ. 1-3 (*SEG* 23, ἀρ. 103). Καρούζου 1967, 62, ἀρ. 3854. Makres 1994, 259-260, 294, PG 11+ D 20. Rausa, 1998, 225, πίν. 37.4. Καλτσᾶς 2001, 127, ἀρ. 242. Ὁ ἴδιος 2004, 341-2, ἀρ. 209. Μαχαίρα 1989, 207-210, ἀρ. 100. Wilson 1997, 174-178. Kosmopoulou 2002, 185-6, ἀρ. 23, εἰκ. 42. Agelidis 2009, 55-56, 225-6.

Βιβλιογραφία: Jantzen 1938, 542. Robert 1940, 151, ἀρ. 5. Tod 1942, 61. Σπαθάρη 2000, 177. Wilson 2000, 236-7, 305. Shear 2001, 326. Goette 2007, 124-125.

Α΄ ὄψη (μακρὰ πλευρά)

[Ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος]

[ἀνέθηκεν ν]₁ [κήσας πυρρι]-

[χιστ]αῖς παί δων χορηγῶν

Παναθήναια τὰ μεγάλα.

Β΄ ὄψη (δεξιὰ στενή πλευρά)

[ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος]

[Π]αλληγε[ύς Διονύσια τὰ]

ἐν ἄστει [παισὶ χορηγῶν ?]

ἐνίκα.

Ἀμύμω[ν ἐποίησεν].

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου εἶναι τοῦ J.C. Poursat.

Σχόλια: Ἀρχικῶς τὸ ἀνάθημα στήθηκε μετὰ ἀπὸ τὴ νίκη τοῦ χορηγοῦ σὲ ἀγῶνα πυρρίχης στὰ Μεγάλα Παναθήναια, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή στὴν πλευρὰ ποῦ σώζεται τὸ ἀνάγλυφο. Στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ μνημείου μνημονεύεται καὶ ἄλλη νίκη τοῦ χορηγοῦ στὰ Μεγάλα Διονύσια, τὴν ὁποία πέτυχε πιθανῶς λίγο μετὰ τὴν πρώτη. Κάτω ἀπὸ τὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή σώζεται καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου Ἀμύμωνος, ποῦ πιθανῶς κατασκεύασε τὸ ἀνάθημα (στ. 5).

Ὡστόσο, ὁ H. Goette ὑποστηρίζει ὅτι ἡ πλευρὰ ποῦ φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθετῶν ποῦ λείπουν εἶναι ἡ κύρια ὄψη τοῦ μνημείου, ὅπως στὴ βάση τοῦ Βρυάξιος (EAM 1733), ὅπου ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου εἶναι χαραγμένη κάτω ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν φυλάρχων, ἐνῶ οἱ ἄλλες τρεῖς πλευρὲς φέρουν τὰ ἀνάγλυφα. Ἔτσι θεωρεῖ ὅτι ἡ κύρια νίκη ἦταν αὐτὴ στὰ Μεγάλα Διονύσια, ἐνῶ ἡ νίκη στὴν πυρρίχη ἦταν δευτερεύουσα.

Ὁ J.C. Poursat συγκρίνοντας στυλιστικῶς τὴ μορφή τοῦ πυρριχιστοῦ ποῦ ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν Ἀθηνᾶ στὸ ἀνάγλυφο τοῦ ψηφίσματος IG II² 97 (375/4 π.Χ.), καὶ τὴ μορφή τῶν κριτῶν στοὺς Παναθηναϊκοὺς ἀμφορεῖς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου Β

603 και 604, χρονολογεί τη βάση γύρω στο 375 π.Χ. Για αναθηματικές βάσεις μετά από νίκη πυρρίχης πρβλ. *IG II² 3025 (17)* και *3026 (48)*.

16. ΕΑΜ 3854, Α' ὄψη

16. ΕΑΜ 3854, Β' ὄψη

17. MA 1338. Δύο μέλη (A, B) ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἀποτελουμένης τουλάχιστον ἀπὸ τρεῖς καὶ πιθανότατα τέσσερις λίθους.

Στὸν ἀριστερὸ λίθο A σώζεται ἀνάγλυφη παράσταση διθυραμβικοῦ χοροῦ μὲ ἑπτὰ χορευτὲς σὲ κατατομή, οἱ ὅποιοι προχωροῦν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ φοροῦν ἱμάτιο σφιχτὰ τυλιγμένο στὸ σῶμα καὶ μία γυναικεία μορφή κατενώπιον μὲ χιτῶνα καὶ ἱμάτιο. Στὸ ἄνω ἄκρο τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται προεξέχουσα ταινία ὕψους 0,03 μ., ἡ ὁποία φέρει ἐπιγραφή. Στὴν ἄνω πλευρὰ διατηροῦνται δύο τόρμοι γιὰ τὴν στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντα. Ὁ ἀριστερὸς, μήκους 0,34 καὶ πλάτους 0,18 μ., βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,28 ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,16 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ. Ὁ δεξιὸς (0,35 X 0,20 μ.) βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,07 μ. ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ τόρμο, 0,07 ἀπὸ τὴν δεξιὰ καὶ 0,10 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρὰ. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ εἶναι λειασμένη. Ἡ ἀναθύρωση στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ λίθου A καὶ δύο τόρμοι συνδέσμων σχήματος T στὴν ἄνω πλευρὰ του, μαρτυροῦν ὅτι αὐτὸς συνδεόταν μὲ τὸν λίθο B.

Στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ τοῦ λίθου B εἰκονίζεται παράσταση ὀκτῶ πυρριχιστῶν σὲ δύο ὁμάδες τῶν τεσσάρων, οἱ ὅποιοι προχωροῦν πρὸς τὰ δεξιὰ, γυμνοί, κρατώντας στὸ ἀριστερὸ προτεταμένο χέρι τὴν ἀσπίδα τους. Στὸ ἀριστερὸ ἄκρο ἴσταται μία γυναικεία μορφή κατενώπιον μὲ ποδήρη χιτῶνα καὶ ἱμάτιο. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο ζεύγη τόρμων γιὰ τὰ πέλματα τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων, σὲ ἀπόσταση 0,25 τὸ ἀριστερὸ ζεῦγος καὶ 0,285 μ. τὸ δεξιὸ ζεῦγος ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ. Ὁ ἀριστερὸς τόρμος ἀπέχει 0,32 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ. Τὸ δεξιὸ ζεῦγος τόρμων ἀνήκει πιθανῶς σὲ ἄγαλμα ποῦ στήθηκε ἀργότερα, μιὰ καὶ ὁ ἀριστερὸς τόρμος τοῦ ζεύγους αὐτοῦ καλύπτει μέρος τοῦ δεξιοῦ τόρμου τοῦ πρώτου ζεύγους. Οἱ διαστάσεις τῶν τόρμων εἶναι: τοῦ ἀριστεροῦ ζεύγους 0,27 X 0,17 X 0,05 μ. (βαθ.) καὶ 0,27 X 0,13 X 0,05 μ. (βαθ.) τοῦ δεξιοῦ ζεύγους 0,18 X 0,055 X 0,055 μ. (βαθ.) καὶ 0,16 X 0,05 X 0,045 μ. (βαθ.). Ἡ δεξιὰ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι ὁ λίθος B συνδεόταν μὲ ἕνα τρίτο καὶ πιθανότατα, γιὰ λόγους συμμετρίας, μὲ ἕνα τέταρτο, μὴ σωζομένους σήμερα. Στὸ ἄνω ἄκρο τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται προεξέχουσα ταινία ὕψους 0,03 μ., ἡ ὁποία φέρει τὴν ἐπιγραφή.

Βρέθηκε τὸ 1852 στὸ δυτικὸ ἄκρο τῆς Ἀκροπόλεως, ἐντοιχισμένο σὲ πύργο κοντὰ στὴν πύλη Beulé (Rangabé 1842, 987).

NMA.

Λίθος A: Ὑψος 0,335, πλάτος 0,93, βάθος 0,715 μ.

Ύψος γραμμμάτων 0,013 μ.

Λίθος Β: Ύψος 0,335, πλάτος 0,955, βάθος 0,715 μ.

Ύψος γραμμμάτων 0,013 μ.([πυρριχι]σταῖς νικήσας), 0,015-0,016 μ.

(Ἄταρβος Λυ----)

Δημοσιεύσεις: Rangabé 1842, 987. Beulé 1862, 314-323. Tamaro 1921-22, ἀρ. 128. *IG II²* 3025. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 2454. Makres 1994, 259-261, 294-5, P 12 + P/D21. Kosmopoulou 1998, 163-172. Kosmopoulou 2002, 204-205. Shear 2003, 164-180. Μακρῆ 2009, 225-246. Agelidis 2009, 56-62, 226-229, ἀρ. 103. *IG II³* 436.

Βιβλιογραφία: Beulé 1862, 314. Michaelis 1876, 295-6. Reisch 1885, 22-23. Brinck 1886, 140-1, ἀρ. 52. Oikonomides 1980, 20-22. Wilson 2000, 39-40, 305-6. Shear 2001, 328. Keesling 2007, 147, 156.

323/2 π.Χ.

A

(στο ἄριστερό ἥμισυ τῆς ταινίας)

νική[σας κυκλίω χο]ρῶ

Ἡ συμπλήρωση ὀφείλεται στὸν A. Michaelis

Νική[σας ἀνδρῶν χο]ρῶ J.Shear. Ὡστόσο ἡ φράση αὐτὴ εἶναι ἀμάρτυρη στὶς φιλολογικὲς καὶ ἐπιγραφικὲς πηγές.

B

[πυρριχι]σταῖς νικήσας ὕ Ἄταρβος Λυ[σιστράτου ὕὕ Κ]ηφισό[δ]ωρο[ς ἦρχε].

Ἡ συμπλήρωση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὴν Ἀ. Μακρῆ, ἡ ὁποία ὀρθῶς παρατήρησε ὅτι μετὰ τὸ ὄνομα Ἄταρβος δὲν ὑπάρχει χῶρος παρὰ μόνον γιὰ τὸ πατρώνυμο.

[πυρριχι]σταῖς νικήσας ὕ Ἄταρβος Λυ[σ---]-ἀνέθηκε. Κ]ηφισό[δ]ωρο[ς ἦρχε] Kirchner
[πυρριχι]σταῖς νικήσας ὕ Ἄταρβος Λυ[σιστράτου Θεορίκιος ἀνέθηκε. Κ]ηφισό[δ]ωρο[ς ἦρχε] Οἰκονομίδης. Ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς χῶρος γιὰ τὸ δημοτικὸ Θεορίκιος καὶ τὸ ρ. ἀνέθηκε.

[πυρριχι]σταῖς νικήσας ὕ Ἄταρβος Λυ[σίου Θεορίκιος. Κ]ηφισό[δ]ωρο[ς ἦρχε] Shear.
Ὅμως δὲν μαρτυρεῖται κανένας Λυσίας μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀτάρβου.

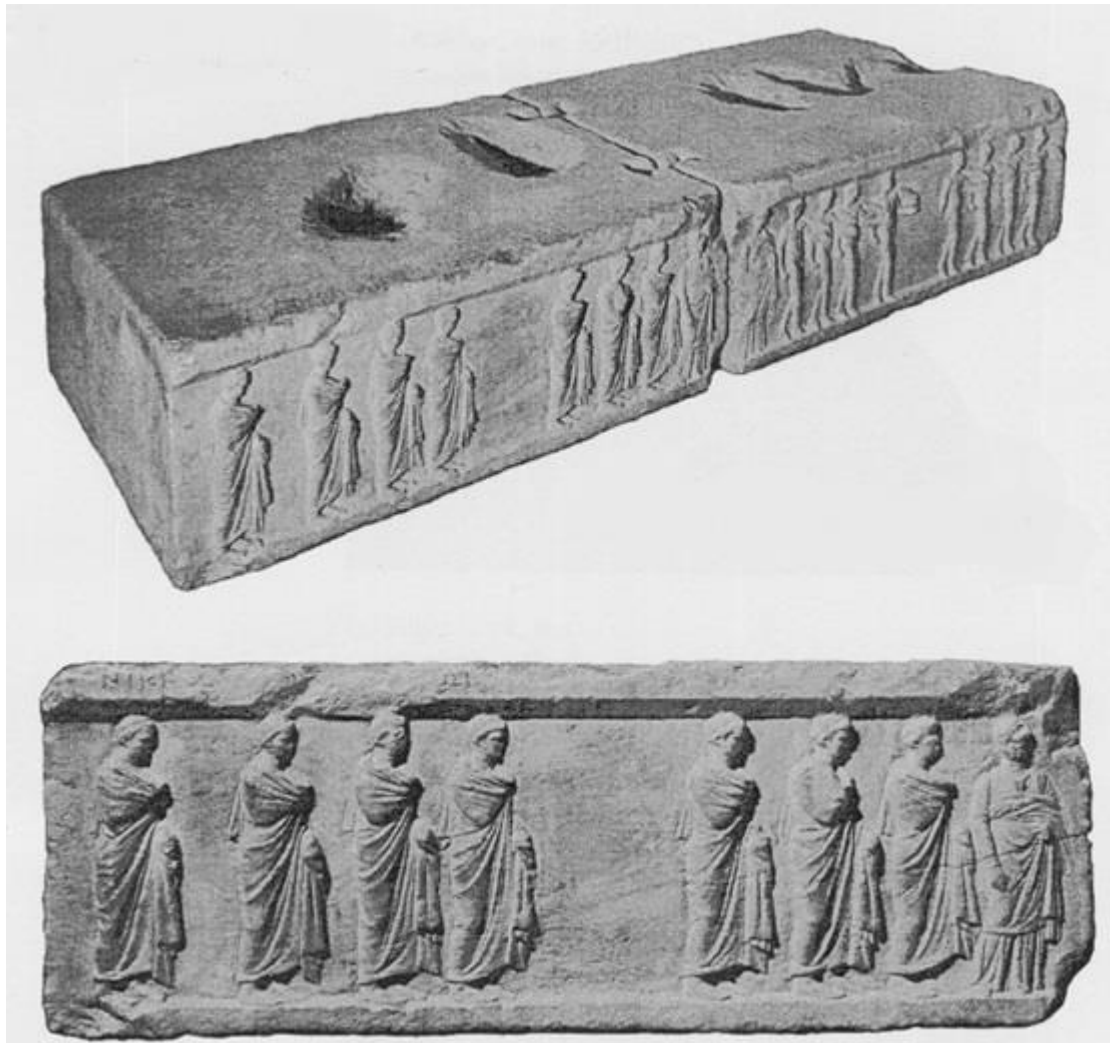
Σχόλια: Τὸ βᾶθρο τοῦ Ἀτάρβου ἀποτελεῖτο πιθανῶς ἀπὸ τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρους λίθους. Σώζονται οἱ δύο, συνολικοῦ μήκους 1,50 μ περίπου, στοὺς ὁποίους εἶχαν στηθεῖ τουλάχιστον τρία ὀρειχάλκινα ἀγάλματα. Σύμφωνα μὲ τὴν Ἀ. Μακρῆ καὶ οἱ δύο λίθοι ἦταν πιθανῶς προκατασκευασμένοι καὶ εἶχαν χαραγμένες τὶς ἐπιγραφὲς ποὺ μνημόνευαν τὶς δύο νίκες. Ὁ Ἄταρβος ἀγόρασε πιθανῶς τοὺς λίθους καὶ μετὰ τὴ

δεύτερη νίκη του ως χορηγός στην πυρρίχη έδωσε έντολη νά χαράξουν στὸν λίθο Β μόνον τὸ ὄνομα, τὸ πατρώνυμό του καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος. Προφανῶς λόγω περιορισμένου χώρου δὲν ἀναφέρονται ἡ ιδιότητά του καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐορτῆς στὴν ὁποία νίκησε. Ἐφόσον ὅμως ὁ λίθος Β συνδεόταν πιθανότατα δεξιά με ἄλλους δύο λίθους γιὰ λόγους συμμετρίας, μπορεῖ νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι σὲ αὐτοὺς ἀναφέρονταν τουλάχιστον μία καὶ πιθανότατα δύο ἀκόμη νίκες, πὸν πέτυχε ὁ Ἄταρβος ἢ ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας του.

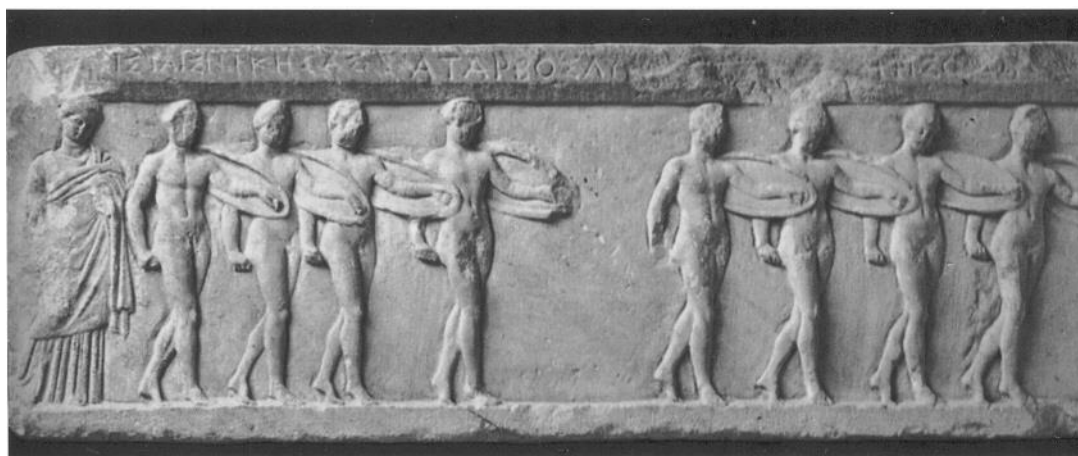
Προσωπογραφικά: Ὁ Ἄταρβος Λυσ[ιστράτου] Θορίκιος, μέλος γνωστῆς οἰκογενείας, ἦταν ἀγοραστής δύο χωρίων γῆς (*IG* II² 1596, στ. 6-8) μεταξὺ 330-320 π.Χ. (Lewis). Ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή ἦταν νικητῆς στὸν κύκλιο χορὸ (διθύραμβος) καὶ στὸν πυρρίχιο χορὸ στὰ μικρὰ Παναθήναια τοῦ 323/2 π.Χ. Ὁ υἱός του [Λυσί]στρατος Ἀτάρβου ἀπὸ τὸν Θορικό ἀνέθεσε ἐπίσης μνημεῖο, πὸν εἶναι ἐντειχισμένο στὸ βόρειο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως (37).

17. MA 1338, ἐμπρόσθια ὄψη, λίθοι A+B

17. MA 1338 Λίθος Α

17. MA 1338 Λίθος Β

18. MA 13233. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὴν ἄνω πίσω ἀριστερῇ γωνία.

Τὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς ἐνεπίγραφης ὄψεως φέρει κατακόρυφη λάξευση ὕψους 0,09, πλάτους 0,035 καὶ βάθους 0,01 μ., ἡ ὁποία ἀπολήγει σὲ ὀρθογώνιο τόρμο βάθους 0,025 μ. προφανῶς ἀπὸ δεύτερη χρήση τοῦ μνημείου. Στὸ μέσον περίπου τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς σώζεται κατακόρυφη αὐλακα, πλ. 0,05 καὶ βαθ. 0,01 μ., ἡ ὁποία καταλήγει σὲ τόρμο στὸ κάτω μέρος της, βάθους 0,025 μ., παρόμοιο μὲ ἐκεῖνο τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς. Στὸ μέσον τῆς ἄνω πλευρᾶς, ἡ ὁποία εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι, σώζεται κυκλικὴ βάθυνση διαμ. 0,29 καὶ βάθ. 0,03 μ., μὲ συνεχόμενη πρὸς τὴν δεξιὰ πλευρὰ αὐλακα μήκ. 0,33, πλ. 0,075 καὶ βάθ. 0,06 μ. γιὰ τὴν στερέωση κίονος, ποὺ ἔφερε ἀναθηματικὴ λαμπάδα. Στὴν κάτω ἐπιφάνεια, κοντὰ στὶς τέσσερις γωνίες σώζονται τέσσερις μικροὶ σχεδὸν ὀρθογώνιοι τόρμοι. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι διαβρωμένη, ὥστε τὰ ἄνω ἄκρα τῶν γραμμάτων τοῦ πρώτου στίχου δὲν σώζονται.

Βρέθηκε στὶς 14 Ἰουλίου τοῦ 1839 ἐντειχισμένη στὸ Τζαμί, ποὺ βρισκόταν μέσα στὸν Παρθενῶνα (Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2079).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,14, πλάτος 0,95, πάχος 0,95 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,015 (Ο) - 0,017 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2079. *IG* II 1229. Michel 1900, ἀρ. 941. Roberts - Gardner 1905, τ. II, 449, ἀρ. 215. Tamaro 1921- 22, ἀρ. 147. *IG* II² 3019. Ματθαίου κ. ἄ. 1992, ἀρ. 98. Makres 1994, 254, 258, 293-4, ἀρ. PG 4. *IG* II³ 431.

Βιβλιογραφία: Mommsen 1898, 103-4. *SEG* 53, 3. Shear 2001, 335-338. Marchiandi 2003, 57, 59 (*SEG* 53.3). Culasso Gastaldi 2009, 116 μὲ σημ. 3, 117 μὲ σημ. 8, 118 μὲ σημ. 13.

346/5 π.Χ.

Ἄκαμα[ντί]ς ἐνίκα λαμπάδι Παναθήναια
τὰ μεγά[λ]α ἐπ' Ἄρχιου ἄρχοντος,
Ξενοκλ[ῆ]ς ἐγυμνασιάρχῃ.

Σχόλια: Ὁ γυμνασιάρχος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς Ξενοκλῆς, νικητῆς σὲ ἀγῶνα λαμπαδηδρομίας στὰ Μεγάλα Παναθήναια, ἀνέθεσε στὴν Ἀκρόπολη λαμπάδα, τῆς

όποιας σώζεται ή βάση (Για παρόμοια μνημεία βλ. *IG II² 3023*, *SEG 27*, 67.1 και Μακρή 2004-2009, 143-145). Ός γνωστόν οί άγώνες λαμπαδηδρομίας στα Μεγάλα Παναθήναια ήταν όργανωμένοι κατά φυλάς. Συμμετείχε ένας γυμνασίαρχος από κάθε φυλή και νικήτρια στον άγώνα έθεωρείτο ή φυλή.

Προσωπογραφικά: Ό Ξενοκλής Ξείνιδος Σφήττιος ήταν εύπορος Άθηναίος, φίλος του Λυκούργου (Πλουτ. *Ήθικά*, 841c), τριήραρχος τόν 334/3 π.Χ. (*IG II² 1623*, στ. 29) και *έπί τήι διοικήσει* τόν 334-326 π.Χ. (Meritt 1941, 42, άρ. 10, στ. 5 και Meritt 1960, 2, άρ. 3). Τόν 326/5 π.Χ. πλήρωσε 950 και 3.500 δραχμές για να έξοφλήσει ναυτικά χρέη του Φαίακος, του Εύβοίου, του Όνήτωρος (IV) και του Κόνωνος (III) (*IG II² 1628*, στ. 414-15 και 433- 34. *IG II² 1629*, στ. 934 και 955). Τόν 330 π.Χ. τιμήθηκε με ένα ψήφισμα από τόν γένος των Κηρύκων (*Agora XVI*, 1997, άρ. 77). Στα γεράματά του, όταν ήταν τουλάχιστον έβδομηντα έτών, ύπήρξε ό πρώτος βεβαιωμένος άγωνοθέτης στα Διονύσια (;) και στα Λήναια τόν 307/6 π.Χ. (*IG II² 3073*, στ. 2, 3077, στ. 2, Lambert 2000-3, 102-3, 749, στ. 5).

LGPN II, 346, λ. *Ξενοκλής* (Ξείνιδος Σφήττιος), *APF*, άρ. 11234. Traill *PAA*, τ. 13, 373, άρ. 732385. Ampolo 1979, 167-176. Rausa 1998, 218-219.

18. MA 13233

18. MA 13233 Άνω πλευρά

18. MA 13233 Άνω πλευρά

19. MA 13241 Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Βρέθηκε στὸν Παρθενῶνα (*IG II² 3822*).

Σήμερα λανθάνει.

Δημοσιεύσεις: Pittakys 1835, 296-7. Rangabe 1855, 767, ἀρ. 1164. *IG II 1165*. *IG II² 3822*. Ma- Tracy 2004, 121-122.

Βιβλιογραφία: *IG II² 29*. Oliver 2007, 184, σημ. 5. Krumeich 2007b, 175, σημ. 34.

4^{ος} αἰ. π.Χ.

Ὁ Δῆμος

Φανόκριτον Φανοκλέους

Π[αριανόν; ἀρε]τῆ<ς>---- ἔνεκεν.

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στοὺς J. Ma καὶ St. Tracy.

3 Π --- ΤΗΝ --- ἔνεκεν Köhler, Πιττάκης. Π[αριανόν? ἀρε]τῆ[ς] ἔνεκεν Kirchner.

Σχόλια: Εἶναι ἀμφίβολο, ἐὰν ὁ Φανόκριτος Φανοκλέους ταυτίζεται μὲ τὸν ὁμώνυμο τιμώμενο στὸ ψήφισμα τῆς *IG II² 29*, μὲ τὸ ὅποιο ἡ πόλις τοῦ ἀπένειμε τὸν τίτλο τοῦ προξένου καὶ εὐεργέτου, ἐφόσον στὴν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τὸ ἐθνικὸ εἶναι συμπληρούμενο, ἐνῶ στὸ ψήφισμα δὲν σώζεται τὸ πατρώνυμο καὶ δὲν γίνεται λόγος γιὰ ἀνάθεση ἀνδριάντος.

20. EM 8806. Τμήμα ὀρθογώνιας παραλληλεπίπεδης βάσης ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, ἔλλιποῦς ἄνω, δεξιὰ καὶ πίσω.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ἀποκρούσεις.

Βρέθηκε δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος, κοντὰ στὰ Προπύλαια (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 171, *AE* 1854, ἀρ. 2309). EM.

Ὑψος 0,155, πλάτος 0,305, πάχος 0,285 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,01 (Ω, Ο) - 0,012. Ε (4ος στ.) 0,015 μ. Διάστιχο 0,007- 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 171 καὶ *AE* 1854, ἀρ. 2309. Schöne 1871, 308. Kaibel 1878, ἀρ. 771. Löwy 1885, ἀρ. 62. *IG* II 1425. Hansen *CEG* 2, 761. *IG* II² 4321. Meritt 1947 B, 287- 289 (*SEG* 30, 161). Peek 1980, 25, ἀρ. 21. Overbeck III 2014, 10-11, λ. 1807.

Βιβλιογραφία: Tod 1952, 33. Muller-Dufeu 2002, 462, ἀρ. 1338. *Künstlerlexikon* I, 164, λ. *Δημήτριος* (1). Keesling 2007, 146. Krumeich 2007α, 389, σημ. 28.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[μνήμα τόδ' ἄν]τ' ἀρετῆς Χρ [-----] στοιχ.
[δῆμο]ς ὄδε αὐτόχθων ἀντιθέο Κέκροπος
[τῶ]! δὲ σὺ πλοῦτον σῶιζε, θεά, τέρ<ε>ν' <ε>ν τε ὑγεία[ι]
αὐτῶι καὶ γενεᾶι δὸς βίον ἐκτελέσαι.

5

Δημήτ[ριος]

ἐπόησ[εν].

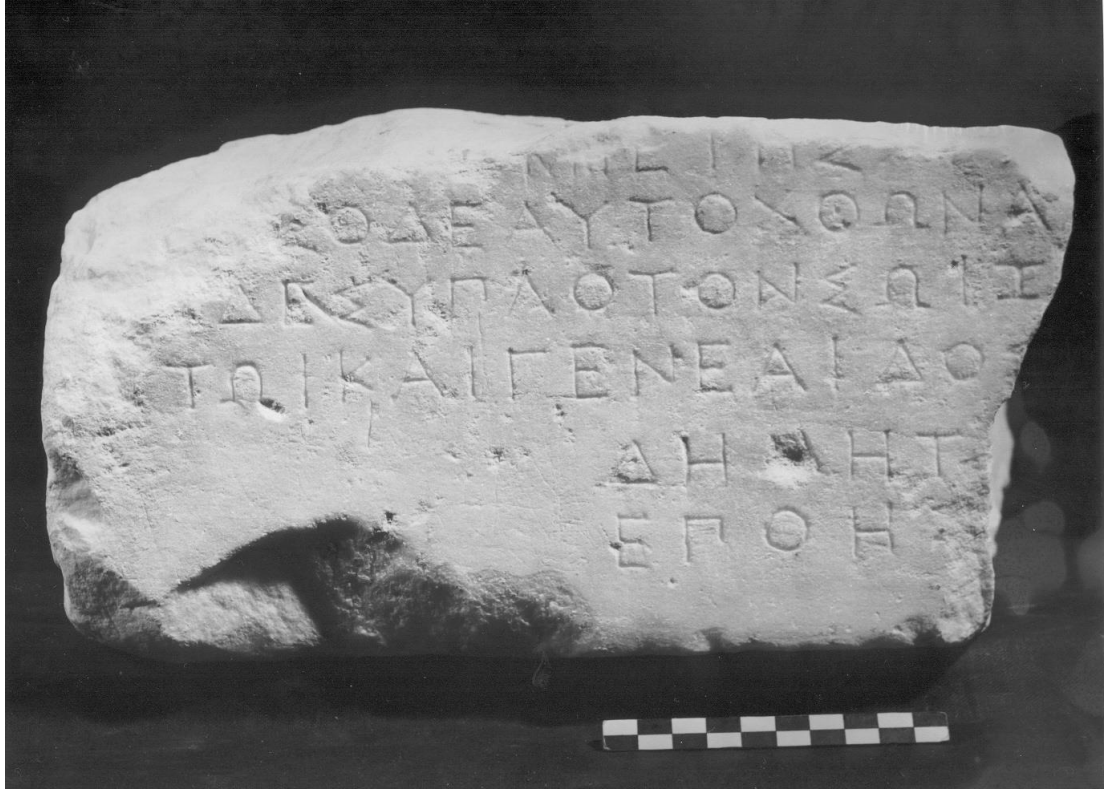
Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ B.D. Meritt, σύμφωνα μὲ τὸ ἀπόγραφο τοῦ G. Wheeler τὸ 1676. Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ ἀπέγραψε ὁ Wheeler, πρὶν χαθεῖ τὸ δεξιὸ ἥμισυ τμήμα τοῦ λίθου.

1 Πρὶν τὸ Ε τοῦ ἀρετῆς τὰ τρία γράμματα εἶναι ἀσαφῆ λόγῳ διορθώσεως λάθους τοῦ χαρακτι, ὁποῖος εἶχε χαραῖξει ἀρχικῶς MNHMANTI πρὶν τὸ ἀρετῆς, ἀντὶ τοῦ σωστοῦ MMHMATOΔEANTI (Meritt). Γι' αὐτὸ ἡ στοιχηδὸν διάταξη ἔχει διαταραχθεῖ στὸ στίχο αὐτό. Χρ[ύσιππον τόνδ' ἀνέθηκε] Peek.

3 Τερ<π>νῆ<ι> τε ὑγεία[ι] Hallof, Vorster, Lehman (Overbeck III 2014).

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ δύο ἐλεγειακὰ δίστιχα. Ὁ B. Meritt θεωρεῖ ὅτι ὁ δῆμος προσφέρει τὸ ἀνάθημα γιὰ νὰ ἀνταμείψει τὴν «ἀρετὴν» ἐνὸς ιδιώτη, ἢ ἀρχῆ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποῖου (Χρ-) σώζεται στὸν πρῶτο στίχο. Σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο

μελετητή ή παρουσία της λέξεως ὅδε στὸν δεύτερο στίχο πιθανῶς δηλώνει ὅτι ἡ βάση ἔφερε τὸν ἀνδριάντα τοῦ προσωποποιημένου δήμου νὰ στεφανώνει τὸ τιμώμενο πρόσωπο.

20. EM 8806

21. EM 2601 α, β, γ (έρυθρός άρ. Ακρ. 1168). Τρία τμήματα από την επίστεψη
όρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως από μάρμαρο Ύμητοῦ.

Καί τὰ τρία ἔχουν κυμάτιο καὶ προεξέχουσα ταινία, ὕψ. 0,04 μ, με ἀποκρούσεις καὶ
ιζήματα, ἐνὼ ἡ ἄνω πλευρὰ τοῦς ἔχει ἴχνη ἐπεξεργασίας με λεπτὸ ἐργαλεῖο.

Βρέθηκαν κοντὰ στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης (Πιττάκης, *AE*, άρ. 2117). EM.

a. EM 2601 α. Ἄνω ἀριστερό, γωνιαῖο τμήμα ἐπιστέψεως βάσεως, ἔλλιπές κάτω δεξιὰ
καὶ πίσω. Πάνω στὴν προεξέχουσα ταινία σώζονται τμήματα δύο στίχων.

Ὑψος 0,09, πλάτος 0,21, βάθος 0,098 μ.

Ὑψος γραμμάτων 0,005 -0,007 μ.

b. EM 2601 β. (Έρυθρός άρ. Άκρ. 1185). Τμήμα ἐπιστέψεως τῆς ἰδίας ὡς ἄνω
βάσεως, ἡ ὁποία φέρει στὴν προεξέχουσα ταινία τμήματα δύο στίχων.

Ὑψος 0,11, πλάτος 0,12, βάθος 0,05 μ.

Ὑψος γραμμάτων 0,005 - 0,008 μ.

c. EM 2601 γ. (Έρυθρός άρ. Άκρ. 928). Τμήμα ἐπιστέψεως τῆς ἰδίας ὡς ἄνω βάσεως,
ἡ ὁποία φέρει στὴν προεξέχουσα ταινία τμήμα ἑνὸς στίχου.

Ὑψ. 0,103, πλάτος 0,094, βάθος 0, 061 μ.

Ὑψος γραμμάτων 0,006 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, άρ. 2117. *IG* II² 2846. *IG* II³ 37.

307/6 π.Χ.

α	b	c
Ἐπί Ἀναξικράτο[υς ἄρχοντος - - - -]ημονο - - - -		ων[- - - δο]-
ξαν τῶι δήμω[ι - - - - - ἀνέθε]σαν τῶ[ι - - -].		

1 ----]ημονο: Πριν τὸ η σώζεται μία ὀριζόντια κεραία, πιθανῶς ἑνὸς T.

1-2 [δό]ξαν: πρόκειται γιὰ αἰτιατικὴ ἀπόλυτο. Πρβλ. *IG* II² 1742, στ. 2. (94). Θὰ περιμέναμε γενικὴ
ἀπόλυτο: δόξαντος τοῦ δήμου.

Σχόλια: Προφανῶς πρόκειται γιὰ ἀνάθεση ἀξιοματούχων σὲ ἄρρενα θεότητα, π.χ.
στὸν Δία Πολιέα ἢ σὲ ἥρωα.

21. EM 2601α

21. EM 2601b

21.EM 2601c

22. EM 8716 (Ακρ. 1583). Απότμημα στήλης (:) από πεντελικό μάρμαρο, πανταχόθεν έλλιπές.

Βρέθηκε τὸ 1853 δυτικῶς τῶν Προπυλαίων στὶς ἀνασκαφές τοῦ E. Beulé (Πιττάκης *AE*, 1116, ἀρ. 2123). EM.

Ύψος 0,185, πλάτος 0,385, πάχος 0,07 μ.

Ύψος γραμμ. 0,02 (O) - 0,025 (N) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης *AE* 1854, 1116, ἀρ. 2123. *IG* II² 2848. Michaelis 1871, XV, 281, ἀρ. 17. Meyer 1989, 78, 166, 169. Le Bas II, 1, 46. Πρβλ. Svoronos 1908, ἀρ. XXXVII. *IG* II³ 38.

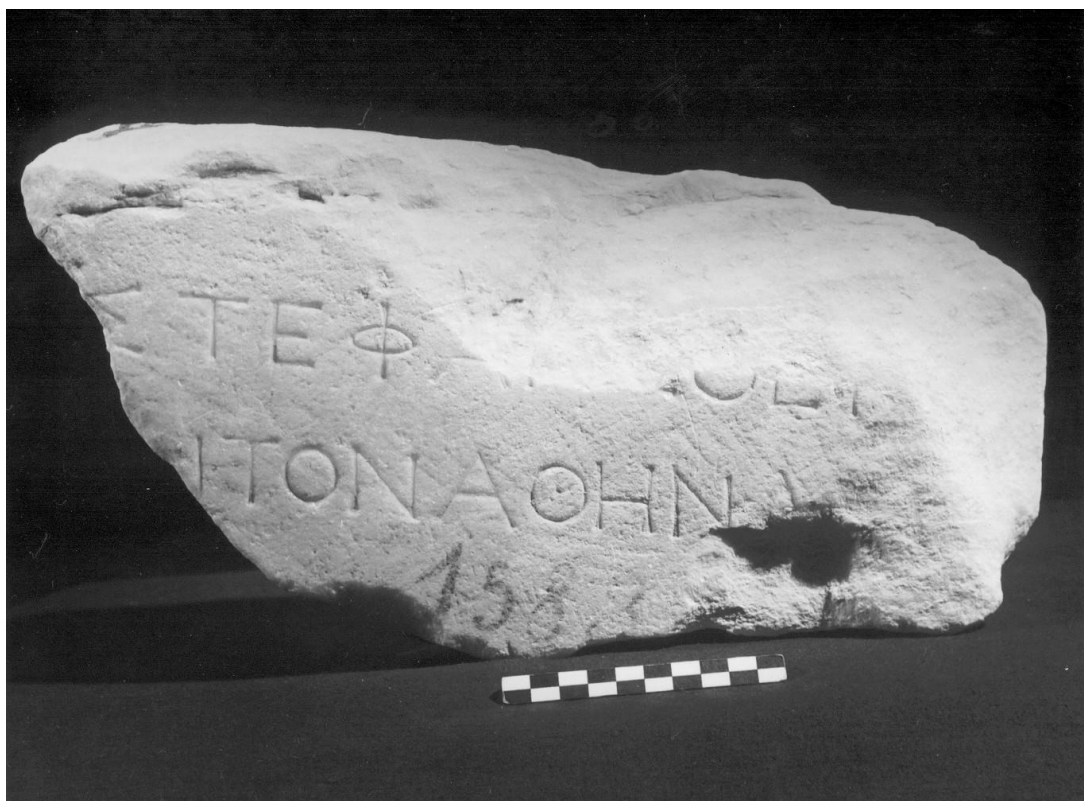
Βιβλιογραφία: Farnell 1896 I, 290.

4^{ος} αἰ. π.Χ.

[- - - - - ἀνέθεσαν] στεφανωθέν[τες - - - - - non στοιχ.
[φιλοτιμίας ἕνεκα τῆς εἰς τὸν δῆμον] τὸν Ἀθηνα[ίων-
vac.

Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ U. Koehler.

Σχόλια: Ἀναθέτες τῶν ὁποίων δὲν σώζονται τὰ ὀνόματα, πιθανῶς ἀξιωματοῦχοι, ἀφοῦ στεφανώθηκαν ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Ἀθηναίων, προσέφεραν ἄγνωστο ἀνάθημα.

22. EM 8716

Β. Ίδιωτικά (23-85)

23. EM 9026. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς ἀριστερά, κάτω καὶ πίσω.

Στὴν ἄνω πλευρά, ἢ ὁποία φέρει κατὰ τόπους χτυπήματα βελονιοῦ, σώζονται: στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς τμῆμα ὀρθογωνίας κοιλότητος, ἀδρῶς δουλεμένης, βάθους 0,06 μ. καὶ στὸ δεξιὸ μέρος τῆς, σὲ ἀπόσταση 0,095 ἀπὸ τὴν δεξιά καὶ 0,05μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια πλευρά, ἀβαθῆς κυκλικὸς τὸρμος διαμέτρου 0,05 καὶ βάθους 0,01 μ., πιθανῶς ἀπὸ μεταγενέστερη χρῆση τοῦ λίθου.

Βρέθηκε στὶς 21 Μαΐου τοῦ 1840 νοτιοδυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 361). EM.

Ύψος 0,15, πλάτος 0,405, βάθος 0,36 μ.

Ύψος γραμμ. 0,012- 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 361. *IG* II 1512. *IG* II² 4881. Peek 1980, 31-32, ἀρ. 29 (*SEG* 30, 174).

Βιβλιογραφία: Köhler 1896, 151- 152.

Ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

	[Διοπείθη]ς Στρομβίχο <i>vac.</i>	Στοιχ.
	[Εὐωνυμε]ύς ἀνέθηκεν. <i>vac.</i>	
	[- υυ - υυ - Δι]οπείθης Στρομβίχο ὑός <i>vac.</i>	
	[- υυ - υυ - μνη]μα δικαιοσύνης	
5	[- - - - -]γοῖς τέ[- - ε.-6 - - -]σε	
	[- - - - -].	

Οἱ παρακάτω συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

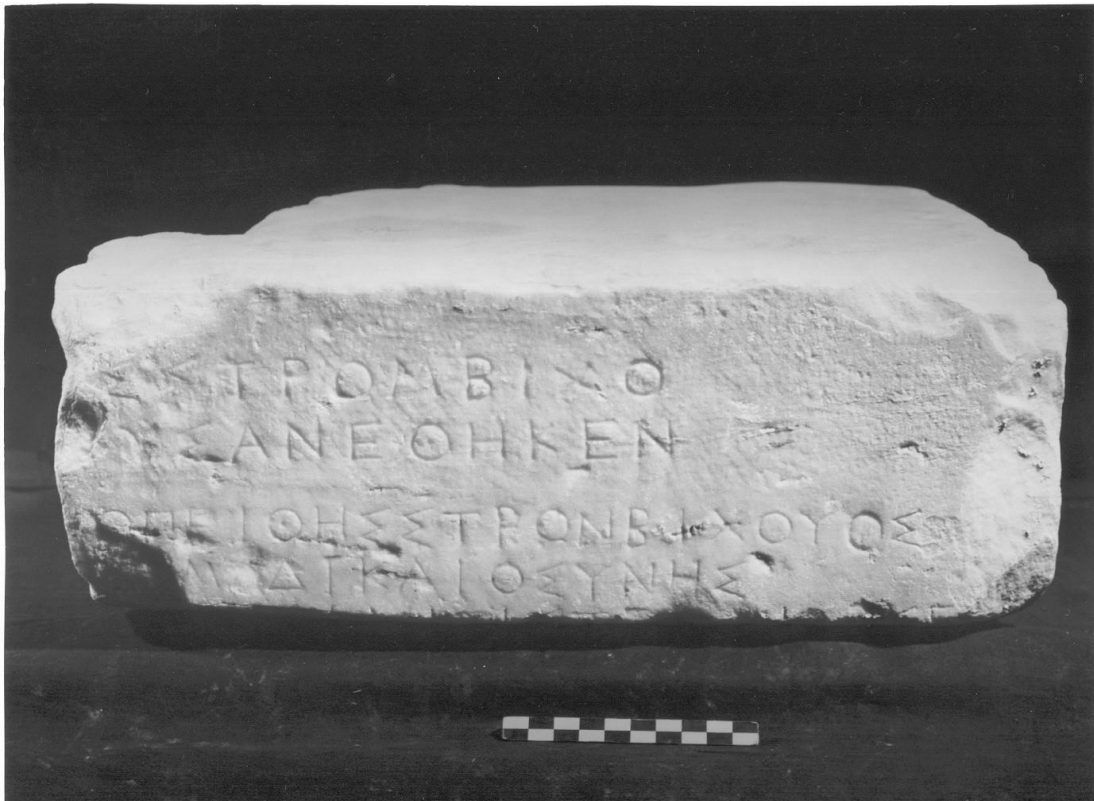
2 Ἡ στοιχηδὸν διάταξη διαταράσσεται ἐλαφρῶς, καθὼς τὰ γράμματα δὲν στοιχίζονται μὲ τὸν παραπάνω στίχο **3** [εἰκόνα ἔθηκε ἔταρο Δι]οπείθης, Στρομβίχο ὑός Peek· **4** [ὄνομα φθιμένο μνη]μα δικαιοσύνης Peek **5** [- - - -]γοῖς τέ[- - ε.-6 - - -]σε: Κάτω ἀπὸ τὸ I τοῦ 4ου στίχου σώζεται τὸ ἄνω ἄκρο μιᾶς κατακόρυφης κεραίας, μετὰ τὸ ἄνω ἄκρο λοξῆς κεραίας πιθανῶς ἐνὸς Α ἢ Λ, οἱ κορυφές τοῦ Ν, τμῆμα τῆς ἄνω καμπύλης τοῦ Ο. Μετὰ τὸ Τ σώζεται ἡ ἄνω ὀριζόντια κεραία πιθανῶς ἐνὸς Ε, μετὰ ἀπὸ ἓνα κενό, τμῆμα ἄνω ὀριζοντίας κεραίας καὶ ἡ ἄνω ἀπόληξη κατακόρυφης κεραίας. Στὸ τέλος τοῦ στίχου σώζεται ἡ ἄνω λοξὴ κεραία ἐνὸς Σ καὶ ἡ ἄνω ἀριστερὴ γωνία ἐνὸς Ε. [ἦ μάλα ἐτίμα τόνδε πόλις στ]εφάνοις τέ [μιν] ὤρσε Peek· **6** [στῆσαι κοσμηθέντα ἦς ἀρετῆς ἔνεκεν] Peek.

Σχόλια: Ὁ Διοπεΐθης, υἱὸς τοῦ Στρομβίχου, ἀπὸ τὸν δῆμο τοῦ Εὐωνύμου, προσέφερε αὐτὸ τὸ ἀνάθημα- χαμένο σήμερα- ὡς ἐνθύμημα τῆς τιμιότητος κάποιου ἀποθανόντος συγγενοῦς του, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου- καὶ αὐτὸ χαμένο σήμερα- ἀναφερόταν στὸν στίχο 4. Ἴσως πρόκειται γιὰ τὸν θεῖο του ἀναθέτου Στρομβιχίδη Διοτίμου (I), ποὺ θανατώθηκε ἀπὸ τοὺς Τριάκοντα. Σύμφωνα μὲ τὶς συμπληρώσεις τοῦ W. Peek, ἡ πόλη, ποὺ τίμησε αὐτὸν τὸν πολίτη ἐν ζωῇ μὲ στεφάνους, παρακίνησε τὸν Διοπεΐθη γιὰ τὴν ἴδρυση αὐτοῦ τοῦ ἀναθήματος στὶς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ὅταν ἦταν πολὺ νέος.

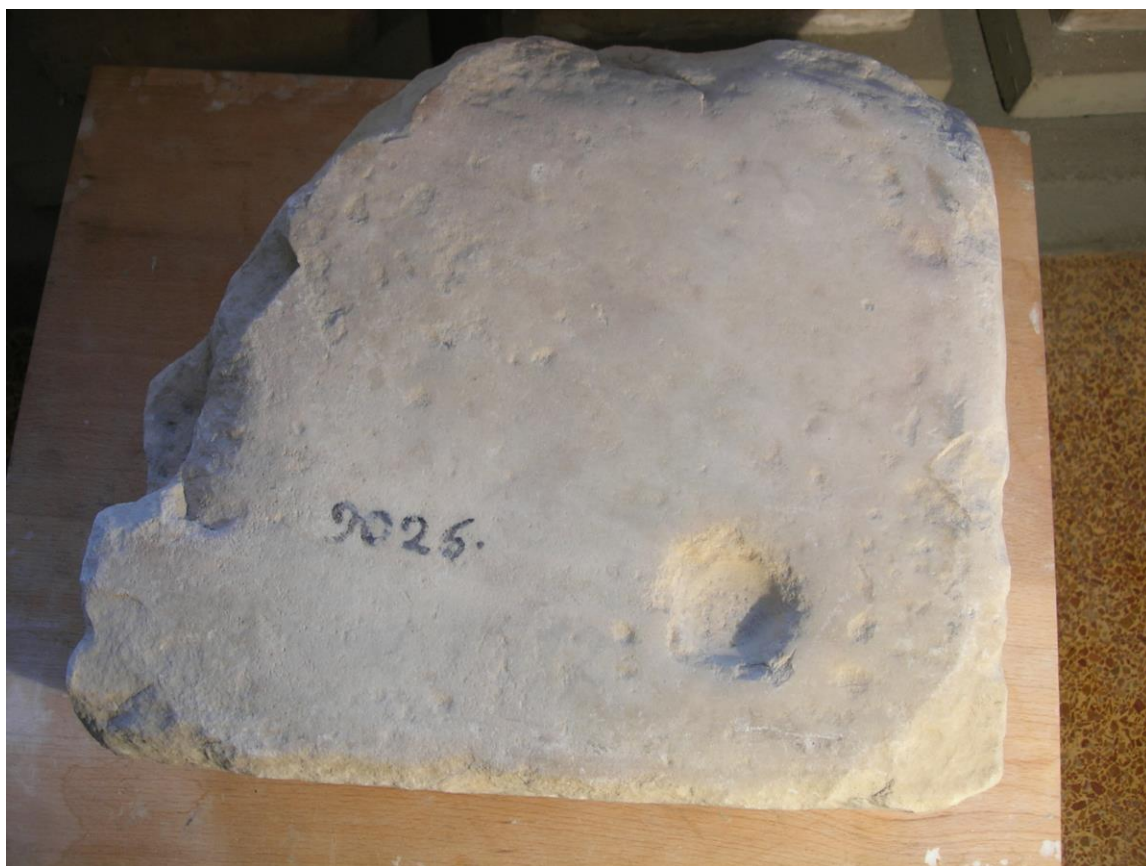
Προσωπογραφικά:

Ὁ Διοπεΐθης (I) Στρομβίχου (II) Εὐωνομεὺς ἦταν ἐγγονὸς τοῦ Διοτίμου (I) Στρομβίχου.

Γιὰ τὸν Διοπεΐθη βλ. *LGPN* II, 129-130. *Traill PAA*, τ. 6, 33, ἀρ. 363475. *APF*, 163, ἀρ. 4386c.

23. EM 9026

23. EM 9026 Άνω πλευρά

23. EM 9026 Άνω πλευρά, άριστερό μέρος

24. EM 8774. Τμήμα κυλινδρικής βάσεως από πεντελικό μάρμαρο.

Σώζεται μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς, ὅπου ὑπάρχει τμήμα τόρμου, βάθους 0,04 μ.

Βρέθηκε μεταξύ τοῦ βορείου τείχους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἐρεχθείου. EM.

Ύψος 0,25, διαμ. 0,33 μ.

Ύψος γραμμ. 0,02 (O) - 0,028 μ. (P).

Δημοσιεύσεις: *IG II Add.* 1512b, σ. 351. *IG II²* 4882.

Βιβλιογραφία: Körte 1932, στ. 84-88. Bechtel 1917, 276. Meritt 1927, 465, στ. 191, καὶ 469.

Ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

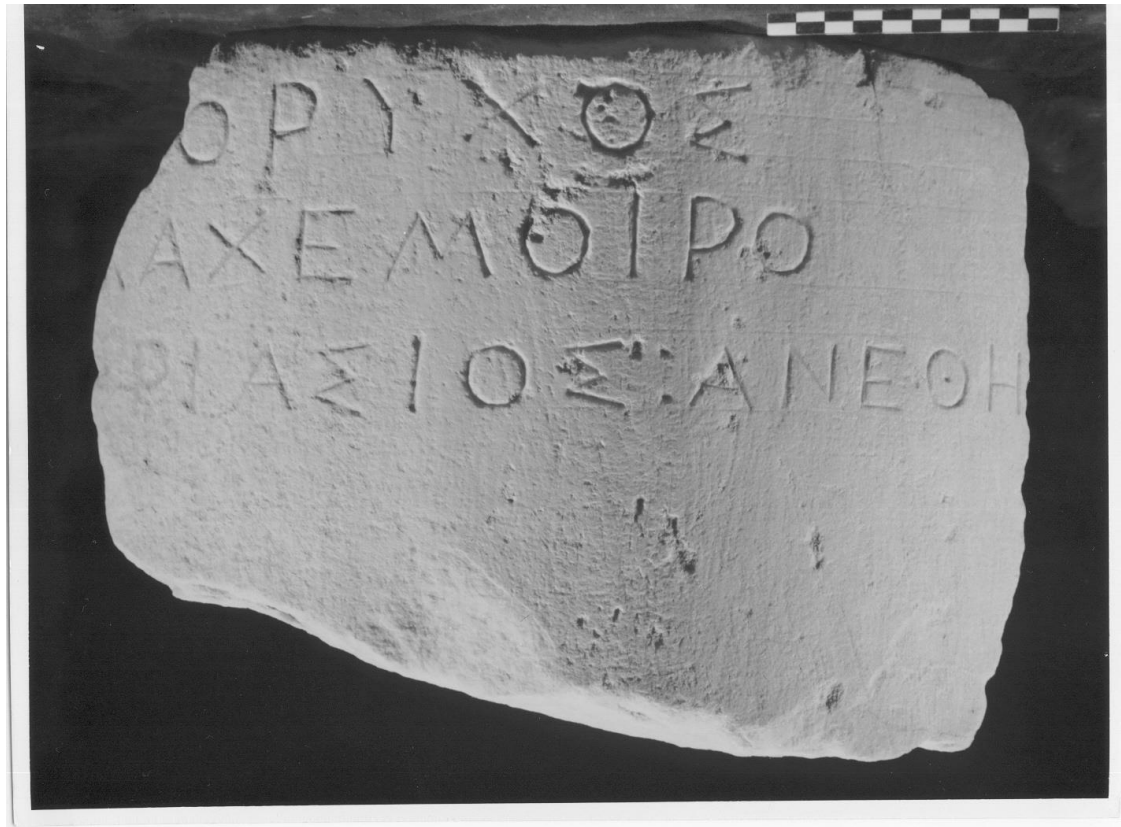
[Μ]όρυχος

Λαχεμοίρο

[Θ]ριάσιος : ἀνέθη[κεν].

Προσωπογραφικά: Ὁ Μόρυχος, υἱὸς τοῦ Λαχεμοίρου, ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Θρίας, κατὰ τὸν A. Körte, ὑπηρέτησε ὡς συντριήραρχος σὲ μία τρίτηρη, ἡ ὁποία πιθανῶς ἔλαβε μέρος στὴ ναυμαχία τῶν Ἀργινουσῶν ἢ στοὺς Αἰγὸς Ποταμοὺς τὸν 5ο αἰ. π.Χ. (*IG II²* 1951, στ. 408)· ὁ ἀναθέτης πιθανῶς προσέφερε τὸ ἀνάθημα μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἀθήνα.

Γιὰ τὸν Μόρυχο βλ. *LGN II*, 320, Traill *PAA*, τ. 12, 452, ἀρ. 658870. *APF*, ἀρ. 10423.

24. EM 8774

25. MA 20.249. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλιπὲς κατὰ τὸ ἐμπρόσθιο τμήμα τῆς ἄνω καὶ κάτω πλευρᾶς, τὴν ἄνω ἐμπρόσθια ἀριστερὴ καὶ τὴν κάτω δεξιὰ γωνία καὶ τὸ ὀπίσθιο μέρος.

Τὴν ἄνω καὶ κάτω παρυφὴ τῆς βάσεως περιέτρεχε κυμάτιο, τὸ ὁποῖο ἔχει θραυσθεῖ καὶ ἀποκρουσθεῖ κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του. Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει ἴχνη βελονιοῦ καὶ στὸ μέσον τοῦ ἀριστεροῦ τμήματός της φέρει μικρὴ ὀριζόντια ἐγκοπὴ μήκους 0,05 μ. (μογλοβόθριο;). Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ διακόπτεται στὸ μέσον της ἀπὸ κατακόρυφη αὐλακα, πλάτους 0,28 μ., ἀδρῶς δουλεμένη.

Βρέθηκε κατὰ τὴν κατεδάφιση τῶν νεωτέρων τειχῶν στὴν περιοχὴ τῶν Προπυλαίων (Λόλλινγκ, *AA* 1889, 111).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,38, πλάτος 0,66, βάθος 0,099 μ.

Ὑψος γραμμ. : 0,025 (O) - 0,032 μ.(N).

Δημοσιεύσεις: Λόλλινγκ 1889γ, 111. Tamaro 1921-22, ἀρ. 17. *IG* II² 3825. Ματθαίου, κ.ἄ. 1992, ἀρ. 183.

400- 350 π.Χ.

[A]ντιφάτης

Χαριδῆμο

Βατῆθεν.

2 Χαριδῆμο: Σώζεται ἡ κάτω δεξιὰ ἀπόληξη τοῦ X **3**. Βατῆθεν: Τὸ A εἶναι ὑπογραμμισμένο διότι δὲν διαβάζεται σήμερα.

Προσωπογραφικά: *LGPN* II 30, λ. *Ἀντιφάτης* 10. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ σὲ διαφόρους δήμους τῆς Ἀττικῆς.

25. IG II² 3825

25. IG II² 3825 Ὁπίσθια πλευρά

25. IG II² 3825 Δεξιά πλευρά

26. EM 10692. Τμήμα περιρραντηρίου από πεντελικό μάρμαρο σωζομένου κατά το ήμισυ της λεκάνης, δύο τμήματα του χείλους και την άπαρχή του συμφυούς κιονίσκου στήριξης στο κάτω μέρος της λεκάνης. Στην άνω επιφάνεια των τμημάτων του χείλους σώζονται τμήματα ενός στίχου αναθηματικής επιγραφής. Στο μέτωπο της περιφερείας του χείλους σώζονται τρεις στίχοι με το όνομα, το πατρώνυμο και το δημοτικό του αναθέτου. Στο κέντρο της λεκάνης σώζεται μικρό κυκλικό έξογκωμα.

Βρέθηκε στην Ακρόπολη. EM.

Ύψος 0,43, διάμ. 0,48 μ.

Ύψος γραμμ. (άνω πλευρά): 0,008 μ.

(έμπρόσθια όψη): 0,015 (O) - 0,025 μ. (Σ).

Δημοσιεύσεις: IG II² 4360. Peek 1980, αρ. 22, 25-27 (SEG 30, 162).

Πριν από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Στην άνω επιφάνεια του χείλους:

1 Ὑγιε[ια ...ε.6...] δὲ χρημα--

Στο μέτωπο της περιφερείας του χείλους:

2 [Πυθόδ]ηλος ἀνέθ[ηκε] στοιχ.

[Πυθοδ]ώρο

4 [Αἰθαλ]ίδης.

Υπογραμμισμένα είναι τα γράμματα που δεν σώζονται σήμερα.

Η συμπλήρωση του κειμένου οφείλεται στον J. Kirchner.

Σχόλια: Ο W. Peek παρατήρησε ότι τα γράμματα ANEΘ[---] του στ. 2 είναι μικρότερα και αραιότερα από ότι τα γράμματα του ονόματος στους στίχους 2-4. Επίσης το ρ. ἀνέθ[ηκε] έπρεπε να αναγραφεί μετά το δημοτικό στο στ. 4. Γι' αυτό θεωρεί ότι πρέπει να συσχετισθεί με τον στ. 1 (και όχι με το όνομα), ως μέρος του παρακάτω επιγράμματος (*Anthologia Lyrica Graeca* II 130):

[χαῖρε, μάκαιρ'] Ὑγιε[ια, δίδοις] δὲ χρήμα[τα πολλά]

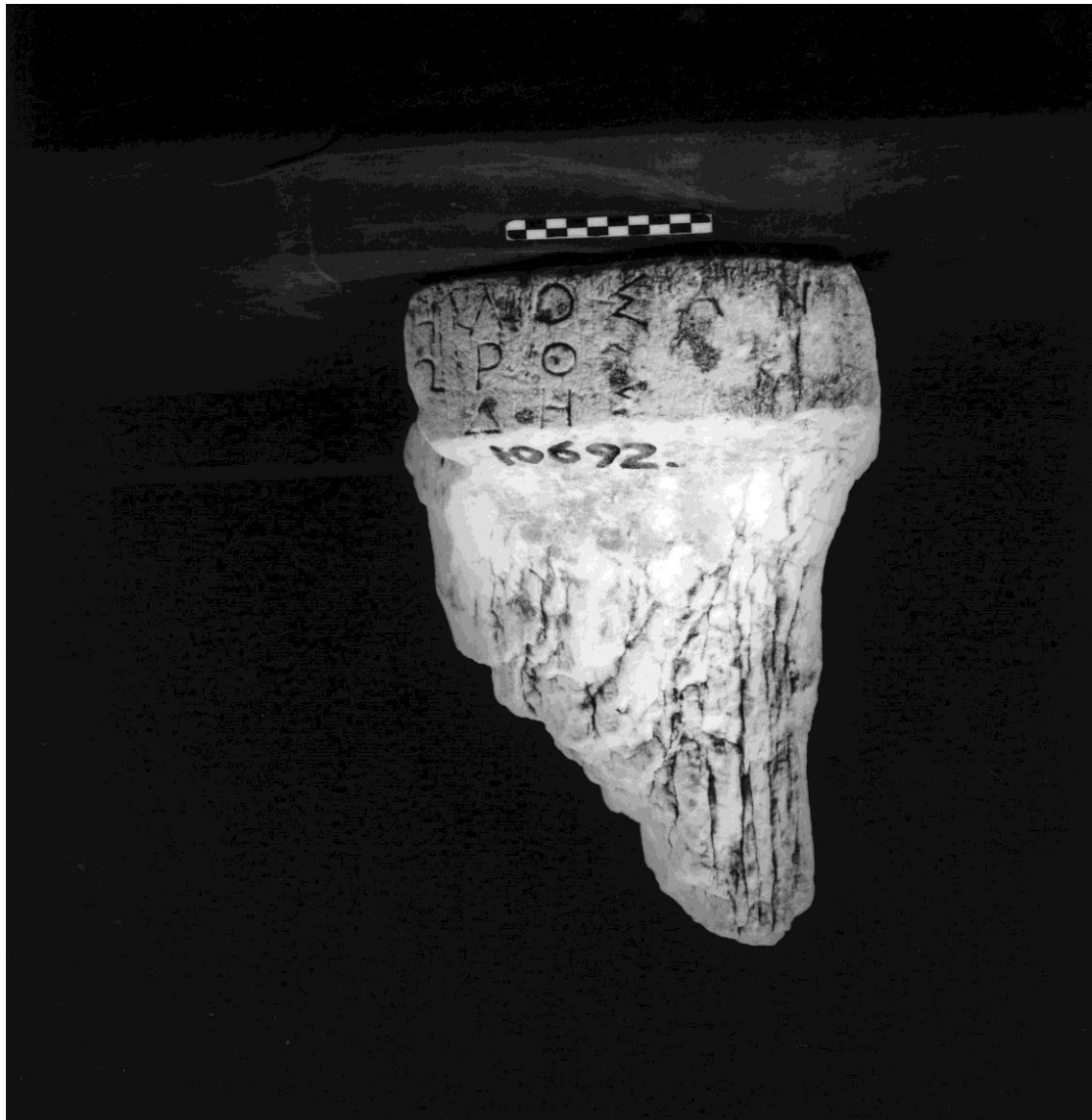
[ἀνθ' ὧν εὐξάμενος τέκνοις ἅμα τόνδ'] ἀνέθ[ηκα]

Έπειδή ο χώρος για την αναγραφή του επιγράμματος δεν έφθανε στην άνω πλευρά του επικράνου, το τέλος του ανεγράφη στο στ. 2 στην έμπρόσθια όψη, δίπλα στο όνομα [Πυθόδ]ηλος.

Ὁ Πυθόδηλος Αἰθαλίδης ἀνέθεσε καὶ μία κυκλικὴ μαρμάρινη πλάκα μὲ ἀνάγλυφη παράσταση φιδιοῦ στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως (EM 9004α = IG II² 4361), προφανῶς γιὰ τὸ ἱερὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν ἴδια ἐποχὴ .

26. EM 10692 Τμῆμα λεκάνης περιρραντηρίου, ἄνω ὄψη

26. EM 10692 μέτωπο τοῦ χείλους τοῦ περιρραντηρίου

27. EM 8812. Κάτω τμήμα θρόνου από λευκό μάρμαρο.

Σώζεται τμήμα της δεξιάς πλευράς, ή οποία είναι ελαφρώς κεκλιμένη και τμήμα της όπισθίας και κάτω πλευράς, ή οποία είναι δουλεμένη με βελόνι.

Στην κοίλη εμπρόσθια επιφάνειά του, πού φέρει αποκρούσεις, σώζεται επιγραφή δύο στίχων.

Βρέθηκε στην Ακρόπολη (Λόλλιγκ 1890, 145, αρ. 4). EM.

Ύψος 0,275, πλάτος 0,54, βάθος 0,20 μ.

Ύψος γραμμ.: 0,012 (O) - 0,016 μ.

Δημοσιεύσεις: Λόλλιγκ 1890, 145, αρ. 4. *IG II² 4626*. Overbeck III 2014, 212-213, λ. 2035.

Βιβλιογραφία: Για τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Πολιέως τοῦ Λεωχάρους καὶ τὶς τελετουργίες πού γίνονταν στὸ ἱερὸ βλ. Πausανίου, *Ἀττικά* I, 24,4. Παπαχατζής 1998, 337(5), 338. Hitzig-Blumner I, 270. Frazer 1965 I, 302-304. Για τὴ θέση τοῦ ἱεροῦ βλ. Stevens 1946a, 12-15. Για τὴν λατρεία βλ. H. Schwabl, *RE Suppl.* XV, 1978, λ. Zeus II, 1072-1073. Hurwit 1999, 40, 190-91. Neils 2001, 219-232. Kreuz 2007, 12 κ.έ.

4^{ος} αἰ. π.Χ.

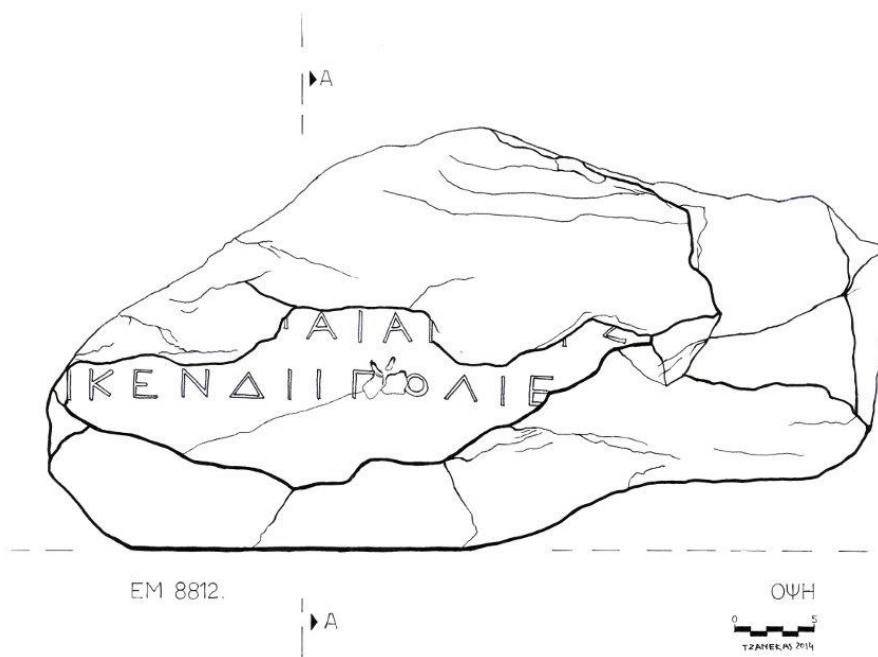
----- Παιαν[ιεύ]ς

[ἀνέθ]ηκεν Διὶ Πολιε[ῖ].

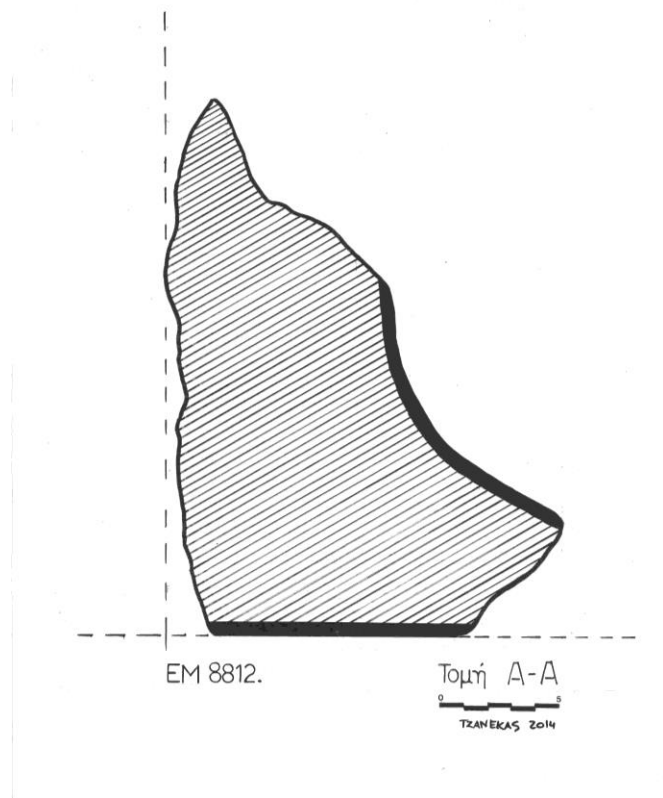
Σχόλια: Ἀναθέτης ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Παιανίας, τοῦ ὁποῦ δὲν σώζεται τὸ ὄνομα, ἀφιέρωσε μαρμάρينو θρόνο στὸν Δία Πολιέα.

27. EM 8812

27. Σχέδιο Στ. Τζανέκα

27. EM 8812, τομή Στ. Τζανέκα.

28. EM 8167+8168. Κυλινδρική βάση ἀγάλματος ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, συγκολλημένη ἀπὸ δύο τεμάχια, πανταχόθεν ἐλλιπής.

EM.

Ύψος 0,29, πλάτος 0,345, βάθος 0,21 μ.

Ύψος γραμμ. 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: Michel 1927, ἀρ. 1589, 127. Lauffer 1957, 287-8 (*SEG* 17, 79). *IG* II² 4320. Müller 2010, 170.

Βιβλιογραφία: Crosby 1941, 16-17, ἀρ. 1, στ. 48-9, 58. Crosby 1950, 236, ἀρ. 14, στ. 15-16, 19 καὶ 240-243, ἀρ. 15, στ. 25, 28 (*SEG* 17, 79).

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[----]ρος Διοκλῆς με Πιθεύ[ς ἀνέθηκεν Ἀθηνᾶι]

[----] οἰκέας ἔρνος ἀπαρξάμ[ενος].

Ἡ συμπλήρωση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὸν S. Lauffer (1957, 288).

1 [Ἀντιχά]ρος Διοκλῆς Kirchner [Διοχά]ρος Lauffer 2 [τέχνης] οἰκέας Kirchner [γαίας] οἰκέας Lauffer. Ὁ S. Lauffer διόρθωσε τὸ πατρώνυμο τοῦ Διοκλέους σὲ [Διοχά]ρος ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ του καὶ τὴ συμπλήρωση [τέχνης] σὲ [γαίας], καθὼς ταίριαζε περισσότερο μὲ τὴ στοιχηδὸν διάταξη τοῦ ἐπιγράμματος. Ἐπίσης ὁ Διοκλῆς κατεῖχε γῆ στὴν περιοχὴ τῶν ὀρυχείων τοῦ Λαυρίου.

Προσωπογραφικά: Ἡ οικογένεια τοῦ Διοκλέους ἦταν μία ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς οἰκογένειες, ποὺ εἶχε τὴν ἐκμετάλλευση ὀρυχείων τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. Ὁ Διοκλῆς φαίνεται νὰ ἔδρασε τὸ 380-360 π.Χ. Ὑπηρέτησε ὡς μέλος ἀγνώστου σώματος πιθανῶς τὸ 374/3 π.Χ. (Broneer 1935, 167, ἀρ. 28, Lewis, 1955, 31) καὶ εἶχε προκαλέσει γιὰ κάποιον λόγο τὴν ἔχθρα τοῦ Ἰφικράτους (Δημόσθ. 21, 62). Εἶχε πιθανῶς πεθάνει, ὅταν ὁ υἱὸς του Διοχά[ρ]ης (II) [Δι]οκλέους Πιθε(ύς) ἀπαντᾷ ὡς ἰδιοκτῆτης γῆς καὶ ὡς μισθωτῆς δύο ὀρυχείων στὸ Σούνιο γύρω στὸ 350 π.Χ. (Crosby 1950, 236, ἀρ. 14, στ. 15-16, 19 καὶ 240, ἀρ. 15, στ. 23-29). Δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίες γιὰ ἀνάληψη λειτουργιῶν ἀπὸ τὸν Διοχάρη II, ὅμως εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔδωσε τὸ ὄνομά του σὲ ὁμώνυμες πύλες καὶ τὸ γειτονικὸ *Διοχάρους βαλανεῖον* (Στράβων 9, I, 19, 397. *IG* II² 2495).

Γιὰ τὸν Διοκλῆ βλ. *LGPN* II, 121. Traill *PAA*, τ. 5, 415-16, ἀρ. 333925. *APF*, 158-159, ἀρ. 4048.

28. EM 8167+8168

29. EM 447. Ὀρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλιπὲς κατὰ τὴν κάτω δεξιὰ γωνία τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο τόρμοι διαστάσεων 0,36 X 0,15 X 0,07 μ. (βάθ.) γιὰ τὴ στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους μὲ ἐλαφρῶς προβεβλημένο τὸ δεξιὸ πόδι. Ὁ ἀριστερὸς τόρμος βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,03 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,095 ἀπὸ τὴν ὀπίσθια καὶ 0,04 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρά, ἐνῶ ὁ δεξιὸς 0,08 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,03 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρά. Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται ἐπιγραφή τοῦ 4ου αἰῶνα π.Χ., ἡ ὁποία εἶναι δυσανάγνωστη καὶ φθαρμένη, ἐνῶ κάτω ἀπὸ αὐτὴν χαράχθηκε τὴ ρωμαϊκὴ περίοδο ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφή τοῦ δήμου γιὰ τὸν Ὑπατο Μάρκο Λικίνιο Κράσσο Φρούγι (1ος αἰῶνας μ.Χ.).

Βρέθηκε κατὰ τὶς ἀνασκαφές πὸ ἐγιναν στὸ βόρειο μέρος τοῦ Παρθενῶνος (Ραγκαβῆς, *AE* 1837, ἀρ. 22). EM.

Ὑψος 0,472, πλάτος 0,645, βάθος 0,497 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,013- 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: Ραγκαβῆς 1837, ἀρ. 22. Rangabé 1855, ἀρ. 1008. Le Bas II 1, ἀρ. 32, 16-17. Kaibel 1878, ἀρ. 770. Hoffmann, *SEG*, ἀρ. 273. Cougny 1890, 80. *IG* II 1427. Michel 1927, ἀρ. 1592. *IG* II² 4323. *IG* II² 4189. Hansen *CEG* 2, ἀρ. 762. Müller 2010, 170 κ.ε. ἀρ. 1.8, 206-7, ἀρ. 4.2, 378-9.

Βιβλιογραφία: Rangabé 1842, ἀρ. 306. Lippold 1911, 105-109. Graindor 1931, 35 κ.έ, ἀρ. 13. Blanck 1969, 85, B 41. Shear 2007, 233-235. Keesling 2007, 145. Krumeich 2007α, 389, σημ. 28, 408, σημ. 75-76, 409, εἰκ. 11. Krumeich 2010, 333, σημ. 19, 338-340, 344, σημ. 80, 350, σημ. 132, 362, σημ. 169, 363, εἰκ. 8.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως

Σωθε[ι]ς ἐγ̅ μεγάλων κινδύνων εἰκόνα τήνδε

στῆσεν Λυσίμαχος : Παλλάδι Τριτογενεῖ.

Λυσίμαχος : Λυσιθεῖδο : Ἄγρυλῆθεν.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.

Κάτω ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφή

Ὁ δῆμος

Μάρκον Λικίνιον Κράσσον Φρού-

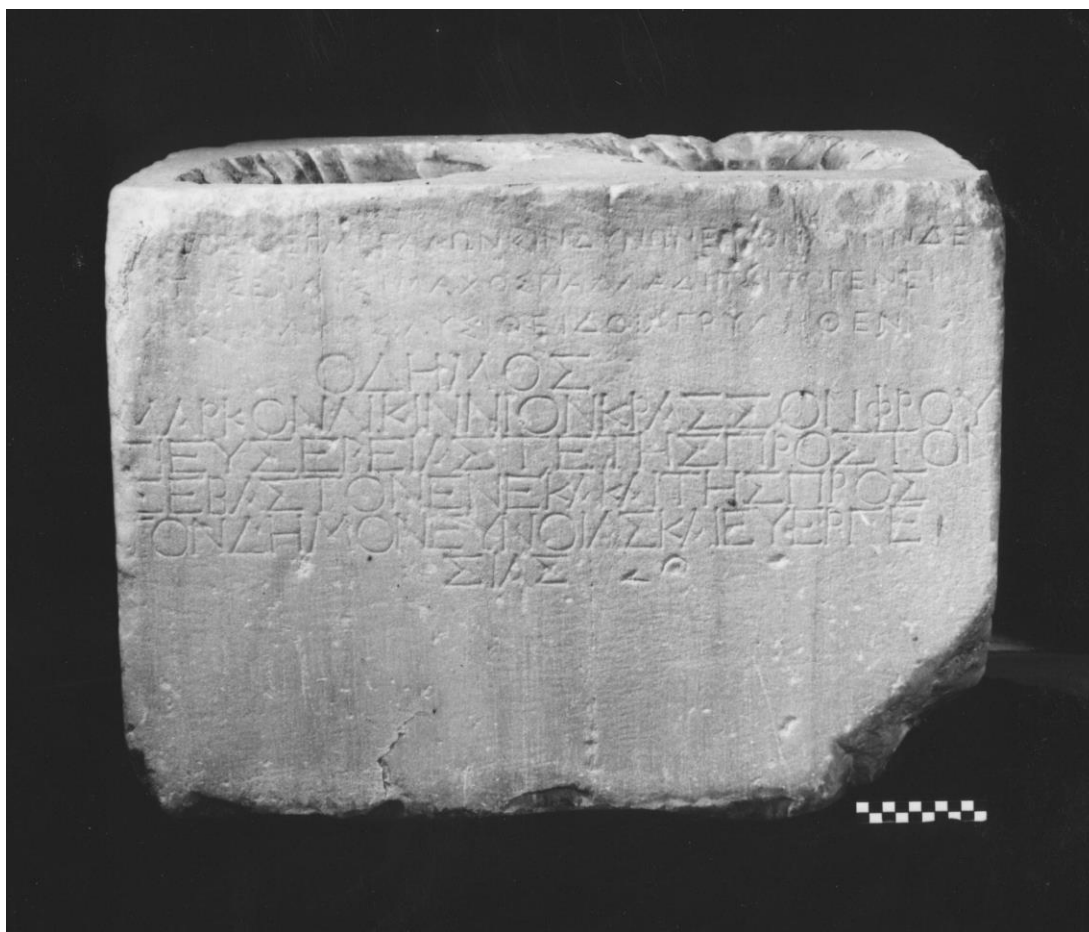
γι εὐσεβείας τε τῆς πρὸς τὸν

Σεβαστὸν ἔνεκα καὶ τῆς πρὸς

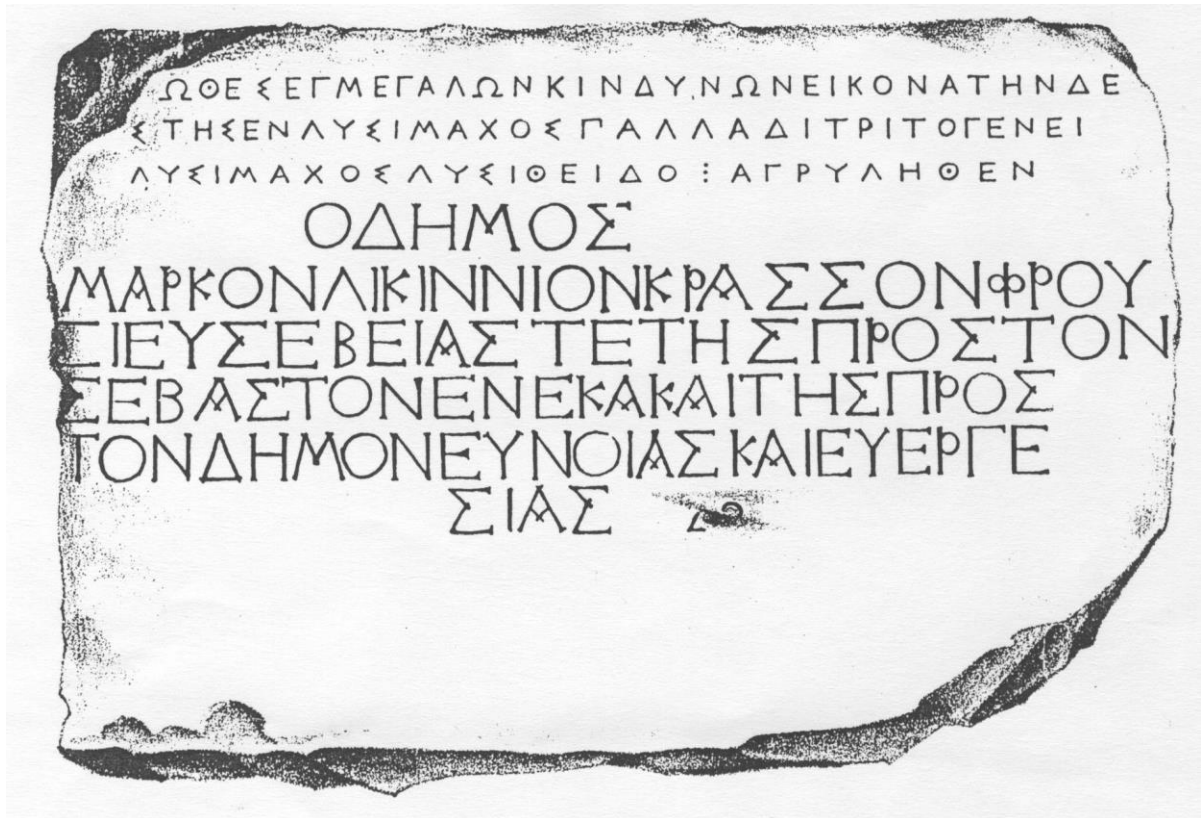
τὸν δῆμον εὐνοίας καὶ εὐεργε-

σίας.

Σχόλια: Ὁ Λυσίμαχος Λυσιθείδου Ἀγρυλῆθεν, ἄγνωστος στὴν ἀττικὴ προσωπογραφία, ἀφιέρωσε ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τοῦ ἰδίου στὴν Παλλάδα Τριτογενῆ, ὅπως ἀναφέρεται στὸν στίχο 3. Ὁ ἀνδριάς του ἐπαναχρησιμοποιήθηκε τὸν 1^ο αἰ. μ.Χ. πρὸς τιμὴν τοῦ Μ. Λικινίου Κράσσου χωρὶς νὰ εἶναι γνωστό, ἐὰν ἀντικαταστάθηκε ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος.

29. EM 447

29. EM 447 Λιθογραφία Ίατρίδη (AE 1837, ἀρ. 22).

29. EM 447 – Άνω πλευρά

30. EM 8802. Κιονίσκος από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής κατά τμήμα τής άνω πλευρᾶς.

Στό μέσον τής άνω πλευρᾶς σώζεται μικρή κυκλική όπη διαμέτρου 0,005 μ. και σε απόσταση 0,015 μ. από αυτήν τόρμος 0,045 X 0,02 X 0,035 μ. (βάθος) με ίχνη μολύβδου για την στερέωση όρειχαλκίνου άγαλματίου. Η ένεπίγραφη έπιφάνεια είναι αποτετριμμένη και φέρει ίζήματα κατά τόπους.

Βρέθηκε στην Χαλκοθήκη (*IG II Add. 1425 b*, σ. 350). EM.

Ύψος 0,355, δμ. 0,165 (άνω) - 0, 175 μ. (κάτω).

Ύψος γραμμ. 0,01- 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II Add. 1425 b*, σ. 350. *IG II² 4322*. Müller 2010, 159, σημ. 16, 170. Overbeck III 2014, 11, λ. 1808.

Βιβλιογραφία: Lewis 1955, 4, σημ. 17. *Künstlerlexikon I*, 163-164, λ. Δημήτριος (1)

Πριν από τὰ μέσα του 4ου αι. π.Χ.

Άρισ[τογ]έν[ης]

Ναυτέλ[ο]ς

Αίξωνεύς

τῆι Ἀθηναίαι.

vac. 0,045

5 Δημήτριος
έποίησεν.

Σχόλια: Από τόν κυκλικό τόρμο μικρῶν διαστάσεων με ίχνη μολύβδου στην άνω έπιφάνεια τής βάσεως, ό Άριστογένης ανέθεσε πιθανῶς μικρό όρειχάλκινο άγαλμάτιο τής θεᾶς Ἀθηνᾶς.

Για τὸ όνομα Ἀριστογένης βλ. *LGN II* 54, λ. Ἀριστογένης (8).

30. EM 8802

31. MA 7351 III 2. Τὸ ἥμισυ ἐπικράνου κιονίσκου ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο. Σώζεται ἡ ἄνω πλευρά. Τὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς ἐνεπίγραφης ἐπιφανείας ἔχει ἀποκρουσθεῖ καὶ ἀπολεπισθεῖ.

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ύψος 0,16, σωζ. χορδὴ 0,23, σωζ. ἀκτίνα 0,10 μ.

Ύψος γραμμ. 0,01(Ο,Θ) - 0,014 μ. (Ε)

Δημοσιεύσεις: Θέμος 1990-1, 61-62 (*SEG* 41, 176).

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[...]νδρος

[..]εῖθου

[...]ιεύς

4 ἀν[έθ]ηκεν.

Σχόλια: Ἡ συμπλήρωση τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι δυνατή, ἀφοῦ τὰ ὀνόματα σὲ -νδρος στὴν ἀττική προσωπογραφία εἶναι πολλά, ὅπως Μένανδρος, Λύσανδρος κ.ἄ., καθὼς καὶ τὰ σὲ -πείθης, ὅπως Διοπείθης, Θεοπείθης κ.ἄ. Τὸ δημοτικὸ μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ κατὰ πολλοὺς τρόπους π.χ. Ἀζηγιεύς, Ἰκαριεύς, Σουνιεύς κ.ἄ.

31. MA 7351

31. MA 7351

32. MA 13243. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ ὀπίσθιο μέρος.

Οἱ δεξιῆς ἐμπρόσθιες (ἄνω καὶ κάτω) γωνίες εἶναι ἀποκρουσμένες. Ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη. Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι διαβρωμένη, φέρει ἀποκρούσεις καὶ ἰζήματα.

Βρέθηκε στὶς 2 Ἀπριλίου τοῦ 1838 στὶς ἀνασκαφές τῆς Ἀκροπόλεως (Πιττάκης, *AE* 1838, ἀρ. 97).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ύψος 0,30, πλάτος 0,86, βάθος 0,67 μ.

Ύψος γραμμ. 0,018 (Ο) - 0,022 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1838, ἀρ. 97. Michel 1900, ἀρ. 940. *IG* II 1303. Tamaro 1921-22, ἀρ. 157. *IG* II² 3127. Ματθαίου κ. ἄ. 1992, ἀρ. 108. *IG* II³ 586.

Βιβλιογραφία: Schäfer 1885-7, 369 κ.έ. Wayte 1882, 24 κ.έ. Lewis 1954, 43 κ.έ. Sealey 1955, 79. Moretti 1957, 124, ἀρ. 440. Keesling 2007, 156.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Τ]ιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεὺς ἀνέθηκε

[ν]ικήσας Ὀλυμπίασιν ἵππων συνωρίδι.

Υπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

Προσωπογραφικά: Ὁ Τιμοκράτης Ἀντιφῶντος Κριωεὺς γεννήθηκε γύρω στὰ 400 π.Χ. Ἦταν πιθανῶς τριήραρχος γύρω στὸ 370 π.Χ. (*IG* II² 1604, στ. 66) καὶ τὸ 366/5 π.Χ. συντριήραρχος δύο φορές (*IG* II² 1609, στ. 83, 89-90). Νίκησε σὲ ἀγῶνα συνωρίδος στὴν Ὀλυμπία, πιθανῶς τὸ 352 π.Χ. Ἡ νίκη αὐτὴ ἦταν ἡ ἀφορμὴ αὐτοῦ τοῦ ἀναθήματος στὴν Ἀκρόπολη.

Μέρος τοῦ πλούτου του ἀπέκτησε ἀπὸ τὶς πολιτικὲς δραστηριότητές του (Δημοσθ. 24, 67, 200-1). Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσίας παρουσίας του, ποὺ τοποθετεῖται τὸ 353/2 π.Χ. (Δημοσθ. 24, 66), συνδέεται μὲ τὸν Ἀνδροτίωνα, γόνου εὐπορης οἰκογενείας, μαθητοῦ τοῦ Ἰσοκράτους, γνωστὸν πολιτικὸ καὶ ἀντίπαλο τοῦ Δημοσθένους. Αὐτὸ συνάγεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς: α) ἦταν συνεργάτης τοῦ Ἀνδροτίωνος στὴν ἐπισκευὴ τῶν ἱερῶν σκευῶν ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὶς πομπές, πιθανῶς μεταξὺ τοῦ 359/8- 356/5 π.Χ. (Δημοσθ. 24, 176 κ.έξ., 182) (Sealey 1955, 79), β)

συμμετείχε μαζί με τὸν Ἀνδροτίωνα στὸ σῶμα τῶν δέκα ἀξιωματούχων, οἱ ὅποιοι ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τῶν καθυστερημένων εἰσφορῶν (Δημοσθ. 24, 111, 160-6, 169, 172-5), πιθανῶς τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμμαχικοῦ πολέμου τὸ 357 π.Χ. (βλ. Schäfer 1885-87, 352, Wayte 1882, 24 κ.έ.) καὶ γ) ὅταν ὁ Ἀνδροτίων κατηγορήθηκε γιὰ κατάχρηση τοῦ δημοσίου χρήματος στὶς ἀρχὲς τοῦ 353/2 π.Χ., ὁ Τιμοκράτης εἰσηγήθηκε ἕναν νόμο ποὺ ἀνακούφιζε τοὺς δημοσίους ὀφειλέτες, μὲ σκοπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἀνδροτίωνος καὶ τῶν συνεργατῶν του (Δημοσθ. 24, 11-16, 26, 39-46. Schäfer 1885-87, 369). Τέλος, ἐμφανίζεται μὲ τὸν υἱὸ του Πολύευκτο ὡς μάρτυς ὑπερασπίσεως τοῦ Μειδίου τὸ 348 π.Χ. (Δημοσθ. 21, 139).
Γιὰ τὸν Τιμοκράτη Ἀντιφῶντος Κριωέα, βλ. *LGPN* II, 431. Traill *PAA*, τ. 16, 399, ἀρ. 888265, *APF*, 513, ἀρ. 13772.

32. MA 13243

33. EM 9028. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἑλλιπὲς δεξιά, ἀριστερὰ καὶ πίσω.

Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια εἶναι δουλεμένη με βελόνι, σώζεται τμήμα κυκλικοῦ τόρμου διάμ. 0,05 καὶ βάθους 0,01 μ. καὶ στὸ ἀριστερὸ μέρος της αὐλακα μολυβδοχοήσεως, μήκους 0,125, πλάτους 0,01 καὶ βάθους 0,005 μ. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι δουλεμένη με ντισιλίδικο.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II 1538*). EM.

Ύψος 0,37, πλάτος 0,28, βάθος 0,265 μ.

Ύψος γραμμ. 0,015 (O) - 0,025 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II 1538. IG II² 4901.*

Βιβλιογραφία: Threpsiades-Vanderpool 1964, A 31, ἀρ. 1.

Μέσα 4ου αἰ. π.Χ.

[Νεο]πτόλε[μος]

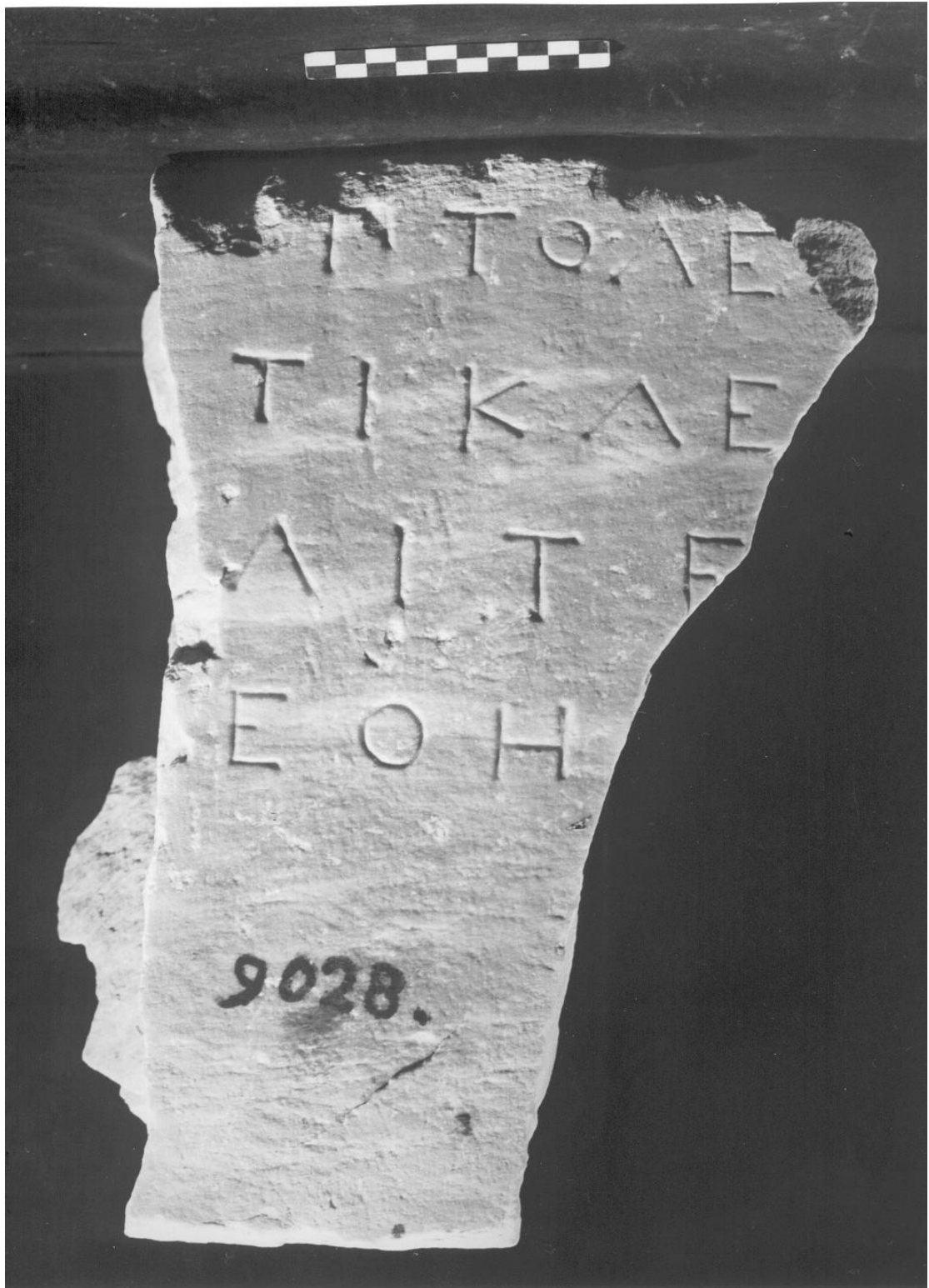
[Ἀν]τικλέ[ους]

[Με]λιτε[ύς]

[ἀν]έθη[κεν].

vac.

Προσωπογραφικά: Ὁ Νεοπτόλεμος, ἦταν υἱὸς τοῦ Ἀντικλέους, μαθητοῦ τοῦ Ἴσοκράτους, στὸν ὁποῖο ἡ πόλη ἀπένειμε χρυσὸν στέφανον (Ἴσοκρ. 15, 93). Ἦταν τὸ πιὸ ἀξιόλογο μέλος τῆς οἰκογενείας. Ἐνας Νεοπτόλεμος ἀπαντᾷ τὸ 342/1 π.Χ. ὡς κάτοχος γῆς στὴν περιοχή τῶν ὀρυχείων στὴν Ἀνάφλυστο (*IG II² 1582, 122*) καὶ ἀπελευθερωτῆς τριῶν δούλων, δύο τὸ 330 (*IG II² 1569, 53 κ.έξ.*) καὶ ἐνὸς τὸ 320 π.Χ. (Lewis 1959, 208 κ.έ., face B, στ. 216-17). Γνωστὰ ἀναθήματά του εἶναι ἓνα στὴν Ἄρτεμη Ἀριστοβούλη (Threpsiades-Vanderpool 1964, A 31, ἀρ. 1) καὶ ἄλλο ἀνάγλυφο ἀπὸ τὸ ἱερὸ τοῦ Πανὸς καὶ τῶν Νυμφῶν (*Agora I 7154, Camp 1990, 200-221 & 279, ἀρ. 200. Despinis 2009, 11-19*). Ἡ κύρια πολιτικὴ του δραστηριότητα τὴ δεκαετία τοῦ 340-330 π.Χ. συνδέεται με τὸν Λυκοῦργο.

33. EM 9028

33. EM 9028 Άνω πλευρά

34. EM 9019. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλίπες δεξιὰ καὶ κάτω. Σώζεται τμήμα τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς.

Στὴν ἄνω πλευρὰ ὑπάρχει τὸρμος διαστάσεων 0,035 X 0,015 X 0,03 μ. (βαθ.) γιὰ τὴν πᾶκτωση συνδέσμου, πιθανῶς γιὰ τὴν σύνδεση μὲ ὑπερκείμενο μέλος. Στὴν κάτω ἐπιφάνεια σώζονται δύο μικροὶ τὸρμοι: ὁ ἄνω 0,02 X 0,018 X 0,01 μ. (βαθ.) καὶ ὁ κάτω 0,02 X 0,02 X βαθ.0,03 μ. μὲ ἴχνη μολύβδου, γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ μέλους μὲ ὑποκείμενο λίθο. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι ἄπεργη. Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς σώζεται ἴχνος κυματίου. Κάτω ἀπὸ τοὺς δύο στίχους τῆς ἐπιγραφῆς σώζεται τμήμα ἐγχαράκτου στεφάνου ἀπὸ κλάδο ἐλαίας.

Βρέθηκε στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως (Köhler 1882, 173). EM.

Ὑψος 0,53, πλάτος 0,40, πάχος 0,14 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1- 2: 0,016 (O) - 0,02 μ. (H, I), στ. 3: 0,008, στ. 4: 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: Köhler 1882, 173. Löwy 1885, 61, ἀρ. 78. *IG II 1431. IG II² 4330.* Müller 2010, 180-1, ἀρ. 1.9. Overbeck III 2014, 235, λ. 2062.

Βιβλιογραφία: Muller- Dufeu 2002, 528 κ.ἐξ., ἀρ. 1541. Keesling 2007, 156. Γιὰ τὸν Λεωχάρη βλ. λ. 86.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Ἰπ]πίσκος Αἰ[σχύλου ἀνέθηκε]

[τῆ]ι Ἀθηνᾶι.

ἐντὸς ἐγχαράκτου στεφάνου

Ὁ δ[ῆμος].

5 I[- - -]

vac. 0,12

Λε[ωχάρης ἐπόησεν].

2 Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ συνηθίζεται ὁ τύπος Ἀθηναία ἀντὶ τοῦ Ἀθηνᾶ.

Σχόλια: Ἡ βάση ἔφερε πιθανῶς ἀνάθημα τοῦ Ἰππίσκου Αἰσχύλου στὴν Ἀθηνᾶ, ἔργο τοῦ γλύπτου Λεωχάρους. Τὸν ἀναθέτη τιμᾶ καὶ ὁ δῆμος μὲ στέφανο, ὅπως δηλώνει ἡ ἐντὸς στεφάνου ἐπιγραφή.

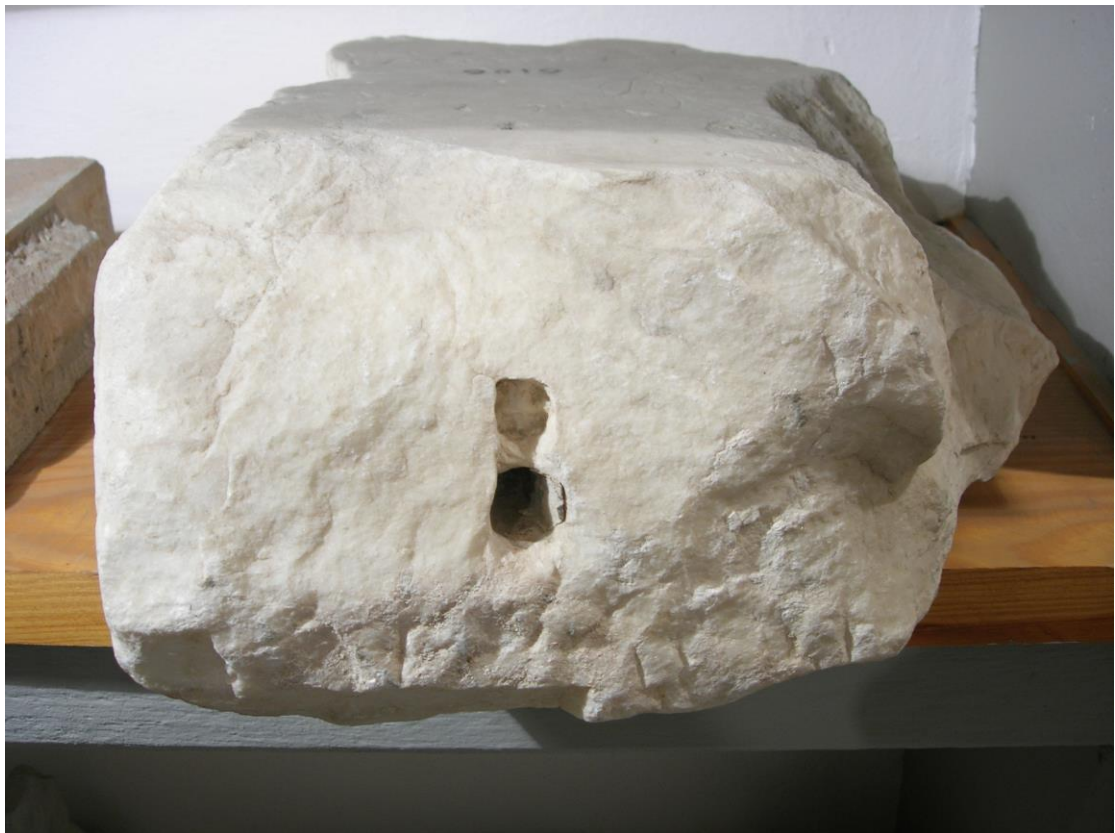
Προσωπογραφικά: Ὁ Ἰπίσκος Αἰσχύλου Παιονίδης ἦταν τριήραρχος πρὶν ἀπὸ τὸ 356/5 π.Χ. (*IG II²* 1612, στ. 370, 378). Ἕνας Ἰπίσκος, κάτοχος γῆς στὸν Θορικὸ τὸ 350/49 π.Χ. (*IG II²* 1582, στ. 74-5 καὶ *Agora XIX*, P 18, στ. 34, *Agora XIX*, P 26, στ. 241) καὶ ἓνας μισθωτῆς ὀρυχείου τὸ 341 π.Χ. (*Agora XIX*, P 27, στ. 44 καὶ Crosby 1950, ἀρ. 18, 256, στ. 44) πιθανῶς ταυτίζονται μὲ τὸν τριήραρχο. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰπίσκου, Αἰσχύλος Ἰπίσκου Παιονίδης, ἀπαντᾷ σὲ ἀπολογισμὸ τῶν ἐπιστατῶν τῆς Ἐλευσίνας καὶ τῶν ταμιῶν τῶν δύο θεῶν τοῦ 329/8-323/2 π.Χ. (*IG II²* 1672, στ. 247). Γιὰ τὸν Ἰπίσκο βλ. *LGPN II*, 237. Traill *PAA*, τ. 9, 506, ἀρ. 537915. *APF*, ἀρ. 450.

34. EM 9019

34. EM 9019 - Άνω πλευρά

34. EM 9019 - Κάτω πλευρά

35. EM 10690. Πεσσόσχημη βάση από υμήττειο μάρμαρο, έλλιπής κατά τὸ κάτω μέρος καὶ τὴν ἄνω ὀπίσθια ἀριστερὴ γωνία.

Εἶναι ἐντόνως ἀποκρουσμένη στὸ μέσον περίπου τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται κυκλικὸς τὸρμος διαμέτρου 0,055 καὶ βάθους 0,06 μ. γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἐμβόλου ὀρειχαλκίνου ἀγαλματίου. Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ὑπάρχει ἐλάχιστα προεξέχουσα ζώνη, ὕψους 0,155 μ. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς διαβρωμένη. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι φθαρμένη, φέρει ἀποκρούσεις καὶ ἰζήματα.

Βρέθηκε στὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 221). EM.

Ὑψος 0,66, πλάτος 0,28, πάχος κάτω 0,17, πάχος ἄνω 0,19 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,008 - 0,012 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 221. Ross, *Demen*, 57, ἀρ. 36. *IG* II 1424. *IG* II² 4324. Müller 2010, 159, σημ. 16, 170.

Βιβλιογραφία: Keesling 2007, 146. Keesling 2012, 475-7, 482.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Κη]φισόδ[ο]τος : Ἀπολήξιδο[ς]

[Αἰθα]λίδης τῆι Ἀθηναί[αι]

[ἀνέθ]ηκε.

Προσωπογραφικά: Ὁ Κηφισόδοτος Αἰθαλίδης ταυτίζεται πιθανῶς μετὸν μισθωτὴ ὀρυχείων καὶ ἰδιοκτήτη ἐργαστηρίου ποὺ ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο πωλητῶν τοῦ 367 π.Χ. (*Agora* XIX P 5, στ. 56, 73-76). Ἐπίσης ὑπῆρξε διαιτητὴς στὴ διαμάχη τῶν Σαλαμινίων τῶν Ἑπτὰ φυλῶν καὶ τοῦ Σουνίου (*Agora* XIX, L 4 a, στ. 8 = Ferguson 1938, 3, ἀρ. 1, στ. 8). Βλ. καὶ λ. 93.

Γιὰ τὸ ὄνομα Κηφισόδοτος βλ. *LGPV* II, 259. Traill *PAA*, τ. 10, 291, ἀρ. 567675.

35. EM 10690

35. EM 10690 Άνω πλευρά

36. EM 10704. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἔλλιποῦς ἀριστερά, δεξιὰ καὶ πίσω.

Στὸ ὀπίσθιο δεξιὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς, ἡ ὁποία εἶναι δουλεμένη με βελόνι, σώζεται κυκλικὸς τόρμος, διαμέτρου 0,14 καὶ βάθους 0,06 μ. γιὰ τὴν στερέωση ἀγάλματος, σὲ ἀπόσταση 0,22 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη. Σώζεται τμήμα τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἡ ὁποία φέρει ἀναθύρωση. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια, ἡ ὁποία εἶναι δουλεμένη με ντισιλίδικο, εἶναι ἀποκρουσμένη καὶ φθαρμένη.

Βρέθηκε στὶς 23 Ἰουνίου τοῦ 1859 δυτικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3894). EM.

ῚΨος 0,275, πλάτος 0,54, βάθος 0,42 μ.

ῚΨος γραμμ. 0,02 (O) - 0,025 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3894. Beulé II, 355, ἀρ. 39. Löwy 1885, 287, ἀρ. 424b. *IG* II 1554 καὶ add., σ. 351. *IG* II² 4903.

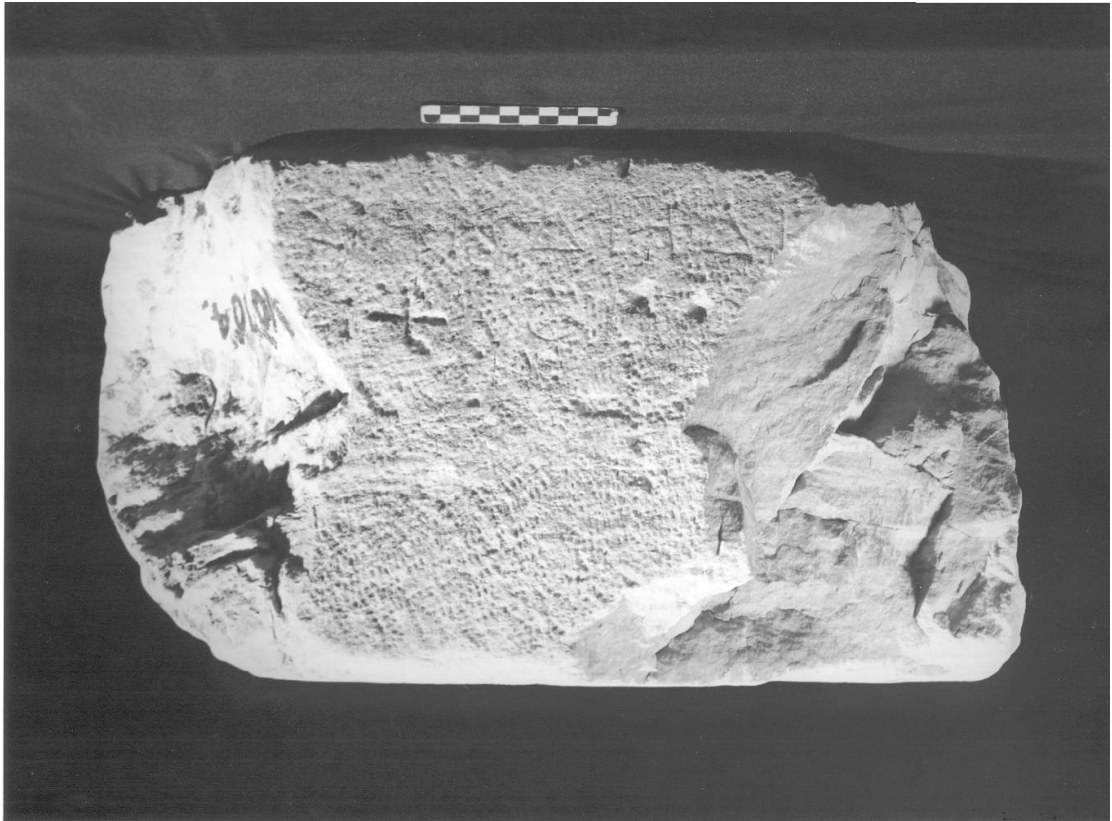
Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

ΣΠΕΥσανδρίδη[ς - - -]

vac. Ἄθμο[νεύς].

1 Ὶπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

Προσωπογραφικά: Ὶνας Σπευσανδρίδης Δημάδου ἀπαντᾷ σὲ κατάλογο τῆς Κεκροπίδος φυλῆς στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. *LGN* II, 403.

36. EM 10704

37. (Χωρίς ἀριθμό – Immerwahr 1942, 343, ἀρ. 2). Δεξιὸν τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο. Τὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ λίθου δὲν φαίνεται, ἐὰν εἶναι θραυσμένο ἢ ἀκέραιο, γιὰτὶ καλύπτεται ἀπὸ ἀσβεστοκονίαμα.

Εἶναι ἐντειχισμένη στὸ βόρειο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως, περίπου εἴκοσι μέτρα δυτικῶς τοῦ Belvedere (Immerwahr 1942, 343, ἀρ. 2).

Ὑψος 0,35, πλάτος 0,96 μ.

Δημοσιεύσεις: Immerwahr 1942, 343, ἀρ. 2 (*SEG* 30, 128). Oikonomides 1980, 20-22. Makres 1994, 261-2, 295, P 14. Shear 2003, 166 (*SEG* 53, 200). Agelidis 2009, 214-215 καὶ 229, λ. 104. Overbeck III 2014, 545-6, λ. 2410.

Βιβλιογραφία: Μακρῆ 2009, 240 (*SEG* 59, 196).

Μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[Λυσί]στρατος Ἀτάρβου Θορίκιος ἀνέθηκ[εν].

Πιὸ κάτω με μικρότερα γράμματα:

Οἰνιάδης Σουνιεύς Ἐπιχάρης ἐποίησαν

[Λυσί]στρατος Ἀτάρβου Θορίκιος ἀνέθηκ[ε] Μακρῆ. Στράτος Ἀτάρβου Θορίκιος ἀνέθηκ[εν] Immerwahr. [πυρρικήστας νικήσας Λυσί]στρατος Ἀτάρβου Θορίκιος ἀνέθηκ[ε---- ἦρχε] Oikonomides

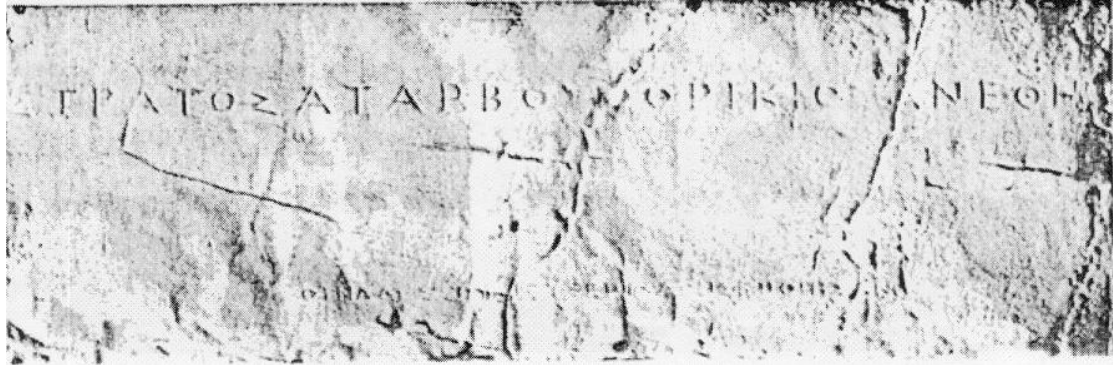
Σχόλια: Σύμφωνα με τὸν H. Immerwahr ὁ λίθος δὲν εἶναι θραυσμένος ἀριστερὰ καὶ τὸ κείμενο σώζεται ἀκέραιο, ἀφοῦ οἱ ὑπογραφές τῶν γλυπτῶν εἶναι κεντραρισμένες. Ἀντιθέτως ἡ Ἀ. Μακρῆ θεωρεῖ ὅτι λείπει μικρὸν τμήμα τοῦ λίθου στὰ ἀριστερά, γι' αὐτὸ συμπληρώνει [Λυσί]στρατος.

Προσωπογραφικά: Τὸ ὄνομα Στράτος δὲν ἀπαντᾷ στὴν ἀττική προσωπογραφία τὸν 4^ο αἰῶνα π.Χ. Ὁ [Λυσί]στρατος ἦταν υἱὸς τοῦ γνωστοῦ Ἀτάρβου Θορικού, νικητοῦ στὸν διθύραμβο καὶ τὸν πυρρῆχο χορὸ στὰ Παναθήναια τοῦ 323 π.Χ. (βλ. λ. 17). Γι' αὐτὸ ὁ Οἰκονομίδης ὑποστήριξε ὅτι ἡ βάση ἀποτελοῦσε τὸν κεντρικὸν λίθον ἐνὸς μεγαλύτερου χορηγικοῦ μνημείου ποὺ ἀνέθεσε ὁ Λυσίστρατος ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός του, μετὰ ἀπὸ νίκη σὲ πυρρῆχο χορὸ (Oikonomides 1980). Ὁ ἴδιος μελετητὴς ταύτισε τὸν Λυσίστρατον μετὰ τὸν ἀναθέτη χορηγὸν ἐνὸς ἄλλου μνημείου, νικητοῦ στὰ Θαργήλια στὸ δεῦτερον μιστὸ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (Amandry 1977,

179-182, Makres 1994, 262, 316, T 25). Βλ. Traill *PAA*, τ. 11, ἀρ. 618075. Ὡστόσο δὲν ὑπάρχουν ἐπαρκῆ στοιχεῖα γιὰ νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι τὸ μνημεῖο εἶναι χορηγικὸ καὶ ἰδίως μετὰ ἀπὸ νίκη πυρρριστῶν.

Τὸ Σουνιεύς, ἐκτὸς ἀπὸ δημοτικὸ, ἀπαντᾷ καὶ ὡς ὄνομα (*LGPN* II, 402). Ἴσως εἶναι τὸ δημοτικὸ τοῦ Οἰνιάδου ἢ τὸ ὄνομα ἄλλου γλύπτου (Overbeck III 2014).

Γιὰ τὸν Λυσίστρατο βλ. *LGPN* II, 80.

37. Immerwahr 1942, 343, ἀρ. 2

38. EM 10691. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλιπῆς ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἀποκρουσμένη καὶ φθαρμένη κατὰ τόπους. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμῆμα μεγάλου τόρμου, μήκους 0,43 καὶ βάθους 0,055 μ., ὁ ὁποῖος εἶναι δουλεμένος μὲ βελόνι, γιὰ τὴν ἔνθεση πλίνθου ἀγάλματος. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι ἄπεργη, ἐνῶ ἡ κάτω εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι, πιθανῶς γιὰ τὴν στερέωση τῆς βάσεως σὲ ὑποκείμενο λίθο.

Βρέθηκε τὸ 1858 στὴν καταστραφεῖσα δεξαμενὴ δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1859, ἀρ. 3546). EM.

Ύψος 0,53, πλάτος 0,24, βάθος 0,50 μ.

Ύψος γραμμ. 0,014 (O) - 0,016 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1859, ἀρ. 3546. *IG* II 1426. *IG* II² 4325. Müller 2010, 159, σημ. 15, 170, 179, ἀρ. 1.7.

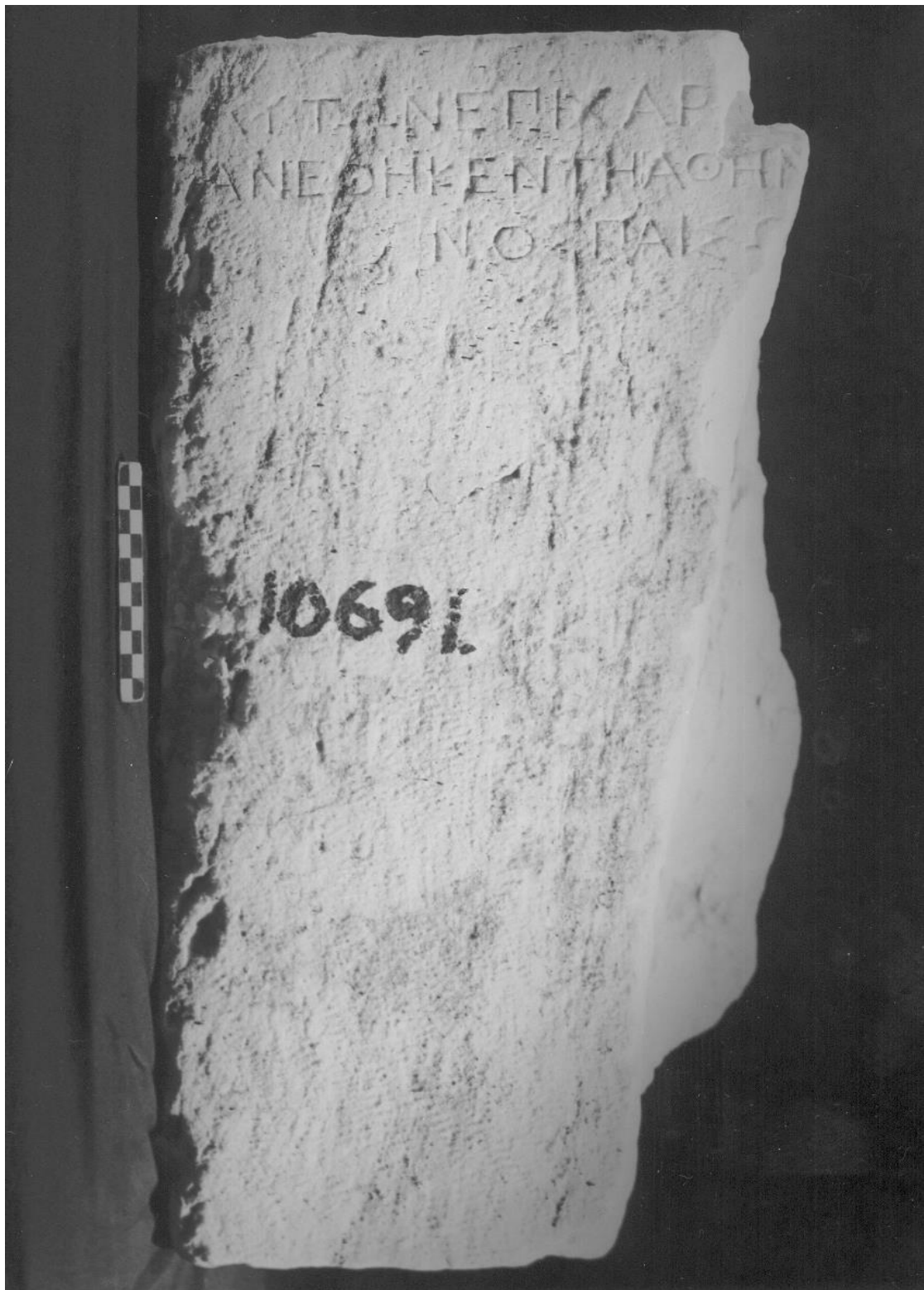
Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Μύτων Ἐπιχάρμ[ου - -]
ἀνέθηκεν τῆι Ἀθην[αῖαι εὐξάμε]-
vac. νος παῖς ὦ[ν].

1 Μύτων: σώζεται ἡ δεξιὰ λοξὴ κεραία τοῦ M.

Σχόλια: Ὁ Μύτων, υἱὸς τοῦ Ἐπιχάρμου, προσέφερε λίθινο ἄγαλμα πιθανῶς τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν ὀρθογώνιο τόρμο στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως. Ἡ μετοχὴ εὐξάμενος δηλώνει ὅτι προσέφερε τὸ ἀνάθημα προκειμένου νὰ ἐκπληρώσει κάποιον τάμα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας (πρβλ. **56, 59, 62**).

Γιὰ τὸ ὄνομα Μύτων βλ. *LGPN* II, 324, λ. Μύτων (1). Traill *PAA*, τ. 12, ἀρ. 663945.

38. EM 10691

39. (Χωρίς ἀριθμό - IG II² 4024). Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση πεντελικοῦ μαρμάρου, ἑλλιπῆς ἀριστερά. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι φθαρμένη (σώζεται ἔκτυπο τοῦ Löwy στὴν Βιέννη).

Εἶναι ἐντειχισμένη στὸ βόρειο μέρος τῆς πύλης Beulé.

Δημοσιεύσεις: Μυλωνᾶς 1884, 220. Löwy 1885, 382, ἀρ. 68A. IG II 1394. IG II² 4024. Overbeck III 2014, 17-18, λ. 1816.

Βιβλιογραφία: Keesling 2007, 156. Knörfler 1986, 71-98 (*SEG* 36, 442).

Φιλολογικές πηγές: Τὸν γλύπτη Πάνδιο ἀναφέρει ὁ Θεόφραστος, *Περὶ φυτῶν ἱστορίας* 9, 13. 4.

Μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[-----]ἔτη Φιλοχάρ[ους]
[Ἄχα]ρνέως θυγάτ[ηρ. Ἄπό]-
[λη]ξίς? Ἀπολήξιδος ----
ἀνέθηκε.
vac.

5 Πάνδιος ἐπόησε.

Σχόλια: Ἡ βάση ἔφερε τὸ ἄγαλμα τῆς [Φιλαρ]έτης (;), θυγατρὸς τοῦ Φιλοχάρους Ἀχαρνέως (στ. 1-2), ποὺ φιλοτέχνησε ὁ γλύπτης Πάνδιος (στ. 5). Μετὰ τὸ ὄνομα τῆς εἰκονιζομένης ἀκολουθεῖ τὸ ὄνομα [Ἀπόλη]ξίς Ἀπολήξιδος (στ. 2-4), πιθανῶς ἀναθέτου τοῦ ἀγάλματος. Ὁ D. Knoerfler ταυτίζει τὸν ἀναθέτη μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀπαντᾷ σὲ οἰκοδομικὴ ἐπιγραφὴ (I Oropos 290) 369/8 π.Χ. γιὰ τὴν κατασκευὴ κρήνης καὶ λουτρῶν στὸ Ἀμφιαράειο τοῦ Ὠρωποῦ, δηλ. ἦταν ἀρχιτέκτων καὶ πολεοδόμος.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα Ἀπόληξίς Ἀπολήξιδος βλ. *LGPN* II, 42. Traill *PAA*, τ. 2, ἀρ. 140895.

Ὁ γλύπτης Πάνδιος δραστηριοποιήθηκε τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Τεγέα. Γιὰ τὸν γλύπτη Πάνδιο βλ. *Künstlerlexikon* II, λ. Πάνδειος. Muller - Dufeu 2002, 566, ἀρ. 1671.

40. EM 9042. Στήλη (:) από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής πίσω.

Οί άνω, κάτω και πλάγιες πλευρές έχουν άποκοπεϊ και κλίνουν έλαφρῶς πρὸς τὰ άνω (ή έπεξεργασία πιθανῶς όφείλεται στη μεταγενέστερη χρήση τοῦ λίθου σέ παράθυρο χριστιανικῆς έκκλησίας). Στην άνω πλευρά σώζεται ίχνος κυματίου. Η ένεπίγραφη έπιφάνεια φέρει άποκρούσεις. Σέ άπόσταση 0,21 μ. κάτω από την άρχική έπιγραφη σώζεται έπιγραφη ρωμαϊκῶν χρόνων (*IG II*² 5174).

Βρέθηκε τὸ 1837 βορείως τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1837, άρ. 173). EM.

Ύψος 0,625, πλάτος 0,275, πάχος 0,11 μ.

Ύψος γραμμ. 0,011 (O) - 0,012 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1837, άρ. 173. Ross, *Demen*, άρ. 39. *IG II* 1514. *IG II*² 4884.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ π.Χ. ή λίγο μετά.

Έπικράτης	Στοιχ.
Έπιχάρος	
Άλαιεύς	
άνέθηκεν.	

Προσωπογραφικά: Ένας Έπιχάρης Άλαιεύς, πιθανῶς πατέρας τοῦ Έπικράτους, άπαντᾷ σέ δικαστικό πινάκιο τοῦ 367-360 π.Χ. (*IG II*² 1876, Kroll 1972, 88).

Για τὸν Έπικράτη βλ. Traill *PAA*, τ. 6, 375, άρ. 393740.

40. EM 9042

41. MA 13241. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ δεξιὸ καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει μερικὰ χτυπήματα βελονιοῦ ἀριστερὰ καὶ δεξιά. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι ἄπεργη. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια ἔχει διαβρωθεῖ τόσο, ὥστε ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι δυσανάγνωστη καὶ στὰ ἄκρα ἔχει σβησθεῖ.

Βρέθηκε βορείως τοῦ Παρθενῶνος, στὶς ἀνασκαφὲς ποὺ ἔγιναν κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ.123).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,30, πλάτος 0,72, πάχος 0,65 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,018 - 0,02. Στ. 3: 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 123. Rangabé 1855, ἀρ. 1010. Le Bas II 1, ἀρ. 14. Löwy 1885, ἀρ. 69. Ross 1855, 178. *IG* II 1430. Michel 1927, ἀρ. 1595. *IG* II² 4331. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 106. Müller 2010, 188-89, ἀρ. 2.1, εἰκ. 8. Overbeck III 2014, 515-516, λ. 2374.

Βιβλιογραφία: Schöll-Müller 1843, 128. Stephani 1846, 25, ἀρ. 19. Beulé I, 343. Jahn-Michaelis 1901, 54, ἀρ. 34. Müller 2010, 159, σημ.15. Γιὰ τὸν γλύπτη Ἐξήκεστο βλ. Muller-Dufeu 2002, 564 κ.έ., ἀρ. 1660.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ.π.Χ.

[Φεί]δων Ἀπολλ[ο]δώρου Φρεά[ρριος]

Ἀθηνᾶι Πολιάδι ἀνέθηκ[ε]

Ἐξήκεστος ἐπόησεν.

Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα. Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ C. Michel.

Σχόλια: Ὁ Φεῖδων Ἀπολλοδώρου Φρεάρριος ἀνέθεσε στὴν Ἀθηνᾶ Πολιάδα προφανῶς ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου Ἐξήκεστου.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα Φεῖδων βλ. *LGN* II, 444 λ. *Φεῖδων* (18). Traill *PAA*, τ. 17, ἀρ. 919950.

41. MA 13241

41. MA 13241 Άνω πλευρά

42. EM 9604. Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ δεξιὸ καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη μεταξὺ τῶν στίχων 2 καὶ 3 τῆς ἐλληνιστικῆς ἐπιγραφῆς σώζεται ρωμαϊκὴ ἐπιγραφὴ τριῶν στίχων. Τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως εἶναι ἀποτετριμμένο καὶ ἀποξεσμένο, ὥστε σώζεται μόνον ἵχνος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων στὸ κάτω δεξιὸ μέρος. Στὴν ἄνω πλευρὰ, σὲ ἀπόσταση 0,15 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,11 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ, σώζεται ἀκανόνιστος τὸρμος διαστάσεων 0,16 X 0,13 X 0,04 μ. (βάθος), στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τμηματικὸς κυκλικὸς τὸρμος, διαμέτρου 0,08 καὶ βάθους 0,08 μ. γιὰ τὴν στερέωση ποδὸς ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος. Ὁ τὸρμος αὐτὸς φέρει στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ περιμετρικῶς ἵχνη τρυπάνου. Στὴ δεξιὰ πλευρὰ σώζεται τὸρμος ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ μνημείου.

Βρέθηκε στὶς 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 στὶς ἀνασκαφὲς βορειοανατολικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3378). EM.

Ὑψος 0,33, πλάτος 0,43, βάθος 0,28 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,008 (O) - 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3378. *IG* II 1553. Löwy 1885, ἀρ. 322. *IG* II² 4915. *IG* II² 3916. Marcadé I, ἀρ. 53 (*SEG* 13, 62). Blanck 1969, 84, ἀρ.κατ. Β 36. V. den Hoff 2003, 178, σημ. 46. Keesling 2007, 155. Muller-Dufeu 2002, 542, ἀρ. 1587.

Βιβλιογραφία: R. Krumeich στὸ Krumeich-Witschel 2010a, 331, σημ. 46, 363, 379 Β 2.

Τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ

[Αἰ]σχωρων[ί]δ[η]ς ... φ - - - - -

ἀνέ[θηκε].

vac.

Ἀρχὲς 1^{ου} αἰ. μ.Χ.

Ὁ δῆμος

Ἰούλιον ----

ἀρετῆς [ἔνεκα].

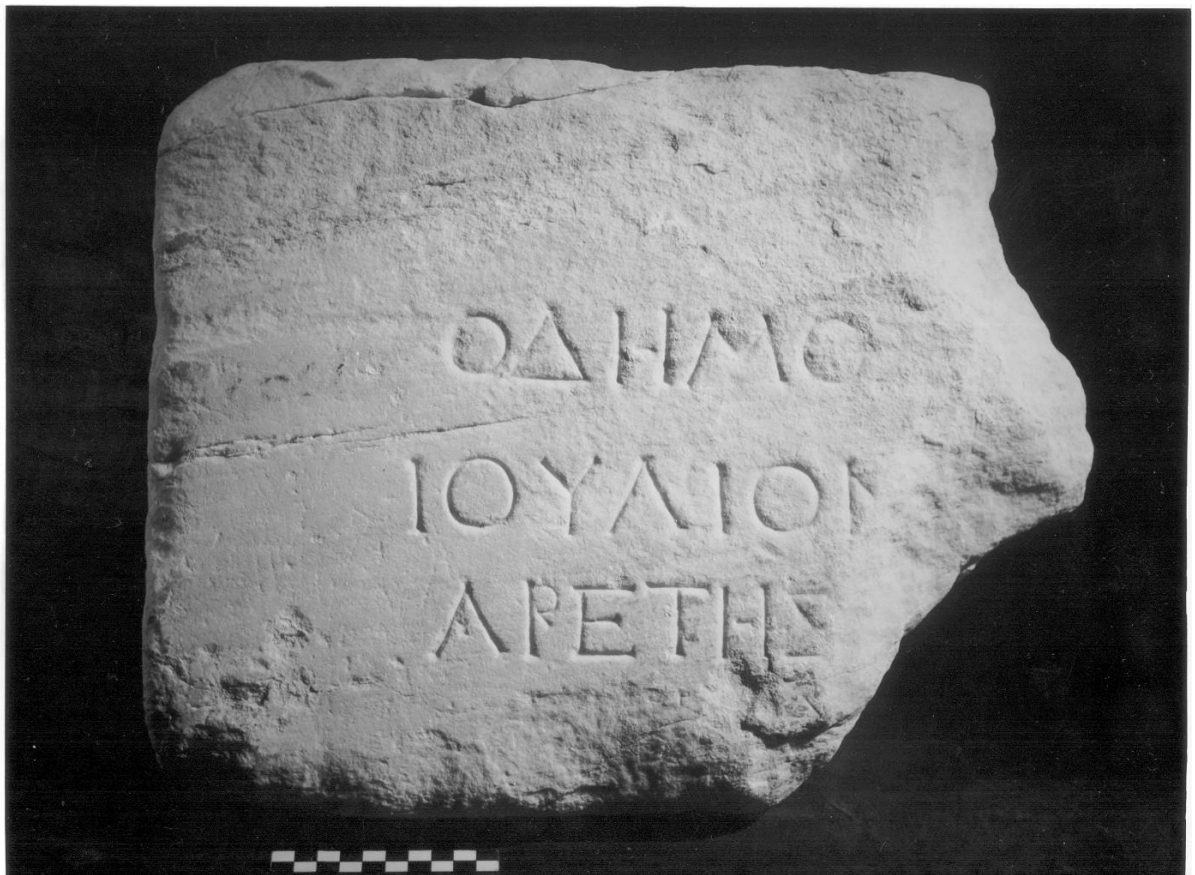
Τέλη 4ου αἰ. π.Χ.

[Κ]η[φισ]όδ[οτος ἐποίησε;].

Υπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα. Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler. Οἱ στίχοι 1-2 δὲν διαβάζονται σήμερα.

Σχόλια: Λόγω τῆς ἔλλιποῦς διατηρήσεως τῶν τόρμων στὴν ἄνω πλευρά, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθεῖ μὲ βεβαιότητα, ἐὰν κατὰ τὴν ἐπαναχρησιμοποίηση τῆς βάσεως ἀντικαταστάθηκε τὸ ἄγαλμα τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸν Αἰσχρονίδη βλ. Traill *PAA*, ἀρ. 115775. *LGPN* II, 16.

42. EM 9604

42. EM 9604 Άνω πλευρά

43. MA 13237. Πεσσόσχημη βάση από πωρόλιθο, συγκολλημένη από δύο τεμάχια, έλλιπής στο άνω όπίσθιο μέρος και στο μέσον της άριστερης πλευράς.

Στην άνω πλευρά σώζονται δύο τόρμοι διαστ. 0,12 - 0,135 X 0,06, βάθους 0,04 μ. για την στερέωση των ποδών όρειχαλκίνου αγάλματος. Οί πλαϊνές πλευρές φέρουν αναθύρωση. Η ένεπίγραφη έπιφάνεια είναι άποσαθρωμένη και φθαρμένη τόσο, ώστε ή έπιγραφή είναι δυσανάγνωστη.

Βρέθηκε βορείως του Έρεχθείου σε έπαφή με τὸ βόρειο τείχος τῆς Άκροπόλεως.

Παλαιὸ Μουσείο Άκροπόλεως.

Ύψος 1,15, πλάτος 0,485, πάχος 0,485 μ.

Ύψος γραμμάτων: στ. 1: 0,032 μ., στ. 2: 0,028 (Α) - 0,037 μ. (Ε).

Δημοσιεύσεις: Tamaro 1921-22, άρ. 153. *IG II² 4919* (*SEG 3*, 154). Ματθαίου κ.ά. 1992 άρ. 102.

4ος αι. π.Χ.

Πραξίας

άνέθηκε

Προσωπογραφικά: Τὸ ὄνομα Πραξίας φέρουν περισσότεροι τοῦ ἑνὸς γλύπτες τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς στὴν Ἀθήνα (Marcadé, II, 109-13. *LGPN II 378*, άρ. 15, 6, 5). Ίσως πρόκειται για τὸν γλύπτη *Πραξία Λυσιμάχου*, ποὺ προσέφερε ἀνάθημα στὸ Ἀσκληπιεῖο (*IG II² 4372*) γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χρονολογία ποὺ ταιριάζει στὴν ἐποχὴ δραστηριοποιήσεως τοῦ καλλιτέχνη, χρησιμοποιεῖ καὶ ἰδίου τύπου πεσσόσχημη βάση ἀπὸ πωρόλιθο. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ Πραξίου σώθηκε καὶ σὲ ἄλλη βάση αγάλματος τοῦ 4ου αι. π.Χ. (*IG II² 2820*, Marcade II, ὄ.π. 110, πίν. 43,2) ποὺ βρέθηκε στὸς ΒΑ πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως, δηλαδὴ κοντὰ στὴν περιοχὴ εὐρέσεως τῆς δικῆς μας ἐπιγραφῆς.

Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. *LGPN II 378*, λ. *Πραξίας*.

43. MA 13237

43. ΜΑ 13237 Άνω πλευρά

44. EM 8979. Κιονίσκος από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής άνω και κάτω.

Βρέθηκε στην Άκρόπολη. EM.

Ύψος 0,40, διάμ. 0,215 μ.

Ύψος γραμμ. 0,032 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II 1304. IG II² 3128. IG II³ 587.*

Βιβλιογραφία: Shear 2001, 1077.

Πρώτο ήμισυ του 4ου αι. π.Χ.

[Π]υθιάς

[Ισθ]μιάς

[Νε]μεάς

[Παναθ]ην[αίς].

Οι συμπληρώσεις είναι του U. Köhler.

Κατά τον J. Kirchner τα άνωτέρω επίθετα προσδιορίζουν τὸ έννοούμενο ούσιαστικό νίκη, όμως αυτός ὁ τρόπος έκφορᾶς τῶν ὀνομάτων τῶν έορτῶν δέν μαρτυρεῖται στις έπιγραφές. Συνήθως χρησιμοποιεῖται ἡ ὀνομαστική πληθυντικού (*IG I³ 893*) και ἡ δοτική τοπική (*IG I³ 131* και *1022*: Πυθοῖ, Ισθμοῖ, Νεμέαι). Ὡστόσο τα επίθετα αυτά άπαντοῦν στον Παισανία (6.14.10) και τον Πίνδαρο (Ισθμ. 8.7.3, Νεμ. 3.2).

Σχόλια: Προξενεῖ έντύπωση τὸ μεγάλο μέγεθος τῶν άρχαῖζόντων και άραιά χαραγμένων γραμμάτων σὲ σχέση με τὸ μικρὸ μέγεθος τοῦ μνημείου, ὅπως επίσης ἡ ὀριζόντια χάραξη αντί τῆς κατακόρυφης, ποὺ παρατηρεῖται στους περισσότερους κίονες (βλ. *DAA*, 32-35, 43-47).

Τὸ ὄνομα τοῦ αναθέτου, ποὺ δέν σώζεται σήμερα, ἦταν πιθανῶς χαραγμένο στοῦ άνω έλλειπον τμήμα τοῦ κίονος. Για παρόμοια άναθηματικά μνημεῖα ποὺ μνημονεύουν νίκες σὲ άγῶνες, βλ. *DAA*, 338-342, άρ. 317-318, 344-5, άρ. 322, 80-1, άρ. 76.

44. EM 8979

45. MA 13228. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς δεξιά, κατὰ τὴν ἀριστερὴ ἐμπρόσθια γωνία καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς.

Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει χτυπήματα χοντροῦ βελονιοῦ. Σὲ ἀπόσταση 0,29 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,425 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ σώζεται ὀρθογώνιος τὸρμος διαστάσεων 0,335 X 0,245, βάθους 0,045 μ. γιὰ τὴν ἔνθεση λιθίνου ἀγάλματος.

Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι δουλεμένη με λεπτὸ βελόνι.

Βρέθηκε κοντὰ στὸ νότιο τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 351).

Δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος.

Ύψος 0,22, πλάτος 1,15, βάθος 0,825 μ.

Ύψος γραμμ. 0,015 (O) - 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 351. *IG* II 1300. Tamaro 1921-22, ἀρ. 80. *IG* II² 3122. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 89. *IG* II³ 582.

Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 384.

Ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ἡγέστρατος

Φίλωνος

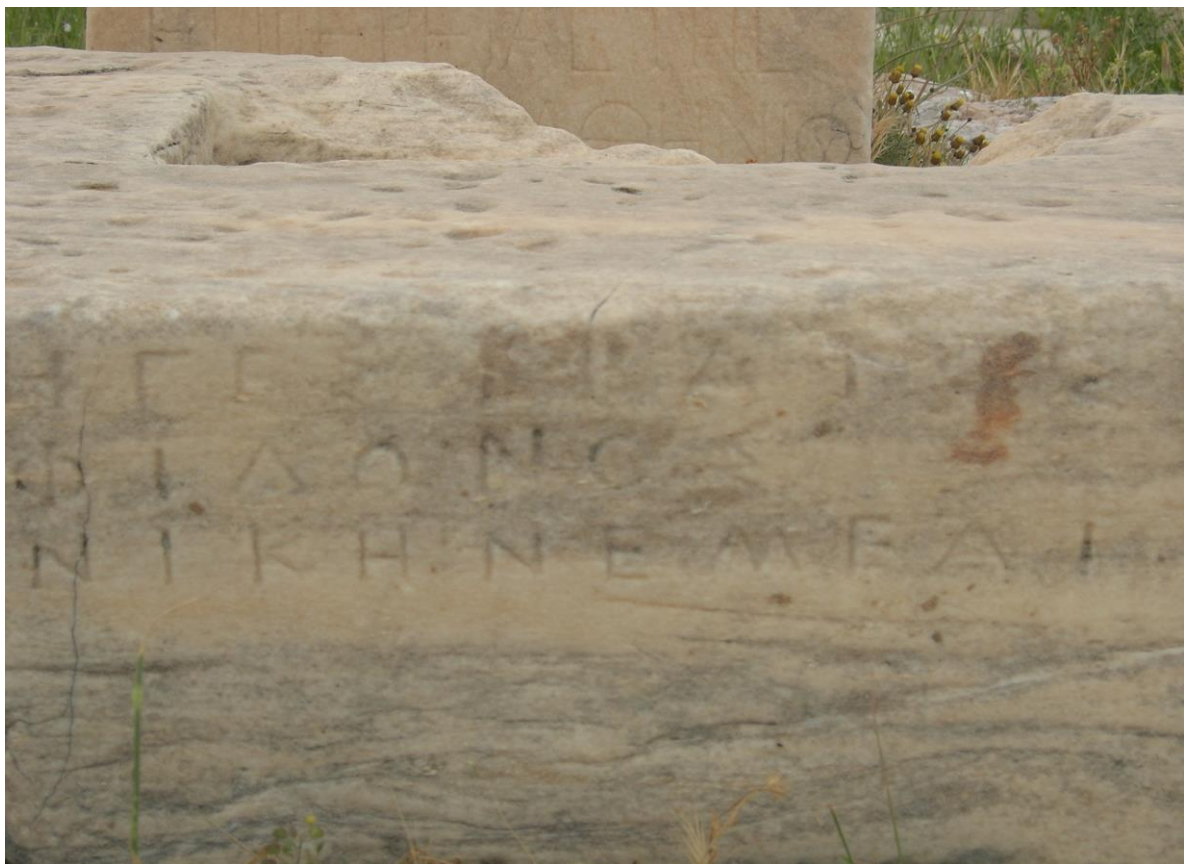
νίκη: Νεμέαι.

Σχόλια: Ὁ Ἡγέστρατος Φίλωνος προσφέρει ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη μετὰ ἀπὸ νίκη του στὰ Νέμεα. Ἀπὸ τὸν μεγάλο ἀβαθῆ ὀρθογώνιο τὸρμο στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως μπορεῖ νὰ ὑποθέσει κανεὶς ὅτι ἀνέθεσε λιθινὸ ἀγάλμα του, ὅπως συνήθιζαν ἀθλητὲς πανελληνίων ἀγώνων.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. *LGN* II, 200, λ. *Ἡγέστρατος* (7).

45. MA 13228

45. MA 13228 Λεπτομέρεια έπιγραφής

45. MA 13228 Άνω πλευρά

46. MA 13234. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλίπες δεξιὰ. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται τέσσερις τόρμοι. Ἐνας στὸ ὀπίσθιο μέρος (0,23 X 0,13 X βάθ. 0,05 μ.), σὲ ἀπόσταση 0,10 ἀπὸ τὴν ὀπίσθια καὶ 0,47 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη· ἄλλος κάτω ἀριστερὰ αὐτοῦ (0,205 X 0,05 X βάθ. 0,045 μ.) γιὰ τὴν στερέωση τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος, σὲ ἀπόσταση 0,35 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,29 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρά· ὁ μεσαῖος τόρμος (0,21 X 0,06 X βάθ. 0,04 μ.) γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἀγάλματος, σὲ ἀπόσταση 0,26 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,27 ἀπὸ τὴν ὀπίσθια ὄψη καὶ 0,60 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρά. Στὸ δεξιὸ τμῆμα τῆς ἄνω πλευρᾶς καὶ σὲ ἀπόσταση 0,04 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη καὶ 0,58 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ ὑπάρχει κυκλικὸς τόρμος διαμέτρου 0,155 καὶ βάθους 0,05 μ. Στὸ ἀριστερὸ ἄκρο τῆς ἰδίας ἐπιφανείας σώζονται δύο τόρμοι συνδέσμων σχήματος T (μῆκους 0,12 μ.), οἱ ὅποιοι θὰ συνέδεαν τὸ βάθρο μὲ ἄλλον παρακείμενο λίθο. Ἡ ὀπίσθια καὶ κάτω πλευρὰ εἶναι δουλεμένες μὲ βελόνι. Βρέθηκε ἀνατολικῶς τοῦ Ἐρεχθεῖου (Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2281).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,215, πλάτος 1,155, βάθος 0,76 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1- 3: 0,019 (O) - 0,023 μ. στ. 4- 6: 0,011 (O) - 0,013 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1854, ἀρ. 2281. Keil 1859 II, 90. *IG* II 1301. Kaibel 1878, ἀρ. 941. Michel 1900, ἀρ. 938. Tamaro 1921-22, ἀρ. 151. *IG* II² 3125. Moretti 1953, ἀρ. 22 (*SEG* 14, 118). Ebert 1969, 142-3. Ὁ ἴδιος, 1972, 133-134, ἀρ. 40. Robert 1970, 389, ἀρ. 249. Hansen *CEG* 2, 177 ἀρ. 758. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 235. Ματθαίου 1992-98, 550-553 (*SEG* 46, 255). *IG* II³ 583.

Βιβλιογραφία: Traill 1984, 285, 289, σημ. 8. *SEG* 34, 175. Follet 2000, 442, ἀρ. 45 (*SEG* 49, 198).

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Διοφάνης

Ἐμπεδίωνος

νίκη : Ἴσθμοῖ.

Ἐμπεδίωνος παῖδες Ἀθηναῖο[ι] δὲ ἐνίκων,

5 Διοφάνης ἀγένειος ἐ[ν] Ἴσθμῶι πανκρατί[οιο],

κα[ὶ] Πρόγονος στεφ[άνου]· ῥώμην δὲ χερῶν ἐπέδειξ[αν].

Υπογραμμισμένα είναι τὰ γράμματα πού δὲν διαβάζονται σήμερα.

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὸν J. Ebert καὶ τὸν Ἄ. Ματθαίου.

5. πανκρατι[αστής] Kirchner. 6. πρόγονος Στέφ[ανος] Keil, Köhler, Moretti, Traill· πρόγονος στεφ[άνους] Ebert, Hansen· Πρόγονος στεφ[άνους] Ματθαίου.

Σχόλια: Ὁ ἀναθέτης Διοφάνης, υἱὸς τοῦ Ἐμπεδίωνος, νικητὴς στὸν ἀγῶνα πανκρατίου παίδων στὰ Ἴσθμια, μνημονεύει καὶ τὴ νίκη τοῦ ἀδερφοῦ του Προγόνου, γιὰ νὰ τονίσει, ὅτι καὶ τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Ἐμπεδίωνος κέρδισαν στεφάνους (Ἄ. Ματθαίου). Ἀνέθεσε ὀρειχάλκινο ἄγαλμα ἢ ἀγάλματα στὴν Ἀκρόπολη ὡς εὐχαριστήριον γιὰ τὴ νίκη του.

Ὁ J. Ebert πρότεινε τὴν ἀνάγνωση πρόγονος στεφ[άνους] ὑποστηρίζοντας, ὅτι μὲ τὴ λέξη *πρόγονος* ἐννοεῖται ὁ ὁμώνυμος πάππος τοῦ ἀναθέτου *Διοφάνους*, Διοφάνης καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἐμπεδίωνος (στ. 2) ἐννοοῦνται δύο ὁμώνυμοι: ὁ πατέρας τοῦ ἀναθέτου Διοφάνους Ἐμπεδίων (II) καὶ ὁ πατέρας τοῦ ὁμωνύμου πρὸς τὸν ἀναθέτη πάππου τοῦ Διοφάνους, ὁ ἐπίπαππος δηλ. τοῦ ἀναθέτου, Ἐμπεδίων (I). Ἀντίθετα οἱ C. Keil καὶ U. Köhler ἀποκαθιστώντας τὸ κείμενο πρόγονος Στέφ[ανος], θεώρησαν ὅτι ὁ Στέφανος ἦταν πάππος τοῦ ἀναθέτου Διοφάνους Ἐμπεδίωνος. Ἡ συμπλήρωση Στέφ[ανος] ὅμως παραβιάζει τὴ στοιχηδὸν διάταξη τοῦ κειμένου, πού ἀπαιτεῖ πέντε γράμματα. Τέλος, ὁ J. Traill θεωρεῖ ὅτι ὁ Στέφανος Ἐμπεδίωνος ταυτίζεται πιθανῶς μὲ ἓνα βουλευτὴ τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καὶ ὅτι ἡ λ. πρόγονος σημαίνει προγονός, δηλαδή υἱὸς ἀπὸ προηγούμενο γάμο· ἐπομένως ὁ Στέφανος εἶναι ἑτεροθαλὴς ἀδερφός τοῦ Διοφάνους.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸν Διοφάνη Ἐμπεδίωνος Χολλείδη, βλ. Traill, *PAA*, τ. 5, 68, ἀρ. 366725. Γιὰ τὸ ὄνομα Πρόγονος, βλ. *LGPN* III B, 362.

46. MA 13234

47. EM 708. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Σώζεται μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς, ἢ ὁποία φέρει χτυπήματα βελονιοῦ.

Βρέθηκε δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1842, ἀρ. 758). EM.

Ύψος 0,142, πλάτος 0,30, πάχος 0,25 μ.

Ύψος γραμμ. 0,015- 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1842, ἀρ. 758. *IG* II 1305. *IG* II² 3129. *IG* II³ 585.

Βιβλιογραφία: Peppas-Delmouzou 1965, 151, ἀρ. 13 (*SEG* 22, 203).

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ἄρι[- -]	Στοιχ.
Φιλ[- -]	
νίκα ἢ νῖκα[ι]	
Ἴσθ[μοῖ]	

Σχόλια: Ἀναθέτης, τοῦ ὁποίου σώζεται ἐν μέρει τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρώνυμο, προσφέρει ἄγνωστο ἀνάθημα στὴν Ἀκρόπολη γιὰ νίκη ἢ νίκες τοῦ στὰ Ἴσθμια.

47. EM 708

48. MA 6465. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, θραυσμένο δεξιά.

Σώζεται ἀνάγλυφη παράσταση πυρριχιστοῦ στραμμένου πρὸς τὰ ἀριστερά. Φορᾷ κράνος μὲ ἀνεμιζόμενο λόφο καὶ κρατᾷ στὸ προτεταμένο ἀριστερὸ χέρι ἀσπίδα, ἢ ὁποία εἰκονίζεται σὲ πλάγια ὄψη. Ἡ κίνησή του εἶναι χορευτική: τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ του στρέφεται πρὸς τὰ πίσω (δεξιά), ἐνῶ τὰ πόδια του παριστάνονται σὲ κατατομή (πρὸς τὰ ἀριστερά). Πατᾷ στὸ ἔδαφος μὲ τὰ δάκτυλα τοῦ δεξιοῦ ποδιοῦ του, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸ πόδι, τὸ ὁποῖο δὲν σώζεται, ἦταν λυγισμένο καὶ ἀνασηκωμένο πρὸς τὰ πίσω. Ἀποκρουσμένα εἶναι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς κεφαλῆς μὲ τὴν περικεφαλαία, τὸ κάτω μέρος τῆς ἀσπίδας καὶ ὁ κορμὸς ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δεξιὸ πόδι ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ κάτω. Τὸ δεξιὸ χέρι δὲν σώζεται. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ πυρριχιστοῦ σώζεται τμήμα ἐπιγραφῆς.

Ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι. Στὸ ἐμπρόσθιο μέρος της σώζεται ὀρθογώνια ἐγκοπὴ, ἐνῶ στὸ ὀπίσθιο μέρος της ὑπάρχει τὸρμος συνδέσμου Γ. Ἡ βάση φέρει στὸ ἄνω μέρος ἕξιεργο κυμάτιο, ἀποκρουσμένο ἰδιαίτερος στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ. Στὸ κάτω ἀριστερὸ μέρος τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς ὑπάρχουν δύο κυκλικὸ ἐφαπτόμενοι μεταξύ τους τὸρμοι, διαμ. 0,09 καὶ βάθ. 0,04 μ. ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ μνημείου ὡς κατωφλίου θύρας. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση, γιὰ τὴ σύνδεση μὲ παρακείμενο λίθο.

Βρέθηκε στὶς 9 Δεκεμβρίου τοῦ 1858 στὶς ἀνασκαφὲς ποὺ ἔγιναν βορείως τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3446). NMA.

Ύψος 0,82, πλάτος 0,52, βάθος 0,60 μ.

Ύψος γραμμ. 0,02 μ.

MA 4065. Τμήμα βάσεως, τὸ ὁποῖο συνανήκει μὲ τὸ προηγούμενο, ἀλλὰ δὲν συγκολλᾶται μὲ αὐτό. Σώζει τμήμα ἀνάγλυφης παραστάσεως, ἢ ὁποία παριστάνει τοὺς λόφους τῶν κρανῶν δύο πυρριχιστῶν: ἀριστερὰ σώζεται ὁ λόφος τοῦ κράνου τοῦ ἐνὸς κατευθυνομένου πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ δεξιά τὸ πίσω μέρος τῆς περικεφαλαίας μὲ τὸ λόφο-ἐλαφρῶς ἀποκρουσμένα- τοῦ ἄλλου πυρριχιστοῦ, ὁ ὁποῖος κατευθύνεται πρὸς τὰ δεξιά. Ἐπάνω ἀπὸ αὐτὰ σώζεται μέρος ἐπιγραφῆς.

NMA.

Ύψος 0,40, πλάτος 0,32, βάθος 0,17 μ.

Ύψος γραμμάτων 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3446. Sybel 1881, ἀρ. 6569. Λόλλιγκ 1889γ, 97, ἀρ. 20. Walter 1923, ἀρ. 402, 402α. *IG* Π² 3026. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 212. Makres 1994, 259-263, 295, P 13. Kosmopoulou 2002, 197-198, εἰκ. 33. Rausa 1998, 217-234. Agelidis 2009, 62-64, 229-230, ἀρ. 105. *IG* Π³ 435.

Βιβλιογραφία: Brinck 1906, 6. Lippold 1939, 247. Shear 2001, 326. Goette 2007, 123-124.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

α

b

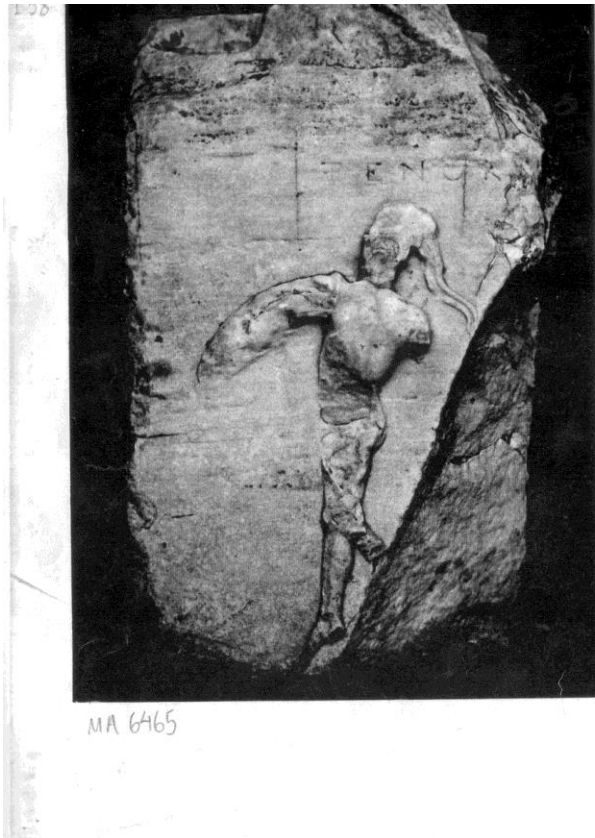
[Πυρριχισταῖς νικήσας] Ξενοκ[λῆς Ξείνιδος Σφήττιος ἀν]έθηκε.

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὸν J. Kirchner.

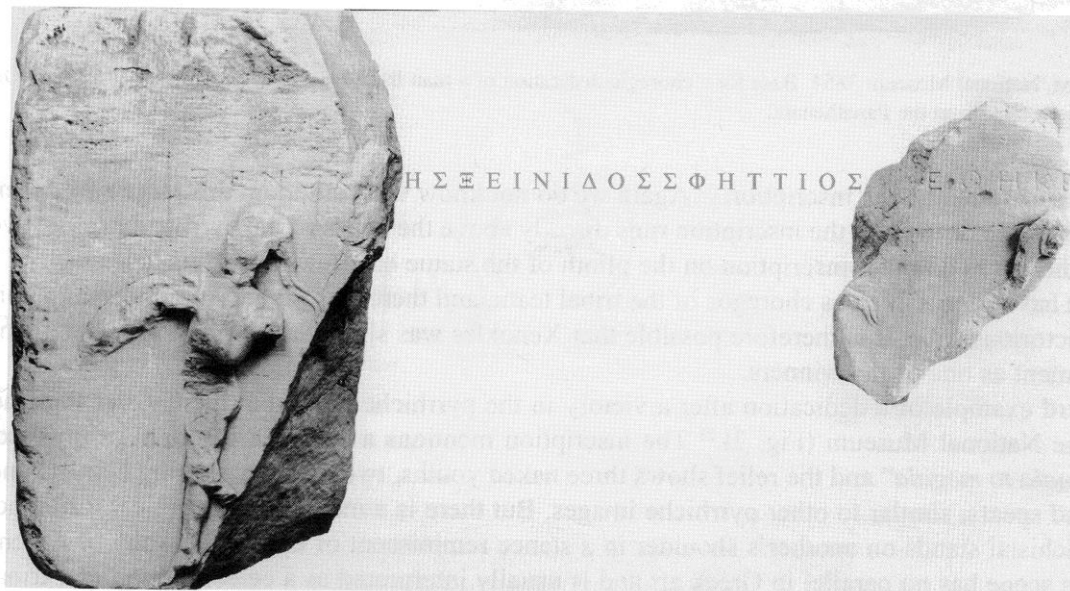
Σχόλια: Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα τοῦ γνωστοῦ πολιτικοῦ Ξενοκλέους γιὰ νίκη του σὲ ἀγῶνα πυρριχιστῶν στὰ Παναθήναια. Δὲν γνωρίζομε τί ἔφερε ἡ μεγάλη αὐτὴ βάση - ἴσως ἓνα ἢ δύο ἀγάλματα. Σύμφωνα μὲ τὸν H. Goette, ἐφόσον ἡ ἐπιγραφή ἦταν χαραγμένη ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὶς κεφαλές τῶν πυρριχιστῶν, δὲν ὑπῆρχε ἄλλη ἐπιγραφή στὴ βάση τοῦ ἀγάλματος, πὺ νὰ δηλώνει τὴν χρονολογία καὶ τὴ νικήτρια φυλὴ. Ἔτσι τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι ὁ Ξενοκλῆς δὲν ἦταν χορηγὸς τοῦ ἀγωνίσματος, ἀλλὰ ἓνας ἀπὸ τοὺς νικητὲς πυρριχιστὲς πὺ ἀνέθεσε τὸ μνημεῖο. Ὁ ἴδιος ἀνέθεσε ὡς γυμνασίαρχος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς λαμπάδα στὴν Ἀκρόπολη μετὰ ἀπὸ νίκη σὲ λαμπαδηδρομία (18).

Πρβλ. τὴ βάση τοῦ Ἀτάρβου (17) καὶ τὴ βάση τῶν πυρριχιστῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου (16).

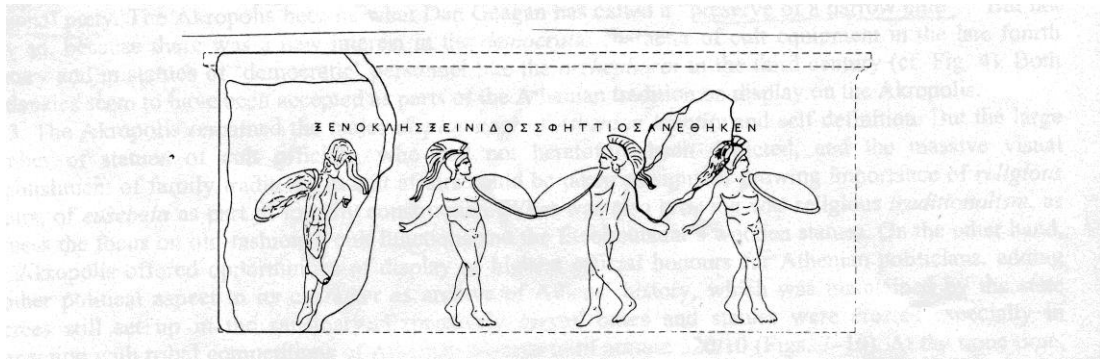
Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸν Ξενοκλῆ Ξείνιδος Σφήττιον βλ. λ. 65. *LGPN* II, 346, *APF*, 414-415, ἀρ. 11234. Traill *PAA*, τ. 13, 373, ἀρ. 732385.

48. MA 6465 και MA 4065

48. Σύνθεση τῶν δύο τμημάτων MA 6465 και MA 4065.

48. Σχεδιαστική αναπαράσταση Rausa 1998, 229, εικ. 9.

49. (Χωρίς ἀριθμό - IG II² 3131). Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ ὑμῆττειο μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ δεξιὸ μέρος καὶ τὶς κάτω γωνίες.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο τόρμοι γιὰ τὴν στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος: ὁ ἀριστερὸς (διαστάσεων 0,30 X 0,13 μ.) ἀπέχει 0,08 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,11 ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,21 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρά· ὁ δεξιὸς (0,37 X 0,24 μ.) ἀπέχει 0,15 μ. ἀπὸ τὸν ἀριστερό, 0,06 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,07 ἀπὸ τὴν δεξιὰ καὶ 0,20 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρά. Ἡ ἐμπρόσθια ὄψη φέρει ρηγματώσεις καὶ φθορές.

Βρέθηκε νοτίως τῆς πύλης Beulé (Λόλλινγκ 1889γ, 132/3, ἀρ. 11).

Δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος.

Ὑψος 0,22, πλάτος 0,735, βάθος 0,60 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,013 (Θ) - 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: IG II 5, 1305c. Λόλλινγκ 1889γ, 132-3, ἀρ. 11. Tamaro 1921-22, ἀρ. 15. IG II² 3131. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 181. IG II³ 588.

Βιβλιογραφία: Shear 2001, 259, 1077-1078. Keesling 2007, 156.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π. Χ.

Ξενοκλῆς παῖδας πά[λην]

ἐνίκα Παναθήνιαια τὰ μεγ[άλα].

1 Ὁ J. Kirchner προτείνει καὶ τὴν συμπλήρωση Πα[γκράτιον], ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς χώρος στὸν λίθο. Ὁ πρῶτος στίχος εἶναι ἀραιότερα χαραγμένος ἀπὸ τὸν δεύτερο.

Σχόλια: Ὁ Ξενοκλῆς, νικητὴς σὲ πάλη παίδων, ἀφιερώνει στὴν Ἀκρόπολη ὀρειχάλκινο ἄγαλμα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τοὺς μεγάλων διαστάσεων τόρμους στερεώσεως τῶν ποδῶν του. Ἀπὸ τὴν θέση τῶν τόρμων προκύπτει, ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶχε τὴν λεγόμενη «ἀττική στάση» μὲ προβεβλημένον ἐλαφρῶς τὸν ἀριστερὸ πόδα καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν πρὸς τὰ ἔξω.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. LGPN II, 341, λ. Ξενοκλῆς (11).

49. *IG II² 3131*

49. *IG II² 3131* Ἄνω πλευρά

50. BM 1816.6-10.340. Ὀρθογώνια πλάκα ἀπὸ βάση κυανωποῦ μαρμάρου.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη κοντὰ στὸν Παρθενῶνα, ὅπου τὴν εἶδε τὸν 15ο αἰ. ὁ Κυριακὸς Ἀγκωνίτης καὶ παρέμεινε ἐκεῖ ἕως τὴν ἐποχὴ τῶν Ed.D. Clarke καὶ R. Chandler, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀντέγραψαν (19^{ος} αἰ.).

BM, Συλλογὴ Elgin.

ῚΨος 0,24, πλάτος 0,83 μ.

Δημοσιεύσεις: Pittakys 1835, 286. Κουμανούδης 1871, 124, ἀρ. 969. Newton-Hicks 1874, 126, ἀρ. 56. Kaibel 1878, ἀρ. 70. *IG* II 3, 1398. Hoffmann *SEG*, 355. Köhler 1896, 152. Wilhelm 1909, 8. Michel 1927, 1706. *IG* II² 3838.

Βιβλιογραφία: Bodnar 1960, 172, ἀρ. 219. *SEG* 21, 753. Löhr 2000, 79-80, ἀρ. 89. Holtzmann 2003, 186. Keesling 2007, 144. Βλ. καὶ λ. **23**. Κατσικούδης 2014, 65.

Πρῶτο ἡμισυ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Πόλυλλος Πολυλλίδου Παιανιεύς

vac. 0,05

Εἰκόνα τήνδ' ἀνέθηκε Πολύστρατος αὐτοῦ ἀδελφόν

3 Μνημοσύνην θνητοῦ σώματος ἀθάνατον

Ὶπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

2 Hansen ἀδελφοῦ

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ βάση πάνω στὴν ὁποία εἶχε στηθεῖ ὁ ἀνδριάς τοῦ ἀποθανόντος Πόλυλλου Πολυλλίδου Παιανιέως, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται στὸν πρῶτο στίχο. Στὸ δίστιχο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ μικρότερα γράμματα ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἀνδριάς εἶχε στηθεῖ ἀπὸ τὸν Πολύστρατο σὲ ἀνάμνηση τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ του. Οἱ τελευταῖες λέξεις καὶ τῶν δύο στίχων ἔχουν σβησθεῖ, ἀλλὰ μᾶς εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὸ ἀπόγραφο τοῦ Κυριακοῦ Ἀγκωνίτου. Σύμφωνα μὲ αὐτὸ ἢ τελευταία λέξη στὸν 2ο στ. ἦταν ἀδελφόν. Ὁ G. Kaibel παρὰ τὸν τόπον εὐρέσεως περιέλαβε τὴν ἐπιγραφὴ μεταξὺ τῶν ἐπιτυμβίων μνημείων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δὲν προκύπτει ἀπὸ συνευρήματα. Ὶτσι ὁ U. Koehler τὴν κατέταξε στὶς ἀναθηματικές. Ὁ B. Holtzmann τὴν χρονολογεῖ στὸ τέλος τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Ἀπὸ τὸ μνημεῖο καὶ τὴν ἐπιγραφὴ δὲν προκύπτει, ἐὰν τὸ ἄγαλμα στήθηκε μετὰ τὴ χάραξη τῆς ἐπιγραφῆς.

Προσωπογραφικά: Για τὸν ὄνομα Πόλλυλος βλ. Traill *PAA* 14, ἀρ. 780028. Πρβλ. *SEG* 33, 225.

51. MA 3176. 5460. 2635. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο με ανάγλυφες σκηνές ἀθλητῶν ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία συγκολλημένα τεμάχια (a, b, c) καὶ ἓνα τέταρτο (d) ποὺ συνανήκει. Εἶναι ἐλλειπὲς καὶ ἀποκρουσμένο κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν μακρῶν πλευρῶν (ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ), τὴν μία στενὴ πλευρὰ καὶ κατὰ τὶς κάτω γωνίες. Ἀρκετὲς ἀποκρούσεις φέρει καὶ ἡ ἀνάγλυφη παράσταση (ὑψ. 0,38 μ., συν. μῆκος 4,64 μ.), ποὺ ἀναπτύσσεται ὡς ζωφόρος, ὀριζομένη ἄνω ἀπὸ κυμάτιο καὶ ταινία καὶ κάτω ἀπὸ ταινιόσχημο πλαίσιο-ἔδαφος, πάνω στὸ ὁποῖο πατοῦν οἱ μορφές. Ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι δουλεμένη με βελόνι.

Στὴ μία στενὴ ὄψη (τεμάχια a+b) παριστάνονται ἕξι ἀθληταί: ὁ πρῶτος σὲ κατατομὴ βαδίζει πρὸς τὰ δεξιὰ κρατώντας τὴ στλεγγίδα στὸ δεξιό του χέρι (τὰ πόδια του κάτω ἀπὸ τὶς κνήμες δὲν σώζονται). Οἱ ἐπόμενοι τρεῖς ἀθλητὲς εἰκονίζονται ἀποξυόμενοι μετὰ ἀπὸ ἀγῶνα: ὁ δεύτερος, τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν τοῦ ὁποῖου δὲν σώζονται, εἶναι στραμμένος πρὸς τὸν πρῶτο καὶ ἀφαιρεῖ τὴ σκόνη μετὰ τὴ στλεγγίδα ἀπὸ τὸ δεξιό του γόνατο, ὁ τρίτος πρὸς τὰ δεξιὰ ξύνει μετὰ τὴ στλεγγίδα τὸν ἀριστερό του πήχυ, ὁ τέταρτος κατενώπιον φέρει τὴ στλεγγίδα πρὸς τὴ μασχάλη τοῦ ἀριστεροῦ ἀνυψωμένου χεριοῦ. Ὁ πέμπτος στὴν ἴδια περίπου στάση μετὰ τὸν πρῶτο ἔχει τὸ ἀριστερό του πόδι ἄνετο πρὸς τὰ πίσω καὶ τείνει τὸ ἀριστερό του χέρι πρὸς τὸν ἕκτο ἀθλητὴ ποὺ σώζεται στὸ τμήμα b, κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ κατὰ $\frac{3}{4}$ κατενώπιον καὶ τὰ χέρια στὸ πίσω μέρος τῆς μέσης (στὰ ἰσχία). Στὴν κάτω προεξέχουσα ζώνη-πλαίσιο, κάτω ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἀθλητὲς, σώζονται τὰ ὀνόματά τους σὲ τρεῖς στήλες ἀπὸ δύο στίχους ἢ καθεμία.

Στὸ τεμάχιο b, στὴ συνεχόμενη μετὰ τὴ δεξιὰ γωνία ὄψη τῆς μιᾶς μακρᾶς πλευρᾶς, σώζονται: ἀριστερὰ ἓνα μικρὸ τμήμα μετὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ κορμοῦ τριῶν ἀθλητῶν, ἐντόνως ἀποκρουσμένων. Οἱ δύο ἀριστερὰ εἰκονίζονται νὰ συνομιλοῦν, ὁ πρῶτος κατενώπιον, ὁ δεύτερος σὲ κατατομὴ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐνῶ ὁ τρίτος μετὰ πλάτη στὸν προηγούμενο εἶναι στραμμένος πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅπου προφανῶς ὑπῆρχε ἄλλη μορφή ἀθλητοῦ, τελείως ἀποκρουσμένη σήμερα.

Στὸ ἄνω δεξιὸ μέρος τῆς ἰδίας μακρᾶς πλευρᾶς εἶναι συγκολλημένο ἓνα μικρὸ, ἐντόνως ἀποκρουσμένο τεμάχιο (c), μετὰ τὸ ἄνω μέρος δύο ἄλλων ἀθλητῶν. Στὴν ὀπίσθια στενὴ πλευρὰ σώζεται μερικῶς ἓνας ἀθλητὴς ποὺ βαδίζει ἤρεμα πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἡ ἄλλη μακρὰ πλευρὰ εἶναι κομμένη καὶ στὸ μέσον της περίπου ἔχει εἰσέχον τμήμα (:).

Στὸ τεμάχιο d (MA 2635) ἀπὸ τὸ κάτω δεξιὸ μέρος τῆς βάσεως, ποὺ συνανήκει μὲ τὸ παραπάνω μνημεῖο, σώζονται τὰ κάτω ἄκρα ἀθλητοῦ ποὺ βαίνει πρὸς τὰ ἀριστερὰ (σὲ ὄψη τριῶν τετάρτων). Στὸ κάτω πλαίσιο-ἔδαφος τοῦ ἀναγλύφου σώζεται τὸ ὄνομα τοῦ ἀθλητοῦ σὲ δύο στίχους.

Βρέθηκαν στὶς 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 στὶς ἀνασκαφὲς ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3382-3384).

NMA.

Τεμάχιο a:

Ύψος 0,47, πλάτος 0,82, βάθος 1,60 μ.

Ύψος γραμμ. 0,005 (Ο) - 0,006 μ.(Σ).

Τεμάχιο b:

Ύψος 0,25, πλάτος 0,30, πάχος 0,25 μ.

Ύψος γραμμ. 0,015- 0,02 μ.

Τεμάχιο c:

Ύψος 0,13, πλάτος 0,41, πάχος 0,22 μ.

Τεμάχιο d:

Ύψος 0,135, πλάτος 0,14, πάχος 0,103 μ.

Ύψος γραμμ. 0,003 (Δ) - 0,007 μ.(Σ).

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Τεμάχια a+b

Κάτω ἀπὸ τὸν τρίτο ἀθλητὴ

Ἀντιγένης

Λακιάδης

κάτω ἀπὸ τὸν τέταρτο ἀθλητὴ

Ἰδομενεὺς

Ὀῆθεν

κάτω ἀπὸ τὸν πέμπτο ἀθλητὴ

Ἄντ----

Ἄχα[ρνεύς].

Τεμάχιο d

Διονύσιος

Λακιάδης

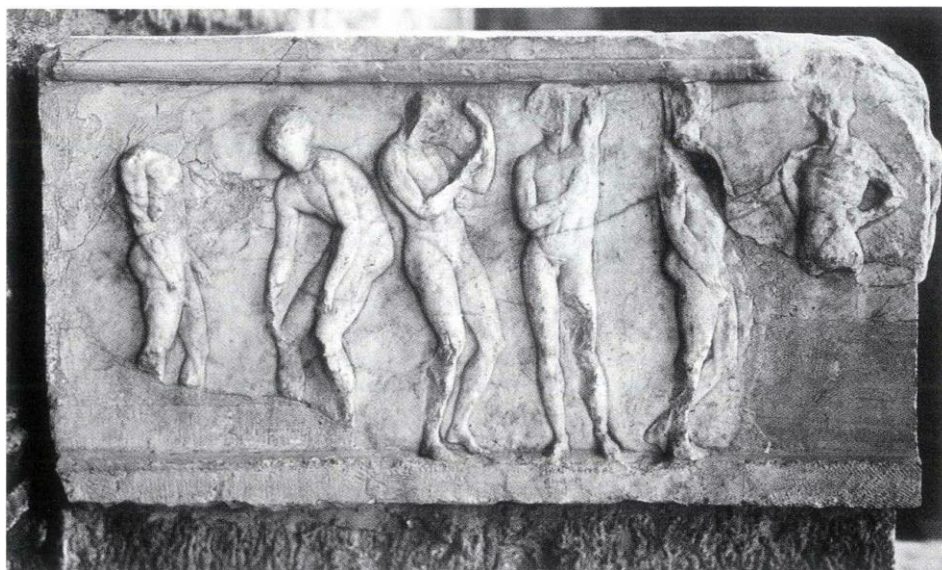
Δημοσιεύσεις: Sybel 1881, ἀρ. 6154, 6109. Woodward 1910, 264, ἀρ. 2635. Walter 1923, 195-7, ἀρ. 401. Reinach 1912, 369, 1. *IG* II² 3134. Μπρούσκαρη, *Μουσεῖον*

Άκροπόλεως, 18-19, ἀρ. 3176, 5460. Havelock 1971, 190, ἀρ. 148. Μαχαίρα 1989, 182-183, ἀρ. 72 (*SEG* 39, 1822). Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 207. Rausa 1998, 192-217, πίν. 34-35 (*SEG* 49, 199). *SEG* 53, 13. Kosmopoulou 2002, 208-9, εικ. 3. Καλτσᾶς 2004, 38, εικ. 2. *IG* II³ 589 a-c..

Βιβλιογραφία: Bieber 1981, 32, εικ. 77. Hurwit 1999, 276. V. den Hoff 2003, 180-2. Goette 2007, 119-120, εικ. 2.

Σχόλια: Ὁ F. Rausa στηριζόμενος σὲ εἰκονογραφικὲς ὁμοιότητες τῆς παραστάσεως μὲ παραστάσεις στὴν ἀγγειογραφία ὑποστηρίζει, ὅτι τὸ βάθρο μπορεῖ νὰ ἀνατέθηκε ὕστερα ἀπὸ νίκη τῆς Οἰνηίδος φυλῆς σὲ λαμπαδηδρομία. Ὁ τόπος εὐρέσεως τοῦ μνημείου μπορεῖ νὰ δηλώνει ἴσως ὅτι ἡ λαμπαδηδρομία ἔλαβε χώραν στὰ Παναθήναια, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ ἔγινε σὲ ἄλλη ἐορτῆ. Ὁ H. Goette ὑποστήριξε, ὅτι τὸ βάθρο μπορεῖ νὰ μνημονεῦει νίκη στὸ ἀγώνισμα τῆς εὐανδρίας. Ἐφόσον δὲν σώζονται ἡ κυρίως ἐπιγραφή μὲ τὴν ἀνάθεση καὶ τὸ ἄγαλμα ἢ τὰ ἀγάλματα ποὺ ἔφερε ἡ βάση, δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ ταυτότητα τοῦ ἀναθέτου, ἐὰν ἦταν ἀθλητῆς, γυμνασίαρχος ἢ χορηγός. Ἡ μακρόστενη ὀρθογώνια μορφή τοῦ βάθρου μαρτυρεῖ, ὅτι ἔφερε περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἀγάλματα (Goette 2007, 120).

Προσωπογραφικά: Ὅπως δείχνουν τὰ δημοτικά, οἱ ἀθλητὲς ἀνῆκαν στὴν Οἰνηίδα φυλῆ. Τὰ ὀνόματά τους δὲν μαρτυροῦνται ἐπιγραφικῶς. Τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου ἀθλητοῦ ποὺ σώζεται ἐλλιπῶς μπορεῖ νὰ εἶναι Ἀντίας, Ἀντίδωρος, Ἀντίμαχος, Ἀντιγένης, Ἀντιφάνης ἢ Ἀντιχάρης, ὀνόματα ποὺ ἀπαντοῦν σὲ ἐπιγραφὲς μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (Rausa 1998, 195-6).

51. MA 3176. 5460, τεμάχια a, b (στενὴ πλευρά)

51. Τεμάχιο α – λεπτομέρεια

51. Τεμάχιο β, μακρά πλευρά

51. Τεμάχιο c, μακρά πλευρά

51. Τεμάχιο d

51. Όπίσθια πλευρά

52. MA 13173. Ήμικυκλική βάση από πεντελικό μάρμαρο, ή οποία είχε τη μορφή εξέδρας και αποτελείτο από έξι μέλη σε δύο τουλάχιστον καθ' ύψος σειρές. Σώζονται τέσσερα μέλη της κάτω και ένα της δευτέρας σειράς. Οι λίθοι συνδέονταν μεταξύ τους με αναθύρωση και με συνδέσμους διπλού T, όπως συνάγεται από τους τόρμους στην άνω πλευρά τους.

Ο πρώτος λίθος (**a**) είναι έλλιπής κατά την όπισθια δεξιά και την αντίστοιχη κάτω άριστερη γωνία. Στο άριστερο μέρος της άνω πλευράς σώζονται δυο όρθογώνιοι τόρμοι για τη σύνδεση του λίθου με υπερκείμενο μέλος, διαστ. 0,17 X 0,07 μ. ο όπισθιος και 0,15 X 0,045 μ. ο εμπρόσθιος. Ή κάτω πλευρά φέρει στο άριστερο μέρος της δύο μικρούς όρθογώνιους τόρμους διαστ. 0,08 X 0,025 μ, βάθους 0,03 μ. για τη σύνδεση του λίθου με υποκείμενο μέλος,

Ο δεύτερος λίθος (**b**) είναι έλλιπής κατά την άνω δεξιά γωνία. Λίγο δεξιότερα από το μέσον της άνω πλευράς υπάρχει ζεύγος τόρμων, διαστ. 0,14 X 0,09, βάθ. 0,04 μ. ο εμπρόσθιος και 0,165 X 0,10, βάθ. 0,03 μ. ο όπισθιος τόρμος, για τη σύνδεση του μέλους με τον υπερκείμενο λίθο (e). Μεταξύ των δύο τόρμων και λίγο άριστερότερα υπάρχουν δυο μικρές έγκοπές-μοχλοβόθρια, διαστ. 0,06 X 0,02, βάθ. 0,01 μ, οι οποίες διευκόλυναν την ακριβή τοποθέτηση του υπερκειμένου λίθου. Το τμήμα της άνω πλευράς, μεταξύ των μεσαίων και των άριστερων τόρμων, είναι δουλεμένο με βελόνι. Από το μέσον περίπου της εμπροσθίας πλευράς αρχίζει ή έπιγραφή. Στο δεξιό και άριστερο άκρο της κάτω πλευράς σώζονται όρθογώνιοι τόρμοι, διαστ. 0,08 X 0,03 μ., βάθ. 0,03 μ.

Ο τρίτος λίθος (**c**) είναι έλλιπής κατά τις κάτω εμπρόσθιες γωνίες, και τις όπισθιες.

Στο μέσον περίπου της άνω πλευράς σώζονται δύο τόρμοι για τη σύνδεση με τον υπερκείμενο λίθο (e): ο εμπρόσθιος έχει διαστάσεις 0,155 X 0,075 μ., βάθ. 0,04 μ. και ο όπισθιος 0,19 X 0,085 μ., βάθ. 0,035 μ. Μεταξύ αυτών υπάρχουν μοχλοβόθρια, διαστ. 0,075 X 0,03 μ., βάθ. 0,01 μ. Ή άνω πλευρά φέρει ίχνη βελονιού.

Ο τέταρτος τραπεζιόσχημος λίθος (**d**) είναι αποκρουσμένος στις όπισθιες δεξιές γωνίες, στο άνω εμπρόσθιο μέρος και στην κάτω εμπρόσθια γωνία και σώζει τμήμα έπιγραφής [---]θεσαν. Ή δεξιά πλευρά φέρει επίσης αναθύρωση, πράγμα που σημαίνει ότι υπήρχε και άλλος λίθος στη συνέχεια. Στην άνω πλευρά σώζονται δύο τόρμοι: ο εμπρόσθιος έχει διαστάσεις 0,17 X 0,10 μ., βάθ. 0,05 μ. και ο όπισθιος 0,17 X 0,11 μ. Μεταξύ αυτών υπάρχει μοχλοβόθριο, διαστ. 0,045 X 0,025 μ., βάθ. 0,01 μ. Στις δυο όπισθιες γωνίες της άνω πλευράς υπάρχουν ίχνη κατεστραμμένων και ασύμμετρων

τόρμων συνδέσμων T. Στις όπίσθιες γωνίες τῆς κάτω πλευρᾶς σώζονται δύο ὀρθογώνιοι τόρμοι, διαστ. 0,04 X 0,035 μ., βάθ. 0,02 μ. Ἐπίσης ὁ λίθος ἐμφανίζει ἐνδείξεις δευτέρας χρήσεως: ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει δυὸ ὀριζόντια κυμάτια ἡμικυκλικῆς διατομῆς καὶ μεταξύ τους εἰσέχουσα ζώνη. Σύμφωνα με τὸν M. Κορρέ ἐπαναχρησιμοποιήθηκε τὰ χριστιανικὰ χρόνια ὡς τμῆμα ἄμβωνος ἐκκλησίας (Κορρές 1994b, 148-49, εἰκ. 14, λίθος δ 1911).

Ὁ πέμπτος λίθος (e), ἐδραζόταν ἐν μέρει πάνω στὸν λίθο b καὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του στὸν c, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τοὺς σωζομένους τόρμους. Εἶναι ἐλλειπῆς κατὰ τὶς ἄνω καὶ κάτω ἐμπρόσθιες γωνίες καὶ ἀποκρουσμένος κατὰ τὴν κάτω ὀπίσθια ἀριστερῆ γωνία. Οἱ πλάγιες πλευρές του φέρουν ἀναθύρωση. Στὸ ὀπίσθιο δεξιὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς σώζεται τμῆμα τόρμου γιὰ τὴ στήριξη πέλματος ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος. Ἀριστερὰ αὐτῆς ὑπάρχει ἀκανόνιστος τόρμος, διαστ. 0,11 X 0,07 μ., βάθ. 0,035 μ. Στὸ ἀριστερὸ καὶ δεξιὸ ἄκρο τῆς κάτω πλευρᾶς σώζονται δυὸ ζεύγη τόρμων T.

Ὁ λίθος a βρέθηκε στὶς 24 Αὐγούστου τοῦ 1859 στὸ βόρειο μέρος τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE*, ἀρ. 3598).

Ὁ λίθος b βρέθηκε τὸ 1839 νοτιοδυτικῶς τοῦ Ἐρεχθείου, 15 μέτρα ἀπὸ τὴν πρόσταση τῶν κορῶν (Πιττάκης *AE*, ἀρ. 2704).

Ὁ λίθος d στὸν Παρθενῶνα ἀπὸ τὸν M. Κορρέ.

Διαστάσεις: a : Ὑψος 0,30, μῆκος χορδῆς 0,54, βάθος 0,70 μ.

b : Ὑψος 0,30, μῆκος χορδῆς 0,87, βάθ. 0,68 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,028 (O) - 0,03 μ.

c : Ὑψος 0,30, μῆκος χορδῆς 0,85, βάθ. 0,68 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,022 (O) - 0,028 μ.

d : Ὑψος 0,30, μῆκος χορδῆς 0,90μ, πλάτ. ἐνεπίγρ. 0,295, βάθ. 0,68 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,022 (O) - 0,028 μ.

e : Ὑψ. 0,29, μῆκος χορδῆς 1,03, βάθ. 0,585 μ.

Δημοσιεύσεις: Rangabé 1855, 1099. Πιττάκης, *AE* 1856, ἀρ. 2704. Ὁ ἴδιος, *AE* 1859, ἀρ. 3598. *Syll*² 152. Stevens 1946a, 4-10. Tod *GHI* II, ἀρ. 128. *IG* II² 3774. Lazzarini 1976, σημ. 395. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 31. Krumeich 1997, 212, σημ. 37. Löhr 2000, 76 κ.έ, σημ. 86. Krumeich α 2007, 389-91. Rabe 2008, 35, 178, ἀρ. 32, πίν. 2,3. Overbeck III 2014, 259-260, λ. 2092.

Βιβλιογραφία: Bursian 1856, 521. Heydemann 1870, 385-386. Michaelis 1876, 297-298. Hitzig-Blümner I 1896, 55.7. Rouse 1902, 373. Roberts-Gardner 1905, 453, σημ.

224. Wilhelm 1931, 94 κ.έ. Accame 1941, 151. Tod 1947, 103. Frazer 1965 II, 299. Gauer 1968, 118-120. Hill 1969, 187-8. Jacob-Felsch 1969, 66, 69, 185. Borbein 1973, 43-47, 66. Raubitschek 1973/4, 620-21. Wilhelm 1974, 316-317. Funke 1980, 118 κ.έ., 121, σημ. 55. Touchais 1986, 675, άρ. 1. Muss-Schubert 1988, 172 κ.έ.. Travlos 1988, 37, εικ. 33. Hölscher 1988, 379-80. Schneider- Hoecker, 1990, 218 κ.έ. Goette 1991, 172. Pariente 1994, 698. Κορρές 1994, 177. Κορρές 1994b, 148-49, εικ. 14. Harris 1995, 232. Krumeich-Witschel 2010, 18 κ.έ.

Α΄ ήμισυ του 4^{ου} αι. π. Χ.

a	b	c	d
Κόνων Τιμ[ο]θέο Τιμόθεος Κόνω[νος -- άνέ]θεσαν.			

Σχόλια: Μετά την εύρεση του ένεπιγράφου μέλους d, καθώς και ενός από τους υπερκειμένους λίθους από έλευσίνιο μάρμαρο, που εντόπισε ο Μ. Κορρές, είναι βέβαιο ότι πρόκειται για ιδιωτικό ανάθημα των στρατηγών. Ό G. Stevens (1946a, 4-10) θεωρεί ότι το βάθρο αποτελείτο από τρεις σειρές λίθων ίδιου ύψους με τέσσερις λίθους σε κάθε σειρά. Η εξέταση του ζεύγους των συνδέσμων και των τórμων στην άνω έπιφάνεια των λίθων, ή θέση των γραμμάτων του όνόματος του Κόνωνος στο μέσον του λίθου, ή μείωση του μεταγραμματίου διαστήματος και ή ραζούρα που παρατηρείται στην άναγραφή του δευτέρου όνόματος της έπιγραφής (Τιμοθέου), όδήγησαν τον Stevens στο συμπέρασμα, ότι το βάθρο υπέστη κάποιου είδους έπεξεργασία λίγο μετά την ίδρυσή του. Αρχικώς έφερε μόνον τον άνδριάντα και το όνομα του Κόνωνος, άργότερα όμως τροποποιήθηκε για να δεχθεί και τον άνδριάντα του υίου του Τιμοθέου. Τότε χαράχθηκε και το δεύτερο όνομα με μικρότερα μεταγραμμάρια διαστήματα, προκειμένου να είναι συμμετρικά χαραγμένα ή έπιγραφή στο μέσον της έμπροσθίας όψεως του βάθρου. Δέν υπάρχουν στοιχεΐα για να υποστηριχθεί ότι εκατέρωθεν των άνδριάντων είχαν στηθεί τρόπαια.

Προσωπογραφικά: Ό Κόνων II, υίός του Τιμόθεου I θεωρείται έλευθερωτής των Αθηνών και υπεύθυνος για την άνόρθωση της δημοκρατίας στα νησιά και άλλες περιοχές διώχοντας τους Σπαρτιάτες έποίκους και καταργώντας τις δεκαρχίες. Ό υίός του Τιμόθεος κατάφερε να εντάξει πολλές έλληνικές πόλεις στην Β΄ άθηναϊκή Συμμαχία και σημείωσε πολλές στρατιωτικές έπιτυχίες στην Κέρκυρα και στο βόρειο

Αίγαϊο. Τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα χρονολογοῦν τὴν ἐπιγραφὴν στὸ ἀ΄ ἥμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βλ. *APF*, 506-12, ἀρ. 13700.

52. MA 13173- Λίθοι a, b, c.

52. MA 13173 – Λίθος d. Άνω πλευρά

53. MA 14921. Τμήμα κυλινδρικής βάσεως αγάλματος από πεντελικό μάρμαρο.

Στην άνω και κάτω παρυφή φέρει κυμάτιο κυλινδρικής διατομής, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀποκρουσμένο σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς περιφερείας. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τὸρμος μήκους 0,20, βάθους 0,09 μ. γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ὀρειχαλκίνου αγάλματος καὶ τμήμα τοῦ τὸρμου τοῦ δεξιοῦ ποδὸς. Δεξιὰ αὐτῶν σώζεται τμήμα ἐπιμήκους ὀρθογωνίου τὸρμου. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ ἐπιμέλεια. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἀποκρουσμένη καὶ ἀποτετριμμένη σὲ πολλὰ σημεῖα, ὥστε τὸ ἀριστερὸ τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν διαβάζεται.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη, δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (*IG II 1376*). NMA.

Ύψος 0,335, διάμ. 0,62 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1- 4: 0, 011, στ. 5: 0,014-0,018, στ. 6: 0,014, στ. 7: 0, 015 μ.

Δημοσιεύσεις: Rangabé 1855, ἀρ. 1094. Le Bas II 1, ἀρ. 9, σ. 4-5. Löwy 1885, 51-52, ἀρ. 64. *IG II 1376. IG II² 3453*. Tamaro 1921-22, ἀρ. 64. Kaibel 1878, ἀρ. 43. Wilhelm 1980, 82, ἀρ. 104 (*SEG 30*, 140). Frazer 1965, 345-346, 27.4. Peek 1980, 15-16, ἀρ. 10. Hansen, *CEG 2*, ἀρ. 757. Μάντης 1990, 70-74 (*SEG 40*, 1728). Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 237. Overbeck III 2014, 2-5, λ. 1800.

Βιβλιογραφία: Benndorf 1876, 48-49. Ὁ ἴδιος 1882, 47. Toepfer 1889, 128. Jahn-Michaelis 1901, 73, 113, ἀρ. 69. Six 1912, 83 κ.έ. Reisch 1919, 299-316. Lewis, 1955, 4-6 (*SEG 16*, 159). *SEG 30*, 140. Berger 1968, 62-81, πίν. 31.1, 33. *APF*, 170 κ.έ. Richter 1972, 155 κ.έ., εἰκ. 877-881. Robertson 1975, 504-7. Ridgway 1981, 186, 231-233, εἰκ. 146. Turner 1983, 93, 244, 247-251. Pfisterer-Haas 1989, 101-105. Löhr 1995α, 167. Kron 1997, 143-4. *Künstlerlexikon I*, 163. Dillon 2002, 78, 84-87. Muller-Dufeu 2002, 460, ἀρ. 1330. Georgoudi - N. Loraux et al. 2003, 169-209. Connelly 2007, 11-12, 59-60, 62-64, 66, 128, 130-32, 278. Keesling 2007, 146, 156. Blok - Lambert 2009, 105. Keesling 2010, 196. Dillon 2010, 40, 51-52. Keesling 2012, 467- 469, 492-3.

Φιλολογικὲς πηγές: Πaus. 1, 27, 4. Πλούτ. *Περὶ Δυσωπίας* 534B. Πλίν. *NH* 34 76. Λουκιαν. *Φιλοψευδῆς* 18-20.

Περὶ τὸ 360 π.Χ.

[Λυσιμάχη---]Δρακο[ντί]δου ἦν [τὸ γέ]νος μέν,
[ὀγδώκοντ' ὀκτ]ῶ δ' ἐξεπέρασεν ἔτη,
[----- ἐξή]κοντα δ' ἔτη [κα]ὶ τέσσαρα Ἀθάναι
4 [λάτρευσ' ἠδὲ γένη] τέσσαρ' ἐπεῖδε τέκνων

vac. 0,006

[----]ἔος Φλυέως μήτηρ.

vac. 0,015

[Δημήτριος ἐ]πόησεν.

Οἱ συμπληρώσεις τοῦ στ. 3 ὀφείλονται στὸν A. Reisch, τῶν δὲ ὑπολοίπων στίχων στοὺς K. Hallof, C. Vorster καὶ L. Lehman (Overbeck 2014, λ. 1800) . Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

1 [Ἡ γραῦς ἦν εισοράτε] A. Wilhelm, Δρακο[ντί]δου ἦν [ἄλοχ]ος μέν A. Wilhelm [πατρὸς Λυσιμάχη] Preuner 2 [ἐνενήκοντα βίο δ' ἐ]ξεπέρα[σ]εν A. Wilhelm 3 [ὀλβίστ]η [ἐξήκον]τα A. Wilhelm 4 [κλειδοχῶσα γένη] τέσσαρ' A. Wilhelm 5 [ἱεροκλ]ἔος Φλυέως A. Wilhelm.

Προσωπογραφικά

Ἡ Λυσιμάχη, σύζυγος τοῦ Δρακοντίδου ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Βατῆς καὶ ἀδερφή τοῦ Λυσικλέους (γραμματέως τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 416/5 π.Χ., *IG I³ 306*, στ. 24), καταγόταν ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἐτεοβουταδῶν. Ἦταν ἡ πρώτη ἰέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος καὶ εἶχε ἰσόβια θητεία, ἀφοῦ ὑπηρετήσε τὴν Ἀθηνᾶ ἐπὶ ἐξήντα τέσσερα χρόνια. Ἡ ἰέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος κατεῖχε τὸ πιὸ τιμητικὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖο ἦταν κληρονομικὸ καὶ ἰσόβιο. Διοριζόταν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ μεγάλο γένος τῶν Ἐτεοβουταδῶν, ὅπως καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ποσειδῶνος-Ἐρεχθέως. Σύμφωνα μὲ τὸν D. Lewis ἡ θητεία της τοποθετεῖται ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ., ἐποχῇ ποὺ παρουσιάσθηκε καὶ ἡ *Λυσιστράτη* (411 π.Χ.), ἕως τὸ 390-360 π.Χ. Ἐνδεχομένως ὁ Ἀριστοφάνης ἐπηρεάσθηκε ἀπὸ τὴν Λυσιμάχη γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ χαρακτήρος τῆς ἡρωίδος του. Ἡ συμπλήρωση τῆς ἐπιγραφῆς στηρίζεται κυρίως στὸν Πλίνιο (*NH* 34,76) καὶ στὸν Πausanias (1, 27, 4). Τὸ ὕψος τοῦ ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος τῆς Λυσιμάχης ὑπολογίζεται βάσει τοῦ σωζομένου τόρμου γύρω στὸ 1,40-1,50 μ.

Για την Λυσιμάχη βλ. *LGPN* II, 292. Traill, *PAA*, τ. 11, 281-2, ἀρ. 615640. *APF*, 170, ἀρ. 45-49 (β).

53. MA 14921

53. Ἄνω πλευρά – Λεπτομέρεια τῆς ἐπιγραφῆς (MA 14921)

54. (Χωρίς ἀριθμὸ - IG II² 3455). Κυλινδρική βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἐξαιρετικῶς διαβρωμένη. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο τόρμοι γιὰ τὴν στερέωση ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος.

Βρέθηκε τὸ 1838 κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 168).

Δυτικῶς τοῦ Ἐρεχθείου.

Ῥΰψος 0,55, διάμετρος 0,58 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 168. Ross 1855, 172. *IG* II 1377. Löwy 1885, 109. *IG* II² 3455. Marcadé I, 58. Overbeck III 2014, 528-9, λ. 2389

Βιβλιογραφία: Schöll-Müller 1843, 127. Bergk 1850, 175, ἀρ. VII. Lewis 1955, 8 (3). Reisch 1919, 302-6, ἀρ. 16. Parker 1996, 290-3. Turner 1983, 250-253. Μάντης 1990, 44, 74 (*SEG* 40, 1728). Aleshire 1994, 336-337. Kron 1996, 144. *Künstlerlexikon* II, 2004, 410-411. Muller-Dufeu 2002, 540, ἀρ. 1578. V. den Hoff 2003, 180. Schultz 2003, 187-189, 192 (*SEG* 53, 35). Connelly 2007, 63-64, 143. Keesling 2007, 146. Blok-Lambert 2009, 105-106. Keesling 2012, 271-2, 478-9, 490.

Γιὰ τὸν Κηφισόδοτο Πραξιτέλους Συβρίδη καὶ τὸν Τίμαρχο βλ. Marcadé *Recueil* I, 153 κ.έ., *APF*, 286-9, ἀρ. 8334. Traill *PAΑ*, τ. 110, ἀρ. 567865, 295. Müller 1988, 346-361. Palagia 2005, 287-297.

Τέλος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Ἄθηνᾶς] Π[ολι]άδο[ς] ἰέ[ρ]ειαν
[- - - Λυ]σιστρά[του] Βατῆθεν
- - - - ος Πο[λυ]εύκτου Ἐρ[χιεὺς]
[ἄ]νέθηκε[ν].

5 [Κηφισόδοτ]ος Τίμα[ρχος] ἐπο[ι]ήσα[ν].

Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ Th. Bergk.

2 Οἱ D. Lewis καὶ J. Turner συμπληρώνουν Λυσιμάχη, ἐνῶ ὁ A. Reisch Λυσιστράτη· 3 Οἱ A. Reisch, A. Μάντης καὶ U. Kron συμπληρώνουν Λυσίστρατος.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ τὴν τρίτη (Blok - Lambert) ἢ τὴν τέταρτη (Aleshire) κατὰ σειρὰν ἰερεία τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος. Δὲν εἶναι βέβαιο, ἐὰν ἡ τιμώμενη εἶναι ἡ Λυσιμάχη (II), ἀπόγονος τῆς γνωστῆς ἰερείας Λυσιμάχης (I) (Lewis, Keesling).

Γιὰ τὴν Λυσιμάχη II Λυσιστράτου Βατῆθεν βλ. *APF*, 170-173.

55. MA 13269. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἀποκρουσμένο στὶς γωνίες καὶ στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως.

Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση. Στὴν ἄνω πλευρά, ἡ ὁποία εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη, σώζονται μοχλοβόθρια καὶ τόρμοι συνδέσμων γιὰ τὴν τοποθέτηση ἑνὸς ἢ περισσοτέρων δόμων. Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζονται τμήματα δύο στίχων ἐπιγραφῆς 4^{ου} αἰ. π.Χ. καὶ κάτω ἀπὸ αὐτὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ αὐτοκρατορικῶν χρόνων γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο Ἀθηνοδώρου, ἡ ὁποία χαράχθηκε κατὰ τὴν δευτέρη χρήση τοῦ βάρου. Στὴν κάτω ἀριστερὴ γωνία ὑπῆρχε ἡ κατάληξις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ γλύπτου τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ., ἡ ὁποία δὲν σώζεται σήμερα. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἀποτετριμμένη.

Βρέθηκε στὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1838, ἀρ. 82).

ΝΑ τοῦ βάρου τοῦ Ἀγρίππα.

ῚΨος 0,465 πλάτος 0,955, βάθος 0,805 μ.

ῚΨος γραμμ. στ.1: 0,014 -0,017, στ. 2: 0,019 (Ο) - 0,022 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1838, ἀρ. 82. Bergk 1850, 174. Beulé 1853, 336. *IG* II 1393. Löwy 1885, 66. Μανέτας 1888, τ. Α, 66, ἀρ. 2. Tamaro 1921-22, ἀρ. 22. *IG* II² 3823. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 155. Löhr 2000, 78-79, ἀρ. 88. Krumeich 2010, 345, εἰκ. 24, 363, 384, ἀρ. Β8.

Βιβλιογραφία: Köhler 1871, 345-349. Lewis 1955, 18-20. Blanck 1969, 84, Β 38. Keesling 2007, 148.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[-----]Φιλόμελ[ος] Φιλιππίδο

vacat

[Φιλόμελος Φιλι]ππίδο Παιανιεὺς ἀνέθηκε.

vacat

1ος αἰ. π.Χ - 1ος αἰ. μ.Χ.

Ὁ δῆμος Ἀλέξανδρον

Ἀθηνοδώρου

ἀρετῆς ἕνεκα.

[-----]ς ἐπόησε.

Οί συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν Th. Bergk.

Υπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν σώζονται σήμερα.

Σχόλια: Ἡ βάση ἔφερε τὸ ἀγάλμα τοῦ Φιλομήλου, υἱοῦ τοῦ Φιλιππίδου καὶ ἴσως τὸ ἀγάλμα τοῦ πατρός του (*APF*, 549). Τὸ ὄνομά του ἦταν χαραγμένο στὸ ἄνω μέρος τῆς βάσεως. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς ἦταν χαραγμένη στὸν μὴ σωζόμενο ἀριστερὸ δόμο τῆς βάσεως. Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα τοῦ Φιλομήλου στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, ἔργο κάποιου γλύπτου, τοῦ ὁποῦ ὅμως δὲν σώθηκε ἢ ὑπογραφή, ἀλλὰ μόνον ἡ κατάληξη (–ς) τοῦ ὀνόματός του. Γιὰ τὴ μορφή τοῦ ἀγάλματος τοῦ Φιλομήλου ποὺ χρονολογεῖται τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. δὲν μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε εἰκόνα.

Προσωπογραφικά: Ὁ Φιλιππίδης (I) Φιλομήλου (I), πατέρας τοῦ ἀναθέτου Φιλομήλου (II), μαθητῆς τοῦ Πρωταγόρου γύρω στὸ 430-20 π.Χ. (*Πλάτων, Πρωταγ.* 315 α), εἶναι τὸ πρῶτο γνωστὸ μέλος τῆς διάσημης καὶ πλουσίας αὐτῆς οικογενείας. Ὁ Φιλιππίδης (I) ἀπαντᾷ ἅπαξ ὡς βουλευτῆς, ἄγνωστο πότε (*IG II² 1740*, στ. 43). Ὁ υἱός του Φιλόμηλος (II) νυμφεύθηκε τὴν ἀδελφὴ τοῦ ὀμιλητοῦ τοῦ ρήτορος Λυσίου (19, 15) γύρω στὰ 387 π.Χ. (βλ. *APF*, ἀρ. 5951) καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶχε γεννηθεῖ τὸ 415 π.Χ. Ἐὰν ὅμως εἶναι ὁ Φιλόμηλος ποὺ ὑπερασπιζόταν τὸν ὀμιλητὴ τοῦ Ἰσοκράτους γιὰ νὰ ξεχρεώσει ἓνα δάνειο στὸν Πασίωνα, λίγο μετὰ τὸ 394 π.Χ. (*Ἰσοκρ.* 17, 9 καὶ 45), τότε ἡ γέννησή του πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ γύρω στὸ 420 π.Χ. Οἱ λειτουργίες ποὺ ἀνέλαβε καὶ ἄλλες δημόσιες ὑπηρεσίες ἀναφέρονται γενικῶς στὸ ψήφισμα τοῦ Στρατοκλέους πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλομήλου, Φιλιππίδου II (*IG II² 649*, στ. 11-16).

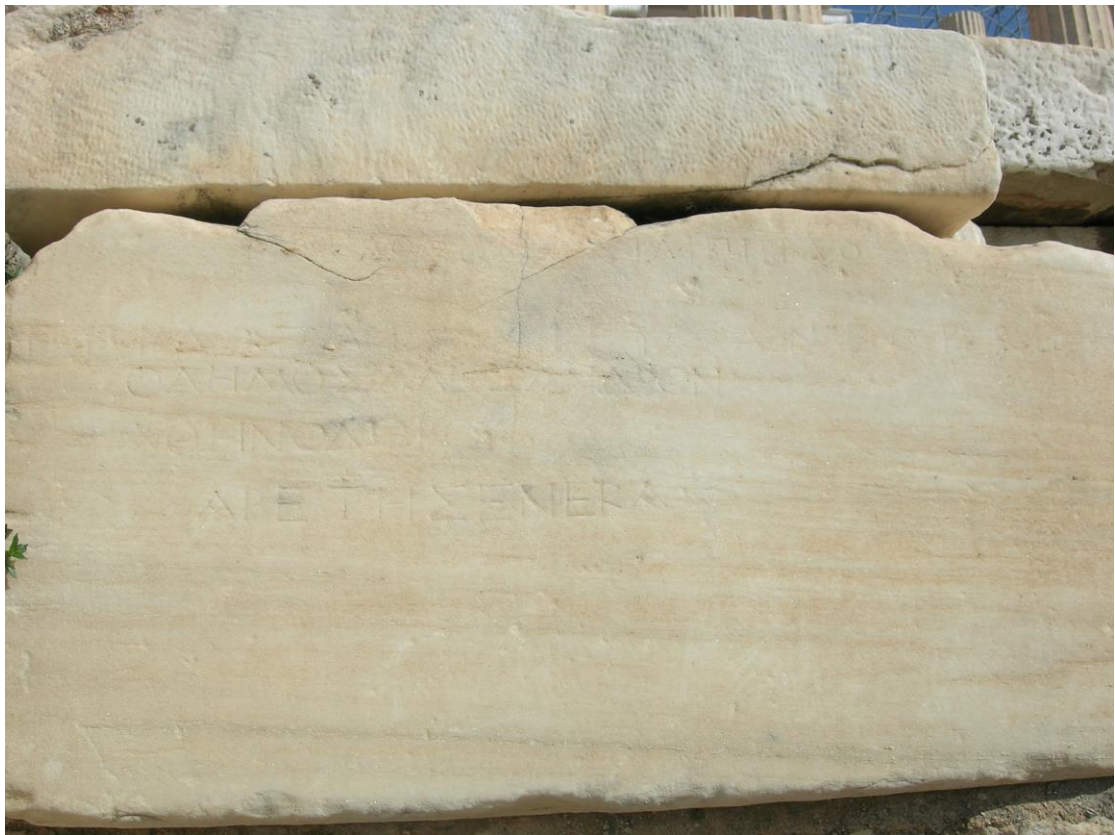
Ἀπέθανε τὸ 336/5 π.Χ., ἀφοῦ τοῦ ἐκχωρήθηκε ἡ τριήρης *Χάρις Ἀρχηνέου*, στὴν ὁποία ἦταν συντριήραρχος. Τότε ἀνέλαβε τὴν τριηραρχία ὁ υἱός του.

Ὁ χρόνος καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Φιλόμηλος ἔκανε τὴν ἐν λόγῳ ἀνάθεση πιθανῶς πρὸς τιμὴν τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἰδίου, εἶναι ἄγνωστοι, καθὼς καὶ οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἀνέλαβε τὴν στρατηγία (*IG II² 649*, στ. 16-17, 23-24).

Βλ. *LGNP* II, 450, λ. *Φιλιππίδης*, 457, λ. *Φιλόμηλος*. *APF*, 548-550, ἀρ. 14670.

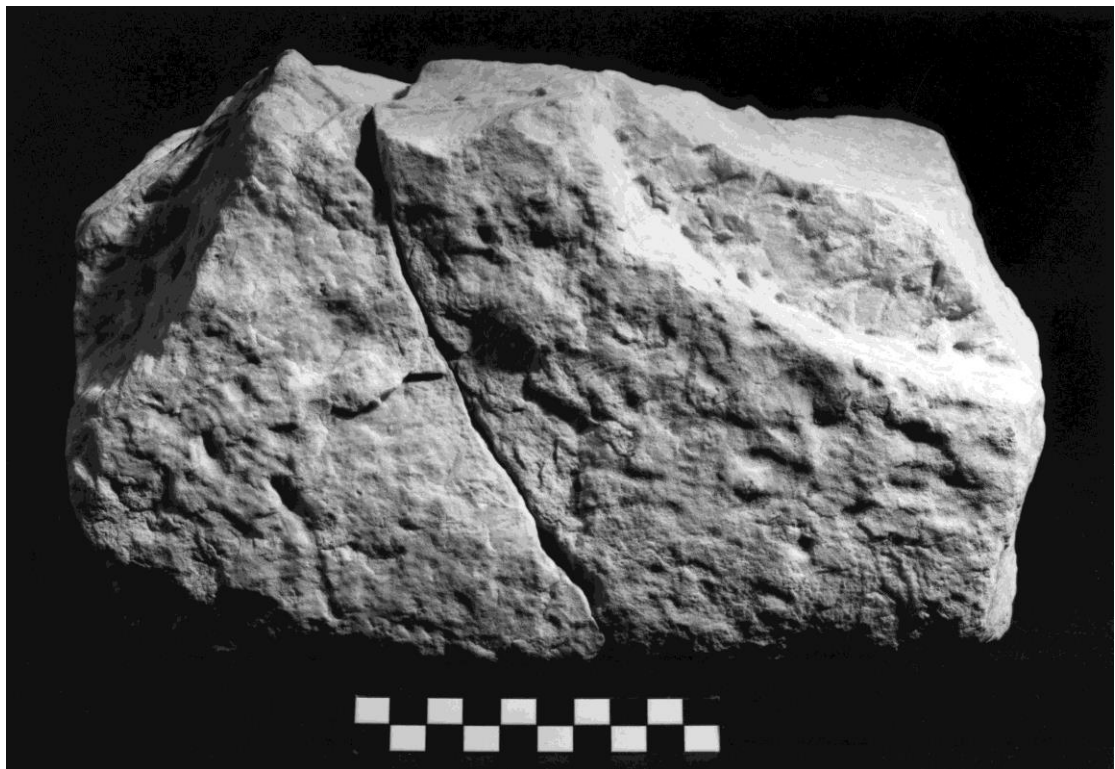
55. MA 13269

55. MA 13269 –Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

56. EM 4354+9004

56. EM 4354+9004 Ἄνω πλευρά

57. EM 10699. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἑλλιπῆς κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς.

Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ μέλους μὲ παρακείμενο λίθο. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ ἔχει ἀποκοπεῖ καὶ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο τὸρμοι διαστάσεων 0,20 X 0,23 μ. γιὰ τὴν ἔνθεση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος λίγο μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Ἡ ἀριστερὴ κοιλότητα βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,09 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη καὶ 0,16 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρά.

Βρέθηκε τὸ 1880 ἐντειχισμένη στὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως κάτω ἀπὸ τὰ Προπύλαια. EM.

Ὑψος 0,25, πλάτος 0,735, πάχος 0,575 μ.

Ὑψος γραμμ. Στ. 1-2: 0,021, στ. 3: 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: Köhler 1880, 318. Löwy 1885, 51, ἀρ. 63. *IG* II² 4895. Overbeck III 2014, 8-9, λ. 1805.

Βιβλιογραφία: Lewis 1955, 4. Muller-Dufeu 2002, 956, 2870. Haake 2005, 129 (*SEG* 55, 47). Keesling 2010, 196. Για τὸν γλύπτη Δημήτριο βλ. *Künstlerlexikon* I, 164, λ. Δημήτριος (1).

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[Ἴππολοχίδ]ης Θρασυμήδο[ς]

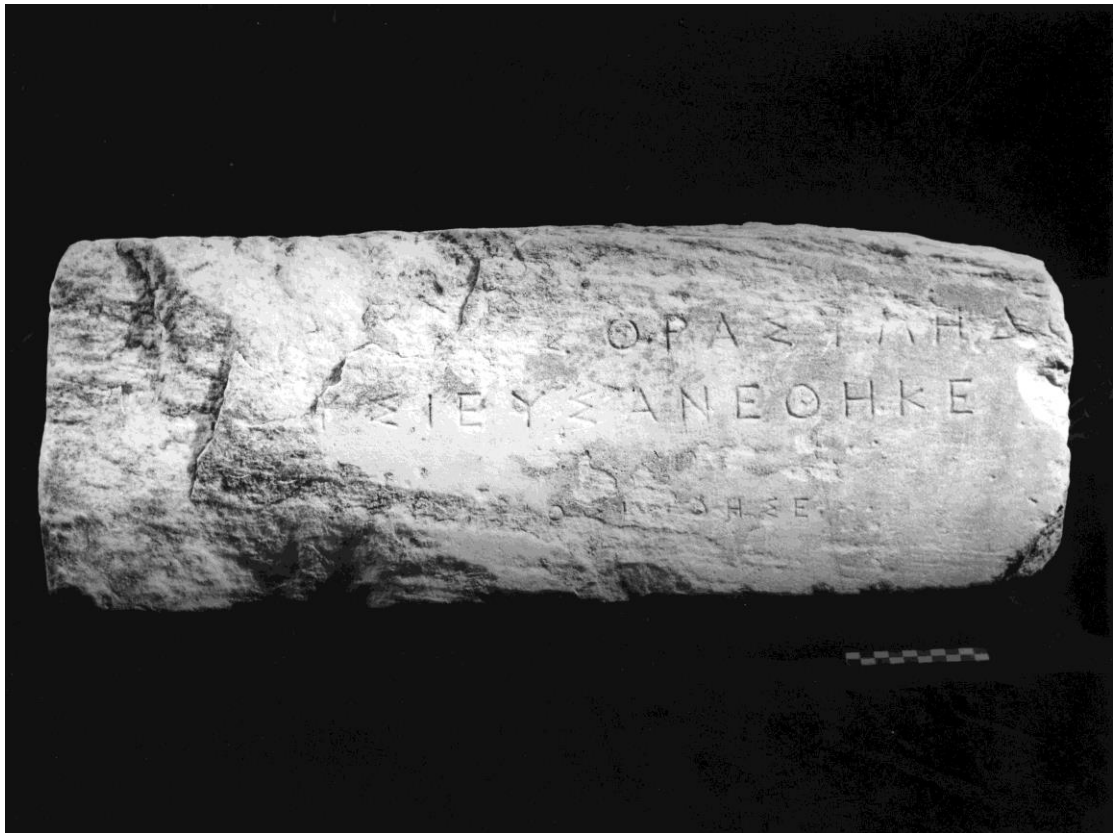
[Λο]υσιεὺς ἀνέθηκε. *vacat*

vacat 0,052

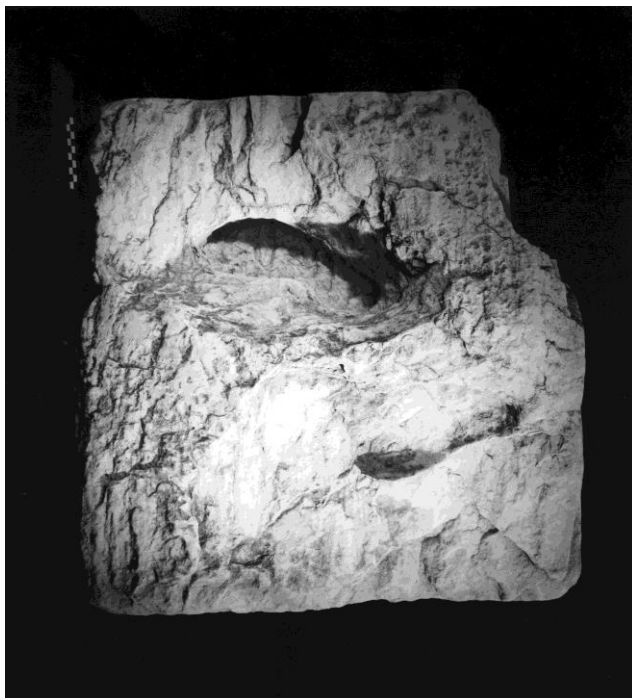
[Δη]μήτριος ἐπὶθήσε.

Προσωπογραφικά: Ὁ Ἴππολοχίδης Θρασυμήδους εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς ἀναθέτης καὶ ἄλλης βάσεως ἀγάλματος στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως (*IG* II² 4898) τὸ 350 π.Χ. Εἶχε δύο υἱούς: τὸν Ἴππολοχίδη II, τριῆραρχο τὸ 334 π.Χ. (*IG* II² 1623, στ. 237-8) καὶ ἓναν θετὸ υἱό, τὸν Θρασύβουλο Αἰσχίνου. Σύμφωνα μὲ τὸν J. Davies (*APF*, 46-47) ὁ Ἴππολοχίδης II εἶναι πιθανότατα τὸ ἴδιο πρόσωπο μὲ τὸν Θρασύβουλο Αἰσχίνου. Ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου Δημητρίου ἔχει χαραχθεῖ μὲ μικρότερα γράμματα ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς.

Γιὰ τὸν Ἴππολοχίδη Θρασυμήδους Λουσιέα βλ. *LGPN* II, 237. Traill *PAA*, τ. 9, 524, ἀρ. 538660, *APF*, 45-47, ἀρ. 1395.

57. EM 10699

57. EM 10699 Ἄνω πλευρά

58. MA 20240. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀγάλματος ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλιπὴς κατὰ τὸ ὀπίσθιο μέρος.

Τὸ ἄνω τμήμα τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ποὺ φέρει τὴν ἐπιγραφή, εἶναι λειασμένο σὲ ὕψος 0,085 μ. ἀπὸ τὸ ἄνω πέρασ, ἐνῶ τὸ κατώτερο τμήμα τῆς εἶναι δουλεμένο μὲ ντισιλίδικο. Οἱ πλάγιες πλευρὲς εἶναι δουλεμένες μὲ λεπτὸ βελόνι. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται: πίσω ἀριστερὰ κυκλικὸς τὸρμος διαμέτρου 0,055 καὶ βάθους 0,045 μ. καὶ δεξιὰ τριγωνικὸς τὸρμος διαστάσεων 0,085 X 0,05 X βάθ. 0,06 μ.

Βρέθηκε κοντὰ στὰ Προπύλαια (*IG II 1423*).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,285, πλάτος (σωζ.) 0,69, βάθος 0,44 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,012 μ.

Δημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1864, φ. 539, 489, ἀρ. 2 (*APMA 2*, 1993, 58, ἀρ. 28). Köhler 1882, 222. Hoffmann, *SEG*, ἀρ. 272. Michel 1927, ἀρ. 1590, 127. *IG II² 4319*. Hansen *CEG 2*, ἀρ. 760. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 135. Löhr 2000, 77-78, ἀρ. 87 (*SEG 50*, 1712). Müller 2010, 159, σημ. 15, 170, 177, ἀρ. 1.3, εικ. 4.

Βιβλιογραφία: Parker 2005, 39, σημ. 7.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Φαιδιμίδης ἀνέθηκεν [Ἀθ]ηναῖαι τόδ' ἄγαλμα
ύὸς Πρωτάρχο Προβαλίσιοις, ὦι σὺ δὸς ὄλβον
αὐτῶι καὶ παισὶν τοῖς τ' ἐπιγιγνομένοι[ς].

Προσωπογραφικά: Ὁ πατέρας τοῦ Φαιδιμίδου, Πρωτάρχος ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Προβαλίνθου, ταυτίζεται πιθανῶς μὲ τὸν Ἑλληνοταμία τοῦ 407/ 6 π.Χ. (*IG I³ 377*, στ. 15, 19, 34, 36, 48).

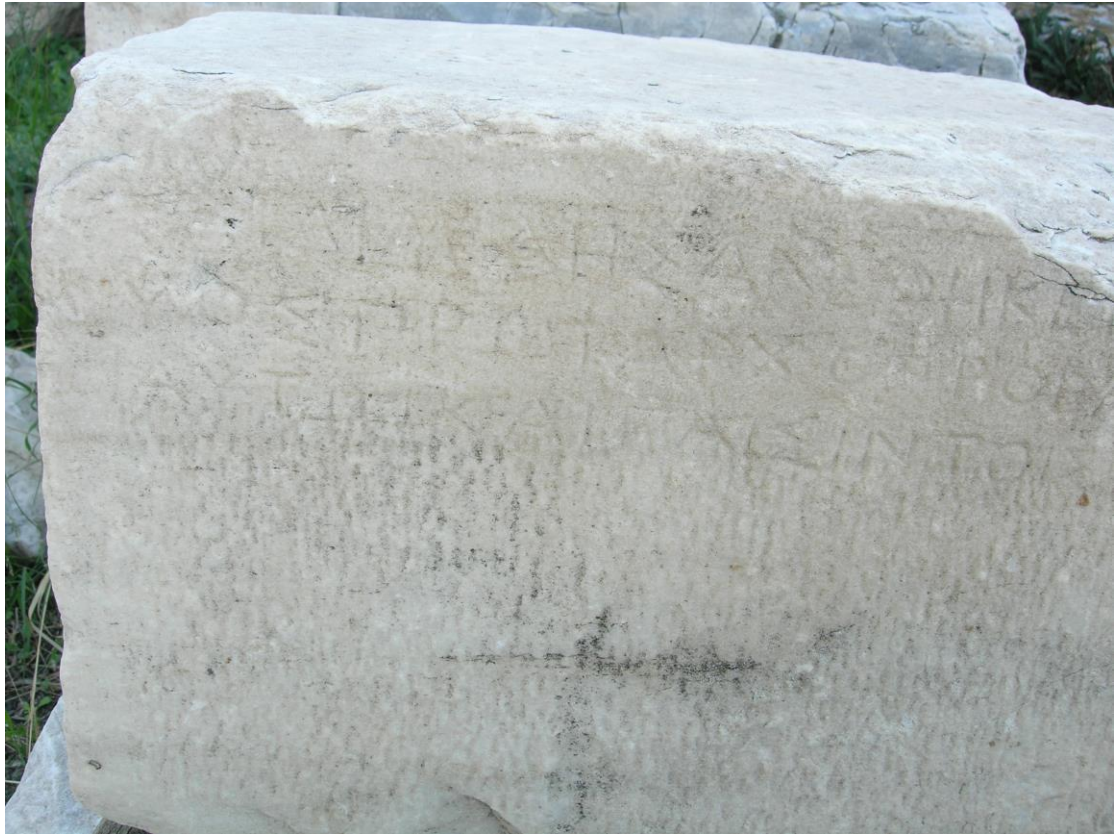
Γιὰ τὸ ὄνομα Φαιδιμίδης βλ. *LGPN II*, 438. Traill *PAA*, τ. 17, 43, ἀρ. 911500. Γιὰ τὸ ὄνομα Πρωτάρχος βλ. *LGPN II*, 383.

58. IG II² 4319

58. IG II² 4319 Άνω πλευρά

58. IG II² 4319 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

58. IG II² 4319 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

59. MA 13191. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, θραυσμένον κατὰ τὸ ἀριστερὸ μέρος.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται τρεῖς τόρμοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο γιὰ τὴν στερέωση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος· ὁ ἓνας στὸ μέσον περίπου, σὲ ἀπόσταση 0,33 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη, διαμέτρου 0,165, βάθους 0,07 μ., ἀριστερά, ἔμπροσθεν αὐτῆς τμήμα τοῦ δευτέρου τόρμου καὶ ὁ τρίτος, μικρότερος, δεξιὰ τοῦ τόρμου τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, διαμ. 0,055 καὶ βάθ. 0,025 μ. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ λεπτὸ βελόνι, ἢ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια ἀποκρουσμένη καὶ φθαρμένη.

Βρέθηκε δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Tamaro 1921-22, ἀρ. 52).

Μεγάλῃ ἀποθήκῃ τοῦ Παλαιοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως.

Ὑψος 0,26, πλάτος 0,54, βάθος 0,83 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1- 2: 0,02 μ., στ. 3- 4: 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: Tamaro 1921- 22, ἀρ. 52. Wilhelm 1924, 50-52 (*SEG* 3, 152). *IG* II² 4318. Hansen, *CEG* 2, ἀρ. 759. Löhr 2000, 86-87, ἀρ. 99.

Βιβλιογραφία: Di Vita 1952/ 54, 141- 154, 153, σημ. 3, ἀρ. 1 (*SEG* 16, 168).

Mikalson 1998, 110. Parker 2005, 39, σημ. 7. Müller 2010, 165.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Ἀθηναῖαι Ἐργά]νηι Πολιάδι ἀνέθηκε

[Δεινομένης? Λυ?]κίνο καὶ ἡ γυνὴ καὶ οἱ παῖδες.

[Σῶν δεκάτην δ]ώρων, θεὰ Ἐργάνη, εὐξάμενός σοι

[καλὸν Δεινομ?έ]νης στήσεν ἄγαλμα τόδε.

Οἱ συμπληρώσεις εἶναι τοῦ A. Wilhelm. Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

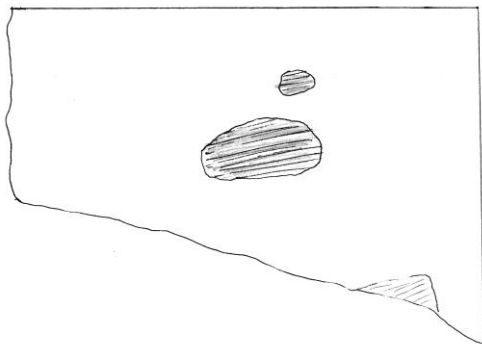
Σχόλια: Ὁ [Δεινομέ]νης (:), υἱὸς τοῦ Λυκίνου, ἢ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του ἀνέθεσαν ὀρειχάλκινο ἄγαλμα, πιθανῶς τῆς Ἀθηναῖς Ἐργάνης, ἀπὸ τὴν δεκάτην τῶν δώρων ποὺ τοὺς χάρισε ἡ θεὰ. Ἡ μετοχὴ εὐξάμενος (στ. 3) δηλώνει ὅτι τὸ ἀνάθημα ἔγινε πρὸς ἐκπλήρωση κάποιου τάματος (πρβλ. 56).

59. MA 13191

59. MA 13191 Απόγραφο επιγραφής

59. Σχέδιο άνω πλευράς

60. MA 13219, 13220, 13221, 13221α, 13222. Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση, ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἀποτελουμένη ἀπὸ πέντε μέλη, τὰ ὅποια συνδέονται μεταξύ τους μὲ μεταλλικοὺς συνδέσμους διπλοῦ T. Τὸ βάθρο ἀποτελεῖτο ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς σειρὲς λίθων. Ἡ δεύτερη σειρά λίθων ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, τὴν ὁποία εἶδαν οἱ E. Beulé καὶ L. Ross τὸν 19ο αἰῶνα, δὲν σώζεται σήμερα.

MA 13219 (a): ὁ πρῶτος λίθος τῆς βάσεως εἶναι ἐλλιπῆς κατὰ τὴν ἀριστερὴ κάτω γωνία καὶ τὶς ὀπίσθιες κάτω γωνίες. Στὸ σπάσιμο τῆς ἀριστερῆς γωνίας διακρίνονται δύο μικρὲς κυκλικὲς ὀπές, διαμ. 0,014 μ. ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ λίθου. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ὀριζόντια ρηγμάτωση στὸ μέσον τῆς περιήτου, ἐπικαθίσεις καὶ ἰζήματα. Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ χαράχθηκε κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τιμητικὴ ἐπιγραφὴ (*IG II² 3284*). Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι ἄπεργη, ὅπως σὲ ὅλους τοὺς λίθους.

MA 13220 (b): ὁ δεύτερος λίθος τῆς βάσεως εἶναι ἀποκρουσμένος στὴν ὀπίσθια κάτω ἀριστερὴ γωνία. Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει ἀποκρούσεις καὶ φθορές. Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ χαράχθηκε κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τιμητικὴ ἐπιγραφὴ (*IG II² 3255*).

MA 13221 (c): ὁ τρίτος λίθος εἶναι ἀποκρουσμένος στὶς ἐμπρόσθιες ἄνω γωνίες. Γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ λίθου μὲ τοὺς δύο ἐκατέρωθεν σώζονται δύο τόρμοι στὰ ἄκρα τῆς ἄνω πλευρᾶς γιὰ τὴν προσαρμογὴ συνδέσμων σχήματος διπλοῦ T (διαστ. ἀριστ. 0,12 X 0,075 X 0,02 καὶ δεξιῶ 0,12 X 0,85 X 0,03 μ. βάθ.). Πρὸς τὸ μέσον καὶ τὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς δύο μοχλοβόθρια. Ἡ ἀριστερὴ καὶ ἡ δεξιὰ πλευρὰ φέρουν ἀναθύρωση. Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ χαράχθηκε κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τιμητικὴ ἐπιγραφὴ (*IG II² 3253*).

MA 3221α (d): ὁ τέταρτος λίθος εἶναι ἐλλιπῆς κατὰ τὴν ἐμπρόσθια δεξιὰ γωνία καὶ τὶς ὀπίσθιες ἄνω γωνίες. Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει ἀρκετὲς ἀποκρούσεις. Ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν δεξιὸν τόρμον τοῦ συνδέσμου T ὑπάρχει μοχλοβόθριο. Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ χαράχθηκε ρωμαϊκὴ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ (*IG II² 3254*).

MA 13222 (e): ὁ πέμπτος λίθος εἶναι ἐλλιπῆς κατὰ τὸ κάτω τμήμα τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς καὶ τὴν ἄνω δεξιὰ ἐμπρόσθια γωνία. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση. Στὸ ἀριστερὸ ἄκρον τῆς ἄνω πλευρᾶς σώζεται τόρμος διαστ. 0,12 X 0,085, βάθ. 0,03 μ. γιὰ τὴν προσαρμογὴ συνδέσμου σχήματος διπλοῦ T. Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι διαβρωμένη καὶ ἀποτετριμμένη καὶ ἡ ἐπιγραφὴ δυσανάγνωστη. Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ χαράχθηκε ρωμαϊκὴ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ (*IG II² 3256*).

Οι λίθοι **a, b, c, d e**: Βρέθηκαν τὸν Μάϊο τοῦ 1839 στὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς στὰ δυτικὰ τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 133, 138-39, 148, 150 καὶ 1856, ἀρ. 2698).

Δυτικῶς τῆς ΝΔ γωνίας τοῦ Παρθενῶνος.

Διαστάσεις: a: Ὑψος 0,325, πλάτος 0,855, βάθος 0,725 μ.

b: Ὑψος 0,325, πλάτος 0,85, βάθος 0,725 μ.

c: Ὑψος 0,325, πλάτος 0,99, βάθος 0,725 μ.

d: Ὑψος 0,325, πλάτος 0,98, βάθος 0,725 μ.

e: Ὑψος 0,325, πλάτος 0,87, βάθος 0,725 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1-3: 0,015 (Ο) - 0,02 μ., στ. 4: 0,025 (Ο) – 0,028 μ.

Δημοσιεύσεις: a-d: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 148, 150 καὶ *AE* 1856, ἀρ. 2698. b: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 138-139 καὶ *AE* 1856, ἀρ. 2698. Le Bas II, I, 31. Löwy 1881, ἀρ. 83. Tamaro 1920-21, 70. *IG* II 1395. *IG* II² 3829. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 73-82. Löhr 2000, 139-142, ἀρ. 161. Keesling 2007, 143-144, εἰκ. 108. Overbeck III 2014, 231-232, λ. 2058.

Βιβλιογραφία: Ross 1840, ἀρ. 32. Müller 1843, 127. Stephani 1846, 20 κ.ἔ. Beulé 1853, 316. Bursian 1856, 159. Overbeck 1868, ἀρ. 1341. Michaelis 1876, 296. Preuner 1900, 101-3, σημ. 70. Jahn-Michaelis 1901, 116, ἀρ. 120. G. Lippold, *RE* XII 2, 1925, 1995, λ. *Leochares*, ἀρ. 2 (13). *RE* III A 2 (192), 2480, λ. *Sthenis* (9). Μιτσός 1952, 191, σημ. 2 (*SEG* 15, 135). Donnay 1959, 308. Borbein 1973, 88. Hoelscher 1988, 37, 388, σημ. 33. Hintzen-Bohlen 1990, 151 κ.ἔ. Habicht 1992-98, 21-26. Löhr 1995, 167. Ridgway 1997, 248. Dillon 2010, 52.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

a	b	c	d	e
[Λυ]σίππη Ἀλκιβιάδου	<u>Μύρων</u>	Πασικ[λ]ῆς	Τιμοστράτη <u>Πανδα</u> [ίτο]υ	Ἀριστομάχη Πασικλ[έους]
[Χο]λλείδου θυγάτηρ	<u>Πασικλέους</u>	Μύρω[ν]ος	Προσπαλτίου <u>θυγά</u> [τη]ρ	Ποταμίου θυγάτ[τη]ρ
[Π]ανδαίου γυνή.	<u>Ποτάμιος</u>	Ποτάμ[ι]ος.	Πασικλέους <u>γυν</u> [ή].	Ἐχεκλέους [γ] <u>υν</u> [ή].
<i>vacat</i> 0.067				
<u>Πανδαίτης Πασικλέους Ποτάμιος, Πασικλῆς Μύρωνος Ποτάμιος ἀνέθηκ[αν].</u>				
5 <u>[Σθέν]νις ἐπόησεν.</u>	<u>Σθέννις ἐπόησεν.</u>	<u>Λεωχάρης ἐπόησεν.</u>	<u>Λεωχάρης ἐπ[ό]ησεν].</u>	[---- ἐπόησεν].

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὸν J. Kirchner.

a 2 θυγάτηρ: σώζεται τὸ κάτω ἥμισυ τῆς κατακόρυφης κεραίας του **P. 3** [Π]ανδαίτου: σώζεται ἡ κάτω δεξιὰ κεραία τοῦ **A. b-c 1** Μύρων: σώζεται τὸ δεξιὸ ἥμισυ περίπου τοῦ **Ω. 2**. Πασικλέους: σώζεται ἡ ἀριστερὴ κατακόρυφη καὶ τμήμα τῆς ὀριζόντιας κεραίας τοῦ **Π**, τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ **I** καὶ τὸ ἀριστερὸ ἥμισυ τοῦ **O. 3** Ποτάμιος: σώζεται ἡ κατακόρυφη κεραία τοῦ **T**, τὸ κάτω ἥμισυ τοῦ **I** καὶ τὸ ἀριστερὸ ἥμισυ τοῦ **O. 4** Πασικλῆς: σώζεται ἡ ἄνω λοξὴ κεραία τοῦ **K. e 1** Πασικλ[έους]: ἡ ἄνω λοξὴ κεραία τοῦ **K. 2** θυγάτηρ: σώζεται ἡ κορυφὴ τοῦ **A**.

113 μ.Χ.

Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ λίθου a

Αὐτοκράτορα Καίσαρα Νερούαν Τραϊανὸν σεβαστὸν Γερμανικὸν Δακικὸν θεὸν θεοῦ υἱὸν ἀνείκητον ἢ ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλή καὶ ἡ βουλή τῶν Χ καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων τὸν ἴδιον εὐεργέτην καὶ σωτήρα τῆς οἰκουμένης.

4ος αἰ. μ.Χ.

Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ b

Ὁ δῆμος
Γερμανικὸν Καίσαρα.

4ος αἰ. μ.Χ.

Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ c

Ὁ δῆμος
Σεβαστὸν Καίσαρα.

4ος αἰ. μ.Χ.

Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ d

Ὁ δῆμος

Τιβέριον Καίσαρα.

4ος αἰ. μ.Χ.

Στὴν ὀπίσθια πλευρὰ τοῦ e

Ὁ δῆμ[ος]

Δροῦσ[ον].

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ οἰκογενειακὸ ἀνάθημα τῶν Πανδαίτου Πασικλέους καὶ Πασικλέους Μύρωνος ἀπὸ τὸν δῆμο τοῦ Ποταμοῦ, τὸ ὁποῖο ἔφερε πέντε ἀγάλματα τῆς οἰκογενείας τους. Τὸ εἶδος τῆς συγγενείας τῶν ἀναθετῶν, καθὼς καὶ ἡ σχέση τους μὲ τὰ τιμώμενα πρόσωπα, ἀποτελέσει ἀντικείμενο συζητήσεων. Βλ. *APF*, ἀρ. 643. Löhrl 2000, 139-142, ἀρ. 161, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει τὶς κυριότερες ἀπόψεις.

Προσωπογραφικά: Ἐνας Πανδαίτης Πασικλέους Ποτάμιος ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν Ἐφήβων τῆς Λεοντίδος φυλῆς τὸ 333/2 π.Χ. (*LGPN* II, 358, Meritt 1940, 62-63, ἀρ. 8, στοῖχ. I, στ. 23, στοῖχ. II, στ. 16-17, στοῖχ. III, στ. 10-11). Τιμώμενα πρόσωπα τῆς οἰκογενείας: Λυσίππη Ἀλκιβιάδου Χολλείδου (*LGPN* II, 293, Traill, τ. 11, ἀρ. 617005), Μύρων Πασικλέους Ποτάμιος (*LGPN* II, 323), Πασικλῆς Μύρωνος Ποτάμιος (*LGPN* II, 361-2, *APF*, ἀρ. 643), Τιμοστράτη Πανδαίτου Προσπαλτίου (*LGPN* II, 432-3, *APF*, ἀρ. 13185), Ἀριστομάχη Πασικλέους Ποταμίου (*LGPN* II, 58, *APF*, ἀρ. 1954).

Τοὺς ἀνδριάντες ποὺ ἔφερε ἡ βάση φιλοτέχνησαν οἱ γλύπτες Σθέννης καὶ Λεωχάρης (Löwy, ἀρ. 83). Ὁ Chr. Habicht ὑποστήριξε ὅτι ὁ Σθέννης εἶναι ὁ γλύπτης ἐξ Ὀλύθου, ποὺ κατασκεύασε γλυπτὰ συντάγματα στὴν Ὀλυμπία καὶ τὸν Ὀρωπό (Habicht 1992-98, 21-26).

60. MA 13219, 13220, 13221, 13221α, 13222

60. MA 13219

60. MA 13220

60. MA 13221

60. MA 13221α

60. MA 13222

60. Άνω πλευρά

61. MA 13161. Τέσσερα μέλη ήμικυκλικής βάσεως (έξέδρας) από πεντελικό μάρμαρο.

Μέλος a. Το πρώτο άριστερά ένεπίγραφο μέλος είναι έλλιπές κατά την έμπρόσθια άνω δεξιά γωνία. Οί πλευρές του φέρουν αναθύρωση. Στο δεξιό όπίσθιο άκρο της άνω πλευράς σώζεται τόρμος πελεκίνου συνδέσμου (διαστ. 0,07 X 0,06, βάθ. 0,02 μ.) για τη σύνδεση με τον λίθο b. Στην έμπρόσθια πλευρά σώζονται τμήματα τεσσάρων στίχων. Κατά μήκος του κάτω μέρους της ίδιας ύψους υπάρχει εισέχουσα ζώνη (ύποτομή;) ύψους 0,03 μ. και βάθ. 0.004 μ., ή όποία συνεχίζεται σε όλους τούς λίθους της βάσεως.

Μέλος b. Το δεύτερο ένεπίγραφο μέλος άρμόζει με αναθύρωση με τούς παρακειμένους λίθους a και c. Στο κάτω άριστερό μέρος της έμπροσθίας έπιφανείας σώζεται το γράμμα O. Στην άνω πλευρά λίγο άριστερότερα του μέσου σώζονται δύο μοχλοβόθρια για τη διευκόλυνση τοποθέτησεως ύπερκειμένων μελών. Στο όπίσθιο δεξιό άκρο της άνω πλευράς υπάρχει σχεδόν όρθογώνια βάθυνση δουλεμένη με βελόνι, διαστ. 0,42 X 0,11, βαθ. 0,01 μ. Στο μέσον της όπισθίας κυρτής πλευράς του λίθου αυτού, καθώς και των έπομένων c και d, σώζονται άγκωνες άνυψώσεως και στο δεξιό άκρο της υπάρχει προεξέχουσα κατακόρυφη ταινία, πλάτους 0,04 μ.

Μέλος c. Το τρίτο άνεπίγραφο μέλος άρμόζει με αναθύρωση με τούς παρακειμένους λίθους b και d. Έχει άποκρουσμένες τις δύο άνω έμπρόσθιες γωνίες. Η άνω πλευρά φέρει ίχνη βελονιοϋ. Στο όπίσθιο άριστερό μέρος της σώζεται έπιμήκης βάθυνση, διαστ. 0,42 X 0,11 μ., βάθ. 0,025 μ., δουλεμένη με βελόνι, ως προέκταση της βαθύνσεως του δευτέρου μέλους (b) και κάτω δεξιά αυτής μοχλοβόθριο. Τα άκρα της όπισθίας πλευράς όρίζονται από προεξέχουσες κατακόρυφες ταινίες, πλάτους 0,03 μ. και πάχους 0,01 μ.

Μέλος d. Το τέταρτο άνεπίγραφο μέλος είναι έλλιπές κατά την όπίσθια δεξιά γωνία και άποκρουσμένο κατά την έμπρόσθια άριστερή γωνία. Η έμπρόσθια πλευρά, ή όποία εισέχει σε σχέση με το παρακείμενο τρίτο (c) μέλος είναι δουλεμένη με βελόνι. Οί πλάγιες πλευρές φέρουν αναθύρωση. Στο δεξιό έμπρόσθιο μέρος της άνω πλευράς σώζεται μικρή έγκοπή και στο άνω άριστερό άκρο της τόρμος πελεκίνου συνδέσμου, διαστ. 0,06 X 0,025, βάθ. 0.025 μ. Η όπίσθια πλευρά φέρει στο δεξιό άκρο της κατακόρυφη προεξέχουσα ταινία ύψους 0,025 μ.

Βρέθηκε το 1888 άνατολικώς του Παρθενώνος (Λόλλιγκ 1889δ, 210, άρ. 4).

Άνατολικώς του Παρθενώνος.

Διαστάσεις: a. Ύψ. 0,223, μήκος χορδής 0.835, πάχος 0.675 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1: 0,016 (Ω) - 0,023, στ. 2-3: 0,016 (Ο) - 0,022 (Σ,Υ), στ. 4: 0,009 (Ο) - 0,01 μ.

b. Ύψος 0,22, μήκος χορδῆς 0,93, πάχος 0,675 μ.

c. Ύψος 0,223, μήκος χορδῆς 0,92, πάχος 0,675 μ.

d. Ύψος 0,223, μήκος χορδῆς 0,82, πάχος 0,47 μ.

Δημοσιεύσεις: Λόλλιγκ 1889δ, 210, ἀρ. 4. Tamaro 1921-22, 92. *IG* II² 3828. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 11. Löhr 2000, 94-95, ἀρ. 111. Overbeck III 2014, 9-10, λ. 1806.

Βιβλιογραφία: Κορρές 1994, 177. Κορρές 1994b, 146 με σημ. 46. Lambert 1999, 116-117. Keesling 2007, 146. Keesling 2010, 196-197. Keesling 2012, 475-6, σημ. 21. Για τὸν γλύπτη Δημήτριο: *Künstlerlexikon* I, 164 λ. *Δημήτριος* (1).

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[----]ων	5 Κηφ[ισόδοτος]
[Κηφ]ισοδότου	Κυν <u>α</u> [---]
[Αἰθ]αλίδης.	Αἰθαλ[ίδης]
[--]ος ἐπόησεν	Δημήτριο[ς ἐπόησεν]

Οἱ συμπληρώσεις τοῦ κειμένου ὀφείλονται στὸν J. Kirchner.

1 [Κόν]ων ἢ [Λέ]ων [Κηφ]ισοδότου Traill. 2 Κηφ[ισόδοτος] Κυνά[ρβου] Traill, Lambert.

Προσωπογραφικά: Ὁ Κηφισόδοτος Κυνά[ρβου] Αἰθαλίδης ἀνήκει σὲ γνωστὴ οἰκογένεια τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Τὸ ὄνομα Κηφισόδοτος Αἰθαλίδης ἀπαντᾷ τέσσερες φορές τὴν περίοδο αὐτή. Ἕνας μισθωτὴς ὀρυχείων καὶ ἰδιοκτῆτης ἐργαστηρίου τὸ 367/6 π.Χ. (*Agora* XIX, ἀρ. P5, στ. 56, 73-78), ταυτίζεται πιθανῶς μὲ τὸν ἕναν ἐκ τῶν δύο ἀναθετῶν Κηφισόδοτο Κυνάρβου Αἰθαλίδη. Ἕνας ὁμώνυμος διαιτητὴς ἀπαντᾷ τὸ 363/2 π.Χ. (*Agora* XIX, ἀρ. L 4a, στ. 8). Ὁ Κηφισόδοτος Ἀπολήξιδος Αἰθαλίδης τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (35), εἶναι συγγενής, πιθανῶς πρῶτος ἐξάδελφος, τοῦ ἐν λόγῳ ἀναθέτου Κηφισόδοτου Κυνάρβου Αἰθαλίδου (Keesling). Ὁ Κηφισόδοτος Κόνωνος Αἰθαλίδης, ὁ ὁποῖος παριστάνεται

ἔφιππος στὴν ἀνάγλυφη ἐπιτύμβια λήκυθος IG II² 5391, ἦταν πιθανῶς μέλος τῆς τάξεως τῶν ἱπέων (Lambert).

Ὁ δεύτερος ἀναθέτης, [--]ων [Κηφ]ισοδότου [Αἰθ]αλίδης, εἶναι υἱὸς τοῦ πρώτου καὶ ἀδερφὸς ἢ υἱὸς τοῦ [Ἀπολήξιδος] Κηφισοδότου Αἰθαλίδου, μισθωτοῦ ὀρυχείων μετὰ τὸ 340 π.Χ. (*Agora XIX*, P 25, 23, Keesling 2010).

Ὁ πατέρας τοῦ Κηφισοδότου Κύν[α]ρ[βος], εἶναι πιθανῶς ἀπόγονος τοῦ ὁμωνύμου ἀναθέτου τῆς IG I³ 745 ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (500-480 π.Χ.). Ἡ συμπλήρωση Κυνά[ρβου] εἶναι σχεδὸν βέβαιη, ἐφόσον δὲν ἀπαντᾷ ἄλλο ὄνομα ἀπὸ Κυνα- στὴν ἀττικὴ προσωπογραφία τὸν 4^{οῦ} αἰ. π.Χ.

Γιὰ τὸν [Κό]ωνα ἢ [Λέ]ωντα Κηφισοδότου [Αἰθ]αλίδη βλ. Traill *PAA*, τ. 10, 291, ἀρ. 567685. Γιὰ τὸν Κηφ[ισόδοτο] Κυνά[ρβου] Αἰθαλίδη βλ. *LGPN II*, 58. Traill *PAA*, τ. 10, ἀρ. 588710.

61. MA 13161

61. MA 13161 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

62. (Χωρίς ἀριθμὸ - IG II² 4327). Βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Ἦταν ἐντειχισμένη σὲ πύργο βορείως τῆς πύλης Beulé (Λόλλιγκ 1888, 91). Σήμερα λανθάνει.

Ὑψος 0,40, πλάτος 0,98, πάχος 0,75 μ.

Δημοσιεύσεις: Λόλλιγκ 1888α, 91. *IG II Add.* 1427b, σ. 350. *IG II² 4327.* Löhr 2000, ἀρ. 107, 91-92 (*SEG* 50, 1712). Müller 2010, 180, ἀρ. 1.8.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Αὐ[τόφιλος - - - Φλυεύς]
καὶ οἱ παῖδες καὶ παῖδες παίδ[ων]
Καλλίμαχος : Αὐτοφίλου : Φλυεύς,
Αὐτοκλῆς : Αὐτοφίλου : Φλυεύς,
5 Αὐτόφιλος : Αὐτοφίλου : Φλυεύς,
Κόμων : Εὐκλέους : Ἄφιδναῖος,
Πυθοκλῆς : Πυθοκλέους : Μαραθώνιος,
Ὀλύμπιχος : Λυσιμάχο : Ἴκαριεύς
ἀνέθεσαν τῇ Ἀθηνᾶι.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ οἰκογενειακὸ ἀνάθημα πολυμελοῦς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα μόνον τῶν ἀρρένων μελῶν της. Ὁ Αὐτόφιλος ἀπὸ τὴν Φλύα, τοῦ ὁποίου δὲν σώθηκε τὸ πατρώνυμο, μαζί μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς του καὶ τὰ τρία ἐγγόνια του ἀπὸ τὶς θυγατέρες του, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ διαφορετικὰ πατρώνυμα, προσέφεραν ἀνάθημα στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ, πιθανότατα ἄγαλμά της .

Προσωπογραφικά: *LGPN* II, 81, λ. Αὐτόφιλος (2).

63. EM 10700. Στήλη από πεντελικό μάρμαρο, έλλιπής κάτω.

Η έμπρόσθια όψη, ή άριστερή και ή δεξιά πλευρά φέρουν άποκρούσεις, ίζήματα και ίχνη από κουρασάνι. Η όπίσθια πλευρά είναι δουλεμένη με ντισιλίδικο.

Βρέθηκε στην Άκρόπολη, κάτω από τὰ Προπύλαια (Burnouf). EM.

Ύψος 0,44, πλάτος 0,35 (άνω), 0,357 (κάτω), πάχος 0,125 μ.

Ύψος γραμμ. 0,008 (Ο) - 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: Burnouf 1874, 316. *IG II* 1532. Roberts - Gardner 1905, τ. II, άρ. 234. *IG II²* 4914. Löhr 2000, άρ. 104 (*SEG* 50, 1712).

Βιβλιογραφία: Lewis 1955, 27-31.

Μετά τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Τελεσίας Τελέστου Προβαλίσιο[ς]

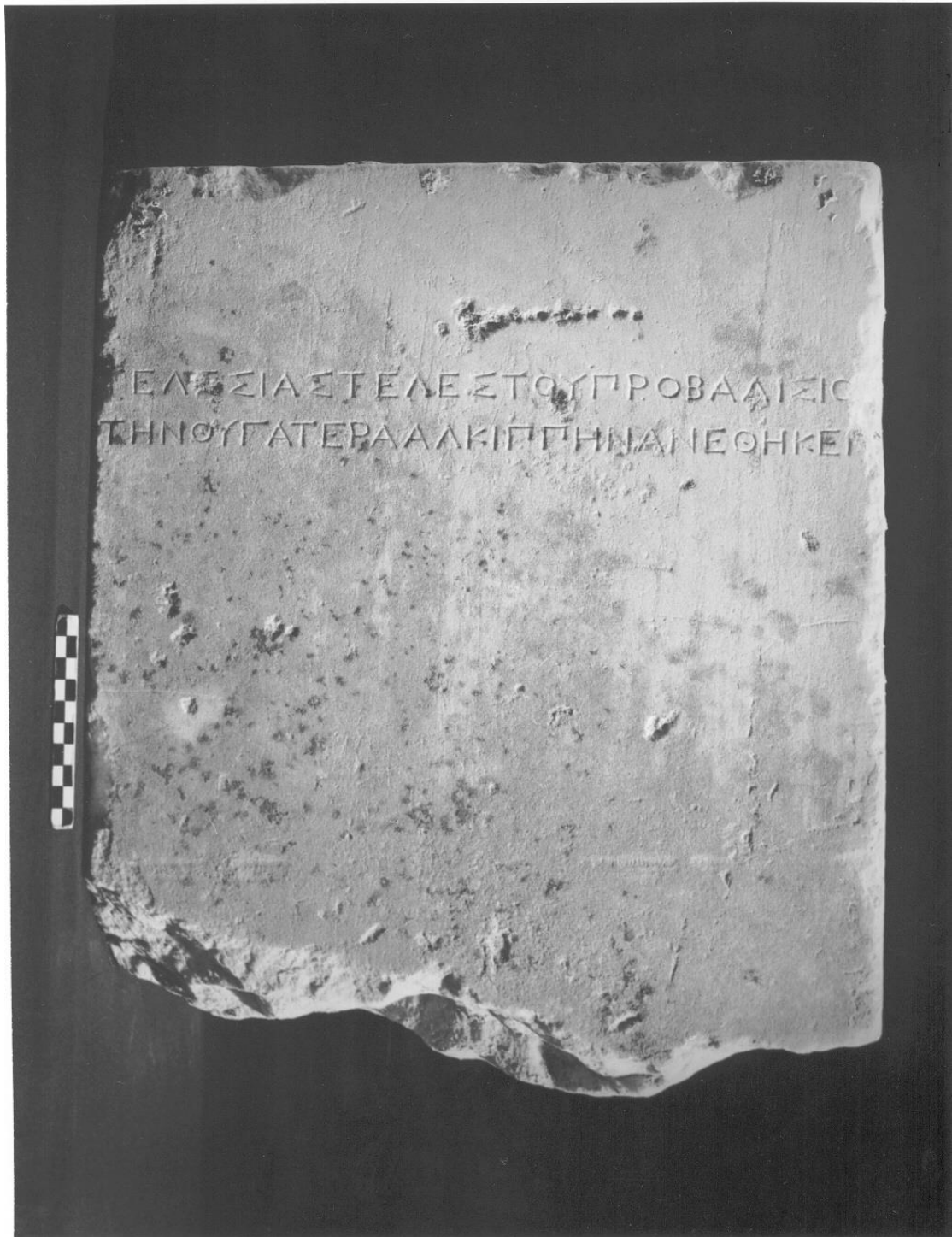
τήν θυγατέρα Άλκίππην ανέθηκεν.

Σχόλια: Σύμφωνα με τόν J. Davies ό Τελεσίας ανέθεσε άγαλμα τής Άλκίππης στην Άκρόπολη. Έφόσον ή στήλη δέν φέρει ίχνη τόρμου στην άνω πλευρά της και τὸ πάχος της είναι μόνον 0,125 μ., είναι αδύνατον νά έφερε άγαλμα· αυτό πιθανῶς ήταν στημένο πάνω σέ άλλη βάση πλησίον τής ενεπίγραφης στήλης (πρβλ. **12, 112**). Σύμφωνα με τόν U. Koehler ή στήλη έφερε στο κάτω τμήμα της γραπτή εικόνα τής Άλκίππης, ή όποία δέν σώζεται σήμερα. Η ανάθεση ύπολογίζεται ότι έγινε λίγο πριν τὸ 340 π.Χ., όταν ή Άλκίππη ήταν ενήλικη (Lewis) χωρίς νά αποκλείεται μία παιδική εικόνα. Η άφορμή τής αναθέσεως δέν αναφέρεται, ώστόσο, έφόσον δέν υπάρχει ή πληροφορία ότι υπηρέτησε ως ίέρεια ή κανηφόρος, πιθανῶς έγινε λόγω τοῦ προώρου θανάτου της.

Προσωπογραφικά: Ό Τελεσίας, πατέρας τής Άλκίππης, υπηρέτησε ως διαιτητής τὸ 330/29 π.Χ. (*IG II²* 2409, στ. 38) και έπομένως γεννήθηκε τὸ 389/8 π.Χ. Είναι πιθανόν νά ταυτίζεται με τόν *Τελέστου νεανίσκον*, από τόν όποϊον ό Άνδροτίων άπαιτοῦσε καθυστερημένες εισφορές (Δημοσθ. 22, 60).

Ό Τελεσίας άπαντᾷ τέλος τὸ 323/2 π.Χ. ως *συντελής* όφειλέτης ένός χρέους για τήν τριήρη Πωτώνη, έξαιτίας τοῦ όποϊου κίνησε δίκη έναντίον τοῦ τριηράρχου της (*IG II²* 1631, στ. 524 κ.έξ.).

Γιὰ τὸν Τελεσία βλ. *LGN* II, 425. Traill *PAA*, τ. 16, 272, ἀρ. 879305. *APF*, 504, ἀρ. 13519. Γιὰ τὴν Ἀλκίππη βλ. Traill *PAA*, τ. 2, 50, ἀρ. 12229.

63. EM 10700

64. MA 13260. Πεσσόσχημη στήλη πεντελικού μαρμάρου με ὀρθογώνια συμφυῆ ἐπίστεψη.

Οἱ ἐπιφάνειες τῆς ἐπιστέψεως εἶναι λειασμένες. Τὸ ἀριστερὸ τμῆμα τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως εἶναι διαβρωμένο. Ὁ κορμὸς τῆς στήλης εἶναι δουλεμένος με βελόνι. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται ὀρθογώνιος τόρμος (0,175 X 0,067 μ.), στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τμῆμα λίθου, πιθανῶς τένοντος ἀναθήματος στερεωμένου με μολυβδοχόηση.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη, κοντὰ στὸ τέμενος τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3370).

Ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων· κοντὰ στὴ βάση τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας.

Ὑψος 1,195, πλάτος (ἄνω κορμοῦ) 0,28, (κάτω κορμοῦ) 0,315, πάχος 0,17 μ.

Ἐπίστεψη: ὕψος 0,20, πλάτος 0,42, πάχος 0,17 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1: 0,03, στ. 2-3: 0,02 (Ω) - 0,036 (Κ) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3370. *IG* II 1541. Tamaro 1921-22, 46.

IG II² 4911. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 138.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Νικαρέτη

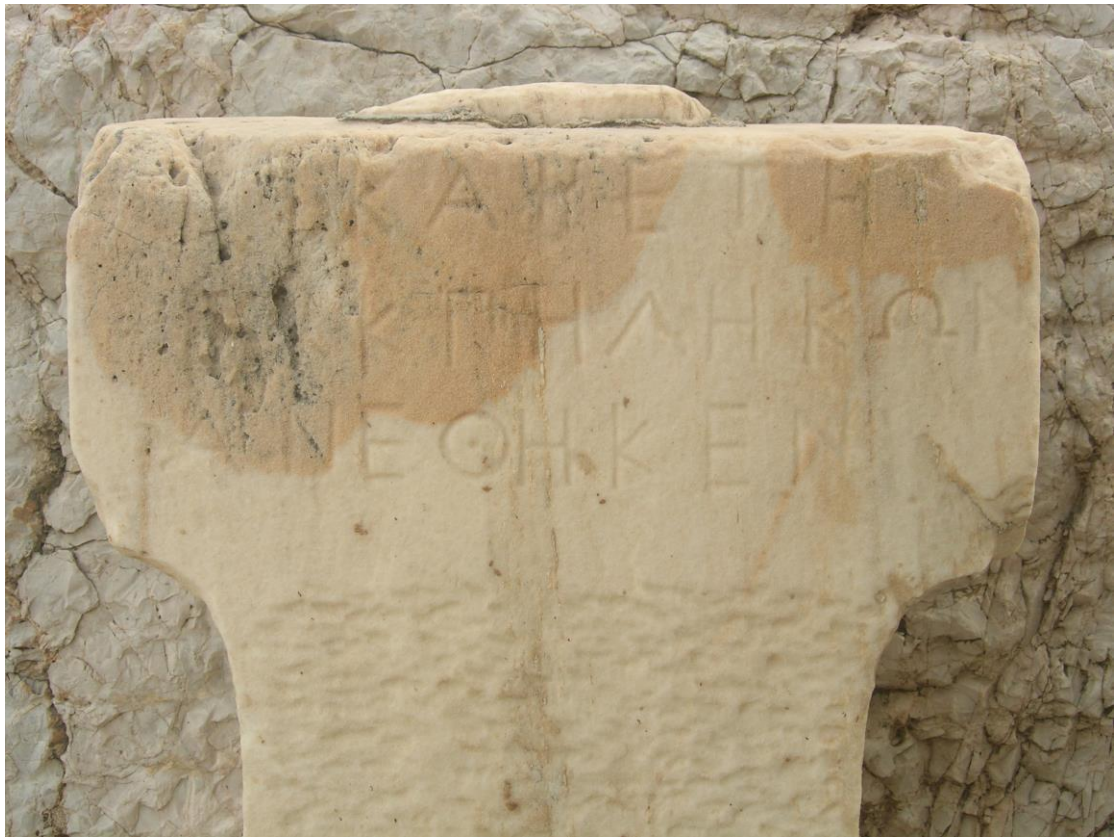
ἐκ{κ} Πηλήκων

ἀνέθηκεν.

1 Νικαρέτη: Σώζονται οἱ δύο κατακόρυφες κεραῖες τοῦ Ν.

Σχόλια: Ἡ Νικαρέτη τῆς ὁποίας δὲν ἀναφέρονται οὔτε τὸ πατρώνυμο, οὔτε τὸ ὄνομα συζύγου, προσέφερε ἀνάθημα, πιθανὸν λίθινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν ὀρθογώνιο τόρμο στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ ἐπικράνου τῆς βάσεως.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα Νικαρέτη βλ. *LGPN* II, 331 λ. *Νικαρέτη* (12).

64. MA 13260

65. Χωρίς ἀριθμό - IG II² 4883. Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, στὸ κάτω μέρος τῆς ὁποίας σώζεται ἀνεστραμμένος μόνον ὁ δεῦτερος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει λίγες ρηγματώσεις.

Βρέθηκε στὰ Προπύλαια (IG II 1513).

Ἐντειχισμένη στὸ κάτω μέρος τοῦ βορείου τοίχου (ἐσωτερικῶς) τῆς πύλης Beulé.

ῚΨος 0,40 πλάτος 0,90 μ.

ῚΨος γραμμ. 0,017 μ.

Δημοσιεύσεις: Köhler 1880, 318. Michel 1927, ἀρ. 1588. Tamaro 1921-22, ἀρ. 3. IG II² 4883. Labarde 1977, 140, ἀρ. 180. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 169. Löhr 2000, 73-74, ἀρ. 83 (SEG 50, 1712).

Βιβλιογραφία: Blass 1893, 473-477. Humphreys 1989, 182-185.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

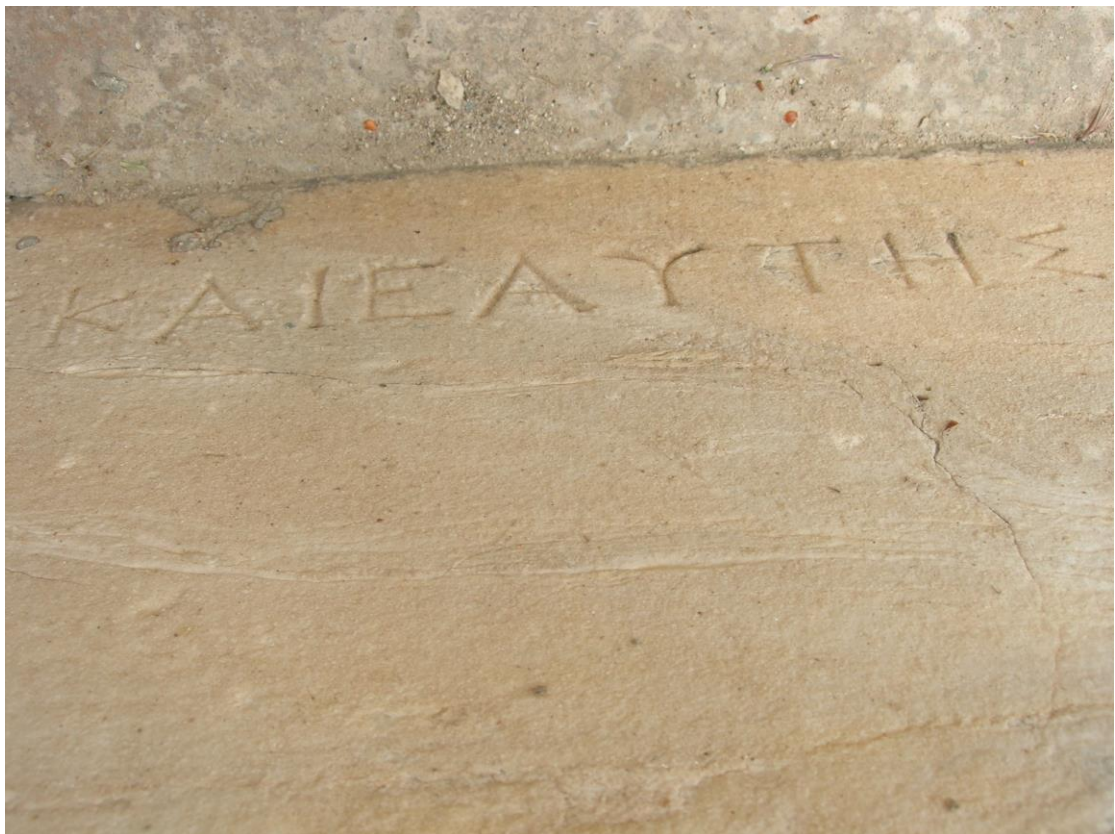
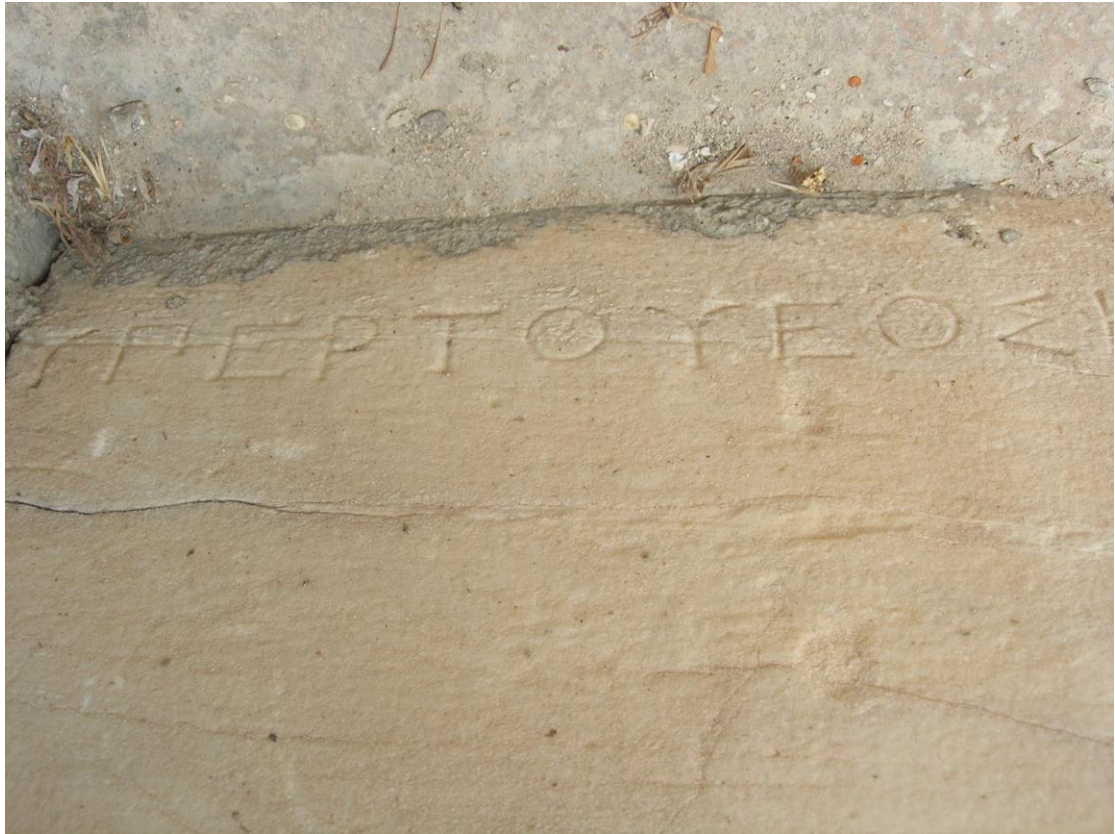
Ἰππάρχη Μαντιθέου Θορικίου θυγάτηρ

ὑπὲρ τῶ ὑέος καὶ ἑαυτῆς ἀνέθηκεν.

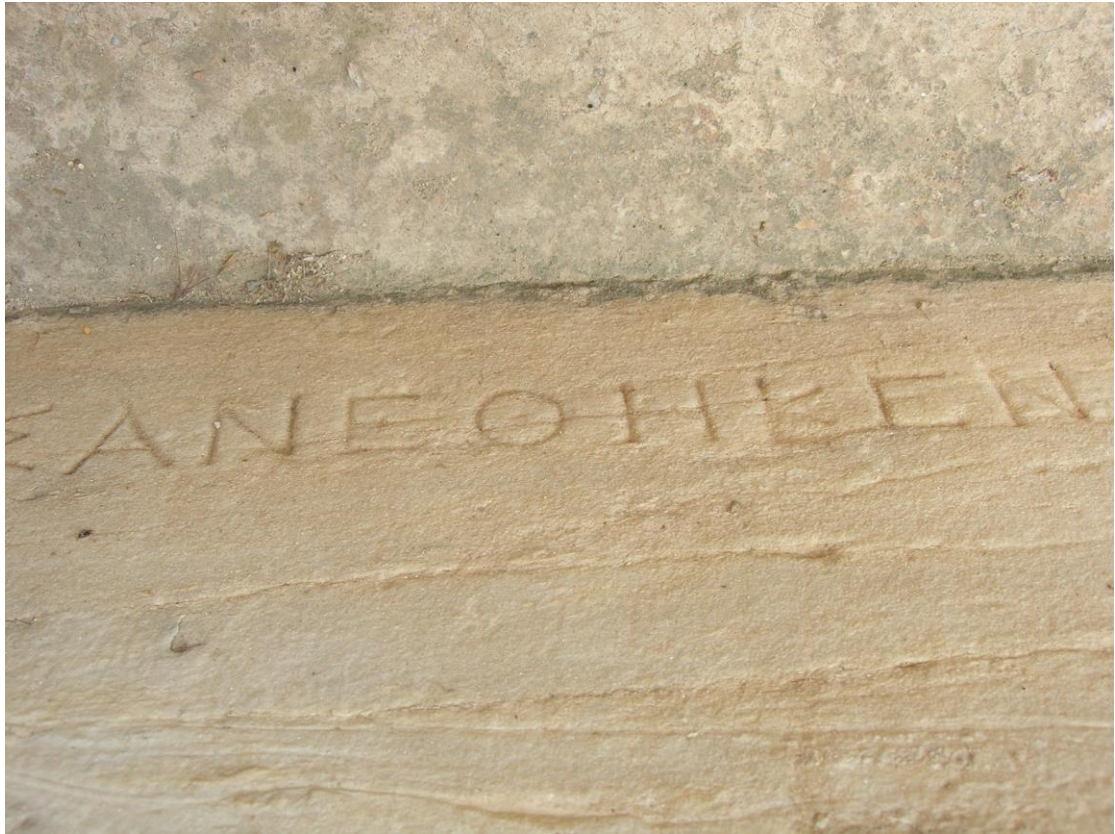
Ὁ ὑπογραμμισμένος 1ος στίχος δὲν σώζεται σήμερα, παρόλο ποὺ ὁ λίθος φαίνεται ἀκέραιος καὶ μεσολαβεῖ ἀρκετὴ ἀπόσταση ἕως τὴν ἄνω ἀρχικὴ ἀπόληξή του. Πιθανῶς ἡ ἐπιγραφή εἶχε μεγάλο διάστιχο καὶ ἀπεκόπη τὸ ἄνω μέρος τοῦ λίθου.

Προσωπογραφικά: Ἡ Ἰππάρχη, κόρη τοῦ Μαντιθέου, ἦταν μέλος εὐπορης οἰκογενείας ποὺ εἶχε τὴν ἐκμετάλλευση ὀρυχείων ἀργύρου στὴν Λαυρεωτική. Ὁ Μαντίας, ἀδελφός της, μαζί μὲ τὸν υἱὸ τοῦ Μαντίθεο, ἐμφανίζονται ὡς ἀγοραστὲς ὀρυχείων (Δημοσθ. 40. 52). Γιὰ τὴν σταδιοδρομία τοῦ Μαντίου ὡς πολιτικοῦ καὶ ρήτορος δὲν εἶναι πολλὰ γνωστά (Ἀριστ. *Ρητορ.* 1398 b). Ἦταν *ταμίας εἰς τὰ νεώρια* τὸ 377/6 π.Χ. (IG II² 1622, 435 κ.έ.), τριῆραρχος τὸ 370/60 π.Χ. (IG II² 1609, 61) καὶ στρατηγὸς τὸ 359 π.Χ. στὸν Θερμαϊκὸ Κόλπο (Διοδ. 16, 2, 6-3. 5).

Τὸ ἀνάθημα τῆς Ἰππάρχης τοποθετεῖται στὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἐποχὴ τῆς δράσεως τοῦ Μαντίου. Γιὰ τὴν οἰκογένεια τῆς Ἰππάρχης, βλ. *APF*, 364-368, ἀρ. 9667.

65. IG II² 4883 Λεπτομέρειες ἐπιγραφῆς

65. IG II² 4883 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

66. EM 10693. Πεσσόσχημη στήλη ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο μὲ ὀρθογώνια συμφυῆ ἐπίστεψη, ἔλλιπης κατὰ τὸ κάτω καὶ πίσω μέρος.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα ὀρθογωνίου τόρμου διαστάσεων 0,11 X 0,075 X 0,02 μ. (βάθ.), σὲ ἀπόσταση 0,052 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,09 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,09 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρὰ γιὰ τὴν στερέωση ἀγαλματίου (:). Ἡ ἀριστερὴ καὶ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ χονδρὸ βελόνι.

Βρέθηκε νοτιοδυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος κοντὰ στὸ νότιο τεῖχος (Lolling 1888γ, 206, ἀρ. 1). EM.

Ὑψος 0,81, πλάτος (κάτω) 0,23, πάχος (κάτω) 0,12, ὕψος ἐπιστέψεως 0,269, πλάτος ἐπιστ. 0,28 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,007 (O) - 0,01 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 5, 1426b. Λόλλιγκ 1888γ, 206, ἀρ. 1. Foucart 1889, 168-9, ἀρ. 5. Michel 1927, 127-128, ἀρ. 1591. Dittenberger *Syll.*³ 1151. *IG* II² 4326. Longo 1969, 125, ἀρ. 67 (*SEG* 25, 217). Müller 2010, 159, σημ. 16, 170, 176, ἀρ. 1.1.

Βιβλιογραφία: Rangabé 1855, ἀρ. 1030. Reinach 1885, 261 κ.έ. S. Reinach 1889, 87. Demargne 1900, 240, 239-240, ἀρ. 2. Preuner 1900, 94-95. Kern 1913, πίν. 27, 2. Dittenberger, *Syll.*³ 1172. van Straten 1976, 1-38. van Straten 1981, 76-77. Heinrichs 1984, 139-140. Heinrichs 1999, 245. Keesling 2012, 476, σημ. 22-24.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ἀθηνάαι Μένεια ἀνέθηκεν

ῥψιν ἰδοῦσα ἀρετὴν τῆς θεοῦ.

1 Γιὰ τὸν τύπο Ἀθηνάα βλ. Threutte I, 270- 274 καὶ Meisterhans 1971, 30-31. **2** ἀρετὴν τῆς θεοῦ = θεῖαν δύναμιν Dittenberger, Foucart, Ἡσύχιος, Σούδα, λ. ἀρετή.

Σχόλια: Τὸ ἀνάθημα ἔγινε μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐμφάνιση τῆς Ἀθηνᾶς σὲ ἓνα ὄραμα ἢ ὄνειρο τῆς Μένειας.

Ἡ πεσσόσχημη βάση εἶναι ἀσυνήθιστη γιὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς φέρει ὀρθογώνιο ἐπίκρανο μόνον στὴν ἐμπρόσθια ὄψη, ἐνῶ οἱ πλάγιες πλευρὲς εἶναι δουλεμένες μὲ βελόνι, πιθανῶς ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ μνημείου.

Προσωπογραφικά: Τὸ ὄνομα Μένεια ἀπαντᾷ σὲ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (IG II² 11303) καὶ σὲ κατάλογο τοῦ Ἀσκληπιείου (IG II² 1537). Βλ. *LGPV* II, 305, λ. *Μένεια*.

66. EM 10693

66. EM 10693 Λεπτομέρεια έπιγραφής στην όρθογώνια έπίστεψη

66. EM 10693 Άνω πλευρά

67. EM 8813. Ἐπίστεψη πεσσόσχημης στήλης λευκοῦ μαρμάρου, ἔλλιποῦς κάτω, ἀποτελουμένης ἀπὸ δύο συγκολλημένα τεμάχια.

Καθ' ὅλο τὸ μῆκος τῆς ἄνω πλευρᾶς σώζεται ἐπιμήκης βάθυνση πλάτους 0,115 μ. καὶ βάθους 0,07 μ., ἢ ὁποία στήριζε πιθανῶς ἀναθηματικὸ ἀνάγλυφο. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι ἄπεργη, ἐνῶ τὶς ὑπόλοιπες τρεῖς πλευρᾶς περιτρέχει κοῖλο κυμάτιο στὸ σημεῖο τῆς μεταβάσεώς τους ἀπὸ τὸν κορμὸ στὴν ἐπίστεψη τῆς στήλης. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἐντόνως ἀποκρουσμένη καὶ ἀποτετριμμένη, ἰδίως στὸ δεξιὸ τμήμα της.

Βρέθηκε ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Βραυρώνιο, πλησίον τοῦ νοτίου τείχους (Λόλλινγκ 1889, 53, ἀρ. 8). EM.

Ὑψος 0,285, πλάτος 0,29, πάχος 0,21 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,02 (Ο,Θ) - 0,025 μ.

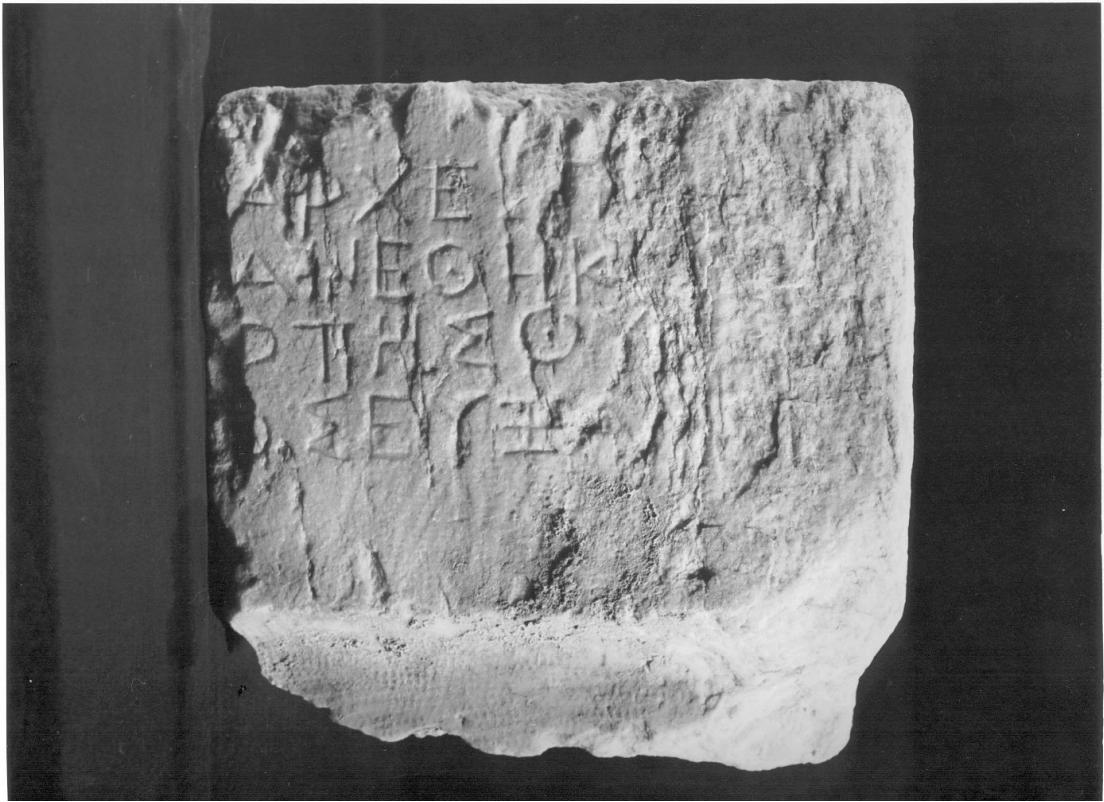
Δημοσιεύσεις: Λόλλινγκ 1889 β, 53, ἀρ. 8. *IG II 5*, 1559 b. *IG II²* 4593. Löhrl 2000, 90, ἀρ. 105 (*SEG* 50, 1712).

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ἀρχεστ[ράτη]	στοιχ.
ἀνέθηκ[ε ὑπέ]-	
ρ τῆς θυγ[ατρ]-	
ὸς εὐξαμ[έ]ν[η].	

Σύμφωνα μὲ τὸν C. Löhrl τὸ τυπικὸ τῆς ἐπιγραφῆς παρουσιάζει ὁμοιότητες μὲ πολλὰ ἀναθηματικὰ ἐπιγραφὰ ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖο τῶν Ἀθηνῶν (βλ. *IG II²* 4351, 4372, 4403, 4365, 4403). Ἐπομένως εἶναι πιθανὸν νὰ εἶχε ἰδρυθεῖ ἀρχικῶς ἐκεῖ καὶ νὰ μεταφέρθηκε στὴν Ἀκρόπολη.

Σχόλια: Ἡ Ἀρχεστράτη προσφέρει ἀνάγλυφο ἀνάθημα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν ἐπιμήκη βάθυνση στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως. Ἡ μετοχὴ εὐξαμένη δηλώνει ὅτι ἡ γυναῖκα προσέφερε τὸ ἀνάθημα πρὸς ἐκπλήρωσιν κάποιου τάματος τῆς ἰδίας ἢ μέλους τῆς οἰκογενείας της (πρβλ. **56, 59**).

67. EM 8813

68. EM 8784. Τμήμα ὀρθογώνιας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἑλλιπὲς ἀριστερά, δεξιὰ καὶ πίσω.

Στὴν ἄνω πλευρά, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη, σώζεται τμήμα τόρμου, βάθους 0,025 μ., γιὰ τὴν στερέωση ἀναθήματος.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG* II 1539). EM.

Ύψος 0,12 πλάτος 0,22, πάχος 0,25 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1: 0,007 (O) - 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 1539. *IG* II² 4912/13.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[- - - ί]ππη *vac.* στοιχ.

[- - - Συ]μβόλου

[- - - Λ]υσιθέου.

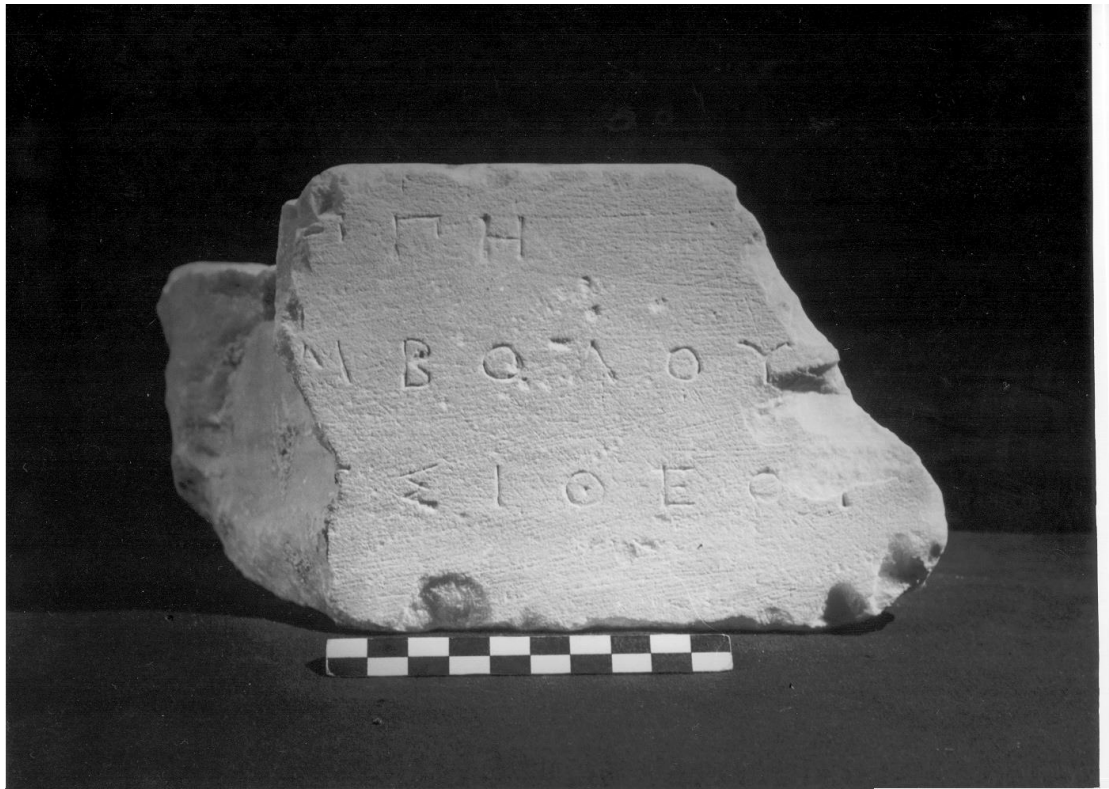
Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

2 [ὑπὲρ Συ]μβόλου Köhler 3 [καὶ - -]σιθέου. Köhler. Πρὶν τὸ Σ σώζεται ἡ ἄνω δεξιὰ κεραία ἑνὸς Υ.

Σχόλια: Πρόκειται ἴσως γιὰ ἀνάθημα γυναικὸς ὑπὲρ ὑγείας τοῦ Συμβόλου (μέλους τῆς οἰκογενείας;) καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Λυσιθέου.

Προσωπογραφικά: Τὸ ὄνομα Σύμβολος (= Σύμβουλος) εἶναι σπάνιο στὴν Ἀττικὴ. Βλ. *LGPN* II, 409, ἐνῶ τὸ ὄνομα Λυσίθεος εἶναι σύνηθες. Βλ. *LGPN* II, 291.

Γιὰ ὀνόματα σὲ -σίθεος βλ. *LGPN* II, 499 (reverse index of names).

68. EM 8784

68. EM 8784 Άνω πλευρά

69. Υ 3627 (Ερ. άρ. 2970). Όρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο από πεντελικό μάρμαρο, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιήθηκε τρεῖς φορές. Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη σώζεται ἡ ἐπιγραφή Α τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Τὸν 2ο αἰ. π.Χ. χαράχθηκε στὴν ὀπίσθια πλευρά, ἀλλὰ ἀνεστραμμένη, ἡ ἐπιγραφή Β. Στὴν χρῆση αὐτὴν ἀντιστοιχοῦν καὶ οἱ τὸρμοι στὴν ἀρχικὴ κάτω πλευρὰ γιὰ τὴν στερέωση τῶν ποδῶν τοῦ ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος τοῦ Διφίλου.

Τὸν 3ο αἰ. μ.Χ. τὸ βάθρο ἀνεστράφη καὶ πάλι καὶ στὴν ἄνω πλευρὰ χαράχθηκε πρόχειρα ἡ ἐπιγραφή Γ *Φιλοσέραπης*. Τὸ βάθρο ἔφερε ὑπερκείμενο λιθόπλινθο μικροτέρων διαστάσεων, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ περίγραμμά του, τὰ ἴχνη διαβρώσεως στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως, καθὼς καὶ τὰ χτυπήματα χονδροῦ βελονιοῦ. Ὁ λίθος αὐτὸς ἔφερε τὸ ἀνάθημα τῆς Φιλουμένης.

Βρέθηκε τὸ 1984 σὲ λιθοσωρὸ στὴν στοὰ τῆς βόρειας προστάσεως τῶν Προπυλαίων (Πληροφορία Τ. Τανούλα). ΝΜΑ.

Ύψος 0,322, πλάτος 0,807, πάχος 0,737 μ.

Ύψος γραμμ. (Α): στ. 1-3: 0,017 (Ο) - 0,023, στ. 4: 0,01(Ο) - 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἄρ. 152. Matthaiou 1994, 175-182 (*SEG* 44, 136). Κουρίνου 2007, 200-201, ἄρ. 65. Müller 2010, 189, ἄρ. 2.2. Overbeck III 2014, 41, λ. 1843.

Βιβλιογραφία: Todisco 1993, 132. Ajootian 1996, 94-5, 97. Muller-Dufeu 2002, 542, ἄρ. 1588. Schultz 2003, 186-189 (*SEG* 53, 35). Dillon 2010, 40, 52.

Λίγο μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Α

Φιλουμένη

Λεωσθένους Κεφαλήθεν θυγάτηρ

τῆι Ἀθηνᾶι.

Κηφισόδοτος ἐπόησε.

2ος αἰ. π.Χ

Β

Δ[ε]ίφιλον

Διοκλέους

Ἄλωπεκῆθεν.

3ος αἰ. μ.Χ.

Γ

Φιλοσέραπης

Προσωπογραφικά: Ἡ Φιλουμένη (ὄνομα ἀμάρτυρο στήν ἀττική προσωπογραφία), ἦταν κόρη τοῦ στρατηγοῦ Λεωσθένους ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Κεφαλῆς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Λεωσθένους, υἱοῦ τοῦ Λεωσθένους, ὁ ὁποῖος ταυτίζεται πιθανότατα μὲ τὸν ὁμώνυμο στρατηγὸ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου (322 π.Χ.).

Ἡ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸν Κηφισόδοτο τὸν Νεώτερο, υἱὸ τοῦ Πραξιτέλους καὶ ἀδελφὸ τοῦ Τιμάρχου. Τὸ ἀνάθημα τῆς Φιλουμένης, ἡ βάση τοῦ Ἀσκληπιείου (*IG II² 4390, 344/3 π.Χ.*), καθὼς καὶ ἄλλα ἔργα, ὅπως ἡ βάση τῆς Φιλύλλας ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἀγορά (*IG II² 4025, 330 π.Χ.*) καὶ ἡ βάση τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος (*IG II² 3455, περ. 300 π.Χ.*), μαρτυροῦν γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ παρουσία τοῦ Κηφισοδότου τοῦ Νεωτέρου, ἀμέσως μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., δηλαδὴ σαράντα περίπου χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἀκμὴ του, ἡ ὁποία τοποθετεῖται ἀπὸ τὸν Πλίνιο (*NH 34.50-51*) στήν 121ῃ Ὀλυμπιάδα, δηλαδὴ στὰ ἔτη 296-293 π.Χ.

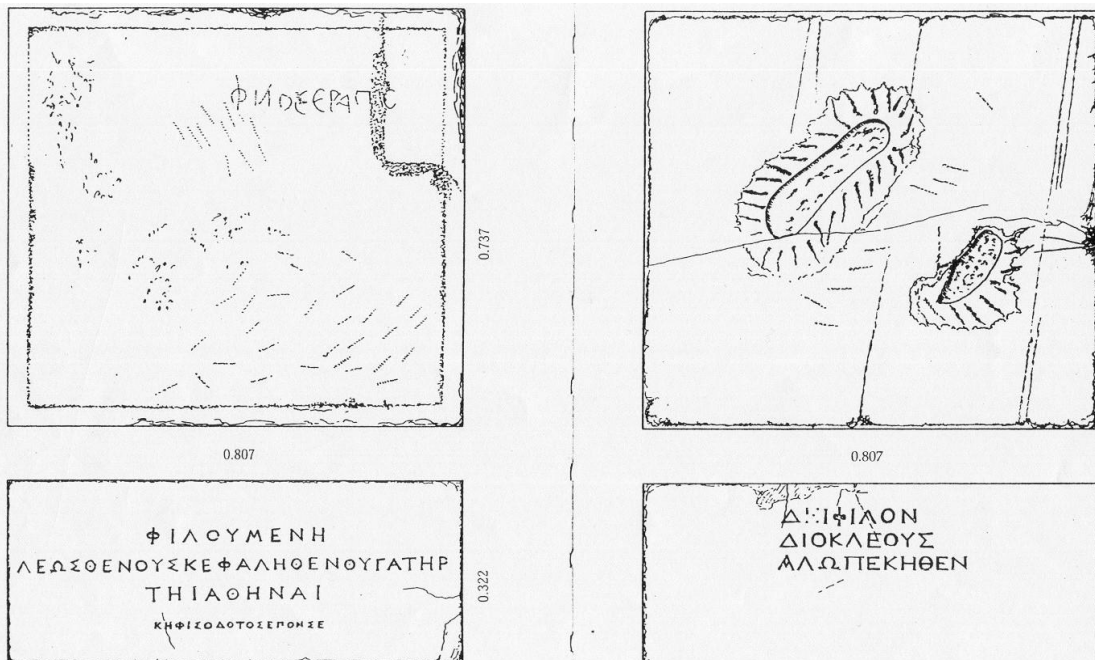
Ἄλλωστε, ἡ δημόσια παρουσία τοῦ γλύπτου τοποθετεῖται μὲ βεβαιότητα μετὰ τὸ 340 π.Χ. (ἔξι φορές τριήραρχος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 334-324 π.Χ.).

Γιὰ τὸν Λεωσθένη βλ. *LGPN II*, 284. *APF*, ἀρ. 9142 (λ. *Λεωσθένης Λεωσθένους Κεφαλῆθεν*), *Traill PAA*, τ. 11, 125, ἀρ. 606790, 606795. *Tracy 1995*, 23-26.

Γιὰ τὸν Κηφισόδοτο Πραξιτέλους Συβρίδη βλ. *APF*, 286-290, ἀρ. 8334. *Traill PAA*, τ. 110, 295, ἀρ. 567865. *Künstlerlexikon I*, 410-11, λ. *Κηφισόδοτος*.

69. Υ 3627

69. Υ 3627 Σχέδια ἄνω, ἐμπροσθίας, κάτω καὶ ὀπισθίας πλευρᾶς. Matthaiou 1994, 176-177.

70. MA 4047+4047γ. Τμήμα μαρμαρίνου θρόνου συγκολλημένου από πολλά τεμάχια. Σώζεται τὸ ἀριστερὸ μέρος με περίτεχνη ανάγλυφη διακόσμηση. Στὸ μέτωπο τοῦ καθίσματος σώζεται ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή. Ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι φθαρμένη καὶ διαβρωμένη.

Βρέθηκε τὸ 1890 στὴν Ἀκρόπολη (Λόλλιγκ 1890, 145, ἀρ. 3). NMA

Ὑψος (σωζ.) 0,53, πλάτος (σωζ.) 0,46 μ.

Δημοσιεύσεις: Λόλλιγκ 1890, 145, ἀρ. 3. *IG II² 4643*. Παλαγγιᾶ 2002, 176-178 (*SEG 53*, 1, 205).

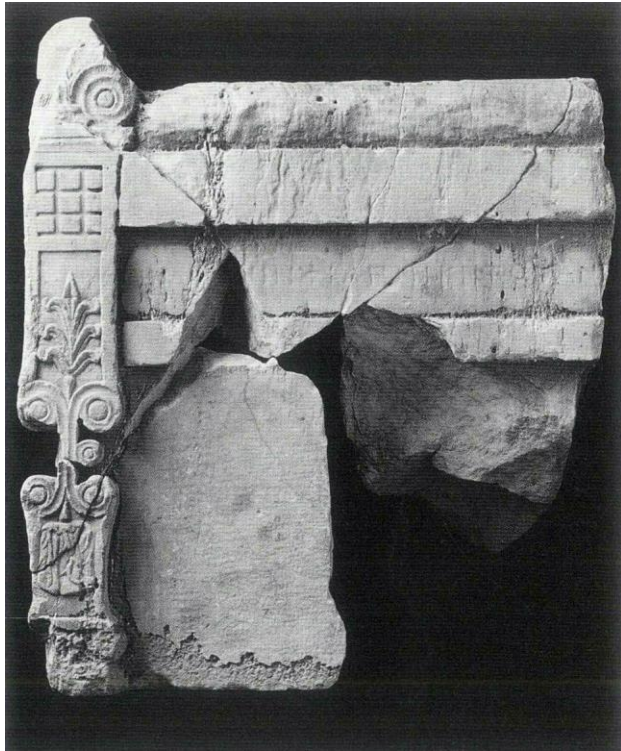
Βιβλιογραφία: Parke 1967, 78, σημ. 40.

340-330 π.Χ.

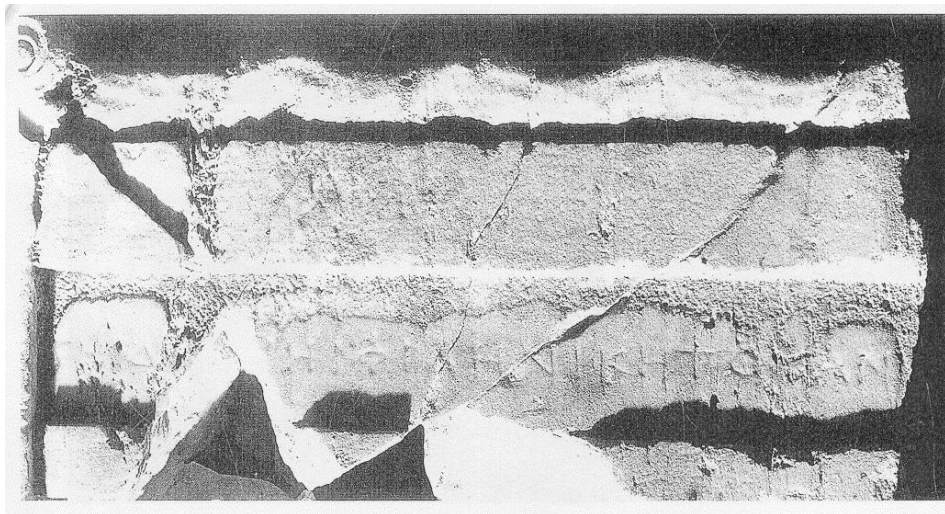
Τῆι Δ[ιώ]γηι Φίλη Νικήτου ἀνέ[θηκε -]

Ὁ J. Kirchner ἐσφαλμένως περιέγραψε τὸ μνημεῖο ὡς «πέντε τεμάχια κλίνης ποικίλως κεκοσμημένης» (*IG II² 4643*).

Προσωπογραφικά: Ἡ ἀναθέτις τοῦ θρόνου, Φίλη Νικήτου, ἦταν πιθανῶς ἰέρεια τῆς Διώνης. Ἐδρανο γιὰ τὴν ἰέρεια τῆς Διώνης ὑπῆρχε στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου, σύμφωνα με τὴν ἀποσπασματικὴ ἐπιγραφή A- ΔΙΩΝΗΣ| ΠΙΟΝ (*IG II² 5113*), ἡ ὁποία ὁμως δὲν σώζεται σήμερα. Ὁ Νικήτης, πατέρας τῆς Φίλης, ἴσως εἶναι ὁ ἐπώνυμος ἄρχων τοῦ 332/1 π.Χ.

70. MA 4047+4047A

70. MA 4047+4047A Λεπτομέρεια

71. EM 6295. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλειπῆς ἀριστερά.

Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη σώζεται ἐπιγραφή 5ου αἰ. π.Χ., ἐνῶ στὴν ὀπίσθια πλευρὰ ἐπιγραφή 4ου αἰ. π.Χ. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τὸρμος γιὰ τὴν στερέωση τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος, τὸ ὁποῖο σχετίζεται μᾶλλον μὲ τὴν ἀρχικὴ ἐπιγραφή. Κατὰ τὴν δεύτερη χρῆση τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα ἀπομακρύνθηκε καὶ ἀνοίχθηκε μεγάλος τὸρμος στὴν ἄνω πλευρὰ γιὰ τὴν ἐνθεση πλίνθου λιθίνου ἀγάλματος. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ, ἢ ὁποῖα εἶναι δουλεμένη μὲ λεπτὸ βελόνι, φέρει περιταίνια πλάτους 0,02 μ.

Βρέθηκε στὶς 3 Αὐγούστου τοῦ 1858 δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3273). EM.

Ῥῦψος 0,29, πλάτος 0,35, βάθος 0,485 μ.

Ῥῦψος γραμμ. 0,012 (O) - 0,024 (E) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3273. *IG* II 1436. *IG* II² 4336. *Agora* XVII, 80, ἀρ. 318. Müller 2010, 159, σημ. 15, 170, 176, ἀρ. 1.2, εἰκ. 3.

Βιβλιογραφία: Lolling-Wolters 1899, ἀρ. 105. *IG* I² 546. *IG* I³ 891. *DAA* 137. Lazzarini 1976, ἀρ. 248. Peek 1953/4, 382 (*SEG* 14, 12 D 137).

5ος αἰ. π.Χ.

Αἰσχύλος ἀνέθε[κεν]

Πυθέο Παιανιεύ[ς].

4ος αἰ. π.Χ.

Στὴν ὀπίσθια ὄψη

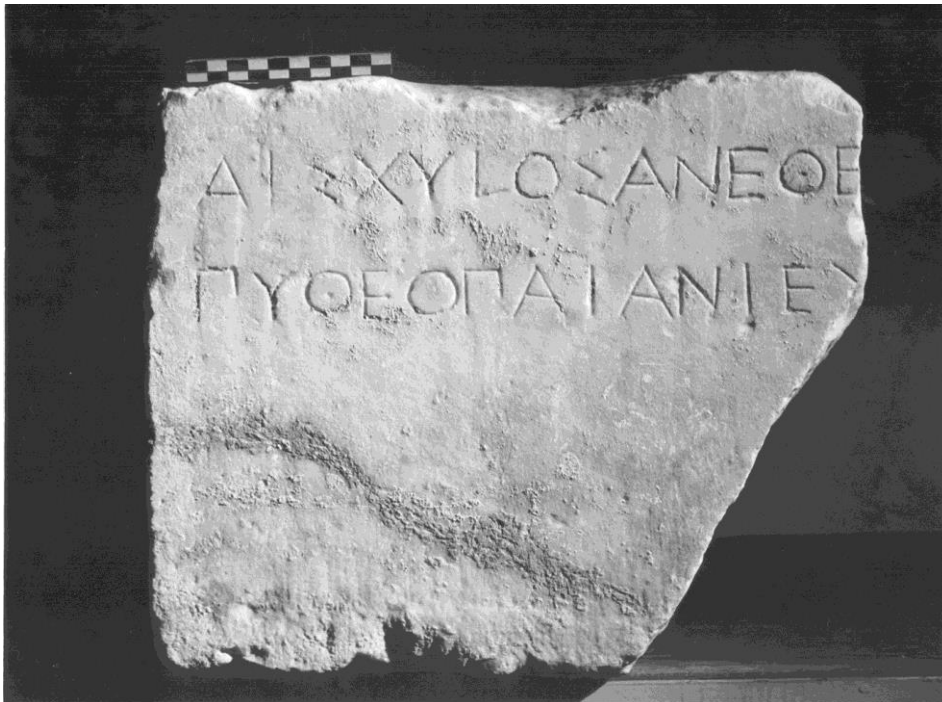
- - - η : Κτεάτου

[- - Ἀ]θηναῖ

[ἀνέ]θηκε.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ βάση μὲ δύο χρήσεις, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὶς ἐπιγραφές στὴν ἐμπρόσθια (A) καὶ ὀπίσθια πλευρὰ (B). A: Τὸν 5^ο αἰ. π.Χ. ὁ Αἰσχύλος Πυθέου

Παιανιεὺς ἀνέθεσε ὀρειγάλκινο ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸν σωζόμενο τόρμον ἐνθέσεως ποδὸς τοῦ ἀγάλματος στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ μνημείου, ποὺ εἶναι στραμμένος πρὸς τὴν ἐνεπίγραφη ὄψη. Β: τὸν 4^ο αἰ. π.Χ. γυναῖκα, ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας σώζεται μόνον ἡ κατάληξη -η, θυγάτηρ τοῦ Κτεάτου, κατὰ τὴ δεύτερη χρῆση τῆς βάσεως, ὅπου ἀνοίχθηκε πλατύτερος τόρμος στὴν ἄνω πλευρὰ της, προσέφερε λίθινο ἄγαλμα στὴν Ἀθηνᾶ.

71. EM 6295 Ἐμπρόσθια ὄψη (ἐπιγραφή 5^{ου} αἰ.π.Χ.)

71. EM 6295 Όπίσθια όψη (έπιγραφή 4^ο αι. π.Χ.)

71. Άνω πλευρά

72. EM 8814. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο. Σώζεται τμήμα τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Στὴν ἄνω πλευρά, σὲ ἀπόσταση 0,04 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,08 μ. ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρά, σώζεται τμήμα ἀκανόνιστης κοιλότητος. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ἐλαφρὲς ἀποκρούσεις.

Βρέθηκε στὰ Προπύλαια (Löwy 1885, ἀρ. 136). EM.

Ὑψος 0,15, πλάτος 0,24, βάθος 0,35 μ.

Ὑψος γραμμ.: στ. 1: 0,017, στ. 2-3: 0,007 μ.

Δημοσιεύσεις: Löwy 1885, ἀρ. 136. *IG II² 4673.*

4^{ος}-3^{ος} αἰ. π.Χ.

[- - - θυγά]τηρ [ἀνέθηκε?]

[ἐπὶ ἱερέως -]μένου Ἀγγελῆ[θεν].

vac. 0,03

[- - - Θ]ριάσιος ἐπόησ[ε].

72. EM 8814

73. EM 8803. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πωρόλιθο, ἔλλιπής κατὰ τὸ κάτω καὶ δεξιὸ μέρος.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἐντόνως ἀποτετριμμένη καὶ ἀποκρουσμένη.

Βρέθηκε στὶς 2 Ἰουνίου τοῦ 1839 στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Ἀκροπόλεως (Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 425). EM.

Ὑψος 0,38 πλάτος 0,39, βάθος 0,22 μ..

Ὑψος γραμμ. 0,03 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 425. *IG* II 1432. *IG* II² 4332. Müller 2010, 182, ἀρ. 1.10.

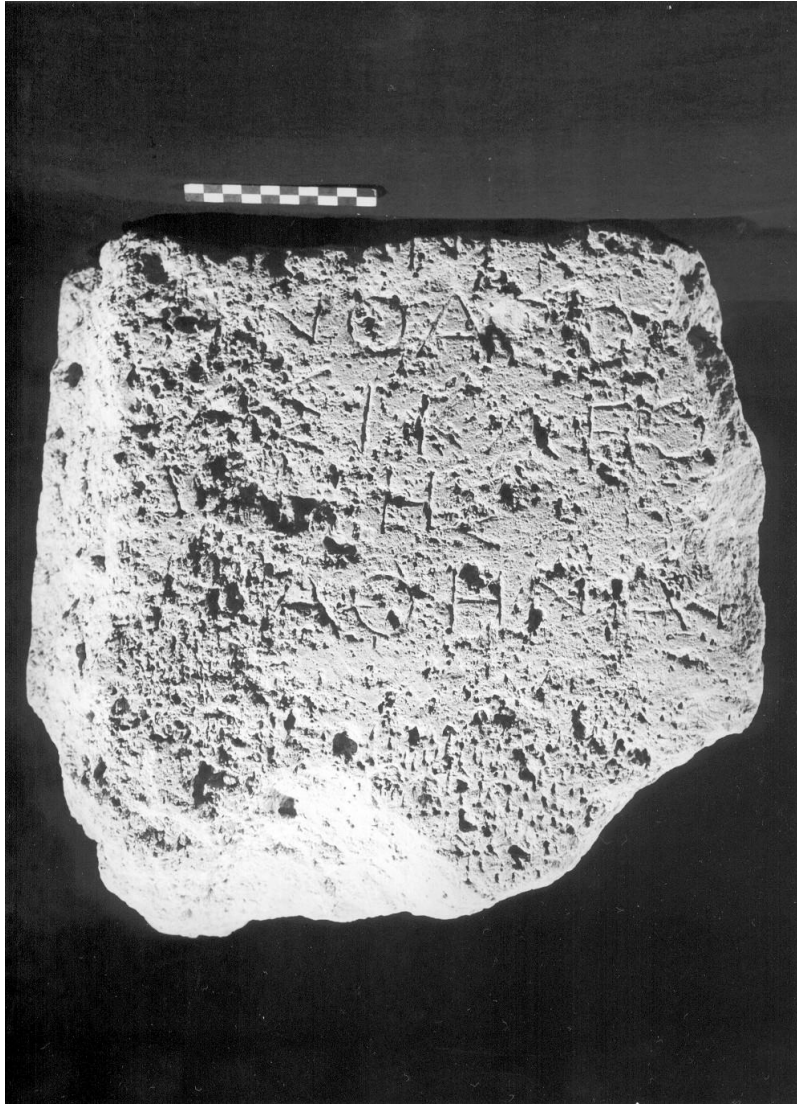
Βιβλιογραφία: Clinton 2003, 79.

Α΄ ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

- - - -
... . ΝΑ - -
[Σπί]νθαρο[ς]
[Ἀγ]ασικλέο[ς]
[Ἀ]λαιῆς *vac.*
5 Ἄθηνᾶι.
vac.

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

Σχόλια: Οἱ ἀναθέτες εἶναι τουλάχιστον δύο, ἂν κρίνομε ἀπὸ τὸ δημοτικὸ [Ἀ]λαιῆς στὸν πληθυντικὸ.

73. EM 8803

74. **MA 13167** (έρ. άρ. 505). Όρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο, άπό ύμήττειο μάρμαρο, άποκρουσμένο στις άκμές και στις δύο εμπρόσθιες γωνίες.

Στήν εμπρόσθια όψη, πού είναι άποτετριμμένη και φέρει άποκρούσεις και ρηγματώσεις, σώζονται τμήματα τριών στίχων. Στο όπίσθιο δεξιό μέρος τής άνω πλευρᾶς σώζεται κυκλικός τόρμος διαμ. 0,045 και βάθους 0,01 μ. και στο άριστερό μέρος τής κάτω πλευρᾶς άλλος σχεδόν κυκλικός τόρμος, διαμ. 0,06 μ. και βάθους 0,01 μ. άπό δεύτερη χρήση τοῦ μνημείου.

Ύψος 0,195, πλάτος 0,54, βάθος 0,803 μ.

Ύψος γραμμ. 0,025 μ.

Βρέθηκε τὸ 1856, ΝΑ τοῦ Παρθενῶνος, πλησίον τοῦ νοτίου τείχους τής Άκροπόλεως, άκριβῶς πίσω άπό τήν άχρηστευμένη καγκελόπορτα.

Παλιό Μουσείο Άκροπόλεως.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1856, άρ. 3109. Tamaro 1921-22, άρ. 94. *IG II²* 4905. Ματθαίου κ. ά. 1992, άρ. 22.

Μέσα 4^ο αι. π.Χ.

[-----]ο|| [Π]ειραεύς,

[-----]λου Πειραεύς

[-----]άνέθεσαν

1 σώζεται τμήμα τής περιφέρειάς τοῦ Ο, τής καταλήξεως τοῦ όνόματος τοῦ πρώτου άναθέτου, καθὼς και τμήματα τριών κατακορύφων κεραιῶν, έκ τῶν όποίων ή τρίτη ίσως άνήκει στο γράμμα Π τοῦ δημοτικοῦ.

Σχόλια: Πρόκειται για άνάθημα δύο άναθετῶν άπό τόν Πειραιᾶ, τῶν όποίων τὰ όνόματα δέν σώθηκαν.

74. MA 13167

75. MA 13277. Ὄρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, ἔλλιπες δεξιά.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο σχεδὸν κυκλικές κοιλότητες δουλεμένες με βελόνι γιὰ τὴν ἐνθεση πλίνθων δύο ἀγαλμάτων. Ἡ ἀριστερὴ κοιλότητα, διαμέτρου 0,53 καὶ βάθους 0,04 μ. βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,135 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια, 0,145 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ τὴν ὀπίσθια πλευρά. Ἡ δεξιὰ κοιλότητα, βάθους 0,04 μ. τῆς ὁποίας σώζεται μόνο τὸ ἀριστερὸ τμήμα, βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,375 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ κοιλότητα, 0,20 ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια καὶ 0,15 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρά.

Βρέθηκε στὶς 4 Μαρτίου 1853 κατὰ τὶς ἀνασκαφές τοῦ E. Beulé, κοντὰ στὴν ὁμώνυμη Πύλη (Πιττάκης, AE 1853, ἀρ. 1470).

Ἐμπροσθεν τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ Παρθενῶνος.

Ὑψος 0,25, πλάτος 1,68, βάθος 0,67 μ.

Ὑψος γραμμ. : 0,01 (O) - 0,017 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, AE 1853, ἀρ. 1470. Köhler 1880, 319. Tamaro, 1921-22, ἀρ. 28. IG II² 3834.

Βιβλιογραφία: Lühr 1995, 167. Keesling 2007, 155.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Ἄρχιππος	Ἀριστοκράτεια
Πυθοκλέους	Χαιρεδήμου
Εὐωνυμεύς.	Κικυννέω[ς].

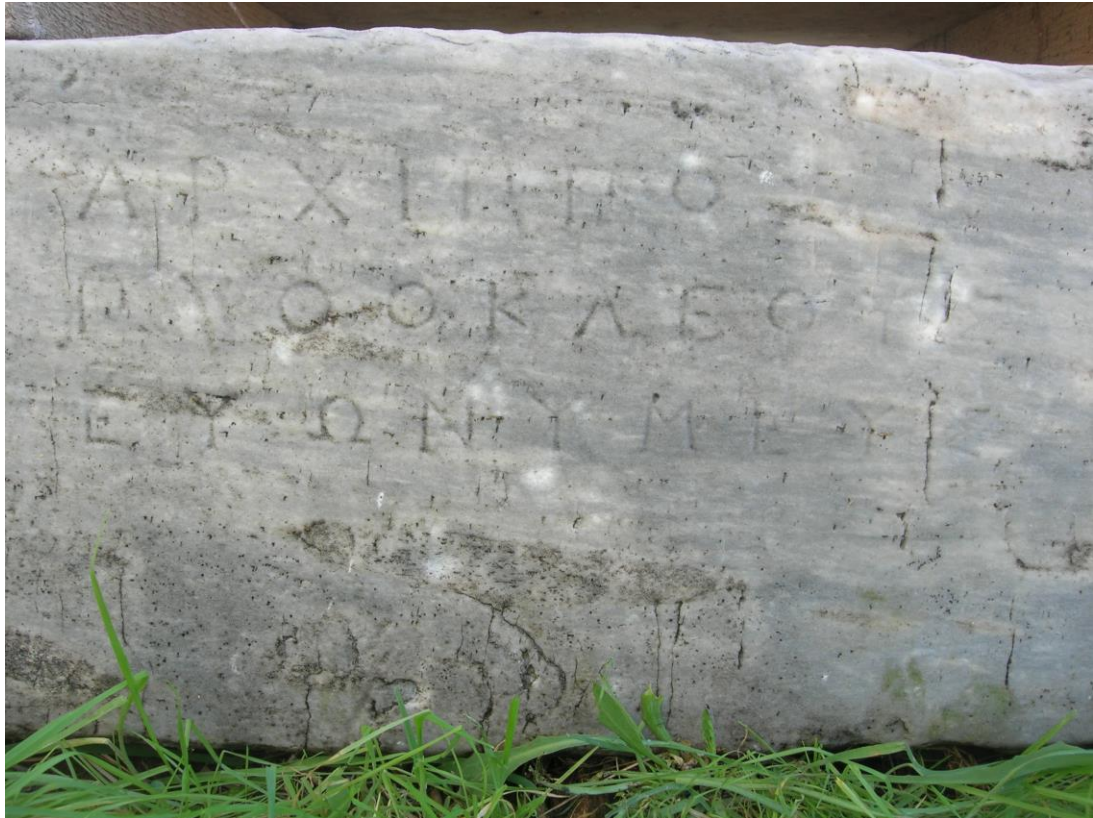
Ὑπογραμμισμένα εἶναι τὰ γράμματα ποὺ δὲν διαβάζονται σήμερα.

Σχόλια: Δύο ἀναθέτες, ἓνας ἄνδρας καὶ μία γυναῖκα ἀπὸ διαφορετικοὺς δήμους προσφέρουν δύο λίθινα ἀγάλματα, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὶς κυκλικές κοιλότητες στὴν ἄνω ἐπιφάνεια τῆς βάσεως. Προφανῶς πρόκειται γιὰ τὰ ἀγάλματα τῶν ἰδίων, ἐφόσον τὰ ὀνόματά τους εἶναι χαραγμένα κάτω ἀπὸ τὴ θέση κάθε ἀγάλματος. Εἶναι ἄγνωστη ἢ μεταξὺ τους σχέση. Ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι συγγενεῖς ἐξ αἵματος, γιὰ τὸ τότε θὰ εἶχαν κοινὸ πατρώνυμο καὶ δημοτικὸ. Πιθανῶς ἦταν σύζυγοι.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα Ἄρχιππος βλ. *LGPN* II, 72 καὶ γιὰ τὸ ὄνομα Ἀριστοκράτεια βλ. *LGPN* II, 56.

75. MA 13277

75. ΜΑ 13277 Λεπτομέρεια έπιγραφής

75. ΜΑ 13277 Λεπτομέρεια έπιγραφής

76. EM 8804. Πεσσόσχημη στήλη με συμφυῆ ὀρθογώνια ἐπίστευη ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἐλλειπῆς στὸ κάτω μέρος.

Ἡ ἀριστερὴ καὶ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένες με χονδρὸ βελόνι. Στὴν ἄνω ἐπιφάνεια σώζεται ὀρθογώνιος τόρμος 0,10 X 0,12 X 0,07 μ. (βαθ.) γιὰ τὴν ἔνθεση τῆς πλίνθου μικροῦ λιθίνου ἀγάλματος.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (Pittakys 1835, 338). EM.

Ὑψος 0,315 πλάτος 0,31, βάθος 0,23 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: Pittakys 1835, 338. Müller-Scholl 1843, 90. Rangabé 1855, ἀρ. 1030. Ross 1855, 83. Le Bas II 1,10, ἀρ. 24. *IG* II 1434. Kaibel 1878, ἀρ. 776. Cougny 1890, 20, ἀρ. 127, 72. Hoffmann 1893, ἀρ. 280. Michel 1927, ἀρ. 1596. *IG* II² 4334. Hansen *CEG* II, 774. Müller 2010, 205, ἀρ. 3.8, εἰκ. 17, 163, σημ. 49, 164, σημ. 61, 170.

Βιβλιογραφία: Di Vita 1952/4, 141- 154 (*SEG* 16, 168). Van Straten 1981, 74, 92. Mikalson 1998, 110. Holtzmann 2003, 178, σημ. 7. Parker 2004, 278, ἀρ. 53, βλ. Dedications (1). Keesling 2012, 476, σημ. 25. Meyer 2013, 457.

Α΄ ἡμισυ τοῦ 4ου. αἰ. π.Χ.

Χερσί τε καὶ τέχ[ν]αῖς ἔργων
τόλμαῖς τε δικαίαις
θρεψαμένη τέκνων γεν[εά]ν
ἀνέθηκε Μέλιννα
5 σοὶ τήνδε μνήμην, Θεὰ Ἐργάνη,
ᾧν ἐπόνησεν
μοῖραν ἀπαρξασμένη κτεάνων,
τιμῶσα χάριν σήν.

Σχόλια: Ἡ Μέλιννα ποὺ ἀνέθρεψε τὰ τέκνα της με τὴν τέχνη της ἀφιέρωσε λίθινο ἀγαλμα στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ὡς ἀπαρχή.

76. EM 8804

76. EM 8804 Άνω πλευρά

77. EM 9043. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἔλλιπες κατὰ τὸ ἄνω μέρος.

Ὅλες οἱ πλευρὲς εἶναι δουλεμένες μὲ βελόνι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, ὕψους 0,16μ., τὸ ὁποῖο εἶναι λειασμένο καὶ φέρει τὴν ἐπιγραφή. Οἱ ἐμπρόσθιες γωνίες τῆς ἀριστερῆς καὶ δεξιᾶς πλευρᾶς εἶναι κομμένες καὶ ἐπίπεδες ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ μνημείου. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα τόρμου. Ἡ ὀπίσθια πλευρά, ἢ ὁποία εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι, φέρει τόρμους καὶ βαθύνσεις ἀπὸ δεύτερη χρῆση τοῦ μνημείου. Στὸ ἄνω μέρος της σώζονται δύο ὀρθογώνιοι τόρμοι καὶ τμήμα τρίτου: ὁ ἀριστερός (0,085 X 0,04 X 0,025 μ. βαθ.), ὁ μεσαῖος (0,075 X 0,04 X 0,03 μ. βαθ.) καὶ ὁ δεξιὸς βάθους 0,055 μ. Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς ἰδίας ὄψεως ὑπάρχει ἐπιμήκης ὀρθογώνια βάθυνση 0,325 X 0,115 X βαθ. 0,053 μ.

Βρέθηκε στὶς 4 Σεπτεμβρίου τοῦ 1850 δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1811). EM.

Ὑψος 0,485, πλάτος 0,29, πάχος 0,153 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,012- 0,016 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1811. *IG* II 1517. *IG* II² 4889.

Βιβλιογραφία: Wilhelm 1933, 304.30. Keesling 2012, 476.

400- 350 π.Χ.

[Καλ]λιστ[ῶ]

[ἀνέ]θηκεν

δεκάτην

Σιβυρτίο

5 γυνή.

Σχόλια: Ἡ Καλλιστώ, σύζυγος τοῦ Σιβυρτίου, προσέφερε στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ κάποιο ἀνάθημα, ἴσως ἀγαλμάτιο, δαπανώντας τὸ ἓνα δέκατο τῆς περιουσίας της, εἴτε τῆς πατρικῆς, ἢ ἀπὸ τὰ κέρδη τῆς ἐργασίας της.

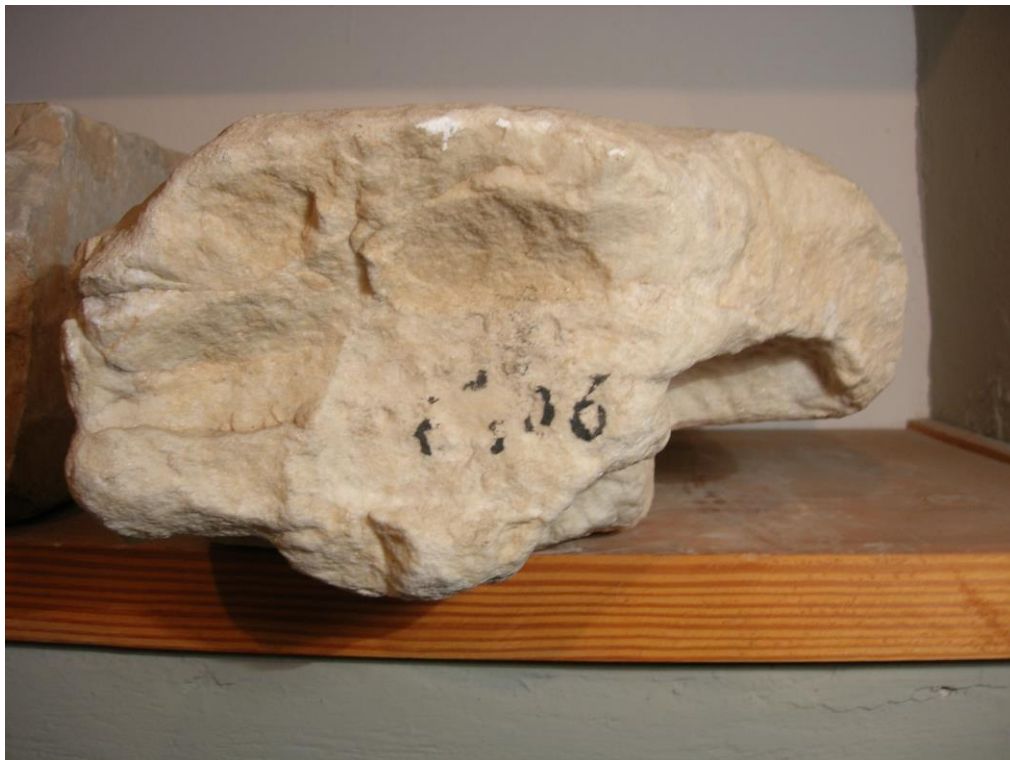
Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα Καλλιστώ βλ. *LGPN* II, 253.

77. EM 9043

77. EM 9043 Λεπτομέρεια έπιγραφής

77. EM 9043 Άνω πλευρά

78. Agora I 7007. Ὀρθογώνια ἐπίστεψη πεσσόσχημης στήλης ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, ἔλλιποῦς δεξιὰ καὶ κάτω.

Ἡ ἄνω καὶ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι δουλεμένες με χονδρὸ βελόνι. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμῆμα τόρμου 0,075 μ. μήκους καὶ 0,05 μ. βάθους γιὰ τὴν στερέωση λιθίνου ἀναθήματος. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐνεπίγραφη ταινία ὑπάρχει κοιλόκυρτο κυμάτιο.

Βρέθηκε στὶς 18 Ἰουλίου 1966 στὸ ἀνώτερο γέμισμα μιᾶς δεξαμενῆς νοτίως τῆς νοτιοδυτικῆς κρήνης στὴν Ἀρχαία Ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν (H 16).

Ἀποθήκες Ἀρχαίας Ἀγορᾶς.

Ὑψος 0, 115 πλάτος 0,125, βάθος 0,195 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: Meritt 1968, 286-287, ἀρ. 24, εἰκ. 83 (*SEG* 25, 220). *Agora XVIII*, 302, V 578.

Πρῶτο τέταρτο 4^{οῦ} αἰ. π.Χ.

Ναυσίμα[χος]

Ἀναγυρά[σιος]

τῆι Ἔργα[νηι ἀπαρ]-

4 [χ]ήν *vacat*

Ὁ B. Meritt (1968, 286-287, ἀρ. 24) καὶ στὴ συνέχεια ὁ D. Geagan (*Agora XVIII*, 302, V 578) βλέπει ΑΙ πάνω ἀπὸ τὸν πρῶτο στίχο καὶ συμπληρώνει Αἶ[ων] 3-4. [εὐ]χὴν Meritt

Σχόλια: Ἡ ἐπιγραφή συνανήκει πιθανότατα μετὰ τὴν ἐπομένη (λ. 79).

Προσωπογραφικά: Ὁ Ἀνδροκλῆς Ναυσιμάχου Ἀναγυράσιος, γνωστὸς ἀπὸ πρυτανικὸ ψήφισμα τοῦ 256 π.Χ. (*Agora XV*, ἀρ. 86, στ. 59), ἀνήκει πιθανῶς στὴν ἴδια οἰκογένεια.

78. Agora I 7007

79. Agora I 1732. Ὀρθογώνια ἐπίστεψη πεσσόσχημης στήλης ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλιπὴς ἀριστερά, κάτω καὶ πίσω.

Στὴν ἄνω πλευρά, ἡ ὁποία εἶναι δουλεμένη μὲ χονδρὸ βελόνι, σώζεται ὀρθογώνιος τόρμος βάθους 0,05 μ. γιὰ τὴν στερέωση λιθίνου ἀναθήματος. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι. Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι ἐξαιρετικῶς διαβρωμένη. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐνεπίγραφη ταινία ὑπάρχει κοῖλο κυμάτιο.

Βρέθηκε στὶς 29 Μαρτίου τοῦ 1934 στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς (Meritt 1940, 58, ἀρ. 7).

Ἀποθῆκες τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς.

Ὑψος 0,115 (συνολ.), 0,10 (ἐνεπίγρ.) πλάτος 0,16, πάχος 0,08 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,011 μ.

Δημοσιεύσεις: Meritt 1940, 58-59, ἀρ. 7. *Agora XVIII*, 302, V 579.

Βιβλιογραφία: Raubitschek 1942, 312. Di Vita 1952-54, 153, σημ. 3, ἀρ. 2.

Πρῶτο τέταρτο 4^{οῦ} αἰ. π.Χ.

[Ναυσίμαχο]ς Τεισικλέος

[Ἀναγυράσ]ιος τῆι Ἀθηναίαι

[τῆι Ἐργά]νηι ἀνέθηκε ἀπαρ-

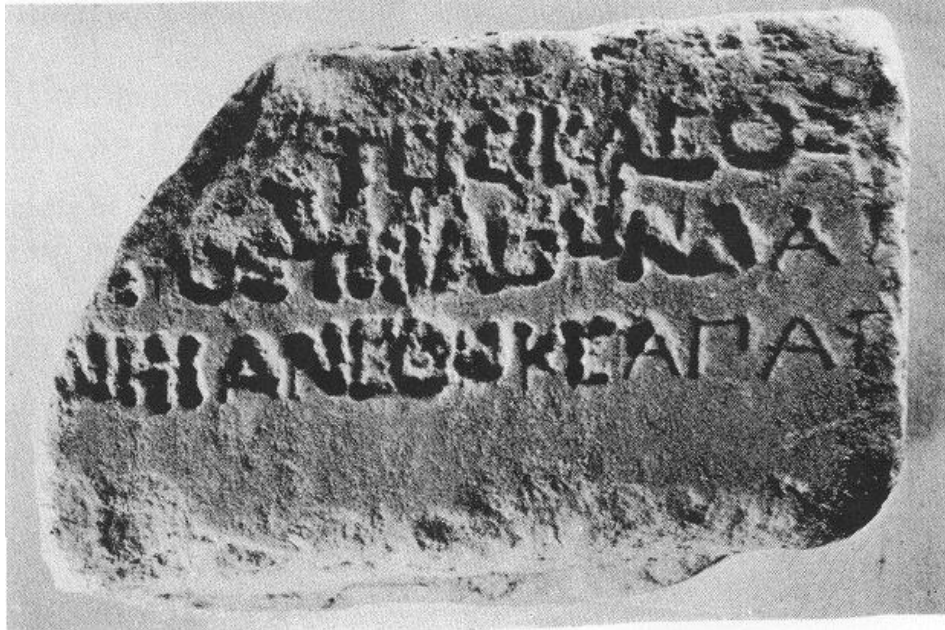
4 [χὴν]· *vacat*

1 [Τεισικλῆ]ς Τεισικλέος Meritt 2 [Ἀφιδν]αῖος Meritt

Σχόλια: Οἱ συμπληρώσεις βασίζονται στὴν προηγουμένη ἐπιγραφή (78), μὲ τὴν ὁποία αὐτὴ πιθανότατα συνανήκει.

Προσωπογραφικά: Ὁ B. Meritt χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή τὸ 350 π.Χ. καὶ θεωρεῖ ὅτι ὁ [Τεισικλῆ]ς Τεισικλέος [Ἀφιδν]αῖος (συμφώνως πρὸς τὴν συμπλήρωση ποὺ προτείνει) εἶναι ἀδελφὸς τοῦ [Εὐκ]τήμονος [Τεισι]κλέους [Ἀφιδ]ναίου τῆς *IG II² 4329* (βλ. τὸ ἐπόμενο λῆμμα). Ὡστόσο ὁ A. Raubitschek ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐπιγραφή

πρέπει να χρονολογηθῆ τὸ 375 π.Χ. βάσει τῆς μορφῆς τῶν γραμμάτων καὶ ἑπομένως ὁ Τεισικλῆς Τεισικλέους εἶναι μᾶλλον πατέρας τοῦ Εὐκτήμονος.

79. Agora I 1732

80. EM 9003. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ ὑμῆττειο μάρμαρο, ἑλλιπῆς ἀριστερά, κάτω καὶ πίσω.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμῆμα ὀρθογωνίου τόρμου (διαστάσεων 0,18 X βάθ. 0,085 μ.) γιὰ τὴν ἔνθεση λιθίνης στήλης (;). Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἀποτετριμμένη καὶ ἀποκρουσμένη κατὰ τόπους.

Βρέθηκε στὶς 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1839 στὶς ἀνασκαφὲς ποὺ ἔγιναν ΝΔ τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 427). EM.

Ὑψος 0,37, πλάτος 0,335, πάχος 0,13 μ.

Ὑψος γραμμ. στ. 1- 5: 0,013 - 0,016 μ., στ. 6: 0,017 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 427. *IG* II 1429. *IG* II² 4329. Müller 2010, 164, σημ. 52, 204, ἀρ. 3.7.

Βιβλιογραφία: Meritt 1940, 58- 59, ἀρ. 7. Tod 1942, 64. Di Vita 1952/ 4, 141-154 (*SEG* 16, 168). Mikalson 1998, 110. Holtzmann 2003, 178, σημ. 7.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Εὐκ]τήμων
[Τεισι]κλέους
[Ἀφιδ]ναῖος
[Ἀθ]ηναῖαι
5 [Ἐρ]γάνει
[ἄ]νέθηκεν.

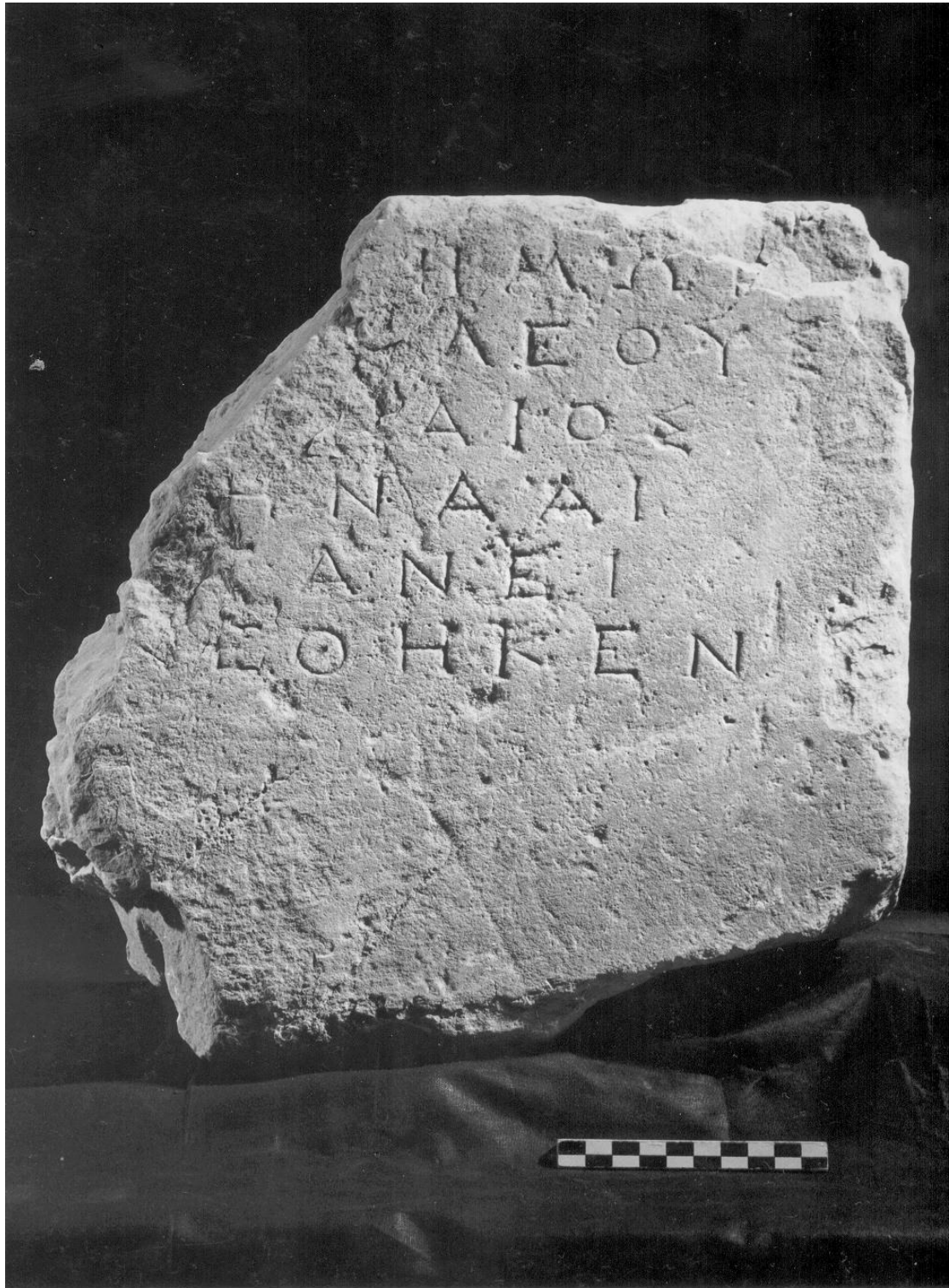
Οἱ συμπληρώσεις ἔγιναν ἀπὸ τὸν Β. Meritt βάσει τῆς *IG* II² 1927, στ. 119, ὅπου ἀπαντᾷ Τει[σικλῆ]ς Τεισικλέους Ἀφιδναῖος. 2 [Τεισι]κλέους: Ἡ διάταξη τῶν γραμμάτων στὸν λίθο δύσκολα ἐπιτρέπει τὴν συμπλήρωση περισσοτέρων ἀπὸ τέσσερα γραμμάτων.

Βλ. *IG* I² 561 γιὰ ὁμοιότητα στὴν μορφή τῶν γραμμάτων.

Σχόλια: Ἡ ὀρθογραφία Ἐργάνει ἀπαντᾷ καὶ τὸν 4^ο αἰ. π.Χ.

Προσωπογραφικά: Σύμφωνα με τὸν Β. D. Meritt ὁ Εὐκτῆμων Τεισικλέους Ἀφιδναῖος εἶναι ἀδελφὸς τοῦ Τεισικλέους Τεισικλέους Ἀφιδναίου, διαιτητοῦ τὸ 345 π.Χ. (*IG* II²

1927, στ. 119), ἐνῶ ὁ A. Raubitschek θεωρεῖ ὅτι εἶναι υἱὸς του. Γιὰ τὸν Εὐκτῆμονα
βλ. *LGPN* II, 176. Traill, *PAA*, τ. 7, 347, ἀρ. 438210.

80. EM 9003

80. EM 9003 Άνω πλευρά

81. EM 8751 (= πρώην Ακρ. 1630). Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἐλλίπες κατὰ τὸ κάτω καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Σώζεται τμήμα τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς, ἡ ὁποία εἶναι δουλεμένη με ντισιλίδικο. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα ἀβαθοῦς κοιλότητος γιὰ τὴν στερέωση λιθίνου ἀναθήματος. Στὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζονται λείψανα κυματίου.

Βρέθηκε στὶς 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1839 στὶς ἀνασκαφές ποὺ ἔγιναν ἀνατολικῶς τοῦ Ἐρεχθείου (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 316). EM.

Ὑψος 0,235, πλάτος 0,345, πάχος 0,12 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,016 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 316. *IG* II 1428. *IG* II² 4328. Müller 2010, 164, σημ. 58, 204, ἀρ. 3.6.

Βιβλιογραφία: Di Vita 1952/4, 141- 154, ἰδίως 153, σημ. 3, ἀρ. 4 (*SEG* 16, 168). Mikalson 1998, 110. Holtzmann 2003, 178, σημ. 7.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Ἡ]δ[ύ]λη Εὐφρο[νος - -]

[Ἀθ]ηναῖ Ἐργά[νη] ἀνέθηκεν].

vac.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ μία ἀπὸ τὶς ἕξι ἐπιγραφές (*IG* II² 4318, 4328, 4329, 4334, 4338, 4339) ποὺ ἔχουν βρεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη καὶ ἦταν ἀφιερωμένες ὀνομαστικῶς στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη. Ἡ Ἡδύλη προφανῶς ἦταν τεχνίτρια, ἡ ὁποία με αὐτὸ τὸ ἀνάθημα θέλησε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν προστάτιδα θεὰ τῆς τέχνης της, διὰ τῆς ὁποίας ἐξασφάλισε ἀγαθὰ γιὰ τὴν οἰκογένειά της.

Γιὰ τὸ ὄνομα Ἡδύλη βλ. *LGPN* II, 202.

81. EM 8751

82. EM 6305. Ἐπίκρανο πεσσόσχημης βάσεως ἀπὸ φαιὸ λεπτόκοκκο μάρμαρο, ἑλλιπὲς κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως.

Στὸ κάτω μέρος του σώζεται κοῖλο κυμάτιο. Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τόρμος διαστάσεων 0,29 X 0,19 X 0,02 μ. (βάθ.), ἀδρῶς δουλεμένος, γιὰ τὴν στερέωση πλίνθου ἀγάλματος. Ὑπάρχουν ἀποκρούσεις κατὰ τόπους, ἀλλὰ κυρίως στὴν ἄνω ἐπιφάνεια καὶ στὶς δύο ἄνω ἐμπρόσθιες γωνίες. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι ἐξαιρετικῶς φθαρμένη.

Βρέθηκε σὲ νεώτερη οἰκία στὴν Ἀκρόπολη (Λόλλινγκ 1888β, 138, ἀρ. 1). EM.

Συνολ. ὕψος 0,40, ὕψος ἐπικράνου 0,295, πλάτος 0,35, βάθος 0,27 μ.

Ὑψος πεσσοῦ: 0,105, πλάτος 0,285, βάθος 0,225 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,019 μ.

Δημοσιεύσεις: Λόλλινγκ 1888β, 138, ἀρ. 1. Lolling- Wolters 1899, ἀρ. 119. *IG I*² 561. Müller 2010, 170, 203, ἀρ. 3.5, εἰκ. 16.

Βιβλιογραφία: Jahn-Michaelis 1901, ἀρ. 296, σ. 125. *DAA* 89. Judeich 1931, 241 ἀρ. 3. Di Vita 1952-54, 153, σημ. 3, ἀρ. 5. Lewis, *IG I*³, σ. 972.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[Ἡ δεῖνα τοῦ δεῖνος] Στοιχ.

[Ἀ]χαρν[έ]ως θυγάτη[ρ]

[Ἀ]θηναῖαι Ἐργάνε[ι]

ἀνέθηκεν.

Σχόλια: Μία γυναῖκα ἀναθέτις, θυγάτηρ κάποιου Ἀχαρνέως, ἀφιέρωσε λίθινο ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸν τόρμο στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως. Τὰ γράμματα παρουσιάζουν ὁμοιότητα μὲ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λ. 80.

82. EM 6305

82. EM 6305 Άνω πλευρά

83. EM 5873. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἔλλιπής κατὰ τὸ δεξιὸ καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Ἡ ἄνω πλευρὰ φέρει χτυπήματα βελονιοῦ. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια εἶναι δουλεμένη μὲ ντισιλίδικο καὶ φέρει ἀποκρούσεις κατὰ τόπους.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II² 3846*). EM.

Ὑψος 0,162, πλάτος 0,455, βάθος 0,29 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,016 (O) - 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II 5*, 1550 d. *IG II² 3846* = *IG II² 4904*.

Βιβλιογραφία: Sundwall, *Beiträge*, PA, 4. Beulé I, 346. *SEG* 31, 171.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

..νόδημος : Ἐπε[---]

[Γ]αργήττιος χρήμ[ατα ἀναλώσας εἰς;]

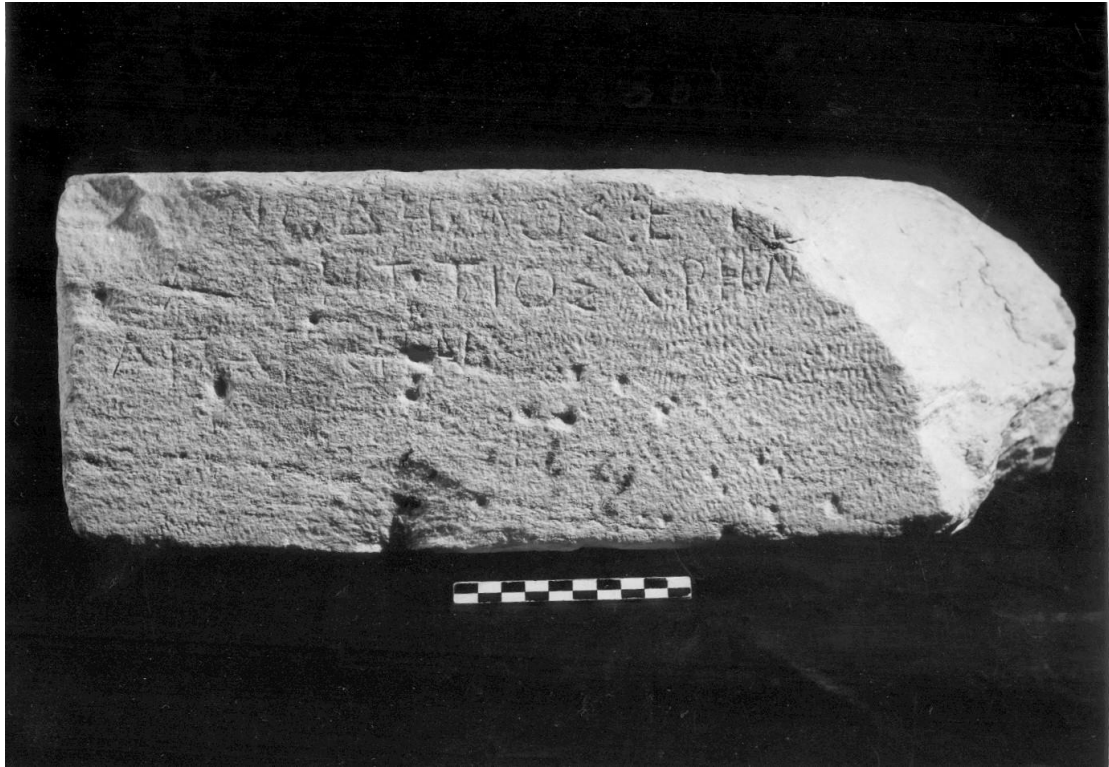
ἀπαρχήν.

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν J. Sundwall.

1 Τὸ ὄνομα μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ ὡς [Ξε]νόδημος, [Αγ]νόδημος ἢ [Φα]νόδημος :

Ἐπε[ύχους]: ἀπὸ τὸ Π σώζονται οἱ ἀπολήξεις τῶν κατακόρυφων κεραιῶν καὶ τὸ Ε ἢ κάτω ἀριστερῆ γωνία.

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου, βλ. Traill *PAA*, τ. 13, 357-358, ἀρ. 731410 καὶ *LGPN II*, 503 (reverse index).

83. EM 5873

84. EM 8992. Πεσσόσχημη βάση από πεντελικό μάρμαρο, με συμφυή επίστεψη, έλλιπής κατά τὸ κάτω καὶ ὀπίσθιο μέρος.

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη στὴν ἐμπρόσθια ὄψη τῆς ἐπιστέψεως, ἡ ὁποία φέρει ἀποκρούσεις κατὰ τόπους. Στὴν ἄνω πλευρά, ἡ ὁποία εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη, σώζεται ὀρθογώνιος τὸρμος διαστάσεων 0,105 X 0,095 X 0,055 μ.

Βρέθηκε στὸ θέατρο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ (*IG II 1329*, *Perdrizet 1900*, 368, σημ. 784). EM.

Σωζ. ὕψος 0,296, ὕψος ἐπικράνου 0,135, πλάτος 0,33, πάχος 0,21 μ.

Κορμὸς πεσσοῦ: ὕψος 0,16, πλάτος 0,27, βάθ. 0,155 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,015 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II 1329*. Michel 1927, ἀρ. 1597. *IG II² 2939 = 4339*. Müller 2010, 201, ἀρ. 3.1, εἰκ. 14-15, 164, σημ. 61. *IG II³ 641*.

Βιβλιογραφία: Hauvette-Besnault 1882, 351-52. *Perdrizet 1900*, 368, ἀρ. 784. Ziebarth 1936, 381. Di Vita 1952-54, 153, σημ. 3, ἀρ. 6 (*SEG 16*, 168). Parker 1996, 339, σημ. 33. Mikalson 1998, 110. *Künstlerlexikon I*, 112, λ. Βάκχιος (1). Holtzmann 2003, 178, σημ. 7. V. den Hoff 2003, 178, σημ. 46.

4ος αἰ. π.Χ.

[B]άκχιος τῆι Ἀθην[ᾶι]
τεῖ Ὀργάνηι ἀπαρχὴν
ἀνέθηκεν στεφανω-
θεῖς ὑπὸ τῶν θιασωτῶν.

1 Για τὸν τύπο Βάκχιος βλ. Threatte, *GAI I*, 541-2. 2 Για τὸν τύπο Ὀργάνηι ἀντὶ Ἐργάνη βλ. Threatte, *GAI I*, 214.

Σχόλια: Ὁ Βάκχιος, ἀφοῦ τιμήθηκε με στεφάνον ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ θιάσου, στὸν ὁποῖο προφανῶς ἀνῆκε, προσέφερε ἀνάθημα στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη ἀπὸ τὰ πρῶτα κέρδη τῆς ἐργασίας του. Οἱ θίασοι κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους εἶχαν ὡς μέλη τοὺς νέους πολῖτες ξενικῆς καταγωγῆς, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐγκατεστημένοι στὴν Ἀττικὴ ἀπὸ παλαιὰ καὶ εἶχαν ὡς συνεκτικὸ δεσμὸ μία κοινὴ λατρεία (Σακελλαρίου 2004, 104-105).

Βάκχιος κεραμεὺς ἀπαντᾶ σὲ ὄστρακα παναθηναϊκῶν ἀμφορέων. Βλ. Βαλαβάνης, 1997, 88. Για τὸ ὄνομα Βάκχιος βλ. *LGPN II*, 86.

84. EM 8992

85. EM 8752. Τμήμα βάσεως (:) πεντελικοῦ μαρμάρου, πανταχόθεν ἐλλιπές.

Ἡ ἐμπρόσθια πλευρὰ πού φέρει τὴν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι λειασμένες.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (Rangabé 1855, ἀρ. 1150). EM.

Ύψος 0,17, πλάτος 0,323, πάχος 0,085 μ.

Ύψος γραμμ. 0,022 - 0,025 μ.

Δημοσιεύσεις: Rangabé 1855, ἀρ. 1150, σ. 643. *IG* II 1438. *IG* II² 4338. Müller 2010, 205, ἀρ. 3.9.

Βιβλιογραφία: Di Vita 1952-54, 153, σημ. 3, ἀρ. 9 (*SEG* 16, 168). Mikalson 1998, 110, σημ. 15. Holtzmann, 2003, 178, σημ. 7.

4ος αἰ. π.Χ.

- - - - - ς ὑπὲρ τ - -

[- - Π]αναθηναίσι[ς - -

[Ἀθηνᾶι τ]εῖ [Ἐ]ργάνει ἀνέθηκ[εν].

Οἱ στίχοι 1 καὶ 3 πού εἶναι βαθύτερα χαραγμένοι, εἶναι προγενέστεροι ἀπὸ τὸν 2ο στίχο, ὁ ὁποῖος χαραχθηκε προφανῶς ἀργότερα (Köhler). Ἀντιθέτως ὁ J. Müller (2010, 205-6, ἀρ. 3.9) ὑποστηρίζει ὅτι προγενέστερος εἶναι ὁ 2^{ος} στίχος.

Σχόλια: Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν πρώτη χάραξη τῶν στίχων 1 καὶ 3 πρόκειται γιὰ ἀνάθημα στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη. Ἡ προσθήκη τῆς λ. *Παναθηναίσις* ἐνδιαμέσως μπορεῖ νὰ δηλώνει ὅτι ἡ ἀναθέτις ἦταν ἐργαστίνα - ὑφάντρια τοῦ παναθηναϊκοῦ πέπλου.

85. EM 8752

Γ. Ύπογραφές Καλλιτεχνῶν (86-98)

86. EM 8788. Τμήμα βάσεως από πεντελικό μάρμαρο πανταχόθεν έλλιπής.

EM.

Ύψος 0,20, πλάτος 0,31, βάθος 0,16 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1- 2: 0,02, στ. 3: 0,016 μ.

Δημοσιεύσεις: Κουμανούδης 1860, 16, άρ. 29. *IG* II 1551. Löwy 1885, άρ. 81. *IG* II² 4900. Overbeck III 2014, 234, λ. 2061.

Βιβλιογραφία: G. Lippold, *RE* XII 2, 1997, λ. Λεωχάρης (2).

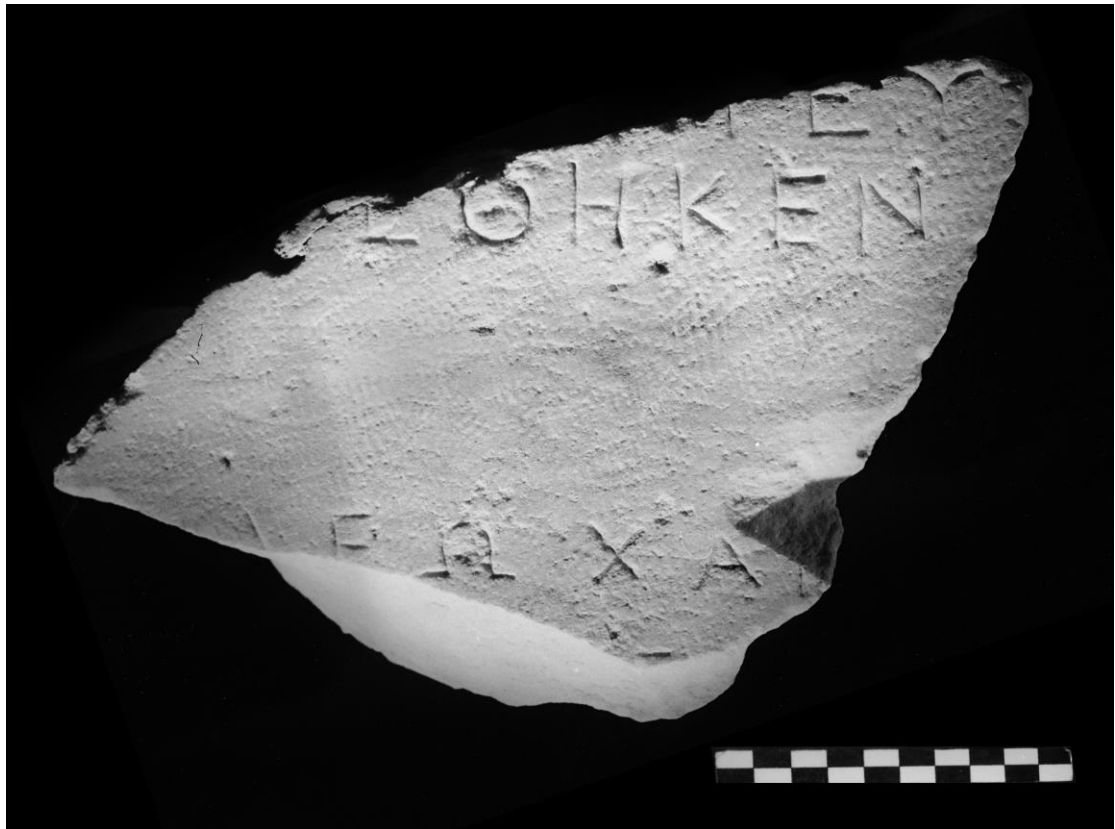
Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

----- ιεύς
[άν]έθηκεν.
vac..0,08
Λεωχάρ[ης]
4 [έποίησ]ε.

3 Λεωχάρ[ους] Kirchner **4** [έρ]γ[ον] Kirchner.

Σχόλια: Άναθέτης τοῦ όποίου σώζεται μόνον ή κατάληξη τοῦ δημοτικοῦ του –ιεύς, προσέφερε, προφανῶς γλυπτό άνάθημα, ὅπως συνάγεται από την ύπογραφή τοῦ γλύπτου Λεωχάρους.

Προσωπογραφικά: Για τόν Λεωχάρη βλ. Löwy 1885, άρ. 81. Traill *PAA*, τ. 11, 134-135, άρ. 607140. Donnay 1959, 300-308. Donnay 1959A. Πέππα-Δελμούζου 1980, 430-433.

86. EM 8788

87. EM 8819 (Ακρ. 2433). Τμήμα βάσεως (;) ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Σώζεται τμήμα τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ἐλαφρῆς ἀποκρούσεις.

Βρέθηκε στὶς 10 Ἰουλίου τοῦ 1839 στὶς ἀνασκαφῆς ἀνατολικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 224). EM.

Ὑψος 0,23, πλάτος 0,285, βάθος 0,11 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,01 (X) - 0,014 (P) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 224. Stefani 1846, 22-23. Rangabé 1855, ἀρ. 1115. Le Bas II, 1, 21, ἀρ. 154. Löwy 1885, ἀρ. 80. *IG* II 1622 = III 421. *IG* II² 4270. Overbeck III 2014, 236, λ. 2064.

Βιβλιογραφία: Beulé I, 333. Jahn-Michaelis 1901, 56, ἀρ. 53.

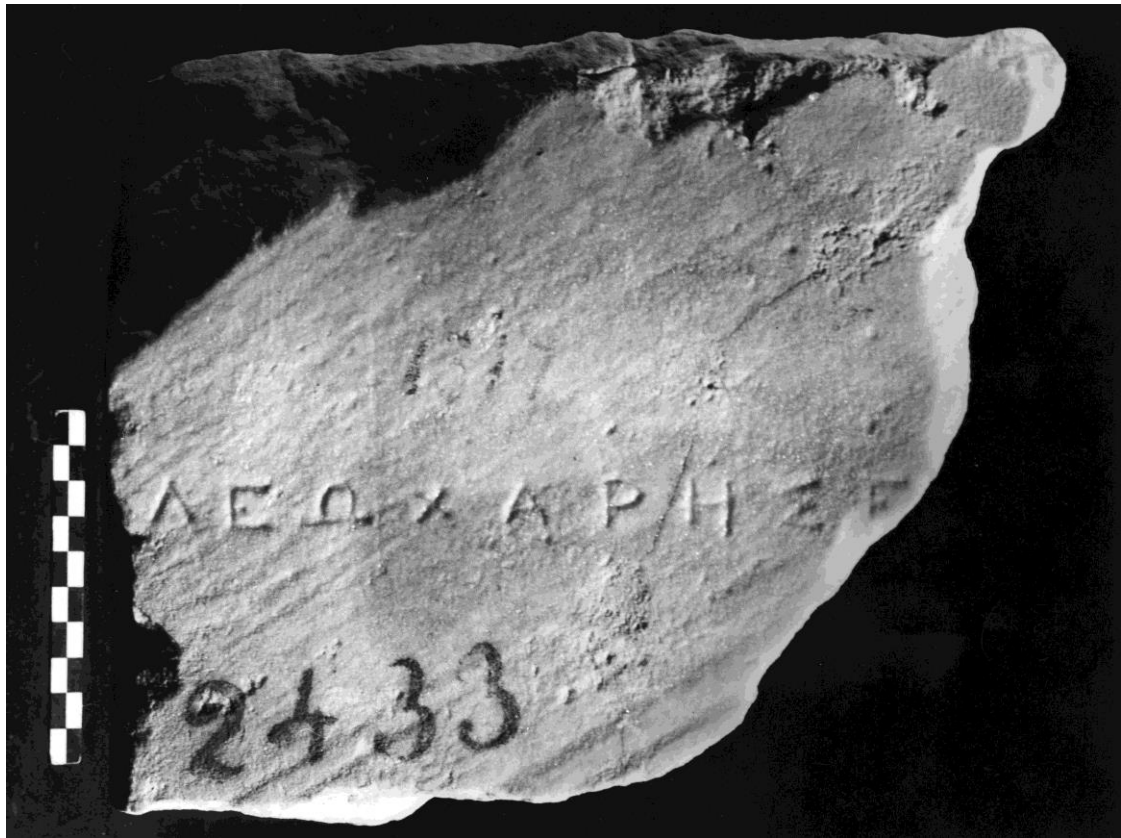
Φιλολογικὲς πηγές: Πλίν. *NH* 34, 50.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Λεωχάρης ἐ[πόησεν].

Σχόλια: Ἀναθέτης, τοῦ ὁποίου δὲν σώζεται τὸ ὄνομα, ἀνέθεσε προφανῶς ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου.

Γιὰ τὸν γλύπτη Λεωχάρη βλ. λ. 34, 86, 88.

87. EM 8819

88. EM 8782. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, τῆς ὁποίας σώζεται μέρος τῆς κάτω καὶ δεξιᾶς πλευρᾶς ποὺ φέρει ἀναθύρωση.

Βρέθηκε τὸ 1840 στὶς ἀρχαιολογικὲς ἐρευνες ποὺ ἔγιναν νοτίως τῶν Προπυλαίων. (Πιττάκης, *AE* 1842, 27, ἀρ. 921). EM.

Ύψος 0,09, πλάτος 0,225, πάχος 0,124 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1: 0,015, στ. 2: 0,008 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1842, φ. 27, 921. Stefani 1846, 24, ἀρ. 14. *IG* II 1534 = *IG* III 422. *IG* II² 4899. Overbeck III 2014, 233-4, λ. 2060.

Βιβλιογραφία: Löwy 1885, 79.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[----] ἐξ Οἴ [ου ἀνέθηκεν]

vacat 0,023

Λεωχάρ[ης ἐποίησεν]

Σχόλια: Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου σώζεται μόνον τὸ δημοτικὸ του (ἐξ Οἴ[ου]), πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἦταν Ἀθηναῖος πολίτης, ὁ ὁποῖος προφανῶς προσέφερε ἄγαλμα τοῦ γλύπτου Λεωχάρου, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή.

88. EM 8782

89. EM 8779 (Ακρ. 2172). Απότμημα βάσεως (;) από πεντελικό μάρμαρο. Σώζεται μέρος τῆς κάτω πλευρᾶς.

Βρέθηκε στις 11 Μαρτίου τοῦ 1853 στις ἀνασκαφές τοῦ Ε. Beulé δυτικῶς τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1928). EM.

Ύψος 0,10, πλάτος 0,17, πάχος 0,07 μ.

Ύψος γραμμ. στ. 1: 0,018, στ. 2: 0,013 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1928. *IG* II 1533. Löwy 1885, ἀρ. 425. *IG* II² 4907. Overbeck III 2014, 561, λ. 2430.

Βιβλιογραφία: *Künstlerlexikon* II, 425-6, λ. *Stratonides*.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[- - ἀνέθη]κεν.

[Στρατ]ωνίδης ἐ[ποίησεν].

Τις συμπληρώσεις τοῦ κειμένου ἔκανε ὁ U. Köhler βασιζόμενος στὴν *IG* II² 4373, στ. 4.

Σχόλια: Ἀναθέτης, τοῦ ὁποίου δὲ σώζεται τὸ ὄνομα, ἀνέθεσε προφανῶς ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τοῦ γλύπτου.

89. EM 8779

90. MA 13178. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς κατὰ τὸ κάτω μέρος, καθὼς καὶ τὴν δεξιὰ γωνία τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς.

Στὸ μέσον τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σώζεται ὑπογραφή τοῦ γλύπτου τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων (α), ἐνῶ στὸ κατώτερο τμῆμα τῆς ἔχει χαραχθεῖ τιμητικὴ ἐπιγραφή ρωμαϊκῶν χρόνων (β). Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζονται δύο ἀβαθεῖς κυκλικοὶ τόρμοι γιὰ τὴ στερέωση ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους. Ὁ ἀριστερὸς τόρμος διαμέτρου 0,15 μ. καὶ βάθους 0,09 μ. βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 0,22 μ. ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ τόρμο καὶ 0,19 μ. ἀπὸ τὴ δεξιὰ πλευρά. Σὲ ἀπόσταση 0,07 μ. δεξιὰ τοῦ πρώτου τόρμου, 0,12 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια καὶ 0,145 μ. ἀπὸ τὴ δεξιὰ πλευρά, ὑπάρχει ἄλλος ἀκανόνιστος τόρμος διαστάσεων 0,115 X 0,19 X 0,08 μ. (βάθος).

Βρέθηκε στὶς 30 Δεκεμβρίου τοῦ 1858, κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς βορείως τοῦ Παρθενῶνος, πλησίον τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας του (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3422).

Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ ΒΔ γωνία τοῦ Παρθενῶνος.

ῬΎψος 0,35, πλάτος 0,72, βάθος 0,53 μ.

ῬΎψος γραμμ. 0,09 (Ο) - 0,015 μ. (Λ).

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3422. Löwy 1885, ἀρ. 67. *IG* II² 4269. *IG* II² 4166. Tamaro 1921-22, ἀρ. 88. Graindor 1931, 61, ἀρ. 4. Blanck 1969, 81, ἀρ. Β 32. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 34. Overbeck III 2014, 32-33. λ. 1831.

Βιβλιογραφία: Muller-Dufeu 2002, 958, ἀρ. 2881. *Künstlerlexikon* II, 519 κ.έ., λ. *Xenoklees*. Krumeich 2010, 332, σημ. 14, 362 κ.έ.

Μέσα 4ου αἰ. π.Χ.

α

[Ζε]νοκλέης ἐπόησεν

1^{ος} αἰ. μ.Χ.

β

ἡ βουλή [τῶν Χ καί] ὁ δῆμ[ος]

Γάιον Ἀμβίβιον Βάλ[βον]?

α Για τὴν κατάληξη –κλέης βλ. Threatte, *GAI* II, 188.

Σχόλια: Ἀναθέτης, τοῦ ὁποίου δὲν σώζεται τὸ ὄνομα, ἀφιέρωσε ὀρειχάλκινο ἄγαλμα, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τοὺς τόρμους στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως καὶ τὴν ὑπογραφή

τοῦ γλύπτου. Τὸ βᾶθρο χρησιμοποιήθηκε σὲ δεύτερη χρῆση κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχῇ. Για τὸν γλύπτη Ξενοκλέα βλ. Löwy 1885, ἀρ. 67. *Künstlerlexikon* II, 519 κ.έ., λ. *Xenoklees*. Traill *PAA*, τ. 13, ἀρ. 731865.

90. MA 13178

90. MA 13178 Ἄνω πλευρά

90. ΜΑ 13178 – Λεπτομέρεια έπιγραφής

91. MA 13251 (ερυθρός άρ. 6127). Ὁρθογώνιο παραλληλεπίπεδο βάθρο ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἑλλιπὲς στὶς ἐμπρόσθιες γωνίες.

Σώζεται τμῆμα τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς, ἐνῶ μεγάλο τμῆμα τῆς κάτω δεξιᾶς γωνίας ἔχει ἀποκοπεῖ. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση. Τὸ κεντρικὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς φέρει βελονιές.

Βρέθηκε στὶς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 δυτικῶς τοῦ Ἐρεχθείου, ἀνατολικῶς τῆς βάσεως τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3389).

Βρίσκεται βορειοδυτικῶς τοῦ Ἐρεχθείου, στὸ Ἄρρηφόριο.

Ύψος 0,39, πλάτος 0,70, βάθος 0,70 μ.

Ύψος γραμμ. 0,01 (Ο) - 0,013 μ. (Ε).

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3389. Löwy 1885, ἀρ. 87. Jahn-Michaelis 1901, 116, ἀρ. 182. Tamaro 1921-22, ἀρ. 182. *IG II²* 4272. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 124. Overbeck II 2014, 548-49, λ. 1332.

Βιβλιογραφία: De Bonniec - De Santerre 1953, 280, ἀρ. 3. *SEG* 42, 178. Keesling 2007, 156. Keesling 2010, 316, σημ. 58.

Φιλολογικές πηγές: Πλίν. *NH* 34, 8, 5, 19.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ναυκύδης Ἀργεῖος ἐπόησε

Ναυκύδης: Peek, Loewy, Michaelis. [Γλ]αυκύδης: Hirschfeld, Köhler. Τὸ ἔκτυπο στὸ ἀρχεῖο τῶν *Inscriptiones Graecae* δείχνει καθαρὰ τὴν κάτω γωνία τοῦ Ν, ὁπότε ἡ συμπλήρωση Γλαυκύδης ἢ Λαυκύδης εἶναι λανθασμένη.

Σχόλια: Ὁ Löwy χρονολογεῖ τὴν ἐπιγραφή μετὰ τὴν μορφή τῶν γραμμάτων στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Τὸ ἐθνικὸ ἐπιβεβαιώνεται μόνον ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Πausanίου 6, 1, 3 καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς ἄλλες ἐπιγραφές ποὺ σώζουν τὸ ὄνομα (Overbeck II 2014, λ. 1332, 1333, 1337). Γιὰ τὸ ἀνάθημα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθεῖ τίποτε, γιὰτὶ δὲν σώζεται ἡ ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως. Συσχέτιση μετὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Φρίξου ποὺ ἀναφέρει ὁ Pausanias (1, 24, 2) δὲν ἀποκλείεται.

Προσωπογραφικά: Ὁ Ναυκύδης φέρεται ἀδελφὸς τοῦ Νεωτέρου Πολυκλείτου (Παυσ. 2, 22, 7). Ἔργασθηκε σὲ κατασκευὴ ἀνδριάντων ἀθλητῶν. (Löwy 1885, ἀρ. 81. Traill *PAA* 279, ἀρ. 276670. *RE* XVI, 2, 35).

91. MA 13251

91. MA 13251 Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

91. MA 13251 Ἄνω πλευρά

92. (Χωρίς ἀριθμὸ - IGII² 4273). Τμῆμα βάρου ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο.

Βρέθηκε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1858 στὶς ἀνασκαφές βορείως τοῦ Παρθενῶνος.
(Πιττάκης, *AE* 1858, φ. 50, ἀρ. 3437). Σήμερα λανθάνει.

Ὑψος 0,12, πλάτος 0,28, βάθος 0,25 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης *AE* 1858, φ. 50, ἀρ. 3437. Löwy 1885, ἀρ. 400. *IG*
II² 4273. Overbeck III 2014, 516, λ. 2375.

Βιβλιογραφία: Brunn 1860, 51, πίν. 33α. *Künstlerlexikon* I, 248.

Μετά τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

Ἐξήκ[εστος ἐποίησεν]

Προσωπογραφικά: Γιὰ τὸν γλύπτη Ἐξήκεστο βλ. *LGPN* II, 444. Muller-Dufeu
2002, 564 κ.έ., ἀρ. 166. *Künstlerlexikon* I, 248.

93. EM 9044. Τμήμα πεσσόσχημης βάσεως από ύμηττειο μάρμαρο, έλλιποῦς άνω και κάτω.

Η ένεπίγραφή έπιφάνεια είναι άποκρουσμένη και άπολεπισμένη.

Βρέθηκε στην Άκρόπολη (*IG II, Add. 1624c*)

Ύψος 0,395, πλάτος 0,272, βάθος 0,195 μ.

Ύψος γραμμ. 0,007 (Ο) - 0,009 μ. (Ε, Π).

Δημοσιεύσεις: Löwy 1885, άρ. 81. *IG II² 4274*. Overbeck III 2014, 545, λ. 2409.

Βιβλιογραφία: Overbeck 1868, 334-335, άρ. 1771-1774. Reisch 1919, 310-11. Θέμελης 1979, 118-153. Todisco 1997, 121-123 (*SEG 51, 216*). *Künstlerlexikon II*, λ. *Nikomachos* (III), 140. Muller-Dufeu 2002, 564, άρ. 1664-5. Μακρῆ 2004-9β, 109-115. Keesling 2012, 473-4, 489-490, 501.

Γ' τέταρτο 4ου αι. π.Χ.

Νικόμαχος έπόησεν

Σχόλια: Η ύπογραφή του γλύπτου άπαντᾶ άλλες δύο φορές: α) σε χορηγική βάση τρίποδος (*IG II² 3038*), ή όποία χρονολογεῖται τó τρίτο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ. (Μακρῆ) και β) στην πεσσόσχημη βάση άναθήματος τῆς Σϋήριδος, διακόνου τῆς Λυσιμάχης (*IG II² 3464*), που σύμφωνα με όρισμένους μελετητές (Reisch, Keesling) χρονολογεῖται τόν 4^ο αι. π.Χ. (380-350 π.Χ.), ένῶ κατά άλλους (Lewis, Aleshire, Kirchner) τόν 3^ο αι. π.Χ. (Keesling 2012). Η βάση αυτή είναι ίδιου τύπου και παρομοίων διαστάσεων με τó έν λόγω μνημεῖο. Άν δεχθοῦμε ότι τὰ δύο άνωτέρω μνημεῖα χρονολογοῦνται τόν 4^ο αι. π.Χ., ό γλύπτης Νικόμαχος μπορεί νά ταυτίζεται με τόν όμώνυμο ζωγράφο που αναφέρει ό Πλίνιος (*NH 35, 108-110*) (Reisch, Keesling). Η δράση του τοποθετεῖται μεταξύ του 370-320 π.Χ.

Ό μεγάλος κενός χῶρος κάτω από την έπιγραφή σημαίνει ότι ό λίθος μπορεί νά έφερε γραπτή παράσταση, ή όποία σήμερα δέν σώζεται.

93. EM 10944

94. MA 20415. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλειπῆς κατὰ τὸ ἄνω μέρος.

Τὴν κάτω παρυφὴ τῆς περιτρέχει εἰσέχον κυμάτιο. Στὴν ἄνω θραυσμένη ἐπιφάνεια ὑπάρχουν ἴχνη ἀσβεστοκονιάματος ἀπὸ μεταγενέστερη χρῆση τοῦ λίθου ὡς δομικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἐνεπίγραφη ὄψη εἶναι ἐξαιρετικῶς φθαρμένη καὶ διαβρωμένη.

Βρέθηκε στὶς 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 στὶς ἀρχαιολογικὲς ἐργασίαις ποὺ ἔγιναν βορείως τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3366).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ύψος 0,19, πλάτος 1,20, πάχος 0,60 μ.

Ύψος γραμμ. 0,01 (O) - 0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3366. *IG* II 1435. *IG* II² 4335. Ματθαίου κ. ἄ 1992, ἀρ.136. Müller 2010, 182, ἀρ. 1.12. Overbeck III 2014, 553, λ. 2418.

Βιβλιογραφία: Jahn-Michaelis 1901, 115, ἀρ. 101. Keesling 2007, 155.

350-300 π.Χ.

- - - ΙΑ . Ε - ε.1-2- ΟΝ . Ι - - -

[- - τὴν εἰ]κόνα τεῖ Ἀθηνᾶι. *vac.*

vacat 0,025

Κένχραμος : Πολύμνηστος : ἐποίησαν.

Σχόλια: Τὸ βάθρο στήριζε ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ἔργο τῶν γλυπτῶν Κενχράμου καὶ Πολυμνήστου. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου δὲν σώζεται σήμερα.

Γιὰ τοὺς γλύπτες βλ. Löwy 1885, ἀρ. 71. *Künstlerlexikon* I, 407, λ. *Κένχραμος* καὶ II, 296, λ. *Πολύμνηστος*. Muller-Dufeu 2002, 563, ἀρ. 1653. V. den Hoff 2003, 180, σημ. 66. Βλ. λ. **95**.

94. IG II² 4335

94. Λεπτομέρεια ἐπιγραφῆς

95. EM 9041. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Σώζεται ἡ κάτω πλευρά. Στὸ κατώτερο μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ὑπάρχει κυμάτιο ἡμικυλινδρικῆς διατομῆς, ὕψους 0,015 μ.

Βρέθηκε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1840 στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν Προπυλαίων (Ross 1855-1861, 200). EM.

Ύψος 0,33, πλάτος 0,295, βάθος 0,23 μ.

Ύψος γραμμ. 0,009 (Ο) - 0,014 (Σ) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 405. Ross 1841, 84. Ross 1855-1861, 200. Rangabé 1855, ἀρ. 1117. *IG* II² 4271. Overbeck III 2014, 554, λ. 2419.

Βιβλιογραφία: Stefani 1846, ἀρ. 16. Brunn 1888, 188, 400. *Künstlerlexikon* I, 407, λ. *Κέγχραμος* καὶ II, 296, λ. *Πολύμνηστος*. Muller-Dufeu 2002, 563, ἀρ. 1654.

Φιλολογικὲς πηγές: Πλίν. *NH* 34, 87.

350-300 π.Χ.

[Π]ολύμνηστος Κέν[χραμος]

ἐποίησαν

Σχόλια: Ἡ βάση ἔφερε ἄγαλμα, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὶς ὑπογραφὲς τῶν γλυπτῶν, ποὺ εἶναι ἐπιμελῶς χαραγμένες σὲ καλῶς λειασμένη ἐπιφάνεια στὸ κάτω μέρος.

Βλ. λ. 94.

95. EM 9041

96. MA 13271. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἐλλειπῆς στὸ κάτω ἀριστερὸ μέρος τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς καὶ κατὰ τὴν ἄνω ἐμπρόσθια ἀριστερῇ γωνία.

Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη χαράχθηκε ρωμαϊκὴ ἐπιγραφή (μέσα τοῦ 1ου αἰ. π.Χ.) μετὰ ἀπὸ ἀπόξεση παλαιότερης ἐπιγραφῆς. Κατὰ μῆκος τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς ἀριστερῆς στενῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἐπιγραφή τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (Κλειδικὸς Κινέου Λαμπτρέυ[ς]). Στὴν ἄνω πλευρά, ἢ ὁποῖα φέρει ἴχνη βελονιοῦ, σώζονται: στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς τὸρμος διαστάσεων 0,245 X 0,058 X 0,07 μ. (βάθος) γιὰ τὴν στερέωση στασίμου δεξιοῦ πέλματος ὀρειχαλκίνου ἀγάλματος, στὸ δεξιὸ μέρος τὸρμος διαστάσεων διαμ. 0,085 X 0,074 μ. γιὰ τὴν στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ ἄνετου μέλους. Κοντὰ στὸν τελευταῖο τὸρμο ὑπάρχει βάθυνση διαστάσεων 0,20 X 0,18 μ. γιὰ τὴν ἔνθεση μεταλλικοῦ ἀντικειμένου. Κατὰ μῆκος τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς σώζονται τὰ γράμματα ΗΙ. Στὴν κάτω πλευρὰ σώζονται δύο τὸρμοι γιὰ τὴν ἔνθεση τῶν ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος: ὁ ἀριστερὸς 0,225 X 0,12 καὶ ὁ δεξιὸς διαμέτρου 0,11 X 0,064 μ. (βάθος). Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση.

Βρέθηκε ἔμπροσθεν τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ Παρθενῶνος (G. Hirschfeld, *IG III* 611). Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ύψος 0,28, πλάτος 1,05, βάθος 0,60 μ.

Ύψος γραμμ. 0,012 (Ο) - 0,015 μ. (Κ).

Δημοσιεύσεις: Löwy 1885, ἀρ. 318. Tamaro 1921-22, ἀρ. 26. *IG II²* 4181. Ματθαίου κ. ἄ. 1992, ἀρ. 177.

Βιβλιογραφία: *SEG* 3, 245. Πρβλ. *SEG* 48, 724, ἀρ. 2194. Graindor 1927, 59-61, ἀρ. 1. Blanck 1969, ἀρ. 39. Muller-Dufeu 2002, 920, ἀρ. 27-66. *Künstlerlexikon II*, 320, λ. *Praxiteles V*. Keesling 2007, 156. Krumeich-Witchel 2009, 218 κ.έ., 225. Keesling 2010, 311-12. Krumeich 2010, 335-336.

Μέσα τοῦ 1ου αἰ. π.Χ.

α

Ὁ δῆμος
Γναῖον Ἀκερρώνιον
Πρόκλον Ἀνθύπατον
τῆς εἰς ἑαυτὸν εὐνοίας
καὶ κηδεμονίας ἕνεκα
Πραξιτέλης ἐποίησεν.

4^{ος} αἰ. π.Χ.

β

Στὸ ἄνω ἄκρο τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς
Κλειδικὸς Κινέου Λαμπτρεύ[ς]

γ

Στὴν δεξιὰ ἄκρη τῆς ἄνω πλευρᾶς
HI

Σχόλια: Ὁ Κλειδικὸς Κινέου Λαμπτρεύς ἦταν εἴτε ὁ γλύπτης τοῦ ἀγάλματος τῆς ἀποξεσθείσας ἐπιγραφῆς, ἢ ὁ ἀναθέτης τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. Ἐνδεχομένως τὸ πρῶτο ἄγαλμα ἦταν ἔργο τοῦ Πραξιτέλους I (4^{ου} αἰ. π.Χ.) καὶ ἡ ὑπογραφή του ἐπαναχαράχθηκε κατὰ τὴν ἐπαναχρησιμοποίηση τῆς βάσεως γιὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Γναίου Ἀκερρώνιου Πρόκλου, πρακτικὴ πὺν συνήθιζαν νὰ ἐφαρμόζουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ὁ Πραξιτέλης I ἦταν φημισμένος καὶ τὴν περίοδο αὐτή.

Γιὰ τὸν Κλειδικὸ Κινέου Λαμπτρέα βλ. *LGPN* II, 261, λ. *Κινέας* καὶ 263, λ. *Κλειδικὸς* (5). Traill *PAA*, τ. 10, 416, ἀρ. 575235. *APF*, ἀρ. 12883 (IV).

96. MA 13271

97. MA 13155. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Φέρει τέσσερις ἐπιγραφές διαφορετικῶν χρόνων. Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη ὑπάρχει ἐπιγραφή τοῦ 1^{ου} αἰ. π.Χ. πρὸς τιμὴν τοῦ Π. Κορνηλίου Λέντουλου, ἡ ὁποία ἔχει χαραχθεῖ στὴ θέση ἀποξεσθείσας ἐπιγραφῆς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ (II). Τὴν ἴδια ἐποχὴ χαραχθῆκε στὸ κάτω μέρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ἢ ὑπογραφή τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου (I). Στὴν ἄνω πλευρὰ ὑπάρχουν δύο τόρμοι γιὰ τὴν ἐνθεση ποδῶν ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους σὲ διασκελισμό. Ὁ ἀριστερὸς τόρμος γιὰ τὴν ἐνθεση τοῦ δεξιοῦ πέλματος ὀρειχαλκίνου ἀνδριάντος, σὲ ἀπόσταση 0,06 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ καὶ 0,085 μ. ἀπὸ τὴν ὀπίσθια πλευρὰ, ἔχει διαστάσεις 0,225 X 0,045-0,075 X 0,06 μ. (βάθος). Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς ἴδιας ἐπιφανείας ὑπάρχει τόρμος διαστάσεων 0,24 X 0,045-0,07 X 0,06 μ. (βάθος) γιὰ τὴ στερέωση τοῦ ἀριστεροῦ πέλματος τοῦ ἀνδριάντος καὶ ἐφαπτομένη σὲ αὐτὸν κυκλικὴ κοιλότητα διαμέτρου 0,14 καὶ βάθους 0,095 μ. Κοντὰ στὸν τόρμο ἐνθέσεως τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τοῦ ἀγάλματος χαραχθῆκαν δύο ἐπιγραφές τοῦ 100 π.Χ. περίπου ποὺ ἀναφέρουν τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ὄνομα (Ἀρχίνος Φανίου Ἐλευσίνιος) (III-IV). Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ φέρει ἀναθύρωση, ἐνῶ ἡ ἀριστερὴ φέρει τόρμους καὶ ἐγκοπές γιὰ τὴν ἐνθεση συνδέσμων πιθανῶς ἀπὸ τὴν χρῆση τοῦ λίθου ὡς ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους στὴ δυτικὴ θύρα τοῦ Παρθενῶνος.

Βρέθηκε ἐντοιχισμένη στὴ δυτικὴ θύρα (ρωμαϊκῶν χρόνων) τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀνατολικῶς τοῦ Παρθενῶνος, βορείως τοῦ παλαιοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως.

ῚΨος 0,27, πλάτος 1,20, βάθος 0,60 μ.

ῚΨος γραμμ. 0,01-0,02 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II² 4102. Κυπαρίσσης, 1927/28, 130, ἀρ. 3. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 5. Korres 1994a, 82, κ.ἑξ., ἀρ. MB 8. Overbeck III 2014, 535-539, λ. 2399.

Βιβλιογραφία: Schulz 2003, 186-189. Blanck 1969, 78, ἀρ. B 25. Perrin-Saminadayar 2007, 127. Keesling 2007, 149-150, 156. Shear 2007, 225-229. Keesling 2010, 315-317. Krumeich 2010, 333-335.

1ος αἰ. π.Χ.

II Ὁ δῆμος
Πόπλιον Κορνήλιον Λέντλον
Αὔγορα ἀρετῆς ἔνεκα.

I Κηφισόδοτος ἐποίησεν.

Περίπου 100 π.Χ.

Στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ λίθου

III Ἀρχίνος Φανίου Ἐλευσίνιος

IV Ἀρχίνος
Φανίου
Ἐλευσίνιος

Σχόλια: Ἐφόσον δὲν ὑπάρχει γλύπτης Κηφισόδοτος τὸν 1^ο αἰ. π.Χ., συνάγεται ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ καλλιτέχνη τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. ἐπαναχαράχθηκε, ὅταν ἡ πρώτη ἐπιγραφή ἀποξέσθη καὶ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ ἐπιγραφή. Ἐπειδὴ οἱ τόρμοι στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ βάρου δὲν δείχνουν σημεῖα μετακινήσεως τοῦ ἀρχικοῦ ἀγάλματος, ἴσως πρόκειται γιὰ ἐπαναχρησιμοποίηση τοῦ ἔργου τοῦ Κηφισοδότου νεωτέρου τὴν ὕστερη ἐλληνιστικὴ (γιὰ τὸν Ἀρχίνο Φανίου Ἐλευσίνιο) καὶ πάλι τὴν ρωμαϊκὴ περίοδο πρὸς τιμὴν τοῦ Π. Κορνήλιου Λεντούλου (Κορρές, Keesling). Ἐνδεχομένως νὰ ἀντικαταστάθηκε τὸ κεφάλι τοῦ ἀγάλματος τὴν ρωμαϊκὴ ἐποχὴ. Βλ. Πλίν. *NH* 35.2.4. Stewart 1979, 91, σημ. 22. Keesling 2007, 150, σημ. 62.

Γιὰ τὸν Κηφισόδοτο τὸν Νεώτερο βλ. *LGPN* II, 259. *Künstlerlexikon* I, 410-411. Schulz 2003, 186-193.

97. MA 13155

97. MA 13155 Λεπτομέρεια υπογραφής Κηφισοδότου

97. MA 13155 Ἄνω πλευρά

97. MA 13155 Ἀριστερή πλευρά

98. MA 13175. Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, σπασμένη σὲ δύο τμήματα (α, β) καὶ συγκολλημένη.

Λείπει τὸ κατώτερο μέρος τοῦ ἀριστεροῦ τμήματος. Στὸ δεξιὸ **α** χαράχθηκε τιμητικὴ ἐπιγραφή στὸν Μάρκον Λικίνιον Μάρκον (27 π.Χ.) σὲ δεύτερη χρήση.

α Βρέθηκε στὶς 20 Φεβρουαρίου 1840 στὶς ἀνασκαφὲς βορείως τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 374).

β Βρέθηκε στὶς ἀνασκαφὲς βορείως τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης *AE* 1840, ἀρ. 374 καὶ 750, *IG* III 572).

Παλαιὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως.

Ύψος 0,64, πλάτος 0,59, βάθος 1,57 μ.

Ύψος γραμμ. α. 0,031μ (ρωμαϊκὴ ἐπιγραφή) β. 0,013 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 374, 750. *IG* III 572. Tamaro 123. Oliver 1965, 51. *IG* II² 4118. *SEG* 22, 157. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 33.

4ος αἰ. π.Χ.

α

ὁ δῆμος

Μάρκον Λικίνιον Μάρκου

ὑὸν Κράσσον, ἀνθύπατον

καὶ αὐτοκράτορα, ἀρετῆς

ἔνεκεν κ[α]ὶ εὐνοίας.

β

[- - - - - επο]ίησεν.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ ὑπογραφή γλύπτου, τοῦ ὁποῖου δὲν σώζεται τὸ ὄνομα. Ὁ Κ.Σ. Πιττάκης δημοσίευσε πρῶτα τὸ ἐπάνω δεξιὸ τεμάχιο (α) τῆς ἐπιγραφῆς (*AE* 374) καὶ κατόπιν, ὅταν βρέθηκε καὶ τὸ ὑπόλοιπο, τὴν δημοσίευσε πλήρη (*AE* 750). Τὸ τεμάχιο β' ἦταν ἄγνωστο προηγουμένως.

Δ. Άβέβαια (99-114)

99. (Χωρίς ἀριθμὸ - IG II² 2965). Ὁρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Στὴν ἐμπρόσθια ὄψη κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴ ὑπάρχει στέφανος. Στὸ ὀπίσθιο μέρος τῆς βάσεως ὁ Α. Rogorelski ἀνακάλυψε ἄλλον στέφανο, ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὁποῖο διακρίνεται ἐπιγραφὴ (2).

Βρέθηκε δυτικῶς τοῦ νοτίου πύργου τῶν Προπυλαίων (Köhler 1880, 319).

Σήμερα λανθάνει.

Δημοσιεύσεις: Köhler 1880, 319, 5. *IG II² 2965*. Rogorelski 1923, 599 (*SEG* 3, 41, 155). *IG II³ 247*.

Βιβλιογραφία: Oliver 2007, 191.

400-350 π.Χ.

1 Ἡ φυλὴ τῶν ἱππέων
(στέφανος)

Στὴν ὀπίσθια πλευρά

2 Οἱ Δημόται
(στέφανος)

Σχόλια: Οἱ ἱππεῖς μιᾶς ἀπὸ τὶς δέκα φυλὲς τιμοῦν πιθανῶς τὸν φύλαρχό τους μὲ τὴν ἀνάθεση ἀνδριάντος του στὴν Ἀκρόπολη (Köhler). Οἱ ἱππεῖς εἶχαν δύο ἱπάρχους καὶ δέκα φυλάρχους. Οἱ φύλαρχοι ἐκλέγονταν κατὰ φυλὰς καὶ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς διοικοῦσε τοὺς ἱππεῖς τῆς φυλῆς του (Σακελλαρίου 2004, 201).

100. MA 7356 III 3. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἔλλιποὺς ἀριστερά, δεξιά καὶ πίσω.

Στὸ ἐμπρόσθιο τμήμα τῆς κάτω πλευρᾶς, σὲ ἀπόσταση 0,04 μ. ἀπὸ τὴν ἐμπρόσθια ὄψη, ὑπάρχει κυκλικὸς τὸρμος διαμέτρου 0,06 καὶ βάθους 0,01 μ. ἀπὸ μεταγενέστερη χρῆση τοῦ λίθου ὡς κατωφλίου θύρας. Δεξιά αὐτοῦ (σὲ ἀπόσταση 0,01 μ.) σώζεται σχεδὸν ὀρθογώνια κοίλανση μήκους 0,11, πλάτους 0,04 καὶ βάθους 0,005 μ. με ἴχνη μολύβδου. Ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι φθαρμένη καὶ ἀποκρουσμένη.

Ἀποθήκη γλυπτῶν ΝΜΑ.

Ύψος 0,14, πλάτος 0,31, βάθος 0,35 μ.

Ύψος γραμμ. 0,024 (Ο) - 0,029 μ. (Ε).

Δημοσιεύσεις: Tamaro 1921-22, ἀρ. 34. Ματθαίου κ.ἄ. 1992, ἀρ. 55.

Ἀρχές 4ου αἰ. π.Χ.

[----]εο ἐκ Κερ[αμέων].

Σχόλια: Σώζεται μόνον ἡ κατάληξη –εο τοῦ πατρωνύμου τοῦ ἀναθέτου ἀπὸ τὸν δῆμο τῶν Κεραμέων.

100. MA 7356 III 3

101. EM 8781. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, τοῦ ὁποίου σώζεται μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ἐλαφρὲς ἀποκρούσεις.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II 5, 1530b*). EM.

ῚΎψος 0,22, πλάτος 0,185, πάχος 0,16 μ.

ῚΎψος γραμμ.: στ. 1: 0,02, στ. 2-5: 0,009 (Ο,Θ) - 0,012 μ. (Φ).

Δημοσιεύσεις: *IG II² 4893*.

400-350 π.Χ.

- ΕΣΕΙΣ -

ΦΥ - -

Θ - - -

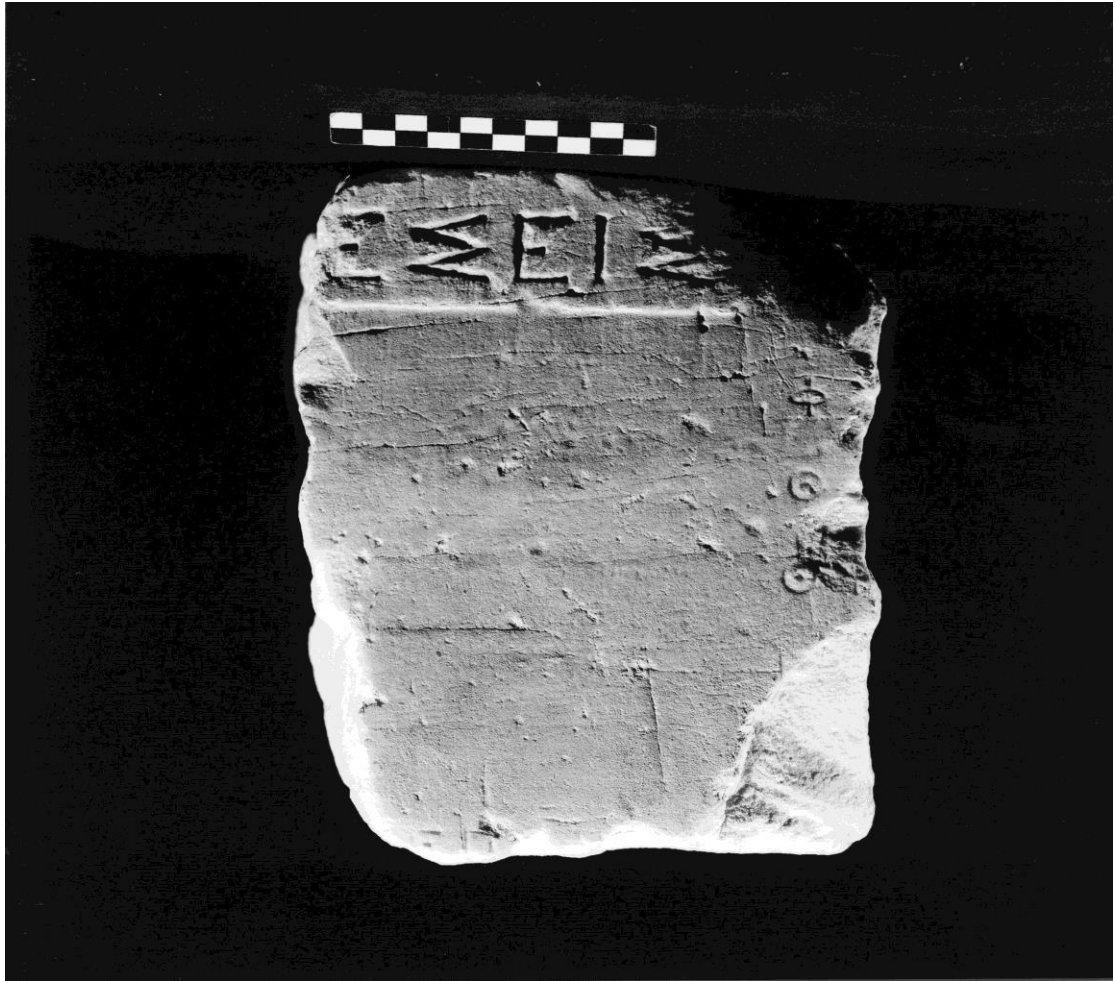
Θυ - - -

Κ - - -

---- ἐπόη[σε].

Φυ---/Θ-----/θυ[γάτηρ]/Κ[----- γυνή]? Kirchner

Σχόλια: Προφανῶς πρόκειται γιὰ ἀνάθημα γυναικός, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὶς προταθεῖσες ἀπὸ τὸν J. Kirchner συμπληρώσεις τῆς τρίτης λέξεως θυ[γάτηρ] καὶ τῆς τελευταίας γυνή.

101. EM 8781

102. EM 8733 (Ακρ. 1686). Απότμημα βάσεως (;) από ύμηττειο μάρμαρο, έλλιπές άριστερά, δεξιά και πίσω.

Η ένεπίγραφη έπιφάνεια φέρει άποκρούσεις κατά τόπους. Η κάτω πλευρά είναι δουλεμένη με ντισιλίδικο.

Βρέθηκε στην Άκρόπολη (*IG II 1309*). EM.

Ύψος 0,055, πλάτος 1,138, πάχος 0,098 μ.

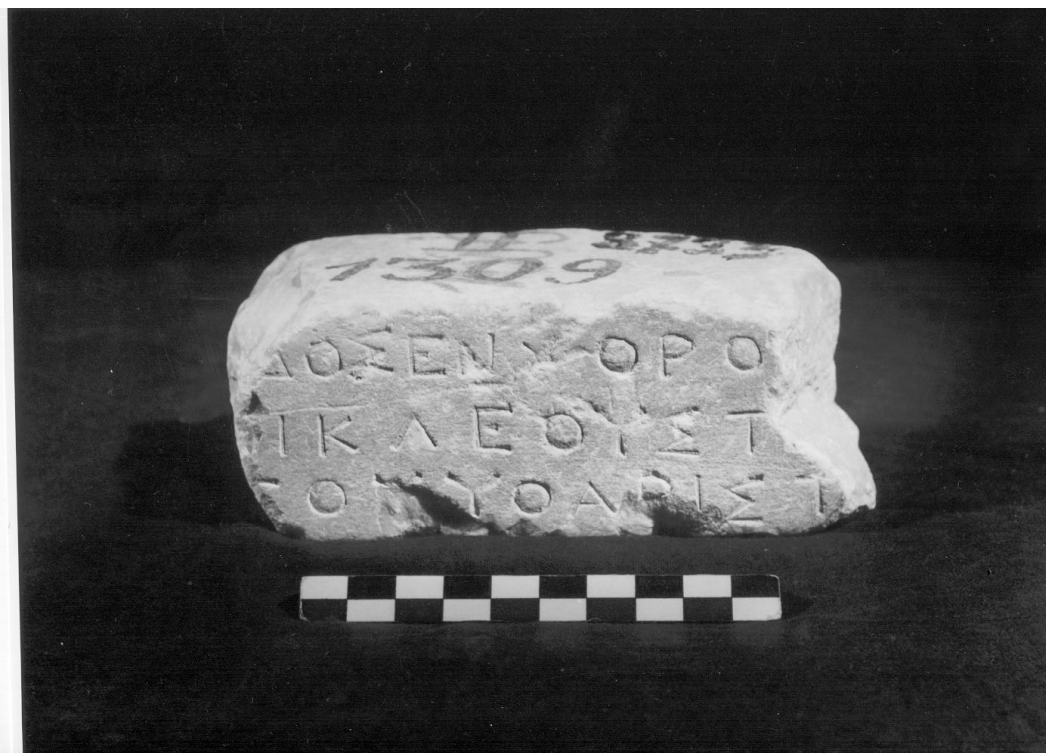
Ύψος γραμμ. 0,007 (O) - 0,009 μ.

Δημοσιεύσεις: Rangabé 1855, άρ. 990. Le Bas II, 1, άρ. 498. *IG II 1309*. Brinck 1886, 132, άρ. 42b. *IG II² 3139*.

Πρώτο ήμισυ του 4ου αι. π.Χ.

- - δος έν χορο[ίς - -]
- - ικλέους τ - -
- - του ύδ Άριστ - -

1 Πρβλ. τὸ έπίγραμμα Pal. Anth. XIII 28, στ. 1: πολλάκι δὴ φυλῆς Άκαμαντίδος έν χοροΐσιν ὤραι (Brinck).

102. EM 8733

103. EM 8975. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ ὑμήττειο μάρμαρο, ἐλλειπῆς ἀριστερά, δεξιά καὶ πίσω.

Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς ἄνω πλευρᾶς σώζεται τμῆμα τόρμου.

Βρέθηκε τὸ 1837 δυτικῶς τοῦ Ἐρεχθείου (Πιττάκης, *AE* 1856, ἀρ. 2813). EM.

Ὑψος 0,115, πλάτος 0,40, βάθος 0,165 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,021 μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1856, ἀρ. 2813. Rangabé 1855, ἀρ. 977. *IG* II 1233. *IG* II² 3021. *IG* II³ 544.

Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 628.

400-350 π.Χ.

- ος Ἀκάμαντ[ος - - - -]

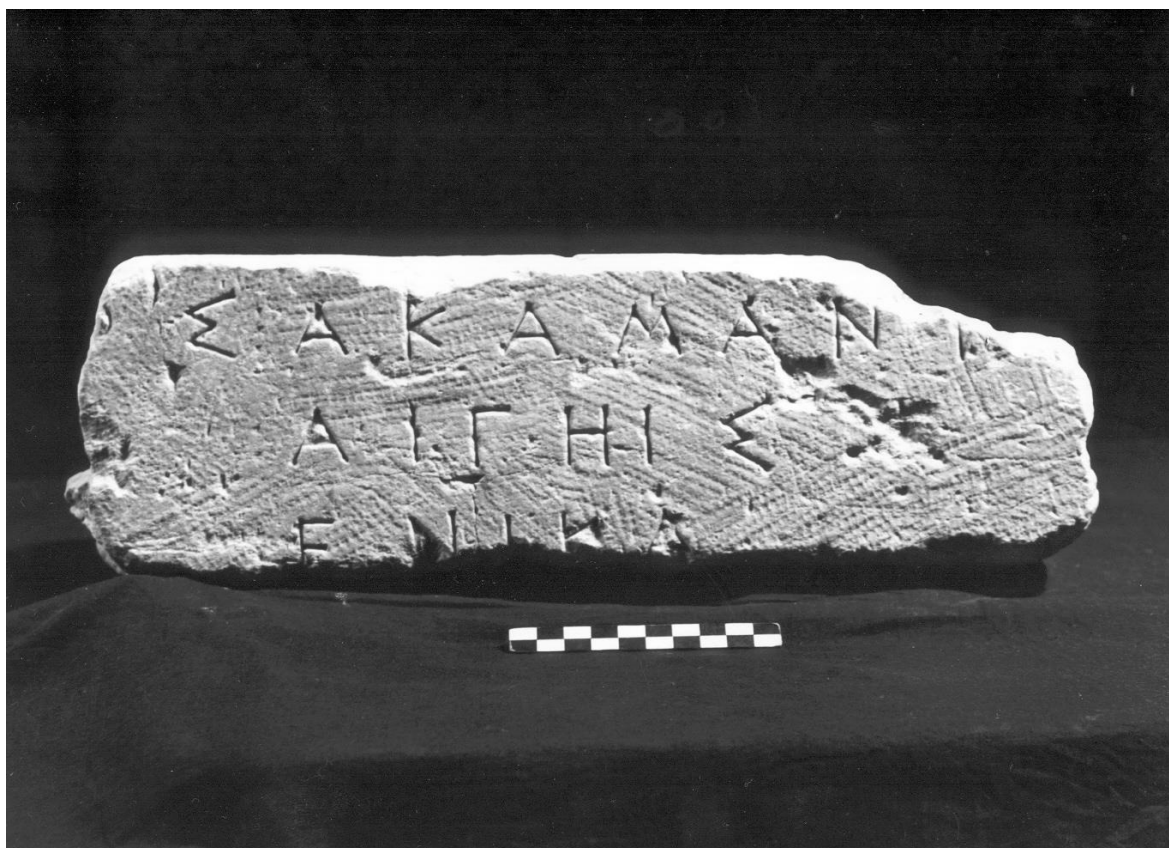
Αἰγῆς

ἐνίκα.

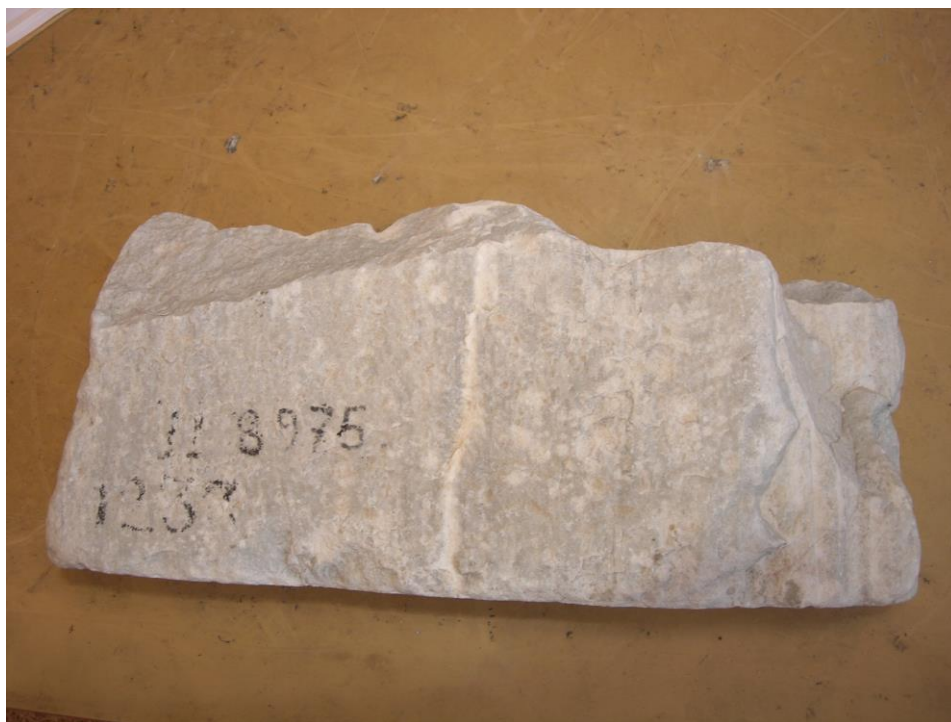
1 Ἀκάμαντ[ος ἐγυμνασιάρχαι:] Kirchner

Σχόλια: Δὲν εἶναι βέβαιο, ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀνάθεση νικητοῦ γυμνασιάρχου ἢ χορηγοῦ.

Προσωπογραφικά: Τὸ πατρώνυμο Ἀκάμας εἶναι σπάνιο. Ἄπαντᾶ στὴν Ἀττικὴ μία φορὰ τὸν 6ο αἰ. π.Χ. καὶ ἀργότερα τῆ ρωμαϊκῆ περιόδου (*LGPN* II, 17, λ. Ἀκάμας).

103. EM 8975

103. EM 8975 Ἄνω πλευρά

104. EM 8971. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, πανταχόθεν ἐλλίπες πλὴν τῆς ἄνω πλευρᾶς.

Στὴν ἄνω καὶ κάτω ἀπόληξιν σώζεται κυμάτιο.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη. EM.

Ύψος 0,19, πλάτος 0,16, βάθος 0,18 μ.

Ύψος γραμμ. Στ. 1-3: 0,022, στ. 4-5: 0,018 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 1272. *IG* II² 3031. Brinck 1906, 18, 31. *IG* II³ 540..

Ἀρχές τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

- - - - Ἐπιγέν[ος - - - ἔχο]-
[ρήγε. Πανδι]ονίς ἐ[νίκα. - - -]
- - - - ἐδίδα[σκε. - - ἦρχε].
vac. 0,020
- - - - ροίς βρ - - - -
5 - - - - ην καὶ - - - -
vac.

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

Σχόλια: Δὲν σώζεται ἡ ἐορτὴ καὶ ὁ ἀγῶνας στὸν ὁποῖο νίκησε ὁ χορηγός, ἐπομένως δὲν γνωρίζομε, ποῦ ἰδρύθηκε τὸ ἀνάθημα. Ἐντύπωση προξενεῖ τὸ ἐπίγραμμα στὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς (στ. 4-5).

104. EM 8971

105. EM 8976. Τμήμα κυλινδρικής βάσεως από πεντελικό μάρμαρο, πανταχόθεν έλλιποῦς πλὴν τῆς ἄνω πλευρᾶς.

EM.

Ύψος 0,12, πλάτος 0,48, βάθος 0,12 μ.

Ύψος γραμμ. Στ. 1-2: 0,022, στ. 3-4: 0,033 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 1284. *IG* II² 3035. Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1840, ἀρ. 416. Brinck 1906, 13, 15. *IG* II³ 542.

Βιβλιογραφία: Οικονομίδης 1959-60, 7-10. *APMA* 5, 2010, ἀρ. 2841, 444.

Γύρω στὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[- - - - - ἀνέθηκε χορηγῶν νικήσας ἀνδράσιν? - - ἴδι φ]υλῆι. 3 Φιλόστ[ρατος- - -]

[- - - - - ἐδίδασκε. - - - - - η]ῦλε. [ἐχο]ρήγ[ε - - -]

- - -

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν J. Kirchner.

Σχόλια: Δὲν σώζεται ἡ ἐορτὴ καὶ ὁ ἀγῶνας στὸν ὁποῖο νίκησε ὁ χορηγός, ἐπομένως δὲν γνωρίζομε, ποῦ ἰδρύθηκε τὸ ἀνάθημα.

105. EM 8976

106. EM 5633 (Ακρ. 1594). Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως πεντελικοῦ μαρμάρου, ἔλλιποῦς ἀριστερά, δεξιά καὶ πίσω.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται τμήμα κυκλικοῦ τόρμου βάθους 0,15 μ. με ἴχνη τρυπάνου.

Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη με βελόνι καὶ φέρει βάθυνση στὸ κάτω μέρος τῆς ἀπὸ δευτέρα χρήση τοῦ λίθου.

Βρέθηκε τὴν 1^η Σεπτεμβρίου 1858 στὴν Ἀκρόπολη (Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3734). EM.

ῚΎψος 0,215, πλάτος 0,305, βάθος 0,145 μ.

ῚΎψος γραμμ. 0,02-0,025 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG* II 1279. *IG* II² 3061. Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3734. Brinck 1906, 11. *IG* II³ 548.

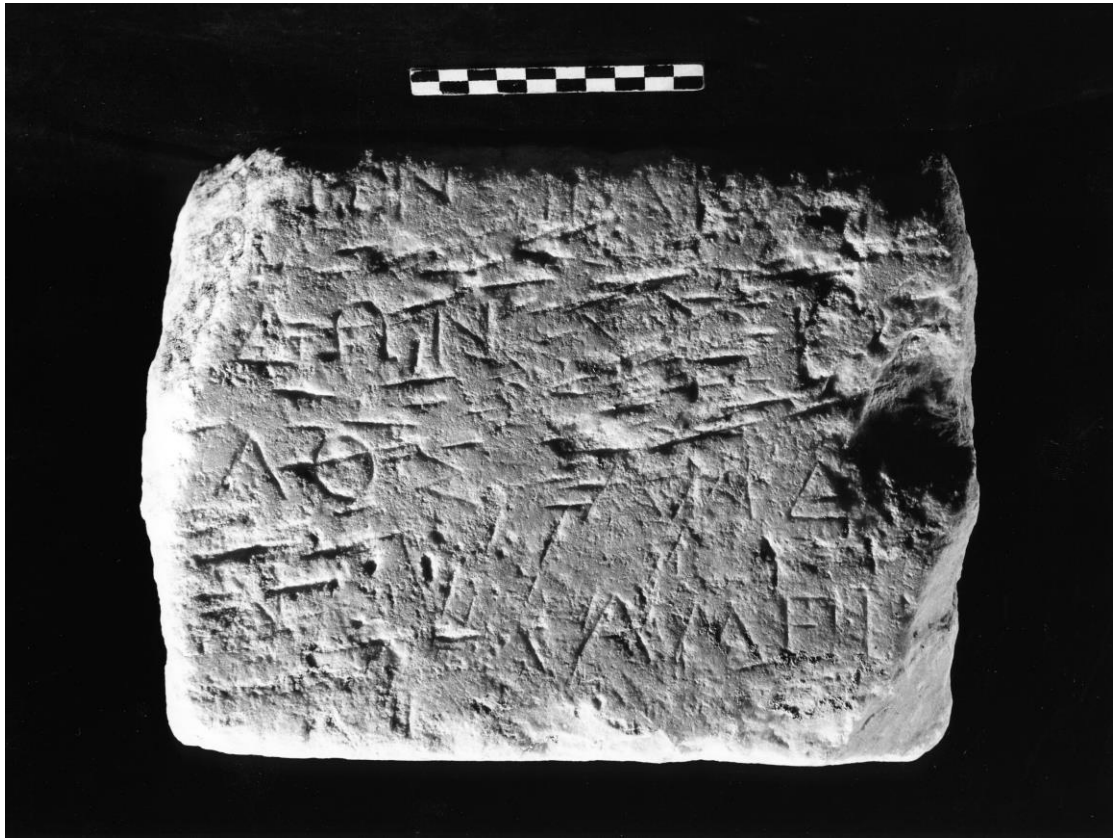
Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 1269, 176.

4^{ος} αἰ. π.Χ.

[- - - - - χορηγ]ῶν	5	Ἄρχ - - - - -
[ἐνίκα - - - ἴδι παί]δων.		χορ[ηγῶν ἐνίκα - - - ἴδι]
[- - - ηῦλει . - - -]λος		ἀνδ[ρῶν - - - ηῦλει].
[- - - ἐ δ ἰ δ α σ κ ε] ν.		Ἄμειν[- - - - ἐδίδασκεν].

Οἱ συμπληρώσεις ὀφείλονται στὸν U. Köhler.

Σχόλια: Δὲν σώζεται ἡ ἐορτὴ καὶ ὁ ἀγῶνας στὸν ὁποῖο νίκησε ὁ χορηγός, ἐπομένως δὲν γνωρίζομε, ποῦ ἰδρύθηκε τὸ ἀνάθημα.

106. EM 5633

107. EM 8727+8728. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, συγκολλημένο ἀπὸ δύο τεμάχια, ἔλλιπες ἄνω καὶ κάτω.

Βρέθηκε κοντὰ στὸ Ἐρέχθειο (Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 179). EM.

Ύψος 0,18, πλάτος 0,274, πάχος 0,08 μ.

Ύψος γραμμ. 0,004 (O, Θ) - 0,008 μ. (P)

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839, ἀρ. 179. *IG* II 1302. Kaibel 1878, ἀρ. 940. *IG* II² 3022. Makres 1994, 254, 258, 288, 293, ἀρ. P 7+T 26. *IG* II³ 545..

Βιβλιογραφία: Mommsen 1898, 101. Wilson 2000, 38, 216, 247. Shear 2001, 331-334. *APMA* 5, 2010, ἀρ. 752.

Μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[- - - - -]
[- - - - -] ἄδι καὶ ε[ύ]-
[ανδρ]ῖα! Π[α]ναθήναια, παι-
[σί] Θαργήλια.

vac. 0,015

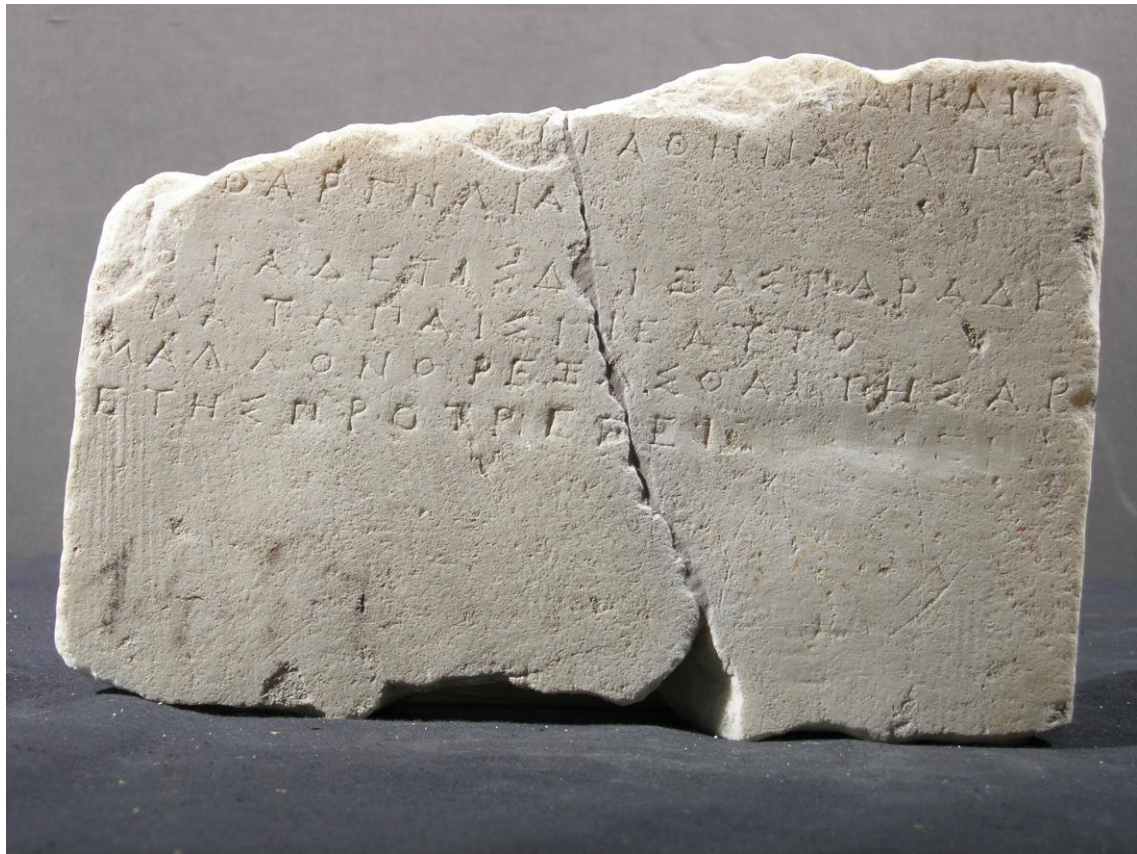
5 [Τ]οιάδε τις δείξας παραδε[ί]-
γματα παισὶν ἑαυτῶ
μᾶλλον ὀρέξασθαι τῆς ἀρ-
ετῆς προτρέπει. [. . . πει]

vac.

1-3 [Ὁ δεῖνα ἀνέθηκεν χορηγῶν νικήσας?]/[ἀνδράσι λαμπ]ἄδι καὶ ε[ύ]/[ανδρ]ῖα!
Wilhelm, Kirchner. 8 μετὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου ὑπάρχει ἀπόξεση.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα μετὰ ἀπὸ νίκη σὲ ἀγωνίσματα δύο ἑορτῶν: σὲ λαμπαδηδρομία καὶ εὐανδρία στὰ Παναθήναια καὶ σὲ διθύραμβο στὰ Θαργήλια. Εἶναι ἀβέβαιο, ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀνάθημα χορηγοῦ, ἢ γυμνασιάρχου (Μακρῆ). Οἱ J. Kirchner, A. Wilhelm, J. Shear καὶ P. Wilson θεωροῦν ὅτι εἶναι χορηγικὸ μνημεῖο. Ἡ συμπλήρωση τῶν ἀγωνισμάτων εἶναι ἀβέβαιη (στ. 2-3). Ἡ εὐανδρία ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} καὶ ἕως τὸν 2^ο αἰῶνα π.Χ. ἀπαντᾷ ὡς ἀγώνισμα τῶν Παναθηναίων ὀργανωμένο κατὰ φυλάς (Ἀθήναιος 13, 565. Ξενοφῶν, *Ἀπομνημονεύματα*, 3, 3, 12. Δείναρχος 16,

ἀπόσπ. 3. Φιλόχορος, *FGrHist* 328 F102. Ἀνδοκίδης 4, 42. Shear 2001, 331-334. Wilson 2000, 38). Πρόκειται μᾶλλον γιὰ ἕναν ἀνδρικό «διαγωνισμό ὁμορφιάς», ἕνα εἶδος ἀκροβατικῆς-στρατιωτικῆς ἐπιδείξεως με ἀσπίδες καὶ ἄλματα ἀνάμεσα σὲ ἵππους, ἕνας διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν φυλῶν ἢ μᾶλλον μεταξὺ ομάδων φυλετῶν προκειμένου νὰ βραβευθοῦν τὰ φυσικὰ προσόντα τους. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀναφέρονται ὡς ἔπαθλα γιὰ τὴν νικήτρια φυλὴ ἕνα βόδι (*IG* II² 2311, στ. 87), ἐνῶ γύρω στὸ 330 π.Χ. ἀσπίδες (Ἀριστοτ. *Ἀθηναίων Πολιτεία* 60.3).

107. EM 8727+8728

108. EM 2722. Τμήμα ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης στήλης ἢ βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἔλλιπες κατὰ τὸ ἀριστερὸ καὶ ἄνω μέρος.

Στὸ ἀριστερὸ θραυσμένον τμήμα τοῦ λίθου, τὴν κάτω καὶ δεξιὰ πλευρά, σώζονται ἴχνη κουρασανιοῦ, πιθανῶς ἀπὸ τὸν ἐντοιχισμό τοῦ λίθου σὲ δεύτερη χρῆση. Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια φέρει ἀποκρούσεις καὶ ἰζήματα.

Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη (*IG II² 3024*). EM.

Ὑψος 0,195, πλάτος 0,265, πάχος 0,12 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,013 (O) - 0,018 μ.

Δημοσιεύσεις: *IG II² 3024*. Makres 1994, 256-8, 294, ἀρ. P 9.

Ἀναφορά: *RE VII*, 1912, 1987, στ. 43.

Μετὰ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

[- - - - -] εἰς non στοιχ.
[- - - - - γυμ]νασίαρχοι
- - - - - φιλος Μνησιφίλου - - -
- - - - - ν Χαρίνου Ἐρχ[ιεύς].

I [οἱ ἠιρημένοι] εἰς: Ἡ συμπλήρωση ἔγινε ἀπὸ τὸν J. Kirchner βάσει τῆς *IG I³ 82*, στ. 35: [ἦοι δὲ γυμνασίαρ]χοι ἦοι ἡειρεμένοι ἐς τὰ Προμέθια.

Σχόλια: Δὲν εἶναι βέβαιο, ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀναθηματικὸ μνημεῖο. Ἐφόσον ἡ ἐπιγραφὴ ἔφερε κεφαλίδα ἀποσπασματικῶς σωζόμενη, στὴν ὁποία ἀναφερόταν πιθανῶς ἡ ἐορτὴ στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ γυμνασίαρχοι καὶ ἀκολουθοῦν δύο ὀνόματα, πρόκειται μᾶλλον γιὰ κατάλογο νικητῶν γυμνασιαρχῶν (Makres 1994).

108. EM 2722

109. EM 10659. Ὄρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ ἑλευσίνιο μάρμαρο, ἑλλιπῆς κατὰ τὸ ἄνω ἀριστερὸ γωνιαῖο τμήμα.

Στὴν ἄνω πλευρὰ σώζεται ὀρθογώνιος τὸρμος διαστάσεων 0,125 X 0,150 X 0,07 μ. (βαθ.). Στὸ μέσον περίπου τῆς κάτω πλευρᾶς σώζεται ὀρθογώνιος τὸρμος διαστάσεων 0,05 X 0,06 μ. περίπου γιὰ τὴν στερέωση τῆς βάσεως σὲ ὑποκείμενο λίθο.

Ὁ Πιττάκης εἶδε τὴν ἐπιγραφή στὶς 18 Ὀκτωβρίου τοῦ 1857 στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, στὴν περιοχὴ τῶν *Λιμνῶν* (*AE* 1857, ἀρ. 3214). Μὲ τὸν ὄρο *Λίμναι* ἢ *Λήναιον* ὁ Πιττάκης ἐννοοῦσε τὴν περιοχὴ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου κοντὰ στὴν ἐκκλησία τοῦ Αγ. Γεωργίου (βλ. *Pittakys* 1835, 210, 466), ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχὴ ποὺ ἐκτεινόταν ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἕως τὴν ὁδὸ τῶν Τριπόδων καὶ τὸν λόφο τῶν Μουσῶν (*Pittakys* 1835, 220. *Makres* 1994, 293-4, ἀρ. PG 8). EM.

Ύψος 0,20, πλάτος 0,45, πάχος 0,43 μ.

Ύψος γραμμ. 0,008 (O) - 0,013 μ. (P, E).

Δημοσιεύσεις: *Pittakys* 1835, 466. *Rangabé* 1855, ἀρ. 1071. Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1857, ἀρ. 3214. *Le Bas* II, 1, 534 bis. *IG* II 1181. *IG* II² 3023. *Makres* 1994, 254, 255, 257-258, 293-4, ἀρ. PG 8. *IG* II³ 432.

Βιβλιογραφία: Löwy 1885, ἀρ. 411. Michel 1927, ἀρ. 1617.

Αναφορά: *RE* VIII, 741, στ. 28.

338/7 π.Χ.

[Ἐ]ρμῆ Ἐναγωνίωι Αὐτοσθε[νίδης]

non στοιχ.

Αὐτοσθε[νίδου] Ζυ[π]εταιῶν ἀνέθη[κε]

[γυμ]νασιαρχήσας Κεκροπίδι φυλῆι

[εἰς Πα]ναθήναια τὰ Μεγάλα, στεφανωθ-

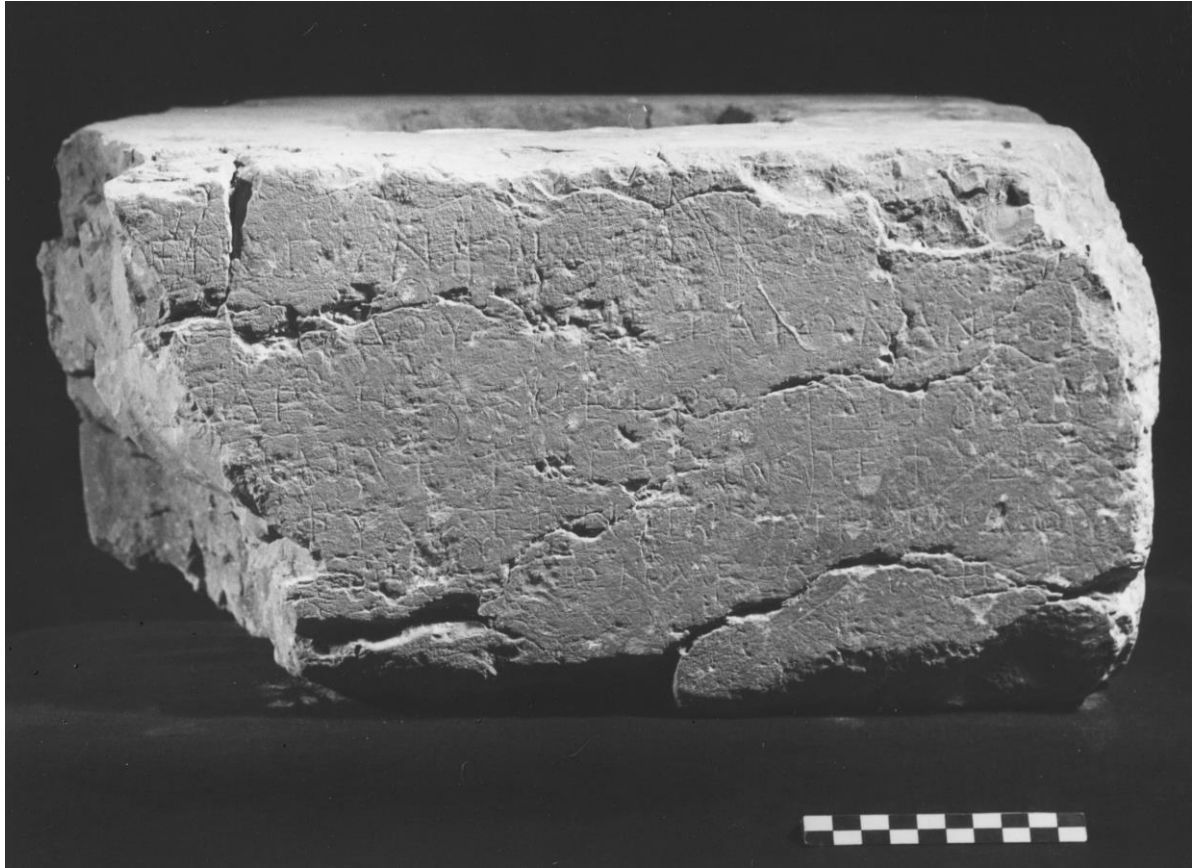
5 [εἰς ὑπὸ] τῶν φυλετῶν ἐπὶ Χαιρώνδου

[ἄρχοντος. ὁ δὲ] κοσμῶν με εὐ[τ]υ[χ]ήσε[ι].

Σχόλια: Τὸ ἀνάθημα εἶναι ἀσυνήθιστο, γιὰτὶ ἀπευθύνεται στὸν Ἐρμῆ Ἐναγωνίω. Ἄν καὶ ὁ Πιττάκης εἶδε τὸ μνημεῖο στὴ νότια κλιτὸ τῆς Ἀκροπόλεως, πιθανότατα εἶχε ἰδρυθεῖ στὴν Ἀκρόπολη, ἐφόσον ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει νίκη στὰ Μεγάλα Παναθήναια. Αἰτία τῆς ἀναθέσεως εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἀνάληψη τῆς γυμνασιαρχίας

ἀπὸ τὸν Αὐτοσθενίδη, ἀλλὰ καὶ ἡ στέφανωσή του ἀπὸ τοὺς φυλέτες τῆς φυλῆς
του, τῆς Κεκροπίδος. Ἡ βάση στήριζε μικρὴ ἑρμαϊκὴ στήλη.

Γιὰ τὴν ἐπωνυμία τοῦ Ἑρμοῦ Ἐναγώνιος βλ. Πίνδ. Π. 2, 10. Αἰσχ. ἀπόσπ. 401.
Σιμων. π. Ἀθῆν. 11, 490.

109. EM 10659

109. EM 10659 Άνω πλευρά

110. MA 3012. Ἀριστερὸ τμήμα ὀρθογωνίου ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου, ἔλλιπες κατὰ τὸ δεξιὸ μέρος. Σώζεται ἡ ἀριστερὴ παραστάδα, μικρὸ τμήμα τοῦ ἐπιστυλίου καὶ τῆς στεγόμορφης ἐπιστέψεως.

Ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ εἰκονίζονται: νέος μὲ ἱμάτιο πρὸς τὰ δεξιὰ μπροστὰ στὴν ἀριστερὴ παραστάδα, ἐπάνω στὴν ὁποία σώζεται ἀποσπασματικῶς ἡ ἐπιγραφή -ικοπ/ος, ἐνῶ στὸ ἀντίστοιχο μέρος τοῦ ἐπιστυλίου ἡ ἐπιγραφή Λεον[---]. Ὅπως συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν χειρονομία χαιρετισμοῦ πιθανῶς εἶναι ὁ ἀναθέτης. Δεξιὰ του μία μεγάλη γυναικεία μορφή μὲ μακρὸ χιτῶνα καὶ ἱμάτιο πρὸς τὰ δεξιὰ. Πρὸς αὐτὴν στρέφεται ἓνας γυμνὸς νέος, πὺ στέκει μπροστὰ σὲ ὀρόσημο ἱεροῦ. Ἀπλώνει τὸ δεξιὸ χέρι πρὸς τὴ γυναῖκα, κρατώντας κάτι, ὅπως δείχνει ἡ ὀπή ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ του. Ἀνάμεσα στὶς δύο μορφὲς γονατιστὸς ἓνας νέος μὲ ἱμάτιο, σκύβει πρὸς μία ξαπλωμένη μορφή, τῆς ὁποίας διακρίνονται τὸ κεφάλι καὶ τὸ δεξιὸ χέρι ὑψωμένο, ἴσως ἓνα νεογέννητο;. Ἡ κάτω πλευρὰ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη, φέρει τμήμα ἐπιμήκους τόρμου μήκους 0,05, πλάτ. 0,01 καὶ βάθους 0,01 μ., μέσα στὸν ὁποῖο ὑπάρχει κυκλικὴ ὀπή διαμ. 0,01 μ.

NMA.

ῚΎψος 0,437, πλάτος 0,25, πάχος 0,09 μ.

ῚΎψος γραμμ. 0,06 (I, O) - 0,08 μ. (K).

Τρίτο τέταρτο 4^ο αἰ. π.Χ.

Στὸ ἐπιστύλιο

Λεον[τὶς ----]

Στὴν ἀριστερὴ παραστάδα

[----]ικοπ/ος

BM 813 (GR 1864.2-20.11). Δεξιὸ τμήμα ὀρθογωνίου ἀναγλύφου, ἔλλιπες ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, τὸ ὁποῖο σώζει τμήμα ἐπιστυλίου καὶ στεγόμορφης ἐπιστέψεως. Ἀπὸ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ σώζεται τμήμα βωμοῦ, ἀριστερὰ τοῦ ὁποῖου στέκεται νέος μὲ ἱμάτιο, πὺ κρατᾷ ἓναν μικρὸ πυρσὸ (λαμπάδα) γιὰ νὰ ἀνάψει τὸν βωμό. Πίσω ἀπὸ αὐτὸν ἓνας γενειοφόρος ἄνδρας μὲ ἀνάλογη ἐνδυμασία καὶ στέμμα στὴν κεφαλὴ (;), πιθανῶς ὁ ἄρχων βασιλεὺς ἢ ὁ γυμνασιάρχος (;), στεφανώνει τὸν νέο (;). Πίσω του στέκονται τρεῖς γυμνοὶ νέοι. Ὁ πρῶτος καὶ ὁ τρίτος γενειοφόροι νέοι φαίνεται νὰ συνομιλοῦν, ἐνῶ ὁ δεῦτερος ἀγένειος ἀνάμεσά τους βλέπει πρὸς τὴ σκηνὴ τῆς θυσίας.

Βρετανικό Μουσείο.

Ύψος 0,455, πλάτος 0,32, πάχος 0,085 μ.

Δημοσιεύσεις: Hicks 1874, ἀρ. 41. Le Bas II 1, 58. Sybel 1881, 6930, 6740. Schöne 1872, ἀρ. 109. Walter 1923, ἀρ. 213-213a, 100-102. Μπούσκαρη, *Μουσείον Ἀκροπόλεως*, ἀρ. 3012, 184, εἰκ. 367. *IG* II² 2974. Palagia 2000, 403-408. *IG* II³ 331.

Βιβλιογραφία: Rouse 1902, 176. Walter 1915, Beibl., 95. Culasso Gastaldi 2009, 118 μὲ σημ. 13.

Τρίτο τέταρτο 4^{ου} αἰ. π.Χ.

Στὸ ἐπιστόλιο

[---λ]αμπάδι νικήσας γυμνασιαρχῶν [ἀνέθηκεν].

Σχόλια: Τὰ δύο ἀνάγλυφα συσχέτισε ὁ Ο. Walter, παρόλο ποὺ τὸ θέμα τους εἶναι διαφορετικὸ καὶ δὲν ἔχουν σημεῖο ἐπαφῆς. Ἡ Ὁ. Παλαγγιᾶ θεώρησε ὅτι τὰ δύο ἀνάγλυφα δὲν συσχετίζονται λόγω τῶν διαφορετικῶν διαστάσεων τους, ἀλλὰ κυρίως λόγω τοῦ διαφορετικοῦ θέματός τους. Ἡ σκηνὴ στὸ ἀριστερὸ ἀνάγλυφο θεωρήθηκε ὅτι λαμβάνει χώραν στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ γονατιστὸς ἄνδρας ποὺ σκύβει νὰ σηκώσει ἓνα νεογέννητο ἐνώπιον δύο ἀναθετῶν καὶ μιᾶς θεϊκῆς μορφῆς ἐρμηνεύθηκε ὡς ἡ γέννηση τοῦ Ἐριχθονίου. Σύμφωνα μὲ τὴν Ὁ. Παλαγγιᾶ ἡ σύνθεση στὸ ἀνάγλυφο τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου εἰκονίζει πιθανῶς τὸ ἄναμμα τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἀπὸ τὸν νικητὴ ἀθλητὴ σὲ λαμπαδηδρομία τῶν Μ. Παναθηναίων.

Σύμφωνα μὲ τὴν Ἀ. Μακρῆ (per epistulam), ἐὰν τὰ δύο τεμάχια δὲν συνανήκουν, τὸ ὁποῖο θεωρεῖ πιθανότερο, τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου εἶναι ἀνάθημα τοῦ γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων μετὰ ἀπὸ νίκη λαμπαδηδρομίας ποὺ ἔλαβε χώρα σὲ ἀγῶνες, ὅπου συμμετεῖχαν οἱ ἔφηβοι καὶ ὄχι σὲ ἀγῶνες τῶν Μ. Παναθηναίων, ὅπου συμμετεῖχαν οἱ ἀθλητὲς σὲ κατηγορίες παιδῶν, ἀγενείων καὶ ἀνδρῶν. Ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι στὴν ἐπιγραφή δὲν ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς ὡς νικήτριας, ὅπως συνηθίζεται σὲ ἀναθέσεις γυμνασιάρχων ἀπὸ

τὰ Μ. Παναθήναια (βλ. λ. **18**), ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ γυμνασιάρχου (βλ. παρόμοια ἀνάθεση γυμνασιάρχου τῶν ἐφήβων τῆς ἰδίας ἐποχῆς: D. Lewis-O. Palagia, *BSA* 84, 1989, 333-344).

110. MA 3012

110. MA 3012

Fig. 1. — Votive relief of a gymnasiarch. British Museum 813
(GR 1864.2-20.11). *IG II²* 2974
(photo courtesy of the Trustees of the British Museum).

110. BM 813

110. MA 3012 Λεπτομέρεια άνω άριστερης γωνίας

111. MA 4078 (4070). Ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδη βάση ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο, ἑλλειπτικῆς ἀριστερᾶ, κάτω καὶ πίσω. Φέρει ἀνάγλυφη παράσταση στὶς δύο πλευρὲς καὶ πιθανῶς στὴν ἑλλείπουσα ἀριστερῆ. Στὴν μακρὰ πλευρᾶ, ποὺ πιθανῶς ἦταν ἢ ἐμπρόσθια, παριστάνονται δύο Νίκες: ἡ ἀριστερῆ, μὲ ζωσμένο πέπλο, στραμμένη πρὸς τὰ δεξιὰ, φαίνεται νὰ τοποθετεῖ κράνος σὲ ἀσπιδοφόρο τρόπαιο. Δεξιὰ τοῦ τροπαιοῦ ἄλλη Νίκη, κατενώπιον, τοποθετεῖ κάτι σ' αὐτὸ μὲ τὸ δεξιὸ ἀνασηκωμένο χέρι της. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ ἀναγλύφου σώζονται λείψανα τῶν φτερῶν ἄλλης Νίκης, στραμμένης πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ὅπου προφανῶς συνεχιζόταν ἡ παράσταση, πιθανῶς μὲ ἀνάλογη σκηνὴ ζεύγους Νικῶν νὰ κοσμοῦν τρόπαιο (βλ. ἀναπαράσταση Rabe, πίν. 10. 3). Στὴν δεξιὰ στενὴ πλευρᾶ εἰκονίζεται στὰ ἀριστερὰ μία Νίκη σὲ στάση τριῶν τετάρτων μὲ χειριδωτὸ χιτῶνα καὶ ἱμάτιο, στραμμένη πρὸς τὰ δεξιὰ, νὰ κρατᾷ μεγάλο τρίποδα καὶ νὰ τὸν παραδίδει σὲ μία γυναικεῖα μορφή, ἀπὸ τὴν ὁποία σώζεται ὁ γυμνὸς δεξιὸς βραχίονας καὶ ὑπόλειμμα τοῦ ἐνδύματός της. Τὰ κάτω ἄκρα τῶν μορφῶν δὲν σώζονται. Στὴν ἄνω πλευρᾶ σώζεται ρηχὴ (0,02μ.) ὀρθογώνια βάθυνση ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ ἔξεργο πλαίσιο γιὰ τὴν ἐνθεση λιθίνου ἀναθήματος. Στὸ ἀριστερὸ μέρος της ἔχει ἀνοιχθεῖ βαθύτερη ὀρθογώνια κοιλότητα 0,25 X 0,20 μ., βάθους 0,10 μ προφανῶς κατὰ τὴν δευτέρη χρῆση τοῦ μνημείου κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἀρχικὸ ἄγαλμα ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἄλλο ἀνάθημα.

Εὐρέθη τὸ 1838 στὰ ἀνατολικά τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1842, 543, ἀρ. 913). NMA.

Ῥῦψος 0,53 μ., μακρὰ πλευρᾶ: σωζ. πλάτος 0,75 μ., δεξιὰ στενὴ πλευρᾶ: σωζ. πλατ. 0,42 μ.

Δημοσιεύσεις: K.Σ. Πιττάκης, *AE* 1842, 543, ἀρ. 913. *AAE*, Ἀρχ. Εὐστρ., φ. 6. Sybel 1881, ἀρ. 6743. Friederichs 1885, ἀρ. 1184. Reisch 1890, 92. Steiner 1906, 328. Walter 1923, ἀρ. 399. Kosmopoulou 2002, 177-8, ἀρ. 15, εἰκ. 31-32. Rabe 2008, 64-65, 177, ἀρ. 29, πίν. 10, 1-4.

Βιβλιογραφία: Curtius 1867, 94. Woodward 1910, 265. Froning 1971, 18, πίν. 4, 2. Dörig 17, πίν. 4,1, 6,2. Σχόλιο τῆς *IG* II² 3101. *LIMC* VI, 1992, 865, ἀρ. 162, λ. Nike (A. Goulaki-Voutira). *APMA* 5, 2010, ἀρ. 41.

4^{ος} αἰ. π.Χ

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνάγλυφη παράσταση τῆς μακρᾶς πλευρᾶς ἐπιγραφῆ:

[-----]στεφανηφό]ροι ἀγ[ῶνες ----]

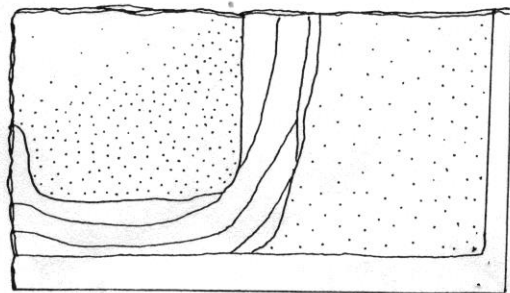
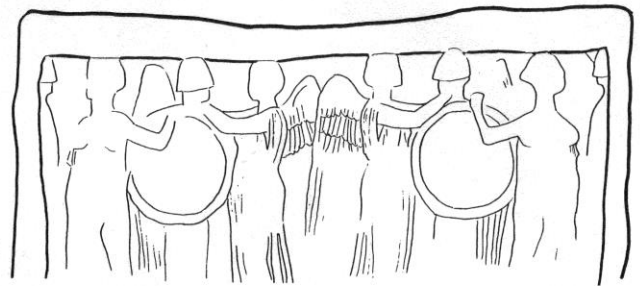
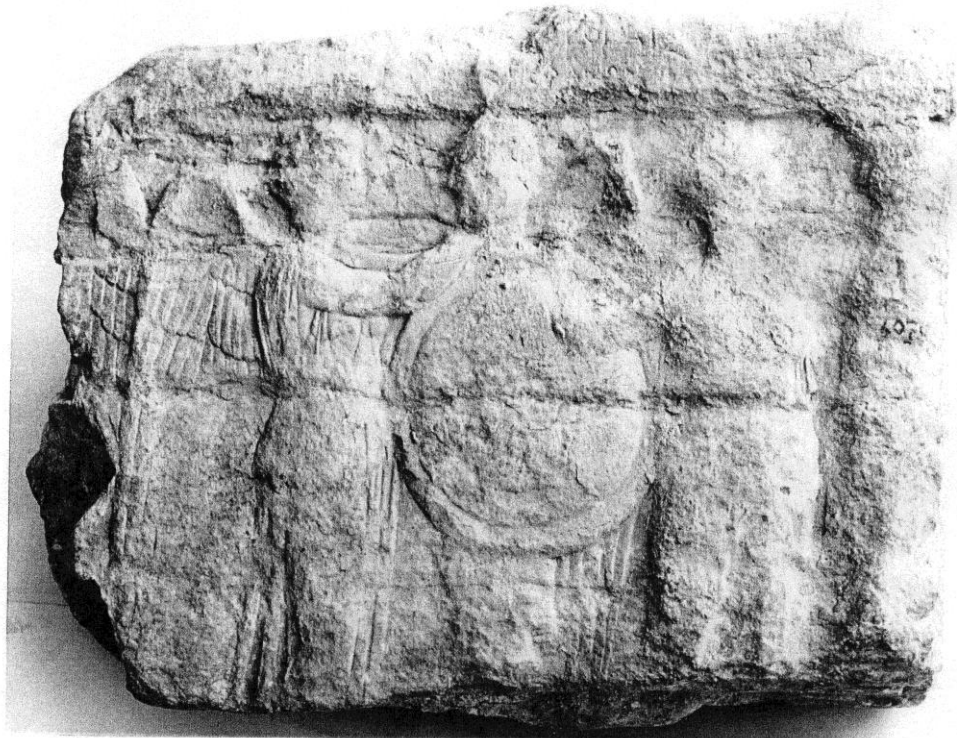
[-----]στεφάνων[-----]

Ἡ συμπλήρωση τῆς ἐπιγραφῆς ἐγινε ἀπὸ τὸν A.M. Woodward (1910, 265).

Σχόλια: Κατὰ τὴν B. Rabe ἐφόσον ἡ παράσταση τῆς μακρᾶς ἐμπροσθίας πλευρᾶς τῆς βάσεως περιελάμβανε τέσσερεις Νίκες, ποὺ κοσμοῦσαν τρόπαια, τὸ πλάτος τῆς θὰ ἦταν 1,50 μ. (βλ. ἀναπαράσταση). Οἱ ἀνάγλυφες παραστάσεις ἔχουν χρονολογηθεῖ στὸ τέλος τοῦ 5^{ου} αἰ. π.Χ. βάσει τῆς πτυχολογίας τῶν ἐνδυμάτων τῶν μορφῶν (Κοσμοπούλου, Rabe).

Τὰ τρόπαια στὴν ἐμπρόσθια πλευρὰ μαρτυροῦν γιὰ μνημεῖο πολεμικῆς νίκης, ἀλλὰ καὶ ὁ τρίποδας στὴν στενὴ πλευρὰ ἐνδεχομένως ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια, ἀφοῦ εἶναι γνωστὴ ἡ χρῆση τριπόδων ὡς ἀναθήματα πολεμικῶν νικῶν σὲ ἱερά, ὅπως οἱ χρυσοὶ τρίποδες-ἀναθήματα στὸ Ἱερό τῶν Δελφῶν: τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴ νικηφόρα μάχη τῶν Πλαταιῶν (479 π.Χ.) καὶ τῶν τυράννων τῶν Συρακουσῶν, Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος μετὰ τὴ νίκη τους στὴ μάχη τῆς Ἰμέρας (479 π.Χ.) (Amandry 1984, 12, 16. Βαλαβάνης 2004, 225, εἰκ. 305-307). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ἡ παράσταση τῆς Νίκης ποὺ παραδίδει τρίποδα σὲ γυναικεῖα μορφή νὰ δηλώνει νίκη σὲ ἀγῶνα διθυράμβου (Froning). Γιὰ παρόμοιες ἀνάγλυφες παραστάσεις τέλους 5^{ου} αἰ. π.Χ. πρβλ. βάση Ἀκροπόλεως MA 4071 καὶ τμήματα ἀναγλύφων βάσεων ἐντοιχισμένα στὴν Παναγία Γοργοεπήκοο (μικρὴ Μητρόπολη), τὰ ὁποῖα προφανῶς προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (Rabe 2008, 68).

Ἡ ἐπιγραφὴ στὸ ἄνω μέρος χρονολογεῖται ἀπὸ τὴ μορφή τῶν γραμμάτων στὸ δεῦτερο ἥμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ. (Rabe), προφανῶς ἀπὸ τὴν δευτέρη χρῆση τῆς βάσεως, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἄγαλμα ποὺ ἦταν στημένο σ' αὐτὴν θὰ ἀντικαταστάθηκε μὲ ἄλλο ἀνάθημα, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ βαθύτερος τὸρμος στὴ ρηχὴ βάθυνση στὴν ἄνω πλευρὰ. Ἐφόσον ἡ συμπλήρωση τῆς ἐπιγραφῆς εὐσταθεῖ μπορούμε νὰ εικάσομε ὅτι τὸ μνημεῖο κατὰ τὴ δευτέρη χρῆση τοῦ ἀνατέθηκε μετὰ ἀπὸ νίκη σὲ στεφανηφόρους ἀγῶνες κατὰ τὰ Παναθήναια.

111. MA 4078 (4070). Μακρά πλευρά (άνω), δεξιά πλευρά (κάτω άριστερά), σχεδιαστική άποκατάσταση παραστάσεως μακράς πλευράς και σχέδιο άνω πλευράς (κάτω δεξιά) κατὰ Rabe.

112. EM 9025. Τμήματα (a, b) ὀρθογωνίας παραλληλεπίπεδης βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.

Το **a** λανθάνει σήμερα.

b. Σώζεται τμήμα τῆς ἄνω πλευρᾶς. Στὸ ἄνω ἄκρο τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως σώζονται λείψανα κυματίου, ὕψους 0,012 μ., τὸ ὁποῖο ἔχει ἀποκρουσθεῖ. Στὸ κάτω ἀριστερὸ μέρος τῆς ἐνεπίγραφης ἐπιφανείας σώζεται τμήμα στεφάνου ἐλαίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διακρίνεται ἡ ἐπιγραφή [φ]υλέται. Δεξιὰ αὐτοῦ σώζονται λείψανα δευτέρου στεφάνου. Ὑπάρχουν ἀποκρούσεις κατὰ τόπους. Ἡ ὀπίσθια πλευρὰ εἶναι ἀδρῶς δουλεμένη.

b: Βρέθηκε στὶς 17 Μαρτίου τοῦ 1836 δυτικῶς τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1762 καὶ 1856, ἀρ. 2715). EM.

Ὑψος: 0,245, πλάτος: 0,63, πάχος: 0,19 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,018 (O) - 0,022 μ. Στ. 4: 0,013 μ.

Δημοσιεύσεις: a: Rangabé 1842, 232, ἀρ. 232. Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1763 καὶ 1856, ἀρ. 2716. *IG* II 1344. *IG* II² 3205 a, b: Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1762 καὶ 1856, ἀρ. 2715. α, b: Ross 1846, ἀρ. 179. *IG* II 1344. *IG* II² 3205b. Löhr 2000, 93-94, ἀρ. 109 (*SEG* 50, 1712). Keesling 2007, 155. *IG* II³ 231.

Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

a	b
Δ[ιό]γνητος	Ὑψιμος
Ὑψίμου	Δι[ογ]νήτο[υ]
[Ὑβά]δης.	Ὑ[βά]δ[ης].

ἐντὸς στεφάνου:

[Οί φ]υλέται.

2 Ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ στεφάνου δὲν ὑπῆρχε ἰκανὸς χῶρος νὰ γραφεῖ τὸ καταληκτικὸ I τοῦ [φ]υλέται, εἶναι χαραγμένο καθέτως στὴν ὀριζόντια κεραία τοῦ A.

Σχόλια: Δεν είναι βέβαιο, εάν τὸ ἀνάθημα προσέφεραν οἱ Διόγνητος καὶ Ὑψίμος, πατέρας καὶ υἱὸς ἢ οἱ φυλῆτες τῆς Λεωντίδος φυλῆς ποὺ τοὺς τίμησαν γιὰ τὴν φιλοτιμίαν ποὺ ἐπέδειξαν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀναγραφή ἐντὸς στεφάνου στὸν 4ο στίχο. Ἐπάνω ἀπὸ τὶς ἐπιγραφές αὐτὲς θὰ ἀναγραφόταν τὸ τιμητικὸ ψήφισμα, χαμένο σήμερα. Ἡ βάση δὲν μπορεῖ νὰ ἔφερε τὰ ἀγάλματα τῶν Διογνήτου καὶ Ὑψίμου λόγῳ τοῦ μικροῦ πάχους της, ὅποτε αὐτὰ θὰ εἶχαν στηθεῖ πιθανῶς σὲ ἄλλο βᾶθρο. Πρβλ. (12), καὶ *IG II² 1156* (βλ. Εἰσαγωγή).

Προσωπογραφικά: Ὁ Ὑψίμος Διογνήτου ἀπαντᾷ ὡς ταμίας Παράλου στὴν τριήρη Ἴπποδρομία, σὲ κατάλογο ἐπιμελητῶν τῶν νεωρίων τὸ 334/3 π.Χ. (*IG II² 1623*, στ. 225 κ.έ). Διόγνητος Ὑψίμου καὶ Ὑψίμος Ὑψίμου ἀπαντοῦν σὲ χαμένη σήμερα ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Κάτω Βραυρῶνα (βλ. σχόλιο στὴν *IG II² 3205b*). Οἱ J. Kirchner καὶ J. Davies θεωροῦν ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο Διόγνητο μὲ τὸ ἀθηναϊκὸ ἀνάθημα καὶ τὸν ἀδερφό του.

Γιὰ τὸν Διόγνητο Ὑψίμου Ὑβάδη καὶ τὸν Ὑψίμο Διογνήτου Ὑβάδη, βλ. *APF*, ἀρ. 13915.

112. EM 9025

113. EM 8787 (Ακρ. 1656). Τμήμα στήλης (;) από ύμηττειο μάρμαρο.

Στὸ ἄνω μέρος σώζεται ὀριζόντια ἐγχάρακτη γραμμὴ καὶ τμήμα κυματίου, τὰ ὅποια συνεχίζουν καὶ στὴν ἀριστερὴ πλευρά. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ κυμάτιο ὑπάρχει κοῖλο τμήμα.

Βρέθηκε στὶς 26 Μαρτίου τοῦ 1859 στὰ ἐρείπια «τῆς οἰκίας τοῦ Δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν» στὰ βόρεια τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3748). EM.

Ὑψος 0,355, πλάτος 0,275, βάθος 0,08 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,015 (Α) - 0,017 μ. (Η)

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1860, ἀρ. 3748. *IG* II² 4601.

Βιβλιογραφία: Lewis 1955, 12. Aleshire 1994, 336, ἀρ.3, σημ. C.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} αἰ. π.Χ.

[Ἐπ]ῖ ἱερείας

[Νικ]ύλλης.

Σχόλια: Πρόκειται γιὰ ἀνάθημα ποὺ πιθανῶς στὸ ἄνω μέρος ἔφερε ἀνάγλυφη παράσταση. Στὴν ἐπιγραφὴ σώζεται μόνον τὸ ὄνομα τῆς ἱερείας (Νικύλλης;), κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θητείας τῆς ὁποίας ἀφιερώθηκε τὸ ἀνάθημα. Ὁ D. Lewis ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ Νίκυλλα ὑπῆρξε ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἐφόσον δὲν ἀναφέρεται ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ συμπλήρωση τοῦ ὀνόματος εἶναι ἀβέβαιη. Ἀβέβαιη εἶναι ἐπίσης ἡ ταύτιση τῆς γυναικὸς μὲ τὴν Νίκυλλα Πρεσβίου τῆς *IG* II² 1472, στ. 9.

Γιὰ τὸ ὄνομα Νίκυλλα βλ. *LGPN* II 340.

113. EM 8787

114. EM 9018. Ἀριστερὸ γωνιαῖο τμήμα βάσεως ἀπὸ πεντελικὸ μάρμαρο.
Σώζεται τμήμα τῆς ἀριστερῆς καὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς. Στὸ ἄνω ἐμπρόσθιο καὶ ἀριστερὸ
μέρος σώζεται τμήμα τοῦ κυματίου τῆς ἐπιστέψεως (κοιλόκυρτο κυμάτιο καὶ ταινία).
Ἡ ἄνω πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ βελόνι. Στὸ θραυσμένο τμήμα τοῦ λίθου σώζονται
ἴχνη κουρασανιοῦ.

Βρέθηκε στὶς 14 Ἰουλίου τοῦ 1839 βορείως τῶν Προπυλαίων (Πιττάκης, *AE* 1839.
ἀρ. 2156). EM.

Ὑψος 0,28, πλάτος 0,30, βάθος 0,20 μ.

Ὑψος γραμμ. 0,013 (O) - 0,017 (E) μ.

Δημοσιεύσεις: Κ.Σ. Πιττάκης, *AE* 1839. ἀρ. 2156. *IG* II² 3208.

Βιβλιογραφία: *APMA* 5, 2010, ἀρ. 1066.

4ος αἰ. π.Χ.

[Θ]άλλος

[Φ]ανοθέου *vac.* ?

Παιανιεύς *vac.* ?

[τ]αμειύσαντ[ε]ς κ ----

5 [ύπ]ὸ τοῦ δήμου -----

4 ταμειύσαντ[ο]ς κατὰ Kirchner.

Σχόλια: Δὲν εἶναι σαφές, ἐὰν τὸ ἀνάθημα εἶναι ἰδιωτικὸ ἢ δημόσιο, οὔτε ποία εἶναι ἡ
σχέση τοῦ Θάλλου μὲ τοὺς ταμειύσαντας. Ἐντύπωση προκαλεῖ ἡ ἐπιμελημένη
χάραξη τῶν γραμμῶν.

114. EM 9018

114. EM 9018 Αριστερή πλευρά